

**Nyaraga cĩ
Matewo,
Marĩkõ,
Luka,
kĩ Yoanẽ**

Wycliffe®

Wycliffe Bible Translators

Matthew
Mark
Luke
John
in the Laarim Language of South Sudan

ISO 639-3: loh

First edition 2019
© 2018, Wycliffe Bible Translators, Inc.

published by
Wycliffe Bible Translators, Inc.

Illustrations on pages 8, 255, 296 and 333 by Horace Knowles,

© The British & Foreign Bible Society 1954, 1967, 1972, 1995.

Illustration on page 315 by Horace Knowles revised by Louise Bass,

© The British & Foreign Bible Society 1994.

Illustrations on pages 109, 115, 147, 172, 189, 210, 283, 293 and 323 by Louise Bass,

© The British & Foreign Bible Society 1994.

Illustrations on pages 13, 25, 49, 90, 98, 106, 119, 133, 142, 144, 160, 164, 167,

179, 185, 193, 220, 237, 246, 249, 266, 269, 271, 275, 279, 285, 286, 298, 320,

327, 340, 345, 348, 352 and on cover by Cook Communication Ministries,

© David C. Cook Publishing Co 1996.

Illustrations on pages 72, 307 and 351 by Graham Wade,

© United Bible Societies, 1989.

Illustration on page 289 by Darwin Dunham,

© United Bible Societies, 1989.

Table of Contents

Matewo	1
Marĩkõ	103
Luka	170
Yõane	276

Nyaraga cĩ Matewo

Yelinit cĩ Matewo

Ēēn balna Matewo tionniait cĩ Yesu tionniai cik ēēn ōmmōtō kī ramma. Thoothonniowa balna cik ēhēēdī nē nyaraga coo, ēhēēd kuduwak eet cik Yudei ōōgī buu, ngatī ēēn Yesu Kīristo Ellioit wū balna abūtaneei Nyekuci athī ne, kitioniai katī ĩnōōgō. ĩnōōnō thī cĩ balna ētērēanī Matewo nyaraga ngatī ēhēēdī baajigi Yesu, ĩthōng nyaragawa ĩcoo vēlēk, ēyēla balna nē athī ne, ēdēcak Yesu tiicanē cik thoothonniok wūk balna aduwa eeta cik ōthōōth molook cĩ Nyekuco nyaragawa ĩcī Ngērēmngērēm wū balna rēēnī.

Īthōng thī, aduwacet Matewo ageeta liman cĩ Yesu cĩ athī ne, ēēn alaanthēt cĩ Nyekuco cĩ loociok vēlēk cik aticcan thōōth cĩ adiim Nyekuci. Terehiantiovey ĩcik ēēn 5-7, kacīn naaga Yesu ngī aduwaai eet ethei ne, ōgōōn alaanthēt cĩ Nyekuco kuu, terehianta cĩ ēēn 10, aliman nē gōōl cĩ ĩtoorinie alaanthēt coo looc vēlēk, terehianta cĩ ēēn 13, aduwa nē thoothonniok cik owovothi alaanthēt cĩ Nyekuco, terehianta cĩ ēēn 18, aliman nē gōōl cĩ kaatē naaga kabicoca cĩ Nyekuco, ĩthōng terehiantiovey cik ēēn 24-25, ēyēla nē gōōl cĩ katī akuni alaanthēt cĩ Nyekuco loota ngato. Aturna nyaraga coo ngatī aduwanī tīrīthēnūt cĩ Yesu cobbi, cĩ anyīcē tionniak cīgīnīk kōōt kilimantek eet loociok vēlēk, kūtō wobjiak cīgīnīk.

Aduwa nyaraga coo iyaiantiok cik rūgēt cĩ Yesu balna thēk tērēanta kōdōlan turnanēt. Arak tūwūanēt cĩ Yesu, ĩthōng uduwa batithimo cīnnī kī tūman cĩ atūmanī Thūttanī ĩnōōnō, ĩthōng naboo uduwa iyaiantiok cik irionī nēnē, kī liman kī thōōth cĩ anyīcē eet kūbūnta Galilea. Īthōng naboo eheddi nyaragawa cĩ thōōth cĩ hēroni cĩ Yesu cĩ ĩnganni Galilea ĩthōng ūūk Yeruthalēma, kī thōōth cĩ balna aliba Lomidikawa cĩ rūgēt cīnnī cĩ aturna loota ngato, edecciy nyaraga coo daaītha cĩ ododowothii Yesu kurucea kī rūgēt cĩ arūknanī nē daaītha.

Baatĩ baatĩ oo Yesu*(Bêl Luka 3:23-38)*

1 Arittiay balna Yesu Kiristo^a tatûga ïcĩ Davide^b ïthõng arittiay balna Davide tatûga ïcĩ Abrahamĩ.^c ïthõng thaaryiok cĩk baajikni wo cĩkkõ.

² Ëên balna Abrahamĩ baatĩ Aĩthai,^d

ïthõng Aĩthai ãen baatĩ Yokobĩ.^e

ïthõng Yokobĩ ãen baatĩ Judaa kĩ gõtõõnõgĩ.

³ ïthõng ikiyyia itirria Judaa Përêth kĩ Thëra wũ balna athĩ thar cĩk yaatĩnnĩ Tamar,

ãen balna Përêthĩ baatĩ Hethronĩ,

ïthõng ïthĩ Hethronĩ baatĩ Ramĩ, ⁴ ïthõng balna ãen Ramĩ baatĩ Amminadabĩ,

ïthõng ïthĩ Amminadabĩ baatĩ Nathõnĩ,

ïthõng ïthĩ Nathõnĩ baatĩ Thalmõnĩ,

⁵ ïthõng Thalmõnĩ ãen baatĩ Boathĩ,

cĩ baa athĩ yaatĩnnĩ Rahab. Ëên Baa Boathĩ baatĩ Obedĩ cĩ baa athĩ yaatĩnnĩ Ruth,

ïthõng Obedĩ ãen baa baatĩ Jethe.

⁶ Ëên balna Jethe baatĩ alaan Davide.

^a **1:1** *Yesu Kiristo*: Thara cĩk athĩ Yesu wo athĩ ne, ãelaneet Nyekuci, ïthõng cĩk athĩ Kiristo wo athĩ ne, vudënët cĩ ëbëranĩ Nyekuci et kũ Alaan. Thõõtha ïcĩ Heburu thõõth cĩ athĩ Mathaaya wo athĩ ne, Kiristo.

^b **1:1** *Davide*: Ëbëra balna Nyekuci ïnõõnõ kũ alaan cĩ ïthraailĩ, ïthõng ùbütanëk ïnõõnõ ethek ne, aku kafĩ alaanĩ cĩ tiiri ïcĩ baatĩ baajigi dõõlĩ cigĩnik kagam looc kũdüt. Alaan balna nĩcë ïnõõnõ Yesu Kiristo. Bêl Nyaraga cĩ Tegeluanu 132:11-12; Tiicanë cĩk Tionniawu 2:30. Arittiay balna Davide erkinyiay ïcĩk ãen vucciak codoi (1,000) baa nga kittiriay Yesu. Bêl Nyaraga cĩ ãen 1 Thamuele 16-30; 2 Thamuele 1-24; 1 Alaanëta 1-2.

^c **1:1** *Abrahamĩ*: Avvũ balna Nyekuci Abraham kütũngek eet cĩk kõrõõk cĩnnĩ kĩ looc cĩnnĩ, ïthõng õwõb Nyekuc kũük looca ïcĩ jõr. Ikiyyia balna nã ïthĩ baatĩ Yudei. Arũgĩ balna nã erkinya vucciak codoi kĩ eet eet ramma (1,800) baa nga kitirriay Yesu. Bêl Nyaraga cĩ Thianantõ 12-26.

^d **1:2** *Aĩthai*: Ëen balna Aĩthai ngërtĩ Abrahamĩ cĩ balna abütanai Nyekuci Abraham. Bêl thõõth cĩnnĩ Nyaragawa cĩ Thianantõ 17-35.

^e **1:2** *Yokob*: Ëen balna nã logoo cĩ logoo cĩ Abrahamĩ, ayak balna Yokobo dõõlĩ õmmõtõ kĩ ramma. Ûtũwũ balna Nyekuci thar cigĩnik ïtõ ïthraail. Avvũë oo baatĩ baajigi dõõlĩ cĩk gĩnnik athĩ ïthraail, ïthõng balna itina ïcĩ aavë Yesu ãë, avvũë balna naboo nãgëgë athĩ Yudei. Bêl Nyaraga cĩ Thianantõ 25-50.

Īthōng balna ēēn Davide baatī Thōlōmōnē, cī baa ēēn yaatinnē
ngaa cī et cī athī Uria.⁸

⁷ Īthōng balna ikiyyia itirria Thōlōmōnē ngērīnī cī athī thar

Rehoboam,

cī baa ēēn baatī Abija.

Īthōng itirria Abija ngērīnī cī athī thar Atha,

⁸ Atha baatī Jehothapatī,

Jehothapatī baatī Jehoramī.

Jehoramī baatī Uthia,

⁹ Uthia baatī Jothamī,

Jothamī baatī Ahathī.

Ahathī baatī Hethekia,

¹⁰ Hethekia baatī Manathi,

Manathi baatī Amonī.

Amonī baatī Jothia,

¹¹ Īthōng Jothia baatīnnī cīnnī Jekonia kī gōtōōnōgī,

wathinniwēy wūk balna agamī eeta cīk Babilonia^a ĩnōōgō

īthōng otti looca ĩcī Babilonia.

¹² Ma baa vurtia cī attiyie nēēgē looca ĩcī Babilonia.

Ēēn balna Jekonia baatī Thealtielī,

īthōng Thealtielī baatī Therubbabelī,

¹³ Īthōng Therubbabelī baatī Abiudi

īthōng Abiudi baatī Eliakimi

īthōng Eliakimi baatī Athorī.

¹⁴ Īthōng Athorī baatī Thadoi,

īthōng Thadoi baatī Akīmī

īthōng Akīmī baatī Eliudi.

¹⁵ Īthōng Eliudi baatīnnī cīnnī Eliathari,

īthōng Eliathari baatīnnī cīnnī Matthani,

^g **1:6** *Uria*: Ēgērēthanōy balna alaanī Davide ngatī oginnie kī ngaa cī Uria, ĩthōng anyaa-wōy balna ngaa. Ition thī balna Davide Uria kūūk jora kū katī kuruwue kī, kūūwī nē ngaa cīnnī. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Thamuele 11:1-12:25.

^h **1:11** *Babilonia*: Balna vurtia cī ĩtin cī Nōōwa, ēngēnyēt balna eeta ciith cī wuuni Babēla. Ma balna erkinyiay ĩcīk meelīk ütūvvēcō eeta entek ne Babilonia. Ma baa vurtia ikiyyia alaanī cī athī Nabucednathar ūūwī eet ōōgī cīk ĩthraīlī looca ĩcī Babilonia, baa ngī ōōyōk nē Yeruthalēm. Adīmānni balna thōōth coo erkinyiay ĩcīk ēēn eet etīmma kī eet tur kī eet iyio kōmmōtō (570) baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī Thianantō 11:1-9; 2 Alaanēt 24-25; Daniele 1:1-7.

ĩthōng Matthani baatinnĩ cinnĩ Yokobĩ,

¹⁶ ĩthōng Yokobĩⁱ baatinnĩ cinnĩ Yothēbō maac cĩ Maria wũ baa arittia Yesu wũ athĩ Kiristo.

¹⁷ ĩthōng thĩ balna ěen vurtēena cĩgĩk vėlėk ōmmōtō kĩ wec cĩk ětērėanĩ ĩcĩ Abrahamĩ kōdōlan Davide, ĩthōng ĩcĩ Davide kōdōlan wathinniook wũk balna ayahai eeta cĩk Babilonia ĩnōōgō kōdōlan vurteen wũk ěen ōmmōtō kĩ wec. Ma natē, ětērėktaĩ vurtēena cĩk ěen ōmmōtō kĩ wec ĩthōng kōdōlan wathinnioiwėy wũk balna ayahai eeta cĩk Babilonia ĩnōōgō kōdōlan tũwuanėt cĩ Yesu Kiristo.

Tũwuanėt cĩ Yesu Kiristo

(Bėl Luka 2:1-7)

¹⁸ Gōōl balna cĩ uukcianē Yesu Kiristo coo.

Avĩ balna bũwėēcĩ ĩmma cĩ athĩ Maria cĩ balna arũc Yothēbō, ĩthōng thĩ balna nga kũrũmtē kōdōwē, ikiyyia ummudiay thōōth cĩ athĩ ne, ayak Maria doolec cĩ arittiy Ririwaca cĩ Dĩhĩmĩ.^j

¹⁹ ĩthōng nyatarka balna ěen Yothēbō et cĩ edemi thoothonniok ĩthōng athii cĩ adiimi ngĩ anyi Maria ngawani meelitina, ĩthōng ikiyyia umuk nē gōōl cĩ woccia ōōgĩ Maria, gōōla cĩ athii cĩ agawĩ eeta.

²⁰ ĩthōng thĩ baa ngaa ahad nē thōōth coo, ikiyyia uduwak ĩnōōnō anjĩlo^k cĩ Makayyiokto ngonothintia ethek ne, “Yothēbō, ngertĩ Davide, nyĩ ongollie ngatĩ ayahē Maria kĩ ngaa cunni, nyatarka ěen doolec cĩ Maria wo, doolec cĩ aku ĩcĩ Ririwac cĩ Dĩhĩmĩ. ²¹ Ũũkca katĩ nē doolec cĩ maacĩ. Katek katĩ ĩnōōnō thar cĩk athĩ Yesu, nyatarka

ⁱ **1:16** *Yokobĩ*: Akanothi balna Yokobo coo Yokob wũ balna ěen logoo cĩ Aĩthai cĩ ěen logoo cĩ Abrahamĩ. Arittiy balna Yokobo coo vurtia cĩ erkinya cĩk meelik, ĩthōng balna ěen nē baatĩ Yothēbō wũ ěen maac cĩ Maria wũ ěen yaatĩ Yesu. Bėl Nyaraga cĩ Matewo 1:2.

^j **1:18** *Ririwaca cĩ Dĩhĩmĩ*: ěen nē Ririwac cĩ Nyekuco. Athĩ Nyaraga cĩ Nyekuco ne, ěen Baatinnē Nyekuc ĩthōng ěen Ngėrĩnē Yesu Nyekuc, ĩthōng ěen Ririwacĩ cĩ Dĩhĩmĩ Nyekuc. ĩthōng ěen Baatinnē kĩ Ngėrĩnĩ kĩ Ririwac cĩ Dĩhĩmĩ Nyekuc codoi doo. Bėl Nyaraga cĩ Yōane 1:1-18; Yōane 8:41-42; Tiicanē cĩk Tionniawu 5:3-4.

^k **1:20** *Anjĩlo*: ěen nē ririwac cĩ avĩ tammuatiddina kĩ Nyekuc, ĩthōng athii nē cĩ ayak ělē. Itiona Nyekuci ĩnōōnō dōkĩthĩ kikiyyia kayahak eet nyemut cinnĩ loota ngato.

ēēla katī nē eet cīgīnik thoothonniowēy ĩcĭk gerthek ĩcĭgĭk.”

²² Adĭmanni balna thōōth coo vēlēk ketee, kĭ baa ngĭ aduwaai Makayyioiti et cĭ ōthōōth molook cĭ Nyekuco,¹ ²³ “Ūūkca katī būwēēcĭ^m cĭ ngaanĭ katagutho kĭ et wo, logoo cĭ maacĭ, cĭ katī athĭ thar cĭgĭnik Imanuel,” Thara cĭk athĭ Imanuel wo athĭ ne, “Avĭ Nyekuci ĩcĭnac.”

²⁴ Ma baa ngĭ ĩtĭnga Yothēbō kĭnyaaĭy, ikiyyia ĩdĭman nē thōōth wū balna aduwaai ĩnōōnō anjĭlo cĭ Makayyiokto, ĩthōng ūūwĭ Maria ōlōō kĭĭ ngaa cĭnnĭ. ²⁵ ĩthōng thĭ balna athĭi cĭ ogin nē kĭ ĩnōōnō baa nga kūtūūwa nē doolec. Ngaatĭ akanēcĭ Yothēbō doolec thar cĭk athĭ Yesu.

Kerenniok cĭk ēgēenyĭ

2 Ĕēn balna Ĕrōōdĭ alaanⁿ erkita cĭ aritanĭ Yesu ēē Bētēlēhēma looca cĭ Yudea. ĩthōng wathinniowēy nĭkē, ivitia eeta gwuak cĭk ēēn geenyiak cĭk avvu ĩcĭ tōōn cĭ alibanĭ kōr Yeruthalēma. ² Ivitia balna ijinit geenyiaha nekie eet cĭk Yudei entek ne, “Avĭ doolec wū balna athĭ ne, arittiyai kĭĭ Alaan cĭ Yudei wo ngatdang? Kacĭnna balna cooboc cĭnnĭ tōōna ĩcĭ alibanĭ kōrra, ĩthōng yoko kavvunna kathĭnna ne, kalayyia ĩnōōnō.”

³ Ma balna ngĭ athĭrar alaanĭ Ĕrōōdĭ thōōth coo ketee wo, ikiyyia abarrit thĭnĭn cĭnnē ōrrōt kĭ eet cĭk Yeruthalēmĭ vēlēk.

⁴ Ma natē, ikiyyia ūtūvwūwa Ĕrōōdĭ makayyiok cĭk paadĭrnyawu kĭ limanniok cĭk Ngiran cĭ Mutha, ĩthōng ĩjin ĩnōōgō ethek ne, “Arittiyai Kiristo ngatdang?”

¹ **1:22** *Et cĭ ōthōōth molook cĭ Nyekuco:* Aduwaai Nyekuci eet cĭk ōthōōth molook cĭ Nyekuco kōōt kuduktiak eet cĭgĭnik thōōth cĭnnĭ.

^m **1:23** *Būwēēcĭ:* Ĕēn būwēēcĭ doolec cĭ ngayyi cĭ ngaanĭ kurumtōy kĭ et cĭ maacĭ.

ⁿ **2:1** *Ĕrōōdĭ alaan:* Avvū eeta Ĕrōōd coo athĭ ne, Ĕrōōd Cobbi wū balna ēēn nē alaan baa ngĭ arittiyai Yesu. Bēl Ĕrōōd Cobbi Nyaragawa ĩcĭ, Matewo 2:1-8; Luka 1:5. Athĭ ngērtĭ Ĕrōōd Cobbi thar Ĕrōōd Antipath. Ĕēn balna nē alaan baa ngĭ agameei Yōane Yesu batithimo. Bēl Ĕrōōd Antipath Nyaragawa ĩcĭ, Matewo 14:1; Marikō 6:14; Luka 3:1; Tiicanē cĭk Tionniawu 4:27. Ma baa vurtia cĭ Ĕrōōd Antipath, avĭ balna alaanĭ ĩmma cĭ athĭ Ĕrōōd Agripa cĭ balna ēēn baatĭ baatĭ baatĭnnĭ alaan Ĕrōōd Cobbi. Bēl Ĕrōōd Agripa Nyaragawa ĩcĭ, Tiicanē cĭk Tionniawu 12:1-13:1.

⁵ Ēdēcī nēegē ĩnōōnō ethei ne, “Arittiay nē Bētēlēhēma looca cī Yudea, kī balna ngī ēhēēd eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco athī ne,

⁶ “Niia Bētēlēhēmī lōōcī cī Judaa, ayaha katī niia makayyiok cīk abulie ōrrōt korookjiowēy ĩcīk gaalawu cīk Judaa vēlēk.

Aku katī eeti cī ēēn alaan ōlōō cī gaalawu cunung wo.

Ēēn katī nē tūwayyioit cī eet cīganīk cīk Īthraīlī.”

⁷ Ngaatī ōwōdanī Ērōōdī geenyiak cīk avvu, ĩthōng ijin itin cī balna alibacī ĩnōōgō cooboci wo. ⁸ Ma natē, itionīk ĩnōōgō Bētēlēhēma ethei ne, “Ōōt da idiimit dōō cī dīcī nīcē, ĩthōng mī ummudiawu, ivitiawu uduktahangu kī katī kūūk kala na buu ĩnōōnō.”

⁹ Ma balna ngī ĩthīraritō geenyiaha nekie thōōth cī aduwa alaani Ērōōdī wo vēlēk, ivitia ūtūngtek ĩnōōnō ngaatī ōvōyyī. Uwuantēcī balna ĩnōōgō cooboci cī ēdēēnya nēegē tōōna cī alibanī kōr ēē, kūūk kībīl nginiwa ĩcī balna aavē doolec ēē.

¹⁰ Ma balna ngī acīn nēegē cooboc nīcē wo, ivitia ebelbelit nēegē ōrrōt.

¹¹ Ma baa ngī ōvvō nēegē ciitha nīcē, ĩcīnīt nēegē doolec kī yaatīnnī Maria natē, ngaatī akaneci kuthungti ĩthōng alaaco ĩnōōnō. Ma natē, ĩdīmta anyinit cī ēēn daab kī mōōcac kī ngooroc ĩmma cī ōngōlī meedi cī athī mīira. ¹² Ma baa vurtia cīnnī, ikiyyia ĩtīrīth Nyekuci geenyiak nīkē ngonothintia ethei ne, “Nyī amirenu ovvoyyu ĩcī Ērōōdī naboo.” Ngaatī thī baa amiirēnē nēegē ōvōyyī gōōla ĩmmanī mīn.

Virēt cī ōkkō Ijiba

¹³ Ma baa vurtia cī otti geenyiaha nekie, ikiyyia ilibak anjīlo cī Makayyiokto Yothēbō ngonothintia ethek ne, “Tīnga taman! Viri doolec kī yaatīnnī bītī Ijiba! Aavua natē kuumuc gii ngī kuduwai na kōr cī katī ōbōdane, nyatarka ērēpan Ērōōdī doolec adiim aruk ĩnōōnō.” ¹⁴ Ngaatī thī balna ĩnganni Yothēbō baalin nīcē noko ĩthōng iviri doolec kī yaatīnnī ūūwī Ijiba, ¹⁵ nginiwa wū balna ōvvō attē nēegē kuumuc gii baa ngī adaak Ērōōdī. Ngaatī aku ēēn thōōth cī Makayyiokto wū

balna ēhēed eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco dīdī wū baa eheddi athī ne, “Kūtūvūwa na doolec cannī kēētēha ngītīvōrī Ijiba.”

Uruk Ērōōdī lōgōō cīk kīdīk cīk maacīk

¹⁶Ma balna ngī ūmūda Ērōōdī ngatī īgōōlī īnōōnō geenyiaha ēē, ikiyyia avarac ōrrōt, ngaatī baa aduwacī nyīcēkēr cīgīnīk kuruuit dōōlī cīk kīdīk cīk maacīk, cīk aatī Bētēlēhēma kī cīk ōjōōntī Bētēlēhēma vēlēk, cīk ēēn erkinya cīgīk ramma kī cīk ngaanī ēēn dōōlī cī kīdīk vēlēk. Adīman balna nē thōōth wū baa aduwaai geenyiaha īnōōnō.

¹⁷Ngaatī akuni thōōth wū baa aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Jeremia ēnnē dīdī wū baa athī ne

¹⁸“Athīrar eeta ulua cī alue ngaay ōlōō cī gaalawu cī Raama,
Ulua kī īlaalii,
alu Racēlī,^o

īthōng abūrī ngatī amanymanyānī,
nyatarka īgiiryaiy doolia ithiico mukukuk.”

Imiire Yothēbō ūūk Natharēta

¹⁹Ma baa ngī adaak Ērōōdī, ikiyyia ilibak anjīlo cī Makayyiokto Yothēbō ngonothintia balna ngaanī avī nē Ijiba, ²⁰īthōng ethek ne, “Tīnga miroi doolec kī yaatīnnī bītī looca īcī Īthraīlī. Adaaito eeta wūk balna adiim aruk doolec.”

²¹Ngaatī īnganni Yothēbō īthōng ūūwī doolec kī yaatīnnī looca īcī Īthraīlī. ²²Ma balna ngī īthīrar nē athī ne īthī ngērtī Ērōōdī cī athī thar Arkilewo alaan cī Yudea, ikiyyia ōtōngōlē nē ngatī ōkōyyī looca cī Yudea. Wū baa aku aduwaai īnōōnō Nyekuci thōōth ngonothintia kūūk looca cī Galilea. ²³Ōōt balna nēēgē abaaito ōlōō cī gaalawu īcī Natharētī looca cī Galilea. Ngaatī aku ēēn thōōth cī Makayyiokto dīdī, wū baa aduwa eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco athī ne, “Avvū katī eeta īnōōnō a ne, et cī Natharētī.”

^o 2:18 Racēlī: Ēēn thara cīk athī Racēl wo thar cīk eyehethothi ngaay vēlēk cīk katī kōr īmma aruk Ērōōdī dōōlī cīgīk kadaaito. Baa lōōla ēēn balna Racēlī ngaa cī Yokobo īthōng ēēn naboo nē yaatī Yothēbō kī Benyamīn. Bēl Nyaraga cī Thianantō 29-35.

Irion Yōane Batithta

(*Bêl Marikō 1:1-8; Luka 3:1-18; Yōane 1:19-28*)

3 Ma balna wathinniowēy nīkē, ikiyyia irion Yōane Batithta baatha cī ōdōōi kak looca cī Yudea. ² Irion balna nē athī ne, “Ūtūngtek gerthetin cunung ithōng oboddiawu kī Nyekuc nyatarka aavu kabicocī cīnnē cī tammutiddino joonui.” ³ Yōane Batithta wū baa ōthōōth eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Īthaia athī ne:

“Ēgērēny moloowī cī et ĩmma baatha cī ōdōōi kak athī ne,
Īdīmantek gōōl cī Makayyiokto,
anycik gōōl cīnnī kī mūrra.”

⁴ Ahimit balna Yōane ceremua cik adīmanīay ĩmanēi ĩcik nyaakalak ithōng ēcēb nyēkēdēngō cī ēēn ruccenit thuguma cīnnī. Daainit balna cīnnī girroca kī lotec. ⁵ Ngaatī baa alūnganianī eeta cik Yeruthalēmī kī cik looc cī Yudea kī eet cik looc cī Yordanī avvunēcē Yōane, ⁶ ithōng uduktiak ĩnōōnō gerthetin cīning, ngaatī agamēcī nē ĩnōōgō batithimo^p līlaa cī Yordanī.

⁷ Ma balna ngī acīn nē eet cik Varitheī kī Thaduthei^r cik meelīk ngatī avvunni nginiwa cī agammēcī Yōane eet

Ririwanīn cik girriocu cik ēēn daainit cī aduk Yōane (3:6)

^p **3:6** *Batithimo*: Agam eeta batithimo nyatarka kī kuduktiak nēēgē thothonniok cīgik cik gerthek Nyekuc, kī kivitia kowobit nēēgē ĩnōōnō.

^r **3:7** *Varitheī kī Thaduthei*: Ēēn Thaduthei Yudei cik athūnnī Ngiran cī Mutha dōō, ithōng athīi cī ayak leminit cī athī ne, arūkna katī eeta cik adaaito daaītha. Athīi balna cī ēlēmī nēēgē ririwanīn kī anjīlētā. Ēlēmī Varitheī athī ne arūkna katī eeta cik adaaito, ithōng ēlēmī nēēgē anjīlēt kī ririwanīn. Bēl Nyaraga cī Tiicanē cik Tionniawu 23:8.

batithimo wo, ikiyyia egerenyek ñnōōgō ethek ne, “Niigia cīk gerthek ogonnu kī kūwaanya wo, ngēnē cī aduwacung athī ne ivirit uukwēnīt cī katī aku wo? ⁸ Iticanit thoothonniok cīk ēyēla athī ne ūtūngtēwū niigia gerthetin cunung dīdī.

⁹ Nyī ahaddu enneccu eleeti cuguk ne, ‘Kayakca nēnnē naaga baangiet cīnang Abraham.’ Kaduwacunga ūūlī Nyekuci ngatī ūūkcī bīyēn cīkkō kī dōōlī cīk Abrahamī. ¹⁰ Īthōng thī yoko, atadothīk mēlēēi kegeroca cī keenu vēlēk. Engedothii katī kēēt cī athii cī aari daainit cī abūnna tuu ĩthōng utdukothīk guyyiatō.

¹¹ “Kagamecung na batithimo maamīy, kī katī kēyēla ngī ūtūngtēwū niigia thoothonniok cuguk cīk gerthek, ĩthōng obodiawu. Īthōng thī aku katī eeti ĩmma vurtia ĩcannī cī ijarya aneeta ēēn nē, et cī athii na cī kuuli ngatī kōlōngōdē nakavacīt cīgīnīk. Agamecung katī nē batithimo Ririwaca cī Dīhīmī kī guyyia. ¹² Ayak nē dūūwūc cī anyintio attia cīnnī. Any katī nē labī kilongona ĩthōng arīk dehera, ĩthōng ūtūūth kavirok^s guyyia cī athii cī adīītī.”

Agam Yesu Batithimo

(Bēl Marīkō 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Ma balna itin nīcē ĩnganna balna, Yesu looca cī Galilea kōdōlan duwwo cī Yordanī kūūk kagamek Yōane ĩnōōnō batithimo. ¹⁴ Īthōng kēnnē adiim abīlnī Yōane ĩnōōnō ethei ne, “Aniitia cī woyyia agameca aneeta batithimo, akuni kēnnē niia ĩcīnani?”

¹⁵ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Anyīk nōōnō kōr coo kaavu kīyokowo, kī katī kīdīmanit thoothonniok vēlēk cīk adiim Nyekuci ageeta kīdīmanit.” Ngaatī ēlēmī Yōane.

¹⁶ Ngaatī agammī Yesu batithimo, ikiyyia ētēha maamīy ngatīvōrī. Ma itin nīcē, ōwē tammutiddin ĩthōng ĩcīn nē Ririwac cī Nyekuco ngatī aluuciacē ĩnōōnō cī aduwōy kī ballo. ¹⁷ Ma natē, ōthōōth moloowī ĩmma tammuatiddina athī ne, “Ngērnani coo cī kamīnani, katalli na ĩnōōnō ōrrōt.”

^s 3:12 *Kavirok*: Eeta cīk abūrī Yesu aduwōy nēēgē kī kavirok, ĩthōng eeta cīk ēlēmī Yesu aduwōy nēēgē kī labī.

Ītīman Thīttanī Yesu

(Bēl Marīkō 1:12, 13; Luka 4:1-13)

4 Ma balna, ūūwī Ririwacī cī Dīhīmī Yesu baatha cī ōdōōī kak kūūk kītīman alaanī cī ririwanīn cīk gerthek.^t ² Ma baa vurtia cī ēdēēthī Yesu^u ēlē cīnnī athii cī aduwēēnī wathinniok eet ramma kī baalinniok eet ramma, ikiyyia adak boobo īnōōnō ōrrōt. ³ Ngaatī akunīcē alaanī cī ririwac cī gerthe ēē īnōōnō īthōng ethek ne, “Ma ngī eeni niia Ngērtī Nyekuco, duwak da bīyēn cīkkō kutuwuyyie kītō aheenin cīk avaadiay.”

⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Eheddi athī ne, ‘Athii eeti cī arūgī ahata cī avaadiay dōō, īthōng arūgī nē thoothonniowēy cīk avvu kūtūga cī Nyekuco.’”

⁵ Ngaatī ōtōdī alaanī cī ririwanīn cīk gerthek īnōōnō ōkōyyī īcī kōrōok cī gaalawu īcī dīhīmī, Yeruthalēma īthōng anyīk īnōōnō kībīl ngatī wuuni ōrrōt Ciitha cī Nyekuco.^v ⁶ Īthōng ethek īnōōnō ne, “Mī eeni niia Ngērtī Nyekuco dīdī, ūracē da yoko ngato, nyatarka eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne:

“Aduwaai katī Nyekuci anjīlēt cīgīnīk kalamtaai athīnēī īcīgīk, kīī katī athii cī aduuli bīyēna thoo cugunik.”

⁷ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Eheddi Nyaragawa cī Nyekuco buu athī ne, ‘Nyī atīmani Nyekuc Makayyioit cunni!’”

⁸ Ma naboo natē, ūūwī alaanī cī ririwanīn cīk gerthek īnōōnō thiira cī wuuni ōrrōt, īthōng eyelek kabiconīnē kī tirthēt cīnīng vēlēk. ⁹ Īthōng ethek īnōōnō ne, “Kanyi woccia na aniitia loociok cīkkō vēlēk, katī mī akateha kuthungti īthōng alawa aneeta.”

^t **4:1** *Alaanī cī ririwanīn cīk gerthek:* Ēēn coo alaan cī ririwanīn cīk gerthek cī athī thar cīgīnīk Thīttan. Ēēn balna alaanī cī ririwanīn cīk gerthek wo, anjīlo tammuatiddina cī balna amaraī, anjīlēt ōōgī kūtūbūrīt Nyekuc, ngaatī ingkawī Nyekuci īnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

^u **4:2** *Ēdēēthī Yesu:* Ēdēēth baa gōō Yudei eleeti daainta wathinniwēy wū gōō alawī nēēgē Nyekuc.

^v **4:5** *Ciitha cī Nyekuco:* Odoi balna Ciith cī Nyekuco doo Yeruthalēma, ayak Ciith coo ngītī odoi doo, cī ōtōdōngēcī paadīrnya Nyekuc kaal cīk cavawu. Avī balna Nyekuci bulēnta Ciitha cīnnī Ngatī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt. Paadīr cobbi dōō cī ēhēēt Ngītī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt wo, ōkōyyī biyyie cīk kaal cīk cavawu, kīī katī kūūk kūtūngēk Nyekuci gerthetin cī eetu. Bēl thōōth coo Nyaragawa cī Levitīkathī 16; Heburu 9.

¹⁰ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Nyēhē ngatī kaavē na wo Thīttan!^w Eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, ‘Laa Nyekuc Makayyioit cunni ithōng iticanothiwu ĩnōōnō dōō.’”

¹¹ Ngaatī ũngnīcē alaani cī ririwanīn cīk gerthek kē Yesu, ithōng ivitia ellia anjilēta ĩnōōnō kanycīk gii cī adim nēnē.

Ithianaĩ Yesu tiic cīnnĩ

(Bēl Marīkō 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Ma balna ngī ĩthīrar Yesu ngatī arīwōthīcē Yōane Batiththa kījana, imirie nē ũūk Galilea. ¹³ Ma balna ngī ũtūngek nē Natharēt, ũūk aavu Kaparnauma ngatī abakanōy kī būlūc cī looc cī Thebuluni kī Navtali. ¹⁴ Ngaatī akuni ēnnē thōōth cī Nyekuco wo dīdī, wū balna aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco ĩthaia ēnnē dīdī kī balna ngī athī ne,

¹⁵ “Niigia loociowa cīk Thebuluni kī Navtali,
niigia loociowa cīk anū gōōl cī ōkkō būlūca tōōna ĩcī
alibanī kōr cī Yordanī,
thīwōy niia Galilea, lōōcī cī eet cīk athii cī ēēn Yudei!

¹⁶ Niigia eeta cīk attiyu muwuratō wo,
icintu niigia lanyīt cī vōōrī pēr.
Eeta nekie aatī muwura cī daaīthō ēē,
ūtūkūl lanyītī ĩnōōgō.”

¹⁷ Ngaatī kōr nīcē, ētēraĩ Yesu ngatī irionīcē eet ēthēcī ne, “Udukta gerthetin cunung, nyatarka aavu kabicocī cī tammutiddino joonui.”

Ūtūvvū Yesu wobjiak cīk owu

(Bēl Marīkō 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Ōwō balna kōr ĩmma, Yesu titimma cī būlūc cī Galilea. Ma natē, ĩcīn gōtōnōk ramma Thimone cī athī thar ōōgī Pētūrū, cī athī gōtōnī thar Anderiya. Atdukee balna nēēgē nyeritie būlūcatō nyatarka balna ēēn nēēgē eet cīk agam kulugua. ¹⁹ Ngaatī ēthēcī Yesu ĩnōōgō ne, “Ōwōbtahangū aneeta ithōng katī kanyung na ĩtō

^w 4:10 *Thīttan*: Ēēn nē alaani cī anjilēt wūk balna abūrī Nyekuc, ithōng itingka Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. ĩthōng anjilēta cīkkō ĩtō ririwanīn cīk gerthek cīk ēhēcī eet loota ngato. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

eet cĭk agamnyu eeta athii cĭ agamnyu kulugua.”²⁰ Ma tamanoko, ũtũngtek nēēgē nyeritienya cĭgĭk ĩthōng owobit ĩnōōnō.

²¹ Ma baa ngaanĭ ōwō Yesu natē noko, ĩcĭn Jemith kĭ Yōane wūk ēēn gōtōnōk, ngĭ adĭmaneei nyeritienya cĭgĭk kovowolatō kĭ baatĭnnĭ cĭnĭng Thebedeo. Ngaatĭ avaanĭ Yesu ĩnōōgō buu. ²² Ma tamanoko, ũtũngtek nēēgē vĕlēk kĭ baatĭnnĭ buu kovowol ĩthōng owobit Yesu.

Anyĭk Yesu moryiak kŭbũnta

(Bĕl Luka 6:17-19)

²³ Ōwōyyĭ balna Yesu looc cĭ Galilea vĕlēk aliman eet Ciithēnēy cĭk Lawintak^y ĩthōng irion Nyemut cĭ Abũnna^z cĭ kabicoc cĭ Nyekuco, ĩthōng naboo anyi eet cĭk ĩmmōrĭ moorithiok cĭk aatĭ mĭn mĭn kŭbũnta. ²⁴ Ma balna ikiyyia athanothĭk nyemut cĭnnĕ looc cĭ Thiiria vĕlēk, ngaatĭ ayahacĭ eeta ĩnōōnō eet cĭk ĩmmōrĭ moorithiok cĭk aatĭ mĭn mĭn. Eyehiy balna eeta cĭk ěcĕrĕt eeleeti kĭ cĭk ayak ririwanĭn cĭk gerthek^a kĭ cĭk uuki nabangkara looc kĭ cĭk alalaniay thoona, ngaatĭ ēēlanē Yesu ĩnōōgō vĕlēk kŭbũnta.

²⁵ Ōwōb balna ĩnōōnō meelitini cobbi ōrrōt. Avvu balna gwuak looca ĩcĭ Galilea, korookjiowēy ĩcĭk gaalawu cĭk ēēn ōmmōtō cĭk avwŭē athĭ Dekapolith ĩthōng ivitia gwuak Yeruthalēma, Yudea kĭ vatĭk cĭk aatĭ titimma tōōna cĭ duwwo cĭ Yordanĭ.

Iliman Yesu eet thiira

5 Ma balna ngĭ acĭn Yesu meelitin cĭ eetu wo, ũŭk nē ōtōd thiir tiddin, ĩthōng ũŭk aavu loota thiira kabanyca. Ngaatĭ aluutianĭ wobjiaha cĭgĭnnĕk ĩthōng ōōt ĩcĭnnĭ.

^y 4:23 *Ciithēnēy cĭk Lawintak*: Ayak balna eeta cĭk Yudei Ciithi cĭk Lawintak, korookjiowēy ĩcĭk gaalawu mĭn mĭn ngatĭ alŭtēnĭ nēēgē Kōrra cĭ Yuwuthono kĭ kalaco Nyekuc, ĩthōng ĩthĭhĭt thōōth cĭ Nyekuco.

^z 4:23 *Nyemut cĭ Abũnna*: Ēēn coo Nyemut cĭ Abũnna cĭ Yesu Kiristo wŭ balna adaai kurucea, kĭi kŭtũny gerthetin cinac, kĭi kanyet ageeta rŭgĕt cĭ alna kŭdŭt.

^a 4:24 *Ririwanĭn cĭk gerthek*: Ēēn balna ririwanina cĭkō anjĭlĕt wŭk balna arŭmĕ kĭ Nyekuc tammuatiddina. ĩthōng ũtũbŭrĭt nēēgē Nyekuc ĩthōng itingkawa Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina kĭ alaan cĭnĭng wŭ ēēn Thĭttan, ivitia nēēgē ĩtō ririwanĭn cĭk gerthek, ĩthōng ayaktak eet getherin loota. Bĕl Nyaraga cĭ Yelintio 12:7-9.

© 1996 David C. Cook

Ilimanoy Yesu thiira (5:10)

Gataninit

(Bēl Luka 6:20-23)

- ² Ngaatī alimanī nē ĩnōōgō ēthēcī ne,
³ “Gatani ĩcī eet cīk aga ngatī adiimi nēēgē Nyekuc,
 ēēn katī kabicocī cī tammutiddino cīnīng.
⁴ Gataninit ĩcī eet cīk alu yoko wo,
 agam katī Nyekuci ĩnōōgō athīna!
⁵ Gataninit ĩcī eet cīk ēēn thimattiak,
 abarīc katī nēēgē looc.
⁶ Gataninit ĩcī eet cīk adak boobo ĩthōng aruk kōrra.
 Anyiwothi katī ĩnōōgō gii cī adiiim nēēgē!
⁷ Gataninit ĩcī eet cīk amanni gōōnōgī,
 amanni katī Nyekuci ĩnōōgō buu!
⁸ Gataninit ĩcī eet cīk vōōrīk thinneti,
 acīn katī nēēgē Nyekuc.
⁹ Gataninit ĩcī eet cīk ayaha ganōn,

avvū katī eeta ĩnōōgō athī ne, dōōlī cīk Nyekucak!

¹⁰ Gataninit ĩcī eet cīk adīman eeta buth nyatarka thōōth cī adīman nēēgē cī edemothi,

ēēn katī kabicocī cī tammutiddino cīning.

¹¹ “Gataninit ĩcunung eet cīk adaccung eeta, adīmannung buth, ĩthōng eyektewung thoothiok cīk gerthek nyatarka aneeta.

¹² Ebelbelit ōrrōt nyatarka ereyyung agiitia anyinti cobbi ōrrōt tammuatiddina. Gōōla ĩcī aduwōy noko adīman thēk balna eeta eet cīk balna ōthōōth molook cī Nyekuco wūk rēētīk buth.

Ōgōōn wobjiaha cīk Yesu kī balangī kī lanyītī

(Bēl Marikō 9:50; Luka 14:34, 35)

¹³ “Attīyyu niigia kī balangī cī adiim eeta vēlēk loota ngato. ĩthōng thī ngī ithii balang mūcarōnī tō, ōbōdane woccia katī niia kūmūcar naboo kuu? Atdutothii woccia katī tuu kī kaathito eeta thooniy nyatarka ūcūlala.

¹⁴ “Attīyyu niigia kī lanyītī cī looc vēlēk. Kōrōōgī cī gaalawu cī ēngēnycē thiira tiddina, athii ngatī alugunyi kūdūt. ¹⁵ Athii eeti cī atūkūlei gii cī katūkūlēnī ĩthōng arīk ijia vurtia tō. Ari woccia kēnnē nē ngatī aavē jurrung kī katalany kī kīcīnīt eeta vēlēk ciitha. ¹⁶ ĩthōng gōōla nīcē noko, anyīk lanyīt cunni wo katalany kīcīnīt eeta vēlēk thoothonniok cīk abūnna, kī katī kīdīhīthīt eeta Baaba cunung cī tammutiddino.

Īlmanek Yesu eet thōōth cī Ngiran cī Mutha

¹⁷ “Nyī ahaddu athinnu ne, kakuni na kikiyyia kēnyēēī Ngiran cī Mutha kōdē thoothonniok cīk eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco. Kakuni balna na kikiyyia kīdīmanek Ngiran kī thoothonniok cīkō kivitia kedenyciay kīitō dīdī. ¹⁸ Kaduwaccung dīdī, athii katī tammutiddin kī looc. ĩthōng kaduwacung dīdī athii katī ngatī athīnī gimma cī dīcīlīm buu Ngirana. Gii vēlēk wū ētēhēdē adīmanī katī thēk. ¹⁹ Ngī abūrī eeti ĩmma thōōth codoi cī dīcī cī thoothonniok cīk Ngiranak, ĩthōng illimaneek gōōnōgī ōōgī buu kūtūbūrīt, avvū katī eeta ĩnōōnō, a ne et cī dīcī ōrrōt kabicoca cī tammutiddino. ĩthōng thī eeti cī ēlēmī thōōth codoi cī dīcī cī thoothonniok cīk Ngiran cī Nyekuco, ĩthōng illimaneek gōōnōgī, athī katī eeta ĩnōōnō ne, et cobbi kabicoca cī tammutiddino.

²⁰ Kaduwacung dīdī, mī thēk athii cī owobju thoothonniok cīk

Ngiranak cĭk Nyekucak jurrung ijjiarit Varithei kĭ limanniok cĭk Ngiranak, athii katĭ ngatĭ ithiowu kabicoc cĭ tammutiddino kŭdŭt!

Nyĭ aruui

²¹ “Ithiktu balna niigia ĭcĭ owu aduwaai balna Nyekuci thŏŏth oo baatĭ baajigi baangietĭ wŭ baa lŏŏla athĭ ne, ‘Nyĭ aruui.’ Īthŏng ngĭ uruwu et, ōkkŏ katĭ lokika.^b ²² Īthŏng thĭ kathĭ na ne, mĭ avaracicu niigia et ĩmma, uukcung katĭ Nyekuci agiitia. Mĭ athinnu ne ěen eeti ĩmma gimma kaganoko, ovvoyyu katĭ niigia lokika. Īthŏng naboo mĭ akanecu et ĩmma giithakhĕt, ovvoyyu katĭ niigia guyyia ĭcĭ avĭ kŭdŭt.^c

²³ “Ma nĕnnĕ thĕk, mĭ anyi niia anyinit cunni Nyekuc ngatĭ otodongothĭcĕ, ĩthŏng ahada ngatĭ eyewonu kĭ et ĩmma thŏŏth cĭ gerthe, ²⁴ tŭngĕk anyinit cunnio ngatĭ todongintio^d ěĕ. Bĭt nŏŏnŏ ōŏt agayyiŏy kĭ et nĭcĕ, ĩthŏng thĭ ōbŏda ikiyyia anyiwu Nyekuc anyinit cunnio.

²⁵ “Mĭ ōkkŏ abilnii eeti ĩmma, agayyiŏy nŏŏnŏ kĭ et nĭcĕ gŏŏla tamanoko ngaanĭ ōdŏlanit lokiko. Mĭ athii tŏ okoyyi katĭ eeti cĭ abĭlnĕ niia wo ĭcĭ et cĭ ětĕd thŏŏth ěĕ. Ma katĭ natĕ, agam katĭ eeti cĭ ětĕd thŏŏth nyĭcĕkĕrowoc cĭnnĭ ĩthŏng arihi aniitia kijana. ²⁶ Kaduwaccung thŏŏth dĭdĭ, mĭ amaryiawu thoothonniok cĭk aatĭ ketee, athii katĭ cĭ oogianu niigia gii ngĭ ĩtaabtu nyarobinya vĕlĕk.

Nyĭ ōkŏyyĭ ngaa cĭ eeto

²⁷ “Agayyu niigia tĭrĭthĕnĭt cĭ athĭ ne, ‘Nyĭ ōkŏyyĕ ngaa cĭ eeto.’ ²⁸ Īthŏng kaduwaccung na agiitia dĭdĭ, eeti cĭ abarriteei ngaa ĩmma, ũwĭ nĕ ngaa nĭcĕ thĭnĭna cĭnnĭ vĕlĕk. ²⁹ Mĭ anyi aniitia keberecĭ cĭ athiit cĭ athio gĕrĕthanoy, tŏkŏcak tuu. Mayya ngatĭ atdŭkĕcĕ ěĕ cunni ĩmma tuu, kijiar ngatĭ ōkŏyyĭ ěĕ vĕlĕk guyyia

^b **5:21 Lokika:** ěĕn baa gŏŏ coo lokiko cĭ paadĭr cobbi, kĭ makayyiok cĭk paadĭrnyawu kĭ eet cĭk obbitik cĭk eetu cĭk aduwanĭ thoothonniok cĭk eet cĭk Yudei. Avvŭĕ thĭ baa gŏŏ thŏŏtha ĭcĭ Heburu athĭ ne, Thanhedirin.

^c **5:22 Gyyia ĭcĭ avĭ kŭdŭt:** ěĕn gua coo guo cĭ atŭthĭ Nyekuci eet cĭk abŭrĭ ĩnŏŏnŏ. Bĕl Nyaraga cĭ Yelintio 20:7-15.

^d **5:24 Ngatĭ todongintio:** Avĭ baa ngittio reerunga ĭcĭ Ciith cĭ Nyekuco ngatĭ ōtŏdŏngĭ paadĭrĭ gii cĭ cavito cĭ enyeenie gerthetini cĭ eetu. Avĭ naboo ngitĭ abilnĭ paadĭrĭ cĭ avaadĭ nĕ mŏŏcac, ĩthŏng ala Nyekuc Nginwa ĭcĭ Dĭhĭmĭ Ciitha cĭ Nyekuco.

cī avī kūdūt. ³⁰ Mī anyi aniitia athiiti cī athio gērēthanoy, tēēdak tuu! Mayya ngatī atdūkēcē ēlē cunni ĩmma tua, kijiar ngatī ōkōyyī ēlē vēlēk guyyia cī avī kūdūt.

Ilimanek Yesu eet thōōth cī ōōgī eeti ngaa

(Bēl Matewo 19:9; Marikō 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ “Ithiktu balna niigia ĩcī owu aduwaai balna Nyekuci thōōth oo baatī baajigi baangietī wū baa lōōla athī ne, ‘Mī ōōg eeti ĩmma ngaa cīnnī,^e anyīk kētēhēd nyaraga cī ogintio.’ ³² Īthōng thī kathī na ne, ōōg woccia eeti ngaa katī ngī ataguutho kī et ĩmma dōō. Īthōng eeti cī ōōg ngaa cīnnī, anyi ĩnōōnō kēgērēthanōy ngatī oginnie kī et ĩmma, ĩthōng eeti cī agam ngaa cī ōōg eeti ĩmma, adīman nē gerthetin cī atihī ngaa cī rēēng.

Alimaneei Yesu eet thōōth cī abūtānī Nyekuc

³³ “Īthōng naboo agayyu niigia balna uduktiak oo baatī baatī baangietī cīgaac athī ne, ‘Uthutti kōngani cunung kī Makayyioit.’ ³⁴ Īthōng thī kaduwaccung na kethecung ne, nyī abūūtannu thōōth ĩmma kūdūt. Nyī athinnu ne, ‘Būūtī kī tammuatiddina’ nyatarka ēēn tammutiddin taaba cī Nyekuco. ³⁵ Īthōng naboo mī athinnu ne, ‘Būūtī kī lōōcī’ nyatarka ēēn lōōcī taaba cī atadīcē Nyekuci thoo. Nyī naboo athinnu ne, ‘Būūtī kī Yeruthalēmī’ nyatarka ēēn Yeruthalēmī kōrōōk cī gaalawu cī alaan cobbi ōrrōt kūdūt. ³⁶ Nyī thēk abūtani ōōwa cunni doo, nyatarka athii cī uuluyu niigia ngatī uwuyyu ĩmmatot codoi doo kī vōōra kōdē kī ollia. ³⁷ Anyīk thēk thōōth cunni, kī ne, li kōdē kolli. Īthōng thōōth ĩmma cī ijjiar coo aku ririwaca ĩcī gerthe.

Ilimanek Yesu eet thōōth cī caacō

(Bēl Luka 6:29-30)

³⁸ “Ithiktu balna niigia athī ne, ‘Keberec kī keberec ĩthōng nyīgītat kī nyīgītat.’ ³⁹ Īthōng thī kaduwaccung kethecung ne, nyī

^e **5:31** Ōōg eeti ĩmma ngaa cīnnī: Ōthōōth Yesu thōōth cī tiento kī thōōth cī ōōgī eeti ngaa cīnnī nyaragētēy ĩcikkō. Bēl Nyaraga cī Matewo 5:31-32; 19:3-9; Marikō 10:1-12; Luka 16:18. Ōthōōth Paulo thōōth cī tiento kī thōōth cī ōōgī eeti ngaa cīnnī Nyaragawa icoo 1 Korinto 7:1-40.

adīmanī et cī adīmānī aniitia buth. Mī apanā eeti ĩmma mūūcūc cī athiit cī athio, anyīk kapaani mūūcūc cī athiit cī angēttio buu. ⁴⁰ Īthōng mī adiim eeti ĩmma abilni lokika nyatarka cērēm cunni cī lajjo, anyīk cērēm cī lajjo cunni buu. ⁴¹ Īthōng mī atīnganeci nyīcēkērowocī ĩmma yak ijjo cīgīnīk reenitin codoi, cī eyehece ijjo cīgīnīk kuumuc reenitiok ramma. ⁴² Ēēl et cī alayyi aniitia gimma, ĩthōng nyī abūrī ngatī anyīcē et kucuwanai gimma.

Ilmanek Yesu eet thōōth cī amīnanī eeta mīrōk

(Bēl Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Athiknu balna niigia aduwa eeta athī ne, ‘Īmīnanit eet cīk abakanonu ĩthōng aburyewu mīrōk cuguk.’ ⁴⁴ Īthōng thī kaduwaccung kethecung ne, ĩmīnanit mīrōk cuguk, ĩthōng alayyiowu eet cīk adīmānung agiitia buth, ⁴⁵ gōōla nīcē, aticaninu katī kī doolia cīk Baaba cunung cī avī tammuatiddina. Nyatarka anyi nē kōr katalany eetīnēy cīk abūnna kī ĩcīk gerthek, ĩthōng itionak tammu eet cīk adīman thoothonniok cīk edeemothi kī cīk adīman thoothonniok cīk athii cī edeemothi. ⁴⁶ Mī amīnannu niigia eet cīk amīnānung agiitia dōō, adūmanung woccia katī Nyekuci nyatarka thōōth nīcē? Amīnan eeta cīk alūt mūcūrrū⁸ buu gōōnōgī? ⁴⁷ Īthōng mī ĩthayyū niigia eet cīk amīnānung agiitia dōō, nyia yoko thēk cī ĩdīmantu niigia cī ijar eet oōgī wo? Athii wōnō cī adīman eeta cīk athii cī aga Nyekuc buu noko? ⁴⁸ Anycīk būnnathīt cunung kīi maka, kaavu kī cī Baaba cunung cī avī tammuatiddina.”

Ilmanek Yesu eet gōōl cī kēēlī eet cīk ēēn piriyaik

6 “Īcīnīt jurrung, nyī adīmānū “Thoothonniok cīk abūnna” kīcīnīt eeta. Mī ĩdīmantu ketee, athii katī Baaba cunung cī tammutiddino cī adūmanunga.

² “Īthōng thī mī ellu piriyaik, nyī aduwacu eet kī cī adīman volongnyiaha Ciithēnēy cīk Lawintak kī goolliowēy, athī ne kīi katī kotongollie eeta ĩnōōgō. Kaduwacung dīdī, umuddia

⁸ **5:46** *Eeta cīk alūt mūcūrrū*: Ēēn balna eeta cīkkō Yudei cik balna alūtai nyarobinya alaan cobbī cī Rūma. Alūt kēnē nēēgē mūcūrrū kīi mēēlī kijjar wūk woyyia alūta nēēgē.

5:43 *Levitikath 19:18*

nēēgē anyinit cīnīng vēlēk. ³Ngī eelu niia eet cīk apīrna, nyī anyi et īmma kagga, ⁴kī katī kanyiwothihi aniitia buu anyinti cunnie labak. Aga Baaba cunnie gii cī aticanni niia labak, īthōng adūmanni aniitia.

Alimaneei Yesu eet gōōl cī alawini

(Bēl Luka 11:2-4)

⁵“Īthōng mī alawinu, nyī attiyyu kī volongnyiaha wū gōō amīnan ngatī alawini bīlnēta Ciithēnēy īcīk Lawintak kī goolliowēy kabanyōy, athī ne kī katī kīcīnīt eeta. Kaduwacung dīdī, umuddia nēēgē anyinit cīnīng vēlēk. ⁶Īthōng thī mī alayyie, tio ciith īthōng unyugu katūk īthōng alawu Baaba cunni cī athii cī edenyiay. Īthōng thī Baaba cunnie cī acīn thōōth cī adūmanni niia labak oo adūmanni tīna.

⁷“Īthōng mī alayyie, nyī alayyie kuumuc kī eeta wūk athii cī aga Nyekuc, nyatarka ahad nēēgē athī ne, athīrar katī Nyekuci lawinit cīnīng cī wuuni ēē. ⁸Nyī attiyyu kī nēēgē, aga Baaba cunung gii cī adimnyu niigia ngaanī alaac niigia īnōōnō.

⁹“Gōōl woccia cī alawinu niigia coo:

“Baangiet cī avī tammuatiddina,

abulie thara cugunniek,

¹⁰kikiyyia kabicocī cunnie,

kīdīmanē dimēnētī cunnie

loota kī cī adūmanni tammuatiddina.

¹¹Anyet ageeta kōr coo, daainit cī kōr coo.

¹²Tūngehet ageeta gerthetin cīnang,

kī cī kūngnīca naaga eet cīk adīmānnet ageeta buth.

¹³Nyī okoyyiet ageeta tīmaninta,

īthōng nyēhīet ageeta thītana.’

¹⁴“Ngī ūtūngtēwū niigia eet cīk adīmānung agiitia buth, ungnicung katī agiitia Baaba cī avī tammuatiddina ēē buu gerthetin cunung. ¹⁵Īthōng thī ngī athii cī ungnicu niigia gerthetin cīk eet cīk adīmānung agiitia buth, athii katī Baaba cunung cī ungnicung gerthetin cunung.

Aliman Yesu gōōl cī kēdēthī eleeti daainta

¹⁶“Ngī edeththu eleeti daainta, nyī anyiccu nguumti cuguk kangaruncie kī volongnyiaha cīk eyeleei eet

athĩ ne kēdēththa eleeti daainta wo. Kaduwacung dīdī, umuddia nēēgē anyinit cīnīng vėlēk. ¹⁷Ngĩ edeththu eleeti daainta, ūtūūnyīt nguumti cuguk, utwuarit ĩm ĩthōng uvuddiewu thōng, ¹⁸kĩ katĩ kithii cĩ aga eeta ngĩ edeththu niigia eleeti cuguk daainta, ĩthōng acĩn Baaba cunung thōōth cĩ adĩmannu niigia labak, ĩthōng katĩ anyung nē anyinit.

Aliman Yesu thōōth cĩ balinit cĩ avĩ tammuatiddina

(Bėl Luka 12:33, 34)

¹⁹“Nyĩ itiangnyu balinit cunung loota ngato, ngatĩ ēdēcacĩ thĩthacĩ kaal kĩ ngonothiniet cĩ ongonothinie thiihiti, kĩ ngatĩ alibi gōryiaha ciithi ĩthōng ogorothita. ²⁰Itiangit balinit cunung tammuatiddina, ngatĩ athii cĩ ēdēcacĩ thĩthacĩ kĩ ngatĩ athii cĩ ēgērēthanĩ ngonothinieti cĩ thĩkto kĩ ngatĩ athii cĩ alibi gōryiaha ciithi ĩthōng ogorothita. ²¹Nyatarka avĩ thĩnĩn cunnie ngatĩ aavē balinti cunnie.

Alimaneei Yesu eet thōōth cĩ lanyĩto

(Bėl Luka 11:34-36)

²²“Ēēn keberēcĩ lanyĩtĩ cĩ elo. Ngĩ abūnna aniitia bēre cugunniek, abbĩthĩ katĩ lanyĩtĩ ēlē cunni vėlēk. ²³Īthōng thĩ ngĩ gerthe aniitia bēre cugunniek, abbĩthĩ katĩ aniitia buu muwuri ēlē cunni vėlēk. Īthōng ngĩ ēēn lanyĩtĩ cĩ ēlē cunni muwurthēt, ēēn woccia muwurthēti kuu ēlla cunni!

Alimaneei Yesu eet thōōth cĩ Nyekuco kĩ thōōth cĩ nyarobinyawu

(Bėl Luka 16:13)

²⁴“Athii woccia eeti ĩmma cĩ ēnnē nyakapanait cĩ makayyiok ramma tō! Aburneei woccia nē ĩmma ĩthōng ĩmmĩnan ĩmma ōrrōt, kōdē atalneeĩ ĩmma ĩthōng abayahan ĩmma. Athii woccia niia cĩ aticanothĩcē Nyekuc kĩ nyarobinya buu.

Nyĩ omothinu kaal cĩk adimnyu niigia

(Bėl Luka 12:22-31)

²⁵“Īthōng thĩ kaduwacunga, nyĩ omothinu nyatarka rūgēt cunung, kōdē giywa cĩ adaku, kĩ cĩ awuddu kōdē ceremuanĩy

cĭk ahimittu. Athii wōnō cĭ addi rūgētĭ kijiar daainit, ĩthōng ijjar ēlē ceremua? ²⁶ Īcĭnĭt nōōnō kĭballĭ cĭk tammutiddinak, athii cĭ evyi nēēgē kōdē ētēēda labĭ, kōdē ayak deherua alna alingit Baaba cĭ tammutiddino ĩnōōgō noko. Athii wōnō cĭ ijjiaryu niigia kĭballĭ?

²⁷ “Ngēnē kōrgēna cunung cĭ woccia ĩtōōr mothinta rūgēt cĭnnĭ itina codoi? ²⁸ ĩthōng nyia niigia omothie thōōth cĭ ceremuano wo? Īcĭnĭt nōōnō gōōl cĭ alĭnnĭ vurēēna cĭk bōōnak, athii nēēgē cĭ aticcanni kōdē ēngēnyca ceremua. ²⁹ ĩthōng kaduwacung kenneccung ne, Thōlōmōnē buu balna balintia ĩcĭnnĭ ēē, athii balna nē buu cĭ ahimit ceremua kĭyokowē. ³⁰ Ngĭ arĭcana Nyekuci kartē vĕlēk cĭk alĭnna bōōnatō, kartē cĭk aatĭ ngato kōr coo wo atdukothi guyyia lootha. Anyi thēk katĭ aniitia buu Nyekuci ceremua cĭk meelik! Nyia eyeit leminit cĭ dĭcĭ kaganoko wo?

³¹ “Nyĭ omothinu ijinit eleeti cuguk ĩtō ne, ‘Kamūda woccia katĭ gii cĭ kadak nga?’ Kōdē ‘Katĭ kawūd nyia?’ Kōdē ‘Kahimit woccia nyia?’ ³² Eet cĭk athii cĭ aga Nyekuc dōō cĭk omothie thoothonniowēy ĩcĭk ōgōōn kĭyokowē. Aga Baaba cĭ tammutiddino ngĭ adimnyu niigia kaal cĭkkō vĕlēk. ³³ ĩthōng thĭ kaaliy ĩcĭk koo vĕlēk, aryik nōōnō tiic cĭ Nyekuco ĩcowu, ĩthōng ĩdĭmantu gii vĕlēk cĭ adiiim nē. ĩthōng thĭ ijjiio gwuak ĩtō cugunik buu.

³⁴ “Nyĭ omothie thōōth cĭ lootha. Arĭcana katĭ waathĭnĭ cĭ lootha ēlē cĭnnĭ nyiangu. Eyei niia mothinit cĭ ēllēnōy kĭ kōr coo.”

Nyĭ eteddu thoothonniok cĭk eet ōōgĭ

7 “Nyĭ eteedi thōōth kōdē katĭ ngĭ ētēd Nyekuci thōōth cunni buu. ² Eteedici katĭ Nyekuci aniitia buu kĭ yoko ngĭ eteedi niia eet ōōgĭ ēē! Adĭmaneci naboo nē buu kĭ yoko ēē, kĭ cĭ adĭmanēcē niia ĩnōōgō ēē.

³ “Nyia niia cĭn tahac cĭ dĭcĭlĭm kebereca cĭ gotononu wo, ĩthōng athii cĭ acini muturunyēnit cobbi cĭ avĭ kebereca cunni wo?

⁴ Ennei woccia niia gotonu ne, ‘Nyē kĭdĭma tahac cĭ dĭcĭlĭm bereca cunni.’ ĩthōng athii niia cĭ acĭnē muturunyēnit cĭ avĭ bereca cunni kuu? ⁵ Niia volongnyiaiti, dĭma nōōnō niia muturunyēnit cĭ ayahi niia bereca cunni wo kĭĭ katĭ cĭnē jurrung ĩthōng thĭ ĩdĭma tuduwac cĭ dĭcĭlĭm bereca cĭ gotononu.

⁶ “Nyĩ anyiccu kũrthĩ gii cĩ angiranni cĩ Nyekuco. Aatĩ katĩ ãthõng utuwuyyie adaktung agiitia. Nyĩ atdukecu pãalnya^h ngõwẽnya, aath katĩ nẽẽgẽ ãnõõgõ.

Jin Nyekuc gii cĩ adiimi nia

(Bẽl Luka 11:9-13)

⁷ “Jinu, ãthõng anyĩwothici katĩ aniitia, rẽpan ãthõng amũda tĩna, uuk ãthõng oyyiwothici tĩna. ⁸ Eeta vëlẽk cĩk ajin gii ãmma anyiwothi katĩna, ãthõng eeta cĩk ẽrẽpan gimma amũda katĩna. ãthõng oyyiwothi katĩ katũk eet vëlẽk wũk uuki.

⁹ “Ngẽnẽ woccia kõrgẽna cunung cĩ mĩ ajin ngẽrĩnẽ ahat cĩ avaadiay anyi kẽnnẽ bĩĩ? ¹⁰ Kõdẽ mĩ ajin ngẽrĩnẽ kuluguoc anyi kẽnnẽ kũwaat? ¹¹ Kĩ yoko ma ngĩ eeginnu niigia gẽrthẽ wo, agayyu niigia ngatĩ anyiccu dõõlĩ cuguk anyinit cĩ abũnna. ãthõng Baaba cunung cĩ tammutiddino ereyyi nẽ buu jurrung kũĩ kanyĩk eet kaal wũ ajin nẽẽgẽ. ¹² Dĩman goonogu jurrung kĩ cĩ adiimi nia ãnõõgõ buu kĩdĩmanti aniitia buu jurrung. ãnõõnõ thĩ cĩ õthõõth Ngiranĩ kĩ eet cĩk õthõõth molook cĩ Nyekuco vëlẽk wo.

Lũdũc katũk cĩ rũgõt cĩ avĩ kũdũt

(Bẽl Luka 13:24)

¹³ “Itioth araana cĩ lũdũcĩ ẽẽ, ngabur gõõl cĩ gẽrẽthaninto ãthõng padtaca, ãthõng gõõl cĩ ngaburi wo mẽẽlĩ eeta cĩk ẽhẽet natẽ.

¹⁴ ãthõng lũdũc gõõl cĩ araan cĩ õkõyyĩ eeti rũgẽta õrrõt, ãthõng gõõl cĩ araan cĩ õkkõ rũgẽta õkõmĩ ngatĩ kõwõbĩ, ãthõng eet cĩk kĩdĩk dõõ cĩk ijiowa.

Kẽet kĩ nyegerua cĩgĩnĩk

(Bẽl Luka 6:43-45)

¹⁵ “ĩricanta volongnyiak wũk ẽen eet cĩk õthõõth molook cĩ Nyekuco jurrung! Avvunecung nẽẽgẽ agiitia athimatĩth õgõõn kĩ athaa, ãthõng thinnetinẽy cĩgĩk õgõõn kĩ kudumwana cĩk avvu adaakcina. ¹⁶ Agayyu katĩ niigia ngĩ ẽen nẽẽgẽ kir eet cĩgaak, gõõla ãcĩ gerthe ãcĩ adĩman nẽẽgẽ. Athii woccia cĩ adũũca eeti kurubuk kẽenĩy ãcĩk ẽen bĩlla kõdẽ lõõma bõõnatõ

^h **7:6 Pãalnya:** Ẽen pãalnya kaal cĩk õgõõn kĩ bĩyyena cĩk võõrik cĩk dĩhimik õrrõt õkõmĩ aduwõy kĩ daab. Aturiay nẽẽgẽ ẽela cĩ gii cĩ õgõõn kĩ thĩraneci.

ĩcītō? ¹⁷ Gōōla ĩcĩ aduwōnĩ kēēt cĩ abūnna, aari nyegerua cĩk abūnna, ĩthōng kēēt cĩ gerthe aari nyegerua cĩk gerthek. ¹⁸ Athii kēēt cĩ abūnna cĩ aari nyegerua cĩk gerthek ĩthōng kēēt cĩ gerthe, athii cĩ aari nyegerua cĩk abūnna. ¹⁹ Kēēna vėlēk cĩk aari nyegerua cĩk gerthek, engedothii katĩ looc ĩthōng utduktothĩk guyyia. ²⁰ Agayyu katĩ niigia volongnyiak cĩk ēēn eet cĩk ōthōōth molook cĩ Nyekuco tiicanēy cĩk adīman nēēgē.

Kōr katĩ cĩ ětēdĩ Nyekuci thoothonniok cĩk eetu

(Bėl Luka 13:26-27)

²¹ “Athii cĩ ēēn eet vėlēk cĩk avvūyya aneeta athīna ne, ‘Makayyioit, Makayyioit,’ cĩk katĩ iithio kabicoc cĩ tammutiddino. Eet wūk ēlēmĩ kabicoc cĩ Baang cannĩ cĩ avĩ tammuatiddina dōō cĩk ōvvō tammuatiddina. ²² Kōr cĩ etedinie thoothiowa, mēēlĩ katĩ eeta cĩk athīna ne, ‘Makayyioit, Makayyioit, ma baa ngĩ kalawina eet thaarĩy ĩcugunik, ĩthōng thaarĩy cugunik kitingkayyia ririwanĩn cĩk gerthek ĩthōng kīdīmanta thoothonniok cĩk meelik cĩk addi.’ ²³ ĩthōng kaduwaai katĩ thīna ĩnōōgō jurrung ketheei ne, ‘Athii baa na cĩ kagawi aniitia. Ĕnyēktĩ ĩcannĩ niigia eeta cĩk adīmānu thoothonniok cĩk gerthek koo!’

Tengenyiok ramma cĩ ěgēēnyĩ kĩ cĩ agiithi

(Bėl Luka 6:47-49)

²⁴ “ĩthōng thīna, eeti cĩ athīrar thoothonniok cīganĩk ĩthōng iticanoi, ōgōōn nē kī eeti cĩ ěgēēnyĩ cĩ ěngēnyēt ciith ngatĩ ōkōmĩ. ²⁵ Ma baa ngĩ ĩtīl tammu cobbi kirik tōwōnĩ ĩthōng uvungan ngōōtĩ cobbi kīdda ciith ōrrōt, ĩthōng athii baa ciith neccie cĩ oyokci, nyatarka ěngēnyēcē ngatĩ ōkōmĩ. ²⁶ ĩthōng eeti cĩ athīrar thoothonniok cīganĩk ĩthōng athii cĩ aticanini, ōgōōn nē kī giitheeti cĩ ěngēnyēt ciith kaathacīnta. ²⁷ Ma balna ngĩ ĩtīl tammu cobbi kirik tōwōnĩ, ĩthōng uvungan ngōōtĩ kīdda ciith kōyōwē kathanē ōrrōt.”

²⁸ Ma balna ngĩ ēdēcak Yesu ngatĩ ōthōōthĩ, ikiyyia utuban thōōth coo meelitin cĩ eetu ōrrōt, ²⁹ nyatarka aliman balna nē eet kī eeti cobbi cĩ ayak tirthēt ĩcĩ Nyekuco, ĩthōng athii cĩ aliman kī eeta wūk ēēn limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha.

Et cī adak nyataba

(Bēl Marikō 1:40-45; Luka 5:12-16)

8 Ma balna ngī aluciay Yesu thiira, ōwōb meelitini cobbi ōrrōt īnōōnō. ²Ma natē, ilibak īnōōnō eeti īmma cī adak nyatabaⁱ īthōng ikiyyia akatek īnōōnō kuthungti nguuma cīnnī īthōng ethek ne, “Makayyioit, mī adiimi anya kūbūna, anyanī.”

³Ngaatī atadīcē Yesu athiit cīnnī et nīcē īthōng ethek ne, “Kadimnyi na aniitia būna.” Ngaatī athinni nyataba nīico noko.

⁴Ma natē, ethek Yesu īnōōnō ne, “Nyī ōkkō aduwaai et īmma thōōth coo. Decek bīt yelek paadīr^j ēlē cunni īthōng anyiwu īnōōnō anyinit wū baa aduwa Mutha,^k kī katī kagaacō eeta vēlēk ngatī ūbūnaē niia.”

Leminit cī gaalinit cī nyīcēkeru

(Bēl Luka 7:1-10; Yōane 4:43-54)

⁵Ma balna ngī ōkkō Yesu ōlōō īcī gaalawu īcī Kaparnaum, iyiwōthīk gaalinti cī nyīcēkeru^l īnōōnō adiim elinit. ⁶Īthōng ethek nē īnōōnō ne, “Makayyioit, apīrna ticciannioiti cannie īmma ōlōō ōrrōt alalaniay ēlē.”

⁷Ngaatī ēthēcī Yesu īnōōnō ne, “Kōkkō katī na kēēla īnōōnō kūbūna.”

⁸Ethei kēnnē gaalinti cī nyīcēkeru Yesu ne, “Makayyioit, athii woccia cī kētēmanonia ngatī kayahani aniitia bīt ōlōō canni. Duwa nēnnē niia thōōth kaganoko, kī katī kūbūna ticciannioiti cannie. ⁹Keeni na buu gaalinit cī agamnya eeti īmma, īthōng

ⁱ **8:2 Nyataba:** Aduwa balna Ngiranī cī Mutha athī ne, eeti cī adak nyataba ēēn riiriny, īthōng angiranni ngatī arūmēēnī kī eet cīk Yudei. Mī ikiyyia ūbūna eeti coo, anyīk keyelek ēlē cīnnī paadīr, īthōng katī uduwa paadīrī īī ne ūbūna nē īthī calla. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 14:1-32.

^j **8:4 Paadīr:** Athī balna Ngiranī cī Mutha ne, paadīrnya dōō cīk apak kaal cīk cavawu Ciitha cī Nyekuco. Abūinna thēk ma ngī ēēn nēēgē tatūk cī eet cīk Levi. Ngirana īcī Mutha ma ngī adimanni eeti kūbūna mōōrītha īcī nyatabawo, eyeleei baa gōō nē ēlē cīnnī paadīr kī katī kī paadīrī ne, ūbūna nē īthī calla. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 14:1-18.

^k **8:4 Mutha:** Baa ngī adaak Yothēbō ivitia īdīmanit eeta dōōlī cīk Īthraīlī buth, anycīk kī nyakapanak Ijiba erkinya eet etīmma (400). Anyīk Nyekuci Mutha kōōga dōōlī cīk Īthraīlī nyakapanthētīna. Anyīk Nyekuci Mutha kanyīk īnōōgō Ngiran, īnōōnō thī cī dōk-īthī avvūē Ngiranī coo athī ne, Ngiran cī Mutha. Arittiyay balna Mutha erkinyiay īcīk ēēn vucciak codoi kī eet etīmma (1,400) baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī Lugitho 2-24.

^l **8:5 Gaalinti cī nyīcēkeru:** Eēn coo gaalinit cī agam nyīcēkēr eet tur.

keeni et cī kagami nyīcēkēr. Mī kennei Nyīcēkērowoc īmma ne, ‘Bītō,’ ōkkō thēk kī cī kaduwaai nana ithōng mī kennei īmma ne, ‘Ijjia,’ aku thēk kī cī kennei na ēē. Mī kennei na nyakapanait cannī ne, ‘Dīman gimma,’ adīman thēk gōōla nīcē.”

¹⁰ Ma balna ngī athīrar Yesu thōōth coo wo, ukulek jien ōrrōt ngaatī ēthēcī eet cīk balna ōwōb īnōōnō ne, “Kaduwasung dīdī, ngaanī kūmūda et cī ayak leminīt cī ōgōōn ketee eetīnēy īcīk Īthraīlī. ¹¹ Īthōng kethecung ne mēēlī katī eeta cīk avvu loociowēy īcīk alibanī kōr kī īcī okolothīcē kōr kivitia kūrūmtē kī Abraham, Aīthak kī Yokob ngatī adaī peyian kabicoca cī tammutiddino. ¹² Īthōng thī eeta cīk woccia balna aatī kabicoca cī tammutiddino, ingkawothii katī ngatīvōrī muwura, ngatī katī ōvvō alue eeta ĩthōng adait nyīgīt wuciitha cobbi.”

¹³ Ngaatī ēthēcī Yesu gaalinit cī nyīcēkeru ēē ne, “Bītō! Adīmanni thēk katī thōōth cī elemi niia ēē kī cī adiimi niia wo.” Īthōng balna ūbūna ticciannioiti cīnnē ēē itin nīcē noko.

Anyīk Yesu eet cīk meelīk kūbūnta

(Bēl Marīkō 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Ma balna ngī aku Yesu ciith cī Pētūrū, acīn kēnnē balna kinyik cī Pētūrū ngī ōngī loota aaburi ēlē ōrrōt. ¹⁵ Ngaatī awumi Yesu īnōōnō athiit, ithii aburthētī ēlla īcīnnī. Ma natē, ĩtūnga cawūrūr, ĩthōng anyīk nē Yesu daainit.

¹⁶ Ma jiatīn nīcē, ayaktak eeta Yesu eet cīk ayak ririwanīn cīk gerthek. Wū baa ingka nē ririwanīn cīk gerthek tirthēta cī thōōth cī aduwa nēnē, ĩthōng anyīk eet wūk balna īmmōrī vēlēk kūbūnta. ¹⁷ Adīmanni balna thōōth coo kēdēcak thōōth wū baa aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Īthaia athī ne,

“Ēnyēēī nē moorithiok cīgaac vēlēk
īthōng anyet ageeta kūbūnta.”

Eet cīk adiim ngī ōwōb Yesu

(Bēl Luka 9:57-62)

¹⁸ Ma balna ngī acīn Yesu meelitin cī eetu ngatī aavē nē ēē, ikiyyia uduwak wobjiak cīgīnīk kabaaktē kōōt tōōna īcī būlūc cī Galilea. ¹⁹ Ma natē, ikiyyia limannioiti cī Ngiran cī Mutha ethek

ĩnõõnõ ne, “Limannioit, kowobji katĩ na aniitia goolliowēy vēlēk ĩcĩk òkõyyē niia.”

²⁰ Atajan Yesu ethei ne, “Ayak kireruana loowua, ĩthõng ayak kĩballĩ cĩk akul tammuatiddina ciithi, ĩthõng thĩ athii Ngērtĩ Eeto^m ngĩtĩ abaaicē nē õõtõ.”

²¹ Ma natē, ethek wobjiaiti ĩmma Yesu ne, “Makayyioit, nyē nõõnõ kũũk kada baang cannĩ.”

²² Ennei kēnnē Yesu ĩnõõnõ ne, “Wõba aneeta, anyĩk daakciak kadacõ eleeti cĩgĩk mĩn.”ⁿ

Ībĩlĩ Yesu ngõõt cĩ tiiri cĩ õmõnnĩ maam

(Bēl Marikõ 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Ngaatĩ õtõdĩ Yesu kovowol ĩthõng otodit wobjiaha cĩgĩnnēk buu. ²⁴ Ma balna natē, ĩtinga ngõõtĩ ĩmma tamanoko cĩ tiiri õrrõt cĩ õmmõnnĩ bũluc kõngõthiak maama kovowol. ĩthõng thĩ balna amũdaai kēnnē õngĩ Yesu thõng. ²⁵ Ngaatĩ aturanĩ wobjiaha ĩnõõnõ ēthēcĩ ne, “Makayyioit, eleta! Kõõt kukuyyie naaga!”

© 1996 David C. Cook

Õtõmõĩ ngõõtĩ kovowol maamĩy kitiotho maama (8:24)

^m **8:20** *Ngērtĩ Eeto*: Avvũ Yesu ēlē cĩnnĩ athĩ ne, Ngērtĩ Eeto cĩ ēyēla athĩ ne, ēēn nē Kiristo cĩ ēēn Alaan cĩ kabicoc cĩ alna kũdũt. Bēl Nyaraga cĩ Daniele 7:13-14.

ⁿ **8:22** *Anyĩk daakciak kadacõ eleeti cĩgĩk mĩn*: Athĩ thõõth coo ne, eeta cĩk athii cĩ ēlēmĩ thõõth cĩ Nyekuco, anyĩk kadacõ eleeti cĩgĩk min.

²⁶ Atajan Yesu ethei ne, “Niigia eeta cĭk ayakcu leminit cĭ dĭcĭ kaganoko wo, ongolĭnu nyia?” Ma natĕ, ĭtĭnga Yesu ĭthōng egerenyek ngōōt kĭ maam kĭbĭlĭt, ngaatĭ abĭlnĭ dĭdĭ kĭ lōōcĭ ĭr.

²⁷ ĭthōng utuban balna thōōth coo eet őrrōt, ĭthōng ijintoĭ nyaguana ĭtō ne, “Et woccia gōō cĭ өгōōn kuu coo? Cĭ athĭrar ngōōtĭ kĭ maam thōōth cĭnnĭ wo!”

Eet ramma cĭk ayak ririwanĭn cĭk gerthek

(Bĕl Marĭkō 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Ma baa ngĭ abaaĕ Yesu bŭlŭc, ikiyyia arawak titim ngatĭ өгjōōn kĭ looc cĭ eet cĭk athĭ thar Gadarene, ivitia urumtōy kĭ eet cĭk ĕĕn ramma cĭk ayak ririwanĭn cĭk gerthek. Avvu loowuanĭy ĭcĭcĭ adawini daackiaha. ĭthōng balna muotĭ nĕĕgĕ őrrōt athii eeti cĭ abaakci gōōla nĭcĕ tō. ²⁹ Ma natĕ, acalcallit ĭtō ne, “Adiimi niia nyia kĭ ageeta Ngĕrtĭ Nyekuco? Ikiyyia niia uuket ageeta őrrōt ngaanĭ kōdōlan kōr wŭ baa eberĭay a ne cĭ teedintio?”

³⁰ Ėggĕ balna tĕĕnyĭ cĭ kiborongetu rĕĕna kĭdĭc. ³¹ Ma natĕ ĭlalliek ririwanĭna cĭk gerthek ĕĕ Yesu ethei ne, “Mĭ itingkawet ageeta, tioniet thĕk niia ageeta tĕĕnya cĭ kiborongetu ĕĕ.”

³² Ma natĕ, ethek Yesu ĭnōōgō ne, “Ōōtō!” Ngaatĭ ĕktanĕ ririwanĭnĕ cĭk gerthek wo ngatĭvōrĭ, ĭthōng edecciek ōōt itiotho eleeti cĭk tĕĕny cĭ kiborongetu. Ngaatĭ agubuanĭ tĕĕnyĭ vĕlĕk alŭcothĭcĕ titim cĭ thilo, ĭthōng ubukantothik bŭlŭc kŭtdŭduddie.

³³ Ma natĕ, ivirit tŭwayyiowa cĭk Kiborongetu wo, ōōt uduktĭak eet ōlōō cĭ gaalawu thōōth coo kĭ thōōth cĭ eet cĭk ayak ririwanĭn cĭk gerthek ĕĕ. ³⁴ Ngaatĭ alŭnganianĭ eeta cĭk meelĭk ōlōō cĭ gaalawu kōōt kurumtōy kĭ Yesu. ĭthōng ma balna ngĭ acĭn nĕĕgĕ ĭnōōnō wo, ivitia ĭlalliek ĭnōōnō kŭtŭngĕk looc cĭnĭng.

Anyĭk Yesu et cĭ alalaniay thoona kŭbŭna

(Bĕl Marĭkō 2:1-12; Luka 5:17-26)

9 Ōtōd balna Yesu kovowol ōkkō looca ĭcĭ gaalawu ĭcĭ looc cĭnnĭ. ² Ma natĕ, ayakta eeta gwuak et cĭ alalaniay thoona cĭ ōthōllanni batana. Ma balna mĭ acĭn Yesu leminit cĭnĭng wo, ethek nĕ et cĭ alalaniay thoona wo ne, “Doolec, anyĭk thĭnĭn kōkōm, ĕnyĕktĕ aniitia thoothonniowa cĭk gerthek.”

³ Ma natĕ, entek limanniowa gwuak cĭk Ngiran cĭ Mutha eleeti cĭgĭk ne, “Adaac eeti coo Nyekuc!”

⁴ Aga balna Yesu muwēēnīt cīnīng ēē, ngaatī ēthēcī ne, “Nya ummuit thoothonniok cīk ēēn riiriny thinnetinēy cuguk wo? ⁵ Thōōth jang cī amūjī, cī kēnēcī et ne, ‘Ēnyēktē aniitia thoothonniowa cīk gerthek,’ kōdē cī kēnēcī ne, ‘Tīnga jiena īthōng otowu?’ ⁶ Īthōng, keyelecung na agiitia ngatī ayahī Ngērtī Eeto makathīt cī ēnyēēī thoothonniok cīk gerthek loota ngato.” Ngaatī ēthēcī nē et cī alalaniay thoona ēē ne, “Tīnga jiena! Dīma batan cunni wo bīt ōlōō.”

⁷ Ngaatī īnganni eeti īthōng ūūk ōlōō. ⁸ Ma balna ngī acīn meelitini cī eetu thōōth coo wo, ivitia otongollie eeta ōrrōt kūdūt, īthōng īdihīthīt Nyekuc ngatī anyīcē eet makathīt coo.

Ūtūvvū Yesu Matewo

(Bēl Marīkō 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Ma balna ngī ūtūngek Yesu nginicē, acīn kēnnē et īmma cī athī thar Matewo avī loota ngatī aavē eeti cī alūt mūcūrrū. Ma natē, ūtūvvū īnōōnō īthōng ethek ne, “Wōba aneeta.” Ngaatī īnganni Matewo īthōng irioit kī īnōōnō.

¹⁰ Ma baa ngaanī aduwue Yesu ciitha cī Matewo kī wobjiak cīgīnīk, ivitia eeta cīk meelik cīk alūt mūcūrrū kī gērēthanniok vēlēk ivitia adait daainit kī īnōōnō. ¹¹ Ma baa ngī acīn eeta cīk ēēn Varithei thōōth coo wo, ijinit wobjiak cīgīnīk entek ne, “Nya kuduktōy limannioiti cunung kī eet cīk alūt mūcūrrū kī gērēthanniok wo?”

¹² Ma baa ngī athīrar Yesu thōōth coo wo, ēdēc īnōōgō ethek ne, “Athii eeta cīk abūnna cī adiimi akīīm, moryiak dōō cīk adiim akīīm. ¹³ Bīt liman thōōth cī aduwa nyaraganya athī ne, ‘Kadiimi na tamati athii cī ēēn anyinit,’ Athii balna na cī kakuni kūtūvūwa eet cīk edeemi thoothonniok. Kakunei balna na gērēthanniok.”

Jinēnīt cī kēdēthī eleeti

(Bēl Marīkō 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Īthōng, ivitia ijinit wobjiaha cīk Yōane Yesu entek ne, “Nya da kedethia naaga kī Varithei eleeti īthōng wobjiaha cugunniek athii cī ēdēēth eleeti wo?”

¹⁵ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Alu woccia gōō eeta cīk tiēntak cīk ēdēēth eleeeti ahata katī ngaanī arūmē nē kī ĩnōōgō kuu? Aku katī itini cī agamanī eeta ĩnōōgō nyētēranit ĩthōng thī katī edeethito nēēgē eleeeti.

¹⁶ “Athii eeti cī ahubeei cērēm cī jōr cērēm cī ũnūūk tō. Ērrec kēnnē katī cērēm cī jōr wo cī ũnūūk ēē kīī maka ngītī erecci.

¹⁷ Athii eeti cī adūddei mērtē cī vīnōwo cī jōr^o buruwētēy ĩcīk ũnūūtō tō. Ma ngī uduv mertia cī vīnō cī jōr wo, alib kēnnē katī buruwet cīk ũnūūtō wo kuduutie mertia kūūk twua. Aduddothi woccia mertia cī vīnōwo wo cī jōr dērēēnēy ĩcīk jōr kīī katī athii cī alibie buruweta, ĩthōng ĩthīnga aduuti mertia cī vīnōwo wo.”

Buweec cī adaaī kī ngaa cī ĩmmōrī

(Bēl Marīkō 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Ma balna nga ōthōōth Yesu, ikiyyia gaalinti ĩmma akatek ĩnōōnō kuthungti ĩthōng ethek ne, “Adaak aneeta doolec cī ngayyi. Ijjia baai tadīk athiit cunni dooleca kīī katī kūrūga.”

¹⁹ Ma natē ĩtīngathō Yesu kī wobjiak cīgīnīk ĩthōng irioit kī et nīcē.

²⁰ Ma natē, ikiyyia ōwōb ngaa ĩmma cī balna inna ēlē erkinya ōmmōtō kī ramma Yesu vurtia ĩthōng ikiyyia uwum ngētōōc cī cērēm cīnnī. ²¹ Ahad balna ngaa coo thīnīna cīnnī athī ne, “Ma thēk ngī kuwuma ngētōōc cī cērēm cīnnī kaganoko, kabūnna katīna.”

²² Ma natē, umuudie Yesu ĩthōng ĩcīn ĩnōōnō, ngaatī ēthēcī ne, “Doolec cannī nyī omothie! Anyi leminiti cunnie būna.” Ma natē noko ūbūna ngaa neccie.

²³ Ma balna ngī ittio Yesu kōrōōk cī gaalīnto amudothi kēnnē meelitin cī eet cīk abū tulēlēta kī cīk acalcalī. ²⁴ ĩthōng ikiyyia ĩthī ne, “Ītīngath ōōtō. Nga kadaak dooleca ōngī nē thōng.” Aranni balna kēnnē eeta Yesu thōng. ²⁵ Ma balna vurtia cī athaanī eeti meelitin cī eetu ngatīvōrī, ūūk Yesu ciitha ngatī aviyyie doolec ēē ĩthōng agam ĩnōōnō athiit, ĩthōng ĩtīnga nē jiena. ²⁶ Ngaatī aku athanothīcē nyemut coo looc nīcē vēlēk.

^o **9:17** *Mērtē cī vīnōwo cī jōr*: Aticcanini eeta cīk ēēn Yudei ruccenit cī eetho ari mērtē. Ōgōōn limanī cī Yesu kī mertia cī vīnōwo cī jōr, ĩthōng mertia cī vīnōwo cī ũnūūk ōgōōn kī Ngīranī cī Mutha.

Anyik Yesu eet cik eën ramma cik rubēnik kübūnta

²⁷ Ma balna nga ōwō Yesu gōōla, owobit eeta cik eën ramma cik rubēnik inōōnō ithōng egerenyit iitō ne, “Ngērti Davide,^p tamatiet ageeta!”

²⁸ Ma balna ngi ittio Yesu ciith, ivitiak eeta cik rubēnik cik eën ramma inōōnō ithōng ijin nē inōōgō ethek ne, “Elemnyu niigia ahaddu ngi eën didi ngi kuuli na ngati keelung agiitia ūbūnta?”

Ēdēci nēēgē athi ne, “Ii Makayyioit.”

²⁹ Ma natē uwum Yesu bēre cigik ithōng ithi ne, “Nyatarka leminit cunung wo anyung agiitia ūbūnta.” ³⁰ Ma baa natē, icintēē inōōgō bēre. Ithōng itirith Yesu inōōgō ōrrōt ethek ne, “Nyī ovvoyu aduwacu et imma thōōth coo kūdūt.” ³¹ Ōvvō balna kēggē nēēgē athaani nyemut cinnī looc nīcē vēlēk.

Anyik Yesu et ci athii ci ōthōōth kōthōōth

³² Baa nga ōwō Yesu ki wobjiak ciginik, ivitia ayaktak eeta gwuak inōōnō et imma ci athii ci ōthōōthi nyatarka ayak nē ririwac ci gerthe. ³³ Ma vurtia ci itingkawi Yesu ririwac ci gerthe, ikiyyia ōthōōth eeti jurrung. Akulei balna kēnnē meelitini ci eetu jien ngaati ōthōōthi athinnī ne, “Ci gōō ngaanī kedenyiay thōōth ci avi ketee Ithraīla!”

³⁴ Athi kēnnē balna Varithei ne, “Alaan ci ririwanin cik gerthek ci anyi inōōnō makathit ci ingkawī ririwanin cik gerthek wo.”

Amanni Yesu eeta

³⁵ Ōkkō balna Yesu ōwō ici kōrōok ci gaalawu ki korookjiowēy vēlēk aliman eet Ciithēnēy icik Lawintak, irion Nyemut ci Abūnna ci kabicoc ci Nyekuco, ithōng anyik eet cik immōri moorithiok cik aati min min kübūnta. ³⁶ Ma balna ngi acin nē meelitin ci eetu, atamatik nē inōōgō nyatarka balna alanglang amaati, ithōng apirna ōrrōt kaavutō ki athaa cik athii tūwayyioiti tō. ³⁷ Ngaati ēthēci wobjiak ciginik ne, “Mēēli labina cik woyyia eteediay, ithōng dicē ticcianniowa cik ētēēda. ³⁸ Alaac Makayyioit ci mana cobbi kayaha ticcianniok cik ētēēda labi manatō cinnī.”

^p 9:27 *Ngērti Davide*: Aga eeta cik eën Yudei athi ne arittiy katī Kiristo tatūga ici Davide. Bēl Nyaraga ci eën 1 Thamuele 16:1-13; Tegelua 132:11-12; Tiicanē cik Tionniawu 2:29-36.

Ition Yesu wobjiak òmmõtò kǐ ramma

(Bêl Marikô 3:13-19; Luka 6:12-16)

10 Ûtûvwûwa Yesu wobjiak cǐgĩnĩk wũk ããn òmmõtò kǐ ramma kivitia ïcĩnnĩ, ïthõng anyĩk tirthët cǐ ingkawĩ ririwanĩn cĩk gerthek kǐ cĩk ãẽlanë eet moorithiowëy mĩn mĩn.

²Thaaryiok cĩk tionniak^r cĩk ããn òmmõtò kǐ ramma wo cĩkkõ, codoi Thimone cǐ athĩ Pêtũrũ kǐ gõtõnĩ cǐ athĩ Anderiya, kǐ Jemith lõgõõ cĩk Thebedeo, kǐ gõtõnĩ cǐ athĩ Yõane. ³Pilipo kǐ Bartholomewo, kǐ Tomath kǐ Matewo wũ alût mũcũrrũ, Jemith ngẽrtĩ Alivewo kǐ Thaddewoth; ⁴Thimone wũ balna a thar Thilot^s kǐ Yudath Ithkariot wũ katĩ aku õvõlõngĩ Yesu.

Ition Yesu tionniak cĩk ããn òmmõtò kǐ ramma kõõt kilimanit thõõth cĩnnĩ

(Bêl Marikô 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵Ition balna Yesu tionniak cĩk ããn òmmõtò kǐ ramma wo, tĩrĩthenta cǐ ãtheci ïnõõgõ ne, “Nyĩ ovvoyyu eetĩney ïcik athii cǐ ããn Yudei, ïthõng nyĩ ovvoyyu naboo buu õlõõ ïci gaalawu ïci eet cĩk Thamaria.^t ⁶Abũnna ma ngĩ ovvoyyu ïci eet cĩk ããn ïthraĩlĩ ãẽ nyatarka aatĩ nãẽgẽ kǐ athaa cĩk ithiico. ⁷Ïthõng ngĩ ottu, irionit nyemut cǐ athĩ ne, ‘Õbõwẽ kabicocĩ cǐ tammutiddino aavu joonui.’ ⁸Anycĩk eet cĩk ïmmõrĩ kũbũnta, uruguthia eet cĩk adaaĩ, ïdĩmanit eet cĩk adak nyataba kũbũnta jurrung, ïthõng itingkayyu ririwanĩn cĩk gerthek. Agamnyu balna niigia anyinit cǐ athii cǐ adũmannu thõng ïthõng thĩ yoko, elit niigia buu eet kaganoko. ⁹Nyĩ ayakcu nyarobinya cĩk ããn thũik cĩk athĩ kathalkathal^u kõdẽ daab thũik cĩk athĩ kathalkathal kõdẽ daab

^r **10:2 Tionniak:** Ëãn tionniaha eet cĩk balna ition Yesu tirthëta kõõt kilimantek eet thõõth cĩnnĩ, ïthõng anyĩk ïnõõgõ tirthët cǐ ingkawĩ ririwanĩn cĩk gerthek, ïthõng ïdĩmanit kaal cĩk adiccë eeta.

^s **10:4 Thilot:** Thar cĩk eet cĩk ããn Yudei cĩk uukõy kǐ gaala cĩk Rũma.

^t **10:5 Eet cĩk Thamaria:** Ëãn balna baatĩ baajigi eet cĩk Thamaria Yudei, ïthõng ããn gwuak baatĩ baajigi cĩk avvu ïci eet õõgĩ. Ala nãẽgẽ Nyekuc thiira ïci Gerithimĩ gõõla ïci ããn nyẽgëlẽ kǐ Yudei. Bêl Nyaraga cǐ ããn 2 Alaanëta 17:27-40; Yõane 4:1-42.

^u **10:9 Thũik cĩk athĩ kathalkathal:** Thũiha cĩk athĩ kathalkathal wo, aar eeta kũĩ nyarobinya, ïthõng adĩmanianĩ laamanya kǐ moolua. Nyarobinya cĩk ããn thũik cĩk athĩ kathalkathal cĩk ããn eet tur aduwõy kǐ daab codoi.

lococēnīy ĩcīguk. ¹⁰ Īthōng nyī ayakcu locibironya hēērōna kōdē ceremua ōōgī kōdē caava kōdē kēēt cī towominto, nyatarka cī gōō thēk adiim dīdī ticcianniowa daainit tiica cī adīman nēēgē.

¹¹ “Ma ngī itiothu kōrōōk cī gaalawu kōdē kōrōōk ĩmma, ĩthaac eet ĩthōng umuddiawu et cī vōōrī thīnīn ĩthōng aavuttu natē kuumuc kōdōlan itini cī owoyyu. ¹² Mī iithioyyu kōrōōk ĩmma, entek eet ne avī ganōnī ĩcunung. ¹³ Ma ngī vōōrī eet cīk kōrōōk nīcē thinneti elemnyung agiitia, anycīk gatan kaavu natē. Mī athii tō, anycīk gatan cunung wo kōbōdawung agiitia. ¹⁴ Īthōng mī aburnung eeti ĩmma kōdē athii cī athīrarī nyemut cunung, utudungtēk tuduwac cī thoo cuguk cīk tabanyīk kī yelinit cī aburnung nēēgē agiitia katī ngī ūtūngtēwū niigia kōrōōk nīcē kī cī gaalawu ēē buu. ¹⁵ Kaduwacung dīdī, kōr katī cī etedinie thōōth mayya katī ukwēētī cī Thōdōmī kī Gōmōra^v kōr cī ditianēt cī loocu, kijiar uukwēnīt cī kōrōōk cī gaalawu nīcē wū athii cī ēlēmī thōōth cī tionniawu.

Uduwak Yesu tionniak gōōl cī katī apīrnanē nēēgē

(Bēl Marīkō 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ “Kitionnung na agiitia kī athaa cīk kitionicung kūdūmwūanīy kōrgēna. Īthōng ōōt thī egeenyit aavut kī kūwaanya ĩthōng imiryu kī kurrienya. ¹⁷ Uthutti eleeiti cuguk nyatarka agamnyung katī eeta ĩthōng ottung lokikētēy ĩthōng uuktung Ciithēnēy cīk Lawintak. ¹⁸ Nyatarka aneeta, ayahanung katī eeta lokika cobbi ĩcī attiyyie alaanēta kī makayyiok cīk obbitik kī katī ĩtō kēbērē cīganīk kī eet cīk athii cī ēēn Yudei. ¹⁹ Īthōng thī ngī agamtung eeta nekie, nyī omothinu thōōth cī katī aduwuanu kōdē gōōl cī othoothu. Kōr nīcē, anyīwothicung katī thōōth cī ovvoyyu aduwuanu, ²⁰ ĩthōng athii katī niigia cī othooththu, ĩthōng Ririwac katī cī Baaba cunung cī othooththunga.

²¹ “Ōvōlōngī katī gotonia gōtōōnōgī kadaaito, ĩthōng baatīnnē ōvōlōngī doolec cīnnī. Īthōng doolia aburneei katī baajigi kī ngaagī ĩthōng anycīk ĩnōōgō kadaaito. ²² Aaburneccung katī

^v **10:15** *Thōdōmī kī Gōmōra*: Uuk balna Nyekuci Thōdōm kī Gōmōra wathinnīok wūk balna Abrahamī. Bēl Nyaraga cī Thianantō 19:1-28.

eeta vëlêk nyatarka aneeta. Ìthõng eeti cĩ athũnnĩ leminit cĩnnĩ kuumuc kòdòlan kòr cĩ edecianĩ pĩrmanětĩ, eliy katĩ nē. ²³ Ma ngĩ adĩmannung eeta buth ngamanĩ, ùtũngtek nginicē ìthõng ivirit òòt ngamanĩ. Kaduwacung dídĩ, ma nga edecciy niigia ngatĩ ovvoyyu korookjiowěy ìcìk gaalawu ìcìk Ìthraìlĩ vëlêk katĩ ngaanĩ kikiyyia Ngěrtĩ Eeto.

²⁴ “Athii woccia cĩ ijar doolec cĩ thukuulo limannioit cĩnnĩ kòdē ijar nyakapanaiti makayyioit cĩnnĩ. ²⁵ Awũpan woccia ngatĩ aavē doolec cĩ thukuulo kĩ limannioiti cĩnnē ìthõng nyakapanaiti buu aavu kĩ makayyioiti cĩnnē. Ìthõng ngĩ avvũyya eeta aneeta baatĩ olu etheca ne Beelthebub,^w avvũ kēnnē katĩ eeta eet cìk kòròòk cĩnnĩ vëlêk ethei ne ngēnē? Avvũ woccia kēnnē katĩ eeta eet cìk kòròòk cannĩ vëlêk thaarĩy ìcìk gerthek.

Otongollie Nyekuc

(Bēl Luka 12:2-7)

²⁶ “Nyĩ ongollie eet nĩkē! Kaala vëlêk cìk abunge, eyeliay katĩna ìthõng kaala vëlêk cìk alugunyi, avvu katĩ agayyi. ²⁷ Thõõth cĩ kaduwaci na muwuratò, thõõth niia waath ìthõng thõõth cĩ alakidei eeti kídìc kītata, othoothit thõõth nìcē acalcallit kòlilla tiddina ciitha. ²⁸ Nyĩ ongollie eet cìk aruk ēlē cunni, ìthõng athii nēēgē cĩ tirti ngĩ aruk ririwac cunni. Tõngölē niia et cĩ woccia aruk ēlē kĩ ririwac cunni guyyia cĩ avĩ kũdūt. ²⁹ Athii wõnõ cĩ ùũtĩ nganĩbòlõnyĩta ramma cìk kídìk nyarobiiaca codoi doo? Ìthõng thĩ aga Baaba cunung nganĩbolony codoi ma ngĩ okoliai looc tòdõwa. ³⁰ Ìthõng ìmana cìk aatĩ òõwa cunni wo, ēkēbtē vëlêk. ³¹ Nyĩ ongolinu nyatarka eeginnu niigia eet cìk tiirtik awupannu ngatĩ ijjiaru nganĩbòlõnyīt cìk meelìk.

Uduktiak eet òõgĩ thõõth cĩ Kiristo

(Bēl Luka 12:8-9)

³² “Eeti cĩ aduwaai eet thõõth ennei ne eeni niia et cannĩ, kaduwaai katĩ na buu Baang cannĩ cĩ tammutiddino kennei ne eeni niia wobjait cannĩ. ³³ Ìthõng eeti cĩ aduwaai eet ennei ne

^w **10:25** *Beelthebub*: Èēn Beelthebubi thar òõgĩ cìk Thĩttanak cĩ èēn alaan cĩ anjilēt wùk balna abũrĩ thõõth cĩ Nyekuco ngaatĩ ingkawĩ Nyekuci ìnõögõ tammuatiddina. Bēl Nyaraga cĩ Yelintio 12:7-9.

athii cĩ ěēn cannĩ, kaduwai katĩ na Papa cannĩ cĩ tammutiddino kennei ne athii niia cĩ eeni eet cannĩ.

Ayaha Yesu jore athii cĩ ěēn ganōn

(*Bēl Luka 12:51-53; 14:26-27*)

³⁴ “Nyĩ ahaddu athinnu ne kakuni na kayaha ganōn loota ngato, kayaha dīla. ³⁵ Kakuni balna na kūtūwū,

“Lōgōō cīk maacīk kaburyiōy kī baajigi,
 ĩthōng aaburyiōy buweecii kī ngaagĩ,
 ĩthōng aaburyiōy kalawanēta kī kinyigwua.

³⁶ ěēn katĩ eeta cīk tatūk cĩ kōrōōk cunung mīrōk cugunik cīk gerthek.’

³⁷ “Eeti cĩ amīnan baatīnnĩ kōdē yaatīnnĩ kijiar ngatĩ amīnannia aneeta, athii nē cĩ ětēmanonu ma ngĩ ěēn cannĩ. ĩthōng eeti cĩ amīnan ngērīnĩ kōdē būwanyīnĩ kijiar ngatĩ woccia amīnannia aneeta, athii cĩ kētēmanonia kī aneeta, ³⁸ ĩthōng eeti cĩ athii cĩ ōdōng kuruce^y cīnnĩ, ĩthōng ōwōba aneeta, athii niia cĩ ětēmanonu ngatĩ eeni wobjiait cannĩ. ³⁹ Eeti cĩ adiim athūnnĩ rūgēt cīnnĩ loota ngato, atdukeei katĩ nē rūgēt cīnnĩ wo tuu. ĩthōng eeti cĩ atdukeei rūgēt cīnnĩ tuu nyatarka aneeta, amūda katīna.

Adūman katĩ Nyekuci eet cīk ělēmĩ ticcianniok cīgīnīk

(*Bēl Marīkō 9:41*)

⁴⁰ “Eeti ĩmma cĩ elemnyung agiitia, ělēmnya aneeta buu, ĩthōng eeti cĩ ělēmnya aneeta, ělēmĩ et wū balna itionana aneeta buu.

⁴¹ ĩthōng eeti cĩ ělēmĩ et cĩ ōthōōth molook cĩ Nyekuco nyatarka ěēn nē et cĩ ōthōōth molook cĩ Nyekuco, anyiwothi katĩ ĩnōōnō anyinti cĩ et cĩ ōthōōth molook cĩ Nyekuco. ĩthōng mī ělēmĩ eeti et ĩmma nyatarka aticcan thoothonniok cīk edeemothi, anyiwothi katĩ ĩnōōnō anyinti cĩ et cĩ aticcan thoothonniok cīk edeemothi.

⁴² ĩthōng mī anyi eeti ĩmma thimattiak cīganīk koo maam cīk alalī lōkūlkūla nyatarka ěēn eeti neccie wobjiait cannĩ, kaduwacung dīdī, amūda katĩ nē anyinit.”

^y **10:38** *Kuruce*: Ododdi eeta cīk Rūma eet kēēnyī ĩcīk ěēn ramma cīk ěēn telēcua. Arūgi eeti kuumuc, ĩthōng adaak daaīth cĩ awuci ōrrōt.

Ition Yōane Batiththa wobjiak òōgĩ kōōt ĩcĩ Yesu

(Bēl Luka 7:18-35)

11 Ma balna ngĩ ēdēcak Yesu ngatĩ atĩrĩthĩ wobjiak cĩgĩnĩk cĩk ēēn òmmōtō kĩ ramma ēē vėlěk, ikiyyia ũūk ilimanoy, ĩthōng irionĩk eet korookjiowēy ĩcĩk gaalawu ĩcĩk Galilea.

²Ma balna ngĩ ĩthĩrar Yōane tiic cĩ aticcan Kiristo wo, baa nga avĩ nē kijana, ikiyyia ition wobjiak cĩgĩnĩk ³kōōt kijinit Yesu kēntěk ne, “Aniitia cĩ kērēppani wo? Kōdē nga kērēyya et ĩmma mĩn?”

⁴Ēdēcĩ Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Ōōt uduktiak Yōane thoothonniok cĩk ĩthĩraryu wo ĩthōng icintu wo. ⁵Īcĩntēē eeta cĩk rubēnĩk, òtōōthō cĩk ngōōltĩk, ũbũnta eeta cĩk adak nyataba, ĩthĩktōy eeta cĩk adĩitĩ kĩna, ũrũkta eeta wũk adaaito ĩthōng ĩthĩraritō piryiaha Nyemut cĩ Abũnna. ⁶Agatan katĩ Nyekuci et cĩ athii cĩ abũrna aneeta nyatarka thōōth cĩ kadĩmani nana.”

⁷Ma balna ngĩ ĩtĩngathō wobjiaha cĩk Yōane òōt, ētērēāĩ Yesu ijin meelitin cĩ eetu thōōth cĩ Yōane ethek ne, “Et daa balna cĩ ògōōn kuu cĩ ovvoyyu acĩnnu niigia bōōnatō cĩ òdōōĩ kak ēē? Ōgōōn nē kĩ kartientĩ wũ wuuni wũ avungan ngōōtĩ? ⁸Et daa cĩ ògōōn kuu cĩ ovvoyyu acĩnnu niigia wo? Ahimit daa nē ceremua cĩk dĩhĩmĩk? Athii tō, eeta cĩk ahimit ceremua cĩk dĩhĩmĩk, aatĩ korookjiowēy ĩcĩk alaanetu. ⁹Nyia daa thěk kir cĩ ovvoyyu acĩnnu niigia wo? Et cĩ òthōōth molook cĩ Nyekuco? Kaduwacung dĩdĩ, ijiar nē et cĩ òthōōth molook cĩ Nyekuco. ¹⁰Īnōōnō thěk kir wũ balna eheddi Nyaragawa cĩ Nyekuco athĩ ne,

“Kitiona katĩ na et cĩ ēēn thooc cannĩ kutuwuanei aniitia, kĩ katĩ kũũk kĩdĩmanek gōōla.’

¹¹Kaduwacung dĩdĩ, athii eeti ĩmma cĩ arittiy loota ngato cĩ ijiar Yōane Batiththa tō. ĩthōng thĩ eeti cĩ dīcĩ kabicoca cĩ tammutiddino, maka nē ijiar Yōane. ¹²Wathinniwēy wũk balna Yōane Batiththa kĩ ĩtin coo, ĩtĩlĩtha balna kabicocĩ cĩ tammutiddino tirthēta ĩthōng aatĩ eeta cĩk adiim òvōyyĩ tirthēta. ¹³Baa nga kikiyyia Yōane eeta vėlěk cĩk òthōōth molook cĩ Nyekuco kĩ Ngiran cĩ Mutha aduwa balna nēēgē thōōth cĩ katĩ adĩmanni. ¹⁴Īthōng ma ngĩ elemnyu

niigia thōōth cīnīng, ēēn Yōane Elija^z et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī ereyyu niigia wo. ¹⁵Eeti cī ayak kīn, anyīk kīthīrarōy jurrung.

¹⁶“Keyehethei woccia na eet cīk erkinya cīkkō nyia? Aatī nēēgē kī doolia wū gōō etehebji loota ngatī tūwētō, īthōng othooththīk gōōnōgī ōōgī,

¹⁷“‘Kabūya tulēlēta īthōng athii niigia cī arugumnyu, kēbēla tegelua cīk uluanak, kebelecung tegelua cīk uluanak īthōng athii cī aluyyu buu.’

¹⁸Athii baa Yōane cī aduwue kōdē awūdē, athinnu kēnnē ne ‘Ayak nē ririwac cī gerthe!’ ¹⁹Aduwue balna Ngērtī Eeto īthōng ūwūdē, athinnu kēnnē niigia ne, ‘Ngarub eeti coo, īthōng bakciait buu, gōōnī eet cīk alūt mūcūrrū kī gērēthanniok.’ Īthōng thī kēnnē edenyiay gēēnyīthī thoothiowēy vēlēk īcīk adīman nē.”

Korookjiok cīk gaalawu cīk obbitik cīk athii cī ēlēmī thōōth cī Nyekuco

(Bēl Luka 10:13-15)

²⁰Korookjiok cīk gaalawu wūk balna adīmanī Yesu thoothonniok cīk anaat eeta nyatarka abūrī balna nēēgē ngatī aduwanī thoothonniok cīk gerthek cīgīk, īthōng balna avaracīk Yesu īnōōgō īthōng ūcūdūrē. ²¹“Pīrnanēt īcunung, niigia eeta cīk Korathini kī cīk Beththaida.^a Ma daa baalia kīdīmantē thoothiowa wūk balna addi korookjiowēy īcīk gaalawu looca cī Tire kī Thidon, īlalit woyyia baarenu eeta elemit thōōth cī Nyekuco kithimit ceremua cīk ēēthawu, īthōng ubukantek tithet otti. ²²Īthōng kaduwacunga, kōr katī cī etedinie thōōth mayya katī ukwēētī cī looc cī Tire kī cī Thidonī kījar cunung. ²³Īthōng niigia eeta cīk Kaparnaumi,^b ahaddu niigia athinnu ne odonginu katī niigia ōdōlanit tammutiddin? Athii tō, ovvoyyu katī niigia

^z **11:14** *Elija*: Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco wū balna ōkōyyī Nyekuci īnōōnō rūgētēt tammuatiddina. Arittiay balna nē erkinyiay cīk ēēn eet eet ramma kī eet tur (900) balna nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Alaanēta 17-21; 2 Alaanēta 1-3; Malak 4:5.

^a **11:21** *Korathini kī cīk Beththaida*: Abaak balna eeta cīk ēēn Yudei korookjiowēy īcīk gaalawu īcīkkō, īthōng eeta cīk athii cī ēēn Yudei abaak Tire kī Thidon.

^b **11:23** *Eeta cīk Kaparnaumi*: Ēēn eeta cīkkō Yudei.

guyyia cī alna kūdūt. Ma daa baalia kīdīmantē thoothiowa wūk balna addi ōlōō ĩcunung ĩcī gaalawu ēē, kī cī adīmanini ōlōō cī gaalawu cī Thōdōmī, nga woyyia yoko ngaanī avī kōrōōgī cī gaalawu nīcē noko. ²⁴ Īthōng thī kaduwacunga, kōr katī cī etedinie thōōth mayya katī uukwēnītī cī eet cīk Thōdōmī kijiar cunung.”

Ivitia uyuwuthit ĩcannī

(Bēl Luka 10:21-22)

²⁵ Ma kōr nīcē, ōthōōth Yesu ĩthī ne, “Kadihiththi na aniitia Baang cannī, Makayyioit cī tammutiddin kī cī loocu, nyatarka alugunyi niia kaal cīkkō vēlēk kī eet cīk ēēn geenyiak kī cīk ilimantē vēlēk, ĩthōng eyelewu dōōlī cīk kīdīk. ²⁶ Ii Papa, nyatarka balna ēēn coo thōōth wū balna atalnee niia.

²⁷ “Anya balna aneeta Papa kaal vēlēk. Athii eeti cī aga Ngērīnī tō, Baatīnnī dōō cī aga, ĩthōng athii eeti cī aga Baatīnnī tō, Ngērīnī doo cī aga kī eet wūk balna ēbēra Ngērīnē kīi katī kagaacō nēēgē buu ĩnōōnō.

²⁸ “Ivitia ĩcannī niigia vēlēk eeta wūk iliptu ngatī odongu ijio cīk adīngdīngī, kanyung na agiitia yuwuthōn. ²⁹ Ēlēm tangū aneeta kī eeti cī eyelelung gōōl ĩthōng ilimantu thōōth ĩcannī. Kathimati na ōrrōt ĩthōng alaālī thīnīn, ĩthōng amūdanu katī yuwuthōn. ³⁰ Gōōl katī cī keyeleci na, obokci katī ngatī ōwōbēc ĩthōng ijio cīk kanyi na cōd wo ōvōlvōlī katīna.”

Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono

(Bēl Marīkō 2:23-28; Luka 6:1-5)

12 Iriok balna Yesu kī wobjiak cīgīnīk ēdēēm mana cī labinu Kōrra cī Yuwuthono.^d Īthōng balna adak wobjiak cīgīnīk boobo ōrrōt, ngaatī balna abacūī labī ĩthōng ūrūmītō jiena. ² Ma balna ngī acīn Varithei thōōth coo wo, ivitia nēēgē entek Yesu ne,

^c 11:30 Ōthōōth balna Yesu liman cīnnī.

^d 12:1 *Kōrra cī Yuwuthono*: Kōr cī ayuwuthi eeta cīk ēēn Yudei tiica ĩthōng alayyiōy. Athī Yudei kōr coo ne, “Thaabath” cī balna ēēn kōr cīnīng cī ēēn tūrgērēm cī ahadanī nēēgē Nyekuc ngatī ēēn nē Tengenyioit kī Ellioit cīnīng. Wū gōō kathī naaga ne kōr cī ēēn lōōcī tōrkōnōm. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11, Ditoronomi 5:12-16.

“Cīn daa nō! Nyia wobjiaha cugunniek kabacuyia labī Kōrra cī Yuwuthono wo? Īthōng angiranni Ngirana cī Mutha.”

³ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Nga balna wōnō niigia ebelit thōōth wū balna adīman Davide^e kī wobjiak cīgīnīk baa ngī adak boobo? ⁴ Ēhēēt balna nē kī, eet cīgīnīk Ciith cī Nyekuco, ĩthōng oōt uduit aheenin wūk angiranni wūk woyyia aduk paadīrnya dōō.

⁵ Nga wōnō niigia ebelit Ngiran cī Mutha ngatī ēlēmacī paadīrnya Ciitha cī Nyekuco kiticantōī eeta Kōrra cī Yuwuthono, ĩthōng kothii et cī athī ne ēēn nēēgē gērēthanniok buu? ⁶ Kaduwacung dīdī, avī eeti ĩmma ngato cobbi cī ijaar Ciith cī Nyekuco.⁸ ⁷ Ma ngī agayyu niigia ngatī athīnī ne, ‘Kadiimi na tamati athii cī ēēn gii cī cavīto,’ athii woccia yoko cī eyewothicu eet cīk amīrī kirirēn.

⁸ Ēēn Ngērtī Eeto Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono.”^h

Et cī alalaniay athiiti

(Bēl Marikō 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ Ngaatī balna ĩnganni Yesu ōkōyyī Ciitha cī Lawinto ĩcī Yudei, ¹⁰ Īthōng avī balna eeti ĩmma cī alalaniay athiiti natē. Adiiim balna Varithei gwuak ngī aduul Yesu athī ne adīman thoothonniok cīk gerthek, ĩthōng baa ijinit ĩnōōnō entek ne, “Ēlēmi koccia Ngiranī ngī kanyi et kūbūna Kōrra cī Yuwuthono?”

¹¹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Mī kēyēk eeti ĩmma kōrgēna cunung atheet cī atdukothi look Kōr cī Yuwuthono, athii woccia cī ōdōngai nē atheet ngītīvōrī? ¹² Ōkōmī eeti colli ōrrōt ijaar atheet! Īthōng thī anyet koccia Ngiranī, kīdīmanit gii cī dīhīmī Kōrra cī Yuwuthono.”

¹³ Īthōng ethek Yesu et nīcē ne, “Thōlan athiit cunni wo.” Ngaatī ōthōlanī eeti neccie athiit cīnnī, ĩthōng ūbūna uduktōy kī gōōnī.

¹⁴ Ma natē, oōt ĩdīmantek Varithei gōōl cī aruui Yesu.

^e 12:3 *Adīman Davide*: Bēl thōōth wū balna adīman Davide Ciitha cī Nyekuco nyaragawa ĩcī ēēn 1 Thamuele 21:1-6.

^g 12:6 *Avī eeti ĩmma ngato cobbi cī ijaar Ciith cī Nyekuco*: Ōthōōth Yesu ēlē cīnnī ngato athī ne, avī eeti ĩmma cī cobbi cī ijaar Ciith cī Nyekuco.

^h 12:8 *Ēēn Ngērtī Eeto Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono*: Ahada balna Yudei Kōrra cī Yuwuthono a ne ayuwuth Nyekuci kōr nīcē vurtia cī baa ētēngēnyaaī nē kaal cīk tammutiddināk kī cīk loocu vēlēk. ĩnōōnō thī cī ēēn nē Tengenyioit cī ēēn Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono. Ma ngī athī Yesu ne ēēn nē Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono, athī nē ne, ēēn nē Nyekuc Tengenyioit. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11.

Ĕēn Yesu ticciannioit cī ēbēra Nyekuci

¹⁵ Ma balna ngī ikiyyia aga Yesu thōōth cī aku wo, ikiyyia ūtūngēk nē nḡnicē, maka balna meelitini cī eetu cī ōwōb ĩnōōnō. Anyi balna nē eet cīk ĩmmōrī vēlēk kūbūnta, ¹⁶ ĩthōng ĩtīrīth nē ĩnōōgō ethek ne, “Nyī aduwacu eet enneccu ne, ngēnē na.” ¹⁷ ĩnōōnō thī baa cī edenyianē thōōth cī Nyekuco ēnnē dīdī, kī balna ngī aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco ĩthaia athī ne,

¹⁸ “Ticciannioit cannī coo wū balna kēbēra na, kamīnani na ĩnōōnō, ĩthōng katalli na nyatarka ĩnōōnō, kanyi katī na ĩnōōnō Ririwac cannī, ĩthōng katī ayahak nē eet thoothonniok cīk edemothi cī woccia adīman eeta jurrung loociowēy vēlēk.

¹⁹ Athii katī nē cī avaracī kōdē athii cī alu, ĩthōng athii katī eeti cī athīrar molook cīnnī goolliowēy tō.

²⁰ Amanni katī nē eet cīk apīrna. ĩthōng ēēl katī nē eet cīk athii cī ēēl eleeti cīgīk. Adīman katī nē thoothonniok cīk edemothi kijiaritō thoothonniok cīk gerthek.

²¹ Ari katī loociowa vēlēk muwēēnīt cīnīng thaarīy ĩcīgīnik.”

Athī eeta ne ēēn Yesu Beelthebub

(*Bēl Marikō 3:20-30; Luka 11:14-23; 12:10*)

²² Ma natē, ayaktak eeta Yesu et ĩmma cī rubēnī cī ayak ririwac cī gerthe ĩthōng jarīngē kīina, ĩthōng anyīk Yesu ĩnōōnō kūbūna kōthōōth ĩthōng ĩcīnē. ²³ Ma natē ikiyyia ubulan thōōth coo eet ōrrōt, ĩthōng ijintoi ĩtō ne, “Ĕēn woccia eeti coo Ngērtī Davide?”

²⁴ Ma baa ngī athīrar eeta cīk ēēn Varithei thōōth coo wo, ivitia ĩtō ne, “Umur eeti coo ririwanīn cīk gerthek tirthēta cī Beelthebubi wū ēēn makayyioit cī ririwanīn wūk gerthek.”

²⁵ Aga balna Yesu muwēēnīt cīnīng ĩthōng ethek ĩnōōgō ne, “Kabicocī cī ēngēr ēlē cīnnī dōō, agiiriay katīna. ĩthōng kōrōōgī cī gaalawu cobbī kōdē kōrōōk cī engeryioy eeta mīn, athii katī cī abīlī kūdūt. ²⁶ Ma ngī ingka Thīttanī Thīttanet, ēngēr nē ēlē cīnnī mīn. Abīlī woccia katī kabicocī cīnnē kuumuc kuu? ²⁷ Ma

katicaninie na tirthēt cī Beelthebubiⁱ cī kingkawe ririwanīn cīk gerthe, tirthēt jang kēnnē cī aticanini wobjiaha cugunniek katī ngī ingka ririwanīn cīk gerthe wo? Wobjiak katī cugunik cīk ētēd thōōth cunni. ²⁸ Īthōng ma kingka na ririwanīn cīk gerthe tirthēta cī Ririwac cī Nyekuco, ikiyyia kabicocī cī Nyekuco ĩcunung vēlēk.

²⁹ “Ēhēēt koccia thēk eeti ĩmma ciith cī et cī tiiri ōrrōt,^j ĩthōng ōgōrōth ijio cīgīnīk. Athii woccia nō nē cī ēcēb et cī tiiri wo thōng? Īthōng thī ōcōd ijio.

³⁰ “Eeti cī athii cī karūmēna kī aneeta ēhēthana nē aneeta, ĩthōng eeti cī athii cī aku ēēla aneeta kulutiaha eet kelemi Nyekuc athanīk nē ĩnōōgō tuu. ³¹ Īthōng kaduwacunga ungnothi katī thoothonniowa cīk gerthe vēlēk kī dacinet cī adaacī eeti Nyekuc, ĩthōng thī thēk eeta cīk adaac Ririwac cī Dīhīmī, athii cī ungnothi gerthetini kūdūt. ³² Eeti cī ōthōōth Ngērtī Eeto buth, ungnothi katī gerthetini cīnnē. Īthōng eeti cī ōthōōth Ririwac cī Dīhīmī buth, athii katī cī ungnothi gerthetini cīnnē, erkita ĩcoo kōdē ĩcī nga aku.

Kēēt kī nyegerua cīgīnīk

(Bēl Luka 6:43-45)

³³ “Kēēt cī abūnna aari nyegerua cīk abūnna, ĩthōng kēēt cī gerthe aari nyegerua cīk gerthe. Agawini kēēt nyegerua cīgīnīk. ³⁴ Niigia eeta cīk eeginnu gērēthanniok wo, aduwuanu woccia gōō niigia buu thōōth cī abūnna kuu? Nyatarka gii cī aduwuanu niigia, ēyēla thōōth cī avī thinnetinēy cuguk. ³⁵ Ōthōōth eeta cīk abūnna thoothonniok cīk abūnna cīk ēkta thinnetinēy cīgīk, ĩthōng ōthōōth eeta cīk gerthe thoothonniok cīk gerthe cīk ēkta thinnetinēy cīgīk. ³⁶ Kaduwacung na agiitia dīdī, kōr katī cī etedinie thōōth, aduwa katī eeta thoothonniok wūk aduwa nēēgē giithawun. ³⁷ Īthōng thī kōr nīcē, aduwaai katī ngī amīrī kōdē ngī gērthē thoothiowēy cīk aduwa nēēgē.”

ⁱ 12:27 *Beelthebub*: Ēēn Beelthebubi thar ōōgī cīk Thīttanak cī ēēn alaan cī anjilēt wūk balna abūrī thōōth cī Nyekuco ngaafī ingkawī Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:9.

^j 12:29 *Et cī tiiri ōrrōt*: Avī Yesu kī eeti cī tiiri ōrrōt cī iithio ciith cī Thīttano ĩthōng gōōla ĩcī ingkawī nē ririwanīn cīk gerthe akat nē ciith cīnnī.

Abūrī Yesu ngatī adīmanī thōōth cī anaat eeta

(Bēl Marikō 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸Ma natē, ivitia entek Varithei gwuak kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha ĩnōōnō ne, “Limannioit, kadimnyi naaga aniitia yelehet thoothonniok cīk eyeliay cīk avvu Nyekuca.”

³⁹Ēdēcī Yesu athī ne, “Adimnyu niigia yelinit nyatarka eeginnu niigia gērēthanniok ĩthōng athii cī elemnyu! Yelinit cī Yōōna^k dōō cī ōthōōth molook cī Nyekuco, cī katī anyīwothicung agiitia. ⁴⁰Avī balna Yōōna kēēnga cī kuluguoc cobbi wathinniok iyyio kī baalinniok iyyio, kī katī ngī avī Ngērtī Eeto loowato wathinniok iyyio kī baalinniok iyyio. ⁴¹Kōr katī cī etedinie thōōth cī loocu, abīlī katī eeta cīk Nineve, ĩthōng eteddik eet cīk erkinya cīkkō wo thōōth. Īlalit nēēgē gerthetina ĩcīnīng nyatarka balna irionīk Yōōna wū ēēn molook cī Nyekuco ĩnōōgō, ĩthōng thī yoko, avī eeti ĩmma cī ĩjjar Yōōna ngato.¹ ⁴²Abīlī katī Ngaa cī ēēn alaan cī Thēba,^m ĩthōng ētēd thōōth cunung. Ōwōyya balna nē rēēna, kikiyyia kīthīrar gēēnyīth cī Thōlōmōnī, ĩthōng avī eeti ĩmma cī ĩjjar Thōlōmōn ngato.ⁿ

Ōbōda ririwacī cī gerthe

(Bēl Luka 11:24-26)

⁴³“Katī ngī ūtūngək ririwacī cī gerthe et, ōwō katī nē baatha cī ōdōōī kak adiim ngītī ayuwuthi. ĩthōng thī athii cī amūda nē ngini ĩmma, ⁴⁴ĩthōng athī ne, ‘Kamirie katī na kūūk ciitha wū balna kaavē.’ Ma balna ngī arawak nē ciith nīcē, amūdaai itivile kūbūna nga kaavue eeti ĩmma. ⁴⁵Ōyōwōta katī nē ririwanīn

^k **12:39** *Yelinit cī Yōōna*: Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī balna avvū Nyekuci kirionik eet cīk athii cī ēēn Yudei ōlōō cī gaalawu ĩcī obbi ĩcī Ninēvē. Abaak balna nē erkinya cīk ēēn 750 baa nga kittiriay Yesu. Ōgōōn kī baa ngī akuu Yōōna kuluguacī cī obbi ĩthōng aaavu kēēnga ĩcīnī inyia iyyio, ĩthōng ōgōōn thī katī Ngērtī Eeto ngī avī inyia iyyio loowa ĩthōng ūrūga daaītha naboo. Bēl thōōth coo ōrrōt Nyaragawa ĩcī Yōōna 1:13-17; Matewo 12:39-40; Matewo 16:1-4; Luka 11:29-32.

¹ **12:41** *Avī eeti ĩmma cī ĩjjar Yōōna ngato*: Ōthōōth Yesu ngato thōōth cī ēlē cīnī.

^m **12:42** *Ngaa cī ēēn alaan cī Thēba*: Ēēn balna nē ngaa cī ēēn alaan cī Ithiopia ĩthōng ikiyyia balna iliman alaani Thōlōmōnē ĩnōōnō nyatarka balna ēgēenyī nē ōrrōt. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Alaanetu 10:1-13.

ⁿ **12:42** *Avī eeti ĩmma cī ĩjjar Thōlōmōn ngato*: Ōthōōth Yesu ngato thōōth cī ēlē cīnī.

cĭk gerthek ōōgĭ cĭk ēēn tūrgērēm cĭk ijar ĩnōōnō kōōt kaavutō natē. Īthōng gērtha katĭ pĭrnanētĭ cĭ et nĭcē kijiar wū baa owu. Gōōl thēk katĭ cĭ attē eeta cĭk gerthek cĭk erkinya cĭkkō coo.”

Eet cĭk kōrōōk cĭ Yesu kir

(Bēl Marikō 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶Ma balna nga irioni Yesu meelitin, ereyyi kēnnē yaatĭnnē kĭ gōtōōnōgĭ ngatĭvōrĭ; nyatarka adiim ōthōōthōy kĭ ĩnōōnō. ⁴⁷Ma natē, ikiyyia othoothĭk eeti ĩmma Yesu ethek ne, “Aatĭ yaaya kĭ gotoonogu ngatĭvōrĭ, adiim othoothonu.”

⁴⁸Ēdēcĭ Yesu ethei ne, “Yaang cannĭ ngēnē, ĩthōng oo ngēnē cĭk ēēn gōtōōnōga cĭganĭk?” ⁴⁹Ma natē, ūūv Yesu wobjiak cĭgĭnĭk, ĩthōng ōthōōth ĩthĭ ne, “Oo Yaangĭ kĭ gōtōōnōga cĭkkō. ⁵⁰Eeti ĩmma cĭ athĭrar thōōth cĭ Baang cannĭ cĭ tammutiddino, ēēn gōtōna, ngōōna kĭ yaang.”

Iyiainit cĭ owovothi evyioit

(Bēl Marikō 4:1-9; Luka 8:4-8)

13 Ma baa kōr nĭcē noko, ūtūngēk Yesu kōrōōk, ĩthōng ūūk aaavu titimma cĭ bŭlŭc cĭ Galilea ĩthōng ilimanoy. ²Alutiai balna meelitini cobbi ōrrōt ĩnōōnō, ngaatĭ ōtōdĭ nē kovowol, ĩthōng aaavu loota, ĩthōng ĩbĭlĭt eeta titimma cĭ bŭlŭcō. ³Aliman balna nē ĩnōōgō ijjo cĭk meelĭk cĭk owovothi alĭtanē eet athĭ ne, “Ōkkō balna athacĭ evyioiti ĩmma kinyomo manatō cĭnnĭ. ⁴Ma baa ngĭ athacĭ nē kinyomo, athanohii balna gwuak gōōl ĩthōng ivitia adait kĭballĭ. ⁵Athanohii balna kinyomona gwuak karkarimen cĭk athii cĭ ayak tōdōwa cĭk meelĭk. Ngaatĭ akuulanĭ tamanoko nyatarka turē tōdōwa. ⁶Ma balna ikiyyia aabŭr kōr ōrrōt, ĩthōng ikiyyia ūtŭth mana kōdōōk, nyatarka balna turē kēgērō cĭk labinu. ⁷Athanohii balna kinyomona gwuak ngĭtĭ ēēn bĭlla, ngaatĭ akuulanĭ labĭna, ĩthōng uruuit bĭlla nekie labĭ. ⁸Īthōng thĭ balna athanohii kinyomona gwuak tōdōway ĩcĭk abŭnna, ngaatĭ balna abirni ngōnana eet tur kōdē eet iyyio kōdē etĭmma kōmmōtō inyia cĭk meelĭk kuumuc kĭ baa ngĭ athanohii ĩcĭ owu. ⁹Eeti cĭ ayak kĭn, anyĭk kĭthĭrarōy jurrung!”

Nyia da Yesu kilimanōy iyaiinit wo

(Bēl Marikō 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰Ma natē, ivitia ijinit wobjiaha Yesu entek ne, “Nyia nia liman eet thoothiowēy ĩcĭk owovothi cĭk alĭta eet wo?”

¹¹Ēdēcĭ Yesu ethei ne, “Anyĭwothiwung balna agiitia thōōth cĭ alugunyi cĭ kabicoc cĭ tammutiddino, ĩthōng balna nga kanyĭwothĭk ĩnōōgō. ¹²Eeti cĭ ayak gimma, anyiwothi katĭ kĭi maka. ĩthōng thĭ eeti cĭ athii cĭ ayahĭ, agammaiy katĭ cĭ dĭcĭ cĭ ayak nē ēē buu.

¹³Kothoothi na thōōtha cĭ owovothi cĭ alĭta eet wo nyatarka,

“Ma ngĭ acĭn nēēgē thōōth cĭ kadĭmani na wo, athii cĭ acĭnĭ, ĩthōng mĭ athĭrar thoothonniok cĭk kaduwa na wo, athii cĭ athĭrarĭ kōdē kagaacō.

¹⁴Ngaatĭ balna akuni ěnnē thōōth wū baa Nyekuco dĭdĭ kĭ balna ngĭ aduwa eeti cĭ ōthōōth molook cĭ Nyekuco ĩthaia athĭ ne,

‘Athĭrariy katĭ eeta cĭkkō kūdūt ĩthōng athii cĭ agawĭ kūdūt. Acĭn katĭ thoothonniok cĭk aticcanni kūdūt, ĩthōng athii cĭ agawĭ kūdūt. ¹⁵Ōkōmĭ ooti cĭgĭk vĕlēk! Idittie kĭina cĭgĭk ĩthĭnga athĭrar thōōth cĭ aduwuay, ĩthōng ummuttie kēbērē cĭgĭk ĩthĭnga acĭn tiicanē cĭk adĭmanni.

Acĭnē woyyia baalia nēēgē kēbērēnĭy cĭgĭk,
 ĩthōng ĩthĭktōy kĭinĭy cĭgĭk,
 ĩthōng ĩthĭktōy thinnetinēy cĭgĭk,
 avvu woyyia baalia ĩcannĭ, ĩthōng baalia kanyĭha na ĩnōōgō kūbūnta.’

¹⁶ĩthōng agatannung Nyekuci agiitia nyatarka ĩcĭntēē bērē cuguk ĩthōng oyyie kĭina ĩthĭktowu. ¹⁷Kaduwacung thōōth dĭdĭ, mēēlĭ balna eeta cĭk ōthōōth molook cĭ Nyekuco kĭ eet cĭk edeemi thoothonniok cĭk balna adiim ngĭ acĭn thoothonniok cĭk acĭnnu niigia wo, ĩthōng ngaanĭ kĭcĭnĭt, ĩthōng adiim thōōth cĭ athiknu niigia wo, ĩthōng athii cĭ athĭrarĭ buu.

Uduwa Yesu iyainit cī owovothi evyioit

(*Bēl Marikō 4:13-20; Luka 8:11-15*)

¹⁸ “Īthīrarit thī da yoko thōōth cī iyainit cī owovothi evyioit cī alīta wo. ¹⁹ Īthōng kinyomona cīk athanothii gōōl, ēēn eet cīk athīrar nyemut cī kabicoc cī Nyekuco, Īthōng athii cī aga buu. Aku ririwacī cī gerthe Īthōng ĩtōk nyemut nīcē thinnetinēy ĩcīgīk. ²⁰ Īthōng kinyomona wūk athanothii vatīk cīk ēēn bīiyēn, ēēn eet cīk athīrar nyemut talintia. ²¹ Īthōng nyatarka athii nēēgē cī ayak kēgērō cīk wuntik, athii cī alna leminiti kuumuc. Ma ngī ōkōmī rūgētī wo, anyi nyemut ĩnōōgō hecinit, Īthōng ivitia aharyiek nēēgē thōōth cī Nyekuco. ²² Kinyomona wūk athanothii bīllanēy, ēēn nēēgē buu eet cīk athīrar nyemut cī Nyekuco, Īthōng omothie pīrnanēt cī rūgētō kī gooliniet cī balinto cī anyi ĩnōōgō kithii cī agawī thōōth cī abūnna. ²³ Īthōng thī kinyomona cīk athanothii tōdōwa cīk abūnna, ēēn eet cīk athīrar thōōth Īthōng agaacō nyemut. Aatī nēēgē kī labīna cīk abiiri Īthōng ĩtooryie ngōnana eet tur kōdē eet iyyio kōdē etīmma kōmmōtō kijiaritō wūk balna athaccie ĩcī owu.”

Iyainit cī owovothi dwuani

²⁴ Ngaatī thī baa aduwacī Yesu ĩnōōgō iyainit ĩmma cī owovothi cī alīta eet wo athī ne, “Avī kabicocī cī tammutiddino kī thōōth cī athacī evyioiti kinyomo cīk abūnna manatō cīnnī. ²⁵ Ma baa nga ogin eeta vēlēk, ikiyyia miroiti cīnnē Īthōng athacēk kinyomo cīk kīmacu mana Īthōng ūūwa. ²⁶ Ma balna ngī ukullia kinyomona Īthōng itirita, ivitia ĩcīnīt ticcianniowa cīk manu dwuani.

²⁷ “Ngaatī balna ōvōyyī ajini nyakapanaī cīk manu makayyioit cīnīng ēthēcī ne, ‘Athii wōnō balna niia cī athaceei kinyomo cīk abūnna mana cunni? Īthōng aku dwuani coo kuu?’

²⁸ “Ēdēcī makayyioiti cī manu ĩnōōgō ethei ne, ‘Miroit cī adīman thōōth coo wo.’

“Īthōng naboo ijinit nyakapanaī makayyioit entek ne, ‘Koottia yoko kudwuantīha tuu?’

²⁹ “Ēdēcī makayyioiti athī ne, ‘Athii tō! Ma woccia kēnnē uduantak cīk ēēn labī tuu! ³⁰ Anycīk dwuani kukullia kī labī

kōdōwē, kōdōlan kōr cī teedintio. Īthōng kaduwaai katī na ticcianniok cīganīk kudwuanta nōōnō dwuani ĭcī owu kī kecebit, ĭthōng ūtūthītō. Īthōng katī kuduwaha ĭnōōgō karyik cīk ēēn labī dehera ĭcītō.’”

Iyaiainit cī kinyomoc cī dīcīlīm kī nyīgīt

(Bēl Marikō 4:30-32; Luka 13:18-21)

³¹ Ma natē, uduwak Yesu ĭnōōgō iyaiainit ĭmma cī owovothi cī alīta eet naboo ethei ne, “Avī kabicocī cī tammutiddin kī kinyomocī cī dīcīlīm cī kēēt cī athī mathtad cī ōkkō athacī eeti manatō cīnnī. ³² Kōdē woyyia dīc ōrrōt kinyomoy vēlēk, aku alīthī nē kijiar kēēn ōōgī manatō vēlēk. Avvu kīballī cīk akul tammuatiddina ēngēnyēt ciithi cīgīk taliibanēy cīgīnīk.”

³³ Īthōng uduwak nē ĭnōōgō iyaiainit ĭmma cī owovothi cī alīta eet naboo cī athī ne, “Avī kabicocī cī tammutiddino kī nyīgīta cīk ōngōtaneei ngaa ĭmma tūkana kī kongonyek kabūūb.”

Thōōth cī alimanini iyaiainti cī owovothi

(Bēl Marikō 4:33-34)

³⁴ Aduwaai balna Yesu meelitin thoothonniok cīkkō iyaiainta cī owovothi thōng cī alīta eet athī ne, athii balna nē cī ūūngī ngatī aduwaai eet thōōth thōōtha ĭcī owovothi. ³⁵ Īthōng balna ikiyyia edenyai thōōth wū balna aduwa Nyekuci ĭthī dīdī, kī balna ngī aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco athī ne,

“Katicaninie katī na iyaiainit cī owovothi cī alīta et cī kaduwacē eet nyemut cannī,

kī katī keyelek eet thoothonniok wūk alugunyi wūk baa rēēntīk baa nga engencyianī lōōcī.”

Uduwa Yesu thōōth cī edemothi iyaiainit cī owovothi dwuani

³⁶ Ngaatī ūngnīcē Yesu meelitin ĭthōng ūūk ciiato. Īthōng ivitia wobjiaha cīgīnnēk ijinit ĭnōōnō entek ne, “Duwaaet da nīia ageeta iyaiainit cī owovothi cī alīta et cī ōthōōth thōōth cī dwuano manatō cī labinu ēē.”

³⁷ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Eeti cī athacī kinyomo cīk abūnna wo, ēēn Ngērtī Eeto. ³⁸ Ēēn mana looc coo, ĩthōng kinyomona cīk abūnna wo ēēn dōōlī cīk kabicoc cī Nyekuco. ĩthōng cī ēēn dwuani wo ēēn dōōlī cīk ririwanīn cīk gerthek, ³⁹ ĩthōng miroiti cī athacī kinyomo cīk gerthek wo ēēn alaan cī ririwanīn cīk gerthek. Ēēn teedineti turnanēt cī loocu, ĩthōng teddiaha ēēn anjīlēta.

⁴⁰ “Kī cī uduanni eeta ĩthōng ulluttīa tanyī ĩthōng ũtūthītō, avī katī noko buu kōr cī ditianēt cī loocu. ⁴¹ Ition katī Ngērtī Eeto anjīlēt cīgīnīk, ĩthōng katī ōōt ulluttīa eet vėlēk cīk aticcan thoothonniok cīk gerthek kabicoca ĩcīnnī, kī cīk anyi gōōnōgī kīītō gērēthanniok. ⁴² ĩthōng katī utdukēēk nē ĩnōōgō guyyia cobbi ĩcī aaburi patdahac, ngatī katī ōvvō alue eeta ĩthōng adait nyīgīt wuciitha cobbi. ⁴³ ĩthōng eeta vėlēk cīk aticcan thoothonniok cīk edeemothi, alanyīt katī nēēgē kī kōr cī kabicoc cī Nyekuco cī ēēn Baatīnnī cīning. ĩthōng eeti cī ayak kīina anyīk kīthīrarōy jurrung!

Balinit cī alugunyi

⁴⁴ “Avī kabicocī cī tammutiddino kī balinti cī alugunyi manatō. ĩthōng mī ijiowa eeti ĩmma, alugunyi katī nē naboo, ĩthōng katī talintia cī ayak nē wo, ũūk ũtūwōī ijio cīgīnīk vėlēk, ĩthōng ũūk ũtūwa mana nīcē.

⁴⁵ “ĩthōng naboo buu, avī kabicocī cī tammutiddino kī eeti cī ēēn tuyyioit cī adiim pēalnya.^o ⁴⁶ Ma balna ũūk ijiowa nē ĩmma cī ōkōmī ōrrōt, ĩthōng ũūk ũtūwōī nē kaal cīgīnīk vėlēk, ĩthōng ũūk ũtūwa ĩnōōnō.”

Iyaiinit cī owovothi nyeritie cī kuluguawu

⁴⁷ Ma balna kōr ĩmma naboo, ōthōōth Yesu ĩthī ne, “Avī kabicocī cī tammutiddino kī gii cī detinto cī kagamī kulugua, cī atdukeei eeti bŭlŭcatō, ĩthōng agam kulugua cīk meelīk ōrrōt cīk ēēn nyēgēlē nyēgēlē. ⁴⁸ Ma balna ngī ĩbbītŭt kulugua nyeritie, ivitia utuguryia eeta cīk ēēn gamnyiok cīk kuluguawu wo, titim cī bŭlŭcō. ĩthōng ivitia aavutō nēēgē

^o 13:45 Pēalnya: Ēēn pēalnya kaal cīk aatī kī bŭyēna cīk vōōrīk cīk dīhīmīk ōrrōt. Aturiay nēēgē ęlla cī gii cī ōgōōn kī thīranē.

loota, ìthõng atangaliek kulugua cìk abūnna dongokwuanīy, ìthõng utduktek cìk gerthek tuu. ⁴⁹ Ògõõn katī ketee katī kōr cī ditianēt cī loocu. Avvu katī anjīlēta, ìthõng atangaliet eet cìk ēēn gērēthanniok eetīnēy cìk edeemi thoothonniok, ⁵⁰ ìthõng utduktek ìnõõgõ guyyia cobbi cī aaburi patdahac, ngatī katī òvvo alue eeta ìthõng adait nyīgīt wuciitha cobbi.”

Òthõõth Yesu thõõth cī liman cī jōr kī cī ùnūwa

⁵¹ Ìthõng ijin balna Yesu wobjiak cīgīnik ethek ne, “Agayyu balna niigia thoothonniok cīkkō vėlēk?”

Èdēcī nēēgē athī ne, “Ii, kagayyia.”

⁵² Ìthõng uduwak Yesu ìnõõgõ ethek ne, “Limanniok balna cìk Ngiran cī Mutha cìk balna ilimantothik thoothonniowa cìk kabicoc cī tammutiddino, ògõõn kī baatī ciitho cī adīma balinit cīnnī cī jōr kī cī ùnūuk^p ngatīvōrī ciitha ìcī ijionu.”

Ūtūbūrīt eeta cìk Natharētī Yesu

(Bēl Marīkō 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Ma balna ngī èdēcac Yesu ngatī aduwanī iyainit cī owovothi cī alīta eet wo, ikiyyia ūk nē ⁵⁴ ìcī kōrōok cī gaalawu cīning ēē. Ngaatī òkkō alimanī eet Ciitha cīning ìcī Lawinto ēē, ìthõng balna ikiyyia utuban thõõth coo eet ngaatī ajinõõnī nēēgē dōō athīnnī ne, “Amūda nē gēenyīth kī tirthēt cī adīmanī thoothonniok cìk addi wo ngatdang? ⁵⁵ Athii wōnō cī ēēn nē ngertī et wū gōō òdōvan kēēna? Athii wōnō cī ēēn Maria yaatīnnī, ìthõng athii wōnō Jemithi kī Yothēbō kī Thimone kī Yudath cī ēēn gõtōōnōk? ⁵⁶ Athii wōnō cī karūmē kī ngõõnōgī òlōō cīnac cī gaalawu wo? Ìthõng da ijionu eeti coo thoothonniok cīkkō nga?” ⁵⁷ Ìthõng balna athii cī èbēlbēl eeta nyatarka thoothonniok cìk adīman nē wo.

Ìthõng òthõõth Yesu ìthī ne, “Èlēmī eeta vėlēk eet cìk òthõõth molook cī Nyekuco, eet cìk kōrōok cī gaalawu dōō kī eet cìk tatūk cīning cìk abūrī ìnõõnō.”

^p **13:52** *Balinit cīnnī cī jōr kī cī ùnūuk*: Òthõõth Yesu ngato liman cī kabicoc cī tammutiddino ògõõn kī gii cī jōr, ìthõng Ngiranī cī Nyekuco wū balna anyi nē Mutha ògõõn kī gii cī ùnūwa.

Itiling Yesu eet cĭk ěĕn vucciaknya tur (5,000)

(Bĕl Marĭkō 6:30-44; Luka 9:10-17; Yōane 6:1-14)

¹³ Ma vurtia cĭ athĭknĭ Yesu daaĭth cĭ Yōane, ikiyyia abaaĕ nĕ bŭlŭc cĭ Galilea kŭŭk ngamanĭ ngatĭ woccia aavĕ nĕdō. Ma balna mĭ athĭrar eeta thōōth coo wo, ivitia owobit ĩnōōnō meelitin cĭ eet cĭk avvu korookjiowĕy ĭcĭk gaalawu cĭk ōwōyya thoonĭy. ¹⁴ Ma baa ngĭ ěĕha Yesu kovowola ngĭtĭvōrĭ, ikiyyia ĭcĭn nĕ meelitin cĭ eetu ĭthōng atamatĭk ĩnōōgō, ngaatĭ anyĭcĕ eet cĭk ĩmmōrĭ kŭbŭnta.

¹⁵ Ma balna ngĭ jiatĭn, ivitia umuddiak wobjiaha ĩnōōnō ĭthōng entek ne, “Ōgōōn ngĭtio kĭ baath cĭ ōdōōĭ ĭthōng ĩ baalin lōōcĭ. Anyĭk eet kathantĕ kōōt kutuyyia daainit korookjiowĕy.”

¹⁶ Ĕdĕcĭ Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Athii woccia cĭ adiiim ngĭ ōvvō nĕĕgĕ nginiwa ĩmanĭ. Anycĭk ĩnōōgō kaal ōōgĭ kadait.”

¹⁷ Ĕdĕcĭ nĕĕgĕ ethei ne, “Kayakca naaga ngato aheenin cĭk avaadiay tur kĭ kulugua ramma.”

¹⁸ Ma natĕ, ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Ayaktahangŭ da aneeta ngato.” ¹⁹ Ngaatĭ thĭ baa aduwacĭ nĕ eet kaavutō loota kartĕnĕĕĭ. ĭthōng ĭdĭma nĕ aheenin cĭk avaadiay cĭk ěĕn tur kĭ kulugua cĭk ěĕn ramma ěĕ, ĭthōng ědĕnya tammutiddin, ĭthōng agatan kĭ kĕngĕr. ĭthōng anyĭk wobjiak cĭgĭnĭk kengeryiek eeta.

²⁰ Ma balna ngĭ udukoĭ eeta vĕlĕk ĭcaacō, ivitia ulluttĭa wobjiaha daainit cĭ anyigiay ěĕ, abbĭthĭ dongokua ōmmōtō kĭ ramma. ²¹ Ĕĕn balna eeta cĭk maacĭk cĭk aduwue vucciaknya tur (5,000), ĭthōng athii balna cĭ ekebjĭ ngaay kĭ dōōlĭ cĭk kĭdik.

Ōtō Yesu maamĭy tiddina

(Bĕl Marĭkō 6:45-52; Yōane 6:15-21)

²² Ma natĕ, ikiyyia uduwak Yesu wobjiak cĭgĭnĭk kimiryie kōōt kōtōdit kovowol kabaaktĕ bŭlŭc, ĭthōng athaan nĕ meelitin. ²³ Ma vurtia cĭ athaanĭ nĕ meelitin cĭ eetu, ikiyyia ōtōd nĕ thiir, ĭthōng ũŭk aavu nĕdō kĭ kalawōy. Ma baa jiatĭn nĭcĕ nga baa avĭ nĕdō natĕ, ²⁴ ĭthōng thĭ baa ĭthĭ rĕĕn titim cĭ bŭlŭcō kovowola. Avungan balna ngōōtĭ cĭ tiri cĭ ōmmōnnĭ maama buu ōrrōt.

²⁵ Ma baa ngĭ ōbōwĕ alia, ikiyyia ōtōwa Yesu maamĭy, ĭthōng ũmŭdōthĭk wobjiak cĭgĭnĭk. ²⁶ Ma baa ngĭ acĭn wobjiaha ĩnōōnō

wo, amuk kēnnē nēēgē athī ne ēēn nē miningit. Ngaatī akulēcī jien alue.

²⁷ Ma baa tamanoko, ikiyyia othoothīk Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Anycīk thinneti kokomit! Aneeta Yesu. Nyī ongolīnu.”

²⁸ Ēdēcī Pētūrū ethei ne, “Makayyioit, ma ngī ēēn aniitia dīdī, duwaha da kōtōwa maamīy tiddina kikiyyia ĩcunni.”

²⁹ Ēdēcī Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Tōōwa ijia!”

Ngaatī alucane Pētūrū kovowola, ĩthōng ōtō maamīy tiddina ūūk ĩcī aavē Yesu. ³⁰ Ma baa ngī, acīn Pētūrū ngatī tiir ngōōtī oo ikiyyia ōtōngōlē, ĩthōng okolothīk maamīy ĩcītō. ĩthōng utulu nē ĩthī ne, “Makayyioit, ēēla aneeta!”

³¹ Ma baa tamanoko, agam Yesu athiit cīnnī kī kōdōnga ĩnōōnō ĩthōng ethek ne, “Dīc leminiti cunnie. Akidani niia nyia?”

³² Ma baa ngī otodit Yesu kī Pētūrū kovowol, ikiyyia ĩbīl ngōōtī.

³³ Ma balna eeta wūk aatī kovowola ĩcītō ivitia alaacō Yesu entek ne, “Eeni niia Ngērtī Nyekuco dīdī!”

© 1996 David C. Cook

Utulu Pētūrū, ĩthī ne, “Makayyioit ēēla aneeta.” (14:30)

Anyĩk Yesu moryiak kũbũnta Jẽnẽtharẽta

(Bẽl Marikõ 6:53-56)

³⁴Ma baa ngĩ abaaktẽ Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnik bũlũc cĩ Galilea, ãthõng õdõlanit titim cĩ õjõõn kĩ kørõõk cĩ gaalawu cĩ Jẽnẽtharẽtĩ. ³⁵Ivitia agaacõ eeta ngatĩ ãnnẽ nẽ Yesu, ngaatĩ avaanĩ gõõnõgĩ cĩk õjõõn kĩ looc nĩcẽ. ãthõng ivitia ayaktak eeta ãnõõnõ eet cĩk ãmmõrĩ vëlẽk. ³⁶ãthõng thĩ baa ivitia alayyiek nẽgẽ Yesu këlẽmai eet cĩk ãmmõrĩ kuwumit ceremua cĩgĩnik, ãthõng eeta wũk balna uwumit ceremua cĩgĩnik vëlẽk, ivitia ùbũnta.

Liman cĩ oo baatĩ baajigi baajigiet cĩk obbitik

(Bẽl Marikõ 7:1-13)

15 Avvu balna Varithei gwuak kĩ limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha ãcĩ Yeruthalẽmĩ, ãthõng ivitia ijinit Yesu entek ne, ²“Nyia wobjiaha cugunniek kęgẽrẽthanit liman cĩ eet cĩk obbitik wo? Athii nẽgẽ cĩ ùũny athĩn katĩ nga kuduktõy wo!”

³Èdẽcĩ Yesu ãnõõgõ ethei ne, “Nyia niigia ègẽrẽthanit tĩrĩthẽnĩt cĩ Nyekuco nyatarka liman cunung wo? ⁴Nyatarka athĩ Nyekuci ne, ‘Tõngõlẽ baaba cunni kĩ yaaya’ ãthõng ‘Eeti cĩ adaac baatĩnnĩ kõdẽ yaatĩnnĩ, aruwue nẽ.’ ⁵Othooththu kẽnẽ niigia athinnu ne, ‘Mĩ ethei eeti ãmma baatĩnnĩ kõdẽ yaatĩnnĩ ne, elinti vëlẽk cĩ woyyia baalia keeli na aniitia, ithiwa anyĩwothĩk Nyekuc.’ ⁶ãthõng gõõla ãcoo athii nẽ cĩ ‘Ongollie baatĩnnĩ.’ Nyatarka owobju niigia liman cunung dõõ, ãthõng atamaacu tĩrĩthẽnĩt cĩ Nyekuco. ⁷Niigia volongnyiaha cĩkkõ! Edeemi balna eeti wũ õthõõth molook cĩ Nyekuco ãthaia baa ngĩ othoothung agiitia athĩ ne,

⁸“Adĩhĩtha eeta cĩkkõ aneeta kutugetinẽy cĩgĩk kaganoko, ãthõng rẽnẽtĩ thinneti cĩgĩk ãcannĩ.

⁹Lawinti cĩ alawua nẽgẽ aneeta wo, athii cĩ èen dĩdĩ, aliman nẽgẽ thoothonniok cĩk ngiran cĩk eetu dõõ.”

¹⁰ãthõng balna ùtũvvũ Yesu meelitin cĩ eetu kivitia ãcĩnnĩ, ãthõng ethek ne, “ãthĩktõy ãthõng agaac jurrung kethecung ne, ¹¹daainit cĩ adui nia kũtũga cunni, athii cĩ anyi aniitia ãthĩ, ‘Riiriny ãcĩ

Nyekuco.’ Īthōng thōōth cī aduwa niia kūtūga cunni, cī anyi aniitia ĩthī riiriny ĩcī Nyekuco.”^t

¹² Īthōng ivitia ijinit wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō entek ne, “Aga niia thēk pee ngatī avaracī Varithei thōōth wū viyyio aduwa niia?”

¹³ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Abūtaniay katī kēēna kēgērōy vēlēk cīk balna athii cī akatī Baangī cannie cī avī tammuatiddina noko. ¹⁴ Ūtūngtek Varithei nīko mīn! Aatī nēēgē kī eeta cīk rubēnīk cīk atī eet cīk rubēnīk, ĩthōng katī utduktothīk nēēgē vēlēk looru.”

¹⁵ Ēdēcī Pētūrū ĩnōōnō ethei ne, “Duwaaet da ageeta jurrung thōōth wū viyyio othoothi niia wū owovothi cī alīta eet ēē.”

¹⁶ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Nga niigia agaac thōōth cannī wo jurrung? ¹⁷ Athii cī agayyu niigia, daainit cī aricu niigia kutugetinēy cuguk koo, ōkkō kēēngatō, ĩthōng ētēha ĩthī jua? ¹⁸ Īthōng thoothiowa cīk aduwuanu niigia kutugetinēy cuguk, avvu thinnetinēy cuguk. Īthōng thī thoothonniok cīkkō cīk anyung agiitia ĩtō ‘Riiriny ĩcī Nyekuco.’ ¹⁹ Ēkta muwēēnītī cī gerthe thinnetinēy cuguk, ruwēēnīt, tdoliniet cī ngaa cī eeto, kī tdoliniet cī ēēn ngoryiait, kī gōr kī dacinet cī adaacī eeta eeta, kī ngatī aduwani eeta thoothonniok cīk ēēn vōlōng cīk ōvōlōngī eeta. ²⁰ Thoothonniok cīk anyi eet kītō ‘Riiriny ĩcī Nyekuco’ wo cīkkō, ĩthōng thī ngī aduwue eeti ngaanī kūtūūny athīn cīgīnīk, athii woccia cī anyi ĩnōōnō kī ‘Riiriny ĩcī Nyekuco.’”

Leminit cī ngaa cī ēēn Kananenit

(Bēl Marīkō 7:24-30)

²¹ Ma balna thī natē ūtūngtek Yesu nginicē, ĩthōng ūūk ĩcī looc cī ōjōōn kī kōrōōk cī gaalawu cī Tire kī Thidon. ²² Ikiyyia ilibak ngaa ĩmma Yesu, ngaa cī ēēn Kananenit cī abaak natē, ĩthōng ēgērēny ĩthī ne, “Makayyioit, Ngērtī Davide, tamatīhanī! Apīrna būwanyanie cannie ayak ririwanīn cīk gerthek.”

²³ Athii balna Yesu cī ēdēcī ĩnōōnō. Ma natē, ivitia wobjiaha cīgīnnēk uduktiak Yesu entek ne, “Tingkawek ngaa nīco gōōla, nyatarka ēgērēny nē owobjet ageeta.”

^t **15:11** *Riiriny ĩcī Nyekuco*: Angiranni balna ngirana cī Mutha ngatī adaī Yudei kidi cīk kēlēgē ōōgī cīk athī ngirani ne ēēn riiriny. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 11:1-32.

²⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Itionana balna aneeta Nyekuci kūūk ĩcī eet cīk Īthraīlī dōō! Nyatarka balna aavutō nēēgē kī athaa cīk ithiico.”

²⁵ Ma balna ikiyyia akatek ngaa neccie ĩnōōnō kuthungti, ĩthōng ethek ne, “Makayyioit ēēlani!”

²⁶ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Athii cī abūnna ngatī kadīmanī daainit cī doolenu, ĩthōng kutduktēī kūrthīī.”^u

²⁷ Ēdēcī ngaa neccie athī ne, “Dīdī Makayyioit, ēbēra thēk kūrthīī buu lotaabūr cīk okoliai looc lobela cī aduwēēnī makayyiowa cīgīk.”

²⁸ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ngaa coo, ayahi niia lemunit cobbi ōrrōt! Kēlēma na thōōth cī ajini niia wo.” Ngaatī abūnnanī būwēnyīnī itin nīcē noko.

Anyīk Yesu eet cīk ĩmmōrī cīk meelīk kūbūnta

²⁹ Ma balna natē ĩtīnga Yesu ūūk titimma cī būlūc cī Galilea. ĩthōng ōtōd thiir ūūk aavu loota. ³⁰ Ikiyyia meelitini cobbi ōrrōt, cī ayahai Yesu eet cīk ngōōltīk, kī cīk rubēnīk, kī cīk awuuli kī cīk athii cī ōthōōthī kī ōōgī cīk meelīk cīk ĩmmōrī. ĩthōng aryik ĩnōōgō vēlēk kaavutō ĩcī owu loota ngatī baa aavē Yesu ēē. Ngaatī thī balna anyīcē nē ĩnōōgō vēlēk kūbūnta. ³¹ Ma natē, utubantē eeta vēlēk, nyatarka gii cī acīn ĩthōng ĩthīraritō nēēgē. Othoothito eeta wūk balna athii cī ōthōōthī, ōtōōthō ngoliaha ūbūnta, ĩthōng ōtōōthō tūwūliaha, ĩthōng ĩcīntēē eeta wūk balna rubēnīk, ĩthōng ĩdīhīthīt eeta Nyekuc cī Īthraīlī.

Itiling Yesu eet cīk ēēn vucciaknya wec (4,000)

(Bēl Marīkō 8:1-10)

³² Avva balna Yesu wobjiak cīgīnīk kivitia ĩcīnnī, ĩthōng uduwak eet ethek ne, “Kamanni na eet cīkkō ōrrōt, kūrūmtēa balna na kī ĩnōōgō wathinniok iyyio, ĩthōng athii daainti cī anyigiay cī adak buu tō. ĩthōng yoko, athii na cī kadiimi ngī kitioni ĩnōōgō gōōl kōōt booba, ma woccia kēnnē ngī ōōt uruit looc gōōla.”

^u **15:26** *Daainit cī doolenu, ĩthōng kutduktēī kūrthīī:* Doolia cīk ōthōōth Yesu ngato wo, ēēn eet cīk Īthraīlī, ĩthōng kūrthīī cīk ōthōōth nē ngato wo, ēēn eet cīk athii cī ēēn Yudei. Adaac baa gōō Yudei eet cīk rēēng ennei ne ēēn nēēgē kūrthīī. ĩthōng amīnan Yesu eet cīk ēēn Yudei kī eet cīk athii cī ēēn Yudei buu, ĩnōōnō thī cī itionanē Nyekuci ĩnōōnō kikiyyia kēēl eet vēlēk loota ngato wo.

³³ Ēdēcī wobjiaha cīginnēk athī ne, “Kamūdana woccia katī naaga ahat cī avaadiay cī awūpan ngatī kalingiti meelitin cobbi őrrōt wo ngatdang, ngatī avī kī baath wo nga?”

³⁴ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō naboo ethei ne, “Ēēn yoko aheenina cīk avaadiay cīk ayakcu niigia wo ĩthōng?” Ēdēcī nēēgē athī ne, “Kayakca aheenin cīk avaadiay cīk ēēn tūrgērēm kī kulugua cīk dīcīlīm cīk kīdīk.” ³⁵ Ngaatī baa aduwacī Yesu meelitin kaavutō loota. ³⁶ Ma natē, ĩdīma nē aheenin cīk avaadiay cīk ēēn tūrgērēm kī kulugua cīk dīcīlīm cīk kīdīk ēē, ĩthōng agatan kī kēngēr, ĩthōng anyīk wobjiak cīgīnīk ēē, kengeryiek meelitin cī eetu.

³⁷ Uduktōy nēēgē vēlēk kīcacō. Ma baa vurtia cī dūwēnto, ivitia ulluttīa wobjiaha cīginnēk lotaabūr cīk daaintak dongokua tūrgērēm cīk abbīthī. ³⁸ Ēēn balna eeta cīk aduwue wo vēlēk, vucciaknya wec (4,000), ĩthōng athii balna cī ekebinie ngaay kī dōōlī. ³⁹ Ma balna ngī itionīk Yesu meelitin cī eet gōōl vēlēk, ikiyyia ōtōd nē kovowol ĩthōng abaaē ūūk ĩcī tōōn cī looc cī gaalawu cī athī Magadan.

Ijinit makayyiowa thoothonniok wūk anaat eeta

(Bēl Marīkō 8:11-13; Luka 12:54-56)

16 Ma balna natē, ivitia Varithei kī Thaduthei ōōt ĩcī Yesu, ĩthōng ĩtīmanit ĩnōōnō ngatī ajini ēthēcī ne, “Yeletet da ageeta yelinit cī aku tammuatiddina.”

² ĩthōng uduwak nē ĩnōōgō ethek ne, “Ma ngī merik tammutiddin jiat, ‘Athinnu kēnnē niigia ne ōkōlī lōōcī,’ ³ ĩthōng ma ngī merik tammutiddin, ĩthōng ĩi diith kulurkulur ngerenniet, othooththu kēggē niigia athinnu ne, ‘Atīlī katī tammu.’ Agayyu niigia ngatī aduwuanu thōōth cī athī ne, avī katī lōōcī kuu ngatī acīnnu tammutiddin. ĩthōng athii kir cī agayyu nyia cī edenyiay yoko noko. ⁴ Eeginnu niigia gērēthanniok, ĩthōng eeginnu eet cīk gerthek cīk athii cī ayawu lemīnit, cī adiimu niigia thoothonniok cīk eyeliay. ĩthōng thī kothii katī yelinit^v cī anyīwothicung agiitia

^v **16:4 Yelinit cī Yōōna:** Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī balna avvī Nyekuci kirionīk eet cīk athii cī ēēn Yudei ōlōō cī gaalawu ĩcī obbi ĩcī Ninēvē. Abaak balna nē erkinya cīk ēēn 750 baa nga kittiriay Yesu. Ōgōōn kī baa ngī akuu Yōōna kuluguacī cī obbi ĩthōng aavu kēēnga ĩcīnīnī inyia iyyio, ĩthōng ōgōōn thī katī Ngērtī Eeto ngī avī inyia iyyio loowa ĩthōng ūruga daaītha naboo. Bēl thōōth coo őrrōt Nyaragawa ĩcī Yōōna 1:13-17; Matewo 12:39-40; Matewo 16:1-4; Luka 11:29-32.

dōo wū balna anyiwothi Yōōna.” Ngaatī thī balna ūngnīcē Yesu ĩnōōgō ĩthōng ūūwa.

Nyīgīt cīk Varithei kī cīk Thaduthei

(Bēl Marīkō 8:14-21)

⁵ Ma balna ngī abaaktē nēēgē būlūc, monogo da erektek wobjiak ngatī ayahī ahat cī avaadiay. ⁶ ĩthōng ĩtīrīth Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Īcīnīt jurrung nyīgīt cīk Varithei kī cīk Thaduthei.”^w

⁷ Ōthōōth balna wobjiaha nyaguana athī ne, “Ōthōōth Yesu ketee nyatarka erektehet ageeta ahat cī avaadiay ngī kayaha.”

⁸ Aga balna Yesu muwēēnīt cīnīng ēē ĩthōng ĩjin ethek ne, “Athii cī ayakcu niigia leminīt cobbi! Nyia othoothit niigia ĩtō ne, athii ahat cī avaadiay tō wo? ⁹ Athii niigia cī agayyu jurrung? Athii niigia cī ahadanu aheenin wūk balna avaadiay wūk ēēn tur wūk balna aduk eeta wūk ēēn vucciaknya tur (5,000), ĩthōng ēēn balna dōngōkwuana cīk aheenin wūk anyigiay wūk balna alūtanu niigia ĩthōng? ¹⁰ Kōdē aheeninēy wūk avaadiay wūk ēēn tūrgērēm wūk balna alingitti eet wūk ēēn vucciaknya wec (4,000) ĩthōng ēēn balna dōngōkwuana wūk aheenin wūk anyigiay wūk balna alūtanu niigia ĩthōng? ¹¹ Nyia niigia athii cī agawu jurrung ngī athii na cī kothoothung agiitia thōōtha cī ahat cī avaadiay? Īcīnīt jurrung nyīgīt cīk Varithei kī Thaduthei!” ¹² ĩthōng balna, ĩvitia agaacō wobjiaha cīk Yesu jurrung ngatī athii cī ōthōōthī nē thōōth cī nyīgīt^y cīk avadiane aheenina cīk avaadiay, ĩthōng thī, balna ōthōōth nē thōōth cī vōlōng cī liman cī Varithei kī Thaduthei.

Yesu ngēnē?

(Bēl Marīkō 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Ma balna ngī ĩvitia Yesu kī wobjiak cīgīnik looc cī Cithariya Vilipi, ĩjin nē ĩnōōgō ethek ne, “Athī yoko thēk eeta, Ngērtī Eeto ne ngēnē nē?”

^w 16:6 Nyīgīt: Ōthōōth balna Yesu thōōth cī nyīgītu kēyēla vōlōng cī Varithei kī Thaduthei nyīgīta ēēn labī wū gōō kaari naaga mērtē. Bēl Nyaraga cī Matewo 16:12.

^y 16:12 Thōōth cī nyīgīt: Ōthōōth Yesu nyīgīt cīk Varithei kī Ērōōd, ōthōōth nē liman cīnīng cī gerthe. Bēl Nyaraga cī Matewo 16:12.

¹⁴ Ēdēcī wobjiaha cīginnēk athī ne, “Athī eeta gwuak ne Yōane Batitha, ithōng athī gwuak ne Elija, ithōng gwuak naboo athī ne Jeremia, kōdē et ĩmma cī ōthōōth molook cī Nyekuco.”

¹⁵ Īthōng ijin Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ma thēk niigia athinnu ne ngēnē na?”

¹⁶ Ēdēcī Thimone Pētūrū ĩnōōnō ethei ne, “Eeni niia Kiristo, Ngērtī Nyekuc cī arūgī kūdūt.”

¹⁷ Ēdēcī Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Thimone ngērtī Yōōna, agatanni Nyekuci aniitia, nyatarka athii balna eeti ĩmma cī aduwacci aniitia thōōth coo. Īthōng thēk ēyēlēcī aniitia Papa cannie cī avī tammuatiddina. ¹⁸ Athī thar cugunik Pētūrū.^z Īthōng naaraba coo, kengenyeti katī na kelethia cannī^a cī athii katī daaīthī cī ūūlī ngatī athaanī ĩnōōnō. ¹⁹ Kanyi katī na aniitia mūwūtanya cīk kabicoc cī tammuatiddino, ithōng katī ēlēēmanī Nyekuci tammuatiddina thoothonniok vēlēk cīk ēlēēmanē niia loota ngato. Īthōng abūrī katī Nyekuci buu tammuatiddina kaal cīk abūrī niia loota ngato.” ²⁰ Ngaatī atūrīthī Yesu wobjiak cīgīnīk ōrrōt ēthēcī ne, “Nyī aduwacu et ĩmma etheecu ne keeni na Kiristo.”

Ōthōōth Yesu thōōth cī ehecini nē kī daaīth cīnnī

(Marīkō 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Ma balna kōr nīcē, ētērēāī Yesu uduwak wobjiak cīgīnīk jurrung thōōth cī katī adīmanothi ĩnōōnō. Aduwaai balna nē ĩnōōgō ethei ne, “Kadiimi thēk na kūūk Yeruthalēma kacanane ōrrōt athīnēī cīk eet cīk obbitik, kī makayyiok cīk paadīrnyawu, kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha nyatarka thōōth cī Nyekuco. Karuwue katī na, ma katī kōr cī ēēn iyyio, karūkna katī na daaītha naboo.”

²² Ngaatī ōkōyyī Pētūrū Yesu kabanyca, ithōng egerenyek ĩnōōnō ethek ne, “Athii katī Nyekuci cī ēlēēmanī thōōth nīcē kīdīmanothihi aniitia, Makayyioit!”

²³ Ma natē, umudie Yesu ithōng ethek Pētūrū ne, “Nyēhē ĩcannī, Thīttan! Alaamana niia aneeta gōōla cī katīccane na thōōth cī Nyekuco, nyatarka ayahi niia muwēēnīt cī eeto ithōng athii cī ēnnē cī Nyekuco.”

^z 16:18 *Pētūrū*: Thara cīk athī Pētūrū wo athī ne laarab.

^a 16:18 *Kelethia cannī*: Ēēn kelethia meelitin cī lemnyowu cīk arūmē ngatī odoi, ithōng alaaco Yesu Kiristo cī ēēn Makayyioit cīning.

²⁴ Ngaatĩ baa aduwacĩ Yesu wobjiak cĩgĩnik ěthēcĩ ne, “Mĩ adiim eeti ĩmma ěĕn wobjiat cannĩ, anyĩk kilĩta ělĕ cĩnnĕ, ĩthōng ōdōng kuruce cĩnnĩ ĩthōng ōwōba aneeta. ²⁵ Nyatarka eeti cĩ adiim athũnnĩ rūgĕt cĩnnĩ loota ngato, atdukeei katĩ nĕ rūgĕt cĩnnĩ wo tuu. ĩthōng eeti cĩ atdukeei rūgĕt cĩnnĩ tuu nyatarka aneeta, amũda katĩna. ²⁶ Nyia woccia thĕk cĩ abũnna cĩ amũda eeti katĩ ngĩ ayak nĕ kaal vĕlĕk cĩk loocu ĩthōng utdukĕĕk rūgĕt cĩnnĩ tuu? Kōdĕ nyia woccia thĕk cĩ amũda eeti kataalaĩ rūgĕt cĩnnĩ? ²⁷ Nyatarka ōkkō aku katĩ Ngĕrtĩ Eeto makathĩta cobbi cĩ Baatĩnnĩ kĩ anjilĕt cĩgĩnik, ĩthōng katĩ ikiyyia ũdũman eet codoi codoi gōōla cĩ balna adĩman nĕĕgĕ. ²⁸ Kaduwacung dídĩ, aatĩ eeta gwuak kōrgĕna cunung ngato cĩk katĩ athii cĩ adaaĩ ngaanĩ kĩcĩnĩt Ngĕrtĩ Eeto ngatĩ allucciane kabicoca cĩnnĩ kikiyyia kagam looc vĕlĕk.”

Ūtũwĕ ělĕ cĩ Yesu

(*Bĕl Marikō 9:2-13; Luka 9:28-36*)

17 Ma balna vurtia cĩ wathinniok tōrkōnōm, ikiyyia ũũwĩ Yesu Pĕtũrũ kĩ Jemith kĩ Yōane gōtōnĩ Jemithi, thiira ĩcĩ wuuni ōrrōt. ² Ma baa thiira nĩcĕ, ikiyyia ũtũwĕ ělĕ cĩ Yesu kĕbĕrĕniy ĩcĩgĩk. Atalĩth balna nguum cĩnnĕ kaavu kĩ kōrra, ĩthōng vōōrĩ balna ceremuana cĩgĩnnĕk kaavutō kĩ lanyĩtĩ. ³ Ma balna natĕ noko, ilibtiak Mutha kĩ Elija^b, ngaatĩ avvu ōthōōthōnĕ kĩ ĩnōōnō.

⁴ Ma natĕ, othoothĩk Pĕtũrũ Yesu ethek ne, “Makayyioit, dĩhĩm ōrrōt ngatĩ kaatĕ naaga ngato. Mĩ thĕk adiimi niia, nyĕ kĕtĕngĕnycaha tugguet iyyio, cunni codoi, cĩ Mutha codoi ĩthōng cĩ Elija codoi.”

⁵ Ma balna ngaanĩ ōthōōth nĕ, ikiyyia ũmmũt ĩnōōgō diith ĩmma cĩ atalĩth ōrrōt, ĩthōng ōthōōth moloowĩ ĩmma diitha ĩĩ ne, “Ngĕrnanĩ cĩ kamĩnani coo, katali na ōrrōt nyatarka ĩnōōnō. ĩthĩhĩt niigia ĩnōōnō!”

⁶ Ma balna ngĩ athĩrar wobjiaha thōōth coo wo, ivitia otongollie nĕĕgĕ ōrrōt, ngaatĩ akannĩ nĕĕgĕ kuthungti looc ĩthōng ululit nguumti cĩgĩk. ⁷ ĩthōng balna natĕ, ikiyyia uwum Yesu ĩnōōgō ĩthōng ethek ne, “Nyĩ ongolinu! ĩtĩngath jiena.” ⁸ Ma balna ngĩ acĩnĕ nĕĕgĕ ěĕ, acĩn kĕggĕ Yesu dōō.

^b 17:3 *Mutha kĩ Elija*: Anyi balna Nyekuci eet ngiran athĩnĕĩ cĩk Mutha, ĩthōng balna ěĕn Elija et cĩ ōthōōth molooc cĩ Nyekuco.

⁹ Ma balna ngĩ ulucciay nēēgē thiira tiddina, ikiyyia ĩtĩrĩth Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Nyĩ ovvoyyu aduwacu et ĩmma gii wũ acĩnnu niigia kũdũt, kuumuc gii katĩ ngĩ ũrũga Ngertĩ Eeto daaĩtha.”

¹⁰ Ngaatĩ ajini wobjiaha ĩnōōnō ēthēcĩ ne, “Nyia kĩitō limanniowa cĩk Ngiran cĩ Mutha ne, aku thěk katĩ Elija ĩcĩ owu oo?”

¹¹ Ēdēcĩ Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Nyē kuduawawung dĩdĩ, aku katĩ adĩmaneei Elija kaal vēlěk jurrung. ¹² ĩthōng thĩ kaduwacung na dĩdĩ, ikiyyia Elija vēlěk, ĩthōng athii kēnnē nēēgē cĩ agawĩ ĩnōōnō. ĩthōng thĩ balna adĩman nēēgē ĩnōōnō buth gōōla ĩcĩ gerthe ōrrōt. ĩthōng gōōla nicē doo noko, ōkkō katĩ acananni Ngertĩ Eeto athĩnēcĩ ĩcĩgĩk.” ¹³ Ngaatĩ balna avvunni agawĩ wobjiaha ngĩ, ōthōōth Yesu thōōth cĩ Yōane Batitha.

Anyĩk Yesu doolec cĩ maacĩ kũbũna

(Bēl Marikō 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ma balna ivitia Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk ilibtak meelitin, ĩthōng ikiyyia akatek eeti ĩmma ĩnōōnō kuthungti, ĩthōng ethek ne, ¹⁵ “Makayyioit, tamatik doolec cannĩ cĩ maacĩ wo cĩ ēhēcĩ nabangkara, ĩthōng apĩrna nē ōrrōt. ĩthōng atdukothi nē dōkĩthĩ guyyia kōdē maamiy. ¹⁶ Kayahai balna na ĩnōōnō wobjiak cugunik, ĩthōng athii nēēgē cĩ anyi ĩnōōnō kũbũna.”

¹⁷ Ma baa natē, uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Eeginnu niigia eet cĩk athii cĩ ayakcu leminit ĩthōng ahaddu thoothonniok cĩk gerthek, kaatĩ yoko katĩ naaga kĩ agiitia kuumuc kĩĩ katĩngan? Kereyyung koccia katĩ na agiitia kĩĩ tĩngan? Yahaha aneeta doolec cĩ maacĩ oo ngato.” ¹⁸ Ngaatĩ baa ēgērēnyēcĩ Yesu ririwac cĩ gerthe ēē, tirthēta ĩthōng ētēha logoota nĩcē ngatĩvōrĩ, ngaatĩ abũnnanĩ nē itin nĩcē noko.

¹⁹ Ma balna vurtia cĩnnĩ, ivitia umuddiothĩk wobjiaha Yesu kabanyca ĩthōng ijinit ĩnōōnō entek ne, “Nyia kette katamacet ageeta ngatĩ kingkayyia ririwac cĩ gerthe ēē?”

²⁰ Ēdēcĩ Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Nyatarka ayakcu niigia leminit cĩ dīcĩ! ĩthōng thĩ kaduwacung dīdĩ, mĩ ayait leminit cĩ dīcĩ cĩ ēēn kĩ buracoc cĩ dīcīlīm cĩ kēēt cĩ athĩ mathtad, enneccu woccia thěk thiir coo ne, “Tĩnga ngato bīt natē, ĩngathĩ thěk katĩna. Athii katĩ thōōth cĩ amaacung agiitia tō.” ²¹ ĩthōng athii ririwacĩ cĩ gerthe

coo cī òkkō ngatīvōrī, gii ngī ingkayyi lawinta kī ngatī kēdēthī eleeti daainta doo.

Ōthōōth Yesu thōōth cī daaīth cīnnī naboo

(Bēl Marīkō 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²²Ma balna ngī nga òvvō Yesu kī wobjiak cīgīnīk Galilea, ikiyyia nē ethek īnōōgō ne, “Ōkkō katī anyiwothi Ngērtī Eeto eeta, ²³īthōng òvvō katī nēēgē aruk īnōōnō. Īthōng thī vurtia cī wathinniok iyyio, arūkna katī nē daaītha.” Ngaatī anyīcē thoothiowa nekie vēlēk wobjiak komothie òrrōt.

Dūmaninit cī mūcūrrū cīk Ciith cī Nyekuco

²⁴Ma balna ngī òdōlanit Yesu kī wobjiak cīgīnīk kōrōōk cī gaalawu cī Kaparnaumi, òōt ijinit eeta cīk alūt mūcūrrū nyarobinya cīk ēēn thīik cīk ēēn ramma cīk Ciith cī Nyekuco Pētūrū, entek ne, “Adūman thēk limannioiti cunung ēē mūcūrrū cīk Ciith cī Nyekuco?”

²⁵Ēdēcī Pētūrū ethei ne, “Īi, adūmanī.”

Ma balna ngī arawak Pētūrū ciith, ētērēāi Yesu ijin īnōōnō ethei ne, “Amui niia kuu, thōōth cī ajin eeta cīk alūt mūcūrrū wo Thimone? Alūta alaanēta cīk loocu mūcūrrū ĩcī dōōlī cīgīk kōdē ĩcī eet òōgī?”

²⁶Ēdēcī Pētūrū ethei ne, “Alūta ĩcī eet òōgī.”

Īthōng ēdēc Yesu īnōōnō ethek ne, “Īthōng thī athii doolia cīgīk cī adūman mūcūrrū. ²⁷Kīī katī kithii varacī eetīnēy ĩcīkō tō, bīt tdūkēk gii cī detinto būlūcatō, ĩthōng utugura kuluguoc cī owu cī agami. Ngaak kūtūk cīnnī, amūda katī niia nyarobiic cī obbi cī ēēn thiihit^c kūtūga cīnnī cī ēlēnōy ngatī adūmanē mūcūrrū cugunik kī cīganīk buu.”

Ngēnē cobbi Kabicoca cī Tammutiddino?

(Bēl Marīkō 9:33-37; Luka 9:46-48)

18 Ma balna itin nīcē, ivitia òōt wobjiaha ĩcī Yesu, ĩthōng ijinit īnōōnō entek ne, “Ngēnē cobbi kabicoca cī tammutiddino?”

²Ma natē, ūtūvvūwa Yesu doolec cī dīcī, ĩthōng anyīk kībīl kōrgēna cīning. ³Īthōng othoothīk Yesu īnōōgō ethek ne,

^c **17:27** Nyarobiic cī obbi cī ēēn thiihit: Adūmanni eeti katī ngī aticanni inyia wec nyarobiica ĩcī ēēn thiihit cī obbi.

“Kaduwacung dīdī, ma ngī athii niigia cī athimatu kī doolia cīk kīdīk, athii katī cī iithiooyu kabicoc cī tammutiddino. ⁴ Īthōng thīna, eeti cī athimatīth kī doolec cī dīcī coo wo, maka nē ōrrōt kabicoca cī tammutiddino. ⁵ Īthōng eeti cī ēlēmī doolec cī dīcī wo thaarīy īcīganīk, ēlēmnya aneeta.

Kaal cīk anyet kītō gērēthaniok

(Bēl Marīkō 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Īthōng thī ngī anyīk eeti ĩmma eet cīk ēlēmnya aneeta kī doolec cī dīcī cī ēlēmnya aneeta wo kēgērēthanōy, abūnna woccia ngatī kēcēbēcī bīi cobbi inyiawa cīnnī, ĩthōng utdukothīk būlūcatō kūtūdūdīt maama. ⁷ Apīrna lōōcī, nyatarka kaal cīk anyi eet kēgērēthanōy! Avvu thēk katī thoothonniowa cīk gerthek nekie, ĩthōng thī etedothi katī pīrnanētī cī gerthe ōrrōt et cī avvunni thoothiowa nekie wo! ⁸ Mī anyi athiiti kōdē thoo cī cunnie gērēthanoy, tēēda ĩthōng utdukēwu tuu! Mayya ngatī woccia ōkōyyē tammuatiddina ngī eeni ngolliait, kijiar ngatī ayahī athīn vēlēk kōdē thoo vēlēk, ĩthōng utduktothiwu guyyia cī alna kūdūt. ⁹ Īthōng ngī anyi aniitia keberecī cunnie gērēthanoy, tōkōca ĩthōng utdukēwu tuu. Mayya ngatī ayahē keberec codoi doo ĩthōng uwu tammuatiddina, kijiar ngatī ayahē kēbērē vēlēk ĩthōng utduktothiwu guyyia cī avī kūdūt.”

Iyaiinit cī owovothi atheet cī athii

(Bēl Luka 15:3-7)

¹⁰ Ma natē, ōthōōth Yesu ĩthī ne, “Nyī athinnu dōōlī cīk kīdīk koo ne, kaal takarēng. Nyatarka kaduwacung dīdī, acīn anjīlēta cīgīk tammuatiddina dōkīthī nguum cī Papa. ¹¹ Aku balna Ngērī Eeto, kikiyyia kēel eet cīk ithiico.

¹² “Nyē da kijinung thōōth coo. Yoko daa kī cī ayahī eeti athaa eet tur, ĩthōng ithii codoi doo? Athii woccia nē cī uungni cīk ēēn eet wec kōmmōtō kī tōrkōwēc ēē thiira, ĩthōng ūūk ērēpan cī athii ēē? ¹³ Īthōng thī, ngī ijiowa nē atheet nīcē, kaduwacung dīdī, ēbēlbēl woccia nē kijiar ngatī ayahī cīk ēēn eet wec kōmmōtō kī tōrkōwēc ēē, wūk balna athii cī athinni. ¹⁴ Avī kīyokowē buu noko īcī Baaba cunung cī tammutiddino. Athii nē cī adiim doolec ĩmma dōōlēnīy īcīk kīdīk koo kithii.

Gotonu cī adīmaneci aniitia gii cī gerthe

(Bēl Luka 17:3)

¹⁵“Ngī adīmaneci aniitia gotonu thothonniok cīk gerthek, bīt yelek inōōnō gerthetin cīnnī ngatī eeginnu niigia dōō kī inōōnō ramma. Mī athiknina, īthī nē gotonu cunni naboo. ¹⁶Īthōng mī abūrī nē ngatī athīknēnī, bītēk et codoi kōdē ramma, kīī ‘Katī mī aduwa thōōth īmma naboo, athīrar katī eeta cīk ēēn ramma kōdē iyyio ēē.’^d ¹⁷Ngī abūrī nē ngatī athīknī inōōgō, duwak thōōth nīcē eet cīk kelethia cannī. Mī abūrī nē ngatī athīknī eet cīk kelethia cannī anyīk inōōnō kaavu kī eeti cī athii cī agawī thōōth cī Nyekuco kōdē kī eeti cī alūt mūcūrrū.

¹⁸“Īthōng kaduwacung dīdī, thōōth cī ecebu niigia loota ngato, ecebjie thēk katī tammuatiddina buu, īthōng mī oogju niigia thōōth loota ngato, oogji thēk katī tammuatiddina buu.

¹⁹“Īthōng naboo kaduwacung kethecung ne, mī elemonu niigia gii īmma ngī eeginnu ramma thōōtha īmmanī cī ajinnu loota ngato, Ēdēcī katī Baangī cannie tammuatiddina thōōth nīcē. ²⁰Mī alūtē eeta ramma kōdē iyyio ngatī odoi nyatarka thar cīganīk, kaavē na kōrgēna cīning.”

Iyiainit cī owovothi ticciannioit cī athii cī alanēcī et gerthetin cīnnī

²¹Ma natē, ūūk Pētūrū īcī Yesu īthōng ijin ethek ne, “Makayyioit, kungni woccia na gōtōna cī adīmanna aneeta buth ngōnana thōng, ngōnana tūrgērēm?”

²²Ēdēcī Yesu ethei ne, “Athii cī ēēn ngōnana tūrgērēm dōō! Īthōng ēēn ngōnana eet iyyio kōmmōtō kī tūrgērēm.”^e

²³“Īthōng thīna, avī kabicocī cī tammutiddino kī alaanī cī adiim nyakapanak cīgīnīk kūdūmantēk inōōnō nyarobinya wūk balna acuwuana nēgē īcīnnī. ²⁴Ma balna ngī idiim nē nyarobinya

^d **18:16** *Athīrar katī eeta cīk ēēn ramma kōdē iyyio ēē:* Aduwa balna Ngiranī cī Mutha athī ne, abūnna ma ngī ēēn eeta ramma kōdē iyyio cīk ēēn kēbērē cīk ōthōōth thōōth lokika jurrung, kīī katī ketedothīk et gii cī gerthe cī adīman nē. Bēl Nyaraga cī Ditoronomi 19:15; Matewo 18:16; 2 Korinto 13:1; 1 Timoti 5:19; Heburu 10:28.

^e **18:22** *Ēēn ngōnana eet iyyio kōmmōtō kī tūrgērēm:* Aduwa Yesu kebiniet cobbi ngato, nyatarka adiim nē ngī aduwa athī ne, atamattik gotoonogu kūdūt.

cīgīnīk, ayahiak ĩnōōnō eeti ĩmma cī balna acuwuana locibironya vucciaknya ōmmōtō cīk daabak.⁸ ²⁵ Ma balna ngī acīn alaani ngatī amaaci ticciannioiti neccie ngatī adūmanī nyarobinya nīkē ēē, ikiyyia uduwak nē eet kutuyyioi ticciannioit nīcē kī ngaa cīnnī kī dōōlī cīgīnīk kī gii vēlēk cī ayak nē, kī katī kudumantothīk nyarobinya cīgīnīk ēē.

²⁶ “Ngaatī akanēcī nyakapanaiti alaan kuthungti ĩthōng ala ĩnōōnō ĩi ne, ‘Reewoy baai thēk nōōnō kīdīc, kadumaneci thēk katī na aniitia nyarobinya cugunik.’ ²⁷ Ma natē, atamatīk alaani nyakapanait cīnnī wo, ngaatī anyīcē ĩnōōnō kithii cī adūman nyarobinya nīkē ĩthōng ūtūngēk ĩnōōnō kūūk.

²⁸ “Ma balna ngī ūtūngōthīk nyakapanaiti neccie, ikiyyia ūūk agam nē ticciannioit ĩmma cī balna acuwuana nyarobinya cīgīnīk wūk ēēn thīk^h eet tur, ma natē, agam ĩnōōnō logorlong ĩthōng ucuda. ĩthōng ethek ne, ‘Dūman nyarobinya cīganīk!’

²⁹ “Ma balna natē, ikiyyia akatek ticciannioiti neccie buu ĩnōōnō kuthungti ĩthōng ĩlalek ĩnōōnō ethek ne, ‘Reewoy baai thēk nōōnō kīdīc, ĩthōng katī kadumaneci na aniitia nyarobinya cugunik.’

³⁰ “Abūrī kennē nē thōōth cī aduwaai goonia ēē, ngaatī arīcē gōōnī kījana kuumuc gii baa ngī ūdūman nyarobinya cīgīnīk ēē.

³¹ Ma balna ngī acīn ticcianniowa gwuak thōōth coo wo, ivitia omothie nēēgē ōrrōt. Ngaatī ōvvō aduwaaci alaan thōōth cī aticcan ticciannioiti neccio ēē.

³² “Ngaatī balna avaani alaani nyakapanait cī adīman gōōnī buth ēē ĩthōng ethek ne, ‘Niia ticciannioiti cī gerthe wo, kūtūngēēi balna na aniitia nyarobinya wūk baa gannīk vēlēk nyatarka balna ĩlalleca niia aneeta kūtūngeeina. ³³ Athii da niia cī amanni goonu kī balna ngī kamanici na aniitia nyia?’ ³⁴ Avaraci balna alaani ticciannioit nīcē ōrrōt, ngaatī arīcē ĩnōōnō kījana kukito eeta ōrrōt kūdūman nyarobinya wūk baa acuwuana nē.

³⁵ “Gōōl cī katī adīmannung Baangī cī avī tammuatiddina buu agiitia neccio, mī athii niigia cī ungnicu gotoonogu cuguk thinnetinēy.”

⁸ **18:24** *Locibironya vucciaknya ōmmōtō cīk daabak*: Adūmanni eeti locibiro codoi cī daabo katī ngī aticcanni nē erkinya ōmmōtō kī tur.

^h **18:28** *Nyarobinya cīgīnīk wūk ēēn thīk*: Adūman katī eeti et nyarobiiaca ĩcī odoi ĩcī ēēn thiihit tiica ĩcī aticanini nē kōr codoi.

Thoothonniok cĭk òògĩ eeta ngaay*(Bêl Marikô 10:1-12)*

19 Ma balna ngĩ êdêcak Yesu ngatĩ alimanĩ eet, ikiyyia ùtũngék nê looc cĩ Galilea ìthông ùũk ìcĩ looc cĩ Yudea titimma cĩ lĩl cĩ Yordanĩ. ² Òwòb balna meelitini cobbi cĩ eetu ìnòònò, ngaatĩ anyĩcê nê eet cĭgĭk cĭk ìmmòrĩ kùbũnta.

³ Ma natê, ivitia Varithei gwuak ìtĩmanit ìnòònò entek ne, “Èlêmanĩ koccia Ngiranĩ cĩ Mutha ngatĩ òògĩ eeti ngaá cĭnnĩ kaganoko thoothonniowêy wũk guantĩk?”

⁴ Êdêcĩ Yesu ethei ne, “Athii wònò niigia cĩ agawu balna ìcowu ngĩ, ‘êngenyca Tengenyioiti et cĩ maacĩ kĩ ngaá,’ ⁵ ìthông thĩ, ‘Nyatarka thòòth coo, uungni katĩ eeti baatĩnnĩ kĩ yaatĩnnĩ ìthông òòt ùrũmtê kĩ ngaá cĭnnĩ, ìthông eeta cĭk êên ramma wo odoyyie doo?’ ⁶ ìthông thĩna, ìthĩnga nêégê êên ramma, odoyyie nêégê doo. Ìthông eeta cĭk ùrũm Nyekuci kòdòwê, ethek et ìmma ne nyĩ êngêrĩ.”

⁷ Ma baa thĩ natê ivitia ijinit Varithei Yesu entek ne, “Nyia thĩ da Mutha kuduwa kũ ne, anyĩk et cĩ maacĩ kêtêhêd nyaraga cĩ òògĩ ngaá cĭnnĩ ìthông umurek tuu wo?”

⁸ Êdêcĩ Yesu ìnòògò ethei ne, “Èlêmacung balna agiitia Mutha oogit ngaay cuguk nyatarka òkòmĩ agiitia ooti. Ìthông thĩ balna ìcowu athii cĩ ògòòn noko. ⁹ Ìthông kaduwacung dĭdĭ, ma nga ngaá cunnie kĭtdòlê nyĩ òògĩ ìnòònò kitik et ìmma. Ma ngĩ oogu niia ìnòònò ìthông itik eeti ìmma ìdĩmanu niia thòòth cĩ gerthe.”

¹⁰ Ìthông entek wobjiaha ìnòònò ne, “Ma ngĩ ògòòn thòòth cĩ et cĩ maacĩ kĩ ngaá noko, abũnna woccia kaatĩ ngĩ athii cĩ katihênĩ.”

¹¹ Ngaatĩ êdêcĩ Yesu ìnòògò êthêcĩ ne, “Athii eeta vèlêk cĩ êlêmĩ thòòth coo, eet wũk balna anyi Nyekuci anyinit cĩ attê kaganoko athii cĩ atihênĩ dòò cĭk woccia êlêmĩ thòòth coo. ¹² Athii eeta gwuak cĩ atihênĩ nyatarka arittiyai balna nêégê kiyokowê ngaatĩ

ⁱ **19:3** Òògĩ eeti ngaá cĭnnĩ: Òthòòth Yesu thòòth cĩ tiento kĩ thòòth cĩ òògĩ eeti ngaá cĭnnĩ nyaragêtêy ìcĭkkò. Bêl Nyaraga cĩ Matewo 5:31-32; 19:3-9; Marikô 10:1-12; Luka 16:18. Òthòòth Paulo thòòth cĩ tiento kĩ thòòth cĩ òògĩ eeti ngaá cĭnnĩ Nyaragawa icoo 1 Korinto 7:1-40.

aritanī, kōdē nyatarka thōōth cī araanē eeta gwuak ĩnōōgō eeleeti.^j Athii gwuak cī atihēnī nyatarka mīnan cī ēyēk nēēgē kabicoca cī tammutiddino. Mī avī eeti cī ělēmī thōōth coo, anyīk kēlēm.”

Agatan Yesu dōōlī cīk kīdīk

(Bēl Marikō 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ma kōr ĩmma, ayaktak eeta dōōlī cīgīk Yesu, kīi katī katadīk nē ĩnōōgō athiit ĩthōng alawōy. Egerenyeei kēnnē wobjiaha eet ethei ne, nyī eheccu ĩnōōnō.

¹⁴ Ĕdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Anycīk dōōlī cīk kīdīk koo kivitia ĩcananī, nyī abīlnu ĩnōōgō! Eeta cīk aatī kī doolia cīk kīdīk koo, ēēn eet cīk kabicoc cī tammutiddino.” ¹⁵ Ma balna ngī atadīk Yesu athīn cīgīnīk dōōlēnīy vēlēk, ĩtīnga nē natē ĩthōng ūūwa.

Ngīthorowoc cī aballie

(Bēl Marikō 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Akunei balna eeti ĩmma Yesu ĩthōng ĩjin ĩnōōnō ethek ne, “Limannioit, nyia woccia cī abūnna cī kadīmani na, kīi katī kūmūda rūgēt cī alna kūdūt?”

¹⁷ Ĕdēcī Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Nyia jina thōōth cī abūnna wo? Nyekuc doo cī abūnna. Ma ngī adiimi niia iithio kabicoc cī tammutiddino, tōngōlē thoothonniok cīk ngiranak cīk Nyekucak.”

¹⁸ Ĕdēcī eeti neccie Yesu ethei ne, “Thoothonniok cīk tirtik cīgaak?”

Ĕdēcī Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Nyī aruui, nyī ōkōyyē ngaa cī et ĩmma, nyī ōgōrthē, nyī ōvōlōngē eeta, ¹⁹ tōngōlē baaba cunni kī yaaya, ĩthōng ‘Mīnan et cī abakanonu kaavu kī cī amīnani niia ělē cunni.’^k”

²⁰ Ĕdēcī ngīthorowocī Yesu ethei ne, “Kōwōba balna na thoothonniok wūk tirtik vēlēk. Nyia ĩmma cī woccia kadīmani na?”

²¹ Ĕdēcī Yesu ethei ne, “Ma ngī adiimi ĩthī et cī abūnna, bīt tūūwōī kaal vēlēk cīk ayahi niia! ĩthōng anyiwu nyarobinya eet

^j **19:12** *Araanē eeta gwuak ĩnōōgō eeleeti:* Aara eeta gwuak eet cīk maacik teeri kithii ngati arinni.

^k **19:19** *Mīnan et cī abakanonu kaavu kī cī amīnani niia ělē cunni:* Uduwa Yesu gōōl cī woccia amīnanē niia et cī abakanonu kī aniitia Nyaragawa ĩcī Luka 10:27-37.

cĭk apĭrna, ĭthōng katĭ ijiowa balinit tammuatiddina. ĭthōng thĭ ikiyyia ōwōba aneeta.”

²² Ma balna ngĭ ĭthĭrar ngĭthorowocĭ neccie thōōth cĭ Yesu wo, ŭcūdūrē nē nyatarka balna aballie nē ōrrōt, ĭthōng ūūwa.

²³ Ngaatĭ aduwacĭ Yesu wobjiak cĭgĭnik ēthēcĭ ne, “Kaduwaccung na agiitia thōōth cĭ ēēn dĭdĭ ōkōmĭ ōrrōt kūdūt ngatĭ woccia ithiowĭ eeti cĭ aballie kabicoc cĭ tammutiddino! ²⁴ ĭthōng naboo kaduwacunga, obokci ngatĭ woccia ithiowĭ nyakalĭ bēlēth cĭ lĭbĭrawō, kijiar ngatĭ woccia ithiowĭ eeti cĭ aballie kabicoc cĭ Nyekuco.”

²⁵ Ma balna ngĭ athĭrar wobjiaha thōōth coo wo, ivitia ukulliek nēgē jien ōrrōt, ĭthōng ijinit Yesu entek ne, “Ngēnē thĭ woccia cĭ eliaiy?”

²⁶ Ma natē, akatĭ Yesu ĭnōōgō kēbērē ĭthōng ethek ne, “Aatĭ thoothonniowa cĭk adiccē eeta ĭthōng ĭcĭ Nyekuco athii cĭ adinie.”

²⁷ Ma natē, ēdēc Pētūrū ĭnōōnō ethek ne, “Kūtūngtēēa naaga kaal vĕlēk ĭthōng kōwōbti aniitia! Nyia katĭ cĭ anyet Nyekuci ageeta?”

²⁸ Ēdēcĭ Yesu ĭnōōgō ethei ne, “Kaduwaccung na dĭdĭ, looca cĭ jōr ĭcĭ katĭ ēngēnyēt Nyekuci katĭ ngĭ aavu Ngērtĭ Eeto loota taabawa cĭnnĭ ĭcĭ bulēnto, attiyyu katĭ niigia buu taabĭtēy ĭcĭk ēēn ōmmōtō kĭ ramma, ĭthōng eteddu thoothonniok cĭk eet cĭk loociok ōmmōtō kĭ ramma cĭk ĭthraĭlĭ. ²⁹ Eeti cĭ ūtūngk kōrōok cĭnnĭ kōdē gōtōōnōgĭ kĭ ngōōnōgĭ kōdē baatĭnnĭ kĭ yaatĭnnĭ kōdē dōōlĭ, kōdē manēēn cĭgĭnik nyatarka aneeta, amūda katĭ nē anyinit ngōnana eet tur, ĭthōng katĭ ijiowa rūgēt cĭ avĭ kūdūt.

³⁰ ĭthōng eeta cĭk meelĭk cĭk uwuantēcĭ ēēn katĭ vurut, ĭthōng cĭk meelĭk cĭk ēēn vurut uwuantēcĭ tĭna.”

Iyaiinit cĭ owovothi ticcianniok cĭk manu

20 Ōthōōth balna Yesu gōōl cĭ katĭ aavē kabicocĭ cĭ tammutiddino athĭ ne, “Ōkkō balna baatĭ manu kōr ĭmma ngerenniet ĭthōng ūlūta eet kivitia kevito mana cĭnnĭ cĭ kēēn cĭk vĭnōwak. ² Ma balna vurtia cĭ ēlēmĭ nē ngatĭ adūmanĭ ticcianniok nyarobiiaca codoi cĭ ēēn thiihit cĭ tiic cĭ kōr codoi, ikiyyia itionĭk ĭnōōgō mana cĭnnĭ cĭ kēēn cĭk vĭnōwak.

³ “Ma balna itin cĭ ēēn tōrkōwēc cĭ ngerethetino, ikiyyia ūūk nē ngatĭ tūwētō, ĭthōng ĭcĭn eet ōōgĭ cĭk athii cĭ aticanni. ⁴ Ma natē uduwak ĭnōōgō ethek ne, ‘Ōōt niigia buu iticantōy manatō cannĭ

ĩcĩ kēen cĩk vīnōwak, ĩthōng katĩ kūdūmanung na agiitia giiwa cĩ edeemothi.’⁵ Ngaatĩ ōvōyyĩ nēēgē.

“Ūūk ūlūta baatĩ manu eet ōōgĩ naboo, baa ngĩ itini ramma cĩ waathĩno, ĩthōng anyĩk kiticantōĩ ĩthōng ma baa ngĩ itini iyyio cĩ yiomono, imirie naboo ūūk ūlūta eet ōōgĩ ĩthōng anyĩk kiticantōĩ.⁶ Ma balna ngĩ itini tur balna ngĩ ōbōwē okolothĩk kōr, ikiyyia ūūk ūrūbōthĩk baatĩ manu eet ōōgĩ naboo cĩk abĩlĩ kaganoko manatō, ngaatĩ ajini ĩnōōgō ēthēcĩ ne, ‘Abĩlnu niigia ngato tub kaganoko nyia?’

⁷ “Ēdēcĩ eeta nekie ĩnōōnō ethei ne, ‘Nyatarka athii eeti cĩ anyet ageeta tiic tō.’

“Ēdēcĩ nē ĩnōōgō ethei ne, ‘Ōōt thĩ iticantōy niigia buu manatō cannĩ ĩcĩ kēen cĩk vīnōwak ēē.’

⁸ “Ma balna ngĩ iriri lōōcĩ, ikiyyia uduwak baatĩ manu makayyioit cĩ ticcianniowu ethek ne, “Tūvvũ ticcianniok ĩthōng anyiwu nyarobinya cigĩk, tērēhaĩ ticcanniowiy wūk aturna kōdōlan wũ uwuantēcĩ.’

⁹ “Ivitia ticcianniowa wūk avvu tiica itin cĩ ēēn tur jiat, ĩthōng agammit gōō nēēgē nyarobinya cĩk ēēn thĩk cĩk tiic cĩ kōr codoi doo. ¹⁰ Ma baa ngĩ aavu ticcianniowa wūk ottinu, athĩ baa nēēgē ne kagamnya woccia katĩ nyarobinya cĩk meelĩk, avvu kēggē nēēgē buu agam nyarobinya cĩk aduwōy noko. ¹¹ Ma balna ngĩ agammit nēēgē nyarobinya vėlēk, ivitia ongongoyyiek nēēgē baatĩ manu. ¹² Athĩ balna nēēgē ne, ‘Nyia eeta wūk balna anyiwothi tiici vurtia ĩthōng aticcanni nēēgē itina codoi doo kaganoko wo kanycīwothĩk ĩnōōgō nyarobinya cĩk aduwōy kĩ eet wūk ottinu wo, aticcanni nēēgē tub kōrra cĩ aaburi wo.’

¹³ “Ēdēcĩ baatĩ manu ticciannioit ĩmma kōrgēna cīnĩng ethei ne, ‘Gōōna, nga kīdĩmani buth kūdūt. Nga wōnō baa kēlēm̄tōĩ naaga ngatĩ adūmaninu niigia nyarobinya cĩk tiic cĩ kōr codoi doo? ¹⁴ Gaam nyarobinya cugunik bītō. Kadiimi na kadūmani et wũ aku vurtia, nyarobinya cĩk aduwōy kĩ cugunik oo. ¹⁵ Athii koccia na cĩ kadĩmanē nyarobinya cīganĩk gii cĩ kadiime na? Nyia alĩlĩ niia ngĩ kanyi na eet cĩkkō kaal cīganĩk kaganoko koo?’

¹⁶ “Īthōng cĩ aturna avĩ katĩ ĩcowu, ĩthōng cĩ avĩ katĩ ĩcowu aturna katĩna.”

Õthōoth Yesu thōoth cī daaith cīnnī naboo

(Bēl Marīkō 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ Ma balna kōr cī òkōyyī Yesu Yeruthalēma, òkōyyī balna nē wobjiak cīgīnik òmmōtō kī ramma kabanyca ithōng uduwak ìnōōgō ethek ne, ¹⁸ “Kōvvō yoko naaga Yeruthalēma, ithōng katī natē, òkkō katī eeti ìmma òvōlōngī Ngertī Eeto athīnē ìcīk makayyio kīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha. Ìthōng katī òvvō nēēgē eteedi ìnōōnō daaith, ¹⁹ ìthōng katī anycīk ìnōōnō eet cīk athii cī ēēn Yudei, wūk katī arannī ìnōōnō, kī kībicit nyegutianyay ìthōng otoddoyyiek kurucea. Ma vurtia cī wathinniok iyyio, arūkna katī nē daaitha.”

Lawinit cī ajini yaatī oo Jemithi kī Yōane Yesu

(Bēl Marīkō 10:35-45)

²⁰ Aku baa yaatī Jemithi kī Yōane iriowa kī lōgōō cīgīnik, ìthōng òōt ìcī Yesu, ìthōng akatek ìnōōnō kuthungti, ìthōng ala ìnōōnō gii cī adiim nē.

²¹ Ngaatī ajini Yesu ìnōōnō ēthēcī ne, “Nyia cī adiimi niia?”

Ēdēcī nē ethei ne, “Anyīk baai thēk dōōlī ciganīk wo, kaavu codoi doo attia cī athio ìthōng aavu ìmma attia cī angēttio kabicoca cunni.”

²² Ēdēcī Yesu ìnōōgō ethei ne, “Athii niigia cī agayyu thōoth cī ajinnu niigia wo, ullu katī niigia ngatī awuddu lōkūlkūl cī hecinit cī katī kōkkō kawudi na?”¹

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Ii kawūdda woccia thēk.”

²³ Ìthōng uduwak Yesu ìnōōgō ethek ne, “Dīdī awudeenu katī lōkūlkūl cannī, ìthōng thī, athii cī ēēn aneeta cī woccia kaduwa ngēnē katī cī avī attia cī athio, kōdē attia cī angēttio. Baang katī cī aduwa.”

²⁴ Ma baa ngī athīrar wobjiaha gwuak cīk balna ēēn òmmōtō thōoth coo wo, ivitia avaraccīk nēēgē gōōtōnōgī cīk ēēn ramma ēē. ²⁵ Ma natē, ikiyyia ùtūvvūwa Yesu ìnōōgō ngatī odoi ìthōng ethek ne, “Agayyu niigia ngatī ìtdanyī alaanēta

¹ 20:22 Lōkūlkūl cī hecinit cī katī kōkkō kawudi na: Õthōoth Yesu ngato thōoth cī pīranēt cīnnī kī daaith cīnnī.

cĭk eet cĭk athii cĭ ēēn Yudei eet cĭgĭk ĩthōng agammit makayyiowa cĭgĭk ĩnōōgō gōōla cĭ ēdēnyanē makathĭt cĭnĭng. ²⁶ Nyĭ ogonnu kĭ nēēgē ēē. Eeti cĭ adiim ngĭ ēēn makayyioit kōrgēna cunung, anyĭk kĭi nyakapanait cunung. ²⁷ ĩthōng eeti cĭ adiim uwuantecung agiitia, anyĭk kĭi nyakapanait cunung, ²⁸ athii balna cĭ aku Ngērtĭ Eeto kĭi kiticantothĭk eeta ĩnōōnō, ĩthōng aku nē kitananthĭk eeta ĩthōng aku nē kĭi kēlēmai nē rūgēt cĭnnĭ kĭi kēēla eet thoothonniowēy ĩcĭk gerthek.”

Anyĭk Yesu eet ramma cĭk rubēnĭk kĭcĭntē

(*Bēl Marikō 10:46-52; Luka 18:35-43*)

²⁹ Ma balna ngĭ ĩtĭngathō Yesu kĭ wobjiak cĭgĭnĭk Jeriko ōōt wo, ikiyyia ōwōb meelitini cobbi cĭ eetu ĩnōōnō. ³⁰ Aatĭ balna eeta gwuak cĭk maacĭk cĭk rubēnĭk cĭk ēēn ramma loota gōōla kabanyca, ma balna ngĭ athĭrar nēēgē athĭ ne ōwō Yesu ĩi ōjōōn ĩcĭnĭng wo, ivitia nēēgē egerenyit ĩtō ne, “Makayyioit, Ngērtĭ Davide, tamatĭet ageeta!” ³¹ Egerenyeei balna meelitini cĭ eetu ĩnōōgō ethei ne, itivantē, ēgērēny kēggē nēēgē ōrrōt noko athĭ ne, “Makayyioit, Ngērtĭ Davide, tamatĭet ageeta!”

³² Ngaatĭ abĭlnĭ Yesu ĩthōng ūtūvvū ĩnōōgō kĭi kijin kennek ne, “Adimnyu niigia kĭdĭmanēwung na nyia?”

³³ Ēdēcĭ nēēgē ethei ne, “Makayyioit, anyet ageeta kĭcĭntēa.” ³⁴ Ma natē, atamatĭk Yesu ĩnōōgō ĩthōng uwum kēbērē cĭgĭk. Ma tamanoko, ĩcĭntēē nēēgē, ĩthōng ivitia ĩtō wobjiak cĭgĭnĭk.

Ittio Yesu Yeruthalēm kĭ alaani

(*Bēl Marikō 11:1-11; Luka 19:28-38; Yōane 12:12-19*)

21 Ma balna ngĭtō Yesu kĭ wobjiak cĭgĭnĭk ōjōōntĭ Yeruthalēma, ikiyyia ūūk nē ĩcĭ kōrōōk cĭ gaalawu cĭ Bethvage, Thiira cĭ Olivi,^m ĩthōng ition Yesu wobjiak ramma kutuwantē. ² Aduwaai balna nē ĩnōōgō ethei ne, “Ōōt ĩcĭ kōrōōk cĭ owu ēē, amudothicu katĭ thigiriec ĩmma cĭ ngayyi tamanoko cĭ ecebjie natē, arūmē kĭ moolet cĭnnĭ. Ōōkta ĩnōōgō

^m **21:1** *Olivi*: Ēēn coo kēēt cĭ akula cĭ abiiri, cĭ avĭ looca ĩcĭ balna abaaĭ Yesu cĭ woccia aduk eeta kōdē amacūwanĭ ngooroc cĭ dĭhĭmĭ ngatĭ atūkūrēnĭ kōdē cĭ atūkūlēnĭ gii cĭ tūkūlēnto.

ĩthõng ayaktahangũ aneeta. ³Ma ngĩ ajinnung eeti ĩmma athĩ ne, nyia cĩ adĩmannu wo, uduktiak ĩnõõnõ entek ne, ‘Adiim Makayyioiti.’ Ēlẽmacung katĩ nẽ thigirie nũkẽ nũco noko.”

⁴Ngaatĩ ěnnẽ thõõth wũ balna aduwa Nyekuci dĩdĩ kĩ balna ngĩ aduwa eeti cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco athĩ ne,

⁵“Uduktiak eet cĩk Thionĩⁿ entek ne,

‘Aku alaanĩ cunung ĩcunung!

Anyĩk nẽ ělẽ cĩnnĩ kĩ dĩa, ĩthõng õtõda thigiriec, õtõda moolet cĩ thigirieco.’”

⁶Ma balna natẽ õõt wobjiaha ĩthõng ĩdĩmanit kĩ balna ngĩ aduwaai Yesu ĩnõõgõ. ⁷Õõt thĩ baa ayakta wobjiaha thigiriec mooleta cĩnnĩ noko, ĩthõng ataddik ceremua õõgĩ bowucĩnẽy ĩcĩgĩk. Ngaatĩ thĩ aavẽ Yesu ĩnõõgõ. ⁸Ēthẽdaneei balna eeta cĩk meelik ceremua cĩgĩk gõõla, ĩthõng ěngẽdda balna gwuak taliibẽn kēēniy ĩthõng aryik gõõla. ⁹Uwuantēcĩ balna eeta gwuak Yesu ĩcĩ owu, ĩthõng õwõbta gwuak vurtia, ěgērēny nēēgē vēlēk athĩ ne,

“Bulēnīt ĩcĩ Ngērtĩ Davide!”

“Anyĩk Nyekuc kagatan et cĩ aku thaariy cĩk Makayyioktak^o!”

“Bulēnīt ĩcĩ Nyekuc Cobbi Ōrrõt!”

¹⁰Ma baa ngĩ arawak Yesu Yeruthalēm, ivitia atalit eeta ōrrõt õlõõ cĩ gaalawu ĩthõng ĩjintoĩ ĩtõ ne, “Ngēnẽ woccia coo?”

¹¹Ēdēcĩ meelitini cĩ eetu athĩ ne, “Yesu coo cĩ ěen et cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco cĩ aku Natharēta looca cĩ Galilea.”

Yesu Ciitha cĩ Nyekuco

(*Bēl Marikõ 11:15-19; Luka 19:45-48; Yõane 2:13-22*)

¹²Ōkkõ balna Yesu ngatĩ õjõõn kĩ Ciith cĩ Nyekuco, ĩthõng ĩtingkawek eet cĩk ũũta ĩjjo kĩ cĩk ũtēnē ĩjjo natē ngĩtĩvõrĩ. Utduk nẽ lõbēlēt cĩk eet cĩk atalõnēē nyarobinya, kĩ eet cĩk ũtēnē kurriena. ¹³Ngaatĩ ěthēcĩ Yesu ĩnõõgõ ne, “Aduwa nyaraga cĩ Nyekuco athĩ ne, ‘Ēen ciith cannie, ciith cĩ lawinto.’ Aryu kēnnē niigia kĩ, ‘Ngĩtĩ alugunyenĩ gõryiaha.’”

ⁿ 21:5 *Thionĩ*: Thara cĩk athĩ Thion wo, ěen thar õõgĩ cĩk Yeruthalēmĩ.

^o 21:9 *Et cĩ aku thaariy cĩk Makayyioktak*: Ēen eeti cĩ aku wo Yesu.

¹⁴Ma natē, ivitia eeta cīk rubēnīk kī cīk ngōōltīk Yesu Ciitha cī Nyekuco, ngaatī anyīcē nē ĩnōōgō vēlēk kūbūnta. ¹⁵Ma natē, ivitia avaracitō makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha, ngatī acīnī thoothonniok cīk anaat eeta cīk aticcan nē, ĩthōng ĩthīraritō callōn cī doolenu ngatī ōjōōn kī reerung cī Ciith cī Nyekuco athī ne, “Bulēnīt kī Ngērtī Davide.”

¹⁶Ma natē, ijinit nēēgē Yesu entek ne, “Athīrari niia thōōth cī aduwa doolia wo?”

Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Ii, kathīrari! Athii cī agayyu niigia thōōth cī aduwa nyaraga cī Nyekuco athī ne,

“Ēbēl katī doolia cīk kīdīk kī dōōlī cīk nga ōrōktī dihīthēnīt?”

¹⁷Ngaatī balna ũngnīcē Yesu ĩnōōgō, ĩthōng ũūk ĩcī kōrōōk cī gaalawu cobbi cī Bethani, ngatī baa ōkkō ōngē natē.

Īcīn Yesu mūūnēc

(Bēl Marīkō 11:12-14, 20-24)

¹⁸Ma balna ngī ĩtīnga Yesu ngerethietīn cīnnī, ikiyyia adak ĩnōōnō boobo, ĩthōng ũūk ĩcī kōrōōk cī gaalawu cobbi, ¹⁹ma baa weeta cīnnī ēē ũūk nē ĩthōng, ĩcīn mūnēēc gōōla kabanyca. Ma balna ngī ōkkō acīn ēē, athii kēnnē cī amūda mūūnī buu, acīn kēnnē ballōk dōō. Ngaatī acīnī nē mūnēēc nīcē ēthēcī ne, “Athii katī niia cī arii nyegerua naboo kūdūt!” Ma natē noko ōdōōk kēēt neccie.

²⁰Utubantē balna wobjiaha thōōtha cī ōdōōngnī mūnēēcī tamanoko ēē ōrrōt. ĩthōng ĩtō nēēgē ne, “Ōdōōi gōō kēēt coo tamanoko nyia?”

²¹Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōgō ēthēcī ne, “Ma ngī ayakcu niigia leminīt, ĩthōng athii cī ayunnu thōōth ĩmma, kaduwacung dīdī, adīmannu woccia thōōth wū balna kadīmanei na mūnēēc, ĩthōng adīmannu woccia thōōth cī ijiar buu. Yoko thēk uduktiak niigia thiir coo entek ne, ‘Bōrbōrranōthīk būlūc cobbi’ ōbōrbōrranōthii woccianī. ²²Ma ngī ayakcu niigia leminīt katī ngī alawinu, aga Nyekuci ngatī anyung gii cī ajinnu niigia wo lawinta.”

Ijinit eeta Makathīt cī Yesu

(Bēl Marīkō 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Ōkkō balna ēhēēt Yesu reerung cī Ciith cī Nyekuco, ìthōng illiman eeta, ma natē, umuddiak makayyiowa cīk paadīrnyawu kī makayyiok cīk eetu ìnōōnō, ìthōng ijinit ìnōōnō entek ne, “Amūda daa niia makathīt cī adīmanē thoothonniok cīkkō wo nga? Anyi aniitia ngēnē?”

²⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Kayai na buu jinēnīt ìmma ìcunung, ma ngī ēdēcangu, kaduwacung katī na buu agiitia gōōl cī kamūdanē na makathīt cī kadīmanē thoothonniok cīkkō wo. ²⁵ Ngēnē balna cī anyi Yōane makathīt cī agamēcī eet batithimo? Anyi da Nyekuci kōdē anyi eeti cī olli kaganoko?”

Ivitia ijintoi nēēgē nyaguana ìtō ne, “Ma ngī kathī ne, kēntēk ne, ‘Aku tammuatiddina,’ ajinnet katī enneccet ne, ‘Īthōng da athii cī elemnyu ìnōōnō nyia?’

²⁶ “Īthōng ma ngī kennei ne, ‘Aku eetīnēy,’ Kongollie naaga eeta, nyatarka ahad nēēgē vėlēk athī ne, ēēn Yōane et cī ōthōōth molook cī Nyekuco.”

²⁷ Ngaatī ēdēcī nēēgē Yesu ēthēcī ne, “Athii cī kagayya.”

Īthōng ethek Yesu ìnōōgō ne, “Athii thīna buu cī kaduwacung agiitia kadīmani na thoothonniok cīkkō makathīta ìcī ngēnē.”

Iyaiinit cī owovothi lōgōō cīk ēēn ramma

²⁸ Īthōng ōthōōth Yesu ìi ne, “Kaduwaccung yoko na agiitia iyaiinit ìmma cī et ìmma cī ayak lōgōō cīk ēēn ramma. Īthōng katī uduktahangu thōōth cī ahaddu niigia. Ōkkō balna ethei baatīnnē ngērīnī cobbi ne, ‘Bīt wanīco ticcanōy manatō cī kēēn cīk vīnōwak kōr cool!’

²⁹ “Ēdēcī ngērīnē athī ne, ‘Athii cī kōkkō,’ ma vurtia, ikiyyia ūtūwū muwēēnīt cīnnī ēē, ngaatī ōkōyyī manatō.

³⁰ “Ma natē, ūūk uduwak baatīnnē ngērīnī ìmma, thōōth nīcē dōō noko. Ēdēcī ngērīnē athī ne, ‘Kōkkō katīna baang,’ ìthōng ìthīnga ōkkō buu.

³¹ “Ma ngī ahaddu niigia, logoo woccia cī maacī jang cī athīrar thōōth cī aduwaai baatīnnē wo?”

Ēdēcī paadīrnya cīk obbitik kī makayyiok cīk eetu athī ne, “Logoo cī maacī cī owu ēē.”

Ngaatĩ aduwacĩ Yesu ĩnōōgō ēthēcĩ ne, “Kaduwacung na agiitia thōōth dīdī, ēhēēt katī eeta cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk tēgēmīk kabicoc cī Nyekuco ĩcī owu ĩcunung!³² Nyatarka balna aku Yōane Batitha kikiyyia keyelewung gōōl cī būnnathētīnō cī adiim Nyekuci, ĩthōng athii balna kēnnē cī elemnyu niigia ĩnōōnō, avvu balna ēlēmī eeta cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk tēgēmīk ĩnōōnō. ĩthōng thī balna ngī icintu niigia thoothonniok cīkkō vēlēk, nga balna athii cī ungnicu niigia gerthetin cunung ĩthōng elemtu ĩnōōnō.”

Ticcianniok cīk mana cī vīnōwo

(Bēl Marīkō 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ ĩthīrarit iyaiainit ĩmma cī owovothi cī alīta et cī athī ne, “Avī balna eeti ĩmma cī ōkkō athacī kinyomo mana cīnnī ĩcī kēen cīk vīnōwak,^p ĩthōng ūlūk luwat kōyōkōn kurumtōy, ĩthōng ada look cī amacūwēnī nyegeruana,^r ĩthōng ĩdīman lobele cī behinto. Ma natē, ikiyyia anyīk eet ōōgī kēbektek ĩnōōnō mana cīnnī, ngaatī ēhēērōnī nē ōkōyyī looca ĩmmanī.

³⁴ “Ma balna ngī ikiyyia kōr cī teedintio, itiona nē nyakapanak cīgīnīk kōōt kayaktak ĩnōōnō vīnō cīk ibbirito. ³⁵ Avvu kēnnē agam bekciowa nyakapanak cīgīnīk wo ĩthōng uukitō ĩmma, uruit ĩmma, ĩthōng ovocit cī ēēn iyyio ēē bīyyēnīy. ³⁶ Ma natē, ition nē nyakapanak ōōgī naboo, cīk meelik cīk ijaar wūk balna ottinu, kōōt ĩcīnīng. Ōvvō kēggē adīman bekciowa wūk balna ūngnīcē eeti mana ĩnōōgō buu buth gōōla wū balna dōō noko.

³⁷ “Ma balna vurtia cīnnī, ikiyyia ition baatīnnē ngērīnī wīnnī kir nyatarka amuk nē athī ne, ‘Ōvvō katī ongollie nēēgē doolec cīnnī ēē.’

^p **21:33** *Kēen cīk vīnōwak:* Amīnan balna eeta cīk ĩthraīlī kēēt cī vīnōwo ōrrōt, nyatarka amacūwa nēēgē mērtē nyegeruanīy nīikē. Ma ngī ōthōōth dōkīthī Nyekuci nyatarka eet cīk ĩthraīlī eyehethei nē ĩnōōgō kēēt cī vīnōwo wū balna akatī nē kī katī karyik nēēgē nyegerua cīk meelik cīk ēyēhēthēcī nē ĩnōōgō tiic cī abūna cī atican nēēgē. Bēl thōōth coo Nyaragawa ĩcī Tegeluanu 80:8-16; ĩthaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Matewo 21:33-46; Marīkō 12:1-12; Luka 20:9-19. Balna ngī aduwa Yesu thōōth cī mana cī vīnōwo wo, agaco limanniowa cīk ngiranak kī paadīrnya cīk obbitik ngatī ētēēdī Yesu thoothonniok cigīk.

^r **21:33** *Look cī amacūwēnī nyegeruana:* Amacūwa eeta mērtē cī vīnōwo loowa ĩcoo.

Ma balna uruit nēēgē ngērti baatī manu (21:38)

³⁸ “Ma balna ngī acīn nēēgē ngērti baatī manu ngī aku wo, ivitia ĩdīmantek nyaguana ĩtō ne, ‘Kuruuit ĩnōōnō! ĩthōng kootti mana coo kī cīnac. Kadi katī ngī aku aragīth nē.’³⁹ Ngaatī agammī nēēgē ĩnōōnō ĩthōng otti manatō ĩcī kēen cīk vīnōwak ĩcī gōlla, ĩthōng oōt uruit ĩnōōnō natē.

⁴⁰ “ĩthōng ma woccia katī ngī ōbōda baatī manu, aku woccia katī adai ticcianniok cīkkō nyia?”

⁴¹ Ĕdēcī paadīrnya cīk obbitik kī makayyiok athī ne, “Aku katī aruk nē ĩnōōgō gōōla cī gerthe ōrrōt. ĩthōng katī anyīk nē mana cīnnī wo, eet cīk ōthōl kī ĩnōōnō mana cī kēen cīk vīnōwak cīk abiiri, kōr cī katī etediane mana cīnnē ēē.”

⁴² Ngaatī baa ēthēcī Yesu ĩnōōgō ne, “Agayyu niigia balna ngī aduwa Nyaraga cī Nyekuco^s athī ne,

“Īkiyyia ĩthī tiir bī wū balna abūrī tengenyiowua
ōrrōt kijiar gōōnōgī vėlēk.

^s 21:42 *Nyaraga cī Nyekuco*: Itina wū balna Yesu, aatī nyaragēta cīk ēēn tur cīk ōthōōth ngiran cī Nyekuco, wū balna ēhēeda Mutha kī nyaragēt wūk ēhēed eeta wūk ōthōōth molook cī Nyekuco, kī tegelua cīk Davide kī nyaragēt ōōgī cīk balna ehedothii thothonniowa cīk eet cīk ĩthraīlī. ĩthōng nyaragēta cīkkō vėlēk aatī Nyaragawa ĩcī Nyekuco, ĩthōng ēēn nēēgē vėlēk nyaragēt cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūwa. Yoko ma ngī ōthōōth Kirithianēta thōōth cī Nyaraga cī Nyekuco wo, ōthōōth nēēgē thōōth cī nyaragēt cīkkō vėlēk cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūk wo, kī nyaragēt cīk Ngērēmngērēm cī Jōr cī ehedothii thothonniowa cīk ōthōōth thōōth cī Yesu Kiristo.

Gii cī balna adīman Makayyioiti coo,
 ìthōng itdirlanganet ageeta.’

⁴³ “Ìthōng thīna, kaduwacung na agiitia kethecung ne, agammiaiy katī kabicocī cī Nyekuco ìcunung, ìthōng anyīwothīk eet cīk adīman thōōth cī edeemothi. ⁴⁴ Ìthōng eeti katī cī ìdda bīi coo, aduuli katī nē bēlēhēnyēk. Ìthōng eeti katī cī atdukai bīi neccie, aduul katī ìnōōnō kīi kōyōkkōyōk.”

⁴⁵ Ma balna ngī ìthīraritō makayyiowa cīk paadīrnyawu kī Varithei iyiaintiok cīk oyokoneei Yesu thōng wo, ivitia agaacō nēēgē ìitō ne, monogo òthōōth Yesu ìnōōgō. ⁴⁶ Ngaatī balna adiimi nēēgē gōōl cī adiim agamī ìnōōnō, ìthōng thī kēnnē ongollie balna nēēgē meelitin cī eetu, nyatarka balna amuk meelitini cī eetu athī ne, ēēn Yesu et cī òthōōth molook cī Nyekuco.

Kōr cī tiento

(Bēl Luka 14:15-24)

22 Ma natē ikiyyia uduwak Yesu eet naboo iyiainit cī owovothi cī alīta eet, ethei ne, ² “Avī kabicocī cī tammutiddino kī alaanī cī adīmaneei peyian cī tiēnīt cī abulie cī ngērīnī. ³ Ition balna alaanī neccie nyakapanak cīgīnīk kōōt kayakta eet wūk avvu nē kivitia kōrra ìcī tiento ìthōng thī ùtūbūrīt nēēgē ngī avvu.

⁴ “Ngaatī itionī nyakapanak òōgī naboo ethei ne, ‘Òōt uduktiak eet cīk avvu tiēnīt entek ne, kīdīmanēha na peyian cī tiento vēlēk, kucuwana tōmōnya kī tīn cīk adīhī, ìthōng ìdīmanothīk gii vēlēk jurrung. Ivitia tiēnta.’

⁵ “Athii kēnnē cī athīrar eeta nekie, ngaatī òkōyyī ìmma mana cīnnī, ìthōng òōt gwuak tiicanēy cīgīk. ⁶ Ngaatī agammī gwuak nyakapanak cīk alaanak ēē, ìthōng ìdīmanit buth, ìthōng uruit ìnōōgō. ⁷ Anyi balna thōōth coo alaan kavaraac òrrōt kūdūt, ìthōng ition nyīcēkēr cīgīnīk kōōt kuruuit rukciok nīikē, ìthōng ùtūthītō kōrōōk cī gaalawu ēē.

⁸ “Ngaatī aduwacī nyakapanak cīgīnīk ēē ēthēcī ne, ‘Kīdīmanēha peyian cī tiento vēlēk, ìthōng thī eeta wūk

kokoleei na thoo athii cī ētēmanōy ngatī avvunni. ⁹ Ōōt ngatī arumone goolliowua vēlēk īthōng ngī icintu eet vēlēk, cīk amūdanu utuvvuyyia kivitia tiēnīt.’ ¹⁰ Ngaatī ōvōyyī nyakapanāi goolliowēy, īthōng ulluttīa eet vēlēk cīk amūda nēēgē, cīk abūnna kī cīk gerthek kībbītīt ciith cī peyiano ēē.

¹¹ “Ma balna ngī aku acīn alaanī kerenniok cīgīnīk ēē, ikiyyia ijiowa nē et īmma cī balna athii cī ahimit ceremua cīk tiēntak.

¹² Ngaatī ajini nē īnōōnō ēthēcī ne, ‘Laang, ēkta tee niia gōōla ījang, athii aniitia ceremuana cīk tiēntak tō?’ Athii balna thōōth cī aduwa eeti neccie tō.

¹³ “Ngaatī ēthēcī alaanī ticcianniok cīgīnīk ne, ‘Ecebit īnōōnō athīn kī thoo vēlēk, īthōng utdukteewu īnōōnō ngatīvōrī muwuratō, ngatī katī ōvō alue eeta īthōng adait nyīgīt wuciitha cobbi.’

¹⁴ “Nyatarka mēēlī eeta cīk avvuyay thōng, īthōng dīcē cīk eberiyay.”

Dūmaninit cī mūcūrrū wo

(Bēl Marikō 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Ma natē, uluttie Varithei, īthōng ōōt īdīmmanṭēk gōōl cī katī ēdētī īnōōnō thōōth cī katī aduwa nē. ¹⁶ Ma natē, itionito nēēgē wobjiak cīgīk kī eet cīk Ērōōdī, kōōt īcīnnī. Kōōt kuduktiak nēēgē īnōōnō kentek ne, “Limannioit, kagayyi naaga eeni niia et cī abūnna, īthōng alimani thōōth cī Nyekuco gōōla cī ēēn dīdī. Acini niia eet vēlēk gōōla cī aduwōy thōng īthōng kolli thōōth cī angalītē niia īnōōgō, īthōng kagayyia ngatī athii cī ūūkcē thōōth cī alimani, nyatarka thoothonniok cīk aduwacī eeta cīk obbitik aniitia. ¹⁷ Duwaaet da muwēēnīt cunni, ngī edemothi ngatī kadūmanī mūcūrrū kanyīcca alaan cobbi cī Rūma^t kōdē athii tō?” ¹⁸ Aga balna Yesu muwēēnīt cīning cī gerthe ēē, ngaatī ēthēcī īnōōgō ne, “Niigia volongnyiaha cīkkō! Adimnyu ēdētanangū thōng nyia? ¹⁹ Eyeliehangu da nyarobiiac cī adūmannu mūcūrrū wo.” Ngaatī anyīcē nēēgē īnōōnō nyarobiiac cī ēēn thiihit codoi, ²⁰ īthōng ikiyyia ijin Yesu īnōōgō ethei ne,

^t **22:17** *Alaan cobbi cī Rūma:* Agam balna alaanī cobbi cī Rūma alaanēt cīk loociok cīk meelīk, īthōng agam eet cīk Yudei cīk aatī Yudea kī cīk aatī Galilea buu. Avvū eeta cīk Rūma alaan cobbi cīning ēē, ethei ne Cēthēre.

“Cĩ ngēnē ririwacĩ cĩ ayak nyarobiiacĩ coo wo? Īthōng cĩ ngēnē teheedineti cĩ avĩ ngato wo?” ²¹ Ēdēcĩ nēēgē ethei ne, “Cĩ alaan cobbi cĩ Rūma.”

Ēdēcĩ Yesu ethei ne, “Anycĩk thĩ alaan cobbi cĩ Rūma kaal cĩgĩnik, ĩthōng anyiciwu Nyekuc kaal cĩgĩnik.” ²² Utuban balna thōōth cĩ ēdēcĩ nē ĩnōōgō wo őrrōt, ngaatĩ ũgnĩcē nēēgē ĩnōōnō ĩthōng oōta.

Rũgũthanĩt cĩ arũgnanĩ eeta looca

(Bēl Marikō 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Athii balna cĩ ēlēmĩ Thaduthei ngatĩ woccia arũknanĩ eeta vurtia cĩ daaĩthō naboo. Ma kōr nĩcē noko, ivitia ijinit nēēgē Yesu entek ne, ²⁴ “Limannioit, aduwacet balna Mutha ageeta enneccet ne, ngĩ adaaĩ eeti nga kēyēk dōōlĩ, agam woccia gotonia ngaa cĩ bōyyĩ ēē kĩ katĩ kitirak gōtōnĩ cĩ balna adaak ēē dōōlĩ. ²⁵ Īthōng yoko aatĩ balna lōgōō gwuak cĩk ēēn gōtōnōk cĩk ēēn tũrgērēm cĩk karūmēna ngato. Ikiyyia itiwōōy cĩ owu ĩthōng adaaha, ĩthōng thĩ nyatarka ngaanĩ kittiria dōōlĩ, ikiyyia ũtũngēēĩ ngaa cĩnnĩ gōtōnĩ. ²⁶ Ũūk baa daaĩthĩ neccie kōdōlan gōtōnĩ cĩning cĩ ēēn tũrgērēm tirria ēē. ²⁷ Ma balna vurtia, ikiyyia adaak ngaa cĩ bōyyĩ neccie buu. ²⁸ Ma tĩna kōr cĩ arũknanĩ eeta ēēn katĩ ngaa coo cĩ ngēnē dōōlēnĩy ĩcĩk ēēn tũrgērēm wo baa ngĩ itihit nēēgē vėlēk?”

²⁹ Ēdēcĩ Yesu ethei ne, “Ēgērēthantu natē, nyatarka nga agaac niigia Nyaraga cĩ Nyekuco kōdē makathĩt cĩnnĩ. ³⁰ Īthōng kōr cĩ katĩ anyĩcē Nyekuci eet kūrũkta naboo, athii katĩ ngaay cĩ atihēnĩ, kōdē athii katĩ cĩ ngaanĩ atik eeta cĩk maacĩk ngaay, aatĩ katĩ nēēgē kĩ anjĩlēta cĩk tammutiddino. ³¹ Īthōng thōōth cĩ arũknanĩ eeta daaĩtha naboo, nga balna ebelit niigia thōōth wũ balna aduwa Nyekuci athĩ ne, ³² ‘Keeni na Nyekuc cĩ Abrahamĩ kĩ cĩ Aĩthai kĩ cĩ Yokobĩ.’” ³³ Ēēn nē Nyekuc cĩ eet cĩk arũgĩ, athii cĩ ēēn cĩ eet cĩk adaaĩ.” ³³ Ma balna ngĩ athĩrar meelitini cĩ eetu liman cĩnnĩ wo, ivitia nēēgē ukulliek jien őrrōt.

^u **22:32** Keeni na Nyekuc cĩ Abrahamĩ kĩ cĩ Aĩthai kĩ cĩ Yokobĩ: Adaaito balna nēēgē, ĩthōng kēberēnĩy ĩcĩk Nyekucak nga arũgĩ nēēgē, nyatarka arũgũtha katĩ Nyekuci ĩnōōgō naboo turnanta ĩcĩ loocu.

Iliman Yesu thoothonniok cĭk tĭrĭthĕnĭt cĭ tiiri

(*Bĕl Marĭkō 12:28-34; Luka 10:25-28*)

³⁴ Ma balna ngĩ athĭrar Varithei ngatĩ amaacĩ Yesu Thaduthei wo, ivitia ũrũmĭt nĕĕgĕ eleeti cĭgĭk. ³⁵ Ikiyyia ijin Varitheniti codoi cĭ aga Ngiran cĭ Mutha jurrung, Yesu jinĕnta ĭcĭ ĕdĕtĭ ĭnōōnō athĭnnĭ ne, ³⁶ “Limannioit, tĭrĭthĕnĭt jang cĭ tiiri Ngirana vĕlĕk?” ³⁷ Ĕdĕcĭ Yesu ethei ne, “Mĭnan Makayyioit Nyekuc cunni, thĭnĭna cunni vĕlĕk, kĭ ririwaca cunni vĕlĕk kĭ muwĕĕnta cunni vĕlĕk.” ³⁸ Tĭrĭthĕnĭt cĭ tiiri cĭ owu Ngirana cĭ Nyekuco vĕlĕk coo. ³⁹ ĩthōng aduwōy cĭ ĕĕn ramma kĭcĭ athĭ ne, ‘Mĭnan goonu kaavu kĭcĭ amĭnani ĕlĕ cunni.’ ⁴⁰ Agam tĭrĭthĕntĭ cĭ ĕĕn ramma wo tĭrĭthĕnĭt vĕlĕk wŭk Ngiran cĭ Mutha kĭ thoothonniok cĭk eet cĭk ōthōōth molook cĭ Nyekuco.”

Ĕĕn Kiristo Ngĕrtĭ ngĕnĕ?

(*Bĕl Marĭkō 12:35-37; Luka 20:41-44*)

⁴¹ Ma balna ngaanĭ alŭtĕ Varithei ngatĩ odoi, ikiyyia ijin Yesu ĭnōōgō ethek ne, ⁴² “Ahaddu koccia niigia athinnu ne ĕĕn Kiristo ngĕnĕ? Ngĕrtĭ ngĕnĕ nĕ?”

Ĕdĕcĭ nĕĕgĕ ĭnōōnō ethei ne, “Ĕĕn nĕ ngĕrtĭ Davide.” ⁴³ Ĕdĕcĭ Yesu ĭnōōgō ethei ne, “ĩthōng da anyĭk Ririwacĭ cĭ Dĭhĭmĭ Davide kŭtŭvwŭ ĭnōōnō kennek ne ‘Makayyioit’ kuu? Nyatarka balna athĭ nĕ ne,

⁴⁴ “Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannĭ^w ethei ne:

“Avvu attia cannĭ ĭcĭ athio^y

kuumuc gii ngĩ kaarĭha mĭrōk cugunik

loota thoonĭy ĭcugunik.””

⁴⁵ Ma ngĩ aavu Davide ĭnōōnō ethei ne ‘Makayyioit,’ Ĕĕn thĭ koccia nĕ ngĕrĭnĭ kuu?” ⁴⁶ Athii balna eeti cĭ ĕdĕcĭ ĭnōōnō tō, ma balna

^v **22:39** *Mĭnan goonu kaavu kĭcĭ amĭnani ĕlĕ cunni:* Uduwa Yesu gōōl cĭ woccia amĭnanĕ niia et cĭ abakanonu kĭ aniitia Nyaragawa ĭcĭ Luka 10:27-37.

^w **22:44** *Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannĭ:* Avvŭ Makayyioiti Nyekuci Yesu a ne Makayyioit cĭnnĭ.

^y **22:44** *Avvu attia cannĭ ĭcĭ athio:* Eeti cĭ avĭ attia ĭcĭ athio, avĭ nĕ ngatĩ bulĕnto kĭ ngatĩ tĭrtheto.

vurtia cīnnī, ithii eeti ĩmma cī nga ajin ĩnōōnō jinēnīt naboo kūdūt tō.

Uduwak Yesu eet kegenyito makayyiowīy ĩcīk paadīrnyawu

(Bēl Marikō 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47)

23 Aduwaai balna Yesu meelitin cī eetu kī wobjiak cīgīnik ethei ne, ²“Ēēn limanniowa cīk Ngiran cī Mutha kī Varithei, eet cīk aragīth makathīt cī Mutha. ³Īthīrarit ĩnōōgō ĩthōng ĩdīmantu thoothonniok vēlēk cīk aduwaccung nēēgē. Nyī adīmannu thoothonniok cīk adīman nēēgē, nyatarka athii cī adīman nēēgē thoothonniok cīk aliman nēēgē. ⁴Anyi nēēgē eet ijio cīk meelik kodongit gaavūanīy, ĩthōng athii nēēgē cī ēēl ĩnōōgō buu.

⁵“Aticcan nēēgē thoothonniok vēlēk, kī katī kīcīnīt eeta thoothonniok cīgīk. Ecebei nēēgē thoothonniok cīk Nyekucak cīk obbitik cīk eheddi ootinēy kī ĩbatinēy ĩcīgīk, ĩthōng itihimit ceremua cīk ayak vocunya cīk wuntik. ⁶Atarnanī nēēgē taabīt cīk attē eeta cīk obbitik peyiana kī taabīt cīk aatī ĩcowu Ciithēnēy cīk Lawintak. ⁷Atarnanī nēēgē ngatī ĩthawī eeta ĩnōōgō ngatī tūwēntō ēthēcī ne, ‘Limannioit.’

⁸“Athii woccia cī ethēcung eeta ne, ‘Limannioit,’ nyatarka ayakcu niigia Makayyioit codoi dōō, ĩthōng niigia vēlēk eeginnu gōtōnōk kī ngōōnōk. ⁹Īthōng nyī avvuyyu et ĩmma loota ngato enneccu ne, ‘Baang,’ nyatarka Nyekuc dōō tammuatiddina cī ēēn Baaba cunung. ¹⁰Kōdē nyī avvuyyu et ĩmma enneccu ne, ‘Limannioit,’ nyatarka avī eeti codoi doo cī ēēn limannioit, ĩnōōnō thī Kiristo. ¹¹Anycīk eet cobbi kōrgēna cunung kī nyakapanait cunung. ¹²Nyatarka eeti cī ōdōng ēlē cīnnī kijiar gōōnōgī, amiiri katī nē kī dīca, ĩthōng eeti cī anyi ēlē cīnnī kī dīc, odongnyie katī nē kī maka.

¹³⁻¹⁴“Pīrnanēt ĩcunung, limanniok cīk Ngiran cī Mutha kī Varithei, niigia volongnyiaha cīkkō! Anyukju niigia kabicoc cī tammutiddino kēbērēnīy ĩcīk eetu. Īthōng athii woccia niigia cī ĩithioyyu kabicoc cī tammutiddino kōdē athii cī ēlēmacu eet cīk adiim iithio.

¹⁵“Pīrnanēt ĩcunung, limanniok cīk ngiranak kī Varithei, volongnyiaha cīkkō! Ovvoyyu loociok kī bulucua vēlēk wo, kī katī anycīk et codoi doo kī wobjiait cunung, ĩthōng ma ngī

ĩdĩmantu ĩnõõnõ ngõnana ramma kaavu kĩ niigia, anyiccu kĩĩ gērtha õrrõt kũũk guyyia cĩ alna kũdũt ĩvẽrnõwa.

¹⁶ “Avĩ pĩrnanẽtĩ ĩcunung, eeginnu woyyia eet cĩk ũũwayyu eeta, ĩthõng eeginnu kẽnnẽ rubẽnẽ, nyatarka alimannu niigia athinnu ne, ‘Ma ngĩ abũtan eeti thaariĩ ĩcĩk Ciith cĩ Nyekuco athii gii cĩ abũna tõ. Ma ngĩ abũtanĩ eeti thaariĩ ĩcĩk daab cĩ Ciith cĩ Nyekuco, ĩthõng adĩmani woccia thẽk niia kir dĩdĩ!’

¹⁷ Niigia giithiaha cĩk eeginnu rubẽnẽ wo! Jang cĩ ĩjariĩ, daab kõdẽ Ciith cĩ Nyekuco, cĩ anyi daab kingiranẽ wo? ¹⁸ ĩthõng naboo athinnu niigia ne, ‘Mĩ abũtan eeti thaariĩ ĩcĩk ngĩtĩ todongintio, athii bũtanĩ cĩ agam et. ĩthõng mĩ abũtan eeti, thaariĩ ĩcĩk anyinit cĩ ngĩtĩ todongintio, abũna thẽk ma ngĩ adĩman nẽ kir!’ ¹⁹ Niigia eeta cĩk eeginnu rubenniak wo! Jang cĩ ĩjariĩ, anyinit kõdẽ ngĩtĩ otodongothĩcẽ eeta Nyekuc gii cĩ cavĩto cĩ anyi anyinit kingiranẽ wo? ²⁰ ĩthõng thĩ, eeti cĩ ũbũtan nginiwa ĩcĩ todongintio, ũbũtan nẽ giwa cĩ cavĩto kĩ kaal vėlẽk cĩk aatĩ natẽ. ²¹ ĩthõng eeti cĩ ũbũtan Ciitha cĩ Nyekuco, ũbũtan nẽ Nyekuc cĩ avĩ natẽ. ²² ĩthõng ngĩ abũtan eeti thaariĩ ĩcĩk tammutiddino aduwõy kĩ ngĩ abũtan eeti taabawa cĩ Nyekuco, ĩthõng ũbũtan thaariĩ ĩcĩk Et cĩ aavẽ taaba nĩcẽ.

²³ “Pĩrnanẽt ĩcunung, limanniok cĩk Ngiranak kĩ agiitia Varitheĩ, volongnyiaha cĩkkõ! Anyiccu niigia Nyekuc anyinit cĩ dĩcĩ^z cĩ õgõõn kĩ kaala cĩk kĩdĩk cĩk ariwothi diatia, ĩthõng erektewung thoothonniowa cĩk õkõmĩ cĩk Ngiran cĩ õgõõn kĩ, bũnnathĩtĩ, tamati kĩ thõõth cĩ adĩmanĩ niia cĩ abũna kũdũt. Adĩmannu woccia niigia thoothonniok cĩk tiirtik ĩthõng athii cĩ anyiccu kerektewung thoothonniowa cĩk Ngiranak cĩk kĩdĩk. ²⁴ Niigia makayyiowa cĩk rubẽnĩk wo! Acuddu niigia maam cĩk ayak kũwũl, kĩĩ katĩ athii cĩ akuyyu ĩnõõgõ, ĩthõng ukuyyu nyakal.

²⁵ “Pĩrnanẽt ĩcunung, niigia limanniowa cĩk ngiranak kĩ agiitia Varitheĩ. Volongnyiaha cĩkkõ! Uunyu niigia lõkũlkũlet kĩ dũũcẽ ngĩtĩvõrĩ dõõ jurrung, ĩthõng thinnetinẽy tõõ eeginnu

^z 23:23 Anyinit cĩ dĩcĩ: Ngirana cĩ Mutha, aduwaai balna Nyekuci eet kanyicik ĩnõõnõ anyinit cĩ dĩcĩ cĩ õgõõn kĩ mĩ ĩtẽẽda eeti dongokua õmmõtõ, adĩma codoi ĩthõng anyĩk Nyekuc. Běl Nyaraga cĩ Levitikathĩ 27:30-33; Kebiniet 18:21-24; Ditoronomi 12:5-19; Ditoronomi 14:22-29.

ngarubē, ìthōng iittu kidiak! ²⁶ Niia Varitheniti cī rubenī wo! Tūūny nōōnō lōkūlkūl kī dūūwūc ìcītō, ìthōng katī ìdīhīmē ngītīvōrī buu. ²⁷ Pīrnanēt ìcunung, limanniok cīk Ngiranak kī agiitia Varithei. Volongnyiaha cīkkō! Attiyyu niigia kī loowuana cīk adawini eeta cīk adaaito cīk athithijiani kaibowa ìcī vōōrī, cīk dīhīmīk ngatīvōrī, ìthōng ìcītō abbīthī ammē cīk eet cīk adaaito kī kaal vëlēk cīk ēēn riiriny. ²⁸ Ìthōng thī gōōla codoi dōō, acīnung eeta ngatīvōrī eeginnu eet cīk edeemicu thoothonniok, ìthōng thinnetinēy tōō cuguk, monogo eeginnu gērēthanniok ìthōng eeginnu eet cīk athinnu ne kabūnnana.

²⁹ “Pīrnanēt ìcunung, limanniok cīk Ngiranak kī agiitia Varithei. Volongnyiaha cīkkō! Engenyettu niigia loowua cīk eet cīk òthōōth molook cī Nyekuco kī cīk eet cīk edeemi thoothonniok. ³⁰ Ìthōng iittu ne, ‘Ma balna kūrūmtēa kōdōwē kī oo baatī baatī baangī, athii woccia baalia cī karukca eet cīk òthōōth molook cī Nyekuco kōdōwē kī ìnōōgō.’ ³¹ Ìthōng ngī othooththu noko, ēyēlanu niigia eleeti cuguk mīn, athinnu ne, eeginnu dōōlī cīk eet wūk balna aruk eet cīk òthōōth molook cī Nyekuco. ³² Ìdīmanit noko, edeciak thōōth wū balna ēgērēthan baajigu!

³³ “Eeginnu niigia kaal cīk kaganoko, ìthōng eeginnu kūwaanya, ìthōng naboo eeginnu dōōlī cīk kūwaanyawu! Alīitanu katī niigia uukwēnīt cī guo cī alna kūdūt kuu? ³⁴ Kitionacung katī na eet cīk òthōōth molook cī Nyekuco kī eet cīk ēgēēnyī kī limanniok. Arukcu katī òōgī, ìthōng otoddoyyiewu òōgī kurucea, ìthōng uuktu òōgī Ciithēnēy ìcuguk ìcīk Lawintak, ìthōng itingkayyewu òōgī korookjioiwēy ìcīk gaalawu ìcīk obbitik ìthōng naboo itingkayyewu òōgī korookjioiwēy ìcīk gaalawu ìcīk obbitik tūū. ³⁵ Ìthōng thī ketee, anganyinu katī niigia daaīthioiwēy cīk eet vëlēk cīk Nyekucak, ētērēanī ìcī Abēlī^a et wū edeemi thoothonniok kōdōlan Thakariya^b ngērtī Berekia, wū balna arukcu kōrgēna cī Ciith cī Nyekuco kī ngatī todongintio. ³⁶ Kaduwacung dīdī, uukwenu katī niigia eeta cīk erkinya cīkkō, nyatarka thoothonniok cīkkō vëlēk!

^a 23:35 *Abēlī*: Aruk balna Keini gōtōnī cīnnī Abēl. Bēl Nyaraga cī Thianantō 4:1-16.

^b 23:35 *Thakariya*: Èēn balna Thakariya et cī òthōōth molook cī Nyekuco wū balna aruwue Ciitha ìcī Nyekuco, nyatarka aduwaai nē eet thōōth cī Nyekuco. Bēl Nyaraga cī ēēn 2 Koronikol 24:20-22.

Amīnan Yesu Yeruthalēm

(Bēl Luka 13:34-35)

³⁷ “Niigia eeta cīk Yeruthalēmī, uruktu niigia eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco, īthōng ūgūdantawu eet wūk itioniacung eeta agiitia bīyēniy. Kadiimi balna na kaluttung agiitia kī tūwūlūcī wū gōō alūteei dōōlī cīgīnīk kavutēnēy cīgīnīk. Athii kēnnē cī ēlēmaciangū buu. ³⁸ Īcīnīt thī da, ūtūngōthīk ciith cunung cī Nyekuco aavu kaganoko. ³⁹ Īthōng kaduwacung dīdī, īthīnga katī naboo acīnnangū niigia aneeta kuumuc ngaatī katī othoothu athinnu ne, ‘Agatan Nyekuci et cī aku thaariy ĩcīk Makayyioktak.’”

Athanni katī Ciith cī Nyekuco

(Bēl Marīkō 13:1-2; Luka 21:5-6)

24 Ma balna ngī ūtūngēk Yesu Ciith cī Nyekuco, ivitia uduktiak wobjiaha cīgīnnēk īnōōnō gōōl cī ēngēnycīnī Ciith cī Nyekuco kīdihīmē ōrrōt. ² Īthōng ikiyyia ijin Yesu īnōōgō ethek ne, “Acīnnu niigia ciithi nīiko vēlēk, kaduwacung dīdī, athanni katī kithii bī cī ungothi tō!”

³ Ma balna vurtia, cī nga aavē Yesu loota Thiira cī Olivi, ivitia umuddiothīk wobjiaha cīgīnnēk īnōōnō dōō īthōng ijinit īnōōnō entek ne, “Adīmānni katī thōōth coo katīngan? Nyia katī cī ēēn yelinit cī, akunei katī niia, kōr cī ditianēt cī loocu?”

⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Nyī anyiccu et ĩmma kīgoolung agiitia. ⁵ Nyatarka mēēlī katī eeta cīk avvu thaariy ĩcīganīk athī ne, ‘Keeni na Kiristo.’ Īgōōl katī nēēgē eet cīk meelīk. ⁶ Athiknu katī thoothonniok cīk joreeninu, kī thoothonniok cīk ēkēēb eeta cīk joreeninu, īthōng nyī ongolinu. Aliba katī thēk kaala cīk aatī ketee īthōng thī nēnnē katī ngaanī aku ditianētī cī loocu. ⁷ Uukōy katī loociowa kī loociok, kabicoc kī kabicoc. Aku katī butuny, īthōng ōmmōnnī katī kirikirihī vatīk cīk meelīk vēlēk. ⁸ Īthōng thoothiowa cīkkō ēēn thiananīt cī thoothonniok cīk gerthek ōrrōt.

⁹ “Agaminu katī niigia, īthōng aryiwothiwu kījan, īthōng uuktewu kōdē aruwenu thōng buu. Aaburnecccung katī eeta cīk loociok vēlēk nyatarka aneeta. ¹⁰ Wathinniok katī nīikē, mēēlī katī eeta cīk uungni leminīt, aduuloy īthōng aaburyiōy nyaguana.

¹¹ Mēēlī katī eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco cīk athii cī ēēn dīdī cīk avvu atalmanyān eeta. ¹² Athanothii katī gerthetini looc īthōng īthīngā cī amīnanōy eeta cīk meelīk. ¹³ Īthōng thī eeti cī ēlēmnya aneeta kuumuc kōdōlan ditianēt cī loocu, eliyā katīna. ¹⁴ Īthōng irionni katī Nyemut cī Abūnna cī kabicoc cī Nyekuco loociowēy vēlēk, kī katī kīthīraritō eeta vēlēk, īthōng thī katī ikiyyia ditianētī cī loocu.”

Thoothonniok cīk gerthek ōrrōt īcī Nyekuco

(Bēl Marīkō 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “Avī katī kōr cī acīnnu niigia ‘gii cī gerthe cī ēgērēthan ijjiō vēlēk looca coo,^c abīlī katī Ngatī Dīhīmī Ciitha cī Nyekuco, kī balna ngī aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Daniele^d athī ne, eeti cī ebeli thōōth coo thīk jurrung! ¹⁶ Īthōng ngī attiyyu niigia looca cī Yudea wathinniok nīkē, ivirit ōōt thiryiowey. ¹⁷ Mī aavē niia kōlilla cī ciith^e cunni tiddina, nyī aluciay īthōng ūwē gimma ciinato. ¹⁸ Mī avī manatō, nyī athī ne, nyē kimiiri kūūk īcī olu kīdīma cērēm. ¹⁹ Gērtha katī ōrrōt wathinniok nīkē īcī ngaay cīk anyakcie kī ngaay cīk ngaanī ōrōktō doolia. ²⁰ Alayyiōy ōrrōt kī katī kithii cī aviryu niigia katī attiey^g kōdē Kōrra cī Yuwuthono. ²¹ Wathinniok katī cīk kannan cobbi ōrrōt cī ngaanī kaavu balna thēk baa nga ēngēnyca Nyekuci looc, īthōng athii

^c **24:15** *Gii cī gerthe cī ēgērēthan ijjiō vēlēk looca coo:* Baa ma ngī ōthōōth Daniele eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco thōōth cī gerthe coo. Adīmāni balna thōōth coo balna ngī ari alaanī cī Girihi cī athī thar Antikoth Epivanēth ngītū todongintio nyekuc cī athī thar Theoth Ciitha īcī Nyekuco Yeruthalēma. Anyi ngītū todongintio coo Ciith cī Nyekuco kī riiriny. Adīmāni balna thōōth coo erkinyiay īcik ēēn eet tur kī eet iyyio kī tūrgērēm baa nga kitirriay Yesu. Ōthōōth balna Yesu thōōth cī gii īmma cī gerthe naboo ōrrōt cī katī awūthī Ciitha cī Nyekuco īcītō, Adīmāni balna thōōth coo baa ngī uukōy eeta cīk ēēn Rūman kī eet cīk Yeruthalēmī īthōng athaanito Ciith cī Nyekuco erkinyiay īcik ēēn eet ramma vurtia cī balna adaai Yesu īthōng ūrūga naboo. Bēl Nyaraga cī Daniele 9:27; 11:31; 12:11; Matewo 24:15; Marīkō 13:14.

^d **24:15** *Daniele:* Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco, cī balna ēēn et cī agamnyī īthōng otti eeta looca cī Babilonia, balna ngī athaan alaanī cī athī Nebucanēthar looc cī Yeruthalēmī, baa erkinyiay īcik ēēn 570 baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī ēēn 2 Alaanēt 24-25; Daniele 1:1-7.

^e **24:17** *Kōlilla cī ciith:* Wathinniwēy nīkē, ēngēnyēt baa gōō Yudei ciithi cīgik katha-ballie tiddina, īthōng ōtōd nēgē dōkīthī ōvō adīman kaal ōōgī tiddina.

^g **24:20** *Attiey:* Looca cī Īthraīlī, athii attienī cī aduwōy kī attien cī looc cīnac. Attienī cī looc cī Īthraīlī, nyīlōwēī īcik ēēn ōmmōtō kī ramma kōdōlan cī ēēn iyyio alalī lōōcī ōrrōt, īthōng itīl tammu ōrrōt, īthōng itina īcoo avungan ngōōtī ōrrōt, īthōng ōkōmī ōrrōt ngatī woccia ēhēērōnī eeta.

katī cī aku cananī cī avī ketee naboo kūdūt. ²² Mī athii baalia cī anyīcē Nyekuci wathinniok nīkē kīitō dīcē, athii woyyia baalia eeti cī arūgī tō. Īthōng thī nyatarka eet cīk ēbēra nē, anyi katī nē wathinniok nīkē kīitō nenne dīcē. ²³ Wathinniwēy nīkē, ngī ennecung eeti ĩmma ne, ĩcīnīt da ‘Kiristo cool!’ kōdē, ‘Īnoōnō neccie!’ nyī athiknu kūdūt. ²⁴ Nyatarka avvu katī kirithtonya cī ōvōlōng kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco cīk athii cī ēēn dīdī, ĩthōng iticanit yelinit cobbi kī thoothonniok cīk addi kītīmanit ngatī ĩgōōlī eet cīk ēbēra Nyekuci ēē buu katī ma ngī ūūlī. ²⁵ Īcīnīt kuduawung balna na agiitia ĩcī owu itin nīcē vēlēk.

²⁶ “Mī ennecung eeti ĩmma ne, ‘Avī Kiristo baatha ĩcī tilamī,’ nyī ovvoyu nīcē! Īthōng mī aduwa eeti ĩmma athī ne, ‘Alugunyi nē ngamanī,’ nyī elemnyu kūdūt! ²⁷ Avī katī kōr cī akuni Ngērtī Eeto kī borowecī cī abadī, cī aku acīn katī eeta tōōna ĩcī alibanī kōr ĩthōng kī ĩcī okolothīcē kōrra. ²⁸ Alūtē kodobwaana ngatī adaaknī kēlēgē.”

Kōr cī alibanī Ngērtī Eeto

(Bēl Marīkō 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “Ma baa natē noko vurtia cī wathinniok cīk cananak wo,
“Aadaī katī kōr,

īthōng ĩthīnga alanyīt nyīloi.

Atdukuay katī mūnyūnya,

īthōng ōtōmōthō katī kaala cīk aatī tammuatiddina.’

³⁰ “Ma baa itin nīcē, edenyiay katī yelinti tammuatiddina, cī akuni Ngērtī Eeto, kutulutho loociowa vēlēk cī loocu. Acīn katī nēēgē Ngērtī Eeto ngatī aluucianē diithiowē ĩcīk tammutiddino, makathīta kī bulēnta cobbi. ³¹ Ition katī nē anjīlēt cīgīnīk kūtūbēcō nyepunya cīk obbitik ōrrōt kuluttaiy eeta cīk ēbēra Nyekuci goolliwēy cīk rēēntī loota ngato kī looca vēlēk.

Liman cī owovothi mūnēc

(Bēl Marīkō 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Umuddia liman kurutoca ĩcoo. Ma ngī acavītīt taliibanē ĩthōng aryik ballōk, agayyu thī ngatī ĩthī ōjōōn lōōlō. ³³ Ma ngī icintu thoothonniok cīkō vēlēk aavutō tō, agaac ĩtō ne ōbōwē

itini. ³⁴ Kaduwacung dīdī, athii katī cī adaaī eeta cīk wathinniok cīkō, nga kikiyyia thōōth cī kaduwa na kīdīmanē ēē. ³⁵ Edecciy katī tammutiddin kī looc, ìthōng thōōth cannie, athii katī cī edeccianī.

Athii eeti cī aga kōr kōdē itin tō

(Bēl Marikō 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Athii eeta cī aga kōr kōdē itin cī katī akuni thōōth coo tō, kōdē woyyia anjīlēta cīk tammutiddino kī Ngērīnī buu, athii cī aga thōōth coo, Baatīnī dōō cī aga. ³⁷ Ma katī ngī ōbōda Ngērtī Eeto, aatī katī eeta kī balna wathinniok wū Nōōwa.^h ³⁸ Nyatarka baa lōōla, nga itini cī tōwōn cobbi kaavu, aduwue balna eeta ìthōng uwuddie, ìthōng itiktōy, kī kanycīk dōōlī cīgīk buu kitiktōy, wathinniwēy wūk balna Nōōwa gii baa ngī ittio nē kovowol. ³⁹ Athii balna cī aga nēēgē gii cī aku, gii balna ngī ikiyyia tōwōnī itik eeta. Ōgōon katī noko, kōr cī katī akuni Ngērtī Eeto. ⁴⁰ Evyi katī eeta ramma manatō, adīmē katī codoi, ìthōng ùtūngōthīk ìmma. ⁴¹ Erekie katī ngaay rammak rabaathuanīy, adīmē katī codoi, ìthōng ùtūngōthīk ìmma.

⁴² “Ìthōng thīna, aavut vīrīngīng, nyatarka athii cī agayyu niigia kōr cī katī akuni Makayyioiti cunung. ⁴³ Ìthōng agaac thōōth coo, ma baalia kagga baatī ciitho itin cī baalin cī akuni goryiaiti, ebekie baalia nē, ìthōng athii woyyia baalia cī anyi ciith kilibe. ⁴⁴ Ìthōng aavut vīrīngīng niigia buu jurrung nyatarka aku katī Ngērtī Eeto itin cī katī athii cī agawē niia ìnōōnō ngatī akuni.

Adiim ticcianniowa ma ngī abūnna

(Bēl Luka 12:35-48)

⁴⁵ “Ngēnē cī ēēn nyakapanait cī athīhī thōōth ìthōng ìdīman ìthōng ēgēenyī, cī anyi baatī olu ìnōōnō kēbēk ticcianniok cīgīnik, ìthōng anyīk ìnōōgō daainit itina cī adiimi nēēgē? ⁴⁶ Abūnna katī kī nyakapanait nīcē ngatī ammūdaci baatī olu ìnōōnō ngī adīman tiic nīcē, kōr cī katī ōbōdanī nē. ⁴⁷ Kaduwacung dīdī, anyi katī baatī olu ticciannioit nīcē kēbēk gii vėlēk cī ayak nē ōlōō cīnnī.

^h **24:37 Nōōwa:** Arūgī balna Nōōwa baa ngī adīman eeta thoothonniok cīk gerthek ōrrōt. Ûtūvvū balna Nyekuci ìnōōnō kētēngēnya kovowol cī ēēlī eet cik ciith cīnnī kī kiballī kī kēlēgē cik aatī mīn mīn. Ìthōng thī balna ìgūra Nyekuci eet ōōgī kī kēlēgē ōōgī tōwōna ìcī obbi. Bēl Nyaraga cī Thianantō 5-9.

⁴⁸Ma woccia kummuk nyakapanaiti ithōng ithī ne, ‘Nga baai avīya makayyioiti cannie ēē kuumuc,’ ⁴⁹ithōng ithianaī uuk nyakapanak gōōnōgī, ithōng uduwōy kīi kōōt kūwūdīt mērtē kī gōōnōgī cīk ēēn bakciak. ⁵⁰Ma katī ngī ilibak baatī olu nyakapanait nīcē, kōrra īcī itin cī athii cī aga nē. ⁵¹Aku katī uuk nē ticciannioit nīcē buth, ithōng itingka īnōōnō tiica cīnnī, kōōt kūrūmtē kī volongnyiak, ngatī katī ōvvō alue eeta ithōng adait nyīgīt wuciitha cobbi.”

Iyaiainit cī owovothi buweecii ōmmōtō

25 “Kōr nīcē, avī katī kabicocī cī tammutiddino kī thōōth cī balna jiatīn īmma, ōvōyyī buweecii ōmmōtō kaal cīk katūkūlēnī cīk ngoorocak, kōōt kurumtōy kī nyētēranit īmma tiēnta. ²Agiithi balna buweecii cīk ēēn tur, ithōng egeenyito cīk ēēn tur. ³Ma natē, ayak kēnnē buweecii cīk agiithi wo gii cī atūkūlī doo ithōng athii cī ōyōwōt ngooroc īmma. ⁴Ithōng cīk ēgēēnyī wo ayait ngooroc kī kaal cīk katdūkūlēnī cīgīk karjajētēy.

⁵“Athii balna cī akuni nyētēranti tamanoko, ngaatī adūngnī buweecii nekie vēlēk ithōng ataguutho lootā. ⁶Ma balna ngī baalin tobbi, ikiyyia ēgērēny eeti īmma ithī ne, ‘Ikiyyia nyētēranti! Ivitia urumtōy kī īnōōnō!’

⁷“Ngaatī īngannī buweecii nekie vēlēk ithōng īdīmāntēk kaal cīgīk cīk tūkūlēntak vēlēk. ⁸Ennei balna buweecii cīk agiithi ēē gōōnōgī cīk ēgēēnyī ēē ne, ‘Anycetu ngooroc īmma karyīha naaga buu kaalīy īcīgak īcīk tūkūlēntak wo.’

⁹“Ēdēcī buweecii cīk ēgēēnyī ēē gōōnōgī cīk agiithi ethei ne, ‘Athii woccia cī awūpannet ngooroc ageeta vēlēk, ōōt utuyyia īmma kī eet cīk ūtēnē.’

¹⁰“Ma balna ngī nga ōvvō nēēgē ūūta ngooroc ēē, iliba nyētēranti. Ngaatī irioi nyētēranti kī buweecii wūk balna īdīmāntōthīk ōvōyyī peyiana, ithōng ūnyūktē katūgēta.

¹¹“Ma balna ngī oboddia buweecii wūk balna agiithi nginiwa wū baa ōvōyyī, ivitia ūtūvvēcō nyētēranit entek ne, ‘Makayyioit! Owehet ageeta katūk!’

¹²“Ēdēcī balna nyētēranti īnōōgō ethei ne, ‘Kaduwasung dīdī, athii na cī kagawung agiitia.’

¹³“Ithōng thīna, aavut vīrīngīng, nyatarka athii niigia cī agawu kōr kōdē itin cī katī adīmanini thōōtha.

Iyaiinit cī owovothi ticcianniok iyyio

(Bēl Luka 19:11-27)

¹⁴ “Īthōng naboo, avī kabicočī cī tammutiddino kī eeti cī ēhēērōnī, cī balna avvū nyakapanak cīgīnik ĩthōng ūtūngēē ĩnōōgō ijio cīgīnik. ¹⁵ Anyi balna nē ticciannioit ĩmma locibironya tur cīk daabak,ⁱ ĩthōng anyīk ĩmma locibironya ramma, ĩthōng anyīk ĩmma naboo locibiro codoi cī daabo. Engereek nē ĩnōōgō kī tiicanē cīk woccia ūūlī nēēgē, ngatī ēhēērōnī. ¹⁶ Ma balna ikiyyia ticciannioiti wū balna agam locibironya tur iticannioi kikiyyia kūmūda locibironya oōgī tur naboo cīk daabak. ¹⁷ Īthōng ticciannioiti wū balna agam locibironya cīk daabak cīk ēēn ramma buu, ikiyyia iticannioi ĩthōng ijiowa locibironya oōgī cīk ēēn ramma naboo. ¹⁸ Īthōng ticciannioiti wū balna agam dongok codoi doo cī daabo, ūūk ada look tōdōway, ĩthōng uluguny dongok cī daab cī makayyioit cīnnī ēē natē.

¹⁹ “Ma balna vurtia, ikiyyia oōbōda makayyioiti cī olu ēē, ĩthōng ijin nyakapanak cīgīnik ēē gōōl cī balna adīmanī nēēgē nyarobinya cīgīnik ēē. ²⁰ Ma balna ikiyyia uduwak ticciannioiti wū balna agam locibironya tur baatī olu ethek ne, ‘Makayyioit, anya balna niia aneeta locibironya tur cīk daabak, kikiyyia yoko na kītōriha oōgī cīk ēēn tur naboo.’

²¹ “Ēdēcī makayyioiti cīnnē ethei ne, ‘Abūnna oōrōt, eeni niia nyakapanait cī abūnna cī athihi thōōth! Īdīmanu jurrung ngatī aticananē nyarobinya cīk kīdīk kīitō mēēlī, ĩthōng thī yoko, kanyi katī na aniitia makathīt cī agamē kaal cīk meelīk. Ijia kotholit kī aneeta talinit cannī.’

²² “Ma natē, ikiyyia ticciannioiti wū balna anyi makayyioiti locibironya ramma cīk daabak, ĩthōng ethek makayyioit cīnnī ne, ‘Makayyioit, anya balna niia aneeta locibironya ramma cīk daabak, ĩthōng yoko, kūmūda na ramma naboo.’

²³ “Ēdēcī makayyioiti naboo ethei ne, ‘Abūnna oōrōt, eeni niia buu nyakapanait cī abūnna cī athihi thōōth! Aticaninie balna niia nyarobinya cīk kīdīk kaganoko kivitia kīitō mēēlī, ĩthōng yoko, kanyi katī na aniitia makathīt cī agamē kaal cīk meelīk. Ijia kotholit kī aneeta talinit cannī!’

ⁱ 25:15 *Locibironya tur cīk daabak*: Adūmanni eeti locibiro codoi cī daabo katī ngī aticannī nē erkinya oōmōtō kī tur.

²⁴ “Īthōng eeti wū balna anyiwothi locibiro codoi cī daabo ikiyyia ĭthī ne, ‘Makayyioit, kagga na eeni niia et cī okomi ōrrōt, cī ētēēda labī ngatī nga evvek niia kinyomo, ĭthōng uluta labī ngatī nga thacēk niia kinyomo. ²⁵ Kōtōngōlē thī balna na ĭthōng kūwa ngatīvōrī kadaweha look locibiro cī daab cunni wo kulugunye. Irie daab cunni wo coo.’

²⁶ “Ēdēcī makayyioiti cīnnē ĭnōōnō ethei ne, ‘Niia nyakapanaiti coo cī eeni nyamuttioit cī gerthe wo! Aga niia ngatī kētēēdane na labī ngatī nga kevīk na kinyomo, ĭthōng kūlūta labī ngatī nga kathacēk na kinyomo. ²⁷ Abūnna thīna da, baalia niia arīk daab ciitha ĭcī daabo kīi katī ma ngī kōbōda na, kūmūdaha ĭtooryie ĭtō mēēlī.’

²⁸ “Īthōng ĭthī baatī olu ne, ‘Agamta ĭnōōnō locibiro cī daabo cī odoi ēē, ĭthōng anyiciwu ticciannioit cī ayak locibironya cīk ēēn ōmmōtō ēē. ²⁹ Īthōng eeta vēlēk cīk ayak kaal ōōgī, ĭtoorothei katī gwuak kivitia kūtō mēēlī ōrrōt. Īthōng eeta cīk athii cī ayak gimma, agammīay katī gii cī ayak nēēgē. ³⁰ Īthōng thī yoko, itingkayyiek nyakapanait cī ēēn giitarreng wo ngatīvōrī muwuratō, ngatī katī ōvvō alue eeta, ĭthōng adait nyīgīt wuciitha cobbi.’

Ētēd katī Ngērtī eeto thoothonniok cīk eet vēlēk

³¹ “Ma katī ngī ikiyyia Ngērtī Eeto bulēnta cīnnī kī anjīlēt cīgīnīk vēlēk, avī katī nē taabawa ĭcī alanthēt cīnnī tammuatiddina.

³² Aluttiay katī eeta loociowēy vēlēk kivitia cīnnī, ĭthōng katī ēngēr nē eet kī gōō ngī ēngēr tūwayyioiti athaa kī ēētha. ³³ Arii katī nē athaa attia cīnnī cī athio, ĭthōng arīk ēētha ĭcī athiit cīnnī cī angēttio.

³⁴ “Īthōng katī uduwak Alaanī eet cīk aatī ĭcī athiit cīnnī cī athio ethek ne, ‘Īvitia niigia cīk agatannung Baangī cannie vēlēk wo, itioth kabicoc wū balna ĭdīmanēk Nyekuci balna thiananta cī tengenyinit cī loocu. ³⁵ Nyatarka balna adakca aneeta boobo, ĭthōng anycangū daainit cī kadaaī, arukca balna kōrra, ĭthōng anycangū maam cīk kawudī, keeni balna takanit, ĭthōng utuvvuyyiangū niigia aneeta ōlōō cunung. ³⁶ Kaavē balna tdilanyany, ĭthōng anycangū ceremua kitihimu, kīmori balna

^j 25:34 *Alaanī*: Ōthōōth Yesu ngato ēlē cīnnī ngatī ēnnē nē Alaan nicē.

ĩthõng ĩřicantahangũ, ma balna ngĩ kaavẽ kijana, avvunnu balna niigia acĩnnangũ.’

³⁷ “Ēdēcĩ katĩ eeta cĩk edeemi thothonniok ĩnõõnõ ethei ne, ‘Makayyioit, vaangan da cĩ kacini naaga aniitia ngĩ adakci boobo ĩthõng kanyci daainit wo, kõdẽ arukci kõr ĩthõng kanyci maam cĩk awũdĩ wo? ³⁸ Vaangan da wõnõ balna cĩ kacini naaga aniitia ngĩ eeni takan, ĩthõng kivitiaha kanyci ngĩtĩ aavẽ wo, kõdẽ adiimi ceremua, ĩthõng kanyci ceremua wo? ³⁹ Vaangan da balna cĩ kacini naaga aniitia ngĩ immori, kõdẽ aavẽ kijana ĩthõng kivitiaha kicinti wo?’

⁴⁰ “Ēdēcĩ katĩ alaanĩ athĩ ne, ‘Kaduwacung dĩdĩ, gii cĩ balna adĩmanecu niigia gõtõõnõga kĩ ngõõnõga cĩganĩk cĩkkõ cĩk kĩdik wo, adĩmanecangu aneeta.’

⁴¹ “Ĩthõng uduwak katĩ alaanĩ eet cĩk aatĩ ĩcĩ athiit cĩnnĩ cĩ angẽttio ethei ne, ‘Ēnyẽktĩ ĩcinanĩ, niigia eeta cĩk ĩcĩntothothiwo guo cĩ alna kũdũt wo, wũ balna engenyciai alaanĩ cĩ ririwanĩn cĩk gerthek kĩ anjilõt cĩgĩnĩk. ⁴² Nyatarka balna adakca boobo ĩthõng athii cĩ anyangũ daainit. Arukca balna kõrra, ĩthõng athii cĩ anyangũ maam cĩk kawudi. ⁴³ Keeni balna et cĩ keeni takanit, ĩthõng athii cĩ anyangũ ngĩtĩ kaavẽ õlõõ cunung. Kaavẽ balna tdilanyany, ĩthõng athii cĩ anyangũ ceremua cĩk kahĩmĩtĩ. Kĩmori balna ĩthõng kaavẽ kijana, ĩthõng athii cĩ avvunnu acĩnnangũ buu.’

⁴⁴ “Ĩthõng katĩ edecit nẽẽgẽ ĩtõ ne, ‘Makayyioit vaangan da cĩ kacini naaga aniitia ngĩ adakci boobo kõdẽ arukci kõrra kõdẽ eeni et cĩ eeni takan kõdẽ aavẽ tdilanyany kõdẽ immori kõdẽ aavẽ kijana, ĩthõng athii cĩ kelli wo?’

⁴⁵ “Ēdēcĩ katĩ nẽ athĩ ne, ‘Kaduwacung dĩdĩ, gii cĩ balna athii cĩ adĩmanecu niigia gõtõõnõga kĩ ngõõnõga cĩganĩk cĩk kĩdik wo, athii cĩ adĩmanecangu aneeta.’”

⁴⁶ ĩthõng ĩĩ thĩ Yesu ne, “Õvvõ katĩ eeta nekie ukwẽenta ĩcĩ guo cĩ avĩ kũdũt, ĩthõng thĩ eeta cĩk edeemi thothonniok, õvvõ katĩ nẽẽgẽ rũgẽta ĩcĩ alna kũdũt.”

Idiimito makayyiowa cĩk Yudei ngĩ aruk Yesu

(*Bẽl Marikõ 14:1, 2; Luka 22:1, 2; Yõane 11:45-53*)

26 Ma balna ngĩ ědēcak Yesu ngatĩ aduwanĩ thothonniok vëlẽk, ikiyyia uduwak nẽ wobjiak cĩgĩnĩk ethek ne, ² “Kĩ cĩ

agayyu niigia buu wo, aavuttia wathinniowa ramma, ìthōng katī ìthī Kōr cobbi cī Ngōthio,^k ìthōng katī anyīwothīk Ngērtī Eeto eet cīk òvvō ododdi ìnōōnō kurucea.”

³Ma natē, ivitia uluttie makayyiowa cīk paadīrnyawu kī makayyiok cīk eetu ciitha cī Kaivathī, et cī balna ēēn paadīr cobbi.¹ ⁴Īdīmanteke balna nēēgē gōōl cī woyyia ògōllōthīcē nēēgē Yesu labak, kī katī kagamit ìthōng uruit ìnōōnō. ⁵Īthōng thī ìitō nēēgē ne, “Athii woccia cī kadīmanna thōōth coo, Kōrra cī Peyiano, nyatarka kī katī kithii cī ìkōthanē meelitini cī eetu thōōth cī gerthe.”

Uvuude Yesu looca cī Bethani ngooroca

(Bēl Marīkō 14:3-9; Yōane 12:1-8)

⁶Ma balna nga avī Yesu Bethani, òlōō cī et ìmma cī athī thar cīgīnīk Thimone et cī balna adak nyataba ìthōng ūbūna, ⁷ikiyyia ngaa ìmma cī balna ayaha ngooroc ìmma deera cī òngōlī meedi òrrōt cī ūūta nyarobinyay ìcīk meelīk, ìthōng ikiyyia utdutik òōwa cī Yesu, balna nga aduwue nē lobela.

⁸Ma balna ngī acīn wobjiaha cīgīnnēk thōōth coo wo, ivitia avaracitō ìthōng ìitō ne, “Nyia woccia kēmērōthīk ngooroc tuu wo? ⁹Ūūtī woyyia baalia ngoorocī coo nyarobinyay ìcīk meelīk òrrōt ìthōng kanycīk eet cīk apīrna.”

¹⁰Aga balna Yesu muwēēnīt cīnīng wo, ìthōng uduwak ìnōōgō ethek ne, “Nyia ehicit ngaa coo wo? Adīmaneca nē aneeta gii cī abūnna òrrōt. ¹¹Iriokcu katī gōō niigia kī ngījurra dōkīthī, ìthōng athii katī cī karūmē na kī agiitia dōkīthī. ¹²Atduti nē ngooroc coo ēēla cannī, nyatarka adīmanēcia gōōl cī kadawinie. ¹³Kaduwasung dīdī, loociowēy vēlēk ìcīk katī othoothinie Nyemut cī Abūnna wo, irionni katī thōōth coo kī katī kahaddia eeta thōōth cī aticcan nē ìthōng utduktak eet òōgī.”

^k **26:2** *Kōr cobbi cī Ngōthio*: Ahada balna eeta cīk Yudei kōr wū balna apucanēci oo baati baajigi cīgīk, biyyie cīk nyionak kabanyōy tiddina vatīkēy ìcīk katūgēt cīgīk, kī katī kōngōth Makayyioiti korookjiok cīgīk looca ìcī Ijibi, balna ngī ēēla nē ìnōōgō nyakapanthētina looca ìcī Ijibi. Ìthōng baa kōr nicē, uduit nēēgē ahat cī avaadiay cī athii nyīgita tō. Bēl Nyaraga cī Lugitho 12:17-28; Matewo 26:2; Marīkō 14:1; Luka 2:41; Yōane 2:13; Tiicanē cīk Tionniawu 12:4; 1 Korinto 5:7; Heburu 11:28; 1 Pētūrū 1:19.

¹ **26:3** *Paadīr cobbi*: Maka paadīri cobbi ijaar gōōnōgī vēlēk, nyatarka ìnōōnō dōō cī ēhēet Ciith cī Nyekuco kōr codoi doo erkita. Ēhēet paadīri cobbi Ngītī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt wo katī ngī òkkō ayawothi Nyekuc biyyie cīk ēēn kaal cīk cavawu cīk enyeeinie thoothonniowa cīk gerthek cīgīnnēk kī cīk eetu. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 16; Heburu 9.

Ĕlēm Yudathī ngatī òvòlòngī Yesu

(Bèl Marikò 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Ĕēn balna Yudathī Ìthkariotī wobjiatī ìmma goonoginiy ìčk ēēn òmmòtò kī ramma ēē cī òkkò ìcī makayyiok cīk paadírnyawu, ¹⁵ ìthòng ijin ìnòògò ethek ne, “Nyia katī cī woccia anyangū niigia aneeta, kī katī keyelewung na et nīcē?” Ma natē ēkēbtak nēēgē ìnòònò nyarobinya cīk ēēn thīik cīk ēēn etìmma kòmmòtò. ¹⁶ Ma balna natē, ikiyyia ērēpan Yudathī gòol cī anyīcē Yesu makayyiok cīk paadírnyawu.

Uduit Yesu kī wobjiak cīgīnik ahat cī jiatinu

(Bèl Marikò 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁷ Ma balna kòr cī owu cī Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt,^m ivitia ijinit wobjiaha Yesu entek ne, “Adìmnyēt niia ageeta koottia kīdīmantea ngītī òkkò adaaē niia daainit cī Kòr cobbi cī Ngòthio ngatdang?”

¹⁸ Ĕdēcī Yesu ìnòògò ethei ne, “Òòt òlòò cī gaalawu, umuddiothīk et ìmma, uduktiak ìnòònò entek ne, ‘Athī limannioiti ne: Ikiyyia itini cannie. Kadiimi na kakuni kadui ahat cī Kòr cobbi cī Ngòthio kī wobjiak cīganīk òlòò cunni.’” ¹⁹ Ngaatī thī balna adìmanī wobjiaha cīk Yesu kī balna ngī aduwaai nē ìnòògò kīdīmantek ahat cī Kòr cobbi cī Ngòthio.

²⁰ Ma balna ngī arawak jiatīnī neccie, ivitia aavutò Yesu kī wobjiak cīgīnik cīk ēēn òmmòtò kī ramma lobela. ²¹ Ma balna ngaanī aduwue nēēgē, ikiyyia òthòòth Yesu ìthī ne, “Kaduwapung dīdī, avī eeti ìmma kòrgēna cunung cī katī ovolongia aneeta.”

²² Omothie balna nēēgē dōò òrròt, ìthòng ètèrèktaī entek ìnòònò ne, “Athii cī ēēn aneeta, Makayyioit.”

²³ Ĕdēcī Yesu athī ne, “Ovolongia katī aneeta eeti cī kanyūlaneca ahat diatia kòdòwē. ²⁴ Adaaī katī Ngèrtī Eeto kī balna ngī aduwa nyaraga cī Nyekuco. Ìthòng thī apīrna katī eeti cī òvòlòngī Ngèrtī Eeto wo òrròt! Mayya woyyia baalia ngī athii cī aritianī nē.”

^m **26:17** *Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt*: Adìman balna eeta cīk Yudei peyian coo, wathinniook tūrgèrēm kī kahaddiaī itin wū balna èēlanē Nyekuci oo baatī baatī baajigi cīgik, nyakapanthētīna Ijiba. Ĕēn kòr cī Ngòthio wo kòr cī ēēn codoi cī Peyian coo. Angiranni balna ngatī aduwi Yudei ahat cī avaadiay cī ayak nyīgīt wathinniook tūrgèrēm. Bèl Nyaraga cī Lugitho 13:1-10.

²⁵ Ngaatĩ ēdēcĩ Yudathĩ cĩ katĩ ōkkō ōvōlōngĩ ĩnōōnō wo athĩnĩ ne, “Athii cĩ ēēn aneeta, limannioit.” Ēdēcĩ Yesu ethei ne, “I aniitia thēk kĩ ngĩ aduwa wo!”

Daainit cĩ jiatinu cĩ Makayyioкто

(Bēl Marikō 14:22-26; Luka 22:14-23; 1 Korinto 11:23-25)

²⁶ Ma balna nga aduwue nēēgē, ĩdĩma Yesu ahat cĩ avaadiay, kĩi kagatan, ĩthōng ēngēra, ngaatĩ anyĩcē wobjiaak cĩgĩnik ĩthōng ĩthĩ ne, “Irot uduit, ēlē cannĩ coo.”

²⁷ ĩthōng ĩdĩma lōkũlkũl cĩ vĩnō wo ĩthōng agatana, kĩi kanyĩk ĩnōōgō ĩthōng ethek ne, “Irot ūwūdīt niigia vėlēk. ²⁸ Biyyie cĩganĩk cĩkkō cĩk ēēn ngērēmngērēmⁿ cĩk ērēnna nyatarka eet cĩk meelĩk, kĩi katĩ kūtũngtōthĩk thoothonniowa cĩk gerthek cĩgĩk.

²⁹ Kaduwacung na dĩdĩ, athii katĩ cĩ kawudi na mērtē cĩ vĩnōwo naboo, kuumuc kōdōlan kōr cĩ katĩ kawūdĩ kĩ agiitia mērtē cĩ vĩnōwo cĩ ēēn jōr, kabicoca cĩ Baang cannĩ tammuatiddina.”

© 1996 David C. Cook

Īdĩma Yesu lōkũlkũl ahata ĩcĩ aturna, “Lōkũlkũl cĩ ēēn ngērēmngērēm cĩk biyyie cĩganĩk cĩkkō.” (26:29)

ⁿ **26:28** Biyyie cĩganĩk cĩkkō cĩk ēēn ngērēmngērēm: Anyi balna Nyekuci Ngiran cĩnĩ Mutha, kĩi katĩ kotodongtek eeta cĩk ĩthraĩlĩ ēētha kĩi kucuwuantek tōmōnya kĩi katĩ kūtũnyĩtō biyyieta ĩnōōgō kĩi callē gerthetina ĩcĩnĩng. Kaala cĩk todongintiaak wo, acĩn daaĩth cĩ katĩ aku cĩ Yesu kurucea cĩ ēnē nē Nyion cĩ Nyekuco. Biyyieta cĩk todonginit cĩnĩ cĩ ēēn codoi wo, cĩ ũngnĩcē katĩ eet cĩk ēlēmĩ ĩnōōnō gerthetin cĩnĩng. Bēl Nyaraga cĩ Lugitho 24:8; Levitikath 16:11-19; Matewo 26:28; Marikō 14:24; Luka 22:20; Heburu 9:20.

³⁰ Ma balna ngĩ ebelit nēēgē tēgēl ĩmma, ivitia ōōt nēēgē ĩcĩ thiir cĩ Olivi.

Uduwa Yesu pēkan cĩ Pētūrũ

(*Bēl Marikō 14:27-31; Luka 22:31-34; Yōane 13:36-38*)

³¹ Īthōng uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Baalín coo, athaninu katĩ niigia vēlēk ĩthōng ūtūngteangu aneeta mĩn, nyatarka thōōth cĩ katĩ adĩmaneca eeta aneeta. Nyatarka eheddi athĩ ne,

“Kuuki katĩ na tūwayyioit,

Īthōng athaantē katĩ athaa.

³² Ma vurtia cĩ kūrugaē daaĩtha, kūwūantecung katĩ na agiitia ngatĩ kōkōyyē Galilea.” ³³ Ēdēcĩ Pētūrũ athĩ ne, “Kōdē woyyia kathantē eeta vēlēk kūtūngteei mĩn, athii katĩ na cĩ kungnici aniitia kūdūt.”

³⁴ Ēdēcĩ Yesu athĩ ne, “Kaduwacci dīdī, baalín coo, ōwa ĩcĩ nga kōrōōk lotikōkōrī, ēpēkanna katĩ niia aneeta ngōnana iyyio.”

³⁵ Ēdēcĩ Pētūrũ athĩ ne, “Athii tōō, kōdē woyyia kadaait kōdōwē, athii katĩ cĩ kēppēkanni na aniitia kūdūt.” Ngaatĩ ōthōōthĩ wobjiaha vēlēk kiyokowē.

Alawōy Yesu Gēthĩmana

(*Bēl Marikō 14:32-42; Luka 22:39-46*)

³⁶ Ma natē, ōōt Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnik ngatĩ athĩ Gēthĩmanĩ, ĩthōng ethek ĩnōōgō ne, “Aavut loota ngato, nga nōōnō kōkkō kalayyie.” ³⁷ Ayak balna ne Pētūrũ kĩ gōtōnōk ramma, Jemith kĩ Yōane lōgōō cĩk Thebedeo, ngaatĩ ētērēanĩ nē ehēcini, ĩthōng ōmōthē ōrrōt. ³⁸ Īthōng ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Komothie na ōrrōt avĩ katĩ kīcĩ kadaai. Aavut ngato kīcīntē kī aneeta kōdōwē.”

³⁹ Ma balna ngĩ ōwō Yesu kīdīc ēē, ūūk akat nē kuthungti loota ĩthōng ullu nguum cīnĩ, ĩthōng alawōy ĩthĩ ne, “Papa, mĩ adiimi anyi lōkūlkūl coo^o kīdīmē ĩcannĩ ngatīvōrī. Īthōng athii cĩ kadiimi na, anyīk kaavu kī cĩ adiimi niia.”

⁴⁰ Ma balna ngĩ ōbōda nē, amudothi kēnnē wobjiak cĩgĩnik ēē, ataguutho agamtaĩ kīnyaha. Ngaatĩ ēthēcĩ nē Pētūrũ ne, “Athii

^o 26:39 *Lōkūlkūl coo*: Ma ngĩ ōthōōth Yesu thōōth cĩ lōkūlkūl coo wo, ōthōōth nē thōōth cĩ pīrnanēt cīnĩ kī daaĩth cīnĩ.

thĩnō niigia buu cĩ kacĩnē kĩ aneeta kōdōwē, itin codoi buu kaganoko? ⁴¹ Īcĩntēē ĩthōng alayyiowu, kĩ katĩ kithii cĩ atĩmaninu. Adiim ririwacĩ acĩnē, ĩthōng apĩrna kēnnē ēlē.”

⁴² Ngaatĩ ĩnganni, ĩthōng naboo ōkōyyĩ kabanyca ĩthōng ũūk alawōy ĩthĩ ne, “Papa, mĩ athii gōōl ĩmma cĩ adĩmē lōkũlkũl coo ĩcannĩ ngatĩvōrĩ, alna katĩ kadĩmani na gii cĩ adiimi niia.”

⁴³ Ma balna ngĩ ōbōda Yesu naboo, amũdaai ĩnōōgō ataguutho naboo noko, nyatarka balna adũngĩ nēēgē ōrrōt. ⁴⁴ Ma natē ikiyyia ũtũngek nē ĩnōōgō ĩthōng ũūk kabanyca naboo ĩthōng alawōy lawinit cĩ ēēn iyyio gōōla codoi kĩ viyyio wowu.

⁴⁵ Ma natē, ōbōda Yesu ikiyyia ũmũdak wobjiak cĩgĩnĩk ēē, ĩthōng ethek nē ĩnōōgō ne, “Ngaanĩ oginnu noko kōdē nga ayuwuthu? Īcĩnĩt nōōnō, ōbōwē itini cĩ katĩ anyĩwothĩcē Ngertĩ Eeto eet cĩk ēēn gērēthanniok. ⁴⁶ Ītĩngath kōōtō! Ikiyyia eeti cĩ ovolongia aneeta wo vēlēk!”

Agamē Yesu

(*Bēl Marikō 14:43-50; Luka 22:47-53; Yōane 18:3-12*)

⁴⁷ Ma balna nga ōthōōth Yesu, iliba Yudathĩ wũ balna ēēn tionniait goonoginiy ĩcĩk balna ēēn ōmmōtō kĩ ramma, iriowa kĩ meelitin cĩ eet cĩk ayak nyetubanya kĩ kuluwua, cĩk balna itiona makayyiowa cĩk paadĩrnyawu kĩ makayyiok cĩk eet cĩk eetu. ⁴⁸ Ma balna natē eyelek Yudathĩ meelitin cĩ eet cĩk owu ethek ne, “Agammit et cĩ katĩ kōkkō kĩthaa na ĩthōng kũcũcũwa.” ⁴⁹ Ngaatĩ ōkōyyĩ Yudathĩ mũrũūr ĩcĩ Yesu ĩthōng othoothĩk ethek ne, “Kĩthayyina limannioit!” ĩthōng ũcũcũ ĩnōōnō. ⁵⁰ Ēdēcĩ Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Laang, ticcan nēnnē niia gii cĩ kette thēk akunei wo.”

Ngaatĩ avvunni agamĩ eeta Yesu. ⁵¹ Ma natē, ũppũca wobjiati cĩ Yesu ĩmma nyetubat ĩthōng ētēēda kĩtat cĩ nyakapanait cĩ paadĩr cobbi.^p ⁵² ĩthōng uduwak Yesu ĩnōōnō ethek ne, “Nyēēĩ nyetubat cunni wo, nyatarka eeta cĩk ēngēdēt eet nyetubanyay, adaai katĩ nyetubanyay. ⁵³ Athii niigia cĩ agayyu athĩ ne, kavvũ woccia na Baang kannĩ ĩthōng itionaha nē aneeta tamanoko meelitin cĩ anjilēt cik ēēn ōmmōtō kĩ ramma ēē? ⁵⁴ ĩthōng woccia katĩ thēk

^p 26:51 *Paadir*: Ēēn paadiri et cĩ apak gii cĩ cavito Ciitha cĩ Nyekuco.

aticcanni thoothiowa cīk Nyaraga cī Nyekuco kuu, cīk athī ne adiim thēk ngī aticcanni ketee wo?”

⁵⁵Ma balna kōr nīcē, ikiyyia uduwak Yesu meelitin ethek ne, “Nyia ivitiahangu nyetubanyay kī tēlēēitēy kī eeti cī keeni et cī gerthe wo? Kalimannung na agiitia dōkīthī kaavē loota reerunga cī Ciith cī Nyekuco, īthōng athii niigia cī agamnyangū buu. ⁵⁶Īthōng thī balna adīmānni thoothiowa cīkkō vēlēk kī katī kikiyyia thōōth wū balna ēhēēd eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco kī dīdī.” Ma natē, ivitia ivirit wobjjaha vēlēk ūtūngtek Yesu dōō.

Ijinit Makayyiowa Yesu

(*Bēl Marīkō 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yōane 18:13-14, 19-24*)

⁵⁷Īthōng otti eeta wūk agam Yesu ayaktothīk Kaīvath, ngaatī balna arūmēēnī limānniowa cīk Ngiranak kī ngatī arumone makayyiowa. ⁵⁸Īthōng ōwōb balna Pētūrū īnōōnō kabanyca kīdīc, kuumuc kōdōlan reerung cī aavē paadīrī cobbi ēē. Ēhēēt balna nē, īthōng ūūk aavu loota ūrūmtē kī bekciok athī ne, kī katī kīcīn ngī ōvvō woccia katī adaī eeta Yesu nyia. ⁵⁹Adiim balna makayyiowa cīk paadīrnyawu kī eet cīk lokikak vēlēk ngī amūda gōōl cī ōvōlōngī Yesu, kī katī kuruuit īnōōnō kadaak. ⁶⁰Athii kēnnē balna cī amūdanī nēēgē gōōl īmma kūdūt, īthōng balna mēēlī eeta ōrrōt cīk avvu aduwa thoothonniok cīk ōvōlōngī īnōōnō. Ma vurtia cīnnī, ivitia edenyciay eeta rammak, ⁶¹cīk avvu aduwa mūrūūr athī ne, “Athī eeti coo ne, ‘Kathaani woccia Ciith cī Nyekuco īthōng kētēngēnya wathinniwēy īcīk ēēn iyyio.’” ⁶²Ngaatī īnganni paadīrī cobbi jiena īthōng ethek Yesu ne, “Athii niia cī edeci thōōth cī aduwa eeta cīkkō wo? Athī yoko niia ne, thōōtha cī aduwa nēēgē aduuli aniitia wo?” ⁶³Ījjakcī balna Yesu tiv. Ngaatī ēthēcī paadīrī cobbi wo īnōōnō ne, “Kajinni na aniitia thaarīy īcīk Makayyioit Nyekuc cī arūgī kūdūt ketheci ne: Duwaaet da katī ma ngī eeni niia Kiristo Ngērtī Nyekuco dīdī.” ⁶⁴Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ii, avī thēk kī cī aduwa niia wo. Īthōng thī, kaduwacung agiitia vēlēk: Kōr īmma, acīnnu katī niigia Ngērtī Eeto avī loota attia cī athio^r

^r 26:64 Attia cī athio īcī Makayyioit Nyekuc Tiryioit vēlēk: Eeti cī avī attia īcī athio, avī nē ngatī bulēnto kī ngatī tīrtheto.

ĩcĩ Makayyioit Nyekuc Tiryoit vĕlĕk ĩthōng ulucciay diithiowĕĩ tammuatiddina.” ⁶⁵ Ngaatĩ ěrĕĕcĩ paadĩrĩ cobbi ceremua cigĩnik ĩthōng ĩthĩ ne, “Adaac eeti coo Nyekuc! ĩthĩnga woccia kadiimi et ĩmma naboo cĩ ěĕn keberec! Ithiktu yoko niigia buu ngatĩ adaacĩ nĕ Nyekuc. ⁶⁶ Ahaddu yoko niigia athinnu ne?” Ĕĕĕcĩ nĕĕĕĕ athĩ ne, “Ĕĕĕrĕthan nĕ őrröt, anyĩk kadaak.” ⁶⁷ Ngaatĩ ũrthĩcĕ nĕĕĕĕ Yesu amŭt ĩthōng uturit ĩnōōnō athĩnĕĩ ĩcigĩk, kĩ kapanito gwuak thōng, ⁶⁸ ĩthōng ĩtō ne, “Duwa daa Kiristo, ngĕnĕ cĩ apanni wo?”

Ĕpĕkan Pĕtŭrŭ Yesu

(*Bĕl Marĩkō 14:66-72; Luka 22:56-62; Yōane 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Ma balna nga avĩ Pĕtŭrŭ loota reerunga, ikiyyia ũmŭdak bŭwĕĕcĩ cĩ ěĕn ticciannioit ĩnōōnō ĩthōng ethek ne, “Iriokcu balna niigia kĩ Yesu cĩ Galilea kōdōwĕ.” ⁷⁰ Ikiyyia ĕpĕkan nĕ nguuma cĩ eet vĕlĕk ĩthĩ ne, “Athii cĩ kagga na thōōth cĩ ōthōōthĩ niia wo.” ⁷¹ Ma balna vurtia, ikiyyia ũŭk nĕ ĩcĩ katŭk cobbi, ngaatĩ balna ōkkō acĩnĩ bŭwĕĕcĩ ĩmma ĩnōōnō, ĩthōng ethek eet natĕ ne, “Iriok balna eeti coo kĩ Yesu cĩ Natharĕtĩ kōdōwĕ.” ⁷² Ma natĕ, ikiyyia ĕpĕkan Pĕtŭrŭ Yesu naboo, ũbŭtan wanĩco itin coo thōng athĩ ne, “Athii cĩ kagga na et niicoo!” ⁷³ Ma baa vurtia kĩdĩc, ivitia eeta cĩk balna abĩlĩ natĕ ĩcĩ Pĕtŭrŭ ĩthōng entek ne, “Aniitia ĩmma, kagayyi naaga aniitia nyatarka akadan kŭtŭgĩ cunnie kĩ eeti cĩ akuni Galilea.” ⁷⁴ Ngaatĩ abŭtanĩ Pĕtŭrŭ athĩ ne, “Kĩ Nyekuci buu, athii cĩ kagga na et nĩcĕ!” Ma tamanoko, ōrök lotikökörĩ. ⁷⁵ Ma natĕ, ikiyyia ahada Pĕtŭrŭ thōōth wŭ balna aduwaai Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Ōwa ĩcĩ ngaanĩ kōrōōĩ tŭwŭlŭcĩ, ĕpĕkanna katĩ niia aneeta ngōnana iyyio.” Ngaatĩ ũngnĩcĕ Pĕtŭrŭ nginicĕ, ĩthōng ũŭk utulu őrröt.

Otti makayyiowa cĩk Yudei Yesu ĩcĩ Pĩlatō

(*Bĕl Marĩkō 15:1; Luka 23:1-2; Yōane 18:28-32*)

27 Ma balna ngerenniet ngaanĩpĩny, ulluttĩay makayyiowa cĩk paadĩrnyawu kĩ eet cĩk obbitik vĕlĕk cĩk eetu, ĩthōng ivitia ĕlĕmtōy thōōth cĩ adiim ngĩ aruui nĕĕĕĕ Yesu kadaak. ² ĩthōng balna ivitia ecebit nĕĕĕĕ ĩnōōnō, ĩthōng ōōt anycĩk gaalinit cobbi cĩ agam looc nĩcĕ cĩ athĩ Pĩlatō.

Ucud Yudathī ēlē cīnnī

(Bēl Tiicanē cīk Tionniawu 1:18-19)

³ Ma balna ngī acīn Yudathī wū balna ōvōlōngī īnōōnō ngatī ētēdōthōthīcē Yesu daaīthī wo, ikiyyia ōmōthē nē ōrrōt, nyatarka gii wū balna aticaneei nē Yesu. Ngaatī ōbōdēcī nyarobinya cīk ēēn thīik wūk balna ēēn etīmma kōmmōtō, makayyiok cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk eetu. ⁴ Īthōng īthī nē ne, “Kēgērēthana ngatī kōvōlōngē et cī amīrī, ngaanī kēgērēthan gimma kūdūt.” Ēdēcī nēēgē athī ne, “Nyia naboo naaga? Ēēn neccie thōōth cunni nyangu.” ⁵ Ngaatī atdūkēcī Yudathī nyarobinya nīkē Ciitha īcī Nyekuco, īthōng ūūk ucud ēlē cīnnī.

⁶ Ma balna eberyia makayyiowa cīk paadīrnyawu nyarobinya nīkē īthōng ītō ne, “Adūmanini balna nyarobinya cīkō eeti cī aruwue thōng. Angiranni ngirana, ngatī kitaangī nyarobinya cīkō Ciitha cī Nyekuco.” ⁷ Ngaatī balna alūtēnī nēēgē īthōng othoothito thōōth ītō ne, “Kutuyyiaī nyarobinya cīkō mana cī eet wū gōō ēngēnyēt ijjiōnya, īthōng kaarito kī ngīti adawini eeta cīk loociok cīk rēēng.” ⁸ Īnōōnō thī cī ēthēcī eeta nginicē ne, “Ngīti biyyietu,” kī kōr coo. ⁹ Ngaatī thī balna aku edenyianē thōōth wū balna aduwa eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Jeremia ēēn dīdī balna ngī athī ne, “Otti nēēgē nyarobinya wūk balna ēēn thīik cīk ēēn etīmma kōmmōtō, wūk balna ēlēmī eeta cīk Īthraīlī ngatī ūūtanē īnōōnō, ¹⁰ īthōng balna utuyyiaī nēēgē nyarobinya nīkē, ngīti ēngēnyēcī eeta ijjiōnya, kī balna ngī aduwaca aneeta Makayyioiti.”

Ijin Pīlatō Yesu

(Bēl Marīkō 15:2-5; Luka 23:3-5; Yōane 18:33-38)

¹¹ Ma balna ngī ayahiay Yesu kībīl cī Pīlatō, ikiyyia ijin Pīlatō īnōōnō ethek ne, “Eeni niia alaan cī Yudei?” Ēdēcī Yesu athī ne, “Ōgōōn kī cī aduwa niia wo.” ¹² Ma balna ngī ōvōlōngtī makayyiowa cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk eetu īnōōnō wo, īthīnga balna nē ēdēcī īnōōgō kūdūt. ¹³ Īthōng ijin Pīlatō īnōōnō ethek ne, “Athii niia cī athihi thōōth cī aduwa nēēgē

athĩ ne adĩmanni niia wo?” ¹⁴ Ījjakcĩ balna Yesu athii cĩ ědēcĩ thōōth ĩmma buu, ngaatĩ abulanĩ thōōth coo gaalinit cobbi wo.

Etehedothĩk Yesu daaĩth

(Bēl Marĩkō 15:6-15; Luka 23:13-26; Yōane 18:39-19:16)

¹⁵ Ēēn balna gōō ngiran cĩ gaalinit cobbi cĩ ōganē nē et codoi erkita kījana, cĩ ěbēra meelitini cĩ eetu wathinniwēy ĩcĩk obbitik ĩcĩk Ngōthiak. ¹⁶ Ayak balna eeta itin nĩcē et ĩmma cĩ adĩman thoothonniok cĩk gerthek ōrrōt cĩ avĩ kījanatō cĩ athĩ Barabath. ¹⁷ Īthōng thĩ balna ulluttĩay meelitini cĩ eetu vėlēk kōdōwē ivitia ciitha cĩ Pīlatō, ikiyyia ijin nē ĩnōōgō ethek ne, “Adimnyu niigia kōgawung na ngēnē, Barabath kōdē Yesu cĩ athĩ Kiristo wo?” ¹⁸ Aga balna nē ōrrōt ngatĩ ěcēbĩ makayyiowa cĩk Yudei Yesu nyatarka balna alĩliwei nēēgē ĩnōōnō.

¹⁹ Ma balna nga avĩ Pīlatō loota taabawa cĩnnĩ ĩcĩ alaantheto, ikiyyia itiona ngaa cĩnnē nyemut cĩ athĩ ne, “Nyĩ adĩmanĩ et nĩcĩ amĩrĩ ěē buth, nyatarka ěhēcca aneeta ngonothineti ōrrōt nyatarka ĩnōōnō waabal.” ²⁰ Īthōng kēnnē thĩ balna ĩlaleei makayyiowa cĩk paadĩrnyawu kĩ eet cĩk obbitik cĩk eetu meelitin cĩ eetu kītō ne, “Ōgaēt ageeta Barabath, ĩthōng uruwu Yesu.” ²¹ Īthōng ĩthĩ gaalinti cobbi ěē ne, “Ngēnē eetĩnēy ĩcĩk ěēn ramma wo, cĩ adimnyu niigia kōgawung na?”

Ēdēcĩ nēēgē athĩ ne, “Ōgaēt Barabath.” ²² Ngaatĩ ajini Pīlatō ĩnōōgō ěthēcĩ ne, “Īthōng katĩ kadaae na Yesu cĩ athĩ Kiristo wo nyia?”

Ēdēcĩ nēēgē vėlēk athĩ ne, “Otoddoyyiek ĩnōōnō kurucea!”

²³ Ēdēcĩ Pīlatō athĩ ne, “Nyia? Nyia da cĩ ěgērēthan nē wo?”

Ēgērēny kēggē nēēgē ōrrōt athĩ ne, “Toddowek ĩnōōnō kurucea!”

²⁴ Ma balna ngĩ ĩcĩn Pīlatō ngatĩ athinni gōōl cĩ ōganē nē Yesu tō, ětērēktaĩ eeta acalcallit ōrrōt, ĩthōng ĩdĩma nē maam, ĩthōng ũtũũny athĩn cĩgĩnĩk kēbērēnĩy ĩcĩk eet cĩk meelĩk ĩthōng ĩthĩ ne, “Kamiri na biyyietĩy ĩcĩk et coo, ěēn neccio thōōth cunung.” ²⁵ Ēdēcĩ kēnnē eeta vėlēk athĩ ne, “Anyĩk biyyie cĩgĩnĩk kaavutō ĩcĩnang kĩ dōōlĩ cĩgaak!” ²⁶ Ngaatĩ ōōgacē Pīlatō ĩnōōgō Barabath, ĩthōng

uduwak nyĩcěkēr cĩgĩnik kukito Yesu, ãthõng otoddoyyiek kurucea.

Ĩtdanyito nyĩcěkěĩ Yesu atararyi

(Běl Marĩkõ 15:16-21; Yõane 19:2-3)

²⁷ Ngaatĩ õvõyyĩ nyĩcěkěĩ cĩk gaalinit cobbi Yesu õlõõ ãcĩ aavē gaalinti, ãthõng ulluttĩay ivitia ãlĩkta ãnõõnõ. ²⁸ Ma balna upuruccia nēēgē ceremua cĩk Yesu, ãthõng itihimteei ãnõõnõ cērēm cĩ wuuni cĩ rēgēē,^s ²⁹ ãthõng ētēngēnyca tĩ cĩ ēēn billa, ãthõng aryihĩ õõwa cĩnnĩ, ãthõng aryihĩ tēlēēĩ attia cĩnnĩ ãcĩ athio, ãthõng akattiek ãnõõnõ kuthungti ãthõng atararyi ãnõõnõ entek ne, “Kĩthawõy alaan cĩ Yudei!” ³⁰ Ma natē ivitia uturyĩk ãnõõnõ amũta, ãthõng agamta tēlēēĩ ãthõng uukitõ ãnõõnõ õõwa ngõnana cĩ meelik. ³¹ Ma balna ngĩ atararyi ãthõng ãtdanyito nēēgē ãnõõnõ vēlēk, ivitia upuruccia cērēm cĩ wuuni cĩ abiri tũl, ãthõng itihimteei ceremua wũk gĩnnĩk naboo; ngaatĩ õvvõ ododdicē ãnõõnõ kurucea.

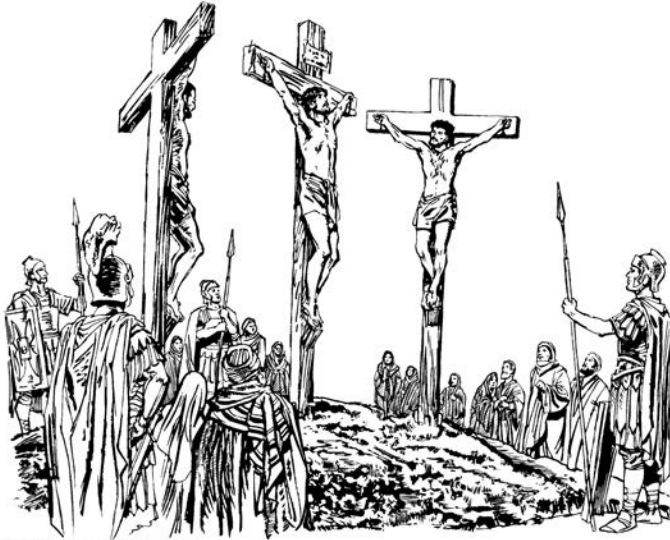
Otodowothĩk Yesu kurucea

(Běl Marĩkõ 15:22-32; Luka 23:27-43; Yõane 19:17-27)

³² Ma balna ngaanĩ õwõ nēēgē gõõla, ivitia urumtõy kĩ et ãmma cĩ athĩ Thimone cĩ looc cĩ Cirene, ngaatĩ atĩnganeci ãnõõnõ kõdõng kurucea. ³³ Ivitia õdõlanit nēēgē ngĩtĩ athĩ Gõlgõtha, ngĩtĩ athĩ ne, “Õõ cĩ et cĩ adaaha.” ³⁴ Ma natē, ivitia anycĩk nēēgē Yesu kũwũd mērtē cĩ vĩnõwo cĩ õngõtanothi gimma cĩ akaatĩ kēēk cĩ alalĩthan wuciith, ma balna ngĩ atarĩ Yesu mērtē nĩccĩ vĩnõwo ēē, ikiyyia ãtũbũr ngatĩ awũdĩ. ³⁵ Ma balna ngĩ otoddoyyiek nēēgē ãnõõnõ kurucea vēlēk, ivitia engerit nēēgē ceremua cĩgĩnik gõõla cĩ amĩnyĩ mĩcĩt cĩ ēēn lirlir keyeliay cĩ õkõyyĩ cērēm. ³⁶ Ngaatĩ atē nēēgē loota kĩĩ kebeit ãnõõnõ natē. ³⁷ ãthõng ivitia otoddoyyiek nēēgē thõõth cĩ ētēdõthõthĩcē nē daaith õõwa cĩnnĩ tiddina athĩ ne: Yesu Alaan cĩ Yudei coo. ³⁸ Ododdi balna gõryiaha cĩk ēēn ramma kĩ ãnõõnõ, avĩ codoi attia cĩnnĩ ãcĩ athio ãthõng ãmma attia cĩ angēttio. ³⁹ Adaac balna eeta cĩk abaakci

^s 27:28 Cērēm cĩ wuuni cĩ rēgēē: Ahimit alaanēta ceremua cĩk rēgētĩk kĩ lũlũwēn cĩk ēyēla gaalĩthēt cĩnĩng cĩ ēnnē nēēgē alaanēta.

27:34 Tegelua 22:18

© 1996 David C. Cook

Otoddoyiek nēgē Yesu kōrgēna īcī goryiak cīk ēēn ramma (27:38-44)

natē vēlēk īnōōnō, īthōng īlīnglīnganit ooti varaca, ⁴⁰ īthōng īītō ne, “Niia cī baa athī ne ōkkō katī athanni Ciith cī Nyekuco īthōng etengenyu naboo vurtia cī wathinniok iyyio wo, ēēla thī da yoko ēlē cunni. Luuciay kurucea, katī ngī eeni niia Ngērtī Nyekuco!”

⁴¹ Ma baa gōōla nīcē doo noko, ivitia atararyi makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha kī eet cīk obbitik cīk eetu īnōōnō, ⁴² īthōng īītō ne, “Cī gōō ēēla nē eet ōōgī, īthōng thī yoko athii cī ēēla ēlē cīnnī nyia? Mī ēēn nē alaan cī Īthraīlī, anyīk kulucciay nē kurucea loota, īthōng thī katī kelemīt īnōōnō. ⁴³ Ēlēmī nē Nyekuc. Anyīk Nyekuc kēēl īnōōnō yoko katī ma ngī adiimi, nyatarka athī nē ne, ‘Keeni Ngērtī Nyekuco.’” ⁴⁴ Īthōng gōryiaha wūk balna ododdi kī īnōōnō kōdōwē, ivitia adacitō īnōōnō.

Daaīth cī Yesu

(Bēl Marīkō 15:33-41; Luka 23:44-49; Yōane 19:28-30)

⁴⁵ Ma balna ngī aavu kōr tiddina, ikiyyia īī muwur lōōcī vēlēk kī itini iyyio. ⁴⁶ Īthōng ma balna itin nīcē noko, utulu Yesu īthī ne, “Eloi, Eloi, lama thabaththani?” Ngaatī athī ne, “Nyekuc cannī,

Nyekuc cannī, nya tūngēēa wo?”⁴⁷ Ma balna ngī athīrar eeta cīk balna abīlī natē thōōth coo wo, othoothito iītō ne, “Avvū nē Elija.”⁴⁸ Ngaatī aviiri eeti īmma natē tamanoko ithōng ūūk īdīma cērēm, ithōng ūnyūlanēk mērta ĩcī vīnōwo cī akaatī, ithōng arīk kēēta, ithōng anyīk Yesu kūwūd.⁴⁹ Īthōng iītō eeta gwuak ne, “Kereyyioy da nōōnō! Kīcīnīt da katī mī aku ēēla Elija ĩnōōnō!”⁵⁰ Ma natē utulu Yesu moloowa cobbi naboo, ngaatī adangnī.

⁵¹ Ma natē noko, apaaē cērēm cī ēngēr Ciith cī Nyekuco kī kōrgēna^t kī ramma, ētērēanī tiddina kōdōlan looc. Ōmmōtī balna lōōcī ithōng apaktē naarabēta buu.⁵² Ngaatī baa owine loowuana ithōng ūrūkta eeleeti cīk eet cīk Nyekucak wūk balna adaaito wūk baa abūnna.⁵³ Ma balna ngī ūrūga Yesu daaītha, ivitia ētēkta nēēgē loowuanīy cīgīk ithōng oōt ĩcī kōrōōk cī gaalawu cī dīhīmī cī Yeruthalēmī, ngatī balna acīnī eeta cīk meelik ĩnōōgō.

⁵⁴ Ma balna ngī acīn gaalinti kī nyīcēkēr cīgīnīk cīk balna ēbēk Yesu ēē, kirikirik kī kaal cīk balna edenyiay vēlēk wo, ivitia otongollie nēēgē ōrrōt ithōng iītō ne, “Monogo da balna ēēn eeti coo Ngērtī Nyekuco dīdī!”

⁵⁵ Mēēlī balna ngaay cīk iriowa kī Yesu looca cī Galilea cīk balna avvu ēēl ĩnōōnō, aatī balna nēēgē natē, ēdēēnya ĩnōōnō rēēna.

⁵⁶ Kōrgēna cī ngaay nīkē, avī balna Maria Madalēna, kī Maria yaatī Jemithi kī Yothēbō, kī yaatī dōōlī cīk Thebedeo.

Adawē Yesu

(*Bēl Marīkō 15:42-47; Luka 23:50-56; Yōane 19:38-42*)

⁵⁷ Ma balna jiatīn nīcē, ikiyyia iliba eeti īmma cī ēēn ballioit cī athī Yothēbō cī balna aku kōrōōk cī gaalawu cī Arimathea, ikiyyia nē buu iīthī wobjiait cī Yesu.⁵⁸ Ngaatī ōkōyyī nē ĩcī Pīlatō ithōng ūūk ijin ēlē cī Yesu, ngaatī balna thī aduwacī Pīlatō nyīcēkēr cīgīnīk kōōt kanycīk ēlē cī Yesu ĩnōōnō kūūk kada.⁵⁹ Īthōng thī balna ūūk īdīma Yothēbō ēlē cī Yesu, ithōng ūmmūrmūran cērēma

^t 27:51 *Cērēm cī ēngēr Ciith cī Nyekuco*: Ciitha cī Nyekuco loota ngato, ēēn coo cērēm cī wuuni cī abung Ngītī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt, nyatarka avī Nyekuci bulēnta natē. Paadir cobbi dōō cī ēhēēt cērēm cī abung Ngītī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt kōr codoi erkita dōkīthī, ayaha nē biyyie cīk kaal cīk cavawu, ithōng ēēl ngatī aavē Nyekuci kī kūtūny gerthetin cī eetu vēlēk. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 16; Matewo 27:51; Marīkō 15:38; Luka 23:45; Heburu 6:19-20, Heburu 9:1-7.

ĩcĩ dihĩmĩ, ⁶⁰ ĩthõng arĩk loowa^u cĩnnĩ ĩcĩ jõr cĩ balna adawa nẽ laaraba. ĩthõng ĩdĩma bĩi cobbi kĩĩ kũnyũgĩ katũk cĩ loowu, ngaatĩ õkõyyĩ. ⁶¹ Avĩ balna Maria Madalẽna kĩ Maria ĩmma buu natẽ, aatĩ loota kabanyca loowa.

Bekciok cĩk Bĩiyẽn cĩ Yesu

⁶² Ma balna ngerethietĩn cĩnnĩ, baa ngĩ eẽn lõõcĩ Kõr cĩ yuwuthono, ivitia õõt makayyiowa cĩk paadĩrnyawu kĩ eet cĩk eẽn Varithei kĩ Pĩlatõ, ⁶³ ĩthõng entek ne, “Makayyioit, kahadana naaga thõõth wũ balna aduwa volongnyiaiti neccie, baa ngĩ athĩ ne, ‘Vurtia cĩ wathinniok iyyio, arũkna katĩ nẽ daaĩtha naboo.’ ⁶⁴ ĩthõng thĩ yoko, duwak nyĩcẽkẽr kebeit katũk cĩ loowu jurrung, kuumuc kõdõlanĩt wathinniowa cĩk eẽn iyyio wo. Mĩ athii cĩ atirithi jurrung, anĩha katĩ wobjiaha cĩgĩnnẽk ĩthõng ivitia ogorothit eĩlẽ cĩnnĩ ĩthõng õõt udukiak eet entek ne, ũrũga Yesu daaĩtha. ĩthõng gollintia cĩning aturna wo, gẽrtha katĩ õrrõt kijiar wũ balna owu.” ⁶⁵ Ēdẽcĩ Pĩlatõ athĩ ne, “Ooti niigia nyĩcẽkẽr õõgĩ cuguk kõõt kebeit bĩiyẽn kĩ cĩ agayyu niigia.” ⁶⁶ Ngaatĩ õvvõ anyũgĩ nẽẽgẽ katũk cĩ loowu, ĩthõng idillit jurrung, ĩthõng aryik nyĩcẽkẽr õõgĩ kebeit look.

Ūrũga Yesu

(*Bẽl Marĩkõ 16:1-8; Luka 24:1-12; Yõane 20:1-10*)

28 Ma balna ngĩ edecciy Kõr cĩ Yuwuthono, Lomidikawa^v ngerenniet, ivitia õõt Maria Madalẽna kĩ Maria ĩmma buu, ĩcĩnĩt look cĩ Yesu. ² Avĩ balna kirikirihi cĩ tiiri cĩ õrõõĩ õrrõt, nyatarka balna allucciay anjĩlo cĩ Makayyioкто tammuatiddina ĩthõng ũũk ĩcĩ loowu. Ngaatĩ aku õbõrbõranĩ bĩi cĩ anyũgẽnẽ katũk cĩ loowu eẽ ĩthõng aavue ĩnõõnõ. ³ Aliba balna nẽ kĩ lanyĩtĩ cĩ borowec cĩ abadĩ thõng, ĩthõng ĩtõ ceremuana cĩgĩnnẽk võõrĩ pẽr kaavutõ kĩĩ mullẽna. ⁴ Ongollie balna bekciowa ĩnõõnõ õrrõt ĩthõng abaritim kaavutõ kĩ eeta cĩk adaaito vėlẽk. ⁵ ĩthõng uduwak anjĩlo neccie ngaay nĩkẽ ethek ne, “Nyĩ ongolinu, kagga na ma

^u **27:60** *Loowa:* Adaweei baa gõõ eeta cĩk Yudei daakciak loowuanĩy cĩk adawuay bĩiyenyĩ kodẽ ngilomitẽy.

^v **28:1** *Lomidikawa:* Avvũ Yudei kõi cĩ õwõbẽcĩ Kõi cĩ Yuwuthono eẽ athĩ ne, lõõcĩ codoi. Arũkna Yesu daaĩtha kõrra cĩ õwõbẽcĩ Kõi cĩ Yuwuthono cĩ athĩ Laarimi ne, Lomidika. Avvũ Laarimi Kõi cĩ Yuwuthono athĩ ne lõõcĩ tõrkõnõm ĩthõng avvũ Lomidika athĩ ne, lõõcĩ tũrgẽrẽm.

ngĩ adimnyu niigia Yesu wũ balna ododowothii kurucea. ⁶ Athii nē ngato tō! Ūrūga nē daaītha kī balna ngĩ aduwa nē. Ivitia da ĩcīnīt ngini wũ balna ariwothi ēlē cīnnē. ⁷ Īthōng yoko, ōōt tamanoko ĩthōng uduktiwu wobjiak cīgīnīk entek ne, ‘Ūrūga nē daaītha ĩthōng utuwuanewung nē agiitia ūūk ĩcī Galilea. Ovvoyyu katī acīnnu niigia ĩnōōnō natē.’ Thōōth cī kakuni kaduwacung na wo neccio.” ⁸ Ngaatī ayihi ngaay nekie enyeeinie loowa, ongollie balna nēēgē looc, ĩthōng balna ēbēlbēl buu ngaatī ōvvō aduwacī wobjiak cīgīnīk. ⁹ Ma tamanoko, ikiyyia ilibak Yesu ĩnōōgō, ĩthōng ethek ne, “Kīthawōy!” Ngaatī ōvōyyī nēēgē ĩcīnnī joonui ĩthōng arabūtītō thoo cīgīnīk, ĩthōng alaacō ĩnōōnō. ¹⁰ Ma natē, ikiyyia othoothīk Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Nyī ongolinu! Ōōt uduktiak gōtōōnōga entek ne, kōōt kurumtōy ĩcī Galilea, ōvvō katī acīnna nēēgē aneeta natē.”

Nyemut cī Bekciowu

¹¹ Ma balna nga ōwō ngaay cīkkō gōōla, ivitia ōōt nyīcēkērī gwuak wũ balna ēbēk look cī Yesu ĩcī kōrōōk cī gaalawu, ĩthōng ōōt uduktiak makayyiok cīk paadīrnyawu thoothonniok vēlēk cīk balna acīn nēēgē ngĩ adīmanī. ¹² Ma balna ngĩ ivitia urumtōy makayyiowa cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk eetu, ivitia ummuit nēēgē gōōl cī ĩtaabī nyīcēkēr nyarobinyay ĩcīk meelik ōrrōt. ¹³ Kōōt kuduktiak eet vēlēk kentek ne, “Ivitia ogorothit wobjiaha cīgīnnēk ēlē cīnnī balna baal, baa ngaanī kooginna naaga. ¹⁴ Īthōng ma ngĩ ūūk ĩthīrar gaalinti cobbi thōōth coo, kothoothona katī kī ageeta, ĩthōng katī athii thōōth ĩmma cī gerthe kī agiitia tō.” ¹⁵ Ngaatī agamanī nyīcēkērī nyarobinya nīkē, ĩthōng ĩdīmanit nēēgē gōōla wũ balna aduwaai eeta ĩnōōgō. Īthōng nga ēkēēb eeta cīk ēēn Yudei nyemut cī athī ne, “Ivitia ogorothit wobjiaha cīgīnnēk ēlē cī Yesu,” kī kōr coo.

Ōthōōthōy Yesu kī wobjiak cīgīnīk

(Bēl Marīkō 16:14-18; Luka 24:36-49; Yōane 20:19-23; Tiicanē cīk Tionniawu 1:6-8)

¹⁶ Ngaatī ĩngannī wobjiaha cīk Yesu cīk ēēn ōmmōtō kī codoi ēē ōvōyyī ĩcī Galilea, ĩcī thiir wũ balna aduwaai Yesu ĩnōōgō ethei ne kōōt kurumtōy natē. ¹⁷ Ma balna ngĩ ĩcīnīt nēēgē ĩnōōnō, ivitia alaacō ĩnōōnō, ĩthōng thī balna nga ayun gwuak ĩnōōnō noko. ¹⁸ Īthōng ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Anyīwothīha balna aneeta

makathĩtĩ cĩ tammutiddino kĩ cĩ loocu vėlĕk. ¹⁹ Īthōng thĩ yoko, ۆt anycĭk eet loociowĕy vėlĕk kĭitō wobjiak cĭganĭk, agamtek ĩnōōgō batithimo thaarĭy ĩcĭk Baatĭnnĭ kĩ cĭk Ngĕrĭnĭ kĩ cĭk Ririwac cĩ Dĭhĭmĭ, ²⁰ ۆt illimanit ĩnōōgō jurrung kĭthĭraritō thōōth vėlĕk wũ balna kalimanecung na agiitia. Īthōng dĭdĭ, karũmĕ katĭ gōō naaga kĩ agiitia dōkĭthĭ kuumuc kōdōlan kōr cĩ ditianĕt cĩ loocu.”

Nyaraga cĩ Marĩkõ

Yelinit cĩ Marĩkõ

Nyaraga cĩ balna ěhĕĕd Marĩkõ cĩ balna athĩ thar õõgĩ Yõane Marĩkõ coo. Balna ěĕn nĕ ngĩthorowoc ĩmma Yeruthalĕma, balna ngaanĩ avĩ Yesu natĕ, balna nenne ikiyyia ũ ne nĕ wobjiat cĩ Yesu. Ma vurtia, ivitia irioit nĕ kĩ tionniat Paulo ĩthõng naboo ma vurtia cĩ, ikiyyia ěĕl nĕ tionniat Pĕtũrũ. Thõõtha cĩ rũgĕt cĩ Yesu, ěkĕba nĕ thoothonniok cĩk Yudei cĩk meelik kĩ ngirantiok cigĩk. ĩthõng thĩ naboo, ěhĕĕd nĕ, kũ katĩ kĕĕl eet cĩk athii cĩ ěĕn Yudei cĩk wũk balna ivitia ũtõ wobjiak cĩk Kiristo.

Nyaragawa cĩ, aduwa Marĩkõ thoothonniok cĩk ĩdĩman Yesu kijiar thoothonniok cĩk wũk balna aduwa nĕnĕ. Kĩcĩnĩt naaga gõõl cĩ balna adĩmanĩ Yesu thoothonniok cĩk meelik cĩk anaat kĩ thoothonniok cĩk addi, anyĩk eet cĩk meelik kũbũnta, ěla eet cĩk meelik tirthĕta cĩ ririwac cĩ gerthe ĩthõng balna atamatĩk gerthetin cĩk eetu. Ĕyĕla tiicanĕ cĩkkõ makathĩt cĩ Yesu, Et cĩ aku kĩ Nyekuc, kikiyyia kadaak ĩthõng õõga eet tirthĕta cĩ gĕrĕthanniowu.

Aduwa Marĩkõ iyiaintiok cĩk rũgĕt cĩ Yesu kĩ tiic cĩnnĩ, ithiananĩ batithimowa cĩnnĩ wũ balna agameei ĩnõõnõ Yõane. Ĕkĕba thoothonniok cĩk wathinniok cĩk aturna jurrung, õõwa cĩ todowinit cĩ Yesu kurucea ĩthõng ěĕĕcak teheedinet cĩ nyaraga coo thõõtha cĩ turi ĩcĩ rũgĕt cĩ Yesu, kĩ ngatĩ odongini nĕ daaĩtha.

Irion Yõane Batithta

(Bêl Matewo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yõane 1:19-28)

1 Ëên coo Nyemut cĩ Abũnna^w cĩ Ngẽrtĩ Nyekuco, Yesu Kiristo Ellioit coo.^y ² Ìthõng thĩ balna ãhẽẽdĩ nyaragawa wũ balna ãhẽẽd eeti cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco^z Ìthaia athĩ ne, “Kitionaci katĩ na aniiitia tionnait cannĩ cĩ aku adĩmaneei gõõl cunni.” ³ “Ìthõng thĩ ãen nẽ molook cĩ ãgẽrẽny ngatĩvõrĩ baatha athĩ ne, Ìdĩmmantẽk gõõl cĩ Makayyiokto, anycĩk gõõl cĩnnĩ kĩ murra.’”

⁴ Ma natẽ ikiyyia ilibak Yõane Batithta eet baatha, kĩ kuduwak eet vëlẽk kennek ne oboddia kĩ Nyekuc, kĩ agammit batithimo.^a Ìthõng thĩ katĩ ãnyẽktẽ thoothonniowa cĩk gerthek cuguk buu. ⁵ Ma thĩ balna natẽ õõt meelitini cĩ eetu cĩ looc cĩ Yudea kĩ cĩk kõrõõk cĩ gaalawu cĩ Yeruthalẽmĩ ìcĩ Yõane, ìthõng uduktiak ìnõõnõ thoothonniok cĩk gerthek cĩgĩk ìthõng agameek nẽ ìnõõgõ batithimo lĩlaa cĩ Yordanĩ. ⁶ Ahimit thĩ balna Yõane ceremua cĩk adĩmanĩay ìmanẽ cĩk nyakalo, ìthõng ãcẽb nyẽkẽdẽngõ, adak balna thĩ nẽ girroc kĩ kuduk lotec cĩ tõlõluanu kĩ daainit cĩnnĩ. ⁷ Aduwaai balna Yõane eet ethei ne, “Avĩ katĩ eeti ìmma cĩ õwõbana aneeta cĩ ijarya aneeta, cĩ woccia athii na cĩ kõtẽmanona ngatĩ kõõgane laamũcẽ cĩk nakavacĩt cĩgĩnĩk. ⁸ Kagamecung na agiitia batithimo maamĩy, ìthõng aku katĩ thĩ nẽ agamecung agiitia batithimo Ririwaca cĩ Dìhĩmĩ.^b”

^w **1:1** *Nyemut cĩ Abũnna*: Ëên coo Nyemut cĩ Abũnna cĩ Yesu Kiristo wũ balna adaai kuruca, kĩ kũtũny gerthetin cĩnac, kĩ kanyet ageeta rũgõt cĩ alna kũdũt.

^y **1:1** *Yesu Kiristo*: Thara cĩk athĩ Yesu wo athĩ ne, ãẽlaneet Nyekuci, ìthõng cĩk athĩ Kiristo wo athĩ ne, vudẽnõt cĩ ãbẽranĩ Nyekuci et kĩ Alaana. Thõõtha ìcĩ Heburu thõõth cĩ athĩ Mathaaya wo athĩ ne, Kiristo.

^z **1:2** *Eeti cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco*: Aduwaai Nyekuci eet cĩk õthõõth molook cĩ Nyekuco kõõt kuduktiak eet cĩgĩnĩk thõõth cĩnnĩ.

^a **1:4** *Batithimo*: Agam eeta batithimo nyatarka kĩ kuduktiak nẽẽgẽ thoothonniok cĩgĩk cĩk gerthek Nyekuc, kĩ kivitia kowobit nẽẽgẽ ìnõõnõ.

^b **1:8** *Ririwaca cĩ Dìhĩmĩ*: Ëên nẽ Ririwac cĩ Nyekuco. Athĩ Nyaraga cĩ Nyekuco ne, ãen Baafinnẽ Nyekuc ìthõng ãen Ngẽrĩnẽ Yesu Nyekuc, ìthõng ãen Ririwacĩ cĩ Dìhĩmĩ Nyekuc. Ìthõng ãen Baafinnẽ kĩ Ngẽrĩnĩ kĩ Ririwac cĩ Dìhĩmĩ Nyekuc codoi doo. Bêl Nyaraga cĩ Yõane 1:1-18; Yõane 8:41-42; Tiicanẽ cĩk Tionniawu 5:3-4.

Abatithane Yesu

⁹ Ma balna itin cī akuni Yesu ōlōō cī gaalawu Natharēta looca cī Galilea, ikiyyia agameek Yōane Batitha ĩnōōnō batithimo līlaa cī Yordani. ¹⁰ Ma thī tamanoko, ĩcī ētēaī Yesu maamīy ngatīvōrī, ēdēnya nē tammutiddin ngatī owine. Īthōng ikiyyia uluciak ĩnōōnō Ririwacī loota cī avī kī ballo. ¹¹ Ma natē ōthōōth thī moloowī ĩmma cī aku tammuatiddina a ne, “Eeni niia Ngērnani cī kamīnannī ōrrōt kūdūt, ĩthōng kebelbeli na nyatarka aniitia.”

¹² Ma balna tamanoko, ūūwī Ririwacī Yesu ngatīvōrī baatha.

¹³ Avī balna nē natē wathinniok eet ramma, ma natē ikiyyia thī ĩtīman Thītanni^c ĩnōōnō. Arūmē balna Yesu kī kēlēgē cik bōōnak, ĩthōng arīcana balna anjīlēt^d ĩnōōnō.

Avvu Yesu wobjiak cīk kotinnu

¹⁴ Ma thī balna vurtia ĩcī arīwothīhī Yōane kījan vēlēk, ikiyyia ūūk Yesu Galilea. Īthōng ūūk uduwak eet Nyemut cī Abūnna cī aku Nyekuca. ¹⁵ Ōthōōth balna nē athī ne, “Ōbōwē itini cī kabicoc cī Nyekuco ĩi ōjōōn. Ūtūngtek gerthetin cuguk cīk gerthek, ĩthōng obodiawu elemtu Nyemut cī Abūnna cī Nyekuco.”

¹⁶ Ma balna mī ōwō Yesu titimma cī būlūc cī Galilea, ikiyyia ĩcīn nē Thimone kī gōtōnī cīnnī Anderiya, acuwuana kulugua cīgīk būlūcatō, nyatarka balna ēēn nēēgē dettiok cīk kuluguawu.

¹⁷ Ma natē ūtūvwū thī Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ivitia owobtangu aneeta, kīī katī kanyung na agiitia gōōl cī alūtanu eeta.” ¹⁸ Ma baa tamanoko ūtūngtek thī nēēgē vēlēk kaal cīgīk cik agamī kulugua kīī kowobit ĩnōōnō.

¹⁹ Ma thī balna mī ōkkō nē ĩcī owu kīdīc, acīn kēnnē Jemith kī Yōane dōōlī cīk Thebedeo, cīk balna aatī kovowola cīning adūpan morowua cīgīk. ²⁰ Ma thī natē, ūtūvwū nē ĩnōōgō, ĩthōng ūtūngtek nēēgē baatīnnī Thebedeo kī ticcianniok wūk ĩtaabay kovowola natē, ĩthōng owobit nēēgē ĩnōōnō.

^c 1:13 *Thītann*: Ēēn nē alaana cī anjīlēt wūk balna abūrī Nyekuc, ĩthōng itingka Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Īthōng anjīlētā cikō ĩtō ririwanīn cik gerthek cik ēhēcī eet loota ngato. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

^d 1:13 *Anjīlēt*: Ēēn nēēgē ririwanīn cīk aatī tammuatiddina kī Nyekuc, ĩthōng athīi nēēgē cī ayak eeleti. Itiona Nyekuci ĩnōōgō dōkīthī kivitia kayaktak eet nyemut cīnnī loota ngato.

© 1996 David C. Cook

Ilimanoy Yesu Ciitha ĩcĭ Lawinto (1:21)

Itingkawek Yesu ririwac cĭ gerthe tuu

²¹ Övvō balna Yesu kĭ wobjiak cĭgĭnĭk ōlōō cĭ gaalawu cĭ athĭ Kaparnaum. Īthōng ma balna Kōr cĭ Yuwuthono,^e ūūk ittio nē Ciith cĭ Lawinto ĩthōng arahaĭ ilimanoi.^g ²² Avvu thĭ kēnnē balna utubantē eeta liman cĭnnĭ ōrrōt, nyatarka balna aliman nē eet makathĭta, athii cĭ aduwōnĭ kĭ limanniok cĭk Ngiran cĭ Mutha. ²³ Ma thĭ balna Ciitha cĭ Lawinto ēē, avĭ eeti ĩmma cĭ ayak ririwac cĭ gerthe ĩthōng acalcala ĩthĭ ne, ²⁴ “Yesu cĭ Natharētĭ adiiimi niia nyia ĩcĭnang?^h Akuni niia kĭ katĭ ĩjĭia ruwēēt ageeta? Kagayyi na aniiita dō cĭ eeni Et cĭ Callĭ cĭ Nyekuco!”

^e **1:21** *Kōr cĭ Yuwuthono*: Kōr cĭ ayuwuthi eeta cĭk ēēn Yudei tiica ĩthōng alayyiōy. Athĭ Yudei kōr coo ne, “Thaabath” cĭ balna ēēn kōr cĭning cĭ ēēn tūrgērēm cĭ ahadanĭ nēēgē Nyekuc ngatĭ ēēn nē Tengenyioit kĭ Ellioit cĭning. Wū gōō kathĭ naaga ne kōr cĭ ēēn lōōcĭ tōrkōnōm. Bēl Nyaraga cĭ Lugitho 20:8-11, Ditoronomi 5:12-16.

^g **1:21** *Ciith cĭ Lawinto*: Ayak balna eeta cĭk Yudei Ciithi cĭk Lawintak, korookjiowēy ĩcĭk gaalawu mĭn mĭn ngatĭ alūtēnĭ nēēgē Kōrra cĭ Yuwuthono kĭi kalacō Nyekuc, ĩthōng ĩthihĭt thōōth cĭ Nyekuco.

^h **1:24** *Īcĭnang*: Ōthōōth ririwacĭ cĭ gerthe eeta ajin Yesu ennei ne, nyia woccia katĭ cĭ adi maneēi nē ĩnōōgō.

²⁵ Ma natē uduwak Yesu ririwac cī gerthe ēē ethek ne, “Tivanē! Tēēa ngītīvōrī eeta coo.” ²⁶ Ma thī balna natē, ikiyyia otōmōōī ririwacī cī gerthe ēē et nīcē ōrrōt, ithōng ēgērēny nē moloowa cobbi, ngaatī ēktanē eeta nīcē. ²⁷ Utubantē balna thōōth coo eet vēlēk ōrrōt, ithōng ivitia thī ijintoi nyaguana iītō ne, “Nyia coo? Ēēn coo liman cī nganī jōr cī ayak eeti coo makathīt cī aduwacī ririwanīnē cīk gerthek thōōth, ithōng ithīraritō īnōōnō.”

²⁸ Ma thī balna tamanoko, athanothīk nyemut cī Yesu wo looc cī Galilea vēlēk.

Anyīk Yesu eet cīk meelīk kūbūnta

²⁹ Ma balna natē ētēkta Yesu kī wobjiak cīgīnīk Jemith kī Yōane Ciitha cī Lawinto, ithōng ivitia ōōt nēēgē ōlōō īcī Thimone kī Anderiya. ³⁰ Ōlōō cī balna ōvōyyī nēēgē wo, īmmōrī balna kinyik cī Thimone aaburi ēlē ōrrōt, ōngī nē ciitha. Ithōng thī balna ivitia udukiak nēēgē Yesu. ³¹ Ma baa thī ngī ōkkō nē īcīnnī wo, ūūk agam nē īnōōnō athiit cīnnī kī kēel īnōōnō kaavu loota. Ma thī natē, ikiyyia ithiī īnōōnō aburthētī, ngaatī adīmanēcī nē īnōōgō daainit.

³² Ma balna thī yiomon nīcē baa ngī okolothīk kōr,ⁱ ivitia ayaktak eeta Yesu eet cīk īmmōrī vēlēk kī cīk ēyēk ririwanīnē cīk gerthek. ³³ Alūnganiaī balna meelitin cī eetu cī kōrōōk cī gaalawu cī Kaparnaumi kivitia kībbītīt joonui tatūga. ³⁴ Ma thī balna natē anyīk Yesu eet cīk meelīk cīk īmmōrī ēē kūbūnta moorithiowēy mīn mīn, ithōng itingka ririwanīnē cīk gerthek^j cīk meelīk buu eletinēy cīk eetu, ithōng īcaac ririwanīnē cīk gerthek ngatī ōthōōthī, nyatarka balna aga nēēgē ngēnē nē.

Ōkkō alayyie Yesu kabanyca

³⁵ Ma baa ngaanī ngerenniet, iīngā Yesu ūtūngēk kōrōōk ithōng ūūk aavu nē mīn kabanyca, ithōng alawōy. ³⁶ Ma thī balna

ⁱ 1:32 *Okolothīk kōr*: Athī ngiranī cī Mutha ne, athiī eeta cī aticanni Kōr cī Yuwuthono. Edeciay Kōr cī Yuwuthono katī ngī okolothīk kōrra, īnōōnō thī cī erewinie nēēgē kī yiomon kī kayaktak eet cīk īmmōrī Yesu.

^j 1:34 *Ririwanīnē cīk gerthek*: Ēēn balna ririwanīna cīkkō anjilēt wūk balna arūmē kī Nyekuc tammuatiddina. Ithōng ūtūbūrīt nēēgē Nyekuc ithōng itingkawa Nyekuci īnōōgō tammuatiddina kī alaan cīning wū ēēn Thīttan, ivitia nēēgē iītō ririwanīn cīk gerthek, ithōng ayaktak eet gethertin loota. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

ĩĩngathõ Thimone kĩ gõõnõgĩ õõgĩ kĩĩ kõõt kërëppanit ãõõõõ.

³⁷ Ma balna ngĩ ijokta nêëgê ãõõõõ êë, ivitia entek ne, “Erëpanni eeta vëlêk aniitia.”

³⁸ Êdêcĩ kênñê Yesu ethei ne, “Kõõt korookjiowëy joonui, kĩĩ katĩ kũũk kilimanek na eet Nyemut cĩ Abũnna natê. Thõõth cĩ balna kakunie na coo.” ³⁹ Aku balna thĩ õwõyyĩ Yesu looc cĩ Galilea vëlêk, aduwuai eet Ciithênëy cĩk Lawintak Nyemut cĩ Abũnna. Īthõng kĩĩ kitingka ririwanĩn cĩk gerthek eletinëy cĩk etu.

Et cĩ adak nyataba

⁴⁰ Avĩ balna eeti ãmma cĩ adak nyataba^k ĩthõng ũũk ĩcĩ Yesu, ĩthõng akatek ãõõõõ kuthungti, kĩĩ kĩlalek kennek ne, “Mĩ adiimi kũbũna, anya kũbũna.”

⁴¹ Ma thĩ balna atamatĩk Yesu ãõõõõ kĩĩ katadĩk athiit cĩnnĩ, ĩthõng uwum ãõõõõ kĩĩ kennek ne, “Ii, kadimnyi na aniitia bũna, ũbũna thĩ yoko niia!” ⁴² Ma natê noko, ithii ãõõõõ Nyataba ĩthõng ũbũna nê.

⁴³ Ma thĩ balna natê ĩĩrĩth Yesu ãõõõõ õrrõt, ĩthõng itionĩk ãõõõõ gõõl kũũk, kĩĩ kennek ne, ⁴⁴ “Nyĩ õkkõ aduwaai et ãmma thõõth coo. Decek bĩt yelek êlê cunni paadĩr.¹ Īthõng anyĩk anyinit kĩ balna mĩ aduwa Ngiranĩ cĩ Mutha^m thõõth cĩ bũnnathĩt cunni, kĩĩ katĩ kagaacõ eeta vëlêk.”

⁴⁵ Ma natê õkkõ kênñê eeti neccie athaani nyemut nĩcê looc vëlêk, kĩĩ kuduwak eet cĩk meelĩk. Īthõng ikiyyia õtõngõlê Yesu ngatĩ õkõyyĩ õlõõ cĩ gaalawu meelitina, ĩthõng avvũa rëëna tãrtãra, ngatĩ athĩnnĩ eeta tõ. Īthõng nga alũnganĩy eeta loociwëy vëlêk amũdaai ãõõõõ noko.

^k 1:40 *Nyataba*: Aduwa balna Ngiranĩ cĩ Mutha athĩ ne, eeti cĩ adak nyataba êen riiriny, ĩthõng angĩranni ngatĩ arũmëeni kĩ eet cĩk Yudei. Mĩ ikiyyia ũbũna eeti coo, anyĩk keyelek êlê cĩnnĩ paadĩr, ĩthõng katĩ uduwa paadĩrĩ ĩĩ ne ũbũna nê ĩthĩ calla. Bêl Levitikath 14:1-32.

¹ 1:44 *Paadĩr*: Athĩ balna Ngiranĩ cĩ Mutha ne, paadĩrnya dõõ cĩk apak kaal cĩk cavawu Ciitha cĩ Nyekuco. Abũnna thêk ma ngĩ êen nêëgê tatũk cĩ eet cĩk Levi.

^m 1:44 *Mutha*: Baa ngĩ adaak Yothëbõ ivitia ĩdĩmanit eeta dõõlĩ cĩk Īthraĩlĩ buth, anyĩk kĩĩ nyakapanak Ijiba erkinya eet etĩmma (400). Anyĩk Nyekuci Mutha kõõga dõõlĩ cĩk Īthraĩlĩ nyakapanthëtĩna. Anyĩk Nyekuci Mutha kanyĩk ãõõgõ Ngiran, ãõõõõ thĩ cĩ dõk-ĩthĩ avvũe Ngiranĩ coo athĩ ne, Ngiran cĩ Mutha. Arittiy balna Mutha erkinyiay icik êen vucciak codoi kĩ eet etĩmma (1,400) baa nga kitirriy Yesu. Bêl Nyaraga cĩ Lugitho 2-24.

Anyĩk Yesu et cĩ alalaniay ělě kũbũna

2 Ma balna vurtia cĩ wathinniok cĩk kĩdĩk, ikiyyia thĩ balna imiire Yesu ũũk ĩcĩ kũrũũk cĩ gaalawu cĩ Kaparnaumi. Īthũng ikiyyia athanothĩk nyemut looc tamanoko, balna mĩ ĩthĩraritũ eeta a ne avĩ nĕ ōlũũ. ²Ma thĩ balna ivitia ũlũngantiay eeta cĩk meelĩk kĩbbĩtĩt katũk kũdũlanit ngĩtĩvũrĩ, kithii ngĩtĩ ungnothi. Ma baa thĩ natĕ ikiyyia ilimanek Yesu ĩnũũgũ thũũth cĩ Nyekuco. ³Ma thĩ balna natĕ ilĩbtak eeta wec cĩk ōdũnga et baatana cĩ awuli. ⁴Adĩccĕ balna ĩnũũgũ gũũl cĩ ōdũlanĩ Yesu, nyatarka meelitin cobbi ěĕ. Aavutũ thĩ nĕĕgĕ ĩthũng otodit ciith ĩthũng ōũt iborito ciith tiddinaⁿ ngatĩ aavĕ Yesu kir. Ma balna thĩ ngĩ iborito nĕĕgĕ ciith vĕlĕk, ivitia itionta nĕĕgĕ et cĩ ĩmmũrĩ ěĕ baatana kĩdĩc kũdũlan looc ngatĩ aavĕ Yesu. ⁵Ma thĩ balna mĩ acĩn Yesu leminit cĩnĩng wo, ikiyyia othoothĩk et cĩ ĩmmũrĩ oo ethek ne, “Logoo cannĩ, ithiico aniitia thoothonniowa cĩk gerthek cugunniek.” ⁶Aatĩ balna limanniowa gwuak cĩk Ngiran cĩ Mutha loota natĕ, ĩthũng ahadit nĕĕgĕ dũ ĩtũ ne, ⁷“Nyia cĩ ōthũũth eeti coo kete wo? ěĕn coo dacinet kĩ Nyekuc. Ngĕnĕ gũũ cĩ woccia ĕnyĕĕĩ thoothonniok cĩk gerthek? Nyekuc dũ cĩ ĕnyĕĕĩ!”

Itionta nĕĕgĕ et cĩ ĩmmũrĩ ciitha tiddina (2:4)

ⁿ 2:4 *Iborito ciith tiddina*: Wathinniwĕy nĩkĕ, ĕngĕnyĕt baa gũũ Yudei ciithi cĩgĩk katha-ballie tiddina, ĩthũng ōtũd nĕĕgĕ dũkĩthi ōvvũ adiman kaal ōgũ tiddina.

⁸Ma balna thīna ikiyyia aga Yesu muwēēnīt cīnīng wo tamanoko, ithōng ijin nē īnōōgō ethek ne, “Ahaddu niigia thoothonniok nīko nyia? ⁹Thōōth jang cī obokci cī kēnnēcē et cī īmmōrī wo ne, ‘Ithiico aniitia thoothonniowa cīk gerthek,’ kōdē cī kēnnēcē ne, ‘Tīnga, nyūm baatan cunnio bītō?’ ¹⁰Ithōng kīi katī gaa niia ithī ne, ayak Ngērtī Eeto^o makathīt cī ēnyēēi thoothonniok cīk gerthek loota ngato.” Ngaatī thī balna aduwacī Yesu et nīcī alalaniay ēlē ēē ēthēcī ne, ¹¹“Tīnga, ketheci na aniitia ne, nyūm baatan cunnio bīt īcolu.” ¹²Ma balna natē thīna itīnga eeti neccie bērēnīy īcīk eet vēlēk, ithōng ūnyūm batan cīnī ēē ithōng ūūk ngatīvōrī. Utuban balna thōōth coo eet vēlēk. Ithōng ivitia idīhīthīt nēēgē Nyekuc ōrrōt ītō ne, “Cī gōō nga kīcīnta thōōth cī ōgōōn kete kūdūt!”

Ūtūvvū Yesu Levi

¹³Ma thī balna naboo ikiyyia imiire Yesu ūūk īcī titim cī Būlūc cī Galilea, aku balna meelitini cobbi ōrrōt alutiai īnōōnō, ngaatī ētērēanī nē alimanī īnōōgō. ¹⁴Ma balna nga ōwō nē, ēdēnya Levi ngērtī Alivewo, avī loota ngatī adūmanī eeta mūcūrrū. Ngaatī thī ēthēcī Yesu īnōōnō ne, “Wōba aneeta kīi katī ithī wobjiat cannī!” Ma thī balna natē, itīnga nē ōwōb īnōōnō.

¹⁵Ma balna vurtia cī udukoī Yesu kī wobjiak cīgīnīk ōlōō cī Levi. Aduwe balna eeta cīk alūt mūcūrrū^p kī eet cīk ēgērēthan thōōth buu natē, mēēlī thī balna eeta ōrrōt cīk ōwōb īnōōnō. ¹⁶Ma balna ngī acīn limanniowa gwuak cīk Ngiran cī Mutha cīk balna ēēn Varithei ngī aduwue nē kī eet cīk “Ēgērēthan thōōth.” Kī eet cīk alūt mūcūrrū, ijinit nēēgē wobjiak cīgīnīk. “Nyia kuduktōy nē kī eet cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk ēgērēthan thōōth wo?”^r Yesu ngatī aduwēnī kī eet cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk gerthek koo. Aavutō nēēgē ithōng ijinit wobjiak cīgīnīk entek ne, “Nyia nē kuduktōy kī eet cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk gerthek kōdōwē wo?”

^o 2:10 *Ngērtī Eeto*: Avvū Yesu ēlē cīnī athī ne, Ngērtī Eeto cī ēyēla athī ne, ēēn nē Kiristo cī ēēn Alaac cī kabicoc cīalna kūdūt. Bēl Nyaraga cī Daniele 7:13-14.

^p 2:15 *Eeta cīk alūt mūcūrrū*: Ēēn balna eeta cīkō Yudei cīk balna alūtai nyarobinya alaan cobbi cī Rūma. Alūt kēnnē nēēgē mūcūrrū kī mēēlī kijiar wūk woyyia alūta nēēgē.

^r 2:16 *Varithei*: Ēēn nēēgē eet cīk Yudei cīk meelik cīk ēlēmi Ngiran cī Mutha kī ririwanīn kī anjīlēta, ithōng a ne arūkna katī eeta wūk adaāi naboo. Bēl Nyaraga cī Tiicanē cīk Tionniawu 23:8.

¹⁷Ma baa mī athīrar Yesu thōōth coo wo, uduwak nē ĩnōōgō ethek ne, “Athii eeti cī adiiim akīim, et cī ĩmmōrī dō cī adiiim ĩnōōnō. Athii balna na cī kakuni nyatarka eet cīk edeemi thoothonniok, kakuni na nyatarka eet cīk gerthek.”

Jinēnit cī thōōth cī kēdēthī eleeti daainta

¹⁸Ēdēeth balna wobjiaha cīk Yōane Batithhta kī eet cīk ēēn Varithei^s eleeti daainta. Ma baa kōr ĩmma ivitia eeta gwuak ijinit Yesu entek ne, “Nyia wobjiaha cīk Yōane Batithhta kī wobjiak cīk Varithei kedethitō eleeti daainta wo.^t Īthōng aavutō wobjiaha cugunniek ĩnīnga ēdēeth eleeti oo?”

¹⁹Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Athii gōōnōgī nyētēranit cī ēdēeth eleeti daainta, katī mī nga arūmē nē kī ĩnōōgō. ²⁰Avī thī katī kōr ĩmma cī adīmēnī nyētēranti ĩcīnīng ĩthōng katī edeethito nēēgē eleeti kōr nīcē.

²¹“Athii eeti ĩmma cī woccia awumei cērēm cī jōr cērēm cī atangany tō. Ma ngī uwumek, ērrēc katī cērēm cī jōr cī atanganya, ĩthōng ĩtooryi katī recinetī neccie kīi maka. ²²Īthōng athii eeti cī woccia adūddei mērtē cī vīnōwo cī jōr buruwa cī ũnūūk tō,^u mī utududek, upuan kēnnē katī mertia buruwi nīcē kathanē kūūk twua kirik. Abūnna kadudei mērtē cī jōr buruwa cī jōr.”

Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono

²³Avī balna Kōr ĩmma cī Yuwuthono, cī irioi Yesu kī wobjiak cīgīnīk abaakci mana ĩmma cī labinu. Ma balna wueeta cīnīng wo, abacuyyia wobjiaha cīgīnnēk koo labī oōgī. ²⁴Ma natē ivitia ijinit Varithei gwuak Yesu, entek ne, “Cīn da, nyia kīdīmanit wobjiaha cugunniek koo gii cī angiranni Kōrra cī Yuwuthono wo?”

^s **2:18** *Varithei*: Ēēn Varithei Yudei cīk athūnnī Ngiran cī Mutha ōrrōt ĩthōng ayak lemīnit cī a ne arūkna katī eeta cīk adaaito daaītha. Wū balna gōō ēlēmī nēēgē buu Ririwanīnē kī Anjīlēta. Bēl Nyaraga cī Tiicanē cīk Tionniawu 23:8.

^t **2:18** *Kedethitō eleeti daainta wo*: Ēdēeth baa gōō Yudei eleeti daainta wathinnīowēy wū gōō alawī nēēgē Nyekuc.

^u **2:22** *Buruwa cī ũnūūk tō*: Ōthōōth Yesu cērēm cī Eetho cī adīmanini Yudei ari vīnō kaavu kī wū gōō karii naaga mērtē buruwa. Ōthōōth Yesu ngato liman cīnī cī ēēn jōr, eyethei mērtē cī vīnōwo cī nga ēēn jōr, ĩthōng mertia cī vīnōwo cī ũnūūk oōgōn kī Ngiranī cī Mutha.

²⁵ Ēdēcĩ kěnně Yesu a ne, “Nga wōnō ebelit niigia thōōth wū balna adiimi alaanĩ Davide^v daainit, kĩ eet cĩgĩnik kōr wū balna adaĩ ĩnōōgō boobo ĩthōng ōōt uduita? ²⁶ Aavu balna Davide^w ĩthōng ittio Ciith cĩ Nyekuco^y wathinniwēy wūk balna ěnně Abiatharĩ paadĩr cobbi. ĩthōng ũūk uduk daainit cĩ agataně vėlěk, cĩ baalia aduk paadĩrnya dō, ĩthōng ikiyyia ně anyĩk ĩmma eet wūk balna iriok kĩ ĩnōōnō.”

²⁷ Ma thĩ balna natě uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Engenyčiai balna Kōr cĩ Yuwuthono ěē et, athii cĩ ěēn et cĩ engenyčiai Kōr cĩ Yuwuthono. ²⁸ Ma thĩ yoko, ěēn Ngěrtĩ Eeto Makayyioit cĩ Kōr cĩ Yuwuthono.”^z

Et cĩ alalaniay athiiti

3 Ma balna kōr ĩmma, ikiyyia ũūk Yesu Ciitha cĩ Lawinto. ¹ Avĩ balna eeti ĩmma cĩ alalaniay athiiti natě tō. ² Avvu balna Varithei gwuak adiiim mĩ ammūda gōōl cĩ ōvōlōngĩ Yesu, ĩthōng ebeeit ĩnōōnō ōrrōt, kĩ katĩ kĩcĩnĩt mĩ ěgērēthan ně ngatĩ anyĩcē et nĩccĩ ĩmmōrĩ ěē kũbũna Kōr cĩ Yuwuthono ěē dĩdĩ.

³ ĩthōng thĩ uduwak Yesu et cĩ alalaniay athiiti ěē ethek ne, “Tĩnga jiena bĩl kōrgēna ngatĩ acini eeta vėlěk.” ⁴ Ma natě ĩjin ně ĩnōōgō ethek ne, “Ēlēmanĩ woccia Ngiranĩ ngatĩ kadĩmani gii cĩ abũna kōdē gii cĩ gerthe Kōr cĩ Yuwuthono? Kēēla woccia rūgēt cĩ eeto Kōr cĩ Yuwuthono kōdē kuungni kadaak?” ĩjjakcĩ kěnně nēgēgē vėlěk tiv noko.

^v **2:25** *Davide*: Ēbēra balna Nyekuci ĩnōōnō kũ alaan cĩ ĩthraĩlĩ ĩthōng ũbũtaněk ĩnōōnō ethek ne, aku katĩ alaanĩ cĩ tiiri ĩcĩ baatĩ baajigi dōōlĩ cĩgĩnik kagam looc kũdūt. Alaan balna nĩcē ĩnōōnō Yesu Kiristo. Běl Nyaraga cĩ Tegeluanu 132:11-12; Tiicanē cik Tionniawu 2:30. Arittiyai balna Davide erkinyiyai ĩcik ěēn vucciak codoi (1,000) baa nga kittiriyai Yesu. Běl Nyaraga cĩ ěēn 1 Thamuele 16-30; 2 Thamuele 1-24; 1 Alaanēta 1-2.

^w **2:26** *Aavu balna Davide ĩthōng ittio Ciith cĩ Nyekuco*: Běl thōōth wū balna adĩman Davide Ciitha cĩ Nyekuco Nyaragawa ĩcĩ ěēn 1 Thamuele 21:1-6.

^y **2:26** *Ciith cĩ Nyekuco*: Odoi balna Ciith cĩ Nyekuco doo Yeruthalēma, ayak Ciith coo ngĩtĩ odoi doo, cĩ ōtōdōngēcĩ paadĩrnya Nyekuc kaal cik cavawu. Avĩ balna Nyekuci bulēnta Ciitha cĩnĩ Ngatĩ Angiranni cĩ Dĩhĩmĩ Ōrrōt. Paadĩr cobbi dōō cĩ ěhēēt Ngĩtĩ Angiranni cĩ Dĩhĩmĩ Ōrrōt wo, ōkōyyĩ biyyie cik kaal cik cavawu, kũ katĩ kũk kũtũngk Nyekuci gerthetin cĩ eetu. Běl thōōth coo Nyaragawa cĩ Levitikathĩ 16; Heburu 9.

^z **2:28** *Makayyioit cĩ Kōr cĩ Yuwuthono*: Ahada balna Yudei Kōrra cĩ Yuwuthono a ne ayuwuth Nyekuci kōr nĩcē vurtia cĩ baa ětēngēnyaaĩ ně kaal cik tammutiddinak kĩ cik loocu vėlěk. ĩnōōnō thĩ cĩ ěnně ně Tengenyoit cĩ ěēn Makayyioit cĩ Kōr cĩ Yuwuthono. Ma ngĩ athĩ Yesu ne ěēn ně Makayyioit cĩ Kōr cĩ Yuwuthono, athĩ ně ne, ěēn ně Nyekuc Tengenyoit. Běl Nyaraga cĩ Lugitho 20:8-11.

⁵ Ma natē ēgēlēm Yesu ĩnōōgō varaaca, ĩthōng athii cī ēbēlbēlī nyatarka balna ōkōmī ĩnōōgō ooti. ĩthōng uduwak et nīcē ethek ne, “Thōlan athiit cunni kī mūrra.” Ngaatī ōthōlanī nē athiit, ikiyyia ūbūna athiiti cīnnē wo naboo! ⁶ Ma balna thī mī ētēkta Varitheī ōōt ngatīvōrī Ciitha cī Lawinto ēē, aavutō thī nēēgē ĩthōng ivitia ōōt ōthōōthōy kī eet cīk Ērōōdī ngatī adīmanēcī gōōl cī katī woccia aruwi nēēgē Yesu.

Meelitin cobbi cī ōwōb Yesu

⁷ Ma thī balna natē ōōt Yesu kī wobjiak cīgīnīk ĩcī titim cī Būlūc cī Galilea, ĩthōng ōwōb balna ĩnōōnō meelitini cobbi ōrrōt cī aku looca cī Galilea kī Yudea. ⁸ Ma balna ngī athīrar nēēgē thoothonniok vēlēk cīk balna adīman Yesu ēē, ivitiak eeta cīk meelik ōrrōt ĩnōōnō looca cī Yudea kī Yeruthalēmī kī looca cī athī Idumēa kī cīk avvu ĩcī vurtia cī duwwo cī Yordanī, kī cīk avvu korookjiowēy ĩcīk gaalawu cīk Tire kī Thidon. ⁹ Maka balna meelitini cī eetu ēē ōrrōt, ngaatī aduwacī Yesu wobjiak cīgīnīk kēyēkta kovowol kērēwoi, kī katī athii cī ĩyōtī eeta ĩnōōnō. ¹⁰ Ma balna thī kōr nīcē anyīk nē eet cīk meelik kūbūnta, ivitia eeta vēlēk cīk balna ĩmmōrī, ĩkīnycōī gōōl cī aavē nē, athī ne kī katī kuwumta ĩnōōnō. ¹¹ Ma balna thī mī acīn eeta cīk ayak ririwanīnē cīk gerthek ĩnōōnō wo, ivitia atanyit looc ĩthōng utulutho ĩtō ne, “Eeni niia Ngērtī Nyekuco!” ¹² Aavu Yesu ĩthōng uduwak ĩnōōgō tirthēta ethek ne, “Nyī aduwaccu et ĩmma enneccu ne ngēnē na.”

Ēbēra Yesu tionniak ōmmōtō kī ramma

¹³ Aavu thī balna Yesu ĩthōng ūūk thiira tiddina, ĩthōng ūtūvvū eet wūk balna adiim nē. Ivitak thī balna nēēgē ĩnōōnō. ¹⁴ Ngaatī thī balna ēbēranī nē eet ōmmōtō kī ramma ĩthōng anyīk nē ĩnōōgō kī tionniak cīgīnīk,^a kī katī kūrūmtē kī ĩnōōnō ĩthōng ition kōōt limana. ¹⁵ ĩthōng anyīk ĩnōōgō makathīt cī ingkawī nēēgē ririwanīn cīk gerthek. ¹⁶ Eet thī balna cīk ēēn ōmmōtō kī ramma cīk ēbēra nē wo cīkkō: Thimone cī akaneei Yesu thar cīk athī Pētūrū, ¹⁷ Jemith kī gōtōnī Yōane, Lōgōō cīk Thebedeo cīk akaneei Yesu ĩnōōgō thar cīk athī

^a **3:14** *Tionniak cīgīnīk*: Ēēn tionniaha eet cīk balna ition Yesu tirthēta kōōt kilimantek eet thōōth cīnnī, ĩthōng anyīk ĩnōōgō tirthēt cī ingkawī ririwanīn cīk gerthek, ĩthōng ĩdīmanit kaal cīk adiccē eeta.

Boanegeth, ìthōng thara cīk athī Boanegeth oo a ne, “Lōgōō cīk Borowecak.”¹⁸ Anderiya, Pilipo, Bartholomewo, Matewo, Tomath, Jemith ngērtī Alivewo, Thaddewoth, Thimone wū baa gōō muot irion őrōt, ¹⁹kī Yudath Ithkariot cī katī őkō övōlōngī Yesu.

Yesu kī et cī ayak ririwac cī gerthe

²⁰Ma thī balna ūūk ittio Yesu ciith, ìthōng ulluttīay meelitini cobbi őrōt, kithii ìnōōnō kī wobjiak cīgīnīk ngītī aduwēēnī tō.

²¹Ma balna mī athīrar eeta cīk Yesu thōōth coo wo, ivitia nēēgē idimito ōōt utuguryia ìnōōnō a ne koottia ìcolu, nyatarka balna ahad nēēgē a ne, “Adak ìnōōnō ngaamōnī.”

²²Ōthōōth balna limanniowa gwuak cīk Ngiran cī Mutha, cīk balna avvu Yeruthalēma a ne, “Ayak Yesu ririwanīn cīk gerthek ēlla cīnnī, ìthōng ingka nē ririwanīn cīk gerthek ēē, makathīta cī Beelthebubi^b wū ēēn nē alaan cī ririwanīn cīk gerthek.”

²³Ma balna thīna, ūtūvvū Yesu ìnōōgō kivitia ìcīnnī, ngaatī aduwacī thōōth cī owovothi cī alītanē eet ethei ne, “Ingka woccia gōō Thīttanī, Thīttan gōōnī kuu?”²⁴Lōōcī cī uukōy eeta cīk gīnnēk athii nēēgē cī aatī kuumuc. ²⁵Ma ngī uuktōy eeta nyaguana ciitha, aku katī athanni ciith neccie ìthōng engeryie nēēgē aavutō mīn mīn mīn. ²⁶Ìthōng mī ēngēr Thīttanī kabicoc cīnnī kī mēēlī, athii katī nē cī avī kuumuc, athanni katī nē. Ìthōng ìi thī turanēt cīnnī neccie.

²⁷“Ma nēnnē thēk dīdī athii woccia eeti ìmma cī ēhēēt ciith cī et cī tiiri tō, ìthōng ūūk ìdīm ijjiio cīgīnīk katī nga kēcēb ìnōōnō. Ēcēb woccia nōōnō nē ìnōōnō thōng, kīi thī kēbēlan ijjiio cīgīnīk.

²⁸“Kaduwacung na agiitia dīdī ka ne, enyekci katī eet thothonniowa cīk gerthek vēlēk, kī thothonniok cīk ēēn dacinet vēlēk, ìthōng ūtūngtothīk eet thothonniowa cīk gerthek.

²⁹Mī adaac eeti ìmma Ririwac cī Dīhīmī, athii katī cī enyekci thothonniowa cīgīnnēk cīk gerthek kūdūt, nyatarka ìdīman nē thōōth cī gerthe cī avī kūdūt.”³⁰Ōthōōth thī balna Yesu kete nyatarka balna a eeta ne, “Ayak nē ririwac cī gerthe ēlla cīnnī.”

^b 3:22 *Beelthebub*: Ēēn Beelthebubi thar ōōgī cīk Thīttanak cī ēēn alaan cī anjilēt wūk balna abūrī thōōth cī Nyekuco ngaatī ingkawī Nyekuci ìnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

Yaati Yesu ki gōōtōnōgī cigīnik

³¹ Ma natē ikiyyia yaatī Yesu kī gōōtōnōgī Yesu arayyak kōrōōk. Īthōng ībilīt ngatīvōrī kī kitionito et ĩmma kūūk kūtūvū ĩnōōnō kennek ne tēea ngītīvōrī. ³² Arūmē balna Yesu kī meelitin cī eetu, ngaatī ēthēcī nēēgē ĩnōōnō ne, “Aatī yaaya kī gotoonogu ngatīvōrī adimnyi aniitia.”

³³ Ēdēcī kēnnē Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Ngēnē cī ēēn yaang cannī, ĩthōng oo ngēnē cīk ēēn gōtōōnōga wo?” ³⁴ Ma natē ikiyyia edemik nē kēbērē meelitin ĩthōng ōthōōth ĩthī ne, “Ōō yaangī cīkkō, ĩthōng gōtōōnōga cīkkō! ³⁵ Eeti ĩmma cī amīnan Nyekuc ĩthōng ōwōb thōōth cīnnī, ēēn nē gōtōna, ngōōna kī yaang cannī.”

Iyaiinit cī et cī ēēn evyioit

4 Ma balna thī natē, ētērēai Yesu ngatī alimanī eet titimma ĩcī Būluc cī Galilea naboo. Maka balna meelitini cī alutiai ĩnōōnō ōrrōt, ngaatī ōtōdī nē kovowol kī kaavu loota, ĩthōng mēēlī balna eeta titimma nīcē. ² Aliman balna nē ĩnōōgō thoothonniok cīk meelik cīk owovothi cīk alītanē eet a ne, ³ “Īthīktōy! Avī balna eeti

Athac eeti kinyomo (4:1)

ĩmma cĩ ōkkō athacĩ kinyomo mana cĩnnĩ. ⁴Ma balna ngĩ athacĩ nē kinyomo wo, athanothii kēnnē gwuak gōōla, ĩthōng ivitia adait kĩballĩ kithiico. ⁵Ĩthōng athantothĩk kinyomona gwuak ngĩtĩ ēēn bĩyēn ĩthōng ukullia tamanoko nyatarka balna athii cĩ mēēlĩ tōdōwa. ⁶Ĩthōng balna ũtũũth kōr labĩ nũkē kodoito nyatarka athii cĩ iithio kēgērō looc. ⁷Ma thĩ balna natē athantothĩk kinyomona gwuak ngĩtĩ ēēn bĩlla, ĩthōng ĩtĩlĩthĩa ngaatĩ akui kartieniti ĩnōōgō. Ma balna thĩ ĩnĩnga labĩna abiri jurrung. ⁸Ma baa natē athantothĩk kinyomona gwuak naboo ngĩtĩ ēēn nyūnat, ĩthōng ivitia balna ukullia labĩna nekie jurrung kitilithia kibirito, ĩthōng ayak balna labitot codoi dō eĩmma kōmmōtō kĩ iyyio, ayak ĩmma eet tōrkōnōm kũ kayak ĩmma eet tur.”

⁹Ma natē ikiyyia uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Eeti cĩ ayak kũn anyĩk kĩthĩwōy.”

Ōthōoth Yesu thōōth cĩ alĩtanē eeta

(Bēl Matewo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰Ma balna ngĩ aavu Yesu nēdō, ivitia ijinit eeta cĩk balna arũmē kĩ ĩnōōnō kĩ tionniak cĩgĩnĩk ēē, thoothonniok cĩk owovothi cĩk alĩtanē nē eet ēē. ¹¹Ēdēcĩ kēnnē Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Anyĩwothiwung balna agiitia thōōth cĩ alugunyi cĩ kabicoc cĩ Nyekuco. ĩthōng kaduwaai na eet ngatĩvōrĩ thoothonniok cĩk owovothi cĩk alĩta eet ¹²nyatarka, aduwa nyaraga cĩ Nyekuco athĩ ne, ‘Acĩnē katĩ eeta cĩkkō kũdūt, ĩthōng mĩ acĩnē wo athii cĩ agawĩ, ĩthōng athĩknē katĩ nēēgē kũdūt, ĩthōng mĩ athĩknē wo athii kēnnē cĩ agawĩ, ĩthōng thĩ mĩ agaacō, ōbōda katĩ nēēgē kĩ Nyekuc, ĩthōng ēnyēēĩ thĩ katĩ Nyekuci thoothonniok cĩgĩk cĩk gerthek ēē.’”

Uduwa Yesu thōōth cĩ iyaiantō

¹³Ma thĩ balna ĩjin Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Athii niigia cĩ agayyu thōōth coo cĩ alĩta eet oo, ĩthōng agayyu yoko katĩ thĩ niigia thoothonniok ōōgĩ cĩk thōōth cĩ alĩta eet ēē kuu? ¹⁴Athacĩ evyioiti nyemut cĩ ēēn thōōth cĩ Nyekuco. ¹⁵Aatĩ eeta gwuak kĩ kinyomona cĩk athantothĩk gōōla, athĩrar thōōth cĩ Nyekuco ĩthōng tamanoko, ikiyyia Thĩttanĩ ũūwĩ thōōth nĩcē

thinnetinēy cīgik. ¹⁶ Īthōng kinyomona cīk athantothīk ngīti ēēn bīiyēn, aatī kī eeta cīk athīrar thōōth cī Nyekuco tamanoko īthōng elemit nēēgē thōōth talintia. ¹⁷ Mī athii cī iithio kēgērō tōdōwa jurrung, athii cī aatī kuumuc. Īthōng mī ikiyyia hecinti kōdē pīrnanētī nyatarka thōōth cī Nyekuco, uungni katī nēēgē thōōth nīcē tamanoko noko. ¹⁸ Aatī eeta gwuak kī kinyomona cīk athanothii bīllanēy, ēēn nēēgē eet cīk athīrar thōōth cī Nyekuco, ¹⁹ īthōng ahad kēggē gwuak rūgēt cī looc nīco, kī kaal vēlēk cīk abarriteei balinit, kī tīmaninit cī balintio, kī muwēēnīt cī gerthe athii cī anyi liman kūūk jurrung īthōng ivitia ēgērēthanit thōōth cī Nyekuco. ²⁰ Īthōng kinyomona cīk athacothi ngīti abūnna tōdōway, ōgōōn kī eeta cīk athīrar thōōth cī Nyekuco īthōng elemita, abiri jurrung ayak gwuak labī etīmma kōmmōtō, īthōng ayak gwuak eet iyyio īthōng ayak gwuak eet tur.”

Gii cī katūkūlēnī cī abīlī

²¹ Ma baa natē ethek Yesu īnōōgō ne, “Arii woccia eeti īmma gii cī katūkūlēnī lobela vurtia kōdē ijia icītō, kī katī kithii lanyīti cī tūkūlēnto ēē, cī edenyiay athiitō athii nē cī arii natē! Arii nē gii cī tūkūlēnto ēē ngatī abūnna, kī katī keyeliay lanyīti jurrung. ²² Eyeliay katī gii vēlēk cī alugunyi meelitina ngatīvōrī īthōng gii vēlēk cī amūtēē, athii katī cī amūtēē. ²³ Mī ayak eeti īmma kīn cīk athīknēnī, anyīk kīthīwōy.”

²⁴ Ma natē ikiyyia uduwak Yesu īnōōgō naboo ethek ne, “Uthutti thoothonniok cīk athiknu wo jurrung. Gii cī adīmanecu niigia et īmma, adīmanēcung katī Nyekuci agiitia buu gōōla nīcē dō noko ōrrōt. ²⁵ Eeti cī ayak gimma, ītoorothi katī kaala gwuak kīitō mēēlī, īthōng eeti cī athii cī ayak gimma, adīmē katī gii cī dīcīlīm cī ayak nē ēē, icīnnī.”

Iyiainit cī kinyomoc cī alīnna

²⁶ Ma balna īthī Yesu naboo ne, “Avī kabicocī cī Nyekuco kī eeti cī athacī kinyomo manatō loota. ²⁷ Ōngī evyioiti baal īthōng icīnē waath. Īthōng kinyomona akula kēggē noko, athii nē evyioiti cī agawī akula kinyomona cīkkō kuu. ²⁸ Tōdōwa cīk anyi kinyomo kukullia, kītīlīthīt kī kacavanīt kīna īthōng ibbira. ²⁹ Ma katī mī ibbir mana, agam eeti kabath nyatarka arawak kōr cī teedintio.”

Iyiainit cĩ kinyomoc cĩ dīcī

³⁰ Ma natē ōthōōth Yesu naboo ĩthĩ ne, “Mĩ kanihith naaga te, kōdē avĩ koccia kabicocī cĩ Nyekuco kī nin? Iyiainit cĩ owovothi cĩ alĩta eet jang cĩ woccia keyehetheei naaga ĩnōōnō? ³¹ Avĩ nē kī kinyomocī cĩ mathtad cĩ dīcī todowai ĩcītō. Aduwōy nē kī kinyomoc cĩ dīcī ōrrōt cĩ akatē loota. ³² Ma thĩ mĩ akatē, ĩtĩlĩtha kī kēēt cobbi ōrrōt goonoginiy manatō. ĩthōng acavanta taliibanē cīk makatīk cīk aavu ēngēnycī kīballĩ ciithi cīgīk.”

³³ ĩthōng thĩ balna illimaneek Yesu eet nyemut cīnnĩ, thothonniowēy ĩcīk owovothi ĩcīk alĩtanē eeta, uduwak balna nē ĩnōōgō kagaacō. ³⁴ Ma thĩ nēnnē dīdī, ōthōōthōy nē kī ĩnōōgō, thōōtha ĩcī owovothi cĩ alĩtanē eeta. Ma ngĩ aavu nēdō ūrūmtē kī wobjiak cīgīnīk, uduwak thĩ nē ĩnōōgō thothonniok vēlēk.

Ībīlĩ Yesu ngōōt

³⁵ Ma balna jiatīn nīcē, ikiyyia uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk ethek ne, “Kabaaktī būlūc kōōt tōōna ĩcī gōlla.” ³⁶ Ma balna thĩna ūtūngtek nēēgē meelitin cĩ eetu ĩthōng otodit wobjiaha kovowol cĩ balna aavē Yesu ēē, iriok thĩ balna nēēgē kī kōvōwōlē ōōgī. ³⁷ Ma baa tamanoko, uvungan ngōōtī cĩ tiiri ōrrōt, cĩ ōmmōnnĩ maam kōngōthĩa kovowolatō kī ōjōōntī kidimito kukweco kovowol. ³⁸ Ōngī thĩ balna Yesu vurtia cĩ kovowolo aruwa ōō taabawa. Ma natē uturanit wobjiaha ĩnōōnō entek ne, “Limannioit, athii cĩ aga niia kōōt kukuyyie naaga?”

³⁹ Ma natē ĩtīnga Yesu jiena ĩthōng egerenyek ngōōt ethek ne, “Bīlū!” ĩthōng uduwak tomoowi cĩ maamu buu ethek ne, “Bīlū!” Ngaatī thĩ balna abilni ngōōtī ĩthōng ĩbīlīt maama buu kī lōōcī ĩrr. ⁴⁰ Ma balna thĩna ethek Yesu wobjiak cīgīnīk ne, “Ongolinu niigia nyia? Ngaanĩ athii agiitia leminiti tō?”

⁴¹ ĩthōng balna thĩ ongollie wobjiaha ōrrōt ngatī ōthōōth athī ne, “Et cĩ ngēnē gōō coo athīrar ngōōtī kī maam thōōth cīnnĩ wo?”

Et cĩ ayak ririwanīn cīk gerthek

(Bēl Matewo 8:28-34; Luka 8:26-39)

5 Ōōt abaaktē Yesu kī wobjiak cīgīnīk Būlūc cĩ Galilea, ĩthōng ivitia tōōn cĩ titim cĩ ōjōōn kī looc cĩ athī Gērathēnēth. ² Ma

© 1996 David C. Cook

Itingka Yesu ririwac cī gerthe eeta kūūk ngatīvōrī (5:1)

tamanoko ĭcī ōngōthīai Yesu kovowola ngatīvōrī, ikiyyia urumtōy nē kī et ĭmma cī ayak ririwac cī gerthe cī ēkta loowanīy cīk daackiawu natē noko ĭthōng urumtōy noko kurkumuk, ³ ĭthōng ar nē ngītī adawini daackiaha wo kī kōrōok cīnnī ĭthōng athii eeti cī woccia ūlī ngatī agammī ĭnōōnō, ĭthōng ēcēb ngarikowoca tō. ⁴ Nyatarka ēcēbē nē ngōnana cīk meelīk ĭthōng ēttēd ngarikowoc cī ēēn thiihit cī ecebini athīna kī thoo dōkīthī kaavutō mīn mīn. Kothii et cī ūlī ngatī woccia agammī ĭnōōnō vēlēk nyatarka tiir nē ōrrōt. ⁵ Alu nē tub, ōwō nē kaal ngatī adawini daackiaha kī thiryiowey, ēgērēny ĭthōng ēttēd ēlē cīnnī bīiyēnīy.

⁶ Ma balna thī mī acīn nē Yesu rēēna wo, ivir ōrrōt ĭthōng ūūk akat kuthungti nguuma cīnnī. ⁷ ĭthōng okolek ulua ĭthī ne, “Adiimi niia nyia kī aneeta? Yesu Ngērtī Nyekuc cī avī tammuatiddina, kalayyi na aniitia thīnīna thaarīy cīk Nyekucak, nyī akuni uukca aneeta!” ⁸ Ōthōōth thī balna nē kete nyatarka balna uduwak Yesu ĭnōōnō ethek ne, “Tēēa niia ririwacī cī gerthe wo eeta coo ngītīvōrī!”

⁹ Ma natē ikiyyia ijin Yesu ĭnōōnō ethek ne, “Athī thar cugunik ngēnē?”

Ēdēcī nē athī ne, “Athī thar cīganīk meelitin. ĭthōng keeginna naaga mēelī.” ¹⁰ Ma balna thīna ikiyyia ala nē Yesu naboo kūtūng ĭnōōgō athii cī ĭngkawecī tuu looca nīcē.

¹¹ Avĩ balna tēenyĩ cĩ ngõwēenyawu joonui natē, ithõng ēggē thiira kabanyca. ¹² Ma natē alaacõ ririwanĩnē cĩk gerthek ēē Yesu entek ne, “tioniet baai thēk niia ageeta ngõwēenyay nĩkē.” ¹³ Ma thĩ balna natē ikiyyia ēlēmaai Yesu ĩnõõgõ kōõt, ngaatĩ ēktanē ririwanĩnē cĩk gerthek wo eeta nĩcē ithõng õõt itiotho eleti cĩk ngõwēenyawu. Ngaatĩ agubuanĩ tēenyĩ cĩk ēēn vucciaknya ramma (2,000) titimma ĩcĩ thilo, ithõng ubukantothik bũluc kũtdũduddie.

¹⁴ Ma balna thĩ eeta cĩk ũuwa ngõwēēnya natē ēē, ivitia ivirit õõt athantĩk nyemut nĩcē korookjiok cĩk gaalawu kĩ loociok cĩk õjõõntĩ natē vėlēk. Ngaatĩ õvvõ acĩnĩ eeta thõõth cĩ balna avĩ natē wo. ¹⁵ Ma balna mĩ aavu arawothi nēēgē Yesu wo, acĩn kēnnē et wũ gõõ ayak ririwanĩnē cĩk gerthek ělla cĩnnĩ avĩ loota ahimit ceremua, ĩthĩ et cĩ ũbũna õõ jurrung ithõng balna ongollie nēēgē vėlēk õrrõt. ¹⁶ Ma thĩ balna eeta wũk ĩcĩnĩt thõõth nĩcē kir, uduktiak eet thõõth cĩ et wũ balna ayak ririwanĩnē cĩk gerthek ēē, ithõng kĩ thõõth cĩ ngõwēenyawu buu. ¹⁷ Ngaatĩ thĩ baa aavu alawĩ nēēgē Yesu kũtũngek looc cĩnĩng.

¹⁸ Ma balna mĩ õtõd Yesu kovowol, ikiyyia ala eeti wũ balna ayak ririwanĩnē cĩk gerthek ēē, ĩnõõnõ ethek ne, “Anya baai kirioit kĩ aniitia!” ¹⁹ Athii balna cĩ ēlēmĩ Yesu ngatĩ irioi kĩ ĩnõõnõ, ethei kēnnē ne, “Miirie bĩt ĩcĩ olu ithõng bĩt duwak eet cĩk kōrōõk cunung nyia kir cĩ adĩmanēcĩ aniitia Makayyioiti kĩ gõõl wũ balna amannici nē aniitia.” ²⁰ Ngaatĩ thĩ baa õkõyĩ eeti coo korookjiowēy ĩcĩk gaalawu vėlēk ĩcĩk ēēn õmmõtõ ēē, ithõng ũũk uduwak eet thõõth wũ balna adĩmanēcĩ Yesu ĩnõõnõ. ĩthõng eeta vėlēk cĩk balna athĩrar thõõth coo wo, ivitia utubantē.

Buweec cĩ adaaĩ kĩ ngaa cĩ ĩmmõrĩ

²¹ Ma baa ngĩ abaaē Yesu kovowola ũũk titimma cĩ bũlucõ, uluttiak ĩnõõnõ meelitini cobbi õrrõt balna nga avĩ nē titimma cĩ bũlucõ. ²² Avĩ balna makayyioiti ĩmma cĩ Ciith cĩ Lawinto, cĩ athĩ thar cĩgĩnĩk Jairoth. Ma baa ngĩ ĩcĩn nē Yesu wo, ikiyyia akatek ĩnõõnõ kuthungti thoonĩy cĩgĩnĩk, ²³ ithõng ĩlalek ĩnõõnõ ethek ne, “ĩmmõrĩ aneeta doolec cĩ ngayyi cĩ dĩcĩ õrrõt. Ijgia baai bĩt wum ĩnõõnõ athĩnēĩ cugunik kĩĩ katĩ kũbũna kũrũk!” ²⁴ Aavu thĩ balna Yesu ithõng irioit kĩ ĩnõõnõ.

ĩthõng owobit meelitini cobbi õrrõt ĩnõõgõ ithõng õõt unyuntõthĩk ĩnõõnõ. ²⁵ Avĩ thĩ balna ngaa ĩmma cĩ ĩpĩra õrrõt cĩ

immōrī mōōrīth cī ērēnnī ēlē biyyie erkinya ōmmōtō kī ramma. ²⁶ Īthōng balna adiccē kēgērō vėlēk cīk anyi akīīmēta cīk meelik. Ēdēcak nē ijio cīgīnik vėlēk avuthita cī mōōrīth cīnnī ēē, ĩthōng athii cī abūnna buu, ĩtooryi kēnnē kīi gērtha ōrrōt. ²⁷ Ma baa ngī ĩthīrar nē thōōth cī Yesu wo, ikiyyia ōwōb nē ĩnōōnō meelitina ĩthōng ūūk uwum cērēm cīnnī ĩcī bowuco. ²⁸ Nyatarka ahad balna nē athī ne, “Ma nēnnē thēk kuwum cērēm cīnnī kaganoko, kabūnna woccia thī kēnnē.” ²⁹ Ma balna ngī uwum nē cērēm cī Yesu wo, ikiyyia ĩbīl mōōrīthī cī ērēnnī ĩnōōnō ēlē ēē tamanoko, ĩthōng aga nē buu ĩthī ne ithii mōōrīthī cīnnē ēē. ³⁰ Ma natē noko, ikiyyia aga Yesu ngatī ūūwī tirthētī, ĩmma ēlla cīnnī ngatīvōrī ĩdīman ngaa cī ĩmmōrī ēē kūbūna, ngatī thī ammudēnē nē meelitina ĩthōng ĩjinoy ĩthī ne, “Ngēnē cī awum ceremua cīganīk koo?”

³¹ Ma natē edecit wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō entek ne, “Cīn nōōnō niia buu ngatī iyotti meelitini, ĩthōng naboo ĩjinoy niia ĩthī ne, ‘Ngēnē cī awumnya aneeta wo?’” ³² Īthōng thī balna nga kēnnē Yesu amuudi adiim acīn ngēnē cī awum ĩnōōnō wo. ³³ Ma balna thī ikiyyia ōtōngōlē ngaa coo abarrit ōrrōt ĩthōng ēyēla ēlē cīnnī. Nyatarka aga nē ngatī ithiwi mōōrīthī cīnnē ēē, ĩthōng ikiyyia akat kuthungti nguuma cī Yesu, kīi kuduwak ĩnōōnō thōōth vėlēk. ³⁴ Ma balna natē ēdēc Yesu ngaa nīcē ethek ne, “Anyi aniitia leminiti cunnie būna, bīt aavu jurrung talintia, nyatarka ithii pīrnanētī cunnie.”

³⁵ Ma balna nga ōthōōth nē kete wo, alibai kēnnē eeta gwuak cīk avvu ciitha cī Jairo makayyioit cī Ciith cī Lawinto, ĩthōng ĩvitia udukiak ĩnōōnō entek ne, “Adaak dooleca, nyī nga acanani Makayyioit.” ³⁶ Ma balna ngī athīrar Yesu thōōth cī aduwaai eeta Jairo wo, ikiyyia uduwak nē ĩnōōnō ethek ne, “Nyī ongollie, yak niia lemunit dō.” ³⁷ Athii balna nē cī ēlēmī et ĩmma kōwōb ĩnōōnō, ēlēmī balna nē Pētūrū kī Jemith kī gōtōnī Yōane dō. ³⁸ Ma balna mī ĩvitia ōdōlanit nēgē kōrōōk cī Jairo, amūdaai kēnnē Yesu ulua cī alue eeta ōrrōt. ³⁹ Ngatī thī baa ithiowī nē ciith, ĩthōng ūūk uduwak ĩnōōgō ethek ne, “Nyia utuluth niigia ōrrōt uukti eleeti looc wo? Nga kadaak dooleca, nga ōngī nē thōng.” ⁴⁰ Avvu kēnnē balna amaaci eeta ĩnōōnō thōng.

Ma balna natē itingka nē ĩnōōgō vėlēk kōōt ngatīvōrī, ĩthōng ikiyyia ūūwī nē baatī dooleco kī yaatī dooleco dō kī wobjiak

cīgīnik wūk balna ēēn iyyio ngatī aavē doolec ēē. ⁴¹ Īthōng agam nē doolec athiit īthōng ethek ne, “Talitha koum,” kī gōō kathī naaga ne, “Doolec cī dīcī wo, ketheci na aniitia ne tīnga jiena!”

⁴² Ma natē noko, ītīnga doolec coo ēēn baa erkinya ōmmōtō kī ramma wo jiena īthōng ōtōwa. Ngaatī atdiranganī thōōth coo īnōōgō ōrrōt kūdūt. ⁴³ Ma balna thī uduwak Yesu īnōōgō tirthēta ethek ne, “Nyī aduwaccu et īmma thōōth coo kūdūt,” īthōng uduwak īnōōgō naboo ethek ne, “Anycīk īnōōnō gimma kadak.”

Abūrī eeta Yesu Natharēta

6 Aavu balna Yesu īthōng ūtūngēk nginicē īthōng ūūk ōlōō cīnnī, ōwōb balna wobjiaha cīgīnnēk īnōōnō. ² Ma Kōr cī Yuwuthono ithianaī Yesu ūūk iliman eet Ciitha cī Lawinto. Ma balna utubantē thōōth cī aliman nē ēē, eet cīk meelīk ōrrōt wūk balna athīrar īnōōnō. Īthōng othoothito nēēgē mīn īītō ne, “Amūda da eeti coo gēēnyīth coo vēlēk nga? Ammūda da nē gēēnyīth cī adīmanī thoothonniok cīk addi wo nga? ³ Athii wōnō cī ēēn nē et wū gōō ōdōddō ijji? Logoo wū Maria, gōtōnī Jemith, Yothēbō, Yudath kī Thimone? Athii wōnō cī karūmē naaga kī ngōōnōgī ngato?” Īthōng balna ūtūbūrīt nēēgē īnōōnō.

⁴ Īthōng ethek Yesu īnōōgō ne, “Ongollie eeta et cī ōthōōth molook cī Nyekuco loociowēy vēlēk, īthōng ūtūbūrīt nēēgē īnōōnō looca cīnnī, tionniowa cīgīnnēk buu kī eet cīk kōrōōk cīnīng.” ⁵ Athii balna nē cī adīman thoothonniok cīk adīccē eet natē nyatarka balna athii nēēgē cī ēlēmī Yesu, īthōng balna nēnnē thēk ataadi nē athīn cīgīnik eetīnēy gwantīk īcīk īmmōrī īthōng anyīk īnōōgō kūbūnta. ⁶ Utubantē balna īnōōnō thōōth coo ōrrōt nyatarka athii eeta cī ēlēmī īnōōnō.

Ition Yesu wobjiak ōmmōtō kī ramma

Ma thī balna ikiyyia ōtōwī Yesu eet korookjiowēy īthōng illimana. ⁷ Ma thī balna natē ikiyyia ūtūvvū Yesu tionniak cīgīnik cīk ēēn ōmmōtō kī ramma ēē, īthōng ition īnōōgō kōōt kīītō ramma, ramma. Īthōng anyīk īnōōgō tirthēt cī ōvvō ingkawī ririwanīn cīk gerthek. ⁸ Īthōng uduwak nē īnōōgō ethek ne, “Nyī ayakcu gimma hēērōna cunung wo, ayait kēēt cī towominto dō, nyī ayakcu daainit kōdē nyarobinya, kōdē locibiro cī ayawu gimma. ⁹ Itihimit nakavacīt dō, nyī ayakcu ceremua cīk meelīk.

¹⁰ Mī iithioyyu kōrōōk ĩmma ngatī elemung eeta, aavut ōlōō nīcē kuumuc kōdōlan kōr cī ungnīccu kōrōōk nīcē. ¹¹ Mī athii cī elemnyung eeta ōlōō cī alibothicu wo, ĩthōng athii cī athīknunga, ũtūngtek eet nīkē ĩthōng iciaktak tuduwac cī nakavacīt cuguk natē kī katī kīi yelinit cī gerthetin cīning.”

¹² Ma balna thīna, ĩtūngathō nēēgē ĩthōng ōōt uduktiak eet kūtūngtek thoothonniok cīk gerthek cīgīk. ¹³ Ma balna thīna itingkaō nēēgē ririwanīnē cīk gerthek eletinēy cīk eet cīk meelīk, ĩthōng ivitia uvudito eet cīk meelīk cīk ĩmmōrī ngooroca kūbūnta.^c

Daaīth cī Yōane Batithta

(Bēl Matewo 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Ma baa mī ikiyyia ĩthīrar alaanī Ērōōdī^d thōōth coo nyatarka balna athantothīk thara cīk Yesu loociok vēlēk. ĩthōng balna athī eeta gwuak ne, “Ūrūga yoko Yōane Batithta daaītha, ĩnōōnō thī cī ayak nē tirthēt cī aticanni thoothonniok cīk adīccē eet wo.”

¹⁵ ĩthōng thī balna natē ahad gwuak athī ne, “Ēēn nē Elija^e et cī ēēn molook cī Nyekuco.” ĩthōng naboo ahad gwuak athī ne, “Ēēn nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī ōgōōn kī eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco wūk baa lōōla.”

¹⁶ Ma balna ngī athīrar Ērōōdī thōōth coo wo, ōthōōth nē ĩthī ne, “Ūrūga Yōane Batithta, eeti wū balna kētēda na ĩnōōnō ōō cīnī.”

¹⁷ Ition balna Ērōōdī eet kōōt kagamit Yōane kecebit ĩthōng karīwothīk kījan ĩcītō. Adīman balna Ērōōdī kete nyatarka balna atik nē Eroodiath ngaa cī Pilipo gōtōnī cīnī.^g ¹⁸ Ēhēcī balna

^c **6:13** *Ivitia uvudito eet cīk meelīk cīk ĩmmōrī ngooroca kūbūnta:* Avuud tionniaha eet cīk ĩmmōrī ngooroca kīi katī kūbūnta nēēgē.

^d **6:14** *Ērōōdī:* Avvū eeta Ērōōd coo athī ne, Ērōōd Antipath. Ēēn balna nē alaan baa ngī agameei Yōane Yesu batithimo. Bēl thōōth cī Ērōōd Antipath Nyaragawa ĩcī, Matewo 14:1; Marikō 6:14; Luka 3:1; Tiicanē cīk Tionniawu 4:27. Ēēn balna nē ngērtī alaan Ērōōd Cobbi wū balna ēēn nē alaan baa ngī arittiyai Yesu. Bēl thōōth cī Ērōōd Cobbi Nyaragawa ĩcī, Matewo 2:1-8; Luka 1:5. Ma baa vurtia cī Ērōōd Antipath, avī balna alaanī ĩmma cī athī Ērōōd Agripa cī balna ēēn baatī baatī baatīnī alaan Ērōōd Cobbi. Bēl thōōth cī Ērōōd Agripa Nyaragawa ĩcī, Tiicanē cīk Tionniawu 12:1-13:1.

^e **6:15** *Elija:* Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco wū balna ōkōyyī Nyekuci ĩnōōnō rūgētēt tammuatiddina. Arittiyai balna nē erkinyai cīk ēēn eet eet ramma kī eet tur (900) balna nga kitirriyai Yesu. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Alaanēta 17-21; 2 Alaanēta 1-3; Malak 4:5.

^g **6:17** *Pilipo gōtōnī cīnī:* Ēēn balna Pilipo gōtōnī alaan cī athī Ērōōd Antipath ĩthōng thī nga balna nē arūgī balna ngī okoyyi Ērōōdī ngaa cī Pilipo cī athī Eroodiath.

Yōane Batithta ngatī aduwacī Ērōōd ēthēcī ne, “Athii Ngiranī cī ēlēmācī ngatī atihe niia ngaa cī gootononu Pilipo.”

¹⁹ Ma thī balna aburek Ērōōdīathī Yōane, ithōng idiim ngī uruk īnōōnō thōng, athii kēnnē cī amūda gōōl cī woccia aruwi buu. ²⁰ Nyatarka balna ongollie Ērōōdī Yōane ithōng ēēla nē īnōōnō, aga balna nē athī ne, ēēn nē et cī edeemi thothonniok cī vōōrī thīnīn. Ma balna ngī athīrar Ērōōdī nyemut cī Yōane, abarrit balna nē ōrrōt ithōng naboo nga athīhī thōōth cīnnī ōrrōt.

²¹ Ma baa mī ikiyyia itini cī daaīth cī anyīcē Ērōōdīathī Yōane kadaak. Kōr wū balna ayai Ērōōdī peyian cī kōr cī tuuwuanēt cīnnī, wū balna avvanī nē eet cīk ēēn makayyiok cīk gaalawu, kī gaala cīk obbitik cīk nyīcēkeru,^h kī eet cīk obbitik cīk looc cī Galilea vēlēk. ²² Ma balna mī aku arūgūm būwanyīnī Ērōōdīathī oo, ebelbelit Ērōōdī kī kerenniok cīgīnīk, ithōng ijin alaani buweec nīcē ethek ne, “Jina aneeta gimma cī adiimi niinia, ithōng katī kanyi na aniitia.” ²³ Aduwaai balna Ērōōdī buweec nīcē ethei ne, “Kabūtanī ōrrōt kathī ne, kanyi katī na gii īmma cī ajinna niia aneeta, kōdē kangaracī looc cī kagami na wo kōrgēna bītī.”

²⁴ Ma thī balna natē ikiyyia ūūk būwēēcī neccie ngatīvōrī ithōng ūūk ijin yaatīnnī ethek ne, “Nyia woccia katī cī kajina na?”

Ēdēcī kēnnē yaatīnnē īnōōnō ethei ne, “Jina ōō cī Yōane Batithta.”

²⁵ Ngaatī thī baa amiirēnē būwēēcī neccie tamanoko ōkōyyī īcī alaano ithōng ūūk uduwak ethek ne, “Kadiimi na aniitia yoko tēēdaha ōō cī Yōane Batithta, ithōng arihia dūūca īcoo.”

²⁶ Ma thī balna ikiyyia anyīk thōōth coo alaan kōmōthē ōrrōt, ithōng woccia athii cī abūrī thōōth cī buweec coo buu, nyatarka balna ūbūtan nē nguumtēnēy cīk kerenniok cīgīnīk ēē vēlēk. ²⁷ Ma thī balna natē, ition nē alaani Nyīcēkērowoc īmma tamanoko kūūk kētēēda ōō cī Yōane Batithta kījana īcītō. ²⁸ Ma natē, ayaha nyīcēkērowocī neccie ōō cī Yōane Batithta dūūca, ithōng anyīk buweec nīcē kūūk kayawothīk yaatīnnī. ²⁹ Ma thī balna ngī athīrar wobjiaha cīk Yōane thōōth coo wo, ivitia otti ēlē cīnnī ithōng ōōt adaacō.

^h 6:21 *Gaala cīk obbitik cīk nyīcēkeru*: Gaala cīk obbitik koo agam gōō īmma nyīcēkēr uucciak codoi.

Itiling Yesu eet vucciaknya tur (5,000)

³⁰ Ma balna oboddia tionniaha kī Yesu, ithōng ivitia uduktiak inōōnō thoothonniok vėlēk cīk balna ōvvō adīman nēēgē, kī thoothonniok vėlēk wūk balna ōvvō alimaneei nēēgē eeta.

³¹ Ithōng ethek Yesu inōōgō ne, “Kōōt nōōnō kaavut ngamanī kabanyca mīn kuyuwuthit kīdīic.” Nyatarka balna mēēlī eeta ōrrōt cīk ōvvō icīnīng, ithōng avvu gwuak ithōng kothii gōōl cī woccia adaī tionniaha daainit. ³² Ma natē, otodit wobjiaha kovowol ithōng ōōt ngatī ōvōyyī attē nēēgē dō. ³³ Ma natē mēēlī thī balna eeta cīk acīn inōōgō ōrrōt, ithōng agaco inōōgō kī kītingathō kōōt, ithōng ivirit eeta cīk korookjiok cīk gaalawu vėlēk, kōōt kōdōlanīt ngīī ōvōyyī nēēgē wo icī ootinu. ³⁴ Ma balna mī uluciay Yesu kovowola, acīn kēnnē meelitin cobbi ōrrōt ithōng atamatīk inōōgō nyatarka balna aatī nēēgē kī athaa cīk athii tūwayyioiti tō. Ngaatī thī balna alimanī nē inōōgō thoothonniok cīk meelīk.

³⁵ Ma balna ngī okolothīk kōr cī jiatīn nīcē, ivitia wobjiaha cīgīnnēk uduktiak inōōnō entek ne, “Ithī jiatīn lōōcī ithōng ēēn ngittio kabanyit ōrrōt, ³⁶ anycīk eet kōōt manēēnīy kī korookjiowēy cīk ōjōōntī ngato wo, kī katī kōōt kutuyyia daainit cīnīng kadaait.”

³⁷ Ēdēcī Yesu inōōgō ethei ne, “Anycīk niigia inōōgō daainit.”

Ēdēcī nēēgē Yesu athī ne, “Adīmnyēt niia ageeta koottia kūtūyyīaha daainit cī awūpan nyarobinyaⁱ cīk ēēn thīk cīk ēēn eet ōmmōtō (200) woccia agam eeti cī aticcanni nyīlōwē turgi, kī katī kanycīha inōōgō kudit?”

³⁸ Ēdēcī Yesu inōōgō ethei ne, “Ayakcu niigia aheenin cīk avaddi cīk ēēn ithōng? Ōōt da icīnīt!”

Ma balna ngī ōvvō acīn nēēgē wo, ivitia uduktiak inōōnō entek ne, “Aatī aheenina cīk avaddi tur, kī kulugua ramma.”

³⁹ Ngaatī thī balna aduwacī Yesu wobjiak cīgīnīk koo, kuduktiak eet kaavutō loota kartienta cī cūlaī dūngūrūr mīn mīn. ⁴⁰ Ithōng aavutō eeta loota dūngūrūr ngatī ēnnē gōō gwuak eet ramma kōmmōtō, ithōng iitō gwuak eet tur. ⁴¹ Ma balna thīna idīīma Yesu aheenin cīk ēēn tur kī kulugua cīk ēēn ramma ēē, ithōng ēdēnya tammutiddin kī kagatan daainit nīcē, ithōng apak aheenin kī

ⁱ 6:37 *Nyarobinya cīk ēēn thīk*: Adūman katī eeti et nyarobiaca icī odoi icī ēēn thiihit tiica icī aticanini nē kōr codoi.

kanyīk wobjiak kengeryiek eeta. Īthōng agatan kulugua ramma ĩthōng anyīk wobjiak kengeryiek eeta. ⁴² Udukoĩ balna eeta vēlēk kīcacō. ⁴³ Ma balna thīna uluttia wobjiaha dongokua cīk abbīthī cīk ēēn ōmmōtō kī ramma cīk anyigiay aheeninēy kī kuluguanei. ⁴⁴ Ēēn balna eeta cīk maacīk dō cīk alingit Yesu wo eet vucciaknya tur (5,000).

Ōwō Yesu maamīy tiddina

⁴⁵ Ma baa tamanoko, uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk kōtōdīt kovowol kūtūwantē kabaaktē kōōt ĩcī Beththaida tōōna cī gōlla, ĩthōng balna athaan nē meelitin cī eetu kōōt. ⁴⁶ Ma vurtia cī anyīhī nē ĩnōōgō kōōt, ikiyyia ūūk ōtōd nē thiir ĩthōng alawōy. ⁴⁷ Ma balna ngī lōōcī garigari, ikiyyia arawak kovowolī kōrgēn cī bŭlŭcō, Yesu balna dō cī ngaanī avī natē. ⁴⁸ Acīn balna nē wobjiak ngatī atikonī kī kovowol, nyatarka balna edemothi nēēgē ngōōt cī avungan ĩnōōgō. Ma balna ngī ōbōwē aal lōōcī, ōtōwa balna Yesu bŭlŭca tiddina kŭūk kīdīm kagaama ĩnōōgō gōōla. ⁴⁹ Ma balna mī acīn nēēgē Yesu ngatī ōwōyanē maamīy tiddina wo, ahad kēnnē nēēgē athī ne miningit, ngatī aarī nēēgē guuwunya ōrrōt, ⁵⁰ abarritit balna nēēgē ōrrōt baa ngī acīn ĩnōōnō.

Ma tamanoko, uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Anycīk thinneti cuguk kokomit, aneeta Yesu, nyī ongolinangu.” ⁵¹ Īthōng balna ōtōd nē kovowol kī ĩnōōgō, ĩthōng ĩbīl ngōōtī ngatī atubuanini wobjiak cīk gīnnēk vēlēk; ⁵² nyatarka balna adītī ooti cīgīk pīd, ĩthōng athii cī aga kir thōōth cī ahat cī avaadiay nin.

Anyīk Yesu eet cīk ĩmmōrī kŭbŭnta looca cī Jēnathērētī

⁵³ Ma balna mī abaaktē nēēgē bŭlŭc ivitia ōdōlanit ngītī athī Jēnētharēt, ngītī balna ōvvō ēcēbī nēēgē kovowol. ⁵⁴ Ma balna ngī ongothia nēēgē ivitia ngatīvōrī kovowola, ivitia agaacō eeta Yesu nīco noko. ⁵⁵ Ngatī aviri nēēgē looc nīcē vēlēk alŭtanī eet cīk ĩmmōrī ĩthōng ōdōngta kŭanīy, ayakta ngītī aavē Yesu. Ayaha nēēgē ĩnōōgō katī mī athīhī nēēgē a ne ikiyyia nē. ⁵⁶ Īthōng goolliowēy ĩcīk ōkōyyī Yesu vēlēk, korookjiowēy kī korookjiowēy ĩcīk gaalawu, kī manēnīy, ayaha eeta eet cīk ĩmmōrī wo ngatī tŭwētō kaavutō natē, ĩthōng alaacō ĩnōōnō kanyīk ĩnōōgō kuwumit ngētōoc cī cērēm cīnnī. Īthōng eeta vēlēk cīk balna uwumit cērēm cīnnī ēē, ivitia ūbŭnta.

Aliman Yesu thoothonniok cīk abūna

7 Avvu alutiai balna Varithei gwuak kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha, cīk balna avvu Yeruthalēma Yesu. ² Avvu thī balna kēnnē ijiowa ngatī aduwi wobjiaha cīgīnnēk gwuak ahat, ngaanī kūtūnyītō athīn cīgīk gōōla cī thōōth cīning īcī Yudei. ³ Ōwōb thī baa lōōla Varithei kī Yudei cīk meelīk ngiran cī baajigi cīgīk, ūūny thī dōōkīthī nēēgē athīn cīgīk jurrung nga kuduktōy. ⁴ Kothii et īmma codoi īcīning cī aduk gii cī ūūta nēēgē ngatī tūwētō katī nga kūtūnyē. Ōwōb naboo nēēgē ngirantiok ōōgī cīk ōgōon kī cīk ūūnyī dūūcē kī lōkūlkūūlēta kī ijionya kī dīicūa.

⁵ Ma natē, ijinit Varithei cīkkō kī limanniok cīk Ngiranak Yesu entek ne, “Nyia athii wobjiaha cugunniek cī ōwōb Ngiran cī ōbaangietī cīgaak, īthōng udukoī athīnēi cīk ēēn riiriny wo? Nyia kuduktōy nēēgē athii cī ūūny athīn wo?”

⁶ Ēdēcī Yesu ethei ne. “Ēdēēm balna eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco, Īthaia ngatī ēhēēdī Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, nyatarka agiitia volongnyiak,

“Ēthērya aneeta eeta cīkkō kutugetinēy kaganoko,
īthōng rēētī thinneti cīgīk kī aneeta.

⁷ Alayya nēēgē aneeta kutugetinēy kaganoko.

Eēn limanī cī aliman nēēgē wo, Ngiran cī eetu kaganoko.’

⁸ Ungnīccu niigia thoothonniok cīk Nyekucak īthōng owobtu ngirantiok cīk eetu.”

⁹ Ma thī baa natē uduwak Yesu īnōōgō naboo ethek ne, “Ayaku niigia gēēnyīth cī anyung agiitia ūtūbūrīt thoothonniok cīk Nyekucak, īthōng kī katī uthutti ngiran cunung. ¹⁰ Nyatarka balna aduwa Mutha athī ne, ‘Tōngōlē baaba cunni kī yaaya,’ īthōng, ‘Eeti cī acīn baatīnnī kōdē yaatīnnī, aruwue woccia nē kadaak thōng.’ ¹¹ Īthōng thī kēnnē athinnu niigia ne, mī ayak eeti īmma gimma cī woccia ēēlī baatīnnī kōdē yaatīnnī, athinnu kēnnē niigia ne gii neccie ēēn anyinit cī Nyekuco. ¹² Nyī nga anyiccu et cī aavu noko, kēēl baatīnnī kōdē yaatīnnī. ¹³ Aburnu niigia thoothonniok cīk Nyekucak, nyatarka kī katī owobit liman cunung. Adīmannu thēk niigia thoothonniok ōōgī cīk gerthek.”

Kaal cīk anyi eet kīitō riiriny dīdī

¹⁴ Ma balna thī natē ūtūvvūwa Yesu meelitin kivitia ĩcīnnī naboo, ĩthōng ikiyyia ethek nē ĩnōōgō ne, “Īthīktangū niigia vēlēk aneeta, ĩthōng agaac thōōth coo jurrung. ¹⁵ Athii cī ēnnē gii cī ēhēet kēeng cī anyi aniitia ĩthī gērtha, thōōth cī ēkta kēenga ĩcunni cī anyi aniitia ĩthī gērtha. ¹⁶ Anyīk et cī ayak kīin kīthīwōy.”

¹⁷ Ma balna thī natē ūtūngēk nē meelitin, ĩthōng ūūk ittio ciith, ivitia ijinit wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō kuduwak ĩnōōgō thōōth cī owovothi cī alitanē eeta. ¹⁸ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Athii niigia cī egeenyu kī eeta gwuak. Athii niigia cī agayyu athī ne, athii ahat cī ēhēet et, cī aku ngatīvōrī athii woccia cī anyi et kī riiriny? ¹⁹ Abūnna daainti vēlēk ngatī adui eeti, nyatarka athii cī ēhēet ōkkō thīnīna cīnnī, ēhēet ōkkō kēengatō ĩthōng ētēha ngītivōrī.” Thōōtha ĩcī aduwa Yesu kētē wo, aduwa nē jurrung a ne, abūnna daainti vēlēk ōrrōt.[†]

²⁰ Ma balna natē ĩthī Yesu ne, “Thōōth cī ēkta ngītivōrī ělla cī eeto, cī anyi ĩnōōnō kī ‘riiriny.’ ²¹ Nyatarka ēēn muwēēnit cī aku thīnīna cī eeto cī anyi ĩnōōnō kīdīman thoothonniok cīk gerthek cīk atihī ngaay cīk eetu, cīk ogorthini, cīk aruwi eeta, ²² ngarubitin cī balintio, tuuenit, vōlōng, othoothi ngaa adiim ngī ogini, barriti cī kaal cīk eetu, tdīvalitin, teedinet cī eetu cī volongo, donginit cī eletinu kī thoothonniok cīk ōthōōth eeta giithēnta. ²³ Kaala cīkkō vēlēk avvu thīnīna cunni, ĩthōng ĩnōōgō cīk anyi aniitia athii cī alawē Nyekuc wo.”

Leminit cī ngaa ĩmma cī athii cī ēēn Yudenit

²⁴ Ma thī balna natē, ĩtīnga Yesu ūūk ĩcī looc ĩmma cī ōjōōn kī kōrōōk cī gaalawu cī athī Tire. Avī balna nē ōlōō ĩcī et ĩmma. Athii balna nē cī adiim kagaacō eeta ngatī aavē nē natē, ĩthōng thī balna aga eeta noko. ²⁵ Avī balna ngaa ĩmma cī ayak būwanyīnē ririwac cī gerthe, ĩthōng balna ĩthīrar nē mī avī Yesu natē, ĩthōng thī balna nē ūūk mūrūūr ĩthōng akat kuthungti thoonīy cīgīnīk. ²⁶ Ēēn thī balna ngaa neccie Girihenit, ĩthōng arittiay looca cī athī Vonethia tōōna cī looc cī athī Thiiria. Ikiyyia thī balna ala nē Yesu kūuk kitingka ririwac cī gerthe cī avī ělla cī būwanyīnī.

[†] 7:19 *Abūnna daainti vēlēk ōrrōt*: Angiranni balna ngirana cī Mutha ngatī adaī Yudei kiding cī kēlēgē ōōgī cik athī ngirani ne ēēn riiriny. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 11:1-32.

27 Ēdēcī Yesu ĭnōōnō ethei ne, “Anyīk nōōnō dōōlī cīganīk cīk ēēn Yudei kuduktōy kīcacō, nyatarka athii cī abūnna ngatī kadīmaanī ahat cī doolenu ĭthōng kanycīk kūrthī cīgīk.”

28 Ēdēcī ngaa athī ne, “Makayyioit, aduk kūrthī buu, lotaabūr cīk doolenu,^k cīk atdukuay lobela.”

29 Ma thī balna natē uduwak Yesu ĭnōōnō ethek ne, “Miirie bīt ōlōō, nyatarka decinit cunni wo ūrūbōthīwu katī būwanyūnī ūbūna, ētēha ririwacī cī gerthe ēē ělla cīnnī.”

30 Ngaatī thī balna amiirēnē nē ōkōyī ĭcī olu, ūūk ūrūbōthīk doolec cīnnī ēē ōngī lobela, ētēha ririwacī cī gerthe ēē ělla cīnnī.

Anyīk Yesu et cī adīītī kīna kūbūna

31 Ma balna ngī ūtūngēk Yesu kōrōōk cī gaalawu cī Tire ūūk ĭcī kōrōōk cī Thidonī, ĭthōng ōbōda ūūk ĭcī bŭlŭc cī Galilea, cī looc cī athī Dekapolith cī athī thar korookjiok cīk gaalawu cīk ēēn ōmmōtō. 32 Ma natē, ayaktak eeta gwuak ĭnōōnō et ĭmma cī adīītī kīna ĭthōng athii cī ōthōōthī. ĭthōng alaacō thī nēēgē Yesu kuwum ĭnōōnō athīnē cīgīnīk.

33 Ma balna thī ēnyēē Yesu ĭnōōnō meelitina ūūwī kabanyca, ikiyyia owothēk athīn cīgīnīk kīnīy cīk eetak ĭthōng ūtūrīk amūt athīn cīgīnīk, ĭthōng uwum ahaat cī eeto. 34 Ma natē, ēdēnya Yesu tammutiddin ĭthōng obodeei thīnīn ngaatī ēthēcī et nīcē ne, “Epatha,” athī thōōth coo ne, “Oyie!”

35 Ma baa thī natē, ivitia upuktie kīna cīk et nīcē ĭthōng ūbūna ahaatī buu ngaatī ōthōōthī nē jurrung. 36 Ngaatī thī balna aduwacī Yesu ĭnōōgō ēthēcī ne, “Nyī ovvoyyu aduwaccu et ĭmma thōōth coo kūdūt. Ma balna thī mī uduwak nē ĭnōōgō kete wo, nga kēggē ōvvō aduwa thōōth coo ōrrōt noko.” 37 Ma balna thīna itdirlangan thōōth coo eet vēlēk wūk balna athīrar ĭnōōnō ōrrōt ĭthōng othoothito ĭītō ne, “Aticcan nē kaal vēlēk jurrung ngatī anyīcē eet cīk adīītī kīna kīthīktoy, ĭthōng anyīk eet cīk tđivalīk kothoothitō jurrung!”

^k 7:28 Aduk kūrthī buu, lotaabūr cīk doolenu: Doolia cīk ōthōōth Yesu ngato wo, ēēn eet cīk ĭthraīlī, ĭthōng kūrthī cīk ōthōōth nē ngato wo, ēēn eet cīk athii cī ēēn Yudei. Adaac baa gōō Yudei eet cīk rēēng ennei ne ēēn nēēgē kūrthī. ĭthōng amīnan Yesu eet cīk ēēn Yudei kī eet cīk athii cī ēēn Yudei buu, ĭnōōnō thī cī itionanē Nyekuci ĭnōōnō kikiyyia kēēl eet vēlēk loota ngato wo.

Itiling Yesu eet vucciaknya wec (4,000)

8 Ma baa wathinniwēy nīkē, ikiyyia meelitini cobbi ĩmma naboo ĩthōng balna amūdaai athii daainti cĩ woccia adak eeta tō. Ngaatĩ avvūē Yesu wobjiak cĩgĩnik ĩthōng ethek ne, ² “Kamanni na eet cĩkkō ōrrōt, nyatarka kūrūmtēa kī ĩnōōgō wathinniook iyyio ĩthōng athii daainti cĩ woccia adak nēēgē tō. ³ Ma kitioni na ĩnōōgō gōōl kōōt ĩcĩ olu ngaanĩ kuduktōy, avalĩth woccia kēnnē nēēgē gōōla ĩthōng uukitō looc, nyatarka avvu gwuak rēēna ōrrōt.”

⁴ Ĕdēcĩ balna wobjiaha cĩgĩnnēk ethei ne, “Ngĩtdang coo cĩ ēēn baath wo, amūda koccia eeti ĩmma ahat cĩ aduk eeta cĩkkō vėlēk nga?”

⁵ ĩthōng ijin Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ayaku niigia aheenin cĩk avaadiay cĩk ēēn ĩthōng?” Ĕdēcĩ nēēgē ethei ne, “Türgērēm.”

⁶ Ma natē, uduwak nē meelitin kaavutō loota. Ngaatĩ agamĩ aheenin cĩk avaadiay cĩk ēēn türgērēm ēē, ĩthōng ethek Nyekuc ne ibalallē ĩthōng apaha, kī kanyĩk wobjiak cĩgĩnik kengeryiek eeta. ĩthōng balna engeryiek wobjiaha eet kī baa ngĩ aduwa nē ēē. ⁷ ĩthōng thĩ balna amūdaai ayak nēēgē kulugua cĩk kĩdik buu, ngaatĩ agatanĩ Yesu kulugua nīkē, ĩthōng anyĩk wobjiak cĩgĩnik kēē kengeryiek eeta. ⁸ Ma thĩ balna mĩ udukoĩ eeta vėlēk kĩcacō, ivitia ulluttĩa wobjiaha lotaabūr kĩbbĩtĩt dongokua türgērēm. ⁹ Ĕēn balna eeta vėlēk vucciaknya wec (4,000), ngaatĩ thĩ balna itionĩcē nē ĩnōōgō gōōl kōōt. ¹⁰ Ma baa thĩ tamanoko, otodit Yesu kovowol kī wobjiak cĩgĩnik vėlēk ōōt ĩcĩ looc cĩ athĩ Dalmanutha.

Ijinit Varithei thōōth cĩ adiccē eeta

(Bēl Matewo 16:1-4)

¹¹ Avvu balna eeta cĩk ēēn Varithei kī Yesu ĩthōng ivitia ēpēkantōy kī ĩnōōnō. Adiiim balna nēēgē atĩman ĩnōōnō kĩdĩman thōōth cĩ eyeliay cĩ aku tammuatiddina. ¹² Ōbōdēcĩ balna Yesu thĩnĩn ōrrōt, ĩthōng ōthōōth ĩthĩ ne, “Nyia gōō eeta cĩk erkinya cĩkkō kijinit thōōth cĩ yelinit wo? Kaduwacung na agiitia, athii katĩ cĩ kanyi eet cĩkkō thōōth cĩ akidan eeta.” ¹³ Ma natē ikiyyia, ũtũngek nē ĩnōōgō ĩthōng ōtōd kovowol abaaē bũluc ũũk tōōna ĩcĩ gōōla.

Gerthetin cī Varithei kī Ērōōd

(Bēl Matewo 16:5-12)

¹⁴ Eretek balna wobjiak ngatī ayahanī aheenin cīk avaadiay kī mēēlī, ayaha kēggē nēēgē codoi dō cī balna avī kovowolatō ēē.

¹⁵ Īthōng balna uduwak Yesu īnōōgō ethek ne, “Īcīnīt jurrung, ītō rēēntī kī nyīgīt cīk Varithei kī Ērōōd.”¹

¹⁶ Ngaatī thī balna ōthōōthōnē nēēgē nyaguana athīnnī ne, “Ōthōōth nē kete nyatarka athii naaga cī kayak aheenin cīk avaddi.”

¹⁷ Aga thī balna Yesu thōōth cī ōthōōth nēēgē ēē, īthōng ijin īnōōgō ethek ne, “Nyia othoothit thōōth cī a ne, kothii aheenin cīk avaadiay wo? Athii niigia cī athīknenu? Athii niigia cī agawu ngatī kayahane na ahat gōōla cī addi? ¹⁸ Ayaku niigia kēbērē īthōng athii cī acinenu, ayaku kīn īthōng athii cī athīknenu, īthōng athii cī ahadanu thōōth wū balna kadimani na buu? ¹⁹ Kōr wū balna kagatanē na ahat īthōng engeryewu eet cīk ēēn vucciaknya tur (5,000) ēēn wōnō dōngōkwuana cīk abbīthī wūk balna alūtanu niigia cīk ēēn lotaabūr īthōng?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Ēēn ōmmōtō kī ramma.”

²⁰ “Ma balna mī kapaai na aheenin cīk avaadiay tūrgērēm, īthōng engeryewu eet vucciaknya wec (4,000) ēēn wōnō dōngōkwuana cīk abbīthī cīk alūtanu niigia lotaabūrei cīk ūtūngtothīk īthōng?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Ēēn tūrgērēm.”

²¹ Īthōng ijin nē īnōōgō ethek ne, “Nga niigia athii cī agayyu noko?”

Anyīk Yesu et cī rubēnī kīcīnē

²² Ma balna mī ivitia nēēgē Beththaida, ivitia ayaktak eeta gwuak Yesu et īmma cī rubēnī, īthōng ivitia alaacō īnōōnō kuwum et nīcē. ²³ Ma thī natē ikiyyia agam Yesu athiit cī et nīcī rubēnī ēē, īthōng ūūwī īnōōnō ngatīvōrī kī kūtūrīk nē īnōōnō amūt bērenīy cīgīnīk. Īthōng atadīk athīn ēlla īcī et cī rubēnī ēē, īthōng ijin īnōōnō ethek ne, “Acīnī niia gimma?”

¹ 8:15 Nyīgīt cīk Varithei kī Ērōōd: Ōthōōth Yesu nyīgīt cīk Varithei kī Ērōōd, ōthōōth nē liman cīning cī gerthe. Bēl Nyaraga cī Matewo 16:12.

²⁴ Ma thī balna natē ēdēnya eeti coo looc ithōng ithī ne, “Ii, kacīnī eeta, ithōng kēdēnya ōgōōn kī kēēna cik ōwō thōng.”

²⁵ Ma natē, atadīk naboo Yesu athīn kēbērēnīy īcīgīnīk. Ma thī baa natē, ikiyyia īcīnē eeti jurrung, nyatarka ūbūnta kēbērē ithōng īcīn nē kaal vēlēk jurrung. ²⁶ Ngaatī thī baa itionīcē Yesu īnōōnō gōōl kūūk īcī ciith cīnnī ithōng uduwak ethek ne, “Nyī ngaanī amirie ōkkō ōlōō cī gaalawu naboo.”

Īthī Pētūrū ne ēēn Yesu Kiristo

²⁷ Ngaatī thī ōvvō ōwōyyī Yesu kī wobjiak cīgīnīk korookjiowēy īcīk ōjōōntī kī kōrōōk cī gaalawu cī athī thar Cithariya Vilipi. Ma thī balna gōōla, ijin nē īnōōgō ethek ne, “Athī thēk eeta ne, aneeta ngēnē na?”

²⁸ Ēdēcī nēgē Yesu athī ne, “Athī eeta gwuak ne, eeni niia Yōane Batitha, athī naboo gwuak ne eeni niia Elija, ithōng naboo athī gwuak ne, eeni niia et īmma eetīnēy īcīk ōthōōth molook cī Nyekuco.”

²⁹ Īthōng ijin nē īnōōgō ethek ne, “Ma thēk niigia athinnu ne ngēnē na?”

Ēdēcī Pētūrū athī ne, “Eeni niia Kiristo.”

³⁰ Ngaatī thī atīrīthī Yesu īnōōgō ēthēcī ne, “Ngī aduwacu et īmma enneccu ne ngēnē na.”

Ōthōōth Yesu thōōth cī daaīth cīnnī

³¹ Ma natē, ithianaī nē illiman īnōōgō ethek ne, “Amūda katī Ngērtī Eeto wū balna aku ēēn et hēcīnīt cobbi ōrrōt, ithōng abūrī katī makayyiowa kī makayyiok cik paadīrnyawu kī limannīok cik Ngiran cī Mutha. Aruwue katī nē kadaak ithōng ūrūga naboo vurtia cī wathinnīok iyyio.” ³² Aduwa balna nē thōōth coo jurrung tīrgilun. Ma natē, ikiyyia ūūwī Pētūrū Yesu kabanyca ithōng ūūk ennek īnōōnō ne, bilī thōōth coo.

³³ Ma natē umudie Yesu ithōng ēdēnya wobjiak cīgīnīk, kī kegerenyek Pētūrū kethek ne, “Eeni niia Thīttan! Nyēhē īcannī.” Īthōng ethek naboo ne, “Ēēn muwēēntī cunnie muwēēnīt cī eeto, athī cī ēnnē cī Nyekuco.”

³⁴ Ngaatī thī balna avvūē Yesu meelitin kī wobjiak cīgīnīk, kivitia joonui īcīnnī, ithōng uduwak īnōōgō ethek ne, “Mī adiim eeti

ĩmma ěēn wobjiait cannĩ, apĩrna katĩ nō nē kurucea^m kĩ baa na. Cĩnnĩ ĩthōng ōwōba aneeta. ³⁵ Mĩ adiiim eeti ĩmma ěēla rūgēt cĩnnĩ thōōtha cĩnnĩ, atdukeei katĩ nē tuu, ĩthōng eeti cĩ atdukeei rūgēt cĩnnĩ tuu nyatarka aneeta ĩthōng nyatarka Nyemut cĩ Abũnna, ěēla katĩ nē rūgēt cĩnnĩ. ³⁶ Nyia woccia cĩ abũnna cĩ amũda niia looca coo vēlēk katĩ mĩ utdukewu niia rūgēt cunni tuu? Kothii thēk gii cĩ amũda niia. ³⁷ Nyia woccia cĩ ataala niia kĩ rũba rūgēt cunni? ³⁸ Mĩ angawan eeti ĩmma ĩcannĩ, thōōtha cĩ liman cannĩ eetĩnēy ĩcĩk abũrĩ Nyekuc coo, kĩ eet cĩk adĩman thoothonniok cĩk gerthek. Angawan katĩ Ngertĩ Eeto buu nyatarka ĩnōōnō katĩ mĩ ikiyyia nē bulēnta ĩcĩ Baatĩnnĩ kĩ anjĩlēt cĩgĩnik cĩk dĩhĩmik.”

Ōthōōthōy Yesu kĩ Mutha kĩ Elija

9 Ma thĩ balna uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Kaduwachung na dīdī, aatĩ eeta gwuak kōrgēna cunung cĩk katĩ athii, cĩ adaai ngaanĩ kĩcĩnīt kabicoc cĩ Nyekuco ngatĩ akuni tirthēta.”

² Ma balna vurtia cĩ wathinniok tōrkōnōm, ōvvō balna Yesu kĩ Pētũrũ, Jemith kĩ Yōane, iriok ōvvō thiira cĩ wuuni ĩcĩ ōvvō attē nēēgē dō ĩcĩ athii eeta tō. Ma thĩ balna natē, ūtũwē ělē cĩ Yesu taranyũn ĩthĩ vōor pēr, ³ ĩthōng Atalanyit ceremuana cĩgĩnnēk ĩtō vōōrĩ pēr, athii cĩ aduwōy kĩ cĩk woccia ūũny eeti ĩmma

© 1996 David C. Cook

Ivitia Mutha kĩ Elija tammuatiddina ĩthōng othoothioy kĩ Yesu (9:4)

^m **8:34** *Kuruce*: Ododdi eeta cĩk Rũma eet kēēnīy ĩcĩk ěēn ramma cĩk ěēn telēcua. Arũgĩ eeti kuumuc, ĩthōng adaak daaith cĩ awuci ōrrōt.

loota ngato vėlėk. ⁴Ma natė, ĩcĩnĩt wobjiaha Elija kĩ Mutha ngatĩ ōthōōthōnė kĩ Yesu.

⁵Ngaatĩ thĩ balna ōthōōthĩcė Pėtūrũ Yesu ėthėcĩ ne, “Limannioit, dĩhĩm ōrrōt ngatĩ kaatė naaga vėlėk ngato, kėtėngėnyca da tugguet iyyio, cunni codoi, cĩ Mutha codoi, ĩthōng ĩthĩ codoi cĩ Elija.” ⁶Ĕrėk thĩ balna Pėtūrũ thōōth cĩ athĩ ne kuduwa, nyatarka balna ongollie nėėgė thōōth coo ōrrōt.

⁷Ma natė, ilibak diith cĩ aku abung ĩnōōgō ĩthōng ĩthĩraritō molook ĩmma diitha cĩ ōthōōth athĩ ne, “Ngėrnani coo cĩ kamĩnani ōrrōt, ĩthĩrarit ĩnōōnō.” ⁸Ma balna mĩ amuudi nėėgė tamanoko wo, acĩn kėnnė nėėgė kothii et ĩmma cĩ arũmė kĩ ĩnōōgō, Yesu dō.

⁹Ma balna ngĩ ulucciay nėėgė thiira tiddina ivitia loota, ikiyyia ĩtĩrĩth Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Nyĩ ovvoyyu aduwaccu et ĩmma gii wũ viyyio acĩnnu niigia, gii ngĩ ũrũga Ngėrtĩ Eeto daaĩtha.” ¹⁰Ma thĩ balna natė uthutti nėėgė thōōth cĩ irioni Yesu ĩnōōgō ėė, ĩthōng othoothito thōōth cĩ ōthōōth Yesu, cĩ athĩ ne, “Karũkna katĩ daaĩtha.”

¹¹Īthōng ijinit nėėgė Yesu entek ne, “Nyaia limanniowa cĩk Ngiran cĩ Mutha kĩitō ne, uwuantiaiy koccia Elija ĩcĩ owu ngaanĩ kikiyyia Kiristo wo?”

¹²Ĕdėcĩ Yesu ethei ne, “Uwuantiaiy koccia Elija ĩcĩ owu, kĩi katĩ kikiyyia kĩdĩmanek gii vėlėk. Īthōng nya kėtėhėdė Nyaragawa cĩ Nyekuco athĩ ne, apĩrna katĩ Ngėrtĩ Eeto, ĩthōng ėhėcė ōrrōt ĩthōng ũtũbũrĩt eeta ĩnōōnō wo? ¹³Īthōng balna ĩthĩ Yesu ne kaduwacung na agiitia, ikiyyia Elija vėlėk, ĩthōng ĩdĩmantėk eeta ĩnōōnō thoothonniok cĩk adiim nėėgė kĩcĩ aduwa Nyaraga cĩ Nyekuco wo.”ⁿ

Anyĩk Yesu logoo cĩ maacĩ kũbũna

(Bėl Matewo 17:14-20; Luka 9:37-43)

¹⁴Ma balna ivitia Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk cĩk ėėn iyyio, amũdaai thĩ kėnnė meelitin cĩ eetu arũmė kōdōwė kĩ wobjiak wũk balna gĩnnĩk ōōgĩ. Ĕpėkanōy balna limanniowa cĩk Ngiranak wo kĩ

ⁿ 9:13 *Elija*: Balna ngĩ ōthōōth Yesu thōōth cĩ Elija, ōthōōth nė thōōth cĩ Yōane Batithta. Bėl Nyaraga cĩ Marĩkō 1:1-9; 6:14-29.

ĩnōōgō. ¹⁵ Ma natē ivitia ukulliek eeta jien őrřōt ngatĩ acĩnĩ Yesu, ngaatĩ aviri ǒvvō ithawĩ ĩnōōnō.

¹⁶ Ma thĩ baa natē ijin Yesu wobjiak cĩgĩnĩk ethek ne, “Nyia cĩ ǣpǣkanoonu niigia kĩ ĩnōōgō wo?”

¹⁷ Ǽdǣcĩ eeti ĩmma meelitina athĩ ne, “Limannioit, kayahaci na aniitia logoo cannĩ, nyatarka ayak nē ririwac cĩ gerthe ĩthōng athii cĩ ǒthōōthĩ. ¹⁸ Ǽthōng dōōkĩthĩ ngĩ agam ĩnōōnō ririwacĩ cĩ gerthe wo, uuki ĩnōōnō looc, ĩthōng anyĩk kuduv kūtũgĩ, adak nyĩgĩt ĩthōng anyĩk kōkōm ǣlǣ kak. Kaduwaai balna wobjiak cugunik koo kitingkaco ririwac nĩcǣ, amaacĩ kǣnnǣ ĩnōōgō kũdũt.”

¹⁹ Ǽthōng balna natē uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Niigia eeta cĩk athii cĩ ayakcu leminit wo, karũmǣ thǣk katĩ na kĩ agiitia kĩ tĩngan? Nyia thǣk kũrũmtǣ na kĩ agiitia wo? Ayakta doolec ngato ĩcannĩ.”

²⁰ Ngaatĩ thĩ balna ayahacĩ nǣǣgǣ ĩnōōnō Yesu. Ma balna mĩ acĩn ririwacĩ cĩ gerthe wo Yesu, ǒtǒmǒǒĩ logoo coo tamanoko uuki looc kipirpir kuduv kūtũgĩ. ²¹ Ǽthōng ijin Yesu baatĩ dooleco ethek ne, “Ayak wathinnioik ĩthōng cĩ ǒgǒōnĩ nē kete?”

Ǽdǣcĩ baatĩ dooleco athĩ ne, “Ngaatĩ thǣk balna kĩdĩcthǣta. ²² Atdukeei ĩnōōnō ririwacĩ cĩ gerthe wo dōkĩthĩ guyyiatǒ kǒdǣ maamiytǒ adiiim aruk ĩnōōnō. Tamatĩet ageeta ĩthōng eleta ma ngĩ adiiimi niia.”

²³ Ǽdǣcĩ Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Nyia ennea ne dĩman doolec katĩ mĩ adiiimi wo? Amũjĩ kaala vǣlǣk eeta cĩ ǣlǣmĩ thǒōth cĩ Nyekuco.”

²⁴ Ma balna natē utulu baatĩ dooleco nĩco noko ĩthĩ ne, “Kayai na leminit, ǣǣla tooriiha kĩĩ maka!”

²⁵ Ma balna mĩ acĩn Yesu meelitin ngatĩ avĩjahacĩ ĩnōōgō joonui, egerenyek nē ririwac cĩ gerthe ǣǣ ethek ne, “Ririwacĩ coo cĩ anyi eet kidiitie kĩĩna ĩthōng athii cĩ ǒthōōth wo, kaduwaci na ketheci ne tǣǣa ǣlla cĩ dooleco, ĩthōng nyĩ nga amirothii ǣlǣ cinnĩ naboo!”

²⁶ Ǽthōng thĩ balna utulu ririwacĩ cĩ gerthe ǣǣ ĩthōng ǒtǒmǒǒĩ doolec őrřōt uuki looc, ngaatĩ ǣktanǣ ririwacĩ cĩ gerthe ǣǣ ĩcinnĩ. Ǽthōng ikiyyia aavu doolec kĩ cĩ adaaha, ĩthōng balna natē ĩtǒ eeta vǣlǣk ne, “Adaaha!” ²⁷ Ngaatĩ thĩ ǣǣlĩ Yesu ĩnōōnō ĩthōng agam athiit cinnĩ ǒdōng kĩbĩl jiena.

²⁸ Ma balna vurtia cĩ ǣtǣǣlĩ Yesu ciith kĩ wobjiak cĩgĩnĩk, ǒǒt aavutǒ mĩn, ĩthōng ivitia ijinit wobjiaha cĩgĩnnǣk ĩnōōnō dǒ mĩn

entek ne, “Nyia da kerehet ageeta ngatĩ kingkawua ririwac cĩ gerthe eẽ?”

²⁹ Ēdēcĩ Yesu ethei ne, “Ingkayyi woccia ririwacĩ cĩ gerthe coo lawinta dõ.”

Ōthōōth Yesu thōōth cĩ daaĩth cĩnnĩ naboo

(Bēl Matewo 17:22-23; Luka 9:43b-45)

³⁰ Ngaatĩ thĩ balna ũngnĩcē Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk nginicē, kĩ kōōt gōōla cĩ Galilea. Athii balna cĩ adiim nē kagaacō eeta ngĩtĩ ōkōyyĩ nē wo, ³¹ aliman balna Yesu wobjiak cĩgĩnĩk ethei ne, “Anyĩwothĩk katĩ Ngertĩ Eeto athĩn cĩk eet cĩk katĩ ōvvō aruk ĩnōōnō. Ma vurtia cĩ wathinniok iyyio, arũkna katĩ nē daaĩtha.”

³² Īthōng thĩ balna athii cĩ aga nēēgē thōōth cĩ aduwa Yesu eẽ, ĩthōng ongollie ngatĩ ajini nēēgē ĩnōōnō thōōth nĩcē.

Ngēnē cobbi?

(Bēl Matewo 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ Ma balna mĩ ivitia ōdōlanit Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk Kaparnaum. Ma balna mĩ aatĩ nēēgē ciitha eẽ, ijin Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Nyia wũ viyyio epēkanoonu niigia gōōla?” ³⁴ Ījjakcĩ balna wobjiaha athii cĩ ēdēcĩ ĩnōōnō, nyatarka balna epēkanōnĩ nēēgē thōōth cĩ athĩ ne, “Ngēnē cobbi kōrgēna cĩning.”

³⁵ Ngaatĩ thĩ balna aavē Yesu loota ĩthōng ūtũvvũwa tionniak cĩgĩnĩk cĩk eēn ōmmōtō kĩ ramma eẽ, ĩthōng ethek nē ĩnōōgō ne, “Ma ngĩ adiim eeti ĩmma uwantanĩ, anycĩk kōbōda vurtia, kutuura eetĩnēy vėlēk, ĩthōng ĩthĩ nē nyakapanait cĩ gōōnōgĩ vėlēk.”

³⁶ Īthōng thĩ ōdōnga Yesu doolec, kĩ kanyĩk kĩbĩl kōrgēna cĩning vėlēk, ĩthōng arabũut ĩnōōnō athĩnē cĩgĩnĩk, kĩ kethek ĩnōōgō ne, ³⁷ “Eeti ĩmma cĩ ēlēmĩ doolec cĩ ōgōōn kĩ cĩ kodongi na wo, thaariy ĩcĩganĩk, ēlēmnya aneeta, ĩthōng eeti cĩ ēlēmnya aneeta, athii cĩ ēlēmnya aneeta dō, ēlēmĩ et wũ balna itionana aneeta buu.”

Eeti cĩ athii cĩ aburnecet ageeta eēn cĩnac

³⁸ Aduwai balna Yōane Yesu ethei ne, “Limannioit, kacĩnna balna naaga et ĩmma cĩ athii cĩ eēn et cĩ meelitin cĩnac, ingka

ririwac cī gerthe thaariy cugunik, ithōng kuduktiaha naaga inōōnō kenteea ne, bīlū nyī nganī ingka, nyatarka athii cī ēēn nē et cīnac.”

³⁹ Ithōng balna thī ēdēc Yesu inōōgō ethek ne, “Nyī abīlnu inōōnō, nyatarka athii eeti ĩmma cī aticcan thōōth cī adiccē eet thaariy ciganīk, ithōng ūtūwē ōthōōtha aneeta vurtia tamanoko buth tō. ⁴⁰ Ithōng eeti cī athii cī abūrnet ageeta, ēēn nē et cīnac. ⁴¹ Ithōng mī anyung eeti ĩmma maam cīk awuddu thaariy ĩciganīk nyatarka eeginnu niigia eet cīk Kiristo, kaduwacung na agiitia thōōth dīdī, amūda katī eeti neccie anyinit cīnnī.

Tīman cī thōōth cī gerthe

⁴² “Ithōng mī adīman eeti ĩmma thōōth cī gerthe, ngatī anyīcē doolec ĩmma cī ēlēmnya aneeta kūtūbūr thōōth cannī, abūnna woccia ngatī ecebecu bī cobbi inyiawa cī et nīcē, ithōng utduktewu bīlūca. ⁴³ Ithōng mī anyi aniitia athiiti cunnie dīman thōōth cī gerthe, tēēdak tuu. Mayya ngatī ithiowe rūgēt cī avī kūdūt ayahi athiit codoi dō, kijiar ngatī ēyēhē athīn vēlēk ithōng uwu guyyia cī avī kūdūt,^o ⁴⁴ ngatī aavē kulutanti cīning cī athii cī adaaī ithōng athii cī adīitī gua kūdūt. ⁴⁵ Ithōng mī anyi aniitia thoocī cunnie dīman thōōth cī gerthe tēēdak tuu, mayya ngatī ōkōyyē rūgēta cī avī kūdūt ayahi thooc codoi dō, ⁴⁶ kijiar ngatī ayaē thoo vēlēk ithōng utdukothiwu guyyia cī avī kūdūt. ⁴⁷ Ithōng naboo mī anyi aniitia keberēcī cunnie dīman thōōth cī gerthe, tōkōcak tuu, mayya ngī ayai keberēc codoi kī woyyia ma ngī iithio kabicoc cī Nyekuco kī mī ayai kēbērē ramma ithōng utdukothiwu guyyia ĩcī avī kūdūt. ⁴⁸ ‘Athii kuluta cīk adak eet ēē athii cī adaaī, ithōng athii cī adīitī gua kūdūt.’ ⁴⁹ Amūda katī eeta vēlēk hēcīnīt kī tūūthēnēt cī guyyio balanga.

⁵⁰ “Abūnna balangī, ithōng mī ikiyyia ūcūlala, akuni katī anyi niia inōōnō kūmūcar naboo kuu? Ayait balang cī gōnīthētō kōrgēna cunung, ithōng aavut jurrung kī goonogu.”

^o 9:43 *Guyyia cī avī kūdūt*: Ēēn gua coo guo cī atūthī Nyekuci eet cīk abūrī inōōnō. Bēl Nyaraga cī Yelintio 20:7-15.

Thōōth cī ngerinit cī eeto kī ngaa

(Bēl Matewo 19:1-12; Luka 16:18)

10 Ma baa ngī ūtūngēk Yesu looc cī Kaparnaum ithōng ūūk looca cī Yudea, ithōng abaaē līl cī Yordani, nga aavu alutiay meelitini cī eetu inōōnō noko, ngaatī thī alimanī Yesu inōōgō kī gōō dōkīthī.

² Ma balna natē ivitia Varithei gwuak icīnnī, ithōng itīmanit inōōnō ngatī ajini ēthēcī ne, “Duwaaet da, ēlēmī Ngiranī ngatī woccia oōgī eeti ngaa cīnnī?”^p

³ Atajan Yesu inōōgō ethek ne, “Anyung da Mutha agiitia ngiran jang?”

⁴ Edēcī nēēgē Yesu ethei ne, “Ēlēmācī balna Mutha et kētēhēda nyaraga cī ogintio, ithōng oōg ngaa cīnnī, ithōng umurek tuu.”

⁵ Ngaatī thī ēthēcī Yesu inōōgō ne, “Nyatarka balna ōkōmī agiitia ooti, inōōnō thī cī ēhēdacung Mutha Ngiran coo wo.

⁶ Ithōng thī balna icowu icī tengenyianīt cī ēngēnycanī Nyekuci looc, ‘ēngēnyca balna nē et cī maacī kī ngaa cī ngayyi.’ ⁷ ‘Inōōnō thī cī ūngnicē eeti baatīnnī kī yaatīnnī ithōng oōt ūrūmtē kī ngaa cīnnī, ⁸ ithōng ivitia eeta cīk ēēn ramma wo ūrūmtē odoyyie.’ Ithōng thī ithīnga ēēn ramma odoyyie doo. ⁹ Ithōng thī nyī anyi et imma kēngēr gii wū urum Nyekuci kōdōwē.”

¹⁰ Ma balna ngī imiryie Yesu kī wobjiak cīgīnik oōt ciitha, ivitia ijinit nēēgē inōōnō naboo thōōth cī ogintio ēē. ¹¹ Edēcī Yesu inōōgō ethei ne, “Eeti cī oōg ngaa cīnnī ithōng itik imma naboo, adīman nē thōōth cī gerthe ngatī ūngnicē ngaa cīnnī. ¹² Ithōng ngaa cī abūrī maac cīnnī ithōng ūūk itie naboo, adīman nē buu thōōth cī gerthe.”

Agatan Yesu lōgōō cīk kīdik

(Bēl Matewo 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ayahai baa eeta gwuak Yesu dōōlī katadīk nē athīn cīgīnik inōōgō, kīī kagatan. Egerenyeei kēggē balna wobjiaha cīgīnnēk

^p **10:2** *Oōgī eeti ngaa cīnnī*: Ōthōōth Yesu thōōth cī tiento kī thōōth cī oōgī eeti ngaa cīnnī nyaragētēy icīkkō. Bēl Nyaraga cī Matewo 5:31-32; 19:3-9; Marikō 10:1-12; Luka 16:18. Ōthōōth Paulo thōōth cī tiento kī thōōth cī oōgī eeti ngaa cīnnī Nyaragawa icoo 1 Korinto 7:1-40.

eet cīk ayaha dōōlī ēē. ¹⁴Ma balna ngī acīn Yesu thōōth coo wo, ikiyyia avarac nē ōrrōt ithōng ethek īnōōgō ne, “Anycīk dōōlī kivitia ĩcannī, nyī alamnyu īnōōgō nyatarka adiiim kabicocī cī Nyekuco eet cīk ōgōōn kī nēēgē. ¹⁵Kaduwacung na agiitia thōōth dīdī, mī athii cī ēlēmī eeti kabicoc cī Nyekuco, kīcī ēlēmī doolec cī dīcī wo, athii katī nē cī iithio kabicoc cī Nyekuco kūdūt.” ¹⁶Ngaatī thī balna arabūtī Yesu dōōlī athīnēī cīgīnīk ithōng atadīk athīn ooti cīgīk ithōng agatan īnōōgō.

Et cī aballie

(Bēl Matewo 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷Ma balna mī ithianaī Yesu wueet, avira kēnnē eeti ĩmma kīī kakatēk īnōōnō kuthungti ĩcowu ithōng ĩī ne, “Limannioit cī abūnna, kogooni woccia na kuu kīī katī kūmūda rūgēt cī avī kūdūt?”

¹⁸Ēdēcī kēnnē Yesu īnōōnō ethei ne, “Avvūyya niia aneeta etheca ne kabūnna nyia? Athii eeti cī abūnna tō, Nyekuc dō cī abūnna. ¹⁹Aga niia thoothonniok cīk ngiran cī Nyekuco cīk athī ne, nyī aruui, nyī ōkōyyē ngaa cī et ĩmma, nyī ōgōrthē, nyī eyewothi et kirirēn, nyī ĩgōōla, ithōng tōngōlē baaba cunni kī yaaya.”

²⁰Īthōng ēdēc eeti neccie Yesu ethek ne, “Limannioit, kūthūtē balna na thōōth nīco baa kūnūūk baa nga keeni dīca.”

²¹Īthōng balna edemik Yesu īnōōnō kēbērē jurrung mīnana ithōng ethek ne, “Utungewu niia gii codoi dō. Bīt tūūwōī kaal vēlēk cīk ayahi niinia, ithōng anyiwu nyarobinya nīkē eet cīk ēēn ngījurra, ithōng ijiowa katī niia balinit cunni tammuatiddina. Īthōng ikiyyia ōwōba aneeta.”

²²Ma balna mī athīrar eeti coo thōōth coo wo, angarunyana nguum cīnnī ithōng ūtūwē ūūk mothinta, nyatarka balna aballie nē ōrrōt.

²³Ma thī balna natē ummudie Yesu ithōng ĩcīn looc, kīī kennek wobjiak cīgīnīk ne, “Ōkōmī ōrrōt ngatī iithioi balliowa kabicoc cī Nyekuco!”

²⁴ Ma thĩ balna natē angalillie wobjiaha, nyatarka thōōth cĩnnĩ ēē őrrōt. Īthōng ĩthĩ Yesu naboo ne, “Dōōlĩ cĩganĩk, ōkōmĩ őrrōt ngatĩ kithioi kabicoc cĩ Nyekuco! ²⁵ Amũjĩ ngatĩ ithiowĩ nyaakalĩ keberec cĩ libĩrawō, kijiar ngatĩ ithiowĩ eeti cĩ aballie kabicoc cĩ Nyekuco.”

²⁶ Īthōng balna ivitia angalillie wobjiaha nyatarka thōōth coo. Īthōng ivitia ijintoi nēēgē dō ĩtō ne, “Ngēnē thĩ woccia katĩ cĩ eliy?”

²⁷ Ma thĩ balna ĩcĩn Yesu ĩnōōgō jurrung ĩthōng ethek ne, “Ōkōmĩ thōōth coo eetĩnēy, ĩthōng athii kēnnē cĩ ōkōmĩ kĩ Nyekuc, nyatarka amũjĩ kaala vėlēk kĩ ĩnōōnō.”

²⁸ Īthōng ēdēcĩ Pētũrũ Yesu ethei ne, “Cĩn da, kũtũngtēha naaga kaal vėlēk ĩthōng kōwōbti aniitia!”

²⁹ Ma natē ēdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Kaduwacung na agiitia thōōth dĩdĩ, mĩ ũtũngek eeti ĩmma kōrōok cĩnnĩ, kĩ ngōōnōgĩ, gōōtōnōgĩ, baatĩnnĩ kōdē kĩ yaatĩnnĩ, kĩ dōōlĩ kōdē kĩ manēen nyatarka aneeta, ĩthōng nyatarka Nyemut cĩ Abũnna, ³⁰ amũda katĩ nē anyinit ngōnana eet tur korookjiok kĩ gōōtōnōgĩ kĩ ngōōnōgĩ kĩ ngaagĩ kĩ dōōlĩ kĩ mana kĩ canan, ma katĩ vurtia cĩ daaĩthō, amũda katĩ nē rũgēt cĩ avĩ kũdũt. ³¹ Īthōng thĩ eeta cĩk meelĩk cĩk yoko uwuantē wo, avvu katĩ aturna, ĩthōng cĩk meelĩk cĩk aturna yoko wo, avvu katĩ uwuantē.”

Ōthōōth Yesu thōōth cĩ daaĩth cĩnnĩ naboo

(Bēl Matewo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Ōvvō balna Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk ĩcĩ Yeruthalēmĩ. Uwuantēcĩ balna Yesu wobjiak cĩgĩnĩk, atdirangan balna thōōth, cĩ ōthōōth Yesu thōōth cĩ daaĩth cĩnnĩ wo ĩnōōgō őrrōt, ĩthōng otongollie eeta cĩk ōwōba ĩnōōgō vurtia buu. Ma natē naboo, ũũwĩ nē wobjiak cĩk ēen ōmmōtō kĩ ramma wo kabanyca, ĩthōng uduwak thothonniok cĩk katĩ ōvvō edenyiay kĩ ĩnōōnō. ³³ “Īthĩktōy, kōvvō yoko naaga Yeruthalēma ngatĩ katĩ ōkkō anyĩwothĩcē Ngērtĩ Eeto makayyiok cĩk paadĩrnyawu kĩ limanniok cĩk Ngiranak. Eteedi katĩ nēēgē ĩnōōnō daaĩth ĩthōng anycĩk eet cĩk athii cĩ ēen Yudei, ³⁴ cĩk katĩ adaac ĩnōōnō, urthii amũta, uuk thōng ĩthōng uruuita. Ma katĩ vurtia cĩ wathinniok iyyio, arũkna katĩ nē daaĩtha.”

Jinēnīt cī Jemithi kī Yōane

³⁵ Avvu balna doolia cīk Thebedeo Jemithi kī Yōane ammū dai Yesu, īthōng ijinit īnōōnō entek ne, “Limannioit, kadimnyi naaga aniitia dīmanēhēt gimma cī kajinni aniitia.”

³⁶ Ma natē ijin Yesu īnōōgō ethek ne, “Adimnyu niigia aneeta kīdīmanēwung agiitia nya?”

³⁷ Ēdēcī thī balna nēēgē īnōōnō ethei ne, “Anyeet ageeta kaavu īmma attia cunni īcī athio, īthōng aavu īmma attia cunni īcī angēttio, bulēnta cī makathīt cunni.”

³⁸ Īthōng ēdēc Yesu īnōōgō ethek ne, “Athii niigia cī agayyu gii cī ajinnu niigia wo.” Ulonu woccia niigia ngatī awuddu lōkūlkūl cī hecinto cī katī kawudi na,^r kōdē woccia agamnyu batithimo cī katī kagami na wo? ³⁹ Ma thī balna edecit nēēgē ītō ne, “Ii,” Īthōng uduwak Yesu īnōōgō ethek ne, “Abūnna, awudeenu katī niigia lōkūlkūllētēy īcīk katī kawūdēnē na, īthōng katī agamtu batithimo cī kagami na! ⁴⁰ Īthōng thī, athii na cī kayaē makathīt cī woccia kēbēranē et cī woccia avī attia cannī īcī athio kōdē īcī angēttio. Ayait taabīta cīkkō eet cīk eberyay vēlēk, īthōng Nyekuc dō cī ēbēra.”

⁴¹ Ma balna ngī athīrar wobjiaha cīk ēēn ōmmōtō thōōth coo wo, ivitia avaraccīk nēēgē Jemith kī Yōane. ⁴² Ngaatī thī balna avaanī Yesu īnōōgō vēlēk īthōng ethek ne, “Agayyu niigia alaanēta cīk eet cīk athii cī ēēn Yudei ayak makayyiok īthōng ēyēla tirthēt, īthōng amīnan makayyiowa cīk obbitik ngatī ēyēlanī tirthēt cīnīng makathīta. ⁴³ Nyī anyiccu thōōth coo kutugu kete īcunung. Īthōng mī adiiim eeti īmma ēēn makayyioit cunung, anyīk īnōōnō kī nyakapanait cī gōōnōgī vēlēk, ⁴⁴ īthōng mī adiiim eeti īmma uwuantēcī gōōnōgī, anyīk nōōnō kī nyakapanait cī eet vēlēk. ⁴⁵ Nyatarka balna athii cī aku Ngērtī Eeto loota ngato kivitia kiticantothīk eeta, aku balna nē kī katī kitananthīk eet, īthōng anyīk rūgēt cīnī kēēla eet vēlēk.”

^r 10:38 *Lōkūlkūl cī hecinto cī katī kawudi na:* Ōthōōth Yesu ngato thōōth cī pīranēt cīnī kī daaīth cīnī.

Anyĩk Yesu Bartimewo kĩcĩnē

(Bēl Matewo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Ma balna mĩ ivitia òdòlanit nēēgē Jeriko. Ītĩngathō Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk kĩ meelitin cĩ balna arũmē kĩ ĩnòònò ĩthōng ùtũngtek Jeriko, avĩ balna rubenniaiti ĩmma cĩ athĩ thar Bartimewo ngērtĩ Timeo loota natē. ⁴⁷ Ma balna ngĩ athĩrar nē athĩ ne, Yesu cĩ Natharētĩ cĩ òwō ēē, ēggērēny nē ĩthĩ ne, “Yesu! Ngērtĩ Davide,^s tamatĩha aneeta!” ⁴⁸ Eggerenyeyi balna eeta cĩk meelĩk ĩnòònò ethei ne, “Tivanē!” Īthōng balna nga ēggērēny nē òrròt noko athĩ ne, “Ngērtĩ Davide, tamatĩha aneeta!” ⁴⁹ Ma balna natē, ĩbĩl Yesu ĩthōng uduwak eet ethek ne, “Utuvvuyyia da ĩnòònò kikiyyia ngato.” Īthōng ùtũvvēcō nēēgē eeta rubenniait nĩcē entek ne, “Anyĩk thĩnĩn kòkòom, tĩnga jiena, avvuyyi aniitia Yesu.” ⁵⁰ Ngaatĩ thĩ balna atdũkēcĩ rubenniaiti cērēm cĩ ahimit nē ēlla cĩnnĩ ēē loota, ĩthōng òngòth tiddina ùũk ĩcĩ Yesu.

⁵¹ Īthōng thĩ balna ĩjin Yesu ĩnòònò ethek ne, “Adiimi niia kadaaĩ na aniitia nyia?”

© 1996 David C. Cook

Īdĩman Yesu et cĩ rubēnĩ anyĩk kũbũna kĩcĩnē (10:46-52)

^s 10:47 Ngērtĩ Davide: Aga eeta cĩk ēēn Yudei athĩ ne aritaiya katĩ Kĩristo tatũga ĩcĩ Davide. Bēl 1 Thameule 16:1-13; Tegelua 132:11-12; Tiicanē cĩk Tionniawu 2:29-36.

Ēdēcī rubenniaiti Yesu ethei ne, “Limannioit, kadiimi na kacīnē.”

⁵² Ngaatī thī balna aduwacī Yesu ĩnōōnō ēthēcī ne, “Bītō, anyi aniitia leminiti cunnie būna.” Ma balna natē ĩcīnē nē, ĩthōng ōwōb Yesu.

Ittio Yesu Yeruthalēm bulēnta cobbi

(*Bēl Matewo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yōane 12:12-19*)

11 Ma balna ngī ōjōōntī nēēgē Yeruthalēma, ivitia ōdōlanit ngatī ōjōōn kī thiir cī Olivi,^t ikiyyia ition Yesu wobjiak cīgīnīk ramma kūtūwantē kōōt ĩcī ootinu, ² ĩthōng ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Ōōt ōlōō ĩcī acīnnu avī cunung ĩcowu, ĩthōng mī itiothu, amudothicu katī thigiriec cī dīcī cī ecebjie cī nga kōtōwī eeti ĩmma vēlēk. Ōōgta noko ĩthōng ayaktawu ngato. ³ Mī ajinnung eeti ĩmma ethēcung ne, ‘Nyia cī adīmannu wo?’ Uduktiak entek ne, adiim Makayyioiti ĩthōng ōbōdanī katī tamanoko.”

⁴ Ngaatī thī balna ōvvō amūdōthīcē wobjiaha cīk Yesu wo thigiriec nīcē dīdī ecebjie gōōla tatūga. Ma balna ngī athī nēēgē ne kōōktaha wo, ⁵ ajin kēggē eeta gwuak cīk balna abīlī natē ĩnōōgō ethei ne, “Nyia cī adīmannu niigia wo? Ōōganu thigiriec nīco nyia?”

⁶ Ma natē ivitia edecit nēēgē kī balna mī aduwaai Yesu ĩnōōgō, ĩthōng ēlēmtaaī eeta nekie ĩnōōgō thigiriec kootti. ⁷ ĩthōng thī balna ayaktothīk nēēgē thigiriec nīcē Yesu, ĩthōng aryik ceremua cīgīk bowuca cī thigirieco, ĩthōng atadothīk Yesu bowuca tiddina. ⁸ Mēēlī balna eeta cīk atdukeei ceremua cīgīk cīk amarak loota ĩthōng etevettiek gōōla, evetei gwuak taliibēnē cīk ēngēda bōnōnioweī gōōla. ⁹ ĩthōng eeta cīk balna uwantē kī cīk aavu vurtia, ēgērēny nēēgē vēlēk athī ne,

“Hothana! Kubuluthit Nyekuc!

Anyīk kagatan Nyekuci et cī aku thaarīy cīk Makayyiocto!^u

^t 11:1 *Olivi*: Ēēn coo kēēt cī akula cī abiiri, cī avī looca ĩcī balna abaaī Yesu cī woccia aduk eeta kōdē amacūwanī ngooroc cī dīhīmī ngatī atūkūrēnī kōdē cī atūkūlēnī gii cī tūkūlēnto.

^u 11:9 *Et cī aku thaarīy cīk Makayyiocto*: Ēēn eeti cī aku wo Yesu.

© 1996 David C. Cook

Ittio Yesu Yeruthalēm kī alaanī. (11:1-10)

¹⁰ Anyĩk Nyekuc kagatan kabicoc cĩ katĩ aku tatũga cĩ oo Davide!^v Kĩdihĩthĩt Nyekuc! Hothana tammuatiddina!”

¹¹ Ma balna mĩ arawak Yesu Yeruthalēm, ũũk nē ĩthõng ittio Ciith cĩ Nyekuco. ĩthõng ĩcĩn nē kaal vėlĕk, balna ngĩ lōõcĩ jiatĩn, ũũk Yesu ĩthõng irioit kĩ wobjiak õmmõtõ kĩ ramma õõt ĩcĩ Bethani. ĩthõng ěrĕppan looc acĩn kaal vėlĕk. ĩthõng balna iriri lōõcĩ, ngaatĩ õkõyyĩ nē kĩ tionniak cĩginĩk ĩcĩ Bethani.

Īcĩn Yesu kurutoc

(Bĕl Matewo 21:18-19)

¹² Ma baa ngerethietĩn cĩnnĩ cĩ ĩttĩngathii nĕĕgĕ looca cĩ Bethani, ikiyyia thĩ balna adak Yesu boobo. ¹³ Acĩn balna nē kurutoc ĩmma

^v **11:10** *Tatũga cĩ oo Davide:* Ĕĕn balna Davide alaan cĩ ĩthraĩlĩ ĩthõng ĕĕn baatĩ baajigi Yesu wũ balna itiona Nyekuci kikiyyia kĩ alaan cĩ looc wũ balna agam Davide. Bĕl 1 Thamuele 16:1-13; Tegelua 132:11-12; Tiicanĕ cik Tionniawu 2:29-36.

cī ayak ballōk cīk meelīk rēena, ikiyyia ūūk ĩcīn nē katī mī abbiri. Ma balna mī ōkkō arawothi wo, ōkkō kēnnē amūda ballōk dō athii kurutocī cī abiri, nyatarka balna nga kīi itin cī abirni kurutocī neccie. ¹⁴ Īthōng ethek Yesu kurutoc nīcē ne, “Kothii katī et ĩmma cī adukci naboo anitia kūdūt!” Athīrar balna wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō ngī ōthōōth thōōth coo.

Ūūk Yesu Ciitha cī Nyekuco

(Bēl Matewo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yōane 2:13-22)

¹⁵ Ma balna ngī ōdōlanit nēēgē Yeruthalēm, ūūk ittio Yesu reerung cī Ciith cī Nyekuco, ĩthōng ūūk itingkawak eet cīk balna ūtēnē ĩjio cīgīk vēlēk ngītīvōrī. Īthōng ōbōrbōran lōbēlēt cīk eet cīk atalōnēē nyarobinya kī taabīt cīk eet cīk ūtēnē kurrienyā. ¹⁶ Īthōng balna athii Yesu cī ēlēmacī eet ngatī ēyēhanī ĩjio cīgīk kivitia kutuyyioy reerunga cī Ciitha cī Nyekuco. ¹⁷ Ngaatī thī balna alimanī eet ēthēcī ne, “Athī nyaraga cī Nyekuco ne, aavue katī kootti cannie, athī ne ciith cī lawinto, cī alawini eeta vēlēk cīk loociowu. Īthōng avvunnu kēnnē uwuyyu niigia kī ciith cī alugunyenī gōryiaha.”

¹⁸ Ma balna ngī athīrar makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha thōōth coo wo, ivitia idimito gōōl cī aruwi Yesu. Īthōng balna ongollie nēēgē ĩnōōnō nyatarka mēēlī eeta cīk atubuan limanī cīnnē ēē.

¹⁹ Ma balna mī jiatīn lōōcī, ētēkta Yesu kī wobjiak cīgīnīk ōlōō ōōt ngātīvōrī.

Liman cī kalimana kurutoca

(Bēl Matewo 21:20-22)

²⁰ Ma ngerethietīn cī balna ōwōyī Yesu kī wobjiak cīgīnīk gōōla, acīn balna kēnnē nēēgē kurutoc ōdōōk kī kēgērō. ²¹ Aavu thī baa Pētūrū ĩthōng ahada thōōth wū balna ōthōōth Yesu, ĩthōng uduwak ĩnōōnō ethek ne, “Cīn da Limannioit, kurutoc thī wū balna acīnī niia coo ōdōōk kak!”

²² Ēdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ayait leminit kī Nyekuc.

²³ Kaduwacung na agiitia thōōth dīdī, mī aduwaai eeti ĩmma

thiir coo ethei ne, ‘Tĩnga bīt tdũkõthĩk bũlũc,’ ĩthõng athii cĩ akidan thĩnĩna cĩnnĩ, ĩthõng ělēmĩ athĩ ne thõõth cĩ kuduwa na wo, ěen katĩ dĩdĩ, ĩthõng aku thẽk katĩ ěen dĩdĩ. ²⁴ ĩthõng kaduwacung na agiitia, gii cĩ ajinnu niigia lawinta, elemit ĩtõ ne ammũdanu thẽk katĩna, ĩthõng anyĩwothĩcẽ katĩ aniitia gii cĩ ajini ěẽ. ²⁵ Ma ngĩ alayyie niia, tũngẽk et cĩ adĩmanĩ aniitia buth ěẽ, kĩ katĩ kēnyēēĩ Baaba cunung cĩ avĩ tammuatiddina thoothonniok cĩk gerthek cugunik. ²⁶ ĩthõng thĩ mĩ athii niigia cĩ ungnicu eet cĩk adĩmannung agiitia buth, athii katĩ Baaba cĩ avĩ tammuatiddina ěẽ, cĩ ěnyēēĩ thoothonniok cuguk buu.”

Jinēnīt cĩ makathĩt cĩ Yesu

(Bēl Matewo 21:23-27; Luka 20:1-8)

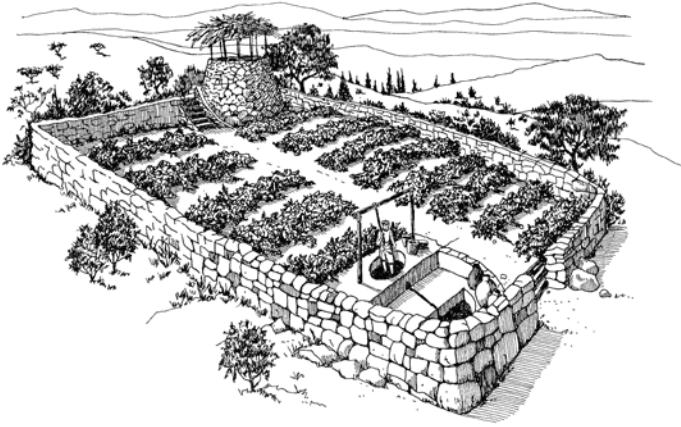
²⁷ Ma balna ngĩ õdõlanit Yesu kĩ wobjiak cĩgĩnĩk Yeruthalēm, ĩthõng ma balna nganĩ õwõ Yesu reerunga cĩ Ciith cĩ Nyekuco ĩcĩtõ, ivitia makayyiowa cĩk paadĩrnyawu kĩ limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha kĩ makayyiok cĩk eetu kĩ ĩnõõnõ. ²⁸ ĩthõng ivitia ijinit nēgē ĩnõõnõ entek ne, “Makathĩt jang cĩ umure niia eet Ciitha cĩ Nyekuco ĩthõng õbõrbõranu lõbēlēt cĩk eetu wo? ĩthõng ngēnē cĩ anyi makathĩt coo wo?”

²⁹ ědēcĩ Yesu ĩnõõgõ ethei ne, “Kajinnung katĩ na buu agiitia thõõth codoi dõ. Mĩ atajantu jurrung, kaduwacung thĩ katĩ na buu agiitia makathĩt jang cĩ kadĩmanē na kaal cĩkkõ wo.

³⁰ Uduktahangu da, aku balna da tirthētĩ cĩ anyĩcē Yõane eet batithimo tammuatiddina ĩcĩ Nyekuco, kõdē aku kĩ et cĩ olli kaganoko?”

³¹ Ngaatĩ akĩmkĩmanĩ nyaguana ĩthõng ĩtõ ne, “Kathĩ woccia ne? Mĩ kathĩ ne kĩtõ ne, aku balna tammuatiddina, ennecet kēnnē katĩ nē ne, nyia thĩ balna athii cĩ elemnyu niigia Yõane wo? ³² ĩthõng ma kathĩ ne, aku eeta, ongollie balna nēgē eeta. Aga balna eeta vēlēk a ne ěen Yõane et cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco.” ³³ Entek thĩ balna nēgē Yesu ne, “Athii cĩ kagayya naaga.”

Ngaatĩ thĩ ěthēcĩ Yesu ĩnõõgõ ne, “Athii thĩ cĩ kaduwacung na buu agiitia, ngēnē cĩ anya aneeta makathĩt cĩ kadĩmanē thoothonniok cĩkkõ wo.”

Et cī ēēv mana cī kēēn cīk vīnōwak (12:1)

Iyaiainit cī manu

(Bēl Matewo 21:33-46; Luka 20:9-19)

12 Ma balna natē uduwak Yesu īnōōgō thōōth cī owovothi cī alītanē et cī athī ne, “Avī balna eeti īmma cī ēēv mana cīnnī cī kēēn cīk vīnōwak,^w ūlūk luwat cīnnī kōyōkōn īthōng īdīman look cī amacūwanī nyegerua.^y Īthōng arīk lobele cī beinto īthōng ūtūngēēi mana evyiok kī kēhērōn nē. ² Ma balna ngī ōdōlanit wathinniowa cīk teedintiak, ition evyioiti nyakapanait kūūk kidiima vīnō cīnnī. ³ Ōvvō kēggē agam evyiowa nekie ticciannioit thōng, īthōng uukitō īnōōnō ōrrōt, īthōng itionito īnōōnō kimirie athīnēi kaganoko. ⁴ Īthōng itiona baatīnnē, nyakapanait īmma naboo, ōvvō kēnnē uuk īnōōnō ōō īthōng adacītō ōrrōt. ⁵ Īthōng balna ition baatīnnē ticciannioit īmma naboo, ōvvō kēnnē aruk īnōōnō kadaak. Īthōng ition nē ōōgī cīk meelīk, ōvvō kēnnē uuk evyiowa nekie ōōgī kī kuuruit ōōgī.

^w 12:1 *Kēēn cīk vīnōwak*: Amīnan balna eeta cīk Īthraīlī kēēt cī vīnōwo ōrrōt, nyatarka amacūwa nēēgē mērtē nyegeruanīy nīikē. Ma ngī ōthōōth dōkīthī Nyekuci nyatarka eet cīk Īthraīlī eyehethei nē īnōōgō kēēt cī vīnōwo wū balna akatī nē kī katī karyik nēēgē nyegerua cīk meelīk cīk ēyēhēthēcī nē īnōōgō tiic cī abūna cī atican nēēgē. Bēl thōōth coo Nyaragawa īcī Tegeluanu 80:8-16; Īthaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Matewo 21:33-46; Marikō 12:1-12; Luka 20:9-19. Balna ngī aduwa Yesu thōōth cī mana cī vīnōwo wo, agaco limanniowa cīk ngiranak kī paadīrnya cīk obbitik ngatī ētēēdi Yesu thoothonniok cīgīk.

^y 12:1 *Look cī amacūwanī nyegerua*: Amacūwa eeta mērtē cī vīnōwo loowa īcoo.

⁶“Ayak balna baatĩ manu ngērĩnĩ codoi doo cĩ amĩnan őrrõt. Ma balna vurtia itionĩk nē doo cĩnnĩ ēē, eet cĩk ēbēk mana a nē ne ongollie katĩ nēēgē ĩnōōnō.

⁷“Avvu kēnnē ǒvvō ǒthōǒth evyiowa nekie mĩn athĩ ne, ‘Doolec cĩnnĩ kir neccio, kivitia kuruuit ĩnōōnō ĩthōng katĩ ijjo cĩgĩnnēk koo, ĩtō cĩgaac.’ ⁸Ngaatĩ thĩ balna agammĩ nēēgē Ngērtĩ eeto, ĩthōng uuruuit ĩnōōnō kĩ kutduktēk ēlē cĩnnĩ wo ngĩtĩvōrĩ manatō ĩcĩ kēen cĩk vĩnōwak.”

⁹Ma balna thĩ natē ĩjin Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ahaddu niigia adĩman woccia katĩ baatĩ manu nya? Aku katĩ aruk nē ticcianniok nĩkē vėlēk ĩthōng anyĩk mana nĩcē eet ǒōgĩ. ¹⁰Dĩdĩ ēbēllũ niigia thōǒth wũ balna eheddi Nyaragawa ĩcĩ Nyekuco^z athĩ ne, ‘Bĩ wũ balna abũrĩ tēngēnyiowa, ikiyyia ĩthĩ ne bĩ cĩ ĩjar őrrõt goonoginiy vėlēk. ¹¹Īdĩman balna Makayyioiti thōǒth coo, ĩthōng abũnna őrrõt kĩ ageeta.”

¹²Ngaatĩ thĩ balna adiimi makayyiowa cĩk Yudei agammĩ ĩnōōnō, nyatarka balna aga nēēgē ngatĩ ǒthōǒthĩ Yesu buth thōǒth cĩ oyokoneei ĩnōōgō. ĩthōng thĩ balna ongollie nēēgē meelitin cĩ eetu, ngaatĩ ũngnĩcē ĩnōōnō ĩthōng anycĩk ĩnōōnō kũũk.

Abũnna ma adũman mũcũrrũ kōdē gērtha

(Bēl Matewo 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³Ma balna thĩ vurtia, ivitia itionito makayyiowa Varitheĩ ǒōgĩ kĩ eet ǒōgĩ cĩk ēen meelitin cĩ ēen elliok cĩk Ērōod kōǒt ĩcĩ Yesu, athĩ nēēgē ne kedettiaha ĩnōōnō thōǒtha ĩcĩ gerthe.

¹⁴Ivitia thĩ balna nēēgē kĩ ĩnōōnō ĩthōng ĩtō ne, “Limannioit, kagayya naaga aduwa niia thōǒth cĩ ēen dĩdĩ ĩthōng athii cĩ ongollie niia thoothonniok cĩk ahad eeta. ĩthōng naboo athii cĩ awueei makathĩt cĩ eetu, ĩthōng thĩ alimanĩ eet thōǒth cĩ Nyekuco

^z **12:10** *Nyaragawa ĩcĩ Nyekuco*: Itina wũ balna Yesu, aatĩ nyaragēta cĩk ēen tur cĩk ǒthōǒth ngiran cĩ Nyekuco, wũ balna ēhēda Mutha kĩ nyaragēt wũk ēhēd eeta wũk ǒthōǒth molook cĩ Nyekuco, kĩ tegelua cĩk Davide kĩ nyaragēt ǒōgĩ cĩk balna ehedothii thoothonniowa cĩk eet cĩk ĩthraĩlĩ. ĩthōng nyaragēta cĩkkō vėlēk aatĩ Nyaragawa ĩcĩ Nyekuco, ĩthōng ēen nēēgē vėlēk nyaragēt cĩk Ngērēmngērēm cĩ Ũnũuwa. Yoko ma ngĩ ǒthōǒth Kirithtianēta thōǒth cĩ Nyaraga cĩ Nyekuco wo, ǒthōǒth nēēgē thōǒth cĩ nyaragēt cĩkkō vėlēk cĩk Ngērēmngērēm cĩ Ũnũk wo, kĩ nyaragēt cĩk Ngērēmngērēm cĩ Jōr cĩ ehedothii thoothonniowa cĩk ǒthōǒth thōǒth cĩ Yesu Kiristo.

cī ēēn dīdī. Duwaaet da, gērtha woccia kī Ngiran cīnang ngatī kītabicē mūcūrrū alaan cobbi cī Rūma,^a kītabta kōdē athii tō?”¹⁵ Īthōng thī balna aga Yesu ngatī ayahi nēēgē muwēēnīt cī ayak nēēgē, ĩthōng ēdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Nyia idiimit niigia ĩtīmantangū aneeta wo?” Īthōng ma natē ennek Yesu ĩnōōgō ne, “Ayakta da nyarobiiac cī ēēn thiihit wo, kīcīn nana.”¹⁶ Ngaatī thī baa ayawothicē nēēgē ĩnōōnō nyarobiiac ĩthōng ĩjin nē ĩnōōgō ethek ne, “Cī ngēnē nguum coo kī thar cīkkō?” Ēdēcī nēēgē athī ne, “Alaan cobbi cī Rūma.”

¹⁷ Īthōng thī balna uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Anycīk alaan cobbi cī Rūma kaal cīgīnik, ĩthōng anycīk Nyekuc kaal cīk Nyekucak.” Īthōng balna utubantē nēēgē vēlēk nyatarka Yesu.

Thōōth cī karūknanī daaītha

(Bēl Matewo 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Aatī thī balna Thaduthei gwuak cīk athī ne athii cī arūkna eeta daaītha, ĩthōng oōt ĩjinit Yesu.^b ¹⁹ Ngaatī thī baa ēthēcī nēēgē ĩnōōnō ne, “Limannioit, ēhēēdīccēt balna ageeta Mutha ngiran coo athī ne, mī adaak eeti uungni ngaa kothii doolec, aku gotonia ĩthōng agam ngaa cī bōyyī ēē, kī katī kitirak dōōlī cīk katī ēēn cīk gōtōnī cī adaak ēē. ²⁰ Aatī thī balna eeta cīk ēēn gōtōnōk cīk ēēn tūrgērēm. Īthōng ikiyyia itiwōōy cobbi ĩthōng adaak kothii doolec. ²¹ Īthōng ikiyyia cī ōwōba agam ngaa cī bōyyī ēē, aku kēnnē nē buu adaā kothii dōōlī. Aku ōwōbēcī gotonia cī ēēn iyyio buu gōōl nīcē dō noko. ²² Adaaito balna doolia cīk ēēn tūrgērēm cīk ēēn gōōtōnōk koo vēlēk kothii dōōlī. Ma vurtia cīnnī, ikiyyia adaak ngaa neccie buu. ²³ Ma katī thī kōr cī arūknanī eeta vēlēk cīk adaaito, ēēn katī ngaa coo ngaa cī ngēnē? Nyatarka balna agammit nēēgē vēlēk cīk ēēn tūrgērēm wo ĩnōōnō.”

²⁴ Ngaatī ēthēcī Yesu ĩnōōgō ne, “Abaccu niigia! Athii cī agawu niigia thōōth cī eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco kōdē tirthēt cīnnī. ²⁵ Mī ūrūkta eeta cīk adaaito, athii nēēgē cī aavu atihī, aatī katī nēēgē kī anjilēta cīk tammutiddinak. ²⁶ Īthōng thī nyatarka

^a **12:14** *Alaan cobbi cī Rūma*: Agam balna alaanī cobbi cī Rūma alaanēt cīk loociok cīk meelik, ĩthōng agam eet cīk Yudei cīk aatī Yudea kī cīk aatī Galilea buu. Avvū eeta cīk Rūma alaan cobbi cīnīng ēē, ethei ne Cēthērē.

^b **12:18** *Thaduthei*: Ēēn Thaduthei Yudei cīk athūnnī Ngiran cī Mutha dō, ĩthōng athii cī ayak lemīnīt cī athī ne, arūkna katī eeta cīk adaaito daaītha. Athii balna nēēgē cī ēlēmī ririwanīn kī anjilēta. Bēl Nyaraga cī Tiicanē cīk Tionniawu 23:8.

thõõth cĩ arũknanĩ daakciaha, nga ebelit niigia nyaraga cĩ Mutha ngatĩ eheedinie thõõth cĩ atũthēnē bõõnõ, thõõth cĩ aduwacĩ Nyekuci Mutha ēthēcĩ ne, ‘Aneeta cĩ keeni Nyekuc wũ alayya oo Abrahamĩ,^c Aĩthai^d kĩ Yokobi.^e’²⁷ Ēēn nē Nyekuc cĩ ruguthiowu athii cĩ ēēn cĩ daakciawu. Erekcung agiitia thõõth õrrõt.”

Thõõth cĩ addi cĩ tiiri

(Bēl Matewo 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Avĩ balna limannioiti cĩ Ngiran cĩ Mutha buu natē, athĩhĩ thõõth cĩ õthõõthõnē Yesu kĩ Thaduthei. Acĩn balna nē ngatĩ ēdēcĩ nē thõõth cĩnĩng wo jurrung. Ngaatĩ avĩjahacĩ nē Yesu ĩthõng ijin ĩnõõnõ ethek ne, “thõõth jang cĩ tiiri õrrõt goonoginiy vėlēk?”

²⁹ Ēdēc balna Yesu ĩnõõnõ ethek ne, “Cĩ tiiri õrrõt goonoginiy vėlēk coo, ĩthĩktõy niigia eeta cĩk ĩthraĩlĩ! Ēēn Makayyioiti Nyekuc cĩnac codoi dõ doo. ³⁰ Mĩnan Makayyioit Nyekuc cunni thĩnĩna cunni vėlēk, ririwaca cunni vėlēk, muwēenta cunni kĩ tirthēta cunni vėlēk.’ ³¹ ĩthõng thõõth cĩ tiiri õrrõt cĩ ēēn ramma coo, ‘Mĩnan eet kĩ cĩ amĩnani niia ēlē cunni.’⁸ Kothii thõõth ĩmma cĩ tiiri cĩ ijiar cĩk ēēn ramma cĩkkõ.”

³² ĩthõng ethek limannioiti cĩ Ngirano Yesu ne, “Edemiwu Limannioit! Ēēn thõõth cĩ aduwa niia wo, thõõth dĩdĩ cĩ athĩ ne, ēēn Makayyioiti Nyekuc codoi doo dõ, ĩthõng athii ĩmma naboo tõ. ³³ Kĩ ngatĩ woccia amĩnanē niia Nyekuc thĩnĩna cunni vėlēk, muwēenta cunni vėlēk, tirthēta cunni kĩ ngatĩ amĩnanē eet vėlēk kaavu kĩ cĩ amĩnanē niia ēlē cunni. Tiir õrrõt ngatĩ ēlēmē

^c **12:26 Abrahamĩ:** Avvũ balna Nyekuci Abraham kũtũngek eet cik kõrõõk cinnĩ kĩ looc cinnĩ, ĩthõng õwõb Nyekuc kũũk looca ĩci jõr. Ikiyyia balna nē ĩthĩ baatĩ Yudei. Arũgĩ balna nē erkinya vucciak codoi kĩ eet eet ramma (1,800) baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cĩ Thianantõ 12-26.

^d **12:26 Aĩthai:** Ēēn balna Aĩthai ngērtĩ Abrahamĩ cĩ balna abũtanai Nyekuci Abraham. Bēl thõõth cĩnĩ Nyaragawa cĩ Thianantõ 17-35.

^e **12:26 Yokob:** Ēēn balna nē logoo cĩ logoo cĩ Abrahamĩ, ayak balna Yokobo dõõlĩ õm-mõtõ kĩ ramma. Utũwũ balna Nyekuci thar cĩgĩnik ĩtõ ĩthraĩl. Avvũe oo baatĩ baajigi dõõlĩ cik gĩnnik athĩ ĩthraĩl, ĩthõng balna itina ĩci aavē Yesu ēē, avvũe balna naboo nēēgē athĩ Yudei. Bēl Nyaraga cĩ Thianantõ 25-50.

⁸ **12:31 Mĩnan eet kĩ cĩ amĩnani niia ēlē cunni:** Uduwa Yesu gõõl cĩ woccia amĩnanē niia et cĩ abakanonu kĩ aniitia Nyaragawa ĩci Luka 10:27-37.

thothonniok cĭk ēēn ramma wo, kĭ ngatĭ anyĭcē niia anyinit cĭ kelegenu Nyekuc ciitha cĭnnĭ.”

³⁴ Ma balna ngĭ athĭrar Yesu ĩnōōnō ngatĭ ōthōōth thōōth cĭ ēgēēnyĭ wo, ethek ĩnōōnō ne, “Athii niia cĭ eeni rēēn kĭ kabicoc cĭ Nyekuco. Ma balna vurtia, ithii eeti ĩmma cĭ nganĭ ajin ĩnōōnō thōōth naboo tō.”

Ēēn Kiristo Ngērtĭ ngēnē?

(*Bēl Matewo 22:41-46; Luka 20:41-44*)

³⁵ Ma balna mĭ aliman Yesu eet reerunga cĭ Ciith cĭ Nyekuco ĭcĭtō, ikiyyia ijinyoy nē ĩthĭ ne, “Nyia kĭtō limanniowa cĭk Ngiran cĭ Mutha ne, ‘Ēēn Kiristo ngērtĭ Davide?’^h ³⁶ Aduwaai baa Ririwacĭ cĭ Dĭhĭmĭ Davide kōthōōth kĭ ne,

“‘Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannĭⁱ ethei ne:

“Avvu attia cannĭ ĭcĭ athio^j

kuumuc gii ngĭ kaarĭha mĭrōk cugunik

loota thoonĭy ĭcugunik.””

³⁷ Avvū Davide ĩnōōnō ethei ne, ‘Makayyioit,’ ĭthōng ēēn woccia Kiristo ngērtĭ Davide kuu?”

Ītĭrĭth Yesu Varithei kĭ limanniok cĭk ngiranak

(*Bēl Matewo 23:1-36; Luka 20:45-47*)

³⁸ Ma balna mĭ aliman Yesu eet, ikiyyia uduwak nē ĩnōōgō ethek ne, “Egeenyit limanniok cĭk Ngiran cĭ Mutha cĭk atarnanĭ ngatĭ ahimti ceremua cĭk wuuntik, ĭthōng adiim kĭthaacō eeta ĩnōōgō tongolintia ngatĭ tuuwēēntō. ³⁹ Īthōng naboo adiim mĭ aatĭ loota taabĭtēy cĭk ootinu Ciithēnēy cĭk Lawintak kĭ ngatĭ attē taabĭtēy cĭk obbitik vatĭkēy cĭk peyiano. ⁴⁰ Eeta cĭk ĭtdany ngaay cĭk bōyyĭk

^h **12:35** *Ēēn Kiristo ngērtĭ Davide:* Aga eeta cĭk ēēn Yudei athĭ ne arittiy katĭ Kiristo tatūga ĭcĭ Davide. Ēēn Yesu ngērtĭ Davide nyatarka arittiy nē tatūga ĭcĭ Davide, ĭthōng baa nga kittiriay nē kĭ et looca ngato, arūmē balna nē kĭ Nyekuc Baatĭnnĭ tammuatiddina, ĭthōng ēēn Ngērtĭ Nyekuco. Ēēn balna nē Tengenyioit cĭ kaal vēlēk ĭthōng thĭ ēēn nē Kiristo cĭ Davide ĭthōng ēēn Makayyioit cĭnnĭ. Bēl Nyaraga cĭ ēēn 1 Thamuele 16:1-13; Tegelua 132:11-12; Yōane 1:1-18, Tiicanē cĭk Tionniawu 2:29-36.

ⁱ **12:36** *Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannĭ:* Avvū Makayyioiti Nyekuci Yesu a ne Makayyioit cĭnnĭ.

^j **12:36** *Avvu attia cannĭ ĭcĭ athio:* Eeti cĭ avĭ attia ĭcĭ athio, avĭ nē ngatĭ bulēnto kĭ ngatĭ tirtheto.

agama ijio korookjiowēy cīgīk, ĩthōng ēyēla eleeti cīgīk ngatī anyi lawinit kī wuun. Maka katī ukwēēnītī cīnīng őrōt!”

Anyinit cī ngaa cī bōyyī

(Bēl Luka 21:1-4)

⁴¹ Avī balna Yesu loota ngatī anyīcē eeta anyinit cīnīng, ēbēk thī baa Yesu eet ngatī atdūkēcī nyarobinya cīgīk nyethuduwoca cī nyarobinyawu Ciitha cī Nyekuco. Atdukeei thī balna balliowa nyarobinya cīk meelīk őrōt. ⁴² Avī thī balna ngaa ĩmma cī bōyyī cī apīrna cī aku atdukeei nuucunya ramma.

⁴³ ĩthōng, ũtūvvū Yesu wobjiak cīgīnīk ĩthōng ethek ne, “Kaduwacung na agiitia dīdī, arīk ngaa cī bōyyī wo nuucunya cīk meelīk cīk ijar cīk eet vēlēk. ⁴⁴ Nyatarka arii balliowa nyarobinya cīk kīdīk cīk ayak nēgē ĩthōng itiang ōgōgī cīk meelīk. ĩthōng thī ngaa cī bōyyī coo, ēdēca nē nuucunya vēlēk cīk woccia arūknī nē.”

Thoothonniok cīk gerthek kī jōrēnīna

(Bēl Matewo 24:1-2; Luka 21:5-6)

13 Ma balna ngī ētēha Yesu ngītīvōrī Ciitha cī Nyekuco, ikiyyia uduwak wobjiati cīnnē ĩnōōnō ethek ne,

“Limannioit, cīn da bīyēn cīk obbitik dīhīmīk kī ciithi cīkkō!”

² Ēdēcī kēnnē Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Acīnī niia ciithi cīk obbitik őrōt wo? Alibie katī ciithi ĩthōng athii katī cī uungnothii tō.”

³ Avī balna Yesu thiira ĩcī Olivi cī abakanōy kī Ciith cī Nyekuco. Ivitia balna ijinit Pētūrū kī Jemith kī Yōane kī Anderiya ĩnōōnō ĩcī burki entek ne, ⁴ “Duwaaet da ageeta, edenyiay katī thoothiowa cīkkō tīngan cīk oyowini ciithi wo? ĩthōng yelinit jang cī katī ēyēla ngatī ōjōōntī thoothiowa cīkkō wo?”

⁵ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Egeenyit, nyī anyiccu et ĩmma kīgoolung agiitia, ⁶ nyatarka avvu katī eeta cīk meelīk ōthōōth thar cīganīk athī ne, ‘Aneeta Kiristo,’ ĩthōng ĩgōōl katī eet cīk meelīk kithiico. ⁷ Ma ithiktu niigia jōrēnīn kōdē akīmķīman eeta thoothonniok cīk joreeninu, nyī omothinu, nyatarka avvu thēk katī kaala cīkkō edenyiay ĩcī owu. ĩthōng thī athii cī athī ne ikiyyia ditianētī. ⁸ Uukōy katī loociowa kī loociok, ĩthōng uuktōy kabiconīnē kī kabiconīnē. ĩthōng naboo aatī katī kirikiriknya

loociowēy ĩcĭk meelik, ĩthōng avĭ katĭ butuny. Ōgōōn katĭ kaala cĭkkō kĭ wuciithi cĭ nga cĭ adiim uukciay.

⁹ “Īthōng niigia, ebeeit eleeti cuguk jurrung. Agaminu katĭ ĩthōng ōttū lokika. Uukenu katĭ niigia Ciithēnēy ĩcĭk Lawintak. Abĭlnu katĭ niigia nguumtēnēy ĩcĭk makayyiowu kĭ ĩcĭk alaanetu, thōōtha cannĭ kĭ katĭ udukta niigia nyemut cannĭ. ¹⁰ Īthōng thĭ mĭ nga kedenyciay thoothiowa cĭkkō, ilimantek eet Nyemut cĭ Abūnna loociok vĕlēk. ¹¹ Īthōng mĭ agamtewu niigia ĩthōng ōttū lokika, nyĭ omothinu thōōth cĭ woccia katĭ ōvvō othoothu katĭ mĭ arawak kōr neccie. Udukta niigia thōōth cĭ woccia anyĭwothicung agiitia kōr nĭcē. Nyatarka thōōth cĭ katĭ othoothu niigia athii cĭ ēēn cunung. Aku katĭ Ririwacĭ cĭ Dihĭmĭ.

¹² “Īthōng anyi katĭ eeta gōōtōnōgĭ kuruktie, ĩthōng katĭ adĭman baajigi dōōlĭ buu kĭyokowē. Īthōng adĭman katĭ doolia baajigi buth, ĩthōng anycĭk ĩnōōgō kuruktie. ¹³ Aaburneccung katĭ agiitia eeta vĕlēk nyatarka aneeta. Īthōng thĭ eeti cĭ ōmōgĭ hecinit kuumuc kōdōlan ditianētĭ, eliy katĭ nē.

Gii cĭ gerthe cĭ ayak girianēt

(Bĕl Matewo 24:15-21; Luka 21:20-24)

¹⁴ “Acĭnnu katĭ niigia ‘gii cĭ gerthe cĭ ēgērēthan ijjiio vĕlēk looca coo,’^k ĩthōng athii eeti cĭ woccia abĭlnĭ tō.” Niigia eeta cĭk ēbĕllu thōōth coo wo, agaac jurrung, athĭ thĕk thōōth coo ne. Abūnna eeta cĭk Yudea ngĭ avir ōvvō thiiryiowei tiddina. ¹⁵ Eeti ĩmma cĭ avĭ ciitha cĭnnĭ tiddina,¹ nyĭ aluciay akuni loota ĩthōng ikiyyia ĩdĭma kaal cĭk aatĭ ciitha. ¹⁶ Eeti ĩmma cĭ avĭ manatō cĭnnĭ, nyĭ ōkkō adĭma cērēm ōlōō. ¹⁷ Gērtha thĕk katĭ ōrrōt wathinniwēy

^k **13:14** *Gii cĭ gerthe cĭ ēgērēthan ijjiio vĕlēk looca coo:* Baa ma ngĭ ōthōōth Daniele eeti cĭ ōthōōth molook cĭ Nyekuco thōōth cĭ gerthe coo. Adĭmanni balna thōōth coo balna ngĭ ari alaanĭ cĭ Girihi cĭ athĭ thar Antikoth Epivanēth ngĭtĭ todongintio nyekuc cĭ athĭ thar Theoth Ciitha ĩcĭ Nyekuco Yeruthalēma. Anyi ngĭtĭ todongintio coo Ciith cĭ Nyekuco kĭ riiriny. Adĭmanni balna thōōth coo erkinyiay ĩcĭk ēēn eet tur kĭ eet iyyio kĭ tūrgērēm baa nga kitirriay Yesu. Ōthōōth balna Yesu thōōth cĭ gii ĩmma cĭ gerthe naboo ōrrōt cĭ katĭ awūthĭ Ciitha cĭ Nyekuco ĩcĭtō, Adĭmanni balna thōōth coo baa ngĭ uukōy eeta cĭk ēēn Rūman kĭ eet cĭk Yeruthalēmĭ ĩthōng athaanito Ciith cĭ Nyekuco erkinyiay ĩcĭk ēēn eet ramma vurtia cĭ balna adaai Yesu ĩthōng ūruga naboo. Bĕl Nyaraga cĭ Daniele 9:27; 11:31; 12:11; Matewo 24:15; Marikō 13:14.

¹ **13:15** *Avĭ ciitha cĭnnĭ tiddina:* Wathinniwēy nĭkē, ēngenyēt baa gōō Yudei ciithi cigĭk kathaballie tiddina, ĩthōng ōtōd nēēgē dōkĭthĭ ōvvō adĭman kaal ōōgĭ tiddina.

13:14 *Daniele 9:27; 11:31; 12:11*

nīkē kī ngaay cīk anyakcie kī cīk ōrōktī doolia! ¹⁸ Alaac Nyekuc kīī katī athii kaala cīkkō cī avvu edenyaiy attiey,^m ¹⁹ nyatarka gērtha katī hecinit coo ōrrōt, īthōng kothii balna pīrnanēt cī ōgōōn kīyokowē, itina wū balna ēngēnycanī Nyekuci looc, kōdē kothii katī naboo pīrnanēt cī ōgōōn kī neccie naboo. ²⁰ Īthōng thī mī athii Makayyioiti cī anyi wathinniok cīkkō kīī turē, athii woccia eeti īmma cī arūgī. Īthōng anyi katī Nyekuci wathinniok nīkē kīī turē kīī kēēl eet wūk ēbēra nē.

²¹ “Īthōng ma ethēcung eeti īmma agiitia ne, ‘Kiristo coo,’ kōdē athī ne, ‘Īnōōnō neccie!’ Nyī athiknu Īnōōnō, īthōng elemtu thōōth cīnnī. ²² Nyatarka avvu katī aliba kirithtonya kī eet cīk ēēn volongnyiak cīk ōthōōth molook cī Nyekuco cīk avvu adīman yelinit cobbi kī thoothonniok cīk addi kīī katī kīgolito eet wūk balna ēbēra Nyekuci, katī ūūlī ngatī īgōōlī Īnōōgō. ²³ Egeenyit kuduawang na agiitia thōōth vēlēk ōwa ĩcī ngaanī kikiyyiai thōōth neccie.”

Kōr cī katī akuni Ngērtī Eeto

(Bēl Matewo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ “Ma katī vurtia cī wathinniok nīkē gerthek kēē, ‘Adaai katī kōrra, kī nyīlok īthōng ĩnīnga alanyītī, ²⁵ īthōng utduktia mūnyūnya tiddina, īthōng ōtōmōthō kaala vēlēk cīk aatī tammuatiddina.’

²⁶ “Acīn katī eeta Ngērtī Eeto ngatī akuni diithiowēi ĩcītō makathīta cobbi kī bulēnta. ²⁷ Īthōng itiona katī nē anjīlēt cīgīnīk tonniok vēlēk looca kī tammuatiddina, kōōt kulutia eet wūk balna ēbēra Nyekuci loociowēy vēlēk.

Liman cī kurutoco

(Bēl Matewo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁸ “Anycīk da thōōth cī kurutoco kilimanung agiitia īthōng umuktu thōōth cīnnī. Ma utururyaiy ballōwa īthōng ĩtīlīthīa

^m **13:18 Attiey:** Looca cī Īthraīlī, athii attienī cī aduwōy kī attien cī looc cīnac. Attienī cī looc cī Īthraīlī, nyīlōwēi ĩcīk ēēn ōmmōtō kī ramma kōdōlan cī ēēn iyio alalī lōōcī ōrrōt, īthōng ĩtīl tammu ōrrōt, īthōng itina ĩcoo avungan ngōōtī ōrrōt, īthōng ōkōmī ōrrōt ngatī woccia ēhēērōnī eeta.

cī jōr, agayyu thī katī niigia iittu ne ōbōwē lōōlō. ²⁹ Gōōla thī nīcē mī icintu niigia thoothonniok cīkkō edenyciay, agaac iītō ne ōbōwē kōr neccie aavu joonui. ³⁰ Kaduwacung na agiitia dīdī, ummuit iītō ne, athii katī cī adaaī eeta vēlēk aatī katī cīk ēdēnya thoothonniok cīkkō vēlēk. ³¹ Athii katī tammutiddin kī looc īthōng avī katī thōōth cannie wo kūdūt.

Athii cī agayyu kōr cī akuni Makayyioiti

(Bēl Matewo 24:36-44)

³² “Īthōng thī athii katī eeti cī aga itin nīcē tō, kōdē anjīlēta cīk tammutiddin, kōdē Ngērtī, Baang cī avī tammuatiddina dō cī aga.” ³³ Aavut vīrīngīng īthōng ebektowu, nyatarka athii cī agayyu niigia aku kōr neccie tīngan. ³⁴ Ōgōōn kōr neccie kī eeti cī ōkkō hēērōna, ungnī nyakapanak cīgīnīk kebeit kōrōōk, īthōng engereek īnōōgō vēlēk tiic codoi codoi, īthōng uduwak et cī ēbēk aaraan kaavu vīrīngīng.

³⁵ “Īthōng, aavut thī vīrīngīng! Nyatarka athii cī agayyu niigia kōr cī katī akuni baatī olu. Aku katī nē jiat, kōdē baal, kōdē katī ngaal lōōcī, kōdē anyama kete itin cī ōrōōknī tūwūlūnya, kōdē katī ngī iliba kōrra. ³⁶ Mī iliba nē nīco noko nga nīa ōngī, abūnna arūbaci aniitia athii cī ōngī. ³⁷ Īthōng thōōth cī kaduwacung na agiitia wo, ēēn thōōth cī kaduwaai na eet vēlēk. Īdīmāntōthīk aavut vīrīngīng!”

Idiimito eeta uruit Yesu

(Bēl Matewo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yōane 11:45-53)

14 Ma balna mī aavuttia wathinniowa ramma cī Kōr cobbi cī Ngōthioⁿ kī Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī kothii Nyīgīt,^o ivitia idimito makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk

ⁿ **14:1** *Kōr cobbi cī Ngōthio*: Ahada balna eeta cīk Yudei kōr wū balna apucanēcī oo baatī baajigi cīgik, biyyie cik nyionak kabanyōy tiddina vatīkēy īcik katūgēt cīgik, kīi katī kōngōth Makayyioiti korookjīok cīgik looca īcī Ijibi, balna ngī ēēla nē īnōōgō nyakapanthētīna looca īcī Ijibi. Īthōng baa kōr nīcē, uduit nēēgē ahat cī avaadiay cī athii nyīgīta tō. Bēl Nyaraga cī Lugitho 12:17-28; Matewo 26:2; Maríkō 14:1; Luka 2:41; Yōane 2:13; Tiicanē cik Tionniawu 12:4; 1 Korinto 5:7; Heburu 11:28; 1 Pētūrū 1:19.

^o **14:1** *Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt*: Adīman balna eeta cīk Yudei peyian coo, wathinniok tūrgērēm kī kahaddiaī itin wū balna ēēlanē Nyekuci oo baatī baatī baajigi cīgik, nyakapanthētīna Ijiba. Ēēn kōr cī Ngōthio wo kōr cī ēēn codoi cī Peyian coo. Angiranni balna ngatī aduwi Yudei ahat cī avaadiay cī ayak nyīgīt wathinniok tūrgērēm. Bēl Nyaraga cī Lugitho 13:1-10.

Ngiran cī Mutha gōōl cī agammī Yesu īthōng uruit īnōōnō.
² Ngaatī ōthōōthī nēēgē athīnnī ne, “Athii woccia cī kaggam naaga īnōōnō Kōr Cobbi cī Peyiano wo, nyatarka katī aatī eeta īthōng uuktōy.”

Uvudie Yesu Bethani

(*Bēl Matewo 26:6-13; Yōane 12:1-8*)

³ Avī balna thī Yesu Bethani ōlōō cī Thimone wū balna īmmōrī adak nyataba, ilibak ngaa īmma īnōōgō nyeperita balna nga aduwe nēēgē, ayaha ngaa logoro cī ngooroco^p cī ayak tongoli cī ēmmēdē, cī uutaiy nyarobinyay cīk meelīk ōrrōt. Ma natē, upuuk nē logoro nīcē īthōng īcīdik ngooroc nīcē ōōwa cī Yesu.

⁴ Īthōng ma balna mī acīn eeta gwuak cīk balna aatī natē īnōōnō wo, ivitia avaracitō īthōng īitō ne, “Ēgērēthan gōō ngaa coo ngooroc nyia? ⁵ Ma thēk woyyia ngī kūtēnē ngooroc coo nyarobinyay īcīk ēēn thīik cīk ēēn eet ōmmōtō kī eet tur (300) īcīk ijjiar cīkkō, īthōng kanycīk nyarobinya ngījurma.” Īthōng balna egerenycek nēēgē īnōōnō ōrrōt.

⁶ Ma natē, uduwak Yesu īnōōgō ethek ne, “Ūtūngtek īnōōnō dō. Nyia woccia ehēcīt niigia īnōōnō wo? Adīmaneca nē aneeta gii cī abūnna. ⁷ Arumenu katī niigia kī ngījurma dōkīthī īthōng ellu niigia īnōōgō katī mī adimnyu, nyatarka athii na cī karūmē kī agiitia dōkīthī. ⁸ Aticcan balna nē tiic cī aga nē. Avudda nē aneeta ngooroca īcoo adīmaneei gōōl cī katī kadawinie na. ⁹ Kaduwacung na dīdī, loociowēy vēlēk īcīk katī aduwacī eeta eet Nyemut cī Abūnna, aduwaai katī eeta eet vēlēk thōōth wū balna adīman ngaa coo.”

Yudath kī makayyiok cīk paadīrnyawu

(*Bēl Matewo 26:14-16; Luka 22:3-6*)

¹⁰ Ma thī balna natē ūūk Yudathī Ithkarioti, wū balna ēēn tionniait cī Yesu tionniai wūk ēēn ōmmōtō kī ramma. Ūūk ūrūbōthīk makayyiok cīk paadīrnyawu, kī katī kōvōlōngī Yesu kī īnōōgō. ¹¹ Ma balna ngī athīrar nēēgē thōōth cī aduwaai Yudathī īnōōgō wo, ivitia ebelbelit ōrrōt īthōng elemit ngatī anyīcē

^p 14:3 *Logoro cī ngooroco:* Ari eeta cīk ēēn Yudei ngooroc giīwa cī adīmanīay bīya īcī ōgōōn kī logoro. Avvū nēēgē bī coo athī ne, alabathta.

īnōōnō nyarobinya. Ngaatī ētērēananī Yudathī adiimi gōōl cī katī ōvōlōngī Yesu kagamē.

Agatan Yesu ahat cī avaadiay kī vīnō

(Bēl Matewo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yōane 13:21-30)

¹²Ma balna ngī ētērēāī Peyianī cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt, ivitia apaait eeta nyion^r kīī cī Kōr cobbi cī Ngōthio. Īthōng ijinit wobjiaha Yesu entek ne, “Adīmnyēt niia ageeta koottia kīdīmanteea ngītī kadaaī Kōr cobbi cī Ngōthio wo ngatdang?”

¹³Īthōng ition nē wobjiak ramma ĩthōng kīī kennek ne, “Ōōt ōlōō ĩcī gaalawu, arumonu katī kī et cī ayak deere cī maamu owobit īnōōnō. ¹⁴Ōōt ijinit baatī ciitho mī ittio ciith entek ne, ‘Athī limannioiti ne, ciith cī katī kakuni kadaaē na kī wobjiak cīganīk Kōr cobbi cī Ngōthio wo jang?’ ¹⁵Īthōng eyelecung katī thī nē agiitia ciith cobbi cī avī tiddina cī ĩdīmanothīk vēlēk.”

¹⁶Īthōng thī balna natē, ĩtīngathō wobjiaha ōōt ĩcī kōrōōk cī gaalawu, ĩthōng ōōt umuddiothīk kaal vēlēk aavutō kī balna mī aduwa Yesu ēē, ĩthōng ĩdīmmanthēk nēēgē Kōr cobbi cī Ngōthio.

¹⁷Ma balna thī ngīī lōōcī jiatīn, ōdōlanit Yesu kī tionniak cīgīnīk ēēn ōmmōtō kī ramma ēē. ¹⁸Ma balna nga aduwe nēēgē, uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Kaduwasung na dīdī, avī eeti ĩmma kōrgēna cunung cī katī ōvōlōngīa aneeta, et cī kadūwēna kī aneeta ngatī odoi.”

¹⁹Omothie balna kēnnē tionniaha, ĩthōng ijinit nēēgē vēlēk Yesu doodoyie ennei ne, “Athii cī ēēn aneeta cī athī niia wo?”

²⁰Īthōng ēdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Avī katī eeti ĩmma kōrgēna ĩcunung eetīnēy ĩcīk ēēn ōmmōtō kī ramma wo, et cī katī kelebetheca kī aneeta ngī kanyūlaneca ahat cī avaadiay dūūca. ²¹Adaāī katī Ngērtī Eeto kī balna ngī eheddi Nyaragawa cī Nyekuco, ĩthōng gērtha thī katī ōrrōt kī et cī ōvōlōngī ĩnōōnō kūmūda daaīth wo! Mayya woccia balna ngatī athii cī aritianī eeti neccie!”

^r **14:12** *Nyion*: Aduwaaī balna Nyekuci Mutha ennei ne, abūnna thēk ma ngī apaēi eeta nyion Nyekuc kīī katī kēnyēēī nē gerthetin cīning. Īnōōnō thī cī avēēnī Yesu a ne Nyion cī Nyekuco nyatarka itiona Nyekuci ĩnōōnō kikiyyia kadaak kīī kūtūūny gerthetin cīnac. Bēl Nyaraga cī Marīkō 14:12; Luka 22:7; Yōane 1:29-35; 1 Korinto 5:7; 1 Pētūrū 1:19.

Daainit cī jiatinu cī Makayyiokto

(Bēl Matewo 26:26-30; Luka 22:14-23; 1 Korinto 11:23-25)

²² Ma balna ngĩ aduwe nēēgē, ĩdĩma Yesu ahat cī avaadiay alawōy ĩthōng agatana, ĩthōng apak kī kengereek wobjiak cīgīnīk ethek ne, “Irot, ēlē cannī coo.”

²³ Ma natē ĩdīma Yesu lōkūlkūl cī mērtō ĩthōng agatanek Nyekuc, ĩthōng uwuddie nēēgē vēlēk. ²⁴ ĩthōng ethek ĩnōōgō ne, “Biyyie cīganīk cīkkō cīk ngērēmngērēmmak,^s cīk katī ērēna nyatarka eet vēlēk. ²⁵ Kaduwacung na agiitia dīdī, athii katī na cī kawudi mērtē coo naboo, ngaatī katī kōr cī kūwūdē mērtē cī vīnōwo cī jōr kabicoca cī Nyekuco.”

²⁶ ĩthōng ebelit nēēgē tegelua vēlēk, ĩthōng ĩtīngathō ōōt ĩcī thiir cī Olivi.

Uduwa Yesu tūbūrēnīt cī Pētūrū

(Bēl Matewo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yōane 13:36-38)

²⁷ ĩthōng uduwak Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Athaninu katī niigia vēlēk aviryu ũtūngteangu aneeta dō, nyatarka aduwa nyaraga cī Nyekuco athī ne, ‘Aruk katī Nyekuci tūwayyioit kathantē athaa.’ ²⁸ ĩthōng thī vurtia cī kūrūgūthae na daaītha, kūwantecung katī na agiitia gōōl kōkkō ĩcī Galilea.”

²⁹ ĩthōng ēdēc Pētūrū Yesu ethek ne, “Athii katī na cī kungnici aniitia kōdē woyyia kūtūngteei wobjiaha vēlēk athii na cī kungnicina.”

³⁰ Ngaatī thī balna ēthēcī Yesu ĩnōōnō ne, “Kaduwaci na aniitia dīdī, baalin nīcē, katī nga kōrōōk tūwūlūcī ngōnana ramma, abūrna katī niia aneeta ngōnana iyyio, athī ne athii cī agayyanī.”

³¹ ĩthōng thī balna nga ōbōdēcī Pētūrū ēpēkan thōōth atīnganei athī ne, “Kōdē woyyia kadaait na kī aniitia, athii katī cī kūūngnīcī

^s **14:24** *Biyyie cīganīk cīkkō cīk ngērēmngērēmmak*: Anyi balna Nyekuci Ngiran cīnī Mutha, kī katī kotodongtek eeta cīk ĩthraīlī ēētha kī kucuwuantek tōmōnya kī katī kūtūnyītō biyyieta ĩnōōgō kī callē gerthetina ĩcīnīng. Kaala cīk todongintiak wo, acīn daaīth cī katī aku cī Yesu kurucea cī ēnnē nē Nyion cī Nyekuco. Biyyieta cīk todonginit cīnī cī ēēn codoi wo, cī ũngnīcē katī eet cīk ēlēmī ĩnōōnō gerthetin cīnīng. Bēl Nyaraga cī Lugitho 24:8; Levitīkath 16:11-19; Matewo 26:28; Marikō 14:24; Luka 22:20; Heburu 9:20.

na aniitia kūdūt!” Īthōng balna ōthōōth tionniaha vēlēk thōōth nīcē dō noko.

Alawōy Yesu manatō cī Gēthīmanī

(Bēl Matewo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Ivitia balna nēēgē arayyiak ngīti athī Gēthīmanī. Īthōng ikiyyia uduwak Yesu wobjiak cīgīnik ethek ne, “Aavut nōōnō ngato, nga kalayyie nana.” ³³ Iriok balna Yesu kī Pētūrū kī Jemith kī Yōane. Ikiyyia balna Yesu itdirlangē Īthōng ēhēcē. ³⁴ Ngaatī aduwacī nē ĩnōōgō ēthēcī ne, “Komothie na ōrrōt kīcī kaanē kadaaī. Aavut ngato ereyyiōy ĩcīntēē.”

³⁵ Ōtō balna nē kīdīc, Īthōng akat kuthungti Īthōng alawōy ĩ ne, abūnna woccia ma ngī ōkkō itini cī pīrnanto wo ngatīvōrī. ³⁶ Īthōng alawōy ĩthī ne, “Baang cannī! Athii gii cī amaacī aniitia tō. Dīm lōkūlkūl cī pīrnanēt coo^t ngatīvōrī ēlla cannī. Īthōng thī, anyīk thōōth cunni kīdīmanē athii cī ēēn cannī.”

³⁷ Ma balna ōbōda Yesu, ikiyyia ūmūdak wobjiak cīk ēēn iyyio ēē, ataguutho Īthōng ethek Yesu Pētūrū ne, “Thimone, atangu thōng? Athii woccia nīa cī aavē ngatī acīnēnē itin codoi dō?

³⁸ Aavut ĩcīntēē Īthōng alayyiowu kīi katī athii cī aṫīmanīnu. Adiiim ririwacī adīman gii cī abūnna Īthōng alalī kēnnē ēlē.”

³⁹ Ūūk thī balna alawōy Yesu naboo, ōkkō ōbōdēcī lawinit wū balna naboo. ⁴⁰ Īthōng ma balna mī ōbōda nē naboo, ūmūdak ĩnōōgō ataguutho ōrrōt Īthōng athii cī acīnēnī. Īthōng athii cī aga aduwaai tīna ĩnōōnō nyia.

⁴¹ Īthōng ikiyyia ōbōda nē ngōnana iyyio, Īthōng ethek ĩnōōgō ne, “Nganī oginnu, ayuwuthu noko nganī ūwūpantē? Ūtūbanōthīk kōrra. ĩcīnīt da, kūwa na Ngērtī Eeto kanyīwothīha athīn cīk eet cīk adīman thoothonniok cīk gerthek. ⁴² Ītīngath kōōtō! Aavu volongnyiaiti cannie nga.”

Gamminit cī Yesu

(Bēl Matewo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yōane 18:3-12)

⁴³ Ma balna thī nga ōthōōth Yesu, ilibak Yudathī tionniaiti cīnnē cī iriowa kī eet cīk ayaha nyetubanya kī tēlēēita, kī eet cīk itiona makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha,

^t 14:36 Lōkūlkūl cī pīrnanēt coo: Ma ngī ōthōōth Yesu thōōth cī lōkūlkūl coo wo, ōthōōth nē thōōth cī pīrnanēt cīnnī kī daaith cīnnī.

kī makayyiok cīk eetu. ⁴⁴ Īdīmantēk balna Yudathī kī eet nīkē yelinit cī katī agawī nēēgē Yesu. Aduwaai balna nē īnōōgō ethei ne, “Eeti cī katī kōkkō kīthaa na ēē, īnōōnō thī cī adimnyu niigia ēē. Agammit īnōōnō jurrung uthutti īthōng ōttū.”

⁴⁵ Ma thī balna tamanoko, iliba Yudathī īthōng edecek ūūk ūrūbōthīk Yesu īthōng ethek ne, “Limannioit!” Ngaatī īthawī īnōōnō. ⁴⁶ Ngaatī thī balna agamī eeta cīk iriowa kī īnōōnō ēē Yesu. ⁴⁷ Īthōng balna īdīma eeti īmma cī abīlī natē nyetubat, īthōng ētēēda kītat cī nyakapanakto cī paadīr cobbi^u natē.

⁴⁸ Īthōng ijin Yesu īnōōgō natē ethek ne, “Nyaia ivitiahangu aneeta nyetubanyay kī tēlēētēy kaavu kī cī keeni na et cī gerthe wo?

⁴⁹ Ma kī gōō karūmē na kī agiitia dōkīthī, kalimani eet reerunga cī Ciith cī Nyekuco īcītō wathinniok vēlēk, īthōng gōō athii cī agamnyangu nya? Īthōng abūnna ma ngī aku ēēn thōōth wū balna eheddi Nyaragawa icī Nyekuco ēēn dīdī.”

⁵⁰ Ma balna thī iviirit wobjiaha vēlēk kūtūngtek īnōōnō dō.

© 1996 David C. Cook

Ūtūwōi Yudathī Yesu (14:45)

^u 14:47 Ētēēda kītat cī nyakapanakto cī paadīr cobbi: Ētēēda balna Pētūrū kītat cī ticcian-niokto. Bēl Nyaraga cī Yōane 18:10-11.

⁵¹ Avī thī balna natē logoo ma cī ōwōb Yesu cī amarak cērēm. Adiiim balna nēēgē agam īnōōnō, ⁵² alib kēnnē logoo neccie kūtūngēē īnōōgō cērēm īthōng ivir tdilanyany.

Otti eeta Yesu lokika

(Bēl Matewo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yōane 18:13-14, 19-24)

⁵³ Īthōng balna otti nēēgē Yesu eyektothīk paadīr cobbi^v ōlōō cīnnī ngatī balna ōvō attē makayyiowa cīk paadīrnyawu vēlēk kī makayyiok cīk eetu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha. ⁵⁴ Ōwōba balna Pētūrū īnōōnō rēēna kīdīic kīdīic, īthōng kūmūdak reerunga cī paadīr cobbi, īthōng ūūk aavu loota aavue guo ūrūmtē kī bekciok cīk aatī natē. ⁵⁵ Īthōng thī balna adiiim makayyiowa cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk lokikak^w vēlēk, amūda thōōth cī gerthe cī ētēdīcē Yesu daaīth. Īthōng thī balna kēnnē athii cī amūda nēēgē thōōth īmma cī ēgērēthan Yesu. ⁵⁶ Mēēlī balna eeta cīk aduwa thoothonniok cīk ēēn vōlōng cīk ōvōlōngī Yesu, īthōng balna athii cī aduwōy thoothonniowa nekie vēlēk.

⁵⁷ Ma thī balna natē ītīngathō eeta gwuak, īthōng udukta vōlōng cī ōvōlōngī Yesu athī ne, ⁵⁸ “Kathīkna balna naaga īnōōnō athī ne, ‘Kathaani katī Ciith cī Nyekuco cī ēngēnyca eeta ēē, īthōng kētēngēnya īmma wathinniwōy īcik ēēn iyyio, cī athii cī ēngēnyca eeta.’” ⁵⁹ Īthōng thōōth cī aduwa nēēgē ēē, athii cī aduwōy thoothiowa cīgīk vēlēk.

⁶⁰ Ma natē, ītīnga paadīrī cobbi bērēnyī cīk meelitino vēlēk īthōng ijin Yesu ethek ne, “Athii niia cī ēdēcī thōōth coo? Thōōth jang cī abīlnī aniitia eeta cīkkō wo?” ⁶¹ Athii balna cī ēdēcī Yesu thōōth coo kūdūt. Īthōng ijin paadīrī cobbi īnōōnō naboo ethek ne, “Eeni niia Kiristo Ngērtī Et cī agatanē?”^y

^v 14:53 *Paadīr cobbi*: Maka paadīrī cobbi ijiar gōōnōgī vēlēk, nyatarka īnōōnō dōō cī ēhēt Ciith cī Nyekuco kōr codoi doo erkita. Ēhēt paadīrī cobbi Ngīti Angiranni cī Dihimī Ōrōt wo katī ngī ōkkō ayawothi Nyekuc biyyie cīk ēēn kaal cīk cavawu cīk enyeeinie thoothonniowa cīk gerthek cigīnnēk kī cīk eetu. Bēl Nyaraga cī Levitikahī 16; Heburu 9.

^w 14:55 *Lokikak*: Ēēn baa gōō coo lokiko cī paadīr cobbi, kī makayyiok cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk eetu cīk aduwanī thoothonniok cīk eet cīk Yudei. Avvūē thī baa gōō thōōtha īcī Heburu athī ne, Thanhedirin.

^y 14:61 *Et cī agatanē*: Athii balna cī abūūng paadīrī cī cobbi thar cīk Nyekucak nyatarka ahad Yudei athī ne callē thara cīk Nyekucak ōrōt.

⁶² Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ii, acīnnu katī niigia Ngērtī Eeto ngatī avī attia cī athio^z ĭcī Nyekuc Tiryoit vėlēk, aku diithiowēī ĭcīk tammutiddinak!”

⁶³ Ērrēc paadīrī cobbi ceremua cīgīnīk ĭthōng ĭthī ne, “Nya woccia kidimit eet oōgī cīk aduwacet thōōth ĭmma naboo wo? ⁶⁴ Ithiktu niigia ngatī adaacī nē Nyekuc? Ahaddu yoko niigia nyia?”

ĭthōng ĭtō nēēgē ne anycīk ĭnōōnō kadaak, ēēn nē et cī adīma thoothonniok cīk gerthek, anyīk kuruwue kadaak. ⁶⁵ ĭthōng eterehantai gōō gwuak uturyīk Yesu amūta, ĭthōng ecebit kēbērē cīgīnīk cērēma ĭthōng ĭddacō athīnēī ĭthōng entek ne, “Duwa da oo ngēnē cīk ĭddayyi aniitia wo!” ĭthōng nyīcēkērī cīk balna aatī natē vėlēk, ivitia otti Yesu ĭthōng apanito ĭnōōnō.

Ēpēkan Pētūrū Yesu

⁶⁶ Ma balna nga avī Pētūrū loota reerunga cī paadīr cobbi, ikiyyia ūmūdak ngaa ĭmma cī ēēn ticciannioit cī paadīr cobbi ĭnōōnō aavē guo. ⁶⁷ Ma balna mī acīn nē Pētūrū ēē, akatī ĭnōōnō kēbērē ĭthōng ethek ne, “Arumenu balna niia kī Yesu cī Natharētī.”

⁶⁸ Ēpēkan balna kēnnē Pētūrū athī ne, “Ērēkca aneeta thōōth cī aduwa niia wo.” Ngaatī ĭngannī nē oōkōyyī ngatīvōrī, ĭthōng oōrōk tūwūlūcī.

⁶⁹ Ma balna mī acīn ngaa cī ēēn ticciannioit ĭnōōnō naboo wo, ikiyyia uduwak eet cīk balna abīlī natē ethek ne, “ĭmma thēk eeti coo!” ⁷⁰ Ngaatī ēpēkanī Pētūrū naboo, ma natē udukiak eeta cīk balna abīlī natē kir entek ne, “Et thēk ĭmma niia dīdī nyatarka eeni niia buu Galilenit.”

⁷¹ ĭthōng ĭthī Pētūrū ne, kabūtanī na kaduwa thōōth cī ēēn dīdī, “Ērēkca aneeta eeti cī othoothu niigia wo!”

⁷² Ngaatī oōrōōknī tūwūlūcī ngōnana iyyio. Ma balna thī natē, ahada Pētūrū thōōth wū balna aduwaai Yesu ĭnōōnō ēthēcī ne, “Katī nga kōrōōk tūwūlūcī ēpēkanna katī niia aneeta ngōnana iyyio.” Ngaatī oōkōlēcī nē ulua natē.

^z 14:62 Avī attia cī athio ĭcī Nyekuc Tiryoit vėlēk: Eeti cī avī attia ĭcī athio, avī nē ngatī bulēnto kī ngatī tīrtheto.

Ijin Pīlatō Yesu

(Bēl Matewo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yōane 18:28-38)

15 Ma thī balna ngerenniet, etedito makayyiowa cīk paadīrnyawu kī makayyiok cīk eetu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha, kī eet cīk obbitik cīk lokikak thōōth cīnīng. Ngaatī thī balna ēcēbī Yesu īthōng eyektothīk Pīlatō. ² Īthōng ijin Pīlatō īnōōnō ethek ne, “Eeni niia alaan cī Yudei?” Ēdēcī Yesu ethei ne, “Kīcī aduwa niia wo.”

³ Ayak thī balna makayyiowa cīk paadīrnyawu thoothonniok cīk meelīk cīk ōvōlōngī nēēgē Yesu. ⁴ Ijin thī naboo Pīlatō īnōōnō ethek ne, “Athii niia cī ēdēcī thōōth coo kūdūt? Thīk nōōnō thoothonniok cīk meelīk ōrrōt cīk abīlnī nēēgē aniitia wo!”

⁵ Abūrī thī balna Yesu ngatī ēdēcī thōōth codoi dō, ngaatī atubuanini Pīlatō.

Ūtūbūr meelitini Yesu

(Bēl Matewo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yōane 18:39-19:16)

⁶ Ayak balna gōō Pīlatō avuthit cī ōganē nē et cī avī kījana codoi dō, cī ēbēra eeta peyiana cī Ngōthio. ⁷ Īthōng itin nīcē, avī balna eeti īmma cī athī thar Barabath kījana kī eet cīk balna īkōthanē jore kī eet cīk Rūma, īthōng uruit eet ōōgī jora nīcē. ⁸ Ma thī balna mī aluttiay meelitini wo, ōōt nēēgē ijinit Pīlatō avuthit wū gōō ōganē nē et.

⁹ Īthōng ijin Pīlatō īnōōgō ethek ne, “Adimnyu niigia kōgawung alaan cī Yudei wo?” ¹⁰ Aga Pīlatō ngatī ayahacī makayyiowa cīk paadīrnyawu īnōōnō Yesu, nyatarka eyeheeī nēēgē īnōōnō mēdēr.

¹¹ Ennei balna kēnnē makayyiowa cīk paadīrnyawu wo, meelitin kuduktiak Pīlatō kijinit kōōga Barabath, athii cī ēēn Yesu.

¹² Īthōng naboo ijin Pīlatō īnōōgō ethek ne, “Adimnyu niigia aneeta kadaaī thīna et cī athinnu niigia ne ēēn alaan cī Yudei wo nyia?”

¹³ Ēgērēny kēnnē nēēgē athī ne, “Otoddoyyiek īnōōnō kurucea!”

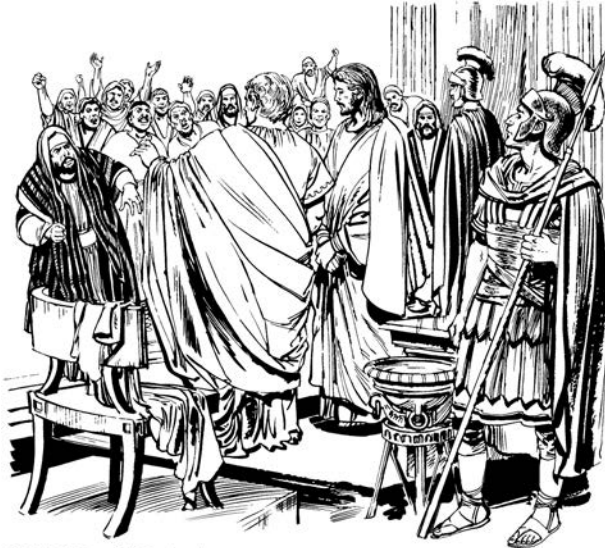
¹⁴ Ēdēcī Pīlatō īnōōgō ethei ne, “Nyia da cī ēgērēthan nē?” Ēgērēny kēnnē nēēgē ōrrōt athī ne, “Otoddoyyiek īnōōnō kurucea!”

¹⁵Nyatarka balna adiim Pīlatō eet kebelbelit, ngaatĩ thĩ balna ōgacē nē ĩnōōgō Barabath. Īthōng uduwak eet cĩgĩnĩk kuukitō Yesu, ĩthōng anyĩk kōōt kōtōddōyyĩek ĩnōōnō kurucea.

Atararyi nyĩcěkēřĩ Yesu

(Bēl Matewo 27:27-30; Yōane 19:2-3)

¹⁶Ma balna thĩna natē ooti nyĩcěkēřĩ ĩnōōnō ōlōōtōtō cĩ et cobbi cĩ ēēn gaalinit cĩ Rūma ngatĩ athĩ Peretorio, ĩthōng utuvvuyyia nyĩcěkēr vėlēk kivitia ngatĩ odoi dō. ¹⁷Ivitia itihimteei nēēgē ĩnōōnō cērēm cĩ rēgēē,^a ĩthōng ētēngēnyca tĩ cĩ bĩlanu, ĩthōng aryihĩ ōōwa cĩnnĩ. ¹⁸Ngaatĩ ētērēananĩ ĩthawĩ ĩnōōnō ēthēcĩ, “Kĩthawōy alaan cĩ Yudei!” ¹⁹Ma natē, uukitō nēēgē ĩnōōnō ōō cĩnnĩ tēlēēa, ĩthōng uturyĩk amūta, ĩthōng akattiek kuthungti vōlōnga cĩ athĩ ne kalayya ĩnōōnō. ²⁰Ma balna ngĩ edeciak nēēgē avuthit cĩ amĩnyĩ ĩnōōnō wo, ivitia upuruccia cērēm cĩ rēgēē wo ĩthōng ūpūrūcēĩ ĩnōōnō cērēm wunni. Ma balna mĩ itihimteei vėlēk, otti ĩnōōnō ĩcĩ ōvvō ododdĩcē kurucea.

© 1996 David C. Cook

Anyĩk Pīlatō Yesu eet kũũk kōtōdōwē (15:15)

^a **15:17** *Cērēm cĩ rēgēē*: Ahimit alaanēta cērēmu cĩk rēgētĩk kĩ lũlũwēn cĩk ēyēla gaalithēt cĩning cĩ ēnnē nēēgē alaanēta.

Otodowothik Yesu kurucea

(Bēl Matewo 27:31-44; Luka 23:27-43; Yōane 19:17-27)

²¹ Ma gōōla, ivitia urumtōy kī et ĩmma cī athī Thimone, baatī Alēkthanda kī Ruvuth, cī aku ĩcī looc cī athī Cirene. Agammit nēēgē ĩnōōnō ĩthōng ĩtīngantēk kōdōng kuruce cī Yesu. ²² Otti nēēgē Yesu kuumuc ngatī athī ne Gōlgōtha, thōōth cī athī ne, “Ngītī amēēn cī oō cī eeto.” ²³ Ma natē, oōt anycīk nēēgē ĩnōōnō mērtē cī vīnōwo cī ōngōtanothi kēgērnat cī athī mīra kīī katī athii cī athīhī wuciith, ĩthōng balna abūrī Yesu.^b ²⁴ Ngaatī ododdicē nēēgē ĩnōōnō kurucea ĩthōng engerit ceremua cīgīnīk gōōla cī balna amīnyī lirlir, kēyēla ngēnē cī woccia ōkōyyī cērēm cī adiim nēnē.

²⁵ Ōdōddō balna nēēgē ĩnōōnō kurucea itin tōrkōwēc cī ngerethetinu. ²⁶ ĩthōng balna eheddi thōōth wū balna ētēdīcē nēēgē ĩnōōnō daaīth kurucea tiddina athī ne, “Alaan cī Yudei.” ²⁷ Ododdi balna nēēgē goryiak ramma kebethioy kī Yesu, ododdi ĩmma attia ĩcī athio ĩthōng otodowothik ĩmma attia cī angētīo. ²⁸ ĩthōng ikiyyia thōōth wū balna eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, dīdī balna athī ne, “Arūmōthii nē kī gērēthannioit codoi.” ²⁹ Adaac balna eeta cīk ōwō natē Yesu a ne, “Jii! Ma kīī balna athī nia ne athaani woccia nia Ciith cī Nyekuco, ĩthōng etengenyu wathinniwēy ĩcīk ēēn iyyio! ³⁰ Ēēla thī da ēlē cunni ĩthōng ulucciay kurucea loota!”

³¹ Aranni balna makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha Yesu ethei ne, “Cī gōō ēēla nē eet oōgī ĩthōng yoko athii cī ēēla ēlē cīnnī nyia? ³² Anyīk Kiristo Alaan cī ĩthraīlī kuluucia loota kurucea, kīcīnta naaga ĩthōng kēlēmta ĩnōōnō!” ĩthōng gōryiaha wūk balna ēēn ramma ododdi kī ĩnōōnō kōdōwē, adacītō ĩnōōnō buu.

Daaīth cī Yesu

(Bēl Matewo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yōane 19:28-30)

³³ Ma balna mī aavu kōr tiddina, ikiyyia ĩthī lōōcī muwur kuumuc kīī itin iyyio cī jiatinu. ³⁴ Ma itin iyyio, ikiyyia utulu Yesu

^b 15:23 Mīra: Ēēn balna mīra kēgērnat cī mī ōngōtanothi vīnō, adīm wuciith ngatīvōrī. Amudiay mīra mutullēī ĩcīk kēētak.

moloowa cobbi őrřōt ithĩ ne, “Eloi, Eloi, lama thabaththani?”
Thōōth cĩ athĩ ne, “Nyekuc cannĩ, Nyekuc cannĩ, ũũngnĩca nyia?”

³⁵ Ngaatĩ athĩknĩ eeta gwuak cĩk balna abĩlĩ natē ithōng iĩtō ne,
“Īthĩrarit nōōnō, avvu nē Elija.”

³⁶ Ma natē, ivir eeti ĩmma ũũk ĩdĩma cērēm ecebek kēēt, ithōng okolek mērtē cĩ vīnōwo cĩ akaatĩ, ngaatĩ ĩkōthĩcē Yesu, ithōng ithĩ nē ne, “Kereyyiyo da kĩcĩnĩt katĩ mĩ aku ara Elija ĩnōōnō kurucea!”

³⁷ Utulu balna Yesu őrřōt, ngaatĩ adaaknĩ.

³⁸ Ma natē, apaaē baa cērēm cĩ ēngēr Ciith cĩ Nyekuco ēē kōrgēna^c kĩ ramma. ³⁹ Ma balna mĩ acĩn gaalinti cĩ ngĩcēkērōwu^d cĩ balna abĩlĩ ōjōōn kĩ kuruce natē gōōl cĩ adaaknĩ Yesu wo, ikiyyia ōthōōth ithĩ ne, “Ēēn eeti coo Ngertĩ Nyekuco dīdī!”

⁴⁰ Īthōng balna aatĩ ngaay gwuak cĩk ēdēnya ĩnōōnō rēēna. Kōrgēna cĩning, balna aatĩ Maria Madalēna kĩ Maria yaatĩ Jemithi wũ dīcĩ kĩ Yothēbō. Avĩ balna ngaa cĩ athĩ Thaloome buu natē.

⁴¹ Balna ōwōb nēēgē ithōng eliy Yesu balna nganĩ avĩ looca cĩ Galilea. Mēēlĩ balna ngaay gwuak buu cĩk iriok kĩ ĩnōōnō ōvvō Yeruthalēma.

Adawē Yesu

(Bēl Matewo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yōane 19:38-42)

⁴² Ma balna ōbōwē ithĩ jiatĩn lōōcĩ, ĩdĩmantōthĩk eeta kereyyia Kōr cĩ Yuwuthono cĩ lootha ēē.^e ⁴³ Balna avĩ eeti ĩmma cĩ athĩ Yothēbō cĩ kōrōōk cĩ gaalawu cĩ Arimathea cĩ balna ēēn et cĩ abulie meelitina cĩ eet cĩk obbitik cĩk lokikak. Īthōng balna ēēn nē buu et cĩ ereyyi adiiim acĩn kabicoc cĩ Nyekuco. Ngaatĩ ōkōyyĩ jurrung kĩ Pīlatō kũũk kijin ēlē cĩ Yesu. ⁴⁴ Īthōng Pīlatō cĩ balna ngaanĩ kagga ngatĩ adaai Yesu, ukulek jien ithōng ũtũvvũwa gaalinit cĩ nyĩcēkeru kikiyyia kijin katĩ mĩ adaak Yesu. ⁴⁵ Ma balna vurtia cĩ uduwaai gaalinit cĩ nyĩcēkeru ĩnōōnō daaith cĩ Yesu

^c **15:38** *Cērēm cĩ ēngēr Ciith cĩ Nyekuco ēē kōrgēna*: Ciitha cĩ Nyekuco loota ngato, ēēn coo cērēm cĩ wuuni cĩ abung Ngĩtĩ Angiranni cĩ Dīhīmĩ őrřōt, nyatarka avĩ Nyekuci bulēnta natē. Paadĩr cobbi dōō cĩ ēhēēt cērēm cĩ abung Ngĩtĩ Angiranni cĩ Dīhīmĩ őrřōt kōr codoi erkita dōkĩthĩ, ayaha nē biyyie cĩk kaal cĩk cavawu, ithōng ēēl ngatĩ aavē Nyekuci kĩ kūtũny gerthetin cĩ eetu vēlēk. Bēl Nyaraga cĩ Levitikathĩ 16; Matewo 27:51; Marikō 15:38; Luka 23:45; Heburu 6:19-20, Heburu 9:1-7.

^d **15:39** *Gaalinti cĩ ngĩcēkērōwu*: Ēēn coo gaalinit cĩ agam nyĩcēkēr eet tur.

^e **15:42** *Kōr cĩ Yuwuthono*: Eetĩnēy ĩcĩk Yudei, balna ithianai Kōr cĩ Yuwuthono lōōcĩ tur jiat kīgōō ngi okolothĩk kōrra.

© 1996 David C. Cook

Abaaktik nēēgē ēlē cī Yesu loowa icī tō (15:42-46)

vēlēk, ikiyyia ēlēmaāi Pīlatō Yothēbō ēlē cī Yesu. ⁴⁶ Ngaatī ōkkō ūūtanē Yothēbō cērēm cī aku amūrmūranī ēlē cī Yesu ithōng ara īnōōnō kurucea ithōng ūmūrmūranēk cērēm ithōng arīk loowa⁸ cī balna adawuay bīīya. Ithōng ūnyūk katūk cī loowu bīīya cobbi. ⁴⁷ Balna acīn Maria Madalēna kī Maria yaatī Yothēbō thoothonniok nīikē, ithōng acīn ngītī adawini ēlē cī Yesu.

Ūrūga Yesu daaītha

(Bēl Matewo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yōane 20:1-10)

16 Ma vurtia cī edeccīāi Kōr cī Yuwuthono jiat, itīngathō Maria Madalēna kī Maria yaatī Jemith kī ngaa cī athī thar Thaloome. Ōōt utuyyiaī ngōrrēn cīk ōngōlī ēmmēdē, cīk adiim

⁸ **15:46** *Loowa*: Adaweei baa gōō eeta cīk Yudei daackiak loowuanīy cīk adawuay bīiyēniy kōdē ngilomitēy.

ōvvō avuudi ēlē cī Yesu. ²Ma balna ngerethietīna Lomidikawa,^h balna nganī aliba kōr thōng, ōōt nēēgē ĭcī look wū balna adawini Yesu. ³Ajinōy balna nēēgē gōōla athī ne, “Ngēnē woccia katī cī ōkkō ellet ageeta ēnyēēī bīī tatūga?”

⁴Ma balna mī ōvvō acīn nēēgē look cī adawuay bīīya wo, acīn kēnnē ēnyēhē bīī ūūk kabanyca. Īthōng balna thēk bīī cobbi ōrrōt. ⁵Ma balna ngī ōvvō ēhēēt nēēgē look wo, acīn kēnnē ngīthorowoc ĩmma cī ēēn anjīlo cī Nyekuco avī loota loowato ĭcī athiit cobbi, ahimit ceremua cīk vōōrīk pēr. Atdirlangan balna thōōth coo ĩnōōgō ōrrōt.

⁶Ikiyyia othoothīk nē ĩnōōgō ethek ne, “Nyī ongolinu. Kagga na adimnyu niigia Yesu cī Natharētī wū balna ododowothii kurucea, athii nē ngato tō, balna ūrūga nēnē. Īcīnīt da ngītī balna ari nēēgē ēlē cīnnī wo. ⁷Īthōng yoko, ĩtīngath ōōt uduktiak wobjiak cīgīnīk kī Pētūrū buu entek ne, ‘Utuwanē nē ūūk ĭcī looc cī Galilea, ōvvō katī acīnnu niigia ĩnōōnō natē, kī balna aduwacung nē agiitia.’”

⁸Ngaatī ēktanē nēēgē loowato, ĩthōng ivirit nyatarka balna agam ĩnōōgō barriti kī tongolinit, ĩthōng athii cī aduwaai et ĩmma, nyatarka balna ongollie nēēgē thōng.

Ilibak Yesu wobjiak cīgīnīk

(Bēl Matewo 28:9-10; Yōane 20:11-18)

⁹Ma balna vurtia cī ūrūgaī Yesu daaītha, balna Lomidikawa, ikiyyia ilibak nē Maria Madalēna ĭcī owu, ngaa wū balna ingkawī nē ririwanīnē tūrgērēm cīk gerthek kī ĩnōōnō. ¹⁰Ōkkō balna Maria Madalēna aduwaai wobjiak wūk balna aatī uluana. ¹¹Kōdē woyyia balna ngī athīrar nēēgē ĩnōōnō athī ne ūrūga Yesu daaītha ĩthōng ĭcīn Maria Madalēna ĩnōōnō, athii balna cī ēlēmī nēēgē thōōth cīnnī ēē.

Ilibak Yesu wobjiak cīgīnīk ramma

(Bēl Luka 24:13-35)

¹²Ma vurtia, ikiyyia ilibak Yesu wobjiak cīgīnīk ramma gōōla cī athii cī aga nēēgē balna ngī ūtūngtek nēēgē Yeruthalēm. ¹³Īthōng

^h **16:2** *Lomidikawa*: Avvū Yudei kōr cī ōwōbēcī Kōr cī Yuwuthono ēē athī ne, lōōcī codoi. Arūkna Yesu daaītha kōrra cī ōwōbēcī Kōr cī Yuwuthono cī athī Laarimi ne, Lomidika. Avvū Laarimi Kōr cī Yuwuthono athī ne lōōcī tōrkōnōm ĩthōng avvū Lomidika athī ne, lōōcī tūrgērēm.

oboddia balna nēēgē ivitia uduktiak gōōnōgī ōōgī buu thōōth coo, athii kēnnē cī ēlēmī nēēgē.

Ilibak Yesu wobjiak cīgīnik ōmmōtō kī codoi

(Bēl Matewo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yōane 20:19-23; Tiicanē cīk Tionniawu 1:6-8)

¹⁴Ma vurtia cīnnī vēlēk, ikiyyia ilibak Yesu wobjiak cīk ēēn ōmmōtō kī codoi balna naganī aduwe nēēgē. Angany balna nē īnōōgō nyatarka athii cī ayak leminit, nyatarka balna īnīnga nēēgē ēlēmī thōōth cī eet wūk balna īcīnīt īnōōnō, baa vurtia cī ūrūgāi nē daaītha. ¹⁵Ngaatī ēthēcī īnōōgō ne, “Ōōt ilimanīt eet Nyemut cī Abūnna loociowēy vēlēk. ¹⁶Eeti cī ēlēmī īthōng agam batithimo, eliy katī nēnē, īthōng thī eeti cī athii cī ēlēmī, uuki katī nēnē. ¹⁷Eeta vēlēk cīk katī avvu ēlēmnya aneeta adīman katī nēēgē thoothonniok vēlēk cīk anatti. Ingka katī nēēgē ririwanīnē cīk gerthek thaarīy īcīganīk, īthōng othoothito thōōtha cī jōr. ¹⁸Agam katī nēēgē kūwaanya athīnēī cīgīk īthōng mī adak kūwaanya īnōōgō athii nēēgē cī adaaī, īthōng mī awūd nēēgē kēgērō cīk woccia aruk īnōōgō, athii katī cī adaaī kūdūt. Īthōng ataddi katī nēēgē athīn cīgīk eetīnēy cīk eet cīk īmmōrī īthōng ūbūnta eeta nekie.”

Imiire Yesu ūūk tammuatiddina

(Bēl Luka 24:50-53; Tiicanē cīk Tionniawu 1:9-11)

¹⁹Ma vurtia cī othoothioi Makayyioiti Yesu kī īnōōgō vēlēk, ikiyyia ōdōngē nē ūūk tammuatiddina īthōng ūūk aavu attia cī athio īcī Nyekuco.ⁱ ²⁰Ngaatī ōvōyyī wobjiaha cīgīnnēk alimanī thōōth cī Nyekuco loociowēy vēlēk, īthōng balna aticcanni Makayyioiti kōdōwē kī īnōōgō īthōng thoothiowa cīk eyeliay wo, cīk adīman nēēgē ēē ēyēla a ne ēēn nyemut cīnīng wo dīdī.

ⁱ **16:19** Attia cī athio īcī Nyekuco: Eeti cī avī attia īcī athio, avī nē ngatī bulēnto kī ngatī tirtheto.

Nyaraga cĩ Luka

Yelinit cĩ Luka

Balna Luka cĩ ěhěěd nyaraga coo ĩthōng naboo ětěhěd Nyaraga cĩ Tiicaně cĩk Tionniawu buu. Balna athii ně athii cĩ ěěn Yudenit, ĩthōng thĩ, balna ěěn ně Girihenit cĩ ilimane ōrrōt cĩ balna kikiyyia kũ wobjiait cĩ Kiristo. Balna iriok ně kĩ tionniait Paulo wueeta cĩnnĩ ĩcĩ alimanĩ Nyemut cĩ Abũnna cĩ Yesu. Nyaragawa ĩcoo, aduwa ně rŭgět kĩ tiic cĩ Yesu gōōla cĩ ithiananĩ jurrung, kũ katĩ kagaacō eeta cĩk athii cĩ ěěn Yudei.

Aduwa Luka nyemut cĩ obbi cĩ ngaanĩ kuduwai nyaragětĕy gwantĩk, nyaragawa cĩ nyemutua cĩk ōgōōn kĩ tuwuanĕtĩ cĩ Yōane Batitha, kĩ tũwũanĕt cĩ Yesu kĩ kĩdĩcthĕt cĩnnĩ, kĩ liman cĩ Yōane Batitha. Ěyĕla naboo ně mĩnan cĩ amĩnanĩ Nyekuci eet vĕlĕk. Aduwa Yesu thoothonniok cĩkkō gōōla cĩ edeemothi iyiaintiok cĩk owovothi thōng, cĩk ōgōōn kĩ iyiaintiowa cĩk Thamaritanoc cĩ abũnna. Bĕl tōōn 10, kĩ ngĕrtĩ et cĩ ithii, bĕl tōōn 15, kĩ ngatĩ arũmĕĕnĩ kĩ luttioit cĩ mŭcŭrrũ cĩ aburnei eeta. Bĕl tōōn 19, ngatĩ iriĕcĩ rŭgět cĩ alna kŭdŭt et cĩ gerthe wũ balna ōdōddĩ kĩ ĩnōōnō kōdōwĕ. Bĕl tōōn 23.

Īthōng naboo, abũng Luka ngōnana meelĩk tiic cĩ Ririwac cĩ Nyekuco rŭgĕta kĩ tiica cĩ Yesu ĩthōng ěyĕla gōōl cĩ balna gōō alawini Yesu. Turnanta cĩ nyaraga coo, aduwa ně thoothonniok cĩk meelĩk balna ikiyyia ilibak Yesu wobjiak cĩgĩnik vurtia cĩ ũrũgaĩ ně daaĩtha. Aduwa thoothiowa cĩkkō vĕlĕk athĩ ne monogo balna ũrũga Yesu naboo ĩthōng ōtōd ũũk kĩ Nyekuc tammuatiddina.

Yelinit cī Nyaraga cī Luka

1 Makayyioit Theopiloth,^j itīmanit eeta cīk meelik ngatī ēhēēdī thoothonniok wūk balna aticcan Yesu kōrgēna cīnac. ² Ēēn thoothiowa wūk balna ēhēēd nēēgē nyemut wū balna aduwacet ageeta eeta wūk balna acīn thoothonniok cīk Yesu kēbērēnīy cīgīk kir. ³ Ngaatī kērēpanē na buu thoothonniok cīkkō jurrung, karahanē ĩcī owu. Īnōōnō thī yoko cī kehedici na aniitia buu jurrung wo. Makayyioit Theopiloth, ⁴ Kēkēbacī na aniitia thōōth coo kathīnē kī katī gaa niia buu jurrung thōōth wū ēēn dīdī wū balna alimanothicina.

Uduwai tūwūanētī cī Yōane Batitha

⁵ Ēēn balna Ērōōdī alaan cī Yudea,^k avī balna paadīrī^l cī athī Thakariya cī kabicoc cī paadīrnya cīk Abija. Athī balna ngaa cī Thakariya thar cīgīnīk Elithabeta, cī katūk cī Aaronī.^m ⁶ Ēēn balna Thakariya kī Elithabeta eet cīk callīk thinneti ōrrōt nguuma cī Nyekuco, ĩthōng balna atarnanī Nyekuci ĩnōōgō ōrrōt nyatarka ōwōb nēēgē Ngiran cī Makayyiocto. ⁷ ĩthōng thī amūdaai kēnnē balna abilī Elithabeta kolli dōōlī nyatarka balna atanganyitō nēēgē rammatuguan ōrrōt.

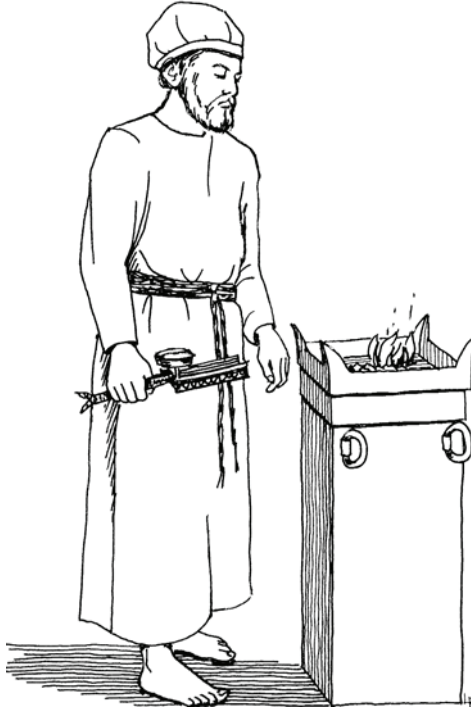
⁸ Ma kōr ĩmma, aticcanni balna Thakariya cī ēēn paadīr kī gōōnōgī cīk ēēn paadīrnya Ciitha cī Nyekuco. ⁹ ĩthōng vowotha ĩcī paadīrnyawu, amīcī baa gōō eeta lirlir kīlī keberiy Thakariya kōr nīcē kīlī kūūk kaavad mōōcac kūūk kaavad mōōcac Ciitha cī

^j **1:1** *Theopiloth*: Athī thar cīkkō Girihiyyey ne gōōnī Nyekuco.

^k **1:5** *Ērōōdī alaan cī Yudea*: Avvū eeta Ērōōd coo athī ne, Ērōōd Cobbi wū balna ēēn nē alaan baa ngī arittiy Yesu. Bēl Ērōōd Cobbi. Matewo 2:1-8; Luka 1:5. Athī ngērtī Ērōōd Cobbi thar Ērōōd Antipath. Ēēn balna nē alaan baa ngī agameei Yōane Yesu batithimo. Bēl Ērōōd Antipath. Matewo 14:1; Marīkō 6:14; Luka 3:1; Tiicanē cīk Tionniawu 4:27. Ma baa vurtia cī Ērōōd Antipath, avī balna alaanī ĩmma cī athī Ērōōd Agripa cī balna ēēn baatī baatī baatīnī alaan Ērōōd Cobbi. Bēl Ērōōd Agripa. Tiicanē cīk Tionniawu 12:1-13:1.

^l **1:5** *Paadīr*: Athī balna Ngiranī cī Mutha ne, paadīrnya dōō cīk apak kaal cīk cavawu Ciitha cī Nyekuco. Abūnna thēk ma ngī ēēn nēēgē tatūk cī eet cīk Levi.

^m **1:5** *Aaronī*: Ēēn nē gōtōnī Mutha ĩthōng ēēn nē paadīr cobbi cī owu cī ĩthraīlī. Bēl Nyaraga cī Lugitho 4-24; Levitikath 16.

Avaad paadīrī mōōcac (1:10)

Nyekuco.ⁿ ¹⁰ Īthōng balna itin cī avaadinīē mōōcacī wo, alayyie balna meelitini ngatīvōrī.

¹¹ Ma tamanoko, ilibak anjīlo cī Makayyiokto^o ĩnōōnō kikiyyia kībīl ĩcī athiit cī athio cī ngītī abilnī paadīrī cī avaadinīē mōōcacī^p wo. ¹² Ma balna mī acīn Thakariya anjīlo wo, ĩthī nē tōryiak, ĩthōng abarrit nīico noko. ¹³ Ethei kēnnē anjīlo neccie ĩnōōnō

ⁿ **1:9** *Ciitha cī Nyekuco*: Odoi balna Ciitha cī Nyekuco doo Yeruthalēma, ayak Ciith coo ngītī odoi doo, cī otōdōngēcī paadīrnya Nyekuc kaal cik cavawu. Avī balna Nyekuci bulēnta Ciitha cinnī Ngatī Angiranni cī Dihīmī Ōrrōt. Paadīr cobbi dōō cī ehēēt Ngītī Angiranni cī Dihīmī Ōrrōt wo, ōkōyyī biyyie cik kaal cik cavawu, kīī katī kūūk kūtūngk Nyekuci gerthetin cī eetu. Bēl thōōth coo Nyaragawa cī Levitikahī 16; Heburu 9.

^o **1:11** *Anjīlo cī Makayyiokto*: Ēēn nēēgē ririwanīn cik aatī tammuatiddina kī Nyekuc, ĩthōng athīi nēēgē cī ayak eleeti. Itiona Nyekuci ĩnōōgō dōkīthī kivitia kayaktak eet nye-mut cinnī loota ngato.

^p **1:11** *Ngītī abilnī paadīrī cī avaadinīē mōōcacī*: Avī baa ngittio reerunga ĩcī Ciitha cī Nyekuco ngatī otōdōngē paadīrī gii cī cavīto cī enyeeinie gerthetini cī eetu. Avī naboo ngītī abilnī paadīrī cī avaadī nē mōōcac, ĩthōng ala Nyekuc Nginiwa ĩcī Dihīmī Ciitha cī Nyekuco.

ne, “Thakariya, nyī ōngōlinanī! Īthīrar Nyekuci lawinit cunni. Anyakcie katī ngaa cunnie Elithabeta, ĩthōng ūtūwa logoo cī maacī. Īthōng mī utuwuai, Katek thar cīk athī Yōane. ¹⁴ Anyi katī tūwūanētī cīnnē bēlbēlu, ĩthōng thēk katī ebelbelit eeta cīk meelik buu nyatarka tūwūanēt cīnnī, ¹⁵ nyatarka ēēn katī nē et cī tiiri ōrrōt bērenīy cīk Nyekuc Makayyioit. Nyī anyiccu kūwūd mērtē. Ēēn katī nē et cī avī Ririwacī cī Dīhīmī^r kī ĩnōōnō balna thēk tirianta ĩcīnnī. ¹⁶ Ōbōdanī katī nē eet cīk meelik looca cī Īthraīlī kōbōddia kī Makayyioit Nyekuc cīning. ¹⁷ Uwuantēcī katī nē Makayyioit ririwaca kī tirthēta kī balna Elija.^s Aganīth katī nē baajigi dōōlī kī dōōlī cigīk, ĩthōng ayaha eet wūk athii cī ēlēmī Nyekuc koboddia muwēenta ĩcī eet cīk edeemi thoothonniok gōōl cī abūnna. Kī kanyīk eet kereyyia gōōl cī akuni Makayyioiti.”

¹⁸ Ajin kēnnē Thakariya anjīlo ennei ne, “Aku woccia thēk katī thōōth coo ēēn dīdī? Katanganyca nōōnō naaga kī ngaa cannī.”

¹⁹ Ma natē, ēdēc anjīlo ĩnōōnō ethek ne, “Athīnna aneeta Gabūrēllē, ticciannioit cī Nyekuco. Kitioniay na kikiyyia kuduwai Nyemut cī Abūnna^t wo. ²⁰ Īthōng yoko mī athii cī ēlēmī niia thōōth cī kaduwaci na wo, athii katī niia cī othoothi, ĩthōng kōdōlan kōr cī katī aritanē doolec cī kaduwa na wo.”

²¹ Ērē balna eeta Thakariya ngatīvōrī. Īthōng atubuanni balna nēēgē ōrrōt ngatī avīyanī nē Ciitha cī Nyekuco kuumuc.

²² Ma balna mī ēkta nē ngītīvōrī, adiccē kēnnē ngatī ōthōōthī, ngaatī thī balna aku ōthōōthīcē nē eet athīnē kaganoko, kī eeti cī adīitī kīina. Ma natē noko, agaacō eeta ĩtō ne, ĩcīn yoko kete Thakariya gimma cī aku kī Nyekuc Ciitha cī Nyekuco. ²³ Ma balna ngī edecia itini cī tiic cīnnī, ikiyyia imiire nē ūūk ōlōō. ²⁴ Ma balna vurtia cī thoothonniok cīkkō, ikiyyia Elithabeta, ĩthōng aavu ōlōōtōtō cīnnī nyīlōwē tur ĩthīnga ēhēēt ōkkō ngamanī.

^r **1:15** *Ririwacī cī Dīhīmī*: Ēēn nē Ririwac cī Nyekuco. Athī Nyaraga cī Nyekuco ne, ēēn Baatīnnē Nyekuc ĩthōng ēēn Ngērīnē Yesu Nyekuc, ĩthōng ēēn Ririwacī cī Dīhīmī Nyekuc. Īthōng ēēn Baatīnnē kī Ngērīnī kī Ririwac cī Dīhīmī Nyekuc codoi doo. Bēl Nyaraga cī Yōane 1:1-18; Yōane 8:41-42; Tiicanē cīk Tionniawu 5:3-4.

^s **1:17** *Elija*: Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco wū balna ōkōyyī Nyekuci ĩnōōnō rūgētēt tammuatiddina. Arittiyai balna nē erkinyaiy cīk ēēn eet eet ramma kī eet tur (900) balna nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Alaanēta 17-21; 2 Alaanēta 1-3; Malak 4:5.

^t **1:19** *Nyemut cī Abūnna*: Ēēn coo Nyemut cī Abūnna cī Yesu Kīristo wū balna adaāi kurucea, kī kūtūny gerthetin cīnac, kī kanyet ageeta rūgēt cī alna kūdūt.

²⁵ Ma ngato, ikiyyia òthòòth Elithabeta ìthĩ ne, “Èlla Makayyioiti aneeta. Eyeleca nē aneeta bunnathīt cīnnī wathinniwēy ìcīkkō. Ìdīm nē ngawani wū gōō nannī, ìthōng athii katī eeta cī arannīa aneeta naboo.”

Uduwa anjīlo tūwūanēt cī Yesu

²⁶ Ma balna ngī ìtō nyīlōwē tōrkōnōm cīk anyaini Elithabeta, ikiyyia itionīk Nyekuci anjīlo Gabūrēllē, kōrōōk cī gaalawu cī Natharētī looca cī Galilea, ²⁷ kūūk kūrūbothīk buweec ìmma cī athī Maria cī baa nga katagutho kī et ìmma cī balna othoothi Yothēbō. Èēn balna nē tionnioit cī kabicoc cī kōrōōk cī Davide.^u ²⁸ Ngaatī òkōyyī anjīlo Gabūrēllē, ìthōng kōdōlan Maria, ìthōng ìthaa ìnōōnō ethek ne, “Kīthawōy doo coo amīnanī Makayyioiti wo! Avī Makayyioiti Nyekuci kī aniitia.”

²⁹ Athīrar Maria thōòth coo noko, ìthōng ukulek jien ìthī ne, athī woccia eeti coo ne kīthī ne? ³⁰ Ngaatī aduwacī anjīlo ìnōōnō èthēcī ne, “Maria, nyī ongollie, amīnani aniitia Nyekuci, ³¹ anyakcie katī niia ìthōng itirria logoo cī maacī, ìthōng katī akatewu thar cīk athī Yesu.^v ³² Aku katī èēn nē et cobbi òrrōt, cī katī avvē a ne Ngērtī Nyekuc cī Ijjar vėlēk. Aku katī anyi Makayyioiti Nyekuci ìnōōnō kī Alaana, kī balna baatinnē Davide. ³³ Èēn katī nē alaana kabicoca cī Yokobī^w kūdūt. Athii katī kabicocī cīnnē cī edecia.”

³⁴ Ma natē, ijin Maria anjīlo ethek ne, “Kanyakcīē woccia katī kuu? Keeni na doolec cī nganī kataguthia kī et ìmma wo.”

³⁵ Èdēcī anjīlo cī Nyekuco ìnōōnō ethei ne, “Akuneci katī Ririwacī cī Dīhīmī aniitia, ìthōng katī umuti tirthētī cī Nyekuc cī Ijjar vėlēk. Ma vurtia cīnnī, aku katī ūūkca niia doolec cī callī cī katī avvē thara cīgīnnēk athī ne Ngērtī Nyekuco. ³⁶ Anyaawōy

^u **1:27 Davide:** Èbēra balna Nyekuci ìnōōnō kī alaana cī Ìthraīlī, ìthōng ūbūtanēk ìnōōnō ethek ne, aku katī alaana cī tiiri ìcī baatī baajigi dōōlī cīgīnik kagam looc kūdūt. Ìnōōnō balna Alaana nīcē Yesu Kiristo. Bēl Nyaraga cī Tegeluanu 132:11-12; Tiicanē cīk Tionniawu 2:30. Arittiy balna Davide erkinyiay ìcīk èēn vucciak codoi (1,000) baa nga kittiriay Yesu. Bēl Nyaraga cī èēn 1 Thamuele 16-30; 2 Thamuele 1-24; 1 Alaana 1-2.

^v **1:31 Yesu:** Thara cīk athī Yesu wo athī ne, èēlaneet Nyekuci.

^w **1:33 Yokobī:** Èēn balna nē logoo cī logoo cī Abrahamī ayak balna Yokobo dōōlī òmmōtō kī ramma. Ùtūwū balna Nyekuci thar cīgīnik ìtō Ìthraīl. Avvūē oo baatī baajigi dōōlī cīk gīnnīk athī Ìthraīl, ìthōng balna itina ìcī aavē Yesu èē, avvūē balna naboo nēēgē athī Yudei. Bēl Nyaraga cī Thianantō 25-50.

yoko tionnioiti cunnie Elithabeta wū gōō aranni eeta athī ne abīlī athii cī ariti. Ītō nyīlōwē cīk anyaini nē tōrkōnōm. Wū gōō a eeta ne atangany nē ōrrōt, ōkkō katī ayak nē buu doolec. ³⁷ Athii gii cī amaaci Nyekuc tō.”

³⁸ Ma balna ngī athīrar Maria thōōth coo wo, ōthōōth īthī ne, “Keeni na ticciannioit cī Makayyiocto, anyīk thī thēk kaavu kīcī aduwa niia wo.” Ngaatī amiirēnē anjīlo neccie.

Ōkkō acīn Maria Elithabeta

³⁹ Ma wathinniok nīkē noko, īdīmanothīk Maria īthōng iyik taman ūūk īcī kōrōōk cī gaalawu cī avī thiryiowey īcīk Yudea, ⁴⁰ ngaatī ōkkō ithiowī kōrōōk cī Thakariya īthōng īthaa Elithabeta. ⁴¹ Ma balna mī athīrar Elithabeta thawīnīēt cī Maria wo, ōmmōtī kēnnē doolec kēēngatō cīnnī, īthōng ittio Ririwacī cī Dīhīmī thīnīn cīnnī. ⁴² Ma natē, othoothīk Elithabeta Maria talintia ethek ne, “Agatanni aniitia Nyekuci ōrrōt kōrgēna cī ngaanu vēlēk, īthōng agatanē doolec cī katī ūūkca niia wo buu! ⁴³ Nyia woccia gōō kēhērōnaha wanīco yaatī Makayyioit cannī wo? ⁴⁴ Viyyio ma ngī akuni niia īthōng īthawa aneeta, ōngōth aneeta doolec kēēngatō talintia. ⁴⁵ Agatanni aniitia Makayyioiti nyatarka ēlēmī niia ngatī athīknē thōōth cī katī adīmanēcī nēnē.”

Tēgēl cī Maria cī dīhīthēntō

⁴⁶ Ma natē, ēbēlōī Maria īthī ne,

“Abuluth aneeta thīnīn cannie Makayyioit,

⁴⁷ īthōng ēbēlbēl aneeta ririwacī nyatarka Nyekuc Elliot cannī.

⁴⁸ Nyatarka athūnnīa nē aneeta

ticciannioit cīnnī cī athimatīthī.

Utuvvuyyia katī gōō eeta erkinyiay entea ne ngaa cī agatana Nyekuci.

⁴⁹ Nyatarka īdīmanea Nyekuci Tiryoiti thoothonniok cīk tiirtik ōrrōt.

Callē thara cīgīnnēk.

⁵⁰ Ōkkō tamati cīnnē kī eet cīk ongollie īnōōnō erkinya kī erkinya.

⁵¹ Īdīman nē thoothonniok cīk abūnna ōrrōt attia cīnnī.

Athaan nē eet cīk ēngērēnī.

⁵² Itingka nē alaanēt cīk athī ne keeginna kōdōōt taabitēy cīgīk,
īthōng abarīcēk eet cīk athimatīthī.

⁵³ Anyīk nē eet cīk adak boobo kaal cīk abūnna,
īthōng itingka eet cīk athī ne keeginna balliok kōōt athīnēi
kaganoko.

⁵⁴ Ēēl nē ticciannioit cīnnī Īthraīl,
īthōng ahada ngatī amanīcē

⁵⁵ Abraham^y kī dōōlī cīk dōōlī cīgīnīk erkinya vēlēk
kī balna aduwaai nē baangietī cīgaac.”

⁵⁶ Ūrūmtē balna nē Maria kī Elithabeta nyīlōwē iyyio ngatī
amiirēnē ōkōyyī ōlōō.

Itirriay Yōane Batithta

⁵⁷ Ma balna ngī ūtūbantōthīk wathinniowa cīk uukcianē
Elithabeta, ikiyyia ūtūwa nē doolec cī maacī. ⁵⁸ Ma baa ngī athīrar
tionniowa kī eet cīk abakanōy kī īnōōnō wo, thōōth cī ēyēlēcī
Makayyioiti īnōōnō thiimati cobbi ōrrōt oo, ivitia ebelbelit nēēgē
vēlēk ōrrōt.

⁵⁹ Ma balna ngī ūwūpanīt wathinniowa cīk uukcianē doolec ītō
turgi, ivitia ūbūūranit eeta ēlē cī dooleco,^z īthōng idimito akattiek
thar cīk doolecak baatīnnī. ⁶⁰ Ēdēcī kēnnē yaatīnnē athī ne, “Athī
thar cīgīnīk Yōane.”

⁶¹ Ēdēcī naboo eeta athī ne, “Athii eeti ĩmma tionniowēi cuguk
cī ayak thar nīkē tō.” ⁶² Ngaatī ōthōōthīcē eeta nekie Thakariya
athīnēi, kī katī kuduwa thar cīk woccia akanothi doolec. ⁶³ Ikiyyia
ijin Thakariya eet kanycīk īnōōnō nyaraga, ngaatī ēhēdīcē
nyaraga athī ne, “Athī thar cīk doolecak Yōane.” Itdirlangtē balna
eeta thōōtha cī aduwōnī thara cīk aduwa yaatīnnē kī baatīnnī wo
ōrrōt. ⁶⁴ Ma thī natē noko, ithianaī Thakariya ōthōōth jurrung
ngaatī atalī Nyekuc.

⁶⁵ Atdirlangan balna thōōth coo eet cīk ōjōōntī kī kōrōōk cīnnī
ōrrōt, īthōng ēkēēb eeta thōōth coo looca cī Yudea vēlēk. ⁶⁶ Anaat

^y 1:55 *Abraham*: Avvū balna Nyekuci Abraham kūtūngek eet cīk kōrōōk cīnnī kī looc
cīnnī, īthōng ōwōb Nyekuc kūūk looca īcī jōr. Ikiyyia balna nē īthī baatī Yudei. Arūgī
balna nē erkinya vucciak codoi kī eet eet ramma (1,800) baa nga kitirriay Yesu. Bēl
Nyaraga cī Thianantō 12-26.

^z 1:59 *Ūbūūranit eeta ēlē cī dooleco*: Aduwaai balna Nyekuci Abraham kūbūūran dōōlī
cīgīnīk cīk maacīk katī ngī ītō iinyia turgi cīk aritiani nēēgē, kī katī kītō nēēgē eet cīk
Nyekucak. Bēl Nyaraga cī Thianantō 17:9-14.

balna thēk eeta cīk athīrar thōōth coo ōrrōt athī ne, “Logoo woccia katī cī aku ēēn nyia coo lōgōth?” Ajinōy balna eeta noko, nyatarka balna aga nēēgē ngatī avī Makayyioiti kī ĩnōōnō.

Tēgēl cī Thakariya

⁶⁷ Ma natē, ikiyyia Ririwacī cī Dīhīmī ĩcī Thakariya baatī dooleco kī katī kōthōōth nē thōōth cī Nyekuco. Ajin balna nē athī ne,

⁶⁸ “Anyīk kīdīhīthē Makayyioiti Nyekuci cī Īthraīlī,
nyatarka ikiyyia ūrūgūtha nē eet cīgīnīk.

⁶⁹ Anyeet nē ageeta Ellioit cīnnī cī tiiri ōrrōt,
cī aku kabicoca cī Davide ticciannioit cīnnī,

⁷⁰ kī balna ngī aduwa eeta cīgīnnēk cīk ōthōōth molook cī
Nyekuco^a wūk balna callīk baa lōōla athī ne,

⁷¹ ēēlaneet katī nē athīnēī cīk mirowu
kī eet cīk aburnecet ageeta.

⁷² Īthōng ēyēla tamati wū balna aduwaai nē ōbaangī cīgaac
īthōng ahada ngērēmngērēm wū balna nīnnī callī,

⁷³ kī balna mī ōkōnganei nē baangiet cīnac Abraham athī ne,

⁷⁴ ēēlaneet katī ageeta athīnēī cīk mīrōk cīgaac,

īthōng anyeet kiticantothīk ĩnōōnō jurrung kithii tongolinti

⁷⁵ ngaatī keeginna callē, Īthōng kūbūnta nguuma cīnnī
wathinniwēy ĩcīgac vēlēk.

⁷⁶ Īthōng thī niinia doolec cannie wo, avvuyyi katī eeta ēnnēcī
ne eeni niia et cī othoothi molook cī Nyekuc cī Ijiar vēlēk,
nyatarka uwuantēcē katī niia Makayyioit ōkkō adīmanēcē
īnōōnō gōōla.

⁷⁷ Anīitia katī cī alimaneei eet avuthit
cī katī aku ēnyēēī Makayyioiti ĩnōōgō thothonniok cīk
gerthek cīgīk cīk adīman nēēgē.

⁷⁸ Aticcan katī Nyekuci kete nyatarka amanīcet nē ageeta
tamātinta cī mīnan cobbi ōrrōt

ngatī itionacet Rūgūthioit

⁷⁹ kikiyyia kūtūkūl eet cīk aatī muwuratō
kī cīk aatī ria cī daaīthō

^a **1:70** *Eeta cīgīnnēk cīk ōthōōth molook cī Nyekuco:* Aduwaai Nyekuci eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco kōōt kuduktiak eet cīgīnīk thōōth cīnnī.

īthōng ēyēlēhēt ageeta avuthit cī kaatē jurrung.”

⁸⁰ Ngaatī alīnanī doolec, kuumuc kayak ririwac cī tiiri thīnīna cīnnī, īthōng ūūk aavu ngatīvōrī looca ĩcī ēēn baath kuumuc, kī itin wū balna itioninie nē ōkōyyī eetīnēy ĩcīk ĩthraīlī.

Tūwūanēt cī Yesu

(Bēl Matewo 1:18-25)

2 Ma wathinniok nīkē, aduwaai balna alaanī cobbi cī Rūma^b cī athī Aguthtuth eet looca cī Rūma vēlēk kōōt kēkēbtē. ² Ēēn balna coo teheedinet cī owu wū balna erkinya cīk ēnnē Kurinothi makayyioit cī looc cī Thiiria. ³ Ngaatī ōvōyyī eeta vēlēk korookjiowēy ĩcīk gaalawu cīgīk mīn.

⁴ Īthōng balna ĩtīnga Yothēbō buu ōlōō cī gaalawu Natharēta looca cī Galilea, īthōng ūūk avvūa kuumuc Bētēlēhēma looca cī Yudea kōrōōk cī gaalawu cī Davide, nyatarka balna ēēn nē et cī katūk cī Davide. ⁵ Iriok balna nē kī Maria, buweec wū balna adiiim nē katī kī ngaa cīnnī. Amūdaai kēnnē balna ĩdīdīng Maria wathinniwēy nīkē ōrrōt. ⁶ Ma balna ōdōlanit nēēgē Bētēlēhēm, ivitia ūtūbantōthīk Maria wathinniowa cīk ūkcanē doolec, ⁷ ngaatī ūūkcanē doolec cī maacī cī ēēn abuu, īthōng ūmmūrmūran cērēma, īthōng anyīk katangū kovowola cī arīcē Yudei kartienit cī ēggēwī kaala nyatarka balna kothii ngīti oginnie nēēgē.

Upwannak anjīlo cī Nyekuco tūwayyiok

⁸ Īthōng balna aatī tūwayyiowa gwuak baalin nīcē ōlōō cīnīng looca nīcē, cīk ēbēk athaa cīgīk. ⁹ Ma baalin nīcē, upwannak anjīlo cī Makayyiokto ĩnōōgō, īthōng atalany bulēnīti cī Makayyiokto kūtūkūl ĩnōōgō ngaatī ongolini nēēgē ōrrōt. ¹⁰ Ma natē, othoothīk anjīlo cī Makayyiokto ĩnōōgō ethek ne, “Nyī ongolinangu, kayahacung na agiitia Nyemut cī Abūnna ōrrōt, cī katī anyi eet vēlēk kebelbelit looca nīco kūdūt. ¹¹ Kōr coo itirriay Ellioiti cunung Bētēlēhēma, ōlōō cī gaalawu ĩcī Davide, ĩnōōnō

^b 2:1 *Alaanī cobbi cī Rūma*: Agam balna alaanī cobbi cī Rūma alaanēt cīk loociok cīk meelīk, īthōng agam eet cīk Yudei cīk aatī Yudea kī cīk aatī Galilea buu. Avvū eeta cīk Rūma alaan cobbi cīnīng ēē, ethei ne Cēthēre.

© 1996 David C. Cook

Uduwak Anjilo cī Nyekuco eet ngīi uukcianē Elliotti (2:12)

Kiristo^c Makayyioit. ¹² Yelinit thī katī cī övvō agawu ĩnōōnō coo, amudothicu katī niigia ĩnōōnō abunge ceremuanīy, ĩthōng ōngī kovowola ĩcītō.”

¹³ Ma naboo tamanoko, uppuaniay meelitini cobbi örrōt cī anjīletu tammuatiddina ūrūbtak anjilo wū owu ēē, ĩthōng ebelliek Nyekuc tēgēl ngatī odoi ĩtō ne,

¹⁴ “Bulēnīt kī Nyekuc tammuatiddina,
ĩthōng būnnathīt kī eet cīk atalī nē loota ngato.”

¹⁵ Ma balna imiryie anjīlēta nekie ōōt tammuatiddina, othoothito thī baa tūwayyiowa nēēgē dō ĩtō ne, “Kōōt da Bētēlēhēma kī katī kīcīnīt thōōth cī aduwacet Makayyioiti wo.”

¹⁶ Ngaatī ayihi ĩthōng kōōt kūmūddiothīk Maria kī Yothēbō, ĩthōng ĩcīnīt logoo cī dīcī ōngī kovowolatō ĩcītō. ¹⁷ Ma balna ngī ĩcīnīt nēēgē logoo cī dīcī ēē vėlēk, imiryie ōōt athantīk eet nyemut wū balna aduwaai anjilo cī Makayyioikto ĩnōōgō.

¹⁸ ĩthōng balna utuban thōōth coo eet cīk balna athīrar nyemut cī aduwaai tūwayyiowa ĩnōōgō wo örrōt. ¹⁹ ĩthōng thī balna athūnnī Maria thoothonniok cīkkō vėlēk thīnīna cīnnī kuumuc. ²⁰ Ngaatī amiirēnē tūwayyiowa övōyyī ĩcī olu adīhīthī Nyekuc, ĩthōng ubuluthit Nyekuc, nyatarka thoothonniok cīk athīrar nēēgē, ĩthōng ĩcīnīt bērenīy cīgīk ēē. Acīn balna nēēgē avī kī balna mī aduwaai anjilo cī Makayyioikto ēē ĩnōōgō kir.

^c **2:11** *Kiristo*: Thara cīk athī Kiristo wo, athī ne, vudēnēt cī ēbēranī Nyekuci et kī Alaana. Thōōtha ĩcī Heburu thōōth cī athī Mathaaya wo athī ne, Kiristo.

Akattiothīk Yesu thara Ciitha cī Nyekuco

²¹ Ma balna ngī ūwūpanīt wathinniowa turgi, ikiyyia ūbūūranē doolec ēlē, īthōng akattiothīk thara cīk athī Yesu thar wūk balna akaneei anjīlo cī Nyekuco balna nganī kanyawōy Maria.

²² Ma balna ngī ōdōlanit wathinniowa cīk tūūnyēnēt cī Ngiran cī Mutha,^d otti Maria kī Yothēbō Yesu Yeruthalēma kūūk kanyīwothīk Makayyioit Ciitha cī Nyekuco, ²³ cī aduwa Ngiranī cī Makayyiocto athī ne, “Anycīk katī gōō doolec cī ēēn abuu cī maacī kanyīwothīk Makayyioit.” ²⁴ Īthōng ōōt Maria kī Yothēbō īdīmta anyinit cī aduwa Ngiranī cī Makayyiocto athī ne, “Anycīk katī gōō baajigi dōōlī kīdīmta ballonya ramma kī kurrienya ramma cīk ngaanī dīcē kī cī athī Ngiranī cī Makayyiocto.” Ngaatī adīmanī Maria kī Yothēbō buu noko.

Īdīhīth Thimone Makayyioit

²⁵ Avī balna eeti īmma cī athī Thimone Yeruthalēma cī balna ongollie Nyekuc, īthōng ala īnōōnō ōrrōt kūdūt. Ērē balna nē elinit cī Īthraīlī, īthōng balna avī Ririwacī cī Dīhīmī kī īnōōnō.

²⁶ Aduwaai Ririwacī cī Dīhīmī īnōōnō ethei ne, athii katī nē cī adaaī nganī kīcīn Rūgūthioit Kiristo wū balna ēbēra Makayyioiti.

²⁷ Ma balna ngī ōvvō adīmaneei Maria kī Yothēbō doolec Yesu Ngiran cī Mutha Ciitha cī Nyekuco wo, anyīk Ririwacī cī Dīhīmī Thimone kūūk reerunga cī Ciith cī Nyekuco īcītō.

²⁸ Ma natē, ōdōng Thimone doolec noko, īthōng īdīhīth Nyekuc īthī ne,

²⁹ “Nyekuc Makayyioit, anya thī aneeta ticciannioit cunni wo kadaak jurrung kī balna ngī aduwa niinia,

³⁰ nyatarka kīcīna elinit cunni bērēnīy cīganīk kir.

³¹ Elianīt cī adīmaneei nia kīcīnīt eeta vēlēk.

³² Ēēn nē lanyīt cī alanyīt eetīnēy īcīk athii cī ēēn Yudei, īthōng ēēn bulēnīt cī eet cugunik cīk Īthraīlī.”

^d **2:22** *Mutha*: Baa ngī adaa Yothēbō ivitia īdīmanit eeta dōōlī cīk Īthraīlī buth, anycīk kīī nyakapanak Ijiba erkinya eet etīmma (400). Anyīk Nyekuci Mutha kōōga dōōlī cīk Īthraīlī nyakapanthētīna. Anyīk Nyekuci Mutha kanyīk īnōōgō Ngiran, īnōōnō thī cī dōk-ithī avvūē Ngiranī coo athī ne, Ngiran cī Mutha. Arittiy balna Mutha erkinyiay icik ēēn vucciak codoi kī eet etīmma (1,400) baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī Lugitho 2-24.

³³ Atdirlangan balna thōōth cī aduwaai nyatarka doolec wo Maria kī Yothēbō ōrrōt. ³⁴ Ngaatī agatanī Thimone ĩnōōgō, ĩthōng ethek Maria yaatī dooleco ne, “Ēēn katī logoo cio et cī ayahai eet ōōgī gerthetin, ĩthōng ayahak ōōgī būnnathīt Ĩthraīla. Eyehethothi katī nē yelinit cī katī abūrī eeta cīk meelīk ōrrōt, ³⁵ kīī katī kedenyia y muwēēnītī cī thinneti cīk meelīk. Ĩthōng acuwan katī nyetubat thīnīn cunni buu.”

³⁶ Ĩthōng balna naboo avī ngaa ĩmma cī ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī athī Ana cī balna ēēn būwanyīnī et cī athī Vannuēlē cī kabicoc cī athī Athēr. Atangany balna thēk nē ōrrōt, ĩthōng balna thēk ūrūmtē nē kī maac erkinya tūrgērēm kaganoko ngaatī adaaknī maac cīnnē. ³⁷ Ĩthōng ma balna ngī ikiyyia adaak maac cīnnē, ikiyyia ĩthī ne ngaa cī bōyyī kuumuc kōdōlanīt erkinya cīgīnnēk eet wec kī wec. Avī nē kūdūt alayyie Ciitha cī Nyekuco ĩthōng ēdēēth ēlē daainta^e wathinniok ōōgī, ĩthōng umuk thōōth cī Nyekuco dō. ³⁸ Ma kōr nīcē, ikiyyia ūmmūdaak nē buu Yothēbō kī Maria, ĩthōng ethek Nyekuc ne ibalallē, ngaatī aduwacī eet cīk balna ērē elianīt cī Yeruthalēmī.

³⁹ Ma balna ngī edecciak Yothēbō kī Maria avuthit cī adīmanī Ngiran cī Makayyiokto, ĩtīngathō imiryie ōōt ĩcī kōrōōk cī gaalawu cī Natharētī looca cī Galilea. ⁴⁰ Ngaatī alīnnī doolec kīī maka. Ĩthōng balna avī gēēnyīthī kī būnnathītī cī Nyekuco kī ĩnōōnō.

Yesu Ciitha cī Nyekuco

⁴¹ Erkinya vėlēk, ōvvō baatī Yesu kī yaatīnnī Yeruthalēma Kōrra cobbi cī Ngōthio.^g ⁴² Ma balna ngī ĩtīlītha Yesu ĩtō ĩnōōnō erkinya ōmmōtō kī ramma, ōōt nēēgē kōrra cobbi kī gōō dōkīthī. ⁴³ Ma balna ngī edecia peyanī neccie, imiryie Maria kī Yothēbō ōōt

^e 2:37 *Ēdēēth ēlē daainta*: Ēdēēth baa gōō Yudei eleeti daainta wathinniwēy wū gōō alawī nēēgē Nyekuc.

^g 2:41 *Kōr cobbi cī Ngōthio*: Ahada balna eeta cīk Yudei kōr wū balna apucanēcī oo baatī baajigi cīgīk, biyyie cīk nyionak kabanyōy tiddina vatīkēy ĩcīk katūgēt cīgīk, kīī katī kōngōth Makayyioiti korookjiook cīgīk looca ĩcī Ijibi, balna ngī ēēla nē ĩnōōgō nyakapanthētīna looca ĩcī Ijibi. Ĩthōng baa kōr nīcē, uduit nēēgē ahat cī avaadiay cī athīi nyīgīta tō. Bēl Nyaraga cī Lugitho 12:17-28; Matewo 26:2; Marīkō 14:1; Luka 2:41; Yōane 2:13; Tiicanē cik Tionniawu 12:4; 1 Korinto 5:7; Heburu 11:28; 1 Pētūrū 1:19.

ĩcĩ olu. Monogo da ũtũngõthĩk Yesu Yeruthalēma athii yaatĩnnē kī baatĩnnī cī agawī. ⁴⁴Ahad kēnnē nēēgē athī ne utuwantē thēk yoko Yesu kī gōōnōgī. Ma baa jiatīn nīcē, ivitia iyieithia nēēgē ĩnōōnō. Ngaatī ōvvo adiimi tionnīoi kī goonoginiy. ⁴⁵Ma balna ngī athii cī arūbanī nēēgē ĩnōōnō wo, imiryie ōōt idimito Yeruthalēma.

⁴⁶Ma baa vurtia cī wathinniok iyyio, ōōt nēēgē umuddia ĩnōōnō ōlōōtōtō cī Ciith cī Nyekuco ĩcītō kōrgēna cī limanniowu, ngī athīrar ĩnōōgō ĩthōng ijin thoothonniok cīk ōkōmī.

⁴⁷Īthōng balna utuban eet vėlēk gēenyīthī cīnnē kī gōōl cī atajanī nē thoothiok cīk eet vėlēk cīk athīrar ĩnōōnō ĩnōōgō.

⁴⁸Ma balna ngī acīn baatĩnnē kī yaatĩnnī ĩnōōnō wo, ikiyyia itdirlangan thōōth coo thinneti cīgīk ōrrōt, ngaatī ēthēcī yaatĩnnē ĩnōōnō ne, “Doolec, adīmannet woccia kete nyia? Cīn nōōnō aneeta kī baaba cunni ngatī kōmōthīna nyatarka kadimnyi aniitia.”

⁴⁹Ēdēcī kēnnē nē ĩnōōgō ethei ne, “Ereppannangu da nyia? Athii cī agayyu niigia ngatī woccia kaavē na Ciitha cī Baangī?”

⁵⁰Athii balna kēnnē nēēgē cī aga thōōth cī aduwa Yesu wo.

⁵¹Ngaatī amiirēnē nē kī ĩnōōgō ōvvoyyī Natharēta, ĩthōng ũūk aaavu ōlōō jurrung. Ongollie balna Yesu thōōth cī yaatĩnnī kī cī Baatĩnnī. Īthōng ũthūtī yaatĩnnē thoothonniok cīkkō thīnīna cīnnī.

⁵²Ma natē, ĩfīlītha Yesu kīi maka ĩthōng ēgēeny ōrrōt. Amīnan balna eeta ĩnōōnō ĩthōng ĩmīnan Nyekuci buu.

Īdīmanēk Yōane Batitha Makayyioit gōōla

(Bēl Matewo 3:1-12; Marīkō 1:1-8; Yōane 1:19-28)

3 Balna erkit cī ēēn ōmmōtō kī tur, cī ēnnē Tiberia alaan cobbi cī Rūma vėlēk, ēēn balna Pontioth Pīlatō makayyioit cī Yudea, ĩthōng ĩthī nē Ērōōdī^h alaan cī Galilea, ĩthōng

^h **3:1 Ērōōdī:** Avvū eeta Ērōōd coo athī ne, Ērōōd Antipath. Ēēn balna nē alaan baa ngī agameei Yōane Yesu batithimo. Bēl thōōth cī Ērōōd Antipath Nyaragawa ĩcī, Matewo 14:1; Marīkō 6:14; Luka 3:1; Tiicanē cīk Tionniawu 4:27. Ēēn balna nē ngērtī alaan Ērōōd Cobbi wū balna ēēn nē alaan baa ngī arittīay Yesu. Bēl thōōth cī Ērōōd Cobbi Nyaragawa ĩcī, Matewo 2:1-8; Luka 1:5. Ma baa vurtia cī Ērōōd Antipath, avī balna alaanī ĩmma cī athī Ērōōd Agripa cī balna ēēn baatī baatī baatĩnnī alaan Ērōōd Cobbi. Bēl thōōth cī Ērōōd Agripa Nyaragawa ĩcī, Tiicanē cīk Tionniawu 12:1-13:1.

naboo ìthĩ ne gotonia Pilipo alaan cĩ Iturea kĩ Turakoniti, ìthõng ìthĩ nē Lĩthaniath alaan cĩ Abilen, ² aduwaai balna Nyekuci Yõane ngērtĩ Thakariya bõõnatō ìcĩ ēēn baath. Ēēn balna Anathĩ kĩ Kaĩvath makayyiok cĩk paadĩrnyawu erkinya nĩkē.

³ Ngaatĩ òwõyyĩ Yõane looc cĩ Yordanĩ vėlēk, alimaneei eet thõõth cĩ batithimo cĩ tũngēnīt cĩ thoothonniok cĩk gerthek kĩ thoothonniok cĩk ēnyēēĩ Nyekuci. ⁴ Kaavu kĩ balna eheddi nyaragawa cĩ et cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco Ìthaia athĩ ne:

“Ēgērēny moloowĩ cĩ et ìmma baatha athĩ ne,
 Īdĩmmantēk gõõl cĩ Makayyiokto,
 anycĩk gõõl cĩnnĩ kĩ murra.

⁵ Adĩtanni katĩ lilliowa kĩ
 lorieta

ìthõng athaanit thiryiok vėlēk kithiico.
 Anycĩk goolliok cĩk mōrgōlik kĩ mūrre
 ìthõng ìdĩmmantēk goolliok cĩk ēēn tōwōdōm kũbũnta.

⁶ Īnõõnõ thĩ cĩ katĩ acĩnĩ eeta vėlēk elinit cĩ Nyekuco wo.”

⁷ Ennei balna Yõane meelitin ne ivitia agammit batithimoⁱ ìcĩnnĩ. Ngaatĩ ēgērēnyēcĩ Yõane ìnõõgõ ēthēcĩ ne, “Niigia doolia cĩkkō kũwaanyawu wo, ngēnē cĩ aduwaccung athĩ ne, ivitiawu batithimo kĩ katĩ illittia ukenīt cĩ katĩ ēyēhacung Nyekuci wo?”
⁸ Īdĩmanit thoothonniok cĩk abũnna cĩk ēyēla athĩ ne, ùtũngtēwũ niigia thoothonniok cuguk wũk gerthek. Ìthõng thĩ nyĩ nganĩ ahaddu athinnu ne, ‘Kayakca baai nēnnē naaga Abraham baangiet cĩnang.’ Ìthõng kaduwacung na kethecung ne, ùũlĩ Nyekuci ngatĩ woccia ùũkcĩ bĩyyēn cĩkkō kĩtō dōõlĩ cĩk Abraham. ⁹ Ìthõng thĩ yoko, atadothĩk mēlēēĩ kēgērōy ìcĩk keenu vėlēk. Ēngēddōthii katĩ kēēt cĩ athii cĩ arii daainit cĩ abũnna tuu, ìthõng utdukothĩk guyyiatō.”

¹⁰ Ngaatĩ ajini eeta ìnõõnõ ēthēcĩ ne, “Kutuguthia yoko kuu?”

¹¹ Ēdēcĩ Yõane ìnõõgõ ethei ne, “Eeti cĩ ayak ceremua ramma, anyĩk kēngērak gõõnĩ cĩ kothii cērēm ìthõng eeti cĩ ayak daainit, anyĩk kotholit kĩ gõõnĩ cĩ adak boobo.”

ⁱ 3:7 *Batithimo*: Agam eeta batithimo nyatarka kĩ kuduktiak nēēgē thoothonniok cĩgĩk cĩk gerthek Nyekuc, kĩ kivitia kowobit nēēgē ìnõõnõ.

¹² Avvu balna agam eeta cĭk alūt mŭcŭrrŭ buu batithimo, ĭthŏng ĭjinit Yŏane entek ne, “Ma naaga kutuguthia kuu limannioit?”

¹³ Ēdĕcĭ nĕ ĭnŏŏgŏ ethei ne, “Nyĭ alŭtanu mŭcŭrrŭ kĭ mĕĕlĭ ōrrŏt kijiar wŭk aduwa eeta,” ¹⁴ Ngaatĭ avvu ajini nyĭcĕkĕrĭ gwuak buu ĭnŏŏnŏ ĕthĕcĭ ne, “Ma naaga kutuguthia kuu?”

Ēdĕcĭ nĕ ĭnŏŏgŏ ethei ne, “Nyĭ ōmŏmŏtha et ĭmma nyarobinya kŏdĕ nyĭ ōvŏlŏnga et ĭmma nyarobinya. Anyĭk kŭwŭpantŭng nyarobinya cĭk adaku nyĭlŏwĕi ĕĕ.”

¹⁵ Amŭdaai balna ĕrĕ eeta vĕlĕk Ellioit cĭ katĭ aku, ngaatĭ amui athĭ ne, “Ēĕn koccia Yŏane Kiristo?”

¹⁶ Ngaatĭ aduwacĭ Yŏane ĭnŏŏgŏ vĕlĕk ĕthĕcĭ ne, “Kagamecung na agiitia batithimo maamĭy kaganoko, aku katĭ eeti ĭmma cobbi cĭ tiiri cĭ ijarya aneeta. Et cĭ athii cĭ kĕtĕmanona na ngatĭ kaaranĕ nakavacĭt cĭgĭnĭk thoonĭy. Aku katĭ nĕ anyung agiitia Batithimo Ririwaca cĭ Dĭhĭmĭ kĭ guyyia. ¹⁷ Ayak nĕ dŭŭwŭc cĭ anyintio attia cĭnnĭ. Any katĭ nĕ labĭ ĭthŏng ĕtĕĕgĕl kavirok^k kaavutŏ mĭn ĭthŏng arĭk labĭ dehera, ĭthŏng thĭ ŭtŭŭth kavirok guyyia cĭ alanyĭt kŭdŭt cĭ tiiri cĭ athii cĭ adĭĭtĭ.”

¹⁸ ĭthŏng balna thĕk irionĭk Yŏane eet Nyemut cĭ Abŭnna cĭ Nyekuco ĭthŏng uduwak ĭnŏŏgŏ kŭtŭngtek thoothonniok cĭk gerthek.

¹⁹ Ma balna egerenyek Yŏane alaan Ērŏŏd nyatarka thŏŏth cĭ atihĭ nĕ ngaa cĭ gŏtŏnŏnĭ^l cĭ athĭ Eroodiath kĭ thoothonniok cĭk gerthek cĭk gŏŏ aticcan nĕ, ²⁰ atdukeei kĕnnĕ Ērŏŏdĭ Yŏane kĭjan, gii cĭ balna ĕgĕrĕthan Ērŏŏdĭ naboo ōrrŏt neccie.

Agam Yesu Batithimo

(*Bĕl Matewo 3:13-17; Marĭkŏ 1:9-11*)

²¹ Ma balna mĭ agameek Yŏane eet vĕlĕk batithimo, ikiyyia agam Yesu buu batithimo. Ma balna ngaanĭ alayyie nĕ, ōwĕ

^j **3:12** *Eeta cĭk alŭt mŭcŭrrŭ:* Ēĕn balna eeta cĭkkŏ Yudei cĭk balna alŭtai nyarobinya alaan cobbi cĭ Rŭma. Alŭt kĕnnĕ nĕĕgĕ mŭcŭrrŭ kĭ mĕĕlĭ kijiar wŭk woyyia alŭta nĕĕgĕ.

^k **3:17** *Kavirok:* Eeta cĭk abŭrĭ Yesu aduwŏy nĕĕgĕ kĭ kavirok, ĭthŏng eeta cĭk elemi Yesu aduwŏy nĕĕgĕ kĭ labĭ.

^l **3:19** *Gŏtŏnŏnĭ:* Ēĕn balna Pilipo gŏtŏnĭ alaan cĭ athĭ Ērŏŏd Antipath ĭthŏng thĭ nga balna nĕ arŭgĭ balna ngĭ okoyyi Ērŏŏdĭ ngaa cĭ Pilipo cĭ athĭ Eroodiath.

© 1996 David C. Cook

Uluciak Ririwacī cī dīhīmī cī ōgōōn kī ballo Yesu (3:22)

tammutiddin, ²² ĭthōng uluciy Ririwacī cī Dīhīmī cī avī kī ballo. Ngaatī ōthōōthī moloowī tammuatiddina athīnnī ne, “Eeni niia Ngērnānī cī kamīnanina. Keibelbeli na ōrrōt kī anitia.”

Katūgēt cīk Yesu

(Bēl Matewo 1:1-17)

²³ Arahaī balna Yesu tiic cīnnī balna ngī ĭitō ĭnōōnō erkinya cīgīnnēk et ĭmma kōmmōtō. ĭthōng balna ahad eeta athī ne, ēēn Yesu balna ngērtī Yothēbō

Yothēbō ngērtī Heli.

²⁴ Heli ngērtī Matthat,

Matthat ngērtī Levi,

Levi ngērtī Melki,

Melki ngērtī Jannai,

Jannai ngērtī Yothēbō

²⁵ Yothēbō ngērtī Mattathiathi,

Mattathiathi ngērtī Amothī,

Amothī ngērtī Nahumi,

Nahumi ngērtī Ethli,

Ethli ngērtī Nagaī,

²⁶ Nagaī ngērtī Mathī,

Mathī ngērtī Mattathiathi,

Mattathiathi ngērtī Themeini,
 Themeini ngērtī Jothēkī,
 Jothēkī ngērtī Joda,
²⁷ Joda ngērtī Jōananī,
 Jōanan ngērtī Rēētha,
 Rēētha ngērtī Therubbabelī,
 Therubbabelī ngērtī Thealtielī,
 Thealtielī ngērtī Neeri,
²⁸ Neeri ngērtī Melki,
 Melki ngērtī Adi,
 Adi ngērtī Kōthamī,
 Kōthamī ngērtī Elmadaamī,
 Elmadaamī ngērtī Ērī,
²⁹ Irie ngērtī Jothua,
 Jothua ngērtī Eliēthērī,
 Eliēthērī ngērtī Jorimi,
 Jorimi ngērtī Matthat,
 Matthat ngērtī Levi,
³⁰ Levi ngērtī Thimone,
 Thimone ngērtī Judaa,
 Judaa ngērtī Yothēbō,
 Yothēbō ngērtī Yonamī,
 Yonamī ngērtī Eliakimi,
³¹ Eliakimi ngērtī Mēlēēa,
 Mēlēēa ngērtī Mēnna,
 Mēnna ngērtī Mattatha,
 Mattatha ngērtī Nathanī,
 Nathanī ngērtī Davide,
³² Davide ngērtī Jethe,
 Jethe ngērtī Obedī,
 Obedī ngērtī Boathī,
 Boathī ngērtī Thalmōnī,
 Thalmōnī ngērtī Nathōnī,
³³ Nathōnī ngērtī Amminadabī,
 Amminadabī ngērtī Admini,
 Admini ngērtī Arni,
 Arni ngērtī Hethronī,
 Hethronī ngērtī Pērēthī,

Pērēthī ngērtī Judaa,
³⁴ Judaa ngērtī Yokobī,^m
 Yokobī ngērtī Aīthai,ⁿ
 Aīthai ngērtī Abrahamī,
 Abrahamī ngērtī Tēra,
 Tēra ngērtī Nahori,
³⁵ Nahori ngērtī Theruk,
 Theruk ngērtī Reu,
 Reu ngērtī Pēlēēi,
 Pēlēk ngērtī Ēbēri,
 Ēbēri ngērtī Thēēla,
³⁶ Thēēla ngērtī Kaīnanī,
 Kaīnanī ngērtī Arpaththadi,
 Arpaththadi ngērtī Thēmī,
 Thēmī ngērtī Nōōwa,
 Nōōwa ngērtī Lamēi,
³⁷ Lamēi ngērtī Methuthēla,
 Methuthēla ngērtī Ēnōcī,
 Ēnōcī ngērtī Jarēdi,
 Jarēdi ngērtī Mahalalēli,
 Mahalalēli ngērtī Kēnanī,
³⁸ Kēnanī ngērtī Ēnōthī,
 Ēnōthī ngērtī Thēthī,
 Thēthī ngērtī Adamī,
 ithōng ēen Adamī^o ngērtī Nyekuco.

Ītīman Thīttanī Yesu

(Bēl Matewo 4:1-11; Marikō 1:12-13)

4 Ma balna agam tirthētī cī Ririwac cī Dīhīmī Yesu, ĩtīnga nē ūtūngēk līl cī Yordanī ithōng ūūwī Ririwacī ĩnōōnō baatha.

^m **3:34** *Yokobī*: Ēēn balna nē logoo cī logoo cī Abrahamī, ayak balna Yokobo dōōlī ōmmōtō kī ramma. Ūtūwū balna Nyekuci thar cigīnik ūtō Īthraīl. Avvūē oo baatī baajigi dōōlī cik gīnik athī Īthraīl, ithōng balna itina ĩcī aavē Yesu ēē, avvūē balna naboo nēēgē athī Yudei. Bēl Nyaraga cī Thianantō 25-50.

ⁿ **3:34** *Aīthai*: Ēēn balna Aīthai ngērtī Abrahamī cī balna abūtanai Nyekuci Abraham. Bēl thōōth cīnnī Nyaragawa cī Thianantō 17-35.

^o **3:38** *Adam*: Ēēn balna Adamī et cī ēngēnyca Nyekuci ĩcī owu, ithōng ithī baatī eet velēk loota ngato. Ēēn ngaa cīnnē Ēva, yaatī eet velēk loota ngato. Bēl thōōth cīnnī Nyaragawa cī Thianantō 1-5.

²Ngaatī ōkkō anūmnūmanī alaanī cī ririwanīn cīk gerthek^p ĩnōōnō baatha nīcē wathinniok eet ramma. Ēdēēth balna nē ēlē cīnnī daainta wathinniok nīkē vēlēk ngaatī aku adaī ĩnōōnō boobo ōrrōt.

³Ma natē, ethek alaanī cī ririwanīn cīk gerthek ĩnōōnō ne, “Mī eeni Ngērtī Nyekuco dīdī, tūwū da bī coo kī daainit.”

⁴Īthōng ēdēc Yesu ĩnōōnō ethek ne, “Eheddi nyaragawa ĩcī Nyekuco athī ne, ‘Athii eeti cī arūgī nyatarka daainit dō.’”

⁵Ngaatī ōkōyyī alaanī cī ririwanīn cīk gerthek ĩnōōnō ngatī wuuni, ĩthōng eyelek kēdēnya kabiconīnē vēlēk loota natē.

⁶Īthōng ūnūmnūman alaanī cī ririwanīn cīk gerthek Yesu ethek ne, “Kanyi katī na aniitia loociok cīkkō kī balinit cīnīng vēlēk, anycīwōthīha balna aneeta vēlēk. Īthōng kanyi woccia na et cī adiim thīnīn cannie. ⁷Īthōng thī mī alawa niia aneeta, ēēn katī kaala cīkkō vēlēk cugunik.”

⁸Ēdēcī kēnnē Yesu ethei ne, “Eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, ‘Laa Nyekuc Makayyioit cunni, ĩthōng iticanothiwi ĩnōōnō dō.’”

⁹Ma natē, ūūwī alaanī cī ririwanīn cīk gerthek ĩnōōnō Yeruthalēma, ĩthōng ūūk ōtōōdī Ciith cī Nyekuco tiddina ngatī ēēn thilo, ĩthōng ĩtīman ethek ne, “Mī eeni niia Ngērtī Nyekuco dīdī, tduke da ngato! ¹⁰Nyatarka eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne,

“Anyi katī nē Anjilēt cīgīnīk
kalaamtai aniitia

¹¹athīnēy cīgīk,
kī katī athii cī aduuli bī thoo.”

¹²Ēdēcī kēnnē Yesu ethei ne, “Athī nyaraga cī Nyekuco ne, ‘Nyī atīmani Makayyioit Nyekuc cunni.’”

¹³Ma balna ngī ēdēcak alaanī cī ririwanīn cīk gerthek ngatī atīmani Yesu goolliowēy vēlēk, ikiyyia nōōnō ūtūngēk ĩnōōnō ĩthōng kī katī kūrūba kōr ĩmma cī woccia ūlī ĩnōōnō naboo.

^p 4:2 *Alaanī cī ririwanīn cīk gerthek*: Ēēn coo alaan cī ririwanīn cīk gerthek cī athī thar cīgīnīk Thīttan. Ēēn balna alaanī cī ririwanīn cīk gerthek wo, anjilo tammuatiddina cī balna amaraī, anjilēt ōōgī kūtūbūrīt Nyekuc, ngaatī ingkawī Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

Otodit Thüttanī kī Yesu Ciith cī Nyekuco tiddina (4:9)

Ithianaĩ Yesu tiic cĩnnĩ

(Bēl Matewo 4:12-17; Marĩkō 1:14-15)

¹⁴Ngaatĩ amiirēnē Yesu ōkōyyī looca ĩcĩ Galilea nganĩ agam tirthētĩ cĩ Ririwac cĩ Dīhīmĩ noko. Kōr nīcē, balna athanothii nyemut cĩ akuni nē wo looc nīcē vēlēk. ¹⁵Ngaatĩ ōkkō alimanĩ eet Ciithēnēy cĩk Lawintak^r ĩthōng ĩdīhīthīt eeta vēlēk ĩnōōnō.

Ūtūbūrīt eeta Yesu Natharēta

(Bēl Matewo 13:53-58; Marĩkō 6:1-6)

¹⁶Ma natē, imirie Yesu ūūk Natharēta, ōlōō cĩ gaalawu wū balna alĩnnanĩ nēnē. Ma balna Kōr cĩ Yuwuthono, ūūk iliman nē eet Ciitha cĩ Lawinto kī gōō dōkīthī. Ngaatĩ ĩngannĩ ĩthōng ūūk

^r **4:15** *Ciithēnēy cĩk Lawintak:* Ayak baa gōō Yudei ciithi cĩk meelĩk cĩk Lawintak kō-rookjiowēy ĩcĩk gaalawu. Wū baa gōō alutiai nēēgē Kōr cĩ Yuwuthono kī kalacō Nyekuc ĩthōng ebelit Thōōth cĩnni.

ēbēl Nyaraga cī Nyekuco.^s 17 Anyiwothi balna Yesu nyaraga cī Īthaia wū ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco. Ma balna ngī abbuuk nē wo, ēbēl ngīti eheddi athī ne,

18 “Anyiwothīha aneeta Ririwacī cī Makayyiokto,
nyatarka ēbēraha nē aneeta
kilimanek eet cīk apīrna Nyemut cī Abūnna.

Itionana nē aneeta kikiyyia kuduwak eet cīk ecebjie nyemut cī ogianīt cīning

kī nyemut cī cīnēnīt cī rubenniawu,
īthōng kikiyyia kēēl eet cīk ĩtdanyī eeta,

19 ĩthōng kuduwaha eet kētheea ne ōdōlan erkit cī
būnnathīt cī Makayyiokto.”

20 Ngaatī anyūmmī nē Nyaraga ĩthōng itionīk et cī ēēn ticcianioit natē, ĩthōng ūūk aavu loota. Ma natē, akatti eeta vēlēk ĩnōōnō kēbērē Ciitha ĩcī Lawinto, 21 ĩthōng ithianaī nē uduwak ĩnōōgō ethek ne, “Kaduwacunga, kōr coo, ikiyyia thōōth cī Nyaraga cī Nyekuco^t wo ĩthī dīdī, kī viyyio ngī athiknu niigia kēbēli nana.”

22 Ēkēēb balna eeta vēlēk ĩnōōnō ĩthōng utuban thōōth cī abūnna cī aduwa nē wo ĩnōōgō. Ngaatī ajinōōnī nēēgē mīn athī ne, “Uwuy lōgōth, athii wōnō cī ēēn ngērti Yothēbō coo?”

23 ĩthōng uduwak balna Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Kagga na ōthōōthangu katī niigia aneeta, athinnu iyiainta ĩcī owovothi cī alīta eet athī ne, ‘Akīīm, anyīk da ēlē cunni kūbūna! Dīman da ōlōō cī gaalawu ĩcunni wo

^s 4:16 *Kōr cī Yuwuthono*: Kōr cī ayuwuthi eeta cīk ēēn Yudei tiica ĩthōng alayyiōy. Athī Yudei kōr coo ne, “Thaabath” cī balna ēēn kōr cīning cī ēēn tūrgērēm cī ahadanī nēēge Nyekuc ngatī ēēn nē Tengenyioit kī Ellioit cīning. Wū gōō kathī naaga ne kōr cī ēēn lōōcī tōrkōnōm. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11, Ditoronomi 5:12-16.

^t 4:21 *Nyaraga cī Nyekuco*: Itina wū balna Yesu, aatī nyaragēta cīk ēēn tur cīk ōthōōth ngiran cī Nyekuco, wū balna ēhēēda Mutha kī nyaragēt wūk ēhēēd eeta wūk ōthōōth molook cī Nyekuco, kī tegelua cīk Davide kī nyaragēt ōōgī cīk balna ehedothii thoothoniowa cik eet cik ĩthraīlī. ĩthōng nyaragēta cīkō vēlēk aatī Nyaragawa ĩcī Nyekuco, ĩthōng ēēn nēēgē vēlēk nyaragēt cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūwa. Yoko ma ngī ōthōōth Kirithianēta thōōth cī Nyaraga cī Nyekuco wo, ōthōōth nēēgē thōōth cī nyaragēt cīkō vēlēk cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūk wo, kī nyaragēt cīk Ngērēmngērēm cī Jōr cī ehedothii thoothoniowa cīk ōthōōth thōōth cī Yesu Kiristo.

thothonniok wūk balna kathíkna naaga athī ne adīmanī niia Kaparnauma.’

²⁴ “Kaduwasung dīdī, athii eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco, athii cī ēlēmī eeta ōlōō cīnnī ĩcī gaalawu. ²⁵ Mēēlī balna ngaay cīk bōyyīk looca cī Īthraīlī, wathinniwēy wūk balna aviyyie Elija loota natē. Wathinniwēy wūk balna athīnnī tammu erkinya iyyio kī kōrgēn, ĩthōng ikiyyia balna ĩi maka butuny looc vēlēk. ²⁶ Īthōng thī balna athii cī itioniai Elija ngaay cīk bōyyīk cīk Īthraīlī vēlēk. Itioniy balna nē kūūk kēēl ngaa cī bōyyī ĩmma cī avī ōlōō cī gaalawu cī athī Tharevath, looca cī Thidonī. ²⁷ Īthōng balna mēēlī eeta cīk adak nyataba^u looca cī Īthraīlī wathinniwēy wūk balna aavē eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco Elitha, ĩthōng thī balna kothii cī adīmanni kūbūna. Naaman balna dō cī adīmanni kūbūna wū ēēn et cī looc cī Thiiria.”

²⁸ Ma balna ngī athīrar eeta Ciitha cī Lawinto thōōth coo wo, ivitia avaracitō ōrrōt. ²⁹ Ngaatī ĩngannī ĩthōng utugurit Yesu otti ōlōō cī gaalawu ngatīvōrī, ĩthōng otti ngatī wuuni ĩcī thiir cī engenyciani kōrōōgī cī gaalawu cīnīng, ĩthōng idimito utdukit thīla. ³⁰ ĩngathī kēnnē Yesu eetīnēy ngaatī ōkōyyī gōōla cīnnī.

Itingkawek Yesu ririwac cī gerthe bōōnō

(Bēl Marīkō 1:21-28)

³¹ Ngaatī amiirēnē Yesu ōkōyyī Kaparnauma, kōrōōk cī gaalawu cī avī looca cī Galilea, ĩthōng ūūk iliman eet Kōr cī Yuwuthono.

³² Atubuan balna limanī cīnnē eet ōrrōt nyatarka balna ayak nyemut cīnnē makathīt.

³³ Amūdaai balna kēnnē avī eeti ĩmma cī ayak ririwac cī gerthe Ciitha cī Lawinto, ngaatī ovocēcī ririwacī cī gerthe^v ēē ulua athī ne, ³⁴ “Uwuy! Yesu cī Natharētī, nyia cī adīmanecet niia wo?

^u 4:27 *Nyataba*: Aduwa balna Ngiranī cī Mutha athī ne, eeti cī adak nyataba ēēn riiriny, ĩthōng angiranni ngatī arūmēēnī kī eet cīk Yudei. Mī ikiyyia ūbūna eeti coo, anyīk keyelek ēlē cīnnī paadīr, ĩthōng katī uduwa paadīrī ĩi ne ūbūna nē ĩthī calla. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 14:1-32.

^v 4:33 *Ririwacī cī gerthe* Ēēn balna ririwanīna cīkkō anjīlēt wūk balna arūmē kī Nyekuc tammuatiddina. Īthōng ūtūbūrīt nēēgē Nyekuc ĩthōng itingkawa Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina kī alaan cīnīng wū ēēn Thīttan, ivitia nēēgē ĩtō ririwanīn cīk gerthek, ĩthōng ayaktak eet getherin loota. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

Akuni niia adiimi arukcēt thōng? Kagayyi na aniitia, eeni niia Et cī Callī cī Nyekuco!”

³⁵ Ma natē, egerenyek Yesu ririwac cī gerthe ēē ethek ne, “Tivanē! Tēēa eeta coo!” Ngaatī uuki ririwacī cī gerthe wo et nīcē looc noko lir bērenīy ĩcīk eetu vēlēk, ĩthōng ētēha ngatīvōrī athii cī uuki et kayak kaakuac.

³⁶ Atubuan balna thōōth coo eet vēlēk thinneti, ngaatī ajinōōnī nyaguana athīnī ne, “Liman woccia gōō jang coo? Ōthōōthī eeti coo ririwanīn cīk gerthek makathīta, ngaatī allibi ririwanīna bōōnō eeta nīcē.” ³⁷ Ngaatī athanothīcē nyemut cī Yesu wo korookjiok cīk aatī looca nīcē vēlēk.

Anyīk Yesu eet cīk meelīk kūbūnta

(Bēl Matewo 8:14-17; Marikō 1:29-34)

³⁸ Ma natē, ētēha Yesu Ciitha cī Lawinto, ĩthōng ūūk ōlōō cī Thimone. Amudothi kēnnē aharī ēlē cī kinyik cī Thimone aaburi ēlē guo, ngaatī alawī eeta ĩnōōnō kēēl. ³⁹ Ngaatī ōkkō abīlnī Yesu ngatī ōngē kinyik cī Thimone ēē, ĩthōng egerenyek nē aburthēt nīcē kūtūngēk ĩnōōnō. Ngaatī abūnnanī nē, ĩthōng ĩdīmanēk nē ĩnōōgō gii cī adai.

⁴⁰ Ma balna ngī okolothīk kōr, ayaktak eeta Yesu eet cīk ayak moorithiok cīk aatī mīn mīn ngaatī awumi nē ĩnōōgō athīnē cīgīnīk kūbūnta nēēgē vēlēk. ⁴¹ Ēkta balna ririwanīnē cīk gerthek eletinēy ĩcīk eetu, ĩthōng utulutho ĩtō ne, “Eeni niia Ngērtī Nyekuco!” Egerenyeei kēnnē Yesu ĩnōōgō kījaktōī tiv nyatarka aga nēēgē athī ne, ēēn Yesu Kiristo.

Irion Yesu Ciitha cī Lawinto

(Marikō 1:35-39)

⁴² Ma balna ngerenniet, ūtūngēk Yesu kōrōōk cī gaalawu ĩthōng ūūk avvu mīn, ĩthōng idiimito eeta ĩnōōnō ōrrōt. ĩthōng ma balna ngī amūda wo, ĩtīmanit ngatī athii cī ēlēmacī nēēgē Yesu kūūk naboo. ⁴³ Ethei kēnnē nē eet ne, “Kadiimi na kōkkō kalimani eet Nyemut cī Abūnna cī kabicoc cī Nyekuco korookjiowēy ĩcīk gaalawu, nyatarka thōōth cī balna kitionanē na wo coo.”

⁴⁴ Ngaatī thī alimanī nē eet Ciithēnēy cīk Lawintak looca cī Yudea.

Tüvüwēnīt cī wobjiak cīk ootinu

(Bēl Matewo 4:18-22; Marīkō 1:16-20)

5 Abilī balna Yesu kōr ĩmma titimma cī bülüc cī athī Jēnētharēt,^w aliman balna nē meelitin cī eetu, ĩthōng avvu thī balna eeta kī ĩnōōnō kī kīthīraritō thōōth cī Nyekuco.

² Ngaatī acīnī nē kōvōwōlēt ramma titimma cī bülücō cīk balna ungnī gamnyiowa cīk kuluguawu cīk balna ngaanī ũūny kaal cīk detintiak cīgīk. ³ Ma natē, ōtōd kovowol cī et ĩmma cī athī Thimone, ĩthōng uduwak ĩnōōnō kīvījaaī kovowol kī rēen kīdīic bülūcatō. ĩthōng aavu nē kovowolatō nīcē, ĩthōng iliman eeta.

⁴ Ma balna ngaatī ēdēcacī nē thōōth, uduwak nē Thimone ethek ne, “Bītī kovowol ngatī wuuni maama, ĩthōng utdukēwu nyeritie kī katī agammit niigia kī goonogu kulugua.”

⁵ Ēdēcī kēnnē Thimone athī ne, “Makayyioit, kītīmanta waabal kaal, ĩthōng kothii thēk gi cī kagamnya vēlēk. ĩthōng thī kī cī aduwa niia wo, nyē da thēk kūdūkteha nyeritie coo bülūca.”

⁶ Ma balna mī atdukeei nēēgē nyeritie maamīy wo, agam kēnnē kulugua cīk meelik kidiimito kulugua ngī ērēc nyeritie. ⁷ Ngaatī balna avaanī nēēgē gōōnōgī cīk balna aatī kovowola ĩmanī kivitia keelitō ĩnōōgō. Ma natē, ivitia aryik nēēgē kulugua kōvōwōlētēy cīk ēen ramma ĩcīgīk kībbītīt kidiimito ngī akuu maama.

⁸ Ma balna ngī acīn Thimone cī athī thar ōōgī cīgīnīk Pētūrū thōōth coo wo, akat kuthungti nguuma cī Yesu ĩthōng ĩthī ne,

© 1996 David C. Cook

Utuguryiek nēēgē kōvōwōlēt titimma, ĩthōng ütūngtek gi vēlēk looc, ĩthōng owobit Yesu (5:11)

^w 5:1 Bülüc cī athī Jēnētharēt: Athī bülüc coo thar ōōgī Galilea.

“Makayyioit, nyĩ akuni ìthĩ òjòòn kī aneeta nyatarka keeni na et cĩ gerthe.”⁹ Atdirlangan balna ìnòònò kī gòònògĩ thòòth cĩ agammĩ nēēgē kulugua cĩk meelĩk wo òrròt. ¹⁰ Ngaatĩ abulanĩ thòòth coo gòònògĩ Jemith kī Yòane buu òrròt. Balna ēēn cĩkkò dǒǒlĩ cĩk et cĩ athĩ Thebedeo. Ma natē, uduwak Yesu Thimone ethek ne, “Nyĩ ongollie gii ìmma, ithianaĩ kōr coo, agami katĩ niia eet kivitia kithĩraritò thòòth cĩ Nyekuco athii cĩ ēēn kulugua.”

¹¹ Ngaatĩ agurraccĩ nēēgē kòvòwòlēt cĩgĩk wo titim cĩ bũlũcò, ìthōng ùtũngtek gii vėl̀ek natē ìthōng owobit Yesu.

Et cĩ adak Nyataba

(Bėl Matewo 8:1-4; Marĩkò 1:40-45)

¹² Ma balna ngranĩ avĩ Yesu òlǒò cĩ gaalawu, uppuaniay kēnnē eeti ìmma cĩ adak Nyataba ēlē cĩnnĩ. Ma balna ngĩ acĩn nē Yesu wo, akat nē kuthungti nguuma ìcĩnnĩ, ìthōng ala ìnòònò ethek ne, “Makayyioit, mĩ adiimi anya kũbũna, anya kũbũna.”

¹³ Ngaatĩ awumi Yesu et cĩ adak nyataba ēē ìthōng ethek ne, “Kadiimi na bũna,” ìthōng ethek ne “Bũna!” Ìthōng ma tamanoko ithii nyataba.^y

¹⁴ Ngaatĩ irionĩcē Yesu ìnòònò ēthēcĩ ne, “Nyĩ òkkò aduwaai et ìmma thòòth coo. Bĩt yelek paadĩr ēlē cunni, ìthōng anyiwu Nyekuc anyinit kī balna ngĩ aduwa Ngiranĩ cĩ Mutha kī katĩ kagaacò eeta kũtò ne ùbũna niia.”

¹⁵ Ìthōng balna athanothĩk nyemut cĩ Yesu wo looc vėl̀ek. Avvu balna eeta cĩk meelĩk òrròt athĩhĩ ìnòònò ngĩ alimanni, ìthōng anyĩk ìnòògò kũbũnta moorithiowēy ìcĩgĩk. ¹⁶ Òkkò thĩ balna gòò Yesu goolliwēy gwantĩk ìcĩk òkkò aavē nē mĩn ìthōng alawōy.

Anyĩk Yesu et cĩ awuli kũbũna

(Bėl Matewo 9:1-8; Marĩkò 2:1-12)

¹⁷ Ma balna ngĩ alimanni Yesu kōr ìmma, aatĩ balna Varitheĩ gwuak natē buu^z kī limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha natē, cĩk

^y 5:13 *Nyataba*: Balna aduwa Ngiranĩ cĩ Mutha athĩ ne, eeti cĩ adak Nyataba ēēn riiriny ìthōng angiranni ngatĩ arũmēēnĩ kī eet cik Yudei. Mĩ ikiyiyia ùbũna eeti coo, anyĩk keyelek ēlē paadĩr ìthōng katĩ uduwa paadĩrĩ ithĩ ne ùbũna ìthĩ calla. Bėl Nyaraga cĩ Levitikathĩ 14:1-32.

^z 5:17 *Varitheĩ*: Èēn nēēgē eet cik Yudei cik meelĩk cik ēlēmĩ Ngiran cĩ Mutha kī ririwanĩn kī anjĩl̀eta, ìthōng a ne arũkna katĩ eeta wũk adaĩ naboo. Bėl Nyaraga cĩ Tiicanē cik Tionniawu 23:8.

balna avvu loociowēy ĩcĭk Galilea kĭ Yudea ĩthōng kĭ cĭk avvu Yeruthalēma buu vēlēk aavutō loota natē. ĩthōng avĭ balna tirthētĭ cĭ Makayyiokto kĭ Yesu cĭ anyĭcē nē eet cĭk ĩmmōrĭ kūbūnta. ¹⁸ Ma natē, ivitia eeta gwuak cĭk ōdōnga et cĭ awuli kwuena, ĩthōng idimito otti ciitha kĭi kōōt karyik loota ngatĭ aavē Yesu. ¹⁹ ĩthōng thĭ nyatarka mēēlĭ eeta athii cĭ anyi ĩnōōgō kĭcĭnĭt Yesu, otodit thĭ nēēgē ciith kōdōlanĭt kōlillĭ,^a ĩthōng ōōt iborito ngini ĩmma kōlilla kĭi kitionta et nĭcē ĩthōng kōdōlan ngĭtĭ aavē Yesu.

²⁰ Ma baa mĭ acĭn Yesu leminit cĭnĭng wo, othoothĭk mooryiait ethek ne, “Gōōna, ithiico aniitia thoothonniowa cĭk gerthek cugunniek koo.”

²¹ Ahad kēnnē Varithei kĭ limanniok cĭk Ngiran cĭ Mutha thinnetinēy cĭgĭk athĭ ne, “Et cĭ ngēnē coo amĭnyĭ thōōth cĭ Nyekuco wo? Ngēnē wōnō gōō ĩmma cĭ woccia ungnĭ thoothonniok cĭk gerthek, athii cĭ ēēn Nyekuc dō?”

²² Aga balna Yesu muwēēnĭt cĭnĭng ēē, ĩthōng ēdēc ĩnōōgō ethek ne, “Ayakcu niigia muwēēnĭt cĭ gerthe thinnetinēy cuguk nyia? ²³ Amūjĭ thōōth jang, cĭ kennei et ne, ‘Ithiico thoothonniowa cĭk gerthek cugunniek,’ kōdē amūjĭ ngatĭ kennei ne, ‘Tĭnga bĭtō?’ ²⁴ ĩthōng thĭ yoko, kadiimi keyelecung agaac ĩtō ne, kayai na Ngērtĭ Eeto^b tirthēt loota ngato cĭ kūūngnĭcē thoothonniok cĭk gerthek cĭk eetu.” Ngaatĭ ēthēcĭ et cĭ awuli ēē ne, “Tĭnga, bĭtō yak kwuen cunni wo buu, bĭt ōlōō.” ²⁵ Ma natē, ĩtĭnga eeti neccie bērēnĭy ĩcĭgĭk vēlēk tamanoko, ĩthōng ayak kwuen wū balna ōngēnē, ĩthōng ūūk ōlōō ngatĭ adĭhĭthĭ Nyekuc. ²⁶ ĩthōng atubuan balna thōōth coo eet vēlēk ĩthōng ĩdĭhĭthĭt nēēgē Nyekuc. ĩthōng otongollie nēēgē ĩtō ne, “Kĭcĭnta wanĭco gii cĭ addi cĭ gōō ngaanĭ kĭcĭnta dōkĭthĭ.”

Ūtūvvūwa Yesu Levi

(Bēl Matewo 9:9-13; Marĭkō 2:13-17)

²⁷ Ma vurtia ĩcĭ, ĩtĭngawĭ Yesu ūūk ngatĭvōrĭ ĩthōng ĩcĭn et cĭ athĭ Levi cĭ alūt mūcūrrū avĭ loota ngatĭ tiico. Ma natē, ethek Yesu

^a 5:19 *Otodit thĭ nēēgē ciith kōdōlanĭt kōlillĭ:* Wathinniwēy nĭkē, ēngēnyēt baa gōō Yudei ciithi cĭgĭk kathaballie tiddina, ĩthōng ōtōd nēēgē dōkĭthĭ ōvvō adĭman kaal ōōgĭ tiddina.

^b 5:24 *Ngērtĭ Eeto:* Avvū Yesu ēlē cĭnnĭ athĭ ne, Ngērtĭ Eeto cĭ ēyēla athĭ ne, ēēn nē Kiristo cĭ ēēn Alaana cĭ kabicoc cĭ alna kūdūt. Bēl Nyaraga cĭ Daniele 7:13-14.

ĩnõõnõ ne, “Wõbanĩ.”²⁸ Ngaatĩ ũngnicẽ Levi tiic cĩnnĩ eẽ noko, ĩthõng õwõb ĩnõõnõ.

²⁹ ĩthõng balna ayak Levi peyian cobbi õrrõt cĩ Yesu õlõõ cĩnnĩ, ĩthõng meelitina nĩcẽ aatĩ balna kerenniowa cĩk alūt mũcũrrũ kĩ eet õõgĩ buu natẽ. ³⁰ Ongongowei kěnně Varithei kĩ limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha wobjiak cĩk Yesu ĩthõng ijinit entek ne, “Aduuwenu gõõ kĩ eet cĩk alūt mũcũrrũ kĩ eet cĩk adĩman thoothonniok cĩk gerthek koo kõdõwě nyia?”

³¹ ĩthõng ědēc Yesu ĩnõõgõ ethek ne, “Athii eeti cĩ abũna cĩ adiim akĩĩm, et cĩ ĩmmõrĩ dõ cĩ adiim akĩĩm. ³² Athii balna na cĩ kakuni kũtũvũwa eet cĩk abũna. Kakuni balna na kĩĩ ũtũngtek niigia thoothonniok cuguk wũk gerthek.”

Ijinit eeta Yesu gõõl cĩ kěděthĩ eleeti

(Běl Matewo 9:14-17; Marikõ 8:18-22)

³³ ĩthõng ijinit něẽgě Yesu naboo entek ne, “Kacĩna naaga wobjiak cĩk Yõane dõkĩthĩ ěděeth eleeti, ĩthõng alayyiõy õrrõt. Kacĩna cĩk Varithei buu aticcan kĩyokowě, aduwe ĩthõng uwuddie cugunniek dõkĩthĩ nyia?”

³⁴ ědēcĩ Yesu ĩnõõgõ ethei ne, “Yoko woccia niigia anyiccu kerenniok cĩk nyětěrantak kedethitõ eleeti katĩ ngaanĩ arũmě něẽgě kĩ ĩnõõnõ? Athii tõ. ³⁵ ĩthõng thĩ aku katĩ kõr cĩ agamianĩ nyětěraniti kĩ ĩnõõgõ, wathinniok nĩkě cĩk thĩ katĩ ěděethĩ něẽgě eleeti cĩgĩk daainta.”

³⁶ Ngaatĩ thĩ baa aduwacĩ ně ĩnõõgõ thõõtha cĩ owovothi cĩ alĩtaně eet ethek ne, “Athii eeti cĩ, adĩma cěrěm cĩ jõr, ĩthõng ũrũmek cĩ atangany tõ. ĩthõng ma ĩdĩman noko, ěrrēc woccia kěnně cěrěm cĩ jõr wo nĩcě, ĩthõng athii cěrěm cĩ jõr wo athii cĩ iriwoy kĩ cĩ atangany wo. ³⁷ ĩthõng athii eeti cĩ aciidi měrtě cĩ vĩnõwo cĩ ngaanĩ jõr buruwa cĩ ũnũũwa tõ.^c ĩthõng mĩ ĩdĩman noko, alibie woccia kěnně katĩ burui. ³⁸ Ariwothi thěk mertia cĩ jõr buruwa cĩ jõr. ³⁹ Athii eeti cĩ ělěmĩ thõõth cĩ kalimani na cĩ jõr tõ nyatarka ělěmĩ něẽgě thoothiok wũk ũnũũtõ kijiar cĩk jõr.”

^c 5:37 *Buruwa cĩ ũnũũwa tõ*: Őthõõth Yesu cěrěm cĩ Eetho cĩ adĩmana Yudei ari měrtě kaavu kĩ gõõ karii naaga měrtě buruwa. Őthõõth Yesu ngato liman cĩnnĩ cĩ jõr, eyehethei měrtě cĩ ngaanĩ jõr.

Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono

(Bēl Matewo 12:1-8; Marikō 2:23-28)

6 Kōr ĩmma balna cī Yuwuthono, ōwō balna Yesu kī wobjiak cīgīnīk kōrgēna cī mana cī labinu, ngaatī abacūwanī wobjiaha labī ōōgī, ĩthōng ĩngīnyca ĩthōng adaita. ² Ajin kēnnē Varithei gwuak ĩnōōgō ethei ne, “Adīmannu thōōth cī athii cī ēlēmī Ngiranī Kōr cī Yuwuthono nyia?”

³ Ngaatī ēdēcī Yesu ĩnōōgō ēthēcī ne, “Ngaanī wōnō ebelit niigia thōōth cī Nyekuco wū balna aticcan alaani Davide^d kī eet wūk balna iriok kī ĩnōōnō balna ngī adak ĩnōōgō boobo? ⁴ Ūūk balna nē ētēk Ciith cī Nyekuco, ĩthōng ūūk uduk aheenin cīk avaadiay cīk woccia aduk paadīrnaya dō. ĩthōng balna ēngēracī eet cīk iriok kī ĩnōōnō.” ⁵ ĩthōng ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Ēēn Ngērtī Eeto Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono.”^e

Anyīk Yesu et kūbūna Kōr cī Yuwuthono

(Bēl Matewo 12:9-14; Marikō 3:1-6)

⁶ Ma Kōr ĩmma cī Yuwuthono naboo, ūūk Yesu Ciitha cī Lawinto ĩthōng ilimanoi. Amūdaai balna avī eeti ĩmma cī alalaniay athiiti cī athio tō natē.

⁷ Ēbēk balna Varithei kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha gōōl cī woccia ēgērēthanī Yesu ngatī adīmanī thōōth cī gerthe kī katī kēcēbē. Ngaatī thī balna akannī nēēgē ĩnōōnō kēbērē jurrung kīcīnīt katī mī woccia anyi et kūbūna Kōr cī Yuwuthono wo.

⁸ ĩthōng thī balna amūdaai aga Yesu muwēēnīt cīnīng wo, ngaatī ēthēcī nē et cī alalaniay athiiti ēē ne, “Tīnga da bīl jiena kicinti eeta vēlēk.” Ngaatī ĩngannī eeti noko, ĩthōng ĩbīl natē.

⁹ Ma natē, ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Nyē da nō kijinung na agiitia, ēlēmanī koccia Ngiranī ngatī kadīmani gii cī abūnna Kōr cī Yuwuthono kōdē ngatī kadīmani gii cī gerthe? Abūnna ngatī kēēlanē rūgēt cī eeto kōdē ngatī kungni kadaak?”

^d **6:3** *Aticcan alaani Davide:* Bēl thōōth wū balna adīman Davide Ciitha cī Nyekuco Nyaragawa ĩcī ēēn 1 Thamuele 21:1-6.

^e **6:5** *Ēēn Ngērtī Eeto Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono:* Ahada balna Yudei Kōrra cī Yuwuthono a ne ayuwuth Nyekuci kōr nicē vurtia cī baa ētēngēnyaaī nē kaal cīk tammutiddinak kī cīk loocu vēlēk. ĩnōōnō thī cī ēnnē nē Tengenyioit cī ēēn Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono. Ma ngī athī Yesu ne ēēn nē Makayyioit cī Kōr cī Yuwuthono, athī nē ne, ēēn nē Nyekuc Tengenyioit. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11.

¹⁰ Ngaatĩ akannĩ Yesu ñnōōgō vĕlĕk kĕbĕrĕ, ñthōng ethek et cĩ alaliay athiiti ěĕ ne, “Thōlan athiit cunni kīi murra.” Ma balna mĩ ōthōlan eeti athiit wo, ūbūna athiiti nīcī et nīcĕ ěĕ noko.

¹¹ Avaracĩ thĩ balna kĕnnĕ Varithei kī limanniok cĭk ngiranak kodoito thinneti kak, ñthōng othoothito ñtō ne, “Kadaaĩ woccia thĕk Yesu nyia?”

Tionniak ōmmōtō kī ramma

(Bĕl Matewo 10:1-4; Marīkō 3:13-19)

¹² Ma kōr ñmma wathinniwĕy nīkĕ noko, ūiik ōtōd Yesu thiir ñmma ñthōng ala Nyekuc kaal natĕ. ¹³ Ma balna ngī lōōcī wataak, ūtūvvūwa Yesu wobjiak cĭgīnĭk vĕlĕk ñthōng ěbĕra ōmmōtō kī ramma ñthōng anyĭk kīitō tionniak cĭgīnĭk⁸ ¹⁴ ěbĕra balna nĕ Thimone (ñthōng akatek thar cĭk athĩ Pĕtūrū) ñthōng naboo ěbĕra gōtōnī Pĕtūrū cĩ athĩ Anderiya kī Jemith kī Yōane, Pilipo, Bartholomewo, ¹⁵ Matewo, Tomath, Jemith ngĕrtī Alivewo kī Thimone varacioit, ¹⁶ Yudath ngĕrtī Jemithi kī Yudath Ithkariot wū balna katī aku ěĕn volongnyiait.

Meelitin cĩ ōwōb Yesu

(Bĕl Matewo 4:23-25)

¹⁷ Ma balna ngī ulucciay nĕĕgĕ kī Yesu, ivitia ñbīlīt nĕĕgĕ līlatō ngatī tĕltĕlī. Aatī balna wobjiaha cĭgīnnĕk natĕ, ñthōng mĕĕlī balna eeta cĭk Yudea, kī cĭk Yeruthalĕmī kī cĭk titim cĩ bŭlŭc cĩ Tire kī cĭk Thidonī natĕ. ¹⁸ Avvu balna nĕĕgĕ athĭrar liman cĩ Yesu, ñthōng anyĭk Yesu ñnōōgō kŭbŭnta moorithiowĕy ĭcĭgĭk. ñthōng balna eeta cĭk ayak ririwanĭnĕ cĭk gerthek, ūbŭnta nĕĕgĕ buu. ¹⁹ Adiim balna eeta vĕlĕk ngī awum ñnōōnō, nyatarka balna aku tirthĕtī cĩ anyĭcĕ nĕ eet vĕlĕk kŭbŭnta wo ĭcĭnnī.

Gataninit kī thoothonniok cĭk gerthek

(Bĕl Matewo 5:1-12)

²⁰ Ngaatĩ thĩ balna akannĩ Yesu wobjiak cĭgīnĭk kĕbĕrĕ ñthōng ōthōōth ñthĩ ne,

“Agatannung katī Nyekuci agiitia eet cĭk eeginnu ngījurra wo,

⁸ **6:13 Tionniak:** ěĕn tionniaha eet cĭk balna ition Yesu tirthĕta kōōt kilimantek eet thōōth cĭnnī, ñthōng anyĭk ñnōōgō tirthĕt cĩ ingkawī ririwanĭn cĭk gerthek, ñthōng ĭdĭmanit kaal cĭk adiccĕ eeta.

ēēn katī kabicocī cī Nyekuco cunung.

²¹ Agatannung katī Nyekuci agiitia eet cīk adacung boobo yoko wo,

avvunnu katī ĩcaanu.

Agatannung katī Nyekuci agiitia eet cīk aluyyu yoko wo,
avvu katī arannu vurtia.

²² Agatannung katī Nyekuci agiitia katī mī aaburneccung eeta,
ĩthōng aburnunga,

ĩthōng adaccung kōdē ethēcung ne eeginnu eet cīk gerthek
nyatarka Ngērtī Eeto.

²³ “Ebelbelit, nyatarka maka katī anyinti cī Nyekuco
tammuatiddina. Adīman balna thēk baajiga eet cīk ōthōōth
molook cī Nyekuco buu buth.

²⁴ “Pīrnanēt ĩcunung niigia, eeta cīk abalinu,
nyatarka balna ayaktu niigia avuthit cī abūnna vēlēk.

²⁵ Pīrnanēt ĩcunung niigia, eeta cīk ayakcu daainit cī maka yoko
wo,

attiyu katī niigia booba.

Pīrnanēt kī agiitia eet cīk arannu yoko wo,
avvunnu katī niigia aluyyu kōr ĩmma.

²⁶ Ĕēn katī pīrnanētī kī agiitia eet cīk ōthōōth eeta vēlēk
thoothonniok cīk abūnna cuguk koo kuu,
gōōl cī balna thēk ōthōōthī baajigu jurrung eet wūk balna
ōthōōth molook cī Nyekuco cīk ēēn volongnyiak neccie.

Mīnan mīrōk cugunik

(Bēl Matewo 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Īthōng thī kaduwacung na agiitia cīk athīknangu aneeta
wo, ĩmīnanit mīrōk cuguk. Īdīmanit eet cīk aharneccung agiitia
jurrung, ²⁸ agatanit eet cīk acīnung agiitia, ĩthōng alayyiōy eet cīk
adīmannung agiitia buth. ²⁹ Mī apaanī eeti ĩmma aniitia ngaroc
codoi, anyīk kapaani cē buu. Mī adiiim ōkōyyī eeti ĩmma cērēm
cunni codoi, nyī ĩcaaci cērēm cī elo buu. ³⁰ Ĕēl eet cīk alayyi
aniitia, ĩthōng mī ōkōyyī eeti ĩmma gii cunni, nyī ajini kōbōdaina.
³¹ Īdīmāntēk eet vēlēk avuthit cī woccia adimnyu niigia ĩnōōgō
kīdīmāntēwung nēēgē agiitia.

³² “Mī amīnannu niigia eet cīk amīnannung agiitia dōō, atalī
woccia katī Nyekuci thōōth coo? Amīnan eeta cīk adīman

thothonniok cĭk gerthek, eet cĭk amĭnan ĩnōōgō buu. ³³ Ma ngĭ adĭmannu niigia eet cĭk adĭmannung agiitia jurrung ěē dō, atalĭ woccia katĭ Nyekuci thōōth coo? Adĭman eeta cĭk adĭman thothonniok cĭk gerthek buu kĭyokowē. ³⁴ Mĭ ělěmacu niigia eet kaal oōgĭ ĩthōng adiimnyu niigia ĩnōōgō koboddiauwung kaal cuguk kěē, atalĭ woccia katĭ Nyekuci thōōth coo? Adĭman eeta cĭk adĭman thothonniok cĭk gerthek buu noko. ³⁵ ĩmĭnanit mĭrōk cuguk ĩthōng ĩdĭmantewu gii cĭ abūnna. ĩthōng mĭ anyiccu gii ĩmma, nyĭ adimnyu koboddiauwung něēgě agiitia gii nĭcě naboo. ĩnōōnō thĭ cĭ katĭ ammūdanu niigia anyinit cĭ obbi ōrrōt ĩthōng katĭ iittu dōōlĭ cĭk Nyekuc cĭ Ijar Vělěk, nyatarka abūnna ně kĭ eet cĭk athii cĭ atalĭ ĩnōōnō kĭ eet cĭk gerthek buu. ³⁶ Atamattĭk eet kĭcĭ amanĭcung agiitia Baaba cunung ěē.”

Gōōl cĭ kětědĭcě eet thōōth

(Běl Matewo 7:1-5)

³⁷ Ma natě, irionĭk Yesu, ĩnōōgō naboo ethek ne, “Nyĭ ětěēdĭ eet oōgĭ thothonniok kĭi katĭ athii cĭ ětěēdōthĭcung agiitia buu thōōtha. Ūtūngtek goonogu kĭi katĭ ūtūngtothĭk niigia buu. ³⁸ Anycĭk ĩthōng katĭ anyĭwothiwung agiitia buu. Anyĭwothicung katĭ agiitia buu anyinti cĭ obbi ōrrōt cĭ aduwōy kĭ nĭcě. Elebethothicung katĭ agiitia anyinti kĭ cĭ eleběthěcu niigia eet wo buu. Gii wŭ anyiccu niigia cĭ ěěn kuu anyĭwothicung katĭ agiitia buu.”

³⁹ ĩthōng balna uduwak ně ĩnōōgō thōōth cĭ owovothi cĭ alĭtaně eet ethei ne, “Yoko thěk eeti cĭ ruběnĭ aatĭ woccia gōōnĭ cĭ ruběnĭ? Athii kěnně woccia cĭ atdukothi něēgě vělěk look? ⁴⁰ Athii doolec cĭ thukuulo cĭ ĩjar limannioit cĭnnĭ. ĩthōng thĭ eeti cĭ ilimaně jurrung, aduwōy katĭ ně kĭ limannioit cĭnnĭ.

⁴¹ “Nyia cĭn tuduwac cĭ dĭcĭlĭm cĭ avĭ kebereca cĭ gotononu ĩthōng athii cĭ acini cobbi ōrrōt cĭ avĭ kebereca cunni wo? ⁴² Ennei woccia gōō niia gotonu ne, ‘Gōtōna, nyě da kidiima tuduwac kebereca cunni,’ ĩthōng athii cĭ acini niia rĭmmac cobbi ōrrōt kěběrěnĭy ĩcugunik koo? Niia volongnyiaiti coo, dĭma nōōnō niia rĭmmac cobbi ōrrōt cĭ avĭ kěběrěnĭy ĩcugunik koo, ĩthōng thĭ katĭ ĩcĭně jurrung, ngatĭ adĭmaně gii cĭ dĭcĭ kebereca cĭ gotononu.

Kēēt cī abiri

(Bēl Matewo 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Athii kēēt cī abūnna athii cī arii nyegerua cīk gerthek ìthōng athii kēēt cī gerthe cī arii nyegerua cīk abūnna. ⁴⁴ Agayyi kēēt cī arii nyegerua mīn. Athii mūūnī cī aduucia kēēnīy ìcīk ēēn bīlla, kōdē burana cī kēēt cī ēēn vīnō athii cī aduucia kēēnīy ìcīk ēēn bīlla. ⁴⁵ Aticcan eeta cīk abūnna kaal cīk abūnna nyatarka būnnathīt cī avī thinnetinēy cīgīk, ìthōng aticcan eeta cīk gerthek kaal cīk gerthek nyatarka gerthetin cī ayak nēēgē thinnetinēy cīgīk. Ōthōōth kūtūgī thōōth cī avī thīnīna ìcī eeto.”

Tengenyioit cī ēgēēnyī kī cī agiithi

(Bēl Matewo 7:24-27)

⁴⁶ Ngaatī balna ēthēcī Yesu ìnōōgō ne, “Nyia niigia utuvvuyyangu aneeta ennecangū ne, ‘Makayyioit,’ ìthōng athii cī adīmannu thōōth cī kaduwacung na wo? ⁴⁷ Eeti cī aku ìcannī ìthōng ìthīrar thoothonniok cīk kaduwuai na ìthōng ìdīman ìnōōgō, keyelecung katī na avī nē kuu. ⁴⁸ Ōgōōn nē kī eeti cī ēngēnyēt ciith, ada kī wuun jurrung ìthōng ētēngēnya loota laaraba kōkōm kak. Ma ngī ikiyyia tōwōnī cī tammu cobbi buu, athii katī cī ōōyōk ciith cīnnī wo, nyatarka ēngēnyecē jurrung. ⁴⁹ Ìthōng thī eeti cī athīrar thōōth cannī ìthōng athii nē cī adīmanī, ōgōōn nē kī eeti cī ēngēnyca ciith loota kaganoko athii nē cī ada loowua kī wuunti. Ìthōng mī ikiyyia tōwōnī, oyokci katī ciith neccie.”

Leminit cī gaalinit cī nyīcēkeru

(Bēl Matewo 8:5-13; Yōane 4:43-54)

7 Ma balna ngī ēdēcak Yesu ngatī alimanī eet, ìtīnga nē ūūk looca cī Kaparnaumi. ² Ìmmōrī balna nyakapanaiti ìmma cī balna amīnan gaalinti cī nyīcēkeru^h ōrrōt, cī ōbōwē idiim ngī adaaha. ³ Ma balna ngī ìthīrar gaalinti cī nyīcēkeru thōōth cī Yesu wo, ition nē makayyiok cīk Yudei kōōt kīlalliek Yesu kikiyyia kanyīk nyakapanait cīnnī wo kūbūna. ⁴ Ìthōng balna ivitia ōōt makayyiowa ìcī Yesu, ìthōng ìlalek ìnōōnō entek ne “Èēn eeti coo

^h 7:2 Gaalinti cī nyīcēkeru: Èēn coo gaalinit cī agam nyīcēkēr eet tur.

et cī abūnna ǒrrōt el ĩnōōnō. ⁵ Nyatarka amīnan nē looc cīnang ǒrrōt, ĩthōng etengeneyehet nē ageeta Ciith cī Lawinto.” ⁶ Ngaatī ĩngannī Yesu ĩthōng irioit kī ĩnōōgō.

Athii balna cī rēen Yesu ciitha cī itionanē gaalinti gōōnōgī kōōt kuduktiak ĩnōōnō kēntēk ne, “Makayyioit, nyī acananī ēlē cunni kaganoko, nyatarka kangawani na ngatī woccia ēktanē nia kōrōōk cannī. ⁷ ĩthōng athii woccia na cī kaganōna ngatī kakunie ĩcunni. Duwaha nia thōōth, ĩthōng ūbūna katī ticcianioiti cannie wo. ⁸ Keeni na et cī kayai makayyiok cīganīk, ĩthōng keeni na et cī kagami nyīcēkēr. Ma kaduwaai coo kennei ne, ‘Bītō,’ aticcan thēk kīcī kaduwaai na wo. ĩthōng ma kaduwaai nīcē kennei ne, ‘Ījjia,’ aku thēk kīcī kaduwaai na ēē. Kaduwaai nyakapanait cannī kīdīman tiic coo, adīman thēk gōōla nīcē.”

⁹ Ma balna ngī athīrar Yesu thōōth coo wo, ikiyyia utubanē nē, ĩthōng ennek eet cīk meelīk cīk ǒwōb ĩnōōnō ēē ne, “Kaduwacunga, ngaanie na kijiowa et cī ayak leminit cobbi cī ǒgōōn kete ĩthraīla.”

¹⁰ Ma natē, imiryie gonogua wūk balna itioni kōōt ciitha cī gaalinto ǒōt ūmūdōthīk nyakapanait nīcē ūbūna.

Ūrūgūtha Yesu doolec cī ngaa cī bōyyī

¹¹ Ngaatī ĩngannī Yesu kī wobjiak cīgīnīk ǒvōyyī ǒlōō cī gaalawu ĩcī athī Naiin, iriok kī meelitin cobbi ǒrrōt. ¹² ĩthōng ma balna ngūī ǒjōōntī nēēgē kī araan cī kōrōōk cī gaalawu, acīn kēnnē nēēgē eet ǒōgī cīk ǒdōnga logoo cī adaak vēlēk cī ngaa cī bōyyī codoi doo. ĩthōng balna mēēlī eeta cīk iriok kī ĩnōōgō. ¹³ Ma balna mī acīn Makayyioiti ngaa cī bōyyī ēē, atamattīk nē ĩnōōnō ǒrrōt ĩthōng ethek ne, “Nyī alu.”

¹⁴ Ma natē, ĩbīlīt eeta cīk ǒdōng et wo, ngaatī ǒkkō awumi Yesu logoo cī adaaī ēē ĩthōng ǒthōōth ĩthī ne, “Logoo cio, ketheci na aniitia ne tīnga jiena.” ¹⁵ Ma natē, ĩtīnga logoo cī adaak wo, ĩthōng arahaī ǒthōōth jurrung ngaatī anyīcē Yesu ĩnōōnō yaatīnnī.

¹⁶ Ngaatī thī balna abulan thōōth coo eet vēlēk cīk aatī natē, ĩthōng ivitia ĩdīhīthīt Nyekuc ǒrrōt ĩtō ne, “Upuanahet wanico eeti cī ǒthōōth molook cī Nyekuco cobbi ǒrrōt. Ikiyyia Nyekuci ēēl eet cīgīnīk.” ¹⁷ Ngaatī athanothīcē nyemut cī Yesu wo Yudea vēlēk kī loociok vēlēk natē.

Yesu kī Yōane Batitha

(Bēl Matewo 11:1-19)

¹⁸ Aduwaai balna Yōane wobjiaha cīgīnnēk thothonniok cīk adīman Yesu wo vēlēk. Ma natē, ūtūvwū nē wobjiak cīgīnik ramma, ¹⁹ ĩthōng ition kōōt kijinit Makayyioit Yesu kēntēk ne, “Aniitia wū balna athī ne akuni tīna? Kōdē woccia ngaanī kereyyia et ĩmma cī aku?”

²⁰ Ma balna ōdōlanit wobjiaha nekie Yesu, ĩthōng uduktiak ĩnōōnō entek ne, “Itionanet ageeta Yōane Batitha kivitiaha kijinti aniitia kentei ne, ‘Aniitia wū balna athī ne akuni tīna? Kōdē woccia ngaanī kereyyia et ĩmma cī aku?’”

²¹ ĩthōng kōr nīcē, balna adīman Yesu eet cīk ĩmmōrī moorithiok cīk meelīk kī cīk ayak ririwanīnē cīk gerthek, kī cīk rubēnik vēlēk kūbūnta. ²² Ngaatī ēdēcī Yesu wobjiak cīk Yōane wo ēthēcī ne, “Imiiryi ōōt uduktiak Yōane thothonniok cīk acīnnu wo, ĩthōng ithiktu wo. Īcīntēē eeta cīk rubēnik jurrung, ōtōōthō cīk ngōōltīk, ūbūnta cīk adak nyataba, ĩthīktōy cīk adītī kīna, ūrūkta cīk adaaī, ĩthōng ilimmanothīk Nyemut cī Abūnna eet cīk apīrna vēlēk. ²³ Agatanē eeti cī athii cī enyekci ĩcannī nyatarka thothonniok cīk katīcani na wo.”

²⁴ Ma balna ngī imiryie wobjiaha cīk Yōane, ithianaī Yesu ijin meelitin thōōth cī Yōane ethei ne, “Eet da balna cī ōgōōn kuu cī ōvvō acīnnu niigia baatha ēē? Ōgōōn da nē kī kartientī cī wuuni cī avungan ngōōtī? ²⁵ Et da jang thēk kir cī ōvvō acīnnu niigia wo? Ahimit da thēk nē ceremua cīk dīhīmīk? Abaak eeta cīk ahimit ceremua cīk dīhīmīk kī eet cīk aatī jurrung, ōlōō cī alaano. ²⁶ ĩthōng thī da nyia cī balna ovvoyyu acīnnu niigia ēē kir? Ēēn da nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco? Kaduwacung kenneccung ne, ēēn balna nē et cī tiiri ijar et cī ōthōōth molook cī Nyekuco kir dīdī. ²⁷ ĩnōōnō thī balna cī eheedinie Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, kitioni na et cannī kūūk ĩcī owu kūūk kīdīmanei aniitia gōōla.

“Kitiona katī na tionniait cannī,
kūtūwanē kūūk kīdīmanek Gōōl ĩcī owu.’

28 Kaduwacung dīdī, athii eeti ĩmma cī arittiy looca coo vēlēk cī ijar Yōane tō. Īthōng eeti cī aturna kabicoca cī Nyekuco, ijar nē Yōane.”

29 Ma balna ngī athīrar eeta vēlēk kī eet cīk alūt mūcūrrū buu thōōth cī Yesu wo, ivitia elemit nēēgē thōōth cī Nyekuco, ĩthōng elemit nēēgē ngatī agammēcī Yōane ĩnōōgō batithimo. 30 Īthōng thī kēnnē abūrī Varithei kī limanniok cīk Ngiran cī Mutha thōōth cī Nyekuco, kī ngatī athii cī agammēcī Yōane ĩnōōgō batithimo.

31 “Keyehetheei woccia thēk na eet cīk erkinya cīkkō kī nyia? Ōgōōn nēēgē kī niin? 32 Aatī nēēgē kī doolia cīk acalcalōy ngatī tūwētō.

“Kabwecung naaga agiitia tulele,
athii niigia cī arūgūmnyū buu,
kēbēlēccung tegelua cīk lōnganak,
īthōng athii niigia cī aluyyu buu.’

33 Ēdēēth Yōane Batitha ēlē daainta kī mērtē cī vīnōwo, athinnu kēnnē niigia ne ‘Ayak nē ririwac cī gerthe.’ 34 Mī aku Ngērtī Eeto aduwe ĩthōng ūwūd mērtē wo, athinnu kēnnē niigia ne, ‘Aduuwue Yesu ōrrōt ĩthōng ūwūdē ōrrōt. Īthōng entewu ne, ēēn nē gōōnī eet cīk alūt mūcūrrū kī eet cīk adīman thoothonniok cīk gerthek.’

35 Īthōng thī eyeliay gēēnyīthī kī dīdī eetīnēy ĩcīk ōwōb thōōth cīnnī.”

Uvuud ngaa cī adīman thoothonniok cīk gerthek Yesu

36 Ma natē, ūtūvvūwa eeti ĩmma cī ēēn Varithenit Yesu kūūk kūdūwoy ōlōō cīnnī. Ngaatī thīna ōkōyyī Yesu ōlōō cī et cī ēēn Varithenit ĩthōng uuk ērēēwōy kī katī kūdūwoy. 37 Ma balna ngī athīrar ngaa ĩmma cī adīman thoothonniok cīk gerthek looca nīcē, a ne avī Yesu natē wo, ūtūūwa nē ngooroc logoraⁱ cī ōngōlī meedi, ĩthōng ēyēha. 38 Īthōng ikiyyia ūūk ĩbīl ngaa neccie bowuca cī Yesu. Ma natē utulu kuumuc ĩthōng ūtūny nē thoo cīk Yesu, ĩthōng upūccan thoo ĩmanēy cīgīnīk kī kūcūcū thoo cīk Yesu, ĩthōng utduutik ngooroc thoonīy cīk Yesu.

39 Ma balna ngī acīn eeti cī ēēn Varithenit wū balna avva Yesu ēē, umuk thīnīna ĩthī ne, “Yoko kī eeti coo et cī

ⁱ 7:37 *Ngooroc logora*: Ari eeta cīk ēēn Yudei ngooroc giīwa cī adīmanīay bīya ĩcī ōgōōn kī logoro. Avvū nēēgē bīi coo athī ne, alabathta.

ōthōōth molook cī Nyekuco dīdī, aga woyyia nē ngatī ēnnē ngaa cī awum ĩnōōnō wo, ngaa cī adīman thoothonniok cīk gerthek.”

⁴⁰ Ngatī ēnnēcī Yesu ĩnōōnō nē, “Thimone, kadiimi na kaduwuaci aniitia thōōth ĩmma.”

Īthōng ēdēc Thimone ĩthī ne, “Duwuahanī Limannioit.”

⁴¹ Ma natē, uduwak Yesu ĩnōōnō ethek ne, “Aatī balna eeta gwuak rammak cīk acuwuana nyarobinya cīk et ĩmma. Acuwuana ĩmma nyarobinya cīk ēēn thīk^j cīk ēēn eet etĭmma kī eet tur (500), ĩthōng ucuwana eeti ĩmma eet ramma kōmmōtō (50). ⁴² Īthōng thī balna athii nēēgē cī adūmanī nyarobinya nīkē, ngatī ũngnīcē baatī nyarobinyawu ĩnōōgō athii cī adūmanī. Yoko eetīnēy ĩcīk ēēn ramma wo, et woccia jang cī amīnan baatī nyarobinyawu ōrrōt?”

⁴³ Ēdēcī Thimone athī ne, “Kamuui woccia et wū balna acuwuana nyarobinya cīk meelīk cī atalī ĩnōōnō ōrrōt, ĩthōng athii katī cī adūman ĩnōōnō.”

Īthōng ēdēc Yesu ethek ne, “Edeemiwu.”

⁴⁴ Ngatī ūūkcēnē Yesu kēdēnya tōōn cī aavē ngaa neccie ĩthōng ethek Thimone ne, “Acīnī niia ngaa coo? Balna thēk ngī kakuni na ōlōō cunni wo, ngaanī anya niia aneeta maam cīk kūūnyē thoo. Īthōng thī ūtūūny ngaa coo thoo cīganīk ĩmanē ĩcīgīnīk ĩthōng upucan ĩmanē cīgīnīk. ⁴⁵ Balna thēk ngaanī kakuni na, ngaanie niia thawaa aneeta cūcūwēnta. Īthōng thī balna ĩthawaa ngaa coo aneeta, nga kūtūng ngī acūcūyya aneeta thoo cīganīk. ⁴⁶ Īthōng ngaanī niia tduutiha aneeta ngooroc ōōwa, ĩthōng thī utduutiha ngaa coo aneeta ngooroc cī ayak tongoli cī ōngōlī meedi ōrrōt thoonīy ĩcīganīk. ⁴⁷ Kaduwaci na aniitia, ithiico ĩnōōnō thoothonniowa cīk gerthek cīgīnnēk nyatarka mīnan cīnnī cī obbi. Īthōng thī ĩnōōnō cī ēyēlanī nē mīnan cīnnī wo. Īthōng thīna eeti ĩmma cī ēnyēēktē thoothonniowa cīk gīnnēk cīk kīdīk cīk gerthek, eyeleei katī nē eet mīnan cī dīcī.”

⁴⁸ Īthōng uduwak Yesu ngaa nīcē ethek ne, “Ithiico aniitia thoothonniowa cīk gerthek cugunniek.”

^j 7:41 Nyarobinya cīk ēēn thīk: Adūman katī eeti et nyarobiaca ĩcī odoi ĩcī ēēn thiihit tiica ĩcī aticanini nē kōr codoi.

⁴⁹Ma ngī athīrar kerenniowa gwuak cīk balna arūmē kī ĩnōōnō thōōth coo wo, avaracitō othoothito nyaguana ĩtō ne, “Et jang coo, cī ěnyēēi eet thoothonniok cīk gerthek wo?”

⁵⁰Īthōng uduwak Yesu ngaa nīcē ethek ne, “Ēēlai leminiti cunnie aniitia. Bīt jurrung.”

Ngaa cī ēēl Yesu

(Bēl Matewo 13:1-9; Marīkō 4:1-9)

8 Ma vurtia cīnnī, ĩtīnga Yesu ūūk ilimanek eet Nyemut cī Abūnna cī kabicoc cī Nyekuco korookjiowēy ĩcīk gaalawu kī korookjiowēy. Iriok balna nē kī wobjiak wūk balna ēēn ōmmōtō kī ramma, ²kī ngaay ōōgī cīk balna ingkawī nē ririwanīn cīk gerthek, ĩthōng aanyīk kībūnta moorithiowēy ĩcīgīk. Athī balna ngaay cīkkō thar cīgīk Maria cī balna athī thar ōōgī Madalēna, cī balna ingka Yesu ririwanīn tūrgērēm cīk gerthek ělla cīnnī. ³Ēēl balna Jōanna, Thuthana kī gōōnōgī ōōgī Yesu kī wobjiak cīgīnīk, kaaliy ĩcīk ayak da balna nēēgē. Ēēn balna Cuutha maac cī Jōanna, gaalinit cī aticanothi Ērōōd.

⁴Ma balna ngaanī alūtē meelitini cī avvu korookjiowēy ĩcīk meelīk cīk gaalawu. Ngatī aavē Yesu wo, ithianaī nē uduwak eet liman cī owovothi cī alītanē eet thōōth cī athī ne, ⁵“Ōkkō balna athacī evyioiti ĩmma kinyomo. Ma balna ngī athacī nē kinyomo wo, athanohii balna gwuak gōōla, ĩthōng athiitō eeta ōōgī, ĩthōng eberyia kīballī ōōgī. ⁶Athanohii gwuak ngītī ēēn bīiyēn ĩthōng ma balna ngī ukullia, ikiyyia ūtūth kōrra, nyatarka dīc balna nyūnatī natē. ⁷Athanohii balna kinyomona gwuak ngītī ēēn bīlla, ĩthōng ĩtīlīthīa kōdōwē kī bīlla ngaatī akuuwi bīlla kinyomo. ⁸Īthōng balna athantohīk kinyomona gwuak tōdōway ĩcīk abūnna. Ma balna ngī akula wo, ivitia ibbirito jurrung kijiar wūk balna athaccie ĩcī ootinu ngōnana eet tur (100).”

Ma balna ngī ēdēcak nē thoothonniok cīkkō vēlēk, irion ĩthī ne, “Anyīk et cī ayak kīn kīthīwōy!”

Nyia kōthōōth Yesu thōōth cī alugunyi wo?

(Bēl Matewo 13:10-17; Marīkō 4:10-12)

⁹Ma natē, ijinit wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō kuduwa thōōth cī liman cī owovothi cī alīta eet wo. ¹⁰Īthōng ēdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Balna kuduwawung na agiitia thōōth cī alugunyi cī kabicoc

cĩ Nyekuco vėlėk, ĩthōng thĩ eeta cĩk kirioni na thoothiowėy ĩcĩk owovothi cĩk alugunyi wo, kathĩ ne kĩi katĩ keyeliay Nyaraga cĩ athĩ ne,

“Acĩnė katĩ eeta cĩkkō, ĩthōng ma ngĩ acĩnė wo, athii cĩ acĩnĩ, athĩrariy katĩ eeta cĩkkō, ĩthōng ma ngĩ athĩrariy wo, athii cĩ agawĩ.’

Uduwa Yesu thōōth cĩ alĩtanė eet wo

(Bėl Matewo 13:18-23; Marĩkō 4:13-20)

¹¹ “Thōōth cĩ liman cĩ owovothi cĩ alĩta eet wo athĩ ne: Ĕėn kinyomona cĩk athaccie wo thōōth cĩ Nyekuco. ¹² Kinyomona cĩk athanothii gōōl wo, eyehethothi eet cĩk athĩrar thōōth cĩ Nyekuco, ĩthōng ikiyyia agama alaanĩ cĩ ririwanĩn cĩk gerthek thōōth thinnetinėy cĩgĩk, kĩi katĩ athii nėėgė cĩ ělėmĩ thōōth cĩ Nyekuco ĩthōng eliy. ¹³ ĩthōng kinyomona cĩk athanothii bĩyėn wo, eyehethothi eet cĩk athĩrar thōōth cĩ Nyekuco talintia. Ĕlėmĩ itin cĩ tuuri kaganoko, ĩthōng thĩ ma aku tĩmanĩ wo, ũtũngtek thōōth cĩ Nyekuco wo.

¹⁴ “ĩthōng naboo kinyomona cĩk athanothii bĩllanėy wo, ěn eet cĩk athĩrar thōōth cĩ Nyekuco ĩthōng adiim nėėgė balinit kĩ thoothonniok cĩk loocak, ĩthōng athii nėėgė cĩ abiiri. ¹⁵ ĩthōng thĩ kinyomona cĩk athanothii tōdōway ĩcĩk abũnna wo, eyehethothi eet cĩk athimatĩthĩ cĩk vōōrĩk thinneti. Eet cĩk athĩrar thōōth ĩthōng uthutti jurrung kĩ labĩna cĩk alĩnna, ĩthōng ibbirito ĩthōng eteddiay.

Gii cĩ katũkũlėnĩ cĩ avĩ lobela

(Bėl Marĩkō 4:21-25)

¹⁶ “Athii eeti cĩ atũkũlei gii cĩ katũkũlėnĩ, ĩthōng arĩk ijia kōdė lobela vurtia tō. Ari woccia thėk nė kaavu lobela kĩi katĩ mĩ ěhėēt eeta ciith, arubothi atũkũlĩ. ¹⁷ Edenyiay katĩ thōōth cĩ alugunyi. ĩthōng katĩ gii cĩ alugunyi edenyiay katĩna. ¹⁸ ĩthōng thĩ, ĩthĩktōy jurrung. Eeti cĩ ayak gimma, anyiwothi katĩ ĩnōōnō gii cĩ obbi, ĩthōng eeti cĩ kothii gimma kũdũt, agammiiy katĩ ĩnōōgō gii cĩ dīcīlīm cĩ ayak nėėgė ěė, cĩ amuk nėėgė athĩ ne kayakka ěė.”

Gōōtōnōgī Yesu kī yaatīnnī

(Bēl Matewo 12:46-50; Marīkō 3:31-35)

¹⁹Avvu balna gōtōōnōgī Yesu kī yaatīnnī athī ne kivitiahā kīcīnta īnōōnō, īthōng thī balna adīccē īnōōgō ngatī ōdōlanī īnōōnō nyatarka meelitin. ²⁰Ngaatī aduwacī eeti īmma Yesu ēthēcī ne, “Aatī aniitia yaaya kī gotoonogu ngatīvōrī adiiim acini nēēgē aniitia.”

²¹Ēdēcī kēnnē Yesu athī ne, “Yaang kī gōtōōnōga cīganīk, eeta cīk athīrar thōōth cī Nyekuco, īthōng iticantōy.”

Ībīlī Yesu ngōōt cī avungan ōrrōt

(Bēl Matewo 8:23-27; Marīkō 4:35-41)

²²Ma kōr īmma, ethek Yesu wobjiak cīgīnīk ne, “Kabaaktī da būlūc kōōt titimma īcī gōlla.” Ngaatī ōtōdī nēēgē kovowol ōvōyyī. ²³Ma balna ngaanī ōwō nēēgē kovowola būlūcatō wo, atangu balna Yesu. Ma balna natē tamanoko, uvungan ngōōtī īmma cī tiiri ōrrōt, īthōng ōtōmōōī kovowol kidiim kukuuwue kovowolī.

²⁴Ngaatī ōvvō aturanī wobjiaha Yesu ēthēcī ne, “Makayyioit, Makayyioit, kōbōktē naaga kidimito kukuuyyie!”

Ma natē, ītīnga Yesu īthōng egerenyek ngōōt kī maam kībīlīt. ²⁵Īthōng ijin Yesu wobjiak ethek ne, “Avī leminiti cunung ngatdang?”

Nga kēnnē nēēgē abarrit noko īthōng nga atdirlangan thōōth neccie. Ngaatī ajinōōnī nyaguana athīnnī ne, “Eet jang gōō coo cī abīlnī ngōōt kī maam wo?”

Anyīk Yesu et cī ayak ririwanīn cīk gerthek kūbūna

(Bēl Matewo 8:28-34; Marīkō 5:1-20)

²⁶Ma natē, abaktothik nēēgē būlūc cī Galilea ōvvō looca īcī Gērathēnī. ²⁷Ma balna mī aluciay Yesu kovowola wo, aku kēnnē aruumōy kī et cī ayak ririwac cī gerthe cī avī ōlōō cī gaalawu. Et cī balna ōwō tdilanyany erkinya cīk meelīk ōrrōt, īthōng athii cī abaak nē ōlōō. Abaak nē bīiyēnīy īcīk adawini eeta.

²⁸Ma balna mī acīn eeti neccie Yesu wo, acalcal ōrrōt kuuk looc thoonīy īcīk Yesu, īthōng ēgērēny īthī ne, “Nyia cī

adiimi nia kī aneeta wo Yesu, Ngērtī Nyekuc Cī Ijia Vēlēk? Kalayyi na aniitia nyī adīmanna buth!”²⁹ Aduwa baa nē ketee nyatarka egerenyek Yesu ririwac cī gerthe ēē kūtūngēk īnōōnō. Īthōng balna da gōō wathinniok vēlēk,alna uuki ririwacī cī gerthe ēē, et looc kaganoko. Ma ngī ēcēb eeta et thoo kī athīn thīhīy īthōng ebeeit thōng buu, nga kēnnē ētēd ririwacī cī gerthe ēē thīk noko īthōng ūūwī et ngatī ōkkō anyīcē kaavu mīn.

³⁰ Īthōng ijin Yesu et nīcē ethek ne, “Athī thar cugunik ngēnē?” Ēdēcī nē athī ne, “Athī thar cīganīk Ligion.”^k Nyatarka ētēkta balna īnōōnō ririwanīna cīk meelīk cīk gerthek.³¹ Ngaatī alawī ririwanīna cīk gerthek wo Yesu ēthēcī ne, “Nyī itionicet ageeta looca cī daackiawu.”

³² Amūdaai balna Yesu ēggē tēenyī cī ngōwēenyawu thiira kabanyca natē. Ngaatī alawī ririwanīna cīk gerthek wo, Yesu kanyīk īnōōgō kōōt ngōwēenyanēy nīkē.³³ Ma balna ngī ēkta ririwanīnē cīk gerthek ēēla cī eeto wo, ōōt edeciek ngōwēenyanēy nīkē. Ngaatī agubuanī tēenyī titimma īcī thilo, īthōng ubukantothik būlūc kūtdūduddie.

³⁴ Ma balna mī acīn tūwayyiowa cīk ngōwēenyawu thōōth coo wo, ivvirit tamanoko ōōt udukiak eet ōlōō cī gaalawu kī manēēnīy.³⁵ Ngaatī thī balna ōvvō acīnī eeta thōōth coo. Ma balna ngī arubothi nēēgē Yesu wo, acīn kēnnē et nīcī ēkta ririwanīna cīk gerthek ēē avī loota joonui thoonīy cīk Yesu, īthōng avī balna nē loota arūmē kī Yesu. Itihim balna nē buu ceremua jurrung ūbūna. Īthōng balna natē abarrit kēnnē eeta ōrrōt.³⁶ Ma natē, ōōt udukiak eeta cīk acīn thōōth coo wo gōōnōgī gōōl cī elianē eeti cī ayak ririwanīn cīk gerthek wo.³⁷ Ngaatī aduwacī eeta cīk Gērathēnī vēlēk Yesu kūtūngēk looc cīning, nyatarka balna ikiyyia agam īnōōgō tongolinti cī obbi ōrrōt. Ngaatī ōtōdī Yesu kovowol ōkōyyī.

³⁸ Adiiim balna eeti cī eliy ririwanīnēy cīk gerthek wo iriok kī Yesu, aduwai kēnnē Yesu īnōōnō ennei ne,³⁹ “Miirie bīt īcī olu, īthōng uwu uduwawu eet thōōth cī īdīmanei Nyekuci aniitia wo.” Ngaatī ōkōyyī īthōng ūūk uduwak eet ōlōō cī gaalawu thōōth cī adīmaneei Yesu īnōōnō ēē.

^k 8:30 Ligion: Ēēn thara cīk athī Ligion wo, thōōth wū gōō kathī naaga ne, “Mēēlī.”

Buweec cī adaaĩ kī ngaa cī ĩmmōrĩ

(Bēl Matewo 9:18-26; Marikō 5:21-43)

⁴⁰ Ma balna ngĩ ōbōda Yesu, amūdaai kēnnē meelitin ĩmma ěrē ĩnōōnō nyatarka balna aga nēēgē ngatĩ akuni nēnē.

⁴¹ Ma natē, ikiyyia akat eeti ĩmma kuthungti cī athĩ thar cīgīnīk Jairoth thoonĩ ĩcīk Yesu, ĩthōng ĩlalek ĩnōōnō kūūk ōlōō cīnĩ. Ĕēn balna Jaĩrothĩ makayyioit cī Ciith cī Lawinto. ⁴² Adĩman balna nē kete, nyatarka balna ōbōwē adaak doo cīnē cī ngayyi cī ěēn erkinya ōmmōtō kī ramma. Doolec balna cīnĩ cī ngayyi dō neccie.

Ma balna nganĩ ōwō Yesu gōōla, alutothii balna meelitini ĩnōōnō kidiimito ngĩ aath ĩnōōnō thoonĩ. ⁴³ ĩthōng naboo balna amūdaai avĩ ngaa, ĩmma meelitina cī ōvōyyĩ ělē cīnē biyyie erkinya ōmmōtō kī ramma athii cī abĩlĩ kūdūt nyatarka balna athii eeti cī ěēla ĩnōōnō tō. ⁴⁴ Ngaatĩ anīwōthīcē ngaa coo Yesu ĩcī bowuco meelitina, ĩthōng uwum cērēm cīnĩ. Ma natē noko, ĩbĩl thōōth cī ōwōyyĩ ělē cīnē wo noko.

⁴⁵ Ma natē, ĩjinoj Yesu ĩthĩ ne, “Ngēnē cī awumnya aneeta wo?” Ĕpēkan kēnnē thĩ balna eeta vēlēk, ĩthōng ědēc Pētūrũ Yesu ethek ne, “Makayyioit, alutothici meelitini aniitia ōrrōt ĩthōng naboo akinyoni thōng buu.”

⁴⁶ Ĕdēcĩ Yesu athĩ ne “Uwuma thēk kette eeti ĩmma, nyatarka kathihi ngatĩ ũūk tirthētĩ ĩmma ěēla cannĩ ngatīvōrĩ.”

Agam ngaa turyioit cī cērēm cī Yesu (8:44)

⁴⁷Ma balna thīna aga ngaa coo ithī ne, kedenyiaiy katī wo, ikiyyia abarrit nīco noko, ithōng akat kuthungti joonui thoonīy ĩcīk Yesu, bērenīy cīk eet vēlēk, ithōng uduwa thōōth cī awumi nē cērēm cī Yesu wo. Ngaatī aduwacī eet gōōl cī aku abūnnanī nē itin nīcē noko ēē. ⁴⁸Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōnō ēthēcī ne, “Nгаа coo, anyi aniitia leminiti cunnie būna. Tīnga bīt jurrung anyīk Nyekuc kanyi aniitia avvu jurrung.”

⁴⁹Ma balna nganī ōthōōth Yesu, uppuaniay kēnnē eeti ĩmma cī aku ĩcī kōrōōk cī Jairo makayyioit cī Ciith cī Lawinto, ithōng ethek Jairo ne, “Ithii dooleca, nyī nganī acananī limannioit.”

⁵⁰Ma balna ngī athīrar Yesu thōōth coo wo, othoothīk nē Jairo baatī dooleco ethek ne, “Nyī omothie, yak leminiti ithōng katī ūbūna dooleca.”

⁵¹Ma balna ngī upwaniay Yesu ōlōō cī Jairo wo, ūūk ujurai nē eet ngatī iithio ciith, ithōng ēlēmaaī Pētūrū, kī Yōane kī Jemith dō kī baatī dooleco kī yaatīnnī. ⁵²Ma balna ngī ar eeta uuwunya natē wo, ikiyyia irionīk Yesu eet ethek ne, “Nyī ngaanī aluyyu, ngaanie kadaak dooleca, ōngī doolec kaganoko.”

⁵³Aranni kēnnē eeta ĩnōōnō nyatarka balna agaacō nēēgē balna adaak doolec vēlēk. ⁵⁴Ngaatī agammī Yesu doolec athiit ithōng ethek ne, “Doo cannie wo tīnga jiena!” ⁵⁵Ma natē, ūrūk dooleca, ithōng ĩtīnga. Ithōng uduwak Yesu eet kanycīk ĩnōōnō gimma kadak. ⁵⁶Ithōng balna itdirlangan thōōth coo baatī dooleco kī yaatī dooleco, ithōng uduwak Yesu ĩnōōgō ennek ne, nyī aduwacu thōōth coo et ĩmma.

Ition Yesu wobjiak ōmmōtō kī ramma

(Bēl Matewo 10:5-15; Marikō 6:7-13)

9 Ūtūvvū balna Yesu wobjiak cīk ēēn ōmmōtō kī ramma ngatī odoi doo, ithōng ikiyyia anyīk nē ĩnōōgō tirthēt kī makathīt cī ingkawī nēēgē ririwanīn cīk gerthek kī morithiok. ²Ithōng ition ĩnōōgō kōōt kilimantek eet thōōth cī kabicoc cī Nyekuco, ithōng anycīk eet cīk ĩmmōrī kūbūnta. ³Ngaatī aduwacī ĩnōōgō ēthēcī ne, “Ōōt kaganoko. Nyī ayakcu tēlēēī, locibiro, daainit, nyarobinya kōdē ceremua. ⁴Ma ngī anycung eeta aavut ōlōō ĩmmanī, aavut natē kuumuc kōdōlan kōr cī katī ungnicu niigia kōrōōk cī gaalawu nīcē. ⁵Ithōng ngī aburnung eeta ōlōō ĩmmanī, utdudungtēk tuduwac cī thoo cuguk nginicē, katī mī ūtūngtēwū

kōrōōk nīcī gaalawu ēē, kīi katī kīi yelinit cī thōōth cī gerthe cīnīng.” ⁶ Ngaatī thī balna īngannī wobjiaha övōyyī korookjiowēy vëlēk, īthōng illimanit eet Nyemut cī Abūnna īthōng anycīk eet kūbūnta moorithiowēy vëlēk.

Ömōthē Ērōōdī

(Bēl Matewo 14:1-12; Marikō 6:14-29)

⁷ Ma balna ngī athīrar Ērōōdī alaanī, thothonniok cīkkō vëlēk wo, ikiyyia ömōthē nē örrōt nyatarka balna athī eeta gwuak ne, ūrūga Yōane Batithta daaītha. ⁸ Īthōng naboo athī gwuak ne öbōda Elija, īthōng īitō gwuak ne ūrūga eeti cī öthōōth molook cī Nyekuco īmma cī da baa lōōla. ⁹ Öthōōth kēnnē Ērōōdī athī ne, “kētēda balna na Yōane öōwa, īthōng ngēnē cī nga kathihi na thothonniok cīk öthōōth nē wo?” Ngaatī thī balna adiimi Ērōōdī ökkō acīnī Yesu.

Itiling Yesu eet vucciaknya tur (5,000)

(Bēl Matewo 14:13-21; Marikō 6:30-44; Yōane 6:1-14)

¹⁰ Ma balna ngī oboddia tionniaha, ivitia uduktiak Yesu tiic cī balna aticcan nēēgē ēē. Ngaatī thī balna ököyyī nē īnōögō ölöō īcī athī Beththaida. ¹¹ Avvu kēnnē aga meelitini thōōth coo ngaatī öwōbī īnōönō. Īthōng ütūvvū Yesu īnōögō talintia kī kilimanek eet thōōth cī kabicoc cī Nyekuco, īthōng anyīk cīk īmmōrī kūbūnta.

¹² Ma balna ngī iginye kōr, ivitia tionniaha cīk ēēn ömmōtō kī ramma īthōng entek Yesu ne, “Duwak eet kōōt kijiokta daainit korookjiowēy kī manēēnīy īcīk öjōōntī kī ngītī oginnie, nyatarka kaatī naaga ngato athii gii vëlēk tō.” Ēēn ngittio baath.

¹³ Ēdēcī kēnnē Yesu ennei ne, “Anycīk īnōögō gimma kadaait.” Ēdēcī nēēgē Yesu ennei ne, “Kayakca naaga aheenin cīk avaadiay tur kī kulugua ramma dō, adiimi niia ageeta koottia kütüyyīaha daainit cī eet cīkkō vëlēk?” ¹⁴ Ēēn balna eeta cīk maacīk koccia vucciaknya tur (5,000) cīk aatī natē.

Ngaatī ēthēcī Yesu wobjiak cīgīnīk ne, “Anycīk eet kaavutō loota kūdūngūryīē kīitō eet ramma kōmmōtō,” ¹⁵ Ngaatī adīmanī wobjiaha kī cī aduwa nē ēē. ¹⁶ Ma natē, īdīma Yesu aheenin cīk avaadiay cīk ēēn tur kī kulugua cīk ēēn ramma ēē, īthōng īcīn nē tammutiddin, kī kagatan Nyekuc īthōng apak ahat cī avaadiay ēē, kīi kanyīk wobjiak kengeryiek meelitin. ¹⁷ Udukoī thī balna

eeta vëlëk kīcacō, ngaatī alūtanī wobjiaha lotaabūr cīk awūpan dongokua ōmmōtō kī ramma.

Ēēn Yesu Kiristo

(Bēl Matewo 16:13-19; Marikō 8:27-29)

¹⁸Ma kōr ĩmma cī balna alawini Yesu nēdō, ivitia ūrūbtak wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō ngaatī ajini nē ĩnōōgō ēthēcī ne, “Athī nō thēk eeta ne, ngēnē na?”

¹⁹Ēdēcī nēēgē athī ne, “Athī eeta gwuak ne eeni niia Yōane Batitha, ĩthōng athī gwuak ne eeni Elija, ĩthōng naboo athī gwuak ne, et ĩmma cī ōthōōth molook cī Nyekuco yoko ĩmma cī da baa lōōla cī ikiyyia ūrūga thōng.”

²⁰Ngaatī ajini Yesu ĩnōōgō ēthēcī ne, “Ma niigia athinnu ne, ngēnē na?”

Ēdēcī Pētūrū athī ne, “Eeni niia Kiristo cī itionani Nyekuci.”

²¹Ma natē, ĩtīrīth Yesu ĩnōōgō ethek ne, nyī aduwacu thōōth coo et ĩmma kūdūt.

Ōthōōth Yesu thōōth cī daaīth cīnnī

(Bēl Matewo 16:20-28; Marikō 8:30-9:1)

²²Ma natē, uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk ethek ne, “Acananni katī Ngērtī Eeto kuumuc, ĩthōng ūtūbūrīt eeta cīk obbitik kī makayyiok cīk paadīrnyawu, kī limanniok cīk Ngiranak ĩthōng uruwue. Ma vurtia cī wathinniok iyyio, arūkna katī nē daaītha.”

²³Ma natē, uduwak ĩnōōgō vëlëk ethek ne, “Eeti cī adiiim ōwōbja aneeta, anyīk kēlēmai ēlē cīnnī, ĩthōng ōdōng kuruce cīnnī dōkīthī ĩthōng ōwōba aneeta.¹ ²⁴Eeti cī adiiim athūnnī rūgēt cīnnī, atdukeei katī tuu, ĩthōng thī eeti cī atdukeei rūgēt cīnnī tuu nyatarka aneeta, eliy katīna nē. ²⁵Nyia yoko thēk cī woccia amūda eeti, kī cī anyīwothīcē ĩnōōnō lōōcī neccie vëlëk ĩthōng utdukēk rūgēt cīnnī tuu? ²⁶Īthōng mī angawan eeti nyatarka aneeta kī thōōth cannī, angawan katī Ngērtī Eeto buu nyatarka ĩnōōnō katī ngī ikiyyia nē bulēnta cīnnī kī bulēnta ĩcī Baatīnnī ĩthōng kī ĩcī anjīlēt cīk callīk. ²⁷Kaduwacung na agiitia dīdī, aatī eeta gwuak kōrgēna cunung cīk katī arūgī kuumuc kīcīnīt kabicoc cī Nyekuco.”

¹ 9:23 *Kuruce*: Ododdi eeta cīk Rūma eet kēēniy ĩcīk ēēn ramma cīk ēēn tēlēcua. Arūgī eeti kuumuc, ĩthōng adaak daaīth cī awuci ōrrōt.

Tūwūwēnīt cī ēlē cī Yesu

(Bēl Matewo 17:1-8; Marīkō 9:2-8)

²⁸ Ma vurtia cī wathinniok turgi, ūtūvvū nē Pētūrū, Yōane, kī Jemith, ithōng ūwī īnōōgō thiira ĭcī ōvvō alawini. ²⁹ Ma balna ngaanī alayyie Yesu, ūtūwē nguūm cīnnē kī ceremua katalanyit kīītō vōōrī pēr. ³⁰ Ma tamanoko, uppuantiay Mutha kī Elija ³¹ bulēnta cī dīhīmī ōrrōt ithōng othoothioy kī Yesu. Atukwuan balna nēēgē thōōth cī gōōl cī katī ōkkō adaaknī Yesu Yeruthalēma kī katī thōōth wū balna eheddi kī dīdī. ³² Amūdaai kēnnē thōōth coo agamta Pētūrū kī gōōnōgī kīnyaha. Ma balna ngī acīnē wo, acīn kēnnē bulēnīt cīnnī ithōng ĭcīnīt eet ramma abilī kōdōwē kī Yesu. ³³ Ma balna ngī ĭngathī Mutha kī Elija ōvvō wo, othoothīk Pētūrū Yesu ethek ne, “Makayyioit, dīhīm ngatī kaatē ngato ōrrōt, kētēngēnyca ciithi iyyio cunni codoi, cī Mutha codoi, ithōng ĭ īmma cī Elija.” Athii balna cī aga Pētūrū thōōth cī aduwa wo.

³⁴ Ma balna nganī ōthōōth Pētūrū, uppuanak diith kūmūt īnōōgō, ngaatī ongolini wobjiaha ōrrōt ngatī ammūtī diith īnōōgō. ³⁵ Ma natē, ōthōōth moloowī īmma diitha athī ne, “Ngērnānī cī kēbēra coo, ithīrarit īnōōnō.” ³⁶ Ma balna ngī ōthōōth moloowī vėlēk, ivitia ĭcīnīt wobjiaha Yesu aavu mīn. Ngaatī avvu ĭjainīē nēēgē ithōng athii cī aduwaai eet thōōth nīccī balna acīn nēēgē ēē kūdūt.

Īdīman Yesu logoo cī maacī cī ayak ririwac cī gerthe

(Bēl Matewo 17:14-18; Marīkō 9:14-27)

³⁷ Ma baa ngerethietīn cīnnī, ullucciay Yesu kī wobjiak cīgīnīk iyyio thiira ithōng ivitia urumtōy kī meelitin cobbi ōrrōt līlatō. ³⁸ Ma natē noko, othoothīk eeti īmma Yesu meelitina ethei ne, “ĭmannioit, ēlaha baai doolec cannī cī odoi dō wo. ³⁹ Logoo cī ēhēcī ririwacī cī gerthe, uuki looc dōkīthī kipirpir kuumuc kuduv kūtūgī ithōng naboo anyi kutulu. Athii cī ungnī, ithōng athii cī anyi kūūk. ⁴⁰ Kala balna na wobjiak cugunik kitingkaco, athii kēnnē cī ūūlī kūdūt.”

⁴¹ Ngaatī ēthēcī Yesu īnōōgō ne, “Eeginnu niigia gērthē eeta cīk erkinya cīkkō wo ōrrōt, ithōng athii lemīniti ĭcunung tō. Adimnyu

niigia kūrūmtē naaga kī agiitia kuumuc kī tīngan? Yaha da doolec cunni wo ngato.”

⁴²Ma balna ngī ikiyyia logoo cī maacī ēē, ūūk ĩcī aavē Yesu, alna uuki ririwacī cī gerthe wo ĩnōōnō looc noko kipirpir. Ma natē, egerenyek Yesu ririwac cī gerthe wo, kūbūna logoo cī maacī nīico noko. Ma natē, anyīk Yesu doolec baatīnnī. ⁴³Ngaatī balna atubuanni tirthētī cobbi cī Nyekuco wo eet vėlēk.

Ōthōōth Yesu thōōth cī daaīth cīnnī naboo

(Bēl Matewo 17:22-23; Marīkō 9:30-32)

Ma balna nga atubuanni eeta vėlēk thōōth cī adīman Yesu wo, ethek nē wobjiak cīgīnik ne, ⁴⁴“Īthīrarit thōōth cī kaduwacung na wo jurrung, anyiwothi katī Ngērtī Eeto athīnē ĩcīk eet cīk ēēn mīrōk cīgīnik.” ⁴⁵Athii balna kēnnē cī aga nēēgē thōōth cī ōthōōth Yesu wo buu, nyatarka balna alugunyi thōōth coo kī ĩnōōgō athii cī aga nēēgē. Īthōng naboo balna ongollie nēēgē ngatī ajini ĩnōōnō.

Ngēnē katī cī obbi?

(Bēl Matewo 18:1-5; Marīkō 9:33-37)

⁴⁶Ma balna kōr ĩmma, ētērēktaī wobjiaha cīk Yesu pēkan cī athī ne, ngēnē woccia katī cī obbi kōrgēna cīning. ⁴⁷Aga balna Yesu muwēēnit cīning wo. Ngaatī adiīmanī logoo cī dīcī, ĩthōng anyīk kībīl ĩcīnnī joonui. ⁴⁸Īthōng irionīk ĩnōōgō ethek ne, “Eeti cī ēlēmī ngatī arūmēēnī kī logoo coo ōlōō cīnnī talintia thaariy ĩcīganīk, ēlēmnya aneeta, ĩthōng eeti cī ēlēmnya aneeta wo, ēlēmī et wū balna itionana aneeta. Īthōng eeti cī aticcanni athimatīth kōrgēna cunung vėlēk, ĩnōōnō cī obbi.”

Eeti ĩmma cī athii cī aburnecet ageeta, ēēn cīnac

(Bēl Marīkō 9:38-40)

⁴⁹Ma natē, ethek Yōane Yesu ne, “Makayyioit kacīnna balna naaga et ĩmma ingka ririwanīn cīk gerthek thaariy ĩcugunik, ĩthōng kentee ne bīlī tiic cīnnī wo, nyatarka athii cī ēēn nē et cīnac.”

⁵⁰Ēdēcī kēnnē Yesu ennei ne, “Nyī abīlnu ĩnōōnō, nyatarka eeti cī athii cī aburnecet ageeta, ēēn et cīnac.”

Ūtübūrē Yesu ōlōō ĩmmanĩ looca cĩ Thamaria

⁵¹ Ma balna ngĩ ōbōwē kōr cĩ odongini Yesu ōkōyyĩ tammuatiddina, ikiyyia iyiacanēk nē idiim ūūk Yeruthalēma. ⁵² Ngaatĩ itioni eet ōōgĩ kūtūwantē kōōt ōlōō ĩmmanĩ looca cĩ Thamaria^m kīī katī kōōt kīdīmantek ĩnōōnō gii vēlēk. ⁵³ Īthōng thī kēnnē balna abūrī eeta cīk kōrōōk nīcē Yesu nyatarka balna aku edecei nē ōkkō ĩcī Yeruthalēmī. ⁵⁴ Ma balna ngĩ acīn wobjiaha Jemith kī Yōane thōōth cĩ ōgōōn kete wo, ijinit Yesu entek ne, “Makayyioit, adiimi niia ageeta kūtūvuyyiaha guo tammuatiddina, kikiyyia kūtūth eet cīkkō?” ⁵⁵ Amuudi kēnnē Yesu, ĩthōng egerenyek ĩnōōgō, ⁵⁶ ngaatĩ ōvōyyĩ nēēgē ōlōō ĩmmanĩ.

Gōōl cĩ kowobi Yesu

(Bēl Matewo 8:19-22)

⁵⁷ Ma balna nganĩ ōwō nēēgē gōōla, ethek eeti ĩmma Yesu ne, “Kowobji katī na aniitia nginiwa ĩcī ōkōyyē niia vēlēk.”

⁵⁸ Ēdēcī kēnnē Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Ayak kireruana tharēn cīk oginnie, ĩthōng ayak kīballī buu tabanwua cīgīk, ĩthōng thī athii Ngērtī Eeto ngītī aruwanĩ ōō nēnnē kaganoko tō.”

⁵⁹ Ma natē, uduwak Yesu et ĩmma natē noko ethek ne, “Ijia wōbanĩ.”

Ēdēcī kēnnē eeti neccie athĩ ne, “Makayyioit, anya nō kūūk kada baang ĩthōng kōbōda.”

⁶⁰ Ēdēcī Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Anyīk eet wūk athii cĩ athīrar thōōth cĩ Nyekuco kadaacō daakciak. Bīt nēnnē niia limanek eet nyemut cĩ kabicoc cĩ Nyekuco.”

⁶¹ Ma natē ēdēc eeti ĩmma naboo athĩ ne, “Makayyioit, kowobji nēnnē thēk katī na buu aniitia, nya nō kūūk kīthawīk eet cīk kōrōōk cannī gōōla.”

⁶² Ēdēcī kēnnē Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Athii eeti cĩ agam koliac cĩ tango, ĩthōng umuudie, athii cĩ abūnnanĩ kabicoca ĩcī Nyekuco.”

^m **9:52** *Looca cĩ Thamaria:* Ēēn balna baatū baajigi eet cīk Thamaria Yudei ĩthōng ēēn gwuak baatū baajigi cīk avvu ĩcī eet ōōgī. Ala nēēgē Nyekuc thiira ĩcī Gerithimī gōōla ĩcī ēēn nyēgēlē kī Yudei. Bēl Nyaraga cĩ ēēn 2 Alaanēt 17:27-40; Yōane 4:1-42.

Ition Yesu wobjiak eet iyyio kōmmōtō kī ramma (72)

10 Ma vurtia cīnnī, ēbēra Yesu Makayyioiti wobjiak eet iyyio kōmmōtō kī ramma naboo, ìthōng ition kī ramma, ramma, kūtūwantē kōōt korookjiowēy ìcīk gaalawu kī goolliowēy vēlēk ìcīk katī òkōyyī nēnē. ² Ngatī irionīcē ìnōōgō ēthēcī ne, “Ibbir mana cobbi òrrōt ìthōng dīcē kēnnē teddiowua. Alaac Makayyioit baatī manu kitiona teddiok òōgī. ³ Itin coo òōtō, ìthōng agaac kitionnung na agiitia aavut kī nyiona cīk aatī booratoto ìcī kudumuanu. ⁴ Nyī ayakcu nyarobinya, kōdē locibiro kōdē nakavacit nēnnē kaganoko. Ìthōng nyī ìthayyu et ìmma gōōla kūdūt.

⁵ “Mī iithioyyu kōrōōk cī et ìmma, agatanit nōōnō entek ne, ‘Anyīk būnnathīt kaavu òlōōtōtō ìcoo.’ ⁶ Ìthōng mī avī eeti cī abūnna òlōōtōtō nīcē, agatan katī lawinti cunung cī abūnna wo ìnōōnō. Mī athii tō, òbōda katī gatani cunung wo kī agiitia. ⁷ Aavut òlōōtōtō nīcē ìthōng nyī owoyyu jiena kūdūt. Adait daainit ìthōng uwuddu gii cī anyung eeta cīk kōrōōk nīcē nyatarka eeti cī iticanoī vēlēk, abūnna ngī ìtabji.

⁸ “Òlōō cī gaalawu cī òvvō iithioyyu ìthōng ēlēmting eeta, adait thēk daainit cī anyung nēēgē. ⁹ Òōt thēk anycīk eet vēlēk cīk ìmmōrī kūbūnta, ìthōng uduktiawu entewu ne, ‘Aavu kabico cī Nyekuco joonui.’ ¹⁰ Ìthōng thī òlōō cī gaalawu ìcī ovvoyyu ìthōng utuburyung eeta, òōt goolliowēy ìcīgīk ìthōng entewu ne, ¹¹ ‘Katdudungngecung naaga tuduwac cī avī thoonīy cīgaak wo loota kī yelinit cī adulothicung kēēt. Ìthōng thī agaac jurrung ngatī aavue kabico cī Nyekuco joonui.’ ¹² Kaduwacung na agiitia, mayyē katī eeta cīk Thōdōmī kōr cī ētēdīcē Nyekuci eet vēlēk thōōth kijiar eet cīk kōrōōk cī gaalawu nīcē.”

Korookjiok cīk gaalawu cīk abūrī Thōōth cī Nyekuco

(Bēl Matewo 11:20-24)

¹³ Ma natē, òthōōth Yesu ì ne, “Niigia eeta cīk Korathini kī cīk Beththaida,ⁿ gērtha katī kī agiitia buu òrrōt! Nyatarka yoko baalia kīdīmantē thoothiowa cīk adīccē eet looca cunung wo,

ⁿ **10:13** *Korathini kī cīk Beththaida:* Abaak balna eeta cīk ēēn Yudei korookjiowēy ìcīk gaalawu ìcīkkō, ìthōng eeta cīk athii cī ēēn Yudei abaak Tire kī Thidon.

korookjiowēy ĭcĭk gaalawu cĭk Tire kĭ Thidon. Ũtŭngtek balna eeta thoothonniok cĭk gerthek cĭgĭk. Īthōng itihimit nēēgē ceremua cĭk ēēn cŭwŭalua uluana, ĩthōng ubukantek tithet ooti. ¹⁴ Īthōng thĭ mayyē katĭ eeta cĭk Tire kĭ cĭk Thidonĭ kōr cĭ ētēdōthĭcē eet thoothiowa kĭjaryung agiitia. ¹⁵ Īthōng niigia eeta cĭk Kaparnaumi,^o ahaddu niigia athinnu ne okoyyung katĭ Nyekuci agiitia tammuatiddina? Atdukothicu katĭ niigia guo cĭ avĭ kŭdŭt!”

¹⁶ Ma natē, uduwak wobjiak ethek ne, “Eeti cĭ athĭknung agiitia, athĭkna katĭ aneeta. Īthōng eeti cĭ aburnung agiitia, abŭrna aneeta buu. Īthōng eeti cĭ abŭrna aneeta, abŭrĭ et wŭ balna itionana aneeta buu.”

Oboddia wobjiaha wŭk balna ēēn eet iyyio kōmmōtō kĭ ramma

¹⁷ Ma balna ngĭ oboddia wobjiaha cĭk ēēn eet iyyio kōmmōtō kĭ ramma wo, atalĭ balna nēēgē ōrrōt, ĩthōng udukiak Yesu entek ne, “Makayyioit, ĩthĭktēt wanĭco ririwanĭnē cĭk gerthek buu ngatĭ kabŭngĭa thar cugunik!”

¹⁸ Ēdēcĭ Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Kacĭnĭ balna thĕk na buu ngatĭ atdukŭanĭ Thĭttanĭ ōgōōn kĭ lanyĭtĭ^p tammuatiddina kĭ cĭ abadĭ thōng. ¹⁹ Kanyung na agiitia tirthĕt cĭ aathu kŭwaanya kĭ kĭtĕn vĕlēk kĭ tirthĕt cĭ ijiaru mĭrōk, ĩthōng athii thĕk katĭ gii cĭ adakcung tō. ²⁰ Nyĭ kĕnnē thĭ atalnu ōrrōt nyatarka athĭknung ririwanĭna cĭk gerthek. Atalit nyatarka eteheddie thara cuguk tammuatiddina.”

Ēbĕlbĕl Yesu

(Bĕl Matewo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ma natē, anyĭk Ririwacĭ cĭ Dĭhĭmĭ Yesu kĕbĕlbĕl ōrrōt ngaatĭ ōthōōthĭ athĭnnĭ ne, “Katalli na aniitia ōrrōt Baang, Makayyioit cĭ tammuatiddin kĭ cĭ loocu, ngatĭ amigene thoothonniok cĭkkō eet cĭk ēgēenyĭ kĭ cĭk ilimantē, ĩthōng eyelewu eet cĭk ngaanĭ kilimantē. Ii Baang, giĭ thĕk wŭ balna adiimi niia kĭdĭĭmanē coo.

^o **10:15** *Eeta cĭk Kaparnaumi:* Ēēn eeta cĭkkō Yudei.

^p **10:18** *Thĭttan:* Ēēn nē alaan cĭ anjĭlĕt wŭk balna abŭrĭ Nyekuc, ĩthōng itingka Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Īthōng anjĭlĕta cĭkkō ĩtō ririwanĭn cĭk gerthek cĭk ēhēcĭ eet loota ngato. Bĕl Nyaraga ci Yelintio 12:7-9.

²² “Anya balna thĕk aneeta Baangĭ kaggam gii vĕlĕk. Īthōng athii eeti cĭ agayya aneeta Ngērĭnĭ tō, Baang dō cĭ agayyanĭ. Īthōng athii eeti cĭ aga Baang tō, aneeta dō Ngērĭnĭ kĭ eet cĭk kĕbĕra na cĭk aga ĩnōōnō.”

²³ Ma natĕ, ũtŭwŭwĕ Yesu kĭi kuduwak wobjiak cĭgĭnĭk thōōth kabanyca kethek ne, “Agatantewu niigia ngatĭ anyung Nyekuci ĭcĭnĭt thoothonniok cĭk acĭnnu niigia yoko wo.

²⁴ Kaduwacung dĭdĭ, mĕĕlĭ balna alaanĕta kĭ eet cĭk ōthōōth molook cĭ Nyekuco cĭk balna adiim acĭn kaal cĭk yoko acĭnnu niigia wo. Īthōng ngaanĭ kĕnnĕ kĭcĭnĭt kŭdŭt. Kōdĕ ngatĭ athĭknĭ thoothonniok cĭk yoko athiknu niigia wo, ngaanĭ kĭthĭraritō kŭdŭt.”

Et cĭ abŭnna thĭnĭn

²⁵ Aku balna ajin eeti ĩmma cĭ aga Ngiran cĭ Mutha ōrrōt Yesu ennei ne, “Limannioit, nyia woccia thĕk cĭ kadĭmani na kĭi katĭ kijiowa rŭgĕt cĭ avĭ kŭdŭt?”

²⁶ Ēdĕcĭ Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Nyia cĭ eheddi Ngirana ĭcĭ Mutha? Īthōng mĭ ebeli niia ōthōōth, athĭ ne?”

²⁷ Ēdĕcĭ eeti neccie buu jurrung athĭ ne, “Ōthōōth athĭ ne, ‘Mĭnan Makayyioit Nyekuc cunni thĭnĭna cunni vĕlĕk, kĭ ririwaca cunni vĕlĕk kĭ tirthĕta cunni vĕlĕk, ĩthōng kĭ muwĕĕnta cunni vĕlĕk’ ĩthōng athĭ ne, ‘Mĭnan et cĭ abakanonu kĭcĭ amĭnani niia ĕlĕ cunni.’”

²⁸ Ēdĕcĭ Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Edeemiwu. Bĭt thĭ thĕk dĭman kĭyokowĕ, kĭi thĭ katĭ rŭgŭ.”

²⁹ Adiim balna ĕyĕla eeti neccie athĭ ne, ĕĕn nĕ et cĭ aga Ngiran ōrrōt, ngaatĭ ajini nĕ Yesu naboo ĕthĕcĭ ne, “Ngĕnĕ cĭ kabakanona kĭ aneeta?”

³⁰ Īthōng uduwak Yesu ĩnōōnō iyaiinit ĩmma ennei ne, “Avĭ balna eeti ĩmma cĭ ĩnganna kōr ĩmma Yeruthalĕma ōkkō ĭcĭ Jeriko. Ma gōōla, urumtōy kĭ goryiak ĩthōng uukitō ĩnōōnō kataval kĭi kupuruccia ceremua ĩthōng otti nyarobinya cĭgĭnĭk buu. Ngaatĭ ũngnĭcĕ ĩnōōnō natĕ. ³¹ Ōkkō kĕnnĕ balna paadĭrĭ ĩmma buu gōōla nĭcĕ. Ngaatĭ acĭnĭ et nĭcĕ, athaa gōōl kabanyca ĩthōng ĭnĭk ũŭk ĭcĭ owu. ³² Ma natĕ, ikiyyia eeti ĩmma cĭ tatŭk cĭ

Levi^r cī gōō aticcanni Ciitha cī Nyekuco. Ūūk ĩcīn et nīcē loota ĩthōng athaa nē buu gōōl cīnnī.

³³ “Īthōng thī vurtia cīnnī, uppuaniay eeti cī looc cī Thamarīa ĩmma natē. Ngaatī acīnī et nīcē avalīth loota wo, utulu eeti cī looc cī Thamarīa ĩnōōnō thīnīn cīnnē ĩthōng atamatīk et nīcē.

³⁴ Ngaatī ūūnyī tūbē cīk et nīcē, ĩthōng udtutik ngooroc kī mērtē cī vīnōwo, ĩthōng ēcēb jurrung. Ma natē, ōdōngēk thīgiriēca ĩcīnnī, ĩthōng ūūwī ōlōō cī gaalawu Ciitha cī kerenniowu ĩthōng thēk ūūk ētēnan jurrung. ³⁵ Ma ngerethietīn cīnnī, ĩdīīma nyarobinya ramma cīk ēēn thīk cīk athī kathalkathal,^s ĩthōng anyīk baatī ciitho ĩthōng uduwak ethek ne, “Tēnanea nō et coo, ma kōbōda, kakuni katī kītabjī nyarobinya vēlēk cīk ētēnanē niia ĩnōōnō wo.”

³⁶ Īthōng ĩjin Yesu et cī aga Ngiran ōrrōt wo ethek ne, “Mī amui niia ngēnē eetīnēy ĩcīk ēēn iyyio wo, cī abakanōy kī et cī uuk gōryiaha wo jang?”

© 1996 David C. Cook

Paadīr cī athī cī ēēl et cī uuk goryiaha (10:30)

^r 10:32 *Tatīk cī Levi:* Avvu paadīrnya vēlēk tatūga ĩcī oo Levi.

^s 10:35 *Thīk cīk athī kathalkathal:* Thīha cīk athī kathalkathal wo, aar eeta kī nyarobinya, ĩthōng adīmanianī laamanya kī moolua. Nyarobinya cīk ēēn thīk cīk athī kathalkathal cīk ēēn eet tur aduwōy kī daab codoi.

³⁷ Ēdēcī eeti neccie athī ne, “Et thēk cī ēēl ĩnōōnō ēē.”
 Īthōng ethek Yesu ĩnōōnō ne, “Bīt thī dīman niia buu kī yoko wo.”

Ēhērōnōthīk Yesu Marīta kī Maria

³⁸ Īngathī balna Yesu kī wobjiak cīgīnīk, ĩthōng ōōt upwantōthīk kōrōōk cī aavē ngaa cī athī Marīta. Īthōng ūtūvvū nē Yesu ūūwī ciitha. ³⁹ Ayak balna Marīta ngōōnī cī athī Maria, cī balna ōkkō avī loota ngatī aavē Makayyioiti Yesu ēē, ĩthōng ĩthīrar liman cīnnī. ⁴⁰ Alingling balna kēnnē Marīta adīmaneei daainit kī tiic cī olu. Ngaatī ōkkō ēthēcī nē Yesu ne, “Makayyioit, anyicia woccia Maria kīcīnea tiic noko nyia? Duwahia baai kikiyyia kēēla!”

⁴¹ Ēdēcī kēnnē Makayyioiti ĩnōōnō ennei ne, “Marīta, Marīta, alnai niia kaal cīk meelik ōrrōt. ⁴² Ēbēra Maria gii cī addi codoi dō, ĩthōng thēk katī athii cī agammiai cīnnī kūdūt.”

Eyelek Yesu wobjiak gōōl cī alawini

(Bēl Matewo 6:9-13; 7:7-11)

11 Alayyie balna Yesu kōr ĩmma ngamanī. Ma balna ngī ēdēcak nē lawinit, ethek wobjiaiti ĩmma cīnnē ne, “Makayyioit, limanehet ageeta buu gōōl cī kalawina kī balna ngī aliman Yōane Batithta wobjiak cīgīnīk.”

² Ngaatī ēthēcī ĩnōōgō ne, “Katī mī alawinu, alayyiōy kete:

“Baangiet, ellet ageeta
 kotongolea thar cugunik.

Anyīk kabicoc cunni kikiyyia.

³ Anyeet ageeta daainit wathinniwēy vēlēk.

⁴ Tūngehet ageeta thoothonniowēy ĩcīgak ĩcīk gerthek,
 kīcī kūngnīca naaga eet cīk adīmannet ageeta buth.
 Īthōng nyī okoyyiet ageeta tīmaninta.”

⁵ Ma natē, ethek Yesu ĩnōōgō ne, “Yoko kēyēk eeti ĩmma kōrgēna cunung gōōnī ĩthōng ūūk ala ĩnōōnō kōrgēna cī baalino ĩthōng ennek ne, ‘Gōōna, anya baai aheenin iyyio wūk avaadiay.

⁶ Kayai kerennioit ĩmma cī alibaca ōlōō viyyio, ĩthōng amūdaai kaavē athīnēi kolin.’

⁷ “Ēdēcī kēnnē goonia ciitha ennei ne, ‘Nyī acanananī. Uunyugē katūga, ĩthōng kataguthia naaga kī dōōlī vēlēk. Athii woccia

cī kīngathii ĩthōng kanyi gimma.’⁸ Kaduwacung dīdī, mī thēk ngī abūrī nē ngatī ĩnganni, ĩngathī thēk katī ĩthōng anyīk gōōnī aheenin cīk avaadiay cīk meelik ōrrōt, nyatarka nga goonia uuk katūk noko.

⁹ “Īthōng kaduwacunga, ijinit ĩthōng katī anyīwothiwunga, idiimit ĩthōng katī umuddiawu, uukit katūk kīi katī koyiwunga. ¹⁰ Nyatarka eeti cī ajin, anyiwothi katīna. Eeti cī adiimi, amūda katīna. Īthōng eeti cī uuk katūk, owothi katī ĩnōōnō katūga.

¹¹ “Ngēnē kōrgēna cunung cī woccia mī ajin ngērīnē kuluguoc anyi kēnnē kūwaat? ¹² Kōdē mī ajin burnanit, anyi kēnnē kītō? ¹³ Mī agayyu niigia ngatī anyiccu dōōlī cuguk kaal cīk abūnna kōdē, eeginnu gerthe, ma thēk kēnnē Baaba cunung cī tammutiddin, anyi katī nē eet cīk ala ĩnōōnō Ririwac cī Dīhīmī?”

Yesu kī et cī agam ririwanīna cīk gerthe

(Bēl Matewo 12:22-30; Marīkō 3:20-27)

¹⁴ Ingka balna Yesu ririwac cī gerthe cī anyi et kijawoi tiv noko. Ma balna ngī ūūk ririwacī cī gerthe wo, ikiyyia ōthōōth eeti jurrung, ngaatī atubuanini meelitini. ¹⁵ Ōthōōth kēnnē gwuak athī ne, “Ingka nē ririwanīn cīk gerthe tirthēta cī Beelthebubi,^t alaan cī ririwanīn cīk gerthe.” ¹⁶ Ngaatī atīmani gwuak Yesu ajini yelinit cī aku tammuatiddina.

¹⁷ Aga balna Yesu muwēēnīt cīnīng, ngaatī aduwacī ĩnōōgō ēthēcī ne, “Kabicocī cī uukōy eeta cīgīnnēk mīn, agiiriay katīna. Īthōng kōrōōgī cī uukōy eeta cīgīnnēk nyaguana, athanni katīna. ¹⁸ Mī athaan Thītānī kabicoc cīnnī mīn, aku katī avī kabicocī cīnnē kuumuc kuu? Kaduwa na thōōth coo nyatarka othooththu niigia athinnu ne, kingka na ririwanīn cīk gerthe tirthēt cī Beelthebubi. ¹⁹ Ma ngī kingka na ririwanīn cīk gerthe tirthēta ĩcī Beelthebubi, ma wobjiaha cuguk ingka tirthēta ĩcī ngēnē? ĩnōōgō thī katī cīk ēēn eet cīk ētēd thoothonniok cuguk. ²⁰ Īthōng thī mī kingka na ririwanīn cīk gerthe tirthēta cī Nyekuco, ikiyyia thī kabicocī cī Nyekuco kī agiitia vēlēk.

²¹ “Mī ēbēk eeti cī tiiri kōrōōk cīnnī, ĩthōng ayak ijio cīk jorak, athūnnī katī nē ijio cīgīnīk jurrung. ²² Īthōng thī mī ikiyyia eeti

^t **11:15** *Beelthebub*: Et cī agam ririwanīna cīk gerthe. Ēēn Beelthebubi thar ōōgī cīk Thītānanak cī ēēn alaan cī anjilēt wūk balna abūrī thōōth cī Nyekuco ngaatī ingkawī Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintino. 12:7-9.

ĩmma cĩ tiiri atamaac ĩnõõnõ, õkõyyĩ katĩ ne ijio cĩk jorak vĕlĕk, wũk balna ayak eeti neccie, ĩthõng engerit ijio cĩk balna ayak nĕ ĕĕ.

²³ “Eeti ĩmma cĩ abũrĩ thõõth cannĩ athii cĩ ĕĕn et cannĩ. ĩthõng eeti cĩ athii cĩ ĕlla aneeta keteddia mana kõdõwĕ, adawana nĕ aneeta.

²⁴ “Mĩ ĕtĕha ririwacĩ cĩ gerthe ĕlla cĩ eeto, õyõkõn katĩ baath kuumuc, adiim ngĩti woccia ayuwuthi. ĩthõng mĩ adiccĕ ngatĩ arũbanĩ, õthõõth katĩ mĩn athĩ ne, ‘Nyĕ da kimiiri kũũk õlõõ wũ balna nannĩ.’ ²⁵ ĩthõng thĩ mĩ ũũk ũrũbõthĩk kõrõõk abũnna, ²⁶ õkkõ katĩ ayaha ririwanĩn tũrgĕrĕm cĩk gerthek cĩk ijiar ĩnõõnõ. ĩthõng õõt abaaite natĕ. Ngaatĩ katĩ akuni gĕrtha eeti õrrõt kijiar gõõl wũ balna aavĕ ĩcĩ owu.”

²⁷ Balna nganĩ õthõõth Yesu, õthõõth ngaa ĩmma ĩnõõnõ meelitina ennek ne, “Agatanĕ ngaa cĩ balna aritani aniitia, ĩthõng itilingaai ĕĕ.”

²⁸ Ēdĕcĩ kĕnnĕ Yesu ennei ne, “Anyĩk kagatantĕ eeta cĩk athĩrar thõõth cĩ Nyekuco, ĩthõng elemita.”

Yelinit cĩ aku kĩ Nyekuc

(Bĕl Matewo 12:38-41)

²⁹ Ma balna ngĩ aluttiai meelitini Yesu wo, irionĩk nĕ ĩnõõgõ ethek ne, “Gĕrthĕ niigia eeta cĩk erkinya cĩkkõ õrrõt. Nga adimnyu niigia yelinit cĩ aku Nyekuca noko, ĩthõng thĩ balna yelinit wũ balna amũda Yõõna^u dõ cĩ katĩ anyĩwothicunga.

³⁰ Kĩ balna ngĩ ĕĕn Yõõna yelinit cĩ eet cĩk Nineve, ĕĕn katĩ Ngĕrtĩ Eeto buu yelinit cĩ eet cĩk erkinya cĩkkõ. ³¹ Aku katĩ ngaa wũ balna aku looca cĩ dinu cĩ ĕĕn alaan cĩ Thĕba^v codoi kĩ eet cĩk erkinya cĩkkõ kõr cĩ etedinie thoothiowa, nyatarka balna aku athĩrar nĕ gĕĕnyĩth cĩ alaan Thõlõmõnĕ.

^u **11:29** *Yelinit wũ balna amũda Yõõna*: Ēĕn balna nĕ et cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco cĩ balna avvũ Nyekuci kirionĩk eet cĩk athii cĩ ĕĕn Yudei õlõõ cĩ gaalawu ĩcĩ obbi ĩcĩ Ninĕvĕ. Abaak balna nĕ erkinya cĩk ĕĕn 750 baa nga kittiriay Yesu. Őgõõn kĩ baa ngĩ akuu Yõõna kuluguacĩ cĩ obbi ĩthõng aavu kĕĕnga ĩcĩnnĩ inyia iyyio, ĩthõng õgõõn thĩ katĩ Ngĕrtĩ Eeto ngĩ avĩ inyia iyyio loowa ĩthõng ũrũga daaĩtha naboo. Bĕl thõõth coo õrrõt Nyaragawa ĩcĩ Yõõna 1:13-17; Matewo 12:39-40; Matewo 16:1-4; Luka 11:29-32.

^v **11:31** *Ngaa wũ balna aku looca cĩ dinu cĩ ĕĕn alaan cĩ Thĕba*: Ēĕn balna nĕ ngaa cĩ ĕĕn alaan cĩ Ithiopia ĩthõng ikiyyia balna iliman alaani Thõlõmõnĕ ĩnõõnõ nyatarka balna ĕgĕenyĩ nĕ õrrõt. Bĕl Nyaraga cĩ ĕĕn 1 Alaanetu 10:1-13.

Īthōng thī yoko, aavu eeti cī ijar Thōlōmōn ngato^w Īthōng athii niigia cī athiknu ĩnōōnō, aneeta thī coo. ³² Abīlī katī eeta cīk Nineve kī eet cīk erkinya cīkkō kōr cī teedintio, ĩthōng etediwothiwung agiitia thōōtha. Nyatarka balna ūtūngtek nēēgē thoothonniok cīk gerthek cīgīk cīk balna thēk irionīcē Yōōna ĩnōōgō. Īthōng thī yoko, aavu eeti cī ijar Yōōna ngato.

Gii cī katūkūlēnī cī elo

(*Bēl Matewo 5:15; 6:22-23*)

³³ “Athii eeti cī atūkūlei gii cī katūkūlēnī, ĩthōng uluguny thōng kōdē ari ijia vurtia tō. Ari woccia thēk nē lobela kī katī kīcīnīt eeta cīk ēkta ciith cītō. ³⁴ Ēēn keberecī cunnie gii cī katūkūlēnī cī ēlē cunni. Mī abūnna kēbērē cugunniek, maka lanyītī ělla cunni tūrūr. Īthōng thī mī gērtha, maka muwuri ělla cunni. ³⁵ Cīn jurrung nyī anyi lanyītī ělla cunni kī muwur. ³⁶ Īthōng thī noko, mī maka lanyītī ělla cunni, ĩthōng athii tōōn cī ēēn muwur tō, atūkūlī katī jurrung kī gōō mī atūkūlī aniitia lanyītī cī gii cī tūkūlēnto.”

Ībīlī Yesu Varithei kī limanniok cīk ngiranak kī Mutha

(*Bēl Matewo 23:1-36; Marikō 12:38-40; Luka 20:45-47*)

³⁷ Ma balna ngī ēdēcak Yesu ngatī ōthōōthī wo, ikiyyia uduwak Varithenit ĩmma ĩnōōnō kōōt daainta ōlōō cīnī. Ngaatī ōkōyyī Yesu ōkkō aduwēēnī. ³⁸ Ma balna ngī acīn Varitheniti Yesu ngatī aduwēēnī ngaanī kūtūny athīn wo, ikiyyia ikidan nē ōrrōt.

³⁹ Ngaatī ēthēcī Makayyioiti ĩnōōnō ne, “Uunyu niigia Varithei lōkūlkūlēta kī dūūcē ngītīvōrī dō, ĩthōng ĩcītō eeginnu eet cīk gerthek ngarubitina kī gerthetina dō. ⁴⁰ Giithiak! Athii cī ēēn Nyekuc cī balna ēngēnyca ngītīvōrī kī ĩcītō? ⁴¹ Anycīk eet cīk apīrna gii cī avī dūūcatō kī cī avī lōkūlkūlēta eet cīk apīrna, kī thī katī ĩtō dīhīmē thōōtha ĩcī Nyekuco.

⁴² “Pīrnanēt ĩcunung, niigia Varithei nyatarka thōōth cī anyiccu Nyekuc anyinit cī dīcī cī manēēn cuguk, ēēn neccio gii cī dīcī. Īthōng ĩgoollu niigia eeta, ĩthōng athii cī amīnannu Nyekuc.

^w 11:31 Aavu eeti cī ijar Thōlōmōn ngato: Ōthōōth Yesu ngato ēlē cīnī.

Abūnna ma ngī ellu eet oōgī, ithōng anyiciwu Nyekuc gii cī dīcī^y cī manēēn cuguk ithōng ngī ungnicu būnnathīt kī mīnanī cī Nyekuco.

⁴³ “Pīrnanēt īcunung, attiyu niigia eeta cīk Varithei pīrnanta, nyatarka ebelbellu ngatī attu taabīṭēy īcīk ootinu ōrrōt ciithēnēy cīk lawintak kī ngatī ithawung eeta ngatī tūwēntō.

⁴⁴ “Ēēn pīrnanētī kuu, nyatarka attiyu niigia kī eeta cīk adayyu lowua cīk eet cīk adaāī, cīk ōwōyī eeta athii cī agawī.”

⁴⁵ Ngaatī limannioit īmma cī aga Ngiran ōrrōt īnōōnō ennei ne, “Limannioit, mī othoothi kīyokowo, avī kēnnē kīcī othoothet ageeta buu.”

⁴⁶ Ēdēcī Yesu īnōōnō ennei ne, “Apīrnanu katī niigia eeta cīk agayyu Ngiran wo, nyatarka anyiccu niigia eet kodongit ijjiio cīk adīngdīngī, ithōng athii cī ellu buu.

⁴⁷ “Apīrnanu katī niigia nyatarka engenyettu niigia bīyēn cīk eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco wūk balna uruit ōbaatī baatī baajigu cuguk. ⁴⁸ Ahaddu yoko athinnu ne aticcan balna oo baatī baatī baaba cuguk avuthit cī abūnna ngatī aruwi eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco. Īnōōnō thī cī arabuttu niigia bīyēn cīgīk wūk balna engenyettu niigia wo. ⁴⁹ Īthōng thī nyatarka thoothonniok cīkkō vēlēk, athī Nyekuci gēēnyītha cīnnī ne, ‘Kitionacung katī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco kī tionniak. Arukcu katī oōgī ithōng ōgōrgōrrantū oōgī thōng.’ ⁵⁰ Īthōng thī, katī uuki doolia cīk erkinya cīkkō, thōōtha īcī aruwi eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco balna thēk īcī thiananīt cī tengenyinit cī loocu. ⁵¹ Arahanī katī ruwēentī wū balna Abēlī kī Thakariya,^z wū balna aruwue kōrgēna cī ngatī todongintio kī Ciitha cī Nyekuco. Kaduwacung na agiitia dīdī, uuki katī thēk eeta cīk erkinya cīkkō nyatarka thoothonniok cīkkō vēlēk.

⁵² “Ēēn katī pīrnanētī kī agiitia limanniok cīk Ngiranak kuu? Uthuttu niigia muwuta cī ōōh katūk cī gēēnyītho. Īthōng niigia kir

^y 11:42 *Anyinit cī dīcī*: Ngirana cī Mutha, aduwaai balna Nyekuci eet kanycīk īnōōnō anyinit cī dīcī cī ōgōōn kī mī ētēēda eeti dongokua ōmmōtō, adīma codoi ithōng anyīk Nyekuc. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 27:30-33; Kebiniet 18:21-24; Ditoronomi 12:5-19; Ditoronomi 14:22-29.

^z 11:51 *Abēlī kī Thakariya*: Aruk balna Keini gōtōnī cīnnī Abēl. Bēl Nyaraga cī Thianantō 4:1-16. Ēēn balna Thakariya et cī ōthōōth molook cī Nyekuco wū balna aruwue Ciitha īcī Nyekuco, nyatarka aduwaai nē eet thōōth cī Nyekuco. Bēl Nyaraga cī ēēn 2 Koronikol 24:20-22.

athii cī iithioyyu katūk nīcē, ĩthōng kēnnē alamtu eet cīk adiim iithio.”

⁵³ Ma balna ngĩ ēdēcak Yesu thōōth, araktaĩ Varitheĩ kī limanniok cīk Ngiranak adayia ĩnōōnō ōrrōt kī miroiti ĩthōng ijinit thoothonniok cīk meelīk ōrrōt, ⁵⁴ ĩthōng edetit Yesu katī ngĩ aduwa thōōth cī gēthē.

Tĩrĩthēnīt

(Bēl Matewo 10:26-27)

12 Alutiai balna eeta cīk ēēn vucciaknya cīk meelīk, ĩthōng ĩkīncōĩ gōōl kathioy nēēgē ōrrōt, ĩthōng uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk ethek ne. Egeenyit niigia nyīgīt cīk eet cīk ēēn Varitheĩ,^a egeenyit giithakthēt cīnīng. ² Gii vēlēk cī alugunyi edenyiay katīna, ĩthōng gii cī amīgēnī eeta edenyiay katīna. ³ Thōōth cī othooththu niigia muwuratō, athīknē katī kōr ĩmma waath. ĩthōng thōōth cī alakīdu niigia ciitha, othooththi katī kīthīhīt eeta vēlēk ciitha.

Ngēnē cī woccia kongollie naaga?

(Bēl Matewo 10:28-31)

⁴ Ngaatī irionīcē ĩnōōgō naboo ēthēcī ne, “Gōōnōga kaduwaccunga, nyī ongolinu eet cīk aruk ēlē dō, ĩthōng katīna, athii gii ĩmma cī woccia adīman nēēgē naboo tō. ⁵ Nyē kuduawung et cī woccia ongolinu. Otongollie Nyekuc nyatarka ĩnōōnō dō cī ayak tirthēt cī aruwung agiitia ĩthōng utdukewung guyyia cī avī kūdūt,^b otongollie Nyekuc doo. ⁶ Ūūtī ballonya cīk ēēn tur nyarobinyay ĩcīk ēēn ramma kaganoko? ĩthōng thī athii cī ērēĩ Nyekuc thōōth codoi dō. ⁷ ĩthōng ĩmana cīk ōō cunni wo, ēkēēb Nyekuci vēlēk. ĩthōng thī nyī ongolinu gii ĩmma, okomnyu niigia ijiaryu ballonya cīk meelīk koo.

⁸ “Kuduawunga, eeti cī ēyēla ēlē cīnī kōrgēna cī eetu athī ne keeni cannī, ēyēla katī Ngērtī Eeto ĩnōōnō buu kōrgēna cī anjīlēt cīk Nyekucak. ⁹ ĩthōng thī eeti cī abūrna aneeta bērenīy ĩcīk eetu, kaburi katī na buu ĩnōōnō bērenīy cīk anjīlēt cīk Nyekucak.

^a **12:1** Nyīgīt cīk eet cīk ēēn Varitheĩ: Ōthōōth Yesu nyīgīt cīk Varitheĩ, ōthōōth nē liman cīnīng cī gerthe. Bēl Nyaraga cī Matewo 16:12.

^b **12:5** Guyyia cī avī kūdūt: Ēēn gua coo guo cī atūthī Nyekuci eet cīk abūrī ĩnōōnō. Bēl Nyaraga cī Yelintio 20:7-15.

¹⁰ Uungnothii woccia gerthetini cī eet cīk adaac Ngērtī Eeto, ĭthōng thī eeti cī adaac Ririwac cī Dīhīmī, athii katī gerthetini cī nē athii cī uungnothii kūdūt.

¹¹ “ĭthōng mī ōvvo abīlung eeta Ciitha cī Lawinto, kōdē kī gaala cīk looc nīcē, nyī omothinu thōōth cī katī ovvoyyu aduwuanu,
¹² nyatarka aduwacung katī Ririwacī cī Dīhīmī kōr nīcē thōōth cī katī othooththu.”

Ballioit cī agiithi

¹³ Ma natē, othoothīk eeti ĭmma Yesu meelitina ennei ne, “ĭmannioit, duwahia baai gōtōna kēngēraha kaal cīk balna ūūngnīciet baangī balna ngī adaak nē.”

¹⁴ Ēdēcī kēnnē Yesu ennei ne, “Ngēnē da balna cī ēbērana aneeta kī kikiyyia kēngēr thōōth cunung kī gotonu wo?” ¹⁵ Ngaatī ēthēcī nē meelitin ne, “Uthutti eleti! Nyī angarubenu nyatarka kaal cīk looc coo. Athii eeti cī arūgī nyatarka balinit cīnnī.”

¹⁶ Ngaatī aduwacī ĭnōōgō iyainit cī owovothi cī alīta et cī athī ne, “Avī balna ballioiti ĭmma cī abiri mana cīnnē ōrrōt. ¹⁷ Ngaatī amui thīnīna cīnnī athī ne, ‘Kogooni woccia katī kuu lōgōth? Athinna bēre ngīti kariccē labī cīganīk wo tō.’

¹⁸ “ĭthōng naboo ōthōōth mīn ĭi ne, ‘Nyē kīdīman kete, kathaani katī deherua cīganīk, ĭthōng kīdīmana cīk obbitik, ĭthōng kaarīha labī kī ĭjjo cīganīk vēlēk ĭcītō. ¹⁹ ĭthōng thī katī kennea ēlē cannī ne, ‘Ayahi daainit kī ĭjjo cīk katī aatī erkinya cīk meelīk. Duwōy ĭthōng ūwūdē nyī ngaanī amui gimma, ūbūna avuthiti cunnie.’”

²⁰ “Ennei kēnnē Nyekuci ĭnōōnō ne, ‘Niinia giitheetit! Adaawu niia tībaal. Ngēnē katī cī ōkōyyī daainit kī ĭjjo cīk iyangei niia ēlē cunni wo?’

²¹ “Ēēn eeti giitheetit katī mī iyiang nē daainit kī ĭjjo looca coo, ĭthōng athii cī agawōnī nē kī Nyekuc.”

Nyī omothinu

(Bēl Matewo 6:25-34)

²² Ngaatī ēthēcī Yesu wobjiak cīgīnīk ne, “Kaduwacung na agiitia, nyī omothinu rūgēt cunung, kōdē gii cī adaku, kōdē eleti cuguk, kōdē ceremua cīk ahimittu. ²³ ĭjjar rūgētī daainit ĭthōng ĭjjar ēlē cērēm. ²⁴ Ummuit da nō kīballī, athii nēgē cī evyi, ĭthōng athii cī ayak deherua cīk ari daainit. Nyekuc cī alingit ĭnōōgō.

Athunnung katī agiitia Nyekuci kijiar kīballī. ²⁵ Ngēnē kōrgēna cunung cī woccia anyi mothiniti kaavu kuumuc, ma ngī omothie nē? ²⁶ Mī athii cī ũūlī ngatī woccia adīmanī gii cī dīcī kaganoko, nyia thī woccia cī omothinu niigia nyatarka kaal cīk meelīk wo?

²⁷ “Īcīnīt da nō vurēen cīk keenu bōonatō, athii nēēgē cī aticcanni. Athii nēēgē cī aticcanni ōrrōt adīmana ceremua cīgīk. Īthōng thī kaduwaccung dīdī, athii balna cī ahimit Thōlōmōnē ceremua cīk dīhīmīk ballintia ĩcīnnī vēlēk, cīk aduwōy kī vurēen nīkē. ²⁸ Nyekuc cī anyi kartē cīk aatī ngato wo kitihimtie, ĩthōng katī ũtūthīē guyyia. Athii woccia katī nē cī ahimittung agiitia? Eet cīk ayakcu leminīt cī dīcī wo kijiar kartienīt? ²⁹ Īthōng nyī anyiccu thinneti kumuit daainīt cī adakcu kī cīk awuddu. ³⁰ Eet cīk athii cī aga Nyekuc cīk alīk kaal cīk ōgōōn kete. Aga Baaba cunung dō ngatī adimnyu niigia kaal cīkkō. ³¹ Īlīhīt kabicoc cī Nyekuco, ĩthōng thī nēnnē katī anyīwothicung kaala vēlēk cīk adimnyu niigia.

Balinit tammuatiddina

(Bēl Matewo 6:19-21)

³² “Niigia wobjiaha cīganniek cīk ngatūrīk kaganoko wo, nyī ongolīnu. Ēbēlbēl Baaba cunung ngatī anyung agiitia kabicoc cīnnī. ³³ Utuyyioi ijjo cuguk ĩthōng anyiciwu nyarobinya pīryiak. Īdīmāntak eleeti cuguk locibiret cīk nyarobinyawu cīk athii cī erecci kūdūt. Anyīk balinit cunung kitangē tammuatiddina ngatī woccia athii cī ogorthini ĩthōng athii kūthakūthak cī adak tō. ³⁴ Nyatarka ngatī aavē balinti cunnie, avī thēk katī thīnīn cunnie buu natē.

Aavut vīrīngīng

(Bēl Matewo 24:45-51)

³⁵ “Īdīmāntōthīk jurrung ĩthōng anyiciwu kaal cīk atūkūlenu cuguk kūbūnta, ³⁶ kī eeta cīk ērēwa makayyioit cīnīng kōbōda tiēnta. Kīī katī mī ōbōda ĩthōng uuk katūk, abuuwi katī tamanoko. ³⁷ Abūnna katī ticcianniowa cīk mī aku makayyioiti cīnīng, amūdaai acīnē. Kaduwacung dīdī, aku katī adīmanoithi makayyioiti ĩthōng anyīk nyakapanak cīgīnīk kaavutō loota ĩthōng anyīk daainīt kuduktōy kī ĩnōōnō kōdōwē. ³⁸ Īthōng ēbēlbēl katī ticcianniowa cīk amūdaai makayyioiti acīnē

ködē woyyia ma ngĩ aku kõrgēna cĩ baalino, ködē aku nē ngerenniet.

³⁹ “Agaac thōōth coo. Mĩ kagga baatĩ olu itin cĩ akuni goryiaiti, athii woccia cĩ anyi kõrōōk cĩnnĩ kõgōrōthē. ⁴⁰ Īdĩmantōthĩk niigia buu jurrung, nyatarka aku katĩ Ngērtĩ Eeto kōr cĩ athii cĩ ahadecu niigia.”

⁴¹ Ngaatĩ ajini Pētūrū Yesu ēthēcĩ ne, “Makayyioit, aduwacet niaa ageeta dō thōōth cĩ owovothi cĩ alĩta eet wo, ködē aduwaai eet vēlēk?”

⁴² Ēdēcĩ Makayyioiti ennei ne, “Ticciannioit thĩ jang cĩ ēgēēnyĩ cĩ athĩhĩ thōōth? Īthōng ngēnē cĩ arii makayyioiti tiica cĩ agamĩ nyakapanak cĩgĩnik, cĩ anyi nē ĩnōōgō daainit itina ĩcĩ edeemothi?

⁴³ Abūnna katĩ nyakapanaiti cĩ ma ōbōda makayyioiti amūdaai aticcanni. ⁴⁴ Kaduwacung dīdī, arii katĩ makayyioiti cĩnnē ĩnōōnō kēbēk ijjiio cĩgĩnik vēlēk. ⁴⁵ Ma ngĩ amuk nyakapanaiti athĩ ne, ‘Athĩ nē ne, athii cĩ aku makayyioiti tamanoko,’ ĩthōng ithianaĩ uuk nyakapanak cĩk ngayyik kĩ cĩk maacĩk vēlēk, ĩthōng uduwōy ōrrōt ĩthōng ũwūdē kībaaē. ⁴⁶ Atinya katĩ nyakapanaiti makayyioit cĩnnĩ ngatĩ akuni katĩ kōr cĩ tĩ athii nē cĩ agawĩ ngatĩ akuni nēnē kĩ itin cĩ tĩ athii nē cĩ agawĩ. Ētēd katĩ nē ĩnōōnō kī tēbēlēcē thōng ĩthōng kī kaarĩk ĩnōōnō nginiwa ĩcĩ eet wūk athii cĩ ēen eet cĩk Nyekucak.

⁴⁷ “Abicie katĩ nyakapanaiti cĩ aga tiic cĩ adiiim makayyioiti cĩnnē, ĩthōng athii cĩ adĩmaneei kōdē athii cĩ adĩman tiic cĩ adiiim makayyioiti wo kalliēn cĩk meelĩk. ⁴⁸ Īthōng thĩ ticciannioiti cĩ athii cĩ aga tiic cĩ woccia adĩman, ĩthōng ĩdĩman kaal cĩk woccia uukēnē, uuki katĩ kalliēn cĩk kīdik kaganoko. Eeti cĩ anyi Nyekuci gii cĩ obbi, adiiim katĩ Nyekuci gii cĩ obbi buu kī ĩnōōnō. Īthōng eeti cĩ anyi Nyekuci kaal cĩk meelĩk ōrrōt, adiiim katĩ Nyekuci kaal cĩk meelĩk ōrrōt buu kī ĩnōōnō.

Ayaha Yesu ngerinit

(Bēl Matewo 10:34-36)

⁴⁹ “Kakuni balna na kī kikiyyia kakatĩ looc guo, ĩthōng kathĩ ne, ũtūthē woccia da vēlēk! ⁵⁰ Īthōng thĩ kayai batithimo cĩ tĩmanō cĩ ngaanĩ aviya ĩcĩ owu cĩ katĩ kapĩrnanē ōrrōt kuumuc kī kikiyyia kedecciay! ⁵¹ Ahaddu niigia athinnu ne, kayaha balna na ganōn looca nīco? Kakuni balna na kayaha ngerinit.

⁵²Ētērēananī yoko, aatī katī eeta tur cīk kōrōōk codoi dō, ĩthōng engeryioy mīn, engeryioy eeta iyyio kī ramma, ĩthōng engeryioy eeta ramma kī iyyio. ⁵³Engeryioy katī nyattiwua kī lōgōō cīgīk, ĩthōng engeryioy oyaangī kī dōō cīgīk cīk ngayyik. Engeryioy katī kinyiguana kī kalawanēt buu.”

Yelinit cī agawini itini

(Bēl Matewo 16:2-3)

⁵⁴Ngatī ēthēcī Yesu meelitin naboo ne, “Mī icintu niigia diith kūdūt ĩtīnga ĩcī okolothīcē kōr, othooththu tamanoko iittu ne, ‘Ītīl katī tammu,’ ngaatī thēk katī atīlnī dīdī. ⁵⁵Īthōng mī icintu uvungana ngōōt cī aku ĩcī dinu, othooththu iittu ne, ‘Īkiyyia atieenī,’ ĩthōng thēk katī ĩ dīdī. ⁵⁶Niigia volongnyiaha cīkkō, mī agayyu niigia ngatī aduwuanu gōōl cī ũūkcēnē lōōcī kī tammutiddin, ĩthōng erekcung ngatī aduwuanu itin cī yoko wo kuu?”

Edecciak thōōth kī goonu mīn

(Bēl Matewo 5:25-26)

⁵⁷Ma natē, othoothīk Yesu eet ethek ne, “Nyia niia athii cī agawē thōōth cī abūnna, ngī adīmanī wo? ⁵⁸Katī mī iriokcu kī et cī balna adīmanonu buth ovvoyyu lokika, tīman ōrrōt ngatī woccia ēdēcacu kī ĩnōōnō thōōth cunung wo gōōla ngaanī ōdōlanit et cī ētēd thōōth. Mī athii tō, agurreci katī nē aniitia et cī ētēd thōōth ngaatī katī avaanī eeti cī ētēd thōōth bolith kūdūtūkteei aniitia kījana. ⁵⁹Kaduwacina, athii thēk katī cī oogia kuumuc gii ngī ĩtaabu nyarobinya vēlēk.”

Ūtūngtek gerthetin kōdē ngī adaaknu

13 Kōr nīcē, avvu aduwaai balna eeta gwuak Yesu thōōth, cī aduwacī Pīlatō eet kōōt kuruit eet ōōgī cīk balna ēēn Galilei cīk balna anyi nēēgē Nyekuc anyinit cīnīng. ²Ajin kēnnē Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Ahaddu yoko niigia athinnu ne, ĩdīmanit eeta cīkkō thoothonniok cīk gerthek ōrrōt, kijiar eet vēlēk Galilea nyatarka thōōth cī adīman nēēgē wo? ³Kaduwacunga, athii cī ōgōōn noko! Mī athii cī ungnīccu niigia gōōl cī gerthetin cunung, adaaknu katī niigia buu kī nēēgē. ⁴Ma eeta wūk balna ēēn ōmmōtō kī turgi wūk balna adaā kōr wū balna amūnyī ciith

ĩnōōgō Thiloama? Ahaddu niigia athinnu ne gērthē nēēgē kijiar eet ōōgī cīk aatī Yeruthalēma? ⁵ Kuduwawung na agiitia dīdī, athii cī ōgōōn noko! Mī athii cī ungnīccu niigia buu gōōl cī gerthetin cunung, adaaknu katī niigia kī lōōcī ĩr kī nēēgē.”

Iyiainit cī mūūnēco

⁶ Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōgō thōōth cī owovothi cī alīta eet wo athī ne, “Avī balna eeti ĩmma cī ayak mūūnēc manatō ĩcinnī. Ma kōr ĩmma, ūūk ĩcīn athī ne kerebo yoko ĩbira. Arubothi kēnnē ngaanī kibir nēnnē kaganoko buu. ⁷ Ngaatī aduwacī bekcioit cī manu ēthēcī ne, ‘Laang, tengedek mūūnēc coo tuu. ĩtō erkinya iyyio cīk alna kakunie na ngato, kathī ne kikiyyia kīcīn mūūnēc coo katī mī aari, alna kēnnē kamūdai kothii mūūnī. Nyia yoko thēk kūtūngtek kīmīcī tōdōwa kaganoko wo?’

⁸ “Ēdēcī kēnnē bekcioiti neccie ennei ne, ‘Makayyioit, anyīk baai thēk nō kaavu erkit codoi. Kuduani katī na jurrung ĩthōng kŭlŭtaha tōdōwa cīk abūnna. ⁹ Mī arīk erkit cī gōlla, abūnna thī katī na. Mī kothii etengedewu thī tuu.’”

Anyīk Yesu ngaa cī awuli Kōr cī Yuwuthono kŭbūna

¹⁰ Ma Kōr ĩmma cī Yuwuthono, cī balna alimanī Yesu eet Ciitha cī Lawinto, ¹¹ avī balna ngaa ĩmma cī awul ririwacī cī gērthē erkinya ōmmōtō kī turgi. Awuuli balna ngaa neccie athii cī abūnna. ¹² Ma balna mī acīn Yesu ĩnōōnō wo, ūtŭvŭvŭ kikiyyia ĩcī owu, ĩthōng ethek ne, “Nгаа coo, ūbūna niinia.” ¹³ Ngaatī awumi Yesu ĩnōōnō kībīl mŭrŭr tamanoko, ĩthōng ĩdīhīth nē Nyekuc.

¹⁴ Ma balna mī acīn makayyioiti cī Ciith cī Lawinto, ngatī anyīcē Yesu ngaa cī ĩmmōrī Kōr cī Yuwuthono kŭbūna, ikiyyia avarac makayyioiti ōrrōt ngaatī ēthēcī meelitin ne, “Ēēn wathinniowa dōkīthī tōrkōnōm cīk tiicak. Ivitia eliy eleti cuguk wathinniwēy ĩcīk ēēn tōrkōnōm wo dō, athii cī ēēn Kōr cī Yuwuthono wo.”

¹⁵ Ēdēcī kēnnē Makayyioiti ĩnōōnō ennei ne, “Niigia volongnyiaha! Athii wōnō niigia cī oogju tōmōt cī evintio kōdē thigiriec cunung Kōr cī Yuwuthono kōōt kuwuddie? ¹⁶ Adimnyu woccia yoko niigia būwanyīnī Abrahamī cī ēcēb Thīttanī erkinya ōmmōtō kī turgi wo, athii cī adimnyu keelliy Kōr cī Yuwuthono wo?”

¹⁷Ma balna mī acīn nē thōōth coo wo, ikiyyia agam ngawani eet cīk abūrī thōōth cīnnī wo ōrrōt, ithōng balna ebelbelit eeta cīk ēlēmī īnōōnō nyatarka kaal cīk aticcan nē wo.

Iyaiinit cī kinyomoco

(Bēl Matewo 13:31-32; Marīkō 4:30-32)

¹⁸Ngaatī athīnnī Yesu ne, “Ōgōōn woccia kabicoī cī Nyekuco kī niin? Keyehethei woccia īnōōnō nyia? ¹⁹Ōgōōn kī kinyomocī cī mathtad cī dīcī cī akatī eeti manatō, ithōng ītīlītha kī kēēt cobbi, ithōng ivitia ētēngēngcōī kīballī taliibanēy cīgīnīk.”

²⁰Īthōng ijinoy Yesu naboo īī ne, “Keyehethei woccia thēk na kabicoc cī Nyekuco nyia? ²¹Ōgōōn kabicoī cī Nyekuco kī nyīgīta cīk ariwothi laatawato cī obbi ōrrōt ngaatī aabūbī laata neccie kaakat kēēk kūmmūcar.”

Katūk cī lūdūcī

(Bēl Matewo 7:13-14, 21-23)

²²Balna ngī ōkkō Yesu Yeruthalēma ōkkō ne aliman eet korookjiowēy īcīk gaalawu kī korookjiowēy īcīk eetu. ²³Ma natē, ijin eeti īmma īnōōnō ethek ne, “Makayyioit, eliy thēk katī eeta vēlēk kōdē cīk kīdīk kaganoko?”

Ēdēcī Yesu ennei ne, ²⁴“Kaduwacung dīdī, īrīcanta ōrrōt ngatī iithioyyu katūk cī lūdūcī, nyatarka mēēlī katī eeta cīk atīman ngatī ithiowī, ithōng adīccē katī ma ngī iithio. ²⁵Ma thēk woccia ngī ītīnga baatī ciitho, ithōng ūnyūk katūk, abīlnu katī ngatīvōrī uukcu katūk, ithōng īlallu iittu ne, ‘Makayyioit, owehet baai katūk.’

“Ēdēcī katī kēnnē nē athī ne, ‘Athii na cī kagayyunga.’

²⁶“Edeccu katī niigia enneccu ne, ‘Ageeta wū kaduwue ithōng kuwuddie kī aniitia kōdōwē. Īthōng ilimanet goolliowēy īcīk korookjiok cīk gaalawu cīgaak?’

²⁷“Īthōng thī ēdēcī kēnnē katī nē athī ne, ‘kaduwacung na agiitia, athii cī kagayyung na agiitia ithōng athii cī kagga looc cī avvunnu. Ēnyēktī nguuma cannī niigia eeta cī gōō adīmannu kaal cīk gerthek wo!’

²⁸ “Aluyyu katī ōrrōt, ìthōng adaktu nyīgīt katī mī icintu Abraham kī Aīthāī kī Yokobī kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco vėlēk kabicoca cī Nyekuco, katī mī utduktōthiwu niigia ngītīvōrī. ²⁹ Avvu katī eeta tonniok vėlēk looca ĩcī okolothīcē kōr, kī cī tōōn ĩcī alibanī kōrra, kī cī lootu, kī ĩcī dinu vėlēk, kivitia kaavutō loota, ìthōng adait peyian cobbi ōrrōt kabicoca cī Nyekuco. ³⁰ Ìthōng dīdī, avvu katī eeta cīk yoko aturna wo, ĩcī owu, ìthōng cīk aatī yoko ĩcī owu avvu aturna.”

Yesu kī Ērōōd

(*Bēl Matewo 23:37-39*)

³¹ Ma kōr nīcē, ivitia uduktiak Varithei gwuak Yesu entek ne, “Tīnga ngato, adiim aku arukci Ērōōdī.”

³² Ēdēcī kēnnē Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Ōōt uduktiak Ērōōd cī ōgōōn kī kireerī^c entek ne, ‘Nga kingka na ririwanīn cīk gerthek, ìthōng kēēla eet kōr coo, kī lootha ìthōng kēdēcaha tiic cannī loithiet.’ ³³ Kōkkō na gōōla cannī kōr coo kī lootha, ìthōng katī kōdōlana Yeruthalēm loithiet. Ìthōng dīdī, athii eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī woccia adaai ngatīvōrī Yeruthalēma tō.”

Amīnan Yesu Yeruthalēm

(*Bēl Matewo 23:37-39*)

³⁴ Ma natē, uyun Yesu ĩī ne, “Uwuy Yeruthalēm, Yeruthalēm, uruit eeta cuguniek eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco, ìthōng ovoccit bīiyēnīy eet wūk balna itionaci eeta aniitia. Ìthōng kadiimi na dōkīthī kalūta dōōlī cugunik, kī gōō mī alūteei tūwūlūcī dōōlī cīgīnīk kaavutōy ĩcītō, athii kēnnē niia cī anya kūlūta. ³⁵ Kungni katī na ciith cunni kaavu nēdō. Ìthōng kaduwaci na aniitia dīdī, ketheci ne athii katī niia cī acinia aneeta kūdūt, gii ngī ikiyyia itini cī athī ne niia ne, ‘Anyīk kagatan Nyekuci ĩnōōnō cī aku thaarīy ĩcīk Makayyioktak.^d’”

^c 13:32 *Kireer*: Athī balna Yesu nē ōgōōn Ērōōdī kī kireerī nyatarka ēēn nē geenyiait cī ĩgōōl eeta.

^d 13:35 *Īnōōnō cī aku thaarīy ĩcīk Makayyioktak*: Ēēn eeti cī aku wo Yesu.

Anyĩk Yesu et kũbũna Kõr cĩ Yuwuthono

14 Kõr ãmma cĩ Yuwuthono, õkkõ balna aduwe Yesu õlõõ cĩ Varithenit ãmma cĩ agayyi õrrõt. Ngaatĩ ãbãã eeta ãnõõnõ, ²ĩthõng balna amũdaai avĩ eeti ãmma natẽ cĩ iivi athĩna kĩ thoo. ³Ngaatĩ ajini Yesu Varitheĩ kĩ limanniok cĩk Ngiranak ãthẽcĩ ne, “Èlẽmanĩ koccia Ngiranĩ ngatĩ anyĩcẽ et cĩ ãmmõrĩ kũbũna Kõr cĩ Yuwuthono?” ⁴Ëjakci kãnnẽ nãẽgẽ vëlẽk tiv. Ngaatĩ awumi Yesu et cĩ iivi athĩna kĩ thoo wo kũbũna, ãthõng anyĩk kũũk.

⁵Ma natẽ, ijin Yesu ãnõõgõ ethek ne, “Mĩ woccia kãyẽk eeti ãmma kõrgẽna cunung logoo cĩ maacĩ kõdẽ taang cĩ atdukothi looru Kõr cĩ Yuwuthono, athii woccia cĩ agurrai ngĩtĩvõrĩ tamanoko?” ⁶Ëjakci naboo nãẽgẽ vëlẽk tiv noko.

Nyĩ anyi ãlẽ cunni kĩi maka

⁷Ma balna mĩ acĩn nẽ kerenniok ãbãra taabĩt, cĩk dĩhĩmĩk cĩk woccia attẽ eeta cĩk obbitik wo, uduwa thõõth cĩ owovothi cĩ alĩtanẽ et cĩ athĩ ne, ⁸“Mĩ avvuyyi eeti ãmma peyiana cĩ tiento, nyĩ õkkõ aavẽ taabawa cĩ dĩhĩmĩ. Aku tooko yoko avva baatĩ olu et ãmma cobbi cĩ ijyari aniitia. ⁹Ma ikiyyia eeti neccie, aku katĩ baatĩ olu ãthõng ethei ne, ‘Laang, anyihia da yoko nõ taaba cunni wo et coo.’ ãthõng ma natẽ, agamnyi katĩ ngawani ngatĩ õkkõ aavẽ taabawa cĩ dĩcĩ. ¹⁰ãthõng thĩ mĩ avvuyyi eeti ngamanĩ, bĩt avvu taabawa cĩ dĩcĩ, kĩi katĩ mĩ aku baatĩ olu wo, aku katĩ ãnnẽcĩ ne, ‘Gõõna, tĩnga bĩt avvu taabawa cĩ obbi ãã.’ ãnõõnõ thĩ katĩ cĩ ongolini eeta vëlẽk kõrgẽna cĩ kerenniowu natẽ. ¹¹Eeti cĩ adĩma ãlẽ cĩnnĩ eetĩnẽy vëlẽk a ne keeni cobbi, aritaniai katĩ nẽ looc. ãthõng eeti cĩ aritan ãlẽ cĩnnĩ, odongnyie katĩna nẽ.”

¹²Ngaatĩ ãthẽcĩ Yesu baatĩ olu ne, “Mĩ ayahi katĩ gõõ daainit, nyĩ avva goonogu kõdẽ gotoonogu kõdẽ tionniok, kõdẽ balliok cĩk arumenu. Mĩ avva ãnõõgõ, avvu katĩ avaanĩ nãẽgẽ buu aniitia kõr ãmma, ãthõng itaabito daainit cĩ anyi niia ãnõõgõ ãã. ¹³ãthõng thĩ ngĩ ayahi peyian, tũvvũ ngĩjurra kĩ tuwulliak kĩ eet ngõõltĩk kĩ eet cĩk rubẽnĩk, ¹⁴ãnõõnõ thĩ cĩ katĩ agatanni Nyekuci aniitia. ãthõng kõdẽ woyyia ma ngĩ athii nãẽgẽ cĩ adũmanni aniitia, adũmannie niia katĩ mĩ ãrũkta eeta cĩk edeemi thoothonniok daaĩtha.”

Iyaiinit cī peyian cobbi

(Bēl Matewo 22:1-10)

¹⁵ Ma balna ngī athīrar eeti ĩmma cī, balna arūmē kī Yesu natē thōōth coo wo, ikiyyia othoothīk nē Yesu ethek ne, “Agatanē eeti cī katī adak peyian kabicoca cī Nyekuco.”

¹⁶ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Avī balna eeti ĩmma cī adīmaneei peyian cobbi őrrōt, ĩthōng ūtūvvūwa kerenniok cīk meelīk őrrōt.

¹⁷ Ma balna ngī ĩdīmanothīk gii vēlēk, ition nē nyakapanait cīnnī kūūk kuduwak eet cīk adiim nē wo kennek ne, ‘Ivitia, ĩdīmanothīk gii vēlēk.’

¹⁸ “Īthōng ivitia nēēgē vēlēk udukta thoothonniok codoi codoi. Aduwa cī owu athī ne, ‘Nga, jōr kūūta mana ĩthōng abūnna kebeei, nyanya nō kūūk kēbēwū.’

¹⁹ “Athī ĩmma ne, ‘Ngaanī jōr kūūta tōmōnya cīk evvintiak tur viyyio noko, ĩthōng kadiimi nōōnō kōkkō katīmani, nyē nō kūūk kītīmanu.’

²⁰ “Ēdēcī naboo ĩmma athī ne, ‘Athii woccia cī kakunie, nga balna na jōr katie balibali noko.’

²¹ “Ngaatī ōkkō aduwacī nyakapanaiti makayyioit cīnnī ēē. Ma natē, ikiyyia avarac makayyioiti ngaatī ēthēcī ticciannioit ne, ‘Bīt goolliowēy ĩcīk korookjiok cīk gaalawu, ĩthōng ūlūtaha ngījurma kī tuwulliak kī eet cīk rubēnīk kī eet cīk ngōōltik. Vir taman.’

²² “Ma balna ngī ōbōda nyakapanaiti ēē, ikiyyia uduwak makayyioit ethek ne, ‘makayyioit, kīdīmana kī viyyio ngī aduwa niinia, ĩthōng thī ngaanī maka ngītī woccia attē eeta gwuak.’

²³ “Ngaatī ēthēcī makayyioiti nyakapanait cīnnī ne, ‘Miirie bīt goolliowēy kī korookjiowēy ĩcīk attīyya ngatīvōrī ēē vēlēk, ĩthōng ūlūngana eet kivitia, kī katī kībbitīt ciith cannī jurrung.

²⁴ Kaduwacina, athii thēk katī eeta wūk balna kavvū na cī atarī daainit cī peyian cannī wo.’”

Thōōth cī kēnnē wobjait cī Yesu

(Bēl Matewo 10:37-38)

²⁵ Iriok balna eeta cīk meelīk őrrōt kī Yesu, ĩthōng ūtūwē Yesu kī kēdēnya ĩnōōgō, ĩthōng ethek ne, ²⁶ “Eeti cī aku kī aneeta, ĩthōng athii cī amīnanna aneeta kijiar baatīnnī, yaatīnnī, ngaa cīnnī, dōōlī cīgīnīk, gōōtōnōgī kī ngōōnōgī, kōdē rūgēt cīnnī kir,

athii woccia cī ēēn wobjiait cannī. ²⁷ Īthōng eeti cī athii cī ōdōng kuruce cīnnī, ĩthōng ōwōba aneeta, athii cī ēēn wobjiait cannī.

²⁸ “Yoko thēk kidiim kētēngēny eeti ĩmma kōrgēna cunung ciith, athii nō woccia cī avī loota, ĩthōng umuk katī mī ayak nyarobinya cīk awūpan ngatī ēdēcacī ciith? ²⁹ Mī arahanī nē ēngēnyēt ciith, ĩthōng ĩninga ēdēca, avvu katī aranni eeta ĩnōōnō athī ne, ³⁰ ‘Arahaī da nēnnē thēk eeti ētēngēnyoi, ĩthōng bēre atamaac gōōla ĩninga ēdēcai.’

³¹ “Mī kī cī adiiim ukōnē alaanī cī ayak nyīcēkēr cīk ēēn vucciaknya ōmmōtō (10,000) kī alaan cī ayak nyīcēkēr cīk ēēn vucciaknya etīmma (20,000). Athii woccia nōōnō nē cī avī loota, ĩthōng umuk katī woccia ngī ūūlī? ³² Mī acīn nē athii woccia cī ūūlī, ition woccia nē eet cīgīnīk kōōt kijinit ganōn ma ngaanī avīya alaanī neccie. ³³ Īthōng gōōla ĩcoo, kothii woccia et cī ēēn wobjiait cannī katī nga kūtūngēk gii vēlēk.

Balang kī lanyīt

(*Bēl Matewo 5:13; Marīkō 9:50*)

³⁴ “Abūnna balangī, ĩthōng thī mī ithii mūcarōnī cīnnē tō, aku woccia amūcarī naboo kuu? ³⁵ Athii cī abūnna ngatī kōngōtanēcī kī tōdōwa kōdē nyūnat cī abūnna, utdukothīk tuu kaganoko.

“Eeti cī ayak kīin, anyīk kīthīwōy.”

Atheet cī athii

(*Bēl Matewo 18:12-14*)

15 Kōr ĩmma, balna alutothii eeta cīk alūt mūcūrrū kī gērēthanniok Yesu kīthīraritō liman cīnnī. ² Ma natē, ōngōngōcō Varithei kī limanniok cīk Ngiranak, “Avvu eeti coo gērēthanniok ĩthōng udukoī kī ĩnōōnō!”

³ Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōgō liman cī owovothi cī alīta eet wo ethei ne. ⁴ “Yoko kēyēk eeti ĩmma kōrgēna cunung athaa eet tur, ĩthōng ithii codoi dō, ōgōōn woccia nē kuu? Athii koccia nē cī uungni athaa cīk ēēn eet wec kōmmōtō kī tōrkōwēc ēē rōōta, ĩthōng ērēppan codoi ēē dōō gii ngī ijiowa? ⁵ Īthōng thēk mī ijiowa, atalī katī ōrrōt ĩthōng ōdōng ⁶ ūūwī ĩcī olu. Ngaatī katī ōkkō avaanī gōōnōgī kī eet cīk abakanōy, ĩthōng ethek ne, ‘Īvitia kebelbelit naaga vēlēk nyatarka kūrūba na atheet wū balna athii.’

⁷ “Kaduwacunga, gōōla cī avī kete, avī katī taliinti cobbi örröt tammuatiddina nyatarka, gērēthannioit codoi doo cī ütüngek gerthetin cīnnī kijiar eet eet wec kōmmōtō kī tōrkōwēc cīk callik cīk athii cī adiiim tūngēnīt cī gerthetino.”

Nyarobiiac cī athii

⁸ Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōgō naboo ēthēcī ne, “Adīman koccia ngaa nyia ma ngī ayak nē nyarobinya cīk ēēn thīk ömmōtō, ĩthōng ithii codoi dōō, ögōōn woccia nē kuu? Athii woccia cī atūkūlei guo, ĩthōng itivila ciith ĩthōng idiim gii ngī ijiowa? ⁹ ĩthōng mī ijiowa nyarobiiac cī ēēn thiihit codoi, avva katī gōōnōgī kī eet cīk abakanōy, ĩthōng ethek ne, ‘Ivitia kebelbelit nyatarka kijiowa nyarobiiac cī athii.’ ¹⁰ Kaduwacunga, gōōla cī avī kete, avī katī taliinti kōrgēna cī anjilēt cīk Nyekucak nyatarka gērēthannioit codoi dōō cī ütüngek gōōl cī gērēthaniowu.”

Logoo cī athii

¹¹ Ma natē, uduwak naboo Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Avī balna eeti ĩmma cī ayak lōgōō cīgīnīk ramma. ¹² Ma natē, ikiyyia logoo cī dīcī ēē ethek baatīnnī ne, ‘Baang, ngēraha aneeta ijio cīk woccia katī anya niia aneeta.’ Ngaatī ēngēraci baatīnnē ĩnōōgō ijio.

© 1996 David C. Cook

Adiiim ngērīnē mī aduk ahat cī ngōwēēnyawu (15:16)

¹³“Ma vurtia cī wathinniok cīk kīdīk, ūlūt logoo cī maacī cī dīcī wo ijjiio cīgīnīk vēlēk, īthōng ūūk looca īcī rēēnī, īthōng ūūk īmīcī balinit cīnnī wo kēdēēca vēlēk. ¹⁴Ma balna ngī ēdēcak nē ijjiio vēlēk, ikiyyia butuny cobbi ōrrōt looca nīcē, ngaatī atarī nē wuciith cī magithu kī gērtha wak. ¹⁵Ngaatī balna ōkkō aticanothīcē nē et īmma cī looc nīcē cī balna anyi īnōōnō kūtūwwa ngōwēēnya. ¹⁶Adiim balna nē ngī aduk lotaabūr cīk aduwēēnī ngōwēēnya kaganoko, athii kēnnē eeti cī anyi īnōōnō tō.

¹⁷“Ngaatī balna thīna amui nē ōrrōt athīnnī ne, ‘Kamaati yoko thēk na ngato nyia? Ayak nō baang ticcianniok cīk meelīk ōrrōt cīk aduwe jurrung! ¹⁸Kamirie katī na kōkkō īcī baangī, īthōng kūwa kennea ne, baang, kēgērēthana na bērenīy īcīk Nyekuc cī tammutiddin īthōng kī aniitia. ¹⁹Athii na cī kawūpanē ngatī kēnnē ngeruni. Anya kaavu kī ticciannioiti cunnie.’ ²⁰Ngaatī balna īnganni nē īthōng imiire ūūk īcī baatīnnī.

“Īthōng thī balna nganī ōwōyya nē gōōla, īcīn baatīnnē īnōōnō rēēna, īthōng ētēēdē thīnīn, ngaatī avirothīcē kūūk karabūt athīnē, īthōng īthaa ōrrōt.

²¹“Ma natē, ethek baatīnnī ne, ‘Baang, kēgērēthana na bērenīy īcīk Nyekuc cī tammutiddin īthōng kī aniitia. Athii na cī kawūpanē ngatī kēnnē ngeruni.’

²²“Ōthōōthī kēnnē baatīnnē nyakapanak cīgīnīk ennei ne, ‘Ōtōōth taman, ayakta cērēm cī jōr, īthōng itihimtewu īnōōnō. Aryihi thiihit attia īcīnnī, īthōng itihimtewu nakavacīt buu.

²³Ayakta moolet wū gōō adihī ngato, īthōng ucuwantu. Adiim kadak peyian, īthōng katalit ōrrōt. ²⁴Agamaha balna lōōcī logoo coo, īthōng yoko aavu kī eeti cī arūkna daāitha. Ithii balna nē, īthōng yoko ikiyyia.’ Ngaatī arahanī nēēgē adaī peyian.

²⁵“Amūdaai balna ngaanī avīya ngērīnē cobbi manatō. Ma balna mī aku īthī ōjōōn kī kōrōōk wo, athīrar kēnnē belinit kī rūgūmōn ōlōōtōtō. ²⁶Ngaatī avaanī ticciannioit īmma, īthōng ijin ethek ne, ‘Nyia thīnō kette cī avī ōlōōtōtō wo?’ ²⁷Ēdēcī ticciannioiti īnōōnō ennei ne, ‘Ōbōda gotonu. Ngaatī yoko acūwanēcī baaba cunnie moolet wū gōō adihī. Nyatarka atalī nē ngatī ōbōdaāī gotonu jurrung.’

²⁸“Ma ngī athīrar nē thōōth coo wo, ikiyyia avarac ōrrōt kuumuc kūtūbūr ngatī ithiowī kōrōōk. Ngaatī ōkkō amanymanyānī

baatinnē. ²⁹ Ēdēcī kēnnē nē baatinnī ennei ne, ‘Cīn nōōnō, kiticanothihi balna na aniitia erkinya cīkkō vēlēk kī nyakapanaiti, ithōng athii cī kēdēcēcē thōōth kūdūt, ithōng thēk athii cī anya nyion nēnnē kaganoko kadakta kī gōōnōga, ³⁰ Ma thī yoko ngī aku ngerunie wū balna amīnyī ijio cugunik kī tegemnyiak wo, ikiyyia ucuwanewu moolet wū gōō adīhī!’

³¹ “Ēdēcī baatinnē ennei ne, ‘Doolec, karūmē naaga kī aniitia dōkīthī ngato, ithōng ēēn gii vēlēk cī kayai na cunni. ³² Ithōng thī katalit kebelbelit ōrōt, nyatarka balna aavu gotonu kī eeti cī adaak vēlēk, ithōng yoko ūrūga daaītha. Ithii balna, ithōng yoko ijio wuay.’”

Balinit cī ēēn dīdī

16 Ma natē, uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk ethek ne, “Avī balna ballioiti ĩmma cī ayak et cī aticanini ijio cīk ballioit cīnnī. Ithōng balna udukiak eeta ballioit entek ne amīnyī ticciannioiti cunnie nyarobinya. ² Ngaatī avaanī nē ticciannioit nīcē kikiyyia ciītha, ithōng ethek ne, ‘Nyia cī kathīrari na athī eeta ne adīmanī niia wo? Yahaha da nyaraga wū gōō ēhēdīcē niia nyarobinya, nyatarka athii woccia niia cī agami tiic coo.’

³ “Ma natē, umuk ticciannioiti neccie ĩ ne, ‘Kogooni woccia kuu? Itingkawa bērē katī aneeta baatī tiico, ithōng athii na cī kēvinie buu, ithōng kangawana ngatī woccia kalawē eet buu. ⁴ Ithōng thī nēnnē thēk, kagga na gii cī woccia katī kadīmani, kī katī kēlēmta eeta korookjiowēy ĩcīgīk katī mī kitingkawē.’

⁵ “Ngaatī avaanī ticciannioiti neccie eet cīk balna acuwuana nō ijio cīk makayyioit cīnnī wo codoi codoi, ithōng ĩjin cī owu ethek ne, ‘Nyia da balna cī acuwuana nō niia ĩcī makayyioit cannī?’

⁶ “Ēdēcī thī kēnnē athī ne, ‘Kacuwuana balna na boromilēt eet tur cīk ngooroc cī olivi.’

“Ngaatī ēthēcī nē ĩnōōnō ne, ‘Nyaraga coo, avvu loota taman, ithōng etehediwu eet ramma kōmmōtō.’

⁷ “Ngaatī ajini ĩmma ēthēcī ne, ‘Ma wōnō balna niia acuwuana ĩcīnnī ithōng?’

“Ithōng ēdēcī neccie athī ne, ‘Kacuwuani balna na dongokua ucciac codoi cī labinu.’

“Ngaatī ēthēcī nē ĩnōōnō ne, ‘Irie nyaraga cunni wo, ithōng etehediwu eet eet ramma.’

⁸“Ma natē, ikiyyia īdīhīth ballioiti et cī ēēn makayyioit cī tiic cīnnī cī ēēn goolaiet ēē, ōrrōt ngatī arīcananī nē ēlē cīnnī. Nyatarka eeta cīk looc coo ēgēēnyī nēēgē ōrrōt gōōla cī adīmanī eet cīk ōgōōn kī nēēgē kijiar eet cīk lanyītak. ⁹Kaduwacunga, iticantoi balinit cī looc coo elli eet ōōgī, kī katī kivitia nēēgē kī agiitia. Īthōng thī katī ma ngī ithiico kaala cīk looc coo wo, atallung katī nēēgē agiitia ōlōō cī rūgēt cī avī kūdūt.

¹⁰“Eeti cī athūnnī kaal cīk kīdīk cīk anyi eeti īmma, athūnnī katī cīk meelīk buu. Īthōng eeti cī ēgērēthan kaal cīk kīdīk, ēgērēthan thēk katī cīk meelīk buu. ¹¹Mī athii cī athunnu niigia balinit cī looc coo jurrung, ngēnē thī katī cī anyung uthutti balinit cī ēēn dīdī wo? ¹²Mī athii cī athunnu niigia ijjiio cīk eetu, ngēnē katī cī anyung agiitia ijjiio ōōgī kī cuguk?

¹³“Athii woccia nyakapanaiti cī aticanothi makayyiok ramma. Amīnan woccia kēnnē katī codoi dō, aharneeī woccia īmma īthōng aburewu īmma. Amīnani īmma ōrrōt, īthōng utuburu īmma. Athii woccia niia cī aticaninie goolliok ramma, Nyekuc kī nyarobinya.”

¹⁴Ma balna mī athīrar Varithei thōōth coo wo, ivitia atararyi nēēgē Yesu nyatarka ēēn nēēgē eet cīk amīnan nyarobinya.

¹⁵Ngaatī ēthēcī Yesu īnōōgō ne, “Cī gōō thēk agiitia cīk engerenū athinnu ne abūnnanu bērēniy cīk eet vēlēk, aga nēnnē Nyekuci thinneti cuguk. Gii cī dihīmī kī eeta, ēēn gii cī gērthē kī Nyekuc.

Liman īmma cī ītoorothi

(Bēl Matewo 11:12-13; Marikō 10:11-12)

¹⁶“Ngiran cī Mutha kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco kī cīk balna alimanī kōdōlan Yōane Batitha. Īthōng yoko ilimanothīk eet Nyemut cī Abūnna cī kabicoc cī Nyekuco, īthōng ngaanī thēk balna atīman eeta vēlēk tirthēta ngatī woccia ōvvō athīknī. ¹⁷Amūjī ngatī woccia athīnnī tammutiddin kī looc, kijiar ngatī woccia athīnnī thōōth cī dīcī cī Ngirano.

¹⁸“Eeti cī ōōg ngaa cīnnī,^e īthōng itik ngaa īmma naboo, aticcan gerthetin, īthōng eeti cī atik ngaa cī ōōg eeti īmma, aticcan nē buu gerthetin.

^e **16:18** *Eeti cī ōōg ngaa cīnnī*: Ōthōōth Yesu thōōth cī tiento kī thōōth cī ōōgī eeti ngaa cīnnī nyaragētēy icikkō. Bēl Nyaraga cī Matewo 5:31-32; 19:3-9; Marikō 10:1-12; Luka 16:18. Ōthōōth Paulo thōōth cī tiento kī thōōth cī ōōgī eeti ngaa cīnnī Nyaragawa icī ēēn 1 Korinto 7:1-40.

Et cī ēēn ballioit kī Latharō

¹⁹ “Avī balna ballioiti īmma cī ahimit ceremua cīk rēgētīk cīk ōkōmī ōrrōt, īthōng adak daainit cī abūnna wathinniok vēlēk. ²⁰ Īthōng balna naboo avī ngījurraiti īmma cī athī Latharō cī dōkīthī ala daainit katūga cī luwat cī et cī ēēn ballioit ēē. Ēēn balna Latharō et cī mēēlī kakwuanya ēlla cīnnī. ²¹ Īthōng balna adiim nē aduk lootabur cīk, atdukuay lobela cī aduwēēnī eeti cī ēēn ballioit ēē. Avvu balna naboo gōō thēk aḡīlan kūrthīī kakwuanya cīḡīnīk wo buu natē.

²² “Ma balna natē, ikiyyia adaak Latharō, īthōng ivitia otti anjīlēta cīk Nyekucak īnōōnō ngatī aavē Abraham. Ma vurtia cīnnī, ikiyyia adaak ballioiti neccie buu ngatī adawini.

²³ Ūūk utdukothīk nē guo cī avī kūdūt, ngatī ōkkō ehēcini nē ōrrōt. Ma balna ngī acīn nē tammutiddin wo, acīn kēnnē nē Abraham rēēna arūmē kī Latharō. ²⁴ Ngatī ōthōōthīcē īnōōnō ēthēcī ne, ‘Papa Abraham! Tamatīhanī! Tiona Latharō kikiyyia kokolek athiit maamīytō, īthōng ītīlanea ahaat nēnnē dō kaganoko kalalīthanta maama, nyatarka aaburi gua ngato padahac.’

²⁵ “Ēdēcī kēnnē Abrahamī īnōōnō ennei ne, ‘Laang, muk da, eeni balna niia et cī anyciwothihi kaala cīk abūnna balna ngaanī arūḡī, īthōng acananē balna Latharō, īthōng thī yoko, ēbēlbēl nē ngato, īthōng ēhēcē niinia. ²⁶ Īthōng thēk nēnnē dīdī, avī looru cī wuuni ōrrōt kōrgēna cīnac cī alamnyet athii eeti cī woccia aku nīcē kōdē īcoo tō.’

²⁷ “Ēdēcī ballioiti athī ne, ‘Mī ōgōōn kīyokowē, kamanicina, tioniha Latharō kūūk ōlōō cī baang, ²⁸ nyatarka kayai gōtōōnōga tur ōlōō. Anyīk kūūk kirionīk īnōōgō kīī katī athii cī avvu nēḡē buu ngatī hecinto wo.’

²⁹ “Ēdēcī Abrahamī naboo ballioit ennei ne, ‘Anyīk gotoonogu kebelit thoothonniok wūk balna ēhēēd Mutha kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco, anyīk thoothonniok nīkē kīrīrīthīt īnōōgō.’

³⁰ “Ēdēcī eeti cī aballie ēē athī ne, ‘Baang Abraham athii woccia cī ōgōōn noko, abūnna ma ngī ōkkō eeti īmma cī adaaha, īthōng ungni katī nēḡē gerthetin.’

³¹ “Ethei kēnnē Abrahamī ĩnōōnō ne, ‘Mī athii cī athīrar nēēgē thōōth cī Mutha kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco, nga thēk katī athii cī athīknī noko, ma ngī kitioni et cī adaak vēlēk.’”

Thoothonniok cīk gerthek

(Bēl Matewo 18:6-7; Marīkō 9:42)

17 Aduwaai balna Yesu wobjiak cīgīnik ennei ne, “Aatī thēk katī kaala cīk anyi eet kīdīmanit gerthetin. Īthōng thī uuki katī eeti cī alabeei ĩnōōgō kēgērēthantōy. Īthōng eeti cī alabeei lōgōō cīk kīdīk kēgērēthanit thōōth, ² abūnna woccia ngatī ecebothīcē ĩnōōnō bīi inyiawa cīnnī, ĩthōng utdukothīk būlūcatō kijiar ngatī alabēcī gōōnōgī gerthetin. ³ Ebeeit eleeti cuguk jurrung.

“Īthōng mī aticcan gotonu gerthetin, gerenyek, ĩthōng mī ūtūngēk gerthetin, tamatīk. ⁴ Mī adīmanni eeti aniitia buth ngōnana tūrgērēm, ĩthōng ōbōda ngōnana tūrgērēm ĩthōng ennei ne, ‘Kabaca thōōth cī gerthe, tūngēanī,’ abūnna ma ngī ungni ĩnōōnō naboo.”

Leminit

⁵ Ngaatī alawī tionniaiti Yesu ēthēcī ne, “Makayyioit, tōr leminit cīnang kīi maka!”

⁶ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Kīi cī ayawu niigia leminit cī dīcī cī ōgōōn kī kinyomocī cī mathtad cī dīcīlīm, enneccu woccia thēk mūnēc nīcī obbi ōrrōt ēē ne, ‘Butianiay bīt katēē būlūcatō,’ Athīknung woccia thēk nē.

Tiic cī ticcianniokto

⁷ “Ma woccia kēyēk eeti ĩmma kōrgēna cunung nyakapanait cī evyi manatō kōdē cī ūūwa kaala, ennei woccia nē ĩnōōnō katī mī ōbōda manatō ne, ‘Iyyiha ijia avvu loota ngato, ĩthōng uduwōy?’ ⁸ Athii koccia nō cī ennei ne, ‘Dīmanea nō daainit, ĩthōng ērēēwōy nganī kaduwue, ĩthōng thī katī ikiyyia uduwōy ĩthōng ūwūdē niinia?’ ⁹ Athii nyakapanaiti cī kēnēcī ne ibalallē, thoothiowēy ĩcīk woccia adīman nē. ¹⁰ Īthōng niigia buu, mī iticantu tiic vēlēk cī balna woyyia adīmannu, ĩtō ne, ‘Keeginna naaga nyakapanak kaganoko, cīk kadīmanna gii cī aduwacet eeta.’”

Eet cĭk ěen ǒmmǒtǒ cĭk adak nyataba

¹¹ Ma natē ĩtĭnga Yesu ũũk ĩcĭ Yeruthalēmĭ, atik lǒkǒrē cĭ Thamaria kĭ Galilea. ¹² Ma balna mĭ ǒkkǒ nē iithio kǒrǒǒk ĩmma natē ěē, arubothi kēnnē eet ǒmmǒtǒ cĭk adak nyataba abĭlĭ natē rēēna, ¹³ ĩthǒng acalcallit ĩtǒ ne, “Yesu, Makayyioit, tamatĭet ageeta!”

¹⁴ Ma balna mĭ acĭn Yesu ĩnǒǒgǒ wo, ethek ne, “ǒǒt eyeliek paadĭrnya eleeti cuguk.”⁸ Ma balna mĭ ǒvvǒ nēēgē acĭn ěē, ithii nyataba eletinēy cĭgĭk.

¹⁵ Ma balna mĭ acĭn ĩmma ngatĭ abũnnanĭ wo, ǒbǒda ěgērēny ĩdĭhĭth Nyekuc. ¹⁶ Ngaatĭ aku uuki looc thoonĭy ĩcĭk Yesu, ĩthǒng atal ĩnǒǒnǒ ǒrrǒt. ĩthǒng balna ěēn eeti neccie et cĭ looc cĭ Thamaria.

¹⁷ Ngaatĭ ajineni Yesu athĭnnĭ ne, “Athii wǒnǒ kette cĭ ěēn eeta cĭk eliy wo ǒmmǒtǒ? ǒǒt tǒrkǒwēc nga? ¹⁸ Nyia kĭĭ et cĭ rēēng coo doo cĭ aku atalĭ Nyekuc wo?” ¹⁹ Ngaatĭ ěthēcĭ Yesu et nĭcē ne, “Tĭnga bĭtǒ, anyi leminiti cunnie bũna.”

Kabicoc cĭ Nyekuco

(Bĕl Matewo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Ma natē, ijinit Varithei gwuak Yesu kǒr cĭ woccia katĭ akuni kabicocĭ cĭ Nyekuco. ěĕĕcĭ nē ĩnǒǒgǒ ennei ne, “Athii kabicocĭ cĭ Nyekuco athii cĭ aku gǒǒla cĭ woccia acĭnnu niigia, ²¹ kǒdē gǒǒla cĭ athĭnnĭ eeta ne, ‘Kabicoc cĭ Nyekuco coo,’ kǒdē ‘Kabicoc cĭ Nyekuco neccie,’ nyatarka aavu kabicocĭ cĭ Nyekuco kĭ agiitia ngato vĕlĕk.”

²² Ngaatĭ aduwacĭ Yesu wobjiak ěthēcĭ ne, “Aku katĭ kǒr cĭ adiim acĭnnu niigia Ngĕrtĭ Eeto, ĩthǒng thĭ kēnnē athii katĭ cĭ acĭnnu. ²³ ĩthǒng katĭ mĭ ennecung eeta ne, ‘ĩnǒǒnǒ neccie!’ Kǒdē, ‘ĩnǒǒnǒ coo!’ Nyĭ owobju ĩnǒǒgǒ. ²⁴ ǒgǒǒn katĭ kǒr cĭ akuni Ngĕrtĭ Eeto kĭ lanyĭtĭ, cĭ atũkũl looc kĭ tammutiddin vĕlĕk. ²⁵ ĩthǒng thĭ acananni katĭ nǒǒnǒ nē ǒrrǒt, ĩthǒng ũtũbũrĭt eeta cĭk erkinya nĭkĕ.

⁸ 17:14 ǒǒt eyeliek paadĭrnya eleeti cuguk: Ngirana ĩcĭ Mutha ma ngĭ adĭmanni eeti kũbũna mǒǒrĭtha ĩcĭ nyatabawo, eyeleei baa gǒǒ nē ělĕ cĭnnĭ paadĭr kĭĭ katĭ kĭĭ paadĭrĭ ne, ũbũna nē ithĭ calla. Bĕl Nyaraga cĭ Levitikathĭ 14:1-18.

²⁶ “Mī ikiyyia Ngērtī Eeto, ōgōōn katī kī wathinniowa wūk balna aavē Nōōwa.^h ²⁷ Atumanni balna eeta aduwe, awūdē, īthōng itiktōy kōdōlan kōr wū balna ithiowī Nōōwa kovowol cobbi. Īthōng balna ikiyyia ukku tōwōnī eet cīk loocak vēlēk.

²⁸ “Ōgōōn balna noko buu wathinniwēy wūk balna Lōōtī. Ūūtī baa gōō thēk eeta ūūta ijgio īthōng utuyyioy, aduwe īthōng awūdē, evyi īthōng ēngēnycē. ²⁹ Ma balna kōr wū īnganni Lōōtī Thōdōma, ikiyyia gua tammuatiddina īthōng ūtūūth īnōōgō vēlēk.

³⁰ “Ōgōōn thēk katī kete buu kōr cī katī alibanī Ngērtī Eeto. ³¹ Īthōng katī kōr nīcē, anyīk et cī avī kōlīlla cī ciith cīnnī,ⁱ athii cī ōkkō adīmanī ijgio ciīato. Athii woccia eeti cī avī manatō cī amirothīcē gimma ĩcī olu. ³² Ummuit thōōth cī ngaa cī Lōōtī!^j ³³ Eeti cī atīman athī ne kathunnē rūgēt cīnnī, atdukeei katī nē rūgēt cīnnī tuu, īthōng eeti cī atdukeei rūgēt cīnnī tuu, athūnnī katīna. ³⁴ Kaduwacunga, eeta ramma cīk ogin kwuena codoi baalin nīcē, ōkōyyī katī Makayyioiti codoi dō, īthōng ūtūngōthīk ĩmma. ³⁵ Īthōng ngaay ramma cīk erekie ngatī odoi doo, ōkōyyī katī Makayyioiti codoi, īthōng ūtūngōthīk ĩmma. ³⁶ Mī aatī katī eeta ramma manatō, ōkōyyī katī Makayyioiti codoi, īthōng ūtūngēk ĩmma.”

³⁷ Ngaatī ajini wobjiaha ēthēcī ne, “Adīmanni katī thōōth coo ngatdang Makayyioit?”

Ēdēcī Yesu ennei ne, “Ngītī adaaknī eeti, alutothii thēk katī kodobbwuana.”

Nгаа cī bōyyī kī et cī ētēd thōōth

18 Ngaatī aduwacī Yesu wobjiak cīgīnīk thōōth cī owovothi cī alīta eet wo, īnōōgō kī katī gōō kalayyioy kūdūt, athii cī uungni lawinit. ² Aduwaai balna nē īnōōgō ennei ne, “Avī balna eeti cī ētēd thōōth ĩmma ōlōō cī gaalawu ĩmanī, cī athii cī ongollie Nyekuc kōdē eeta. ³ Avī balna ngaa cī

^h **17:26** *Nōōwa*: Arūgī balna Nōōwa baa ngī adīman eeta thoothonniok cīk gerthek ōrrōt. Ūtūvvū balna Nyekuci īnōōnō kētēngēnya kovowol cī ēēlī eet cīk ciith cīnnī kī kīballī kī kēlēgē cīk aatī mīn mīn. Īthōng thī balna īgīra Nyekuci eet ōōgī kī kēlēgē ōōgī tōwōna ĩcī obbi. Bēl Nyaraga cī Thianantō 5-9.

ⁱ **17:31** *Avī kōlīlla cī ciith cīnnī*: Wathinniwēy nūikē, ēngēnyēt baa gōō Yudei ciithi cīgīk kathaballie tiddina, īthōng ōtōd nēēgē dōkīthī ōvvō adīman kaal ōōgī tiddina.

^j **17:32** *Nгаа cī Lōōtī*: Bēl gii cī balna adīmanothi ngaa cī Lōōtī Nyaragawa ĩcī Thianantō 19:23-26.

bōyyī ĩmma ōlōō cī gaalawu nīcē buu cī ōkkō ĩlaleei et cī ētēd thōōth ennei ne, ‘Ēla dīmanea baai thōōth cī abilnia mīrōwa wo.’

⁴ “Abūrī kēnnē eeti cī ētēd thōōth ngatī eeli ĩnōōnō. Īthōng thī baa vurtia, ikiyyia umuk ĩi ne, ‘Athii cī kongollie na Nyekuc, kōdē eeta, ⁵ nyē da kīdīmanek thōōth cī ngaa cī bōyyī coo, kīī katī athii cī ēhēcca kūdūt!’”

⁶ Ngaatī athīnnī Makayyioiti ne, “Īthīrarit thī da yoko nō thōōth cī aduwa eeti cī gērthē ētēd thōōth wo. ⁷ Anyi thēk Nyekuci eet cīgīnik dōōkīthī gii cī ajin nēēgē baalina kī waathīna vēlēk, ĩthōng athii woccia thēk cī amīdmīdī nē ngatī atajanī buu katī mī ajin nēēgē ĩnōōnō. ⁸ Kaduwacunga, aku thēk katī ēēl nē ĩnōōgō tamanoko. Yoko woccia thēk katī mī ūūk ōbōda Ngērtī Eeto, arūbai woccia thēk katī eet cīk ēlēmī ĩnōōnō loota ngato?”

Et cī ēēn Varithenit kī et cī alūt mūcūrrū

⁹ Aduwaai balna Yesu eet ōōgī thōōth cī owovothi cī alīta eet athī ne, aatī da eeta gwuak cīk ōkōmī thinneti cīgīk athī ne ēēn nēēgē eet cīk abūnna ĩthōng aharanei eet ōōgī, ¹⁰ “Aatī balna eeta rammak cīk ōvvō alayyie Ciitha cī Nyekuco. Ēēn balna codoi Varithenit, ĩthōng ĩthī ĩmma et cī alūt mūcūrrū. ¹¹ Ōkkō balna alayyie Varithenit ĩmma athī ne, ‘Nyekuc, kenneci na ne ibalallē nyatarka na athii cī kogooni kī eeta gwuak. Athii na cī keeni goryiait, ĩthōng athii cī keeni et cī gerthe, ĩthōng athii cī kōkōyyē ngaay cīk eetu, ĩthōng naboo thēk athii cī kogooni kī eeti cī alūt mūcūrrū ēē. ¹² Kedethi na ēlē cannī daainta wathinniok ramma lomidikawa. Īthōng naboo kēngēraha Nyekuc gii cī dīcī cī kamūda.’

¹³ “Abīlī kēnnē balna eeti cī alūt mūcūrrū ēē rēēna, ĩthōng athii cī acīn tammutiddin, ĩthōng uuk ĩyyō ĩthī ne, ‘Nyekuc, tamatīha aneeta gērēthannioit.’” ¹⁴ Ma natē, uduwa Yesu ĩi ne, “Kaduwacung dīdī, et balna cī alūt mūcūrrū ēē cī abūnna athii cī ēēn Varithenit cī abūnna, kī Nyekuc balna ma ngī ūūk nē ōlōō. Īthōng eeta cīk anyi eleeti cīgīk kīī dīcē, avvu katī nēēgē obbite, ĩthōng eeta cīk anyi eleeti cīgīk kīī obbite avvu katī nēēgē dīcē.”

© 1996 David C. Cook

Athī Yesu ne, “Anyīk dōōlī kivitia īcīnanī.” (18:16)

Agatan Yesu dōōlī cī kīdīk

(Bēl Matewo 19:13-15; Marīkō 10:13-16)

¹⁵ Ayahai balna eeta Yesu dōōlī cī kīdīk kikiyyia kuwum nēnē. Ma balna mī acīn wobjiaha wo, egerenyecek īnōōgō entek ne nyī ayahanu dōōlī. ¹⁶ Avvu kēnnē Yesu dōōlī īthōng īī ne, “Anyīk dōōlī cī kīdīk kivitia kī aneeta, nyī alamnyu, nyatarka ēēn kabicocī cī Nyekuco cī eet cīk aatī kī yoko nēēgē wo. ¹⁷ Kaduwacung dīdī, eeti cī athii cī ēlēmī kabicoc cī Nyekuco kī doolia cīkō, athii katī nē woccia athii cī ēhēēt kūdūt.”

Gaalinit cī aballie

(Bēl Matewo 19:16-30; Marīkō 10:17-31)

¹⁸ Ma natē, ijin ballioiti īmma Yesu ethek ne, “Limannioit cī abūnna, nyia woccia cī adiim kīdīman na kīī katī kūmūda rūgēt cī avī kūdūt?”

¹⁹ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Nyia tūvūwa niia aneeta ennea ne, kabūnna wo? Nyekuc dō cī abūnna. ²⁰ Aga niia tioninet, ‘Nyī ōkōyyē ngaa cī eeto, nyī aruui et, nyī ĩgōrthē, nyī ōvōlōngī, ĩthōng thīk baaba cunni kī yaaya.’”

²¹ Ēdēcī kēnnē gaalinti neccie athī ne, “Kathunnē balna na thoothonniok cīkkō vēlēk ngaatī balna kīdīchēta.”

²² Ma balna ngī athīrar Yesu wo, uduwak ĩnōōnō ethek ne, “Ngaanī athīnnī aniitia gii codoi doo tō, bīt tūūwōī gii vēlēk cī ayahi, ĩthōng engerewu ngījorra, ĩthōng thī ikiyyia ōwōba aneeta, ĩthōng katī ūūk yawu balnit tammuatiddina.”

²³ Ma balna ngī athīrar eeti coo thōōth coo wo, avarac ōrrōt, nyatarka balna ēēn nē et cī aballie ōrrōt.

²⁴ Ngaatī acīnī Yesu ĩnōōnō, ĩthōng ĩi ne, “Ōkōmī woccia ngatī ithiowī ballioiti kabicoc cī Nyekuco ōrrōt! ²⁵ Dīdī, obokci ngatī woccia iithio nyaakalī bēlēth cī lībīrawō, kijiar ngatī woccia ithiowī ballioiti kabicoc cī Nyekuco.”

²⁶ Ngaatī ajini eeta cīk balna aatī natē Yesu ēthēcī ne, “Et thī woccia jang cī katī ēla Nyekuci thoothonniowēy ĩcīk gerthek ĩcīgīnīk?”

²⁷ Ēdēc Yesu ĩthī ne, “Gii vēlēk cī adiccē eet, athii cī ōkōmī ĩcī Nyekuco.”

²⁸ Ma natē, ĩjin Pētūrū ĩnōōnō ethek ne, “Ma yoko naaga cīk kūtūngtēēa kaal vēlēk cīk kayakca, ĩthōng kōwōbti aniitia wo?”

²⁹ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Kaduwacung dīdī, eeta cīk ūtūngtek korookjiok cīgīk, ngaay cīgīk, gōōtōnōgī, ngaagī kī baajigi, kōdē dōōlī cīgīk nyatarka kabicoc cī Nyekuco, ³⁰ anyiwothi katī ĩnōōgō kaala cīk ĩjiar vēlēk loota ngato. ĩthōng anyiwothi katī ĩnōōgō rūgētī cī avī kūdūt tammuatiddina.”

Ōthōōth Yesu thōōth cī daaīth cīnī

(Bēl Matewo 20:17-19; Marīkō 10:32-34)

³¹ Ma natē, ūūwī Yesu wobjiak cīgīnīk kabanyca, ĩthōng ethek ne, “Kōvvō yoko katī naaga Yeruthalēma, ĩthōng ōvvō katī edenyaiy thoothiowa vēlēk wūk balna ēhēēd eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco nyatarka Ngērtī Eeto natē. ³² Anyiwothi katī

nē eet cīk athii cī ēēn Yudei. Uuk katī nēēgē ĩnōōnō, ĩthōng adacītō ĩnōōnō, ĩthōng uturyīk amūta, ĩthōng uruit kadaak. ³³ ĩthōng ma katī vurtia cī wathinniok iyyio, arūkna katī nē daaītha.”

³⁴ Athii balna wobjiaha cī aga thōōth cī ōthōōth Yesu wo, nyatarka balna alugunyi thōōth coo kī ĩnōōgō.

Anyīk Yesu et cī rubēnī kīcīnē

(Bēl Matewo 20:29-34; Marikō 10:46-52)

³⁵ Ma balna ngī ōjōōn Yesu kī Jeriko, avī balna eeti cī rubēnī ĩmma cī ala eet gōōla kabanyca. ³⁶ Ma balna ngī athīrar nē meelitin cī ōwō natē ēē, ĩjin eet ethek ne, “Nyia thīnō lōgōth?” ³⁷ Ēdēcī eeta ethei ne, “Yesu cī Natharētī cī ōkkō wo.”

³⁸ Ma balna ngī athīrar nē kete wo, ūtūvvū ĩi ne, “Yesu Ngērtī Davide,^k tamatīhanī!”

³⁹ Egerenyeei kēnnē eeta cīk uwuantēcī ēē ennei ne tivanē. Acalcal kēnnē ōrrōt athī ne, “Ngērtī Davide, tamatīhanī!”

⁴⁰ Ma natē, ĩbīl Yesu ngaatī aduwacī eet kayakta ĩnōōnō. Ma balna ngī ayahai wo, ĩjin Yesu ĩnōōnō ethek ne, ⁴¹ “Nyia cī adiimi nīia kīdīmanei na aniitia?”

Ēdēcī nē athī ne, “Makayyioit, kadiimi kacīnē.”

⁴² Ngaatī ēthēcī Yesu ĩnōōnō ne, “Cīnē. Anyi leminiti cunnie cīnē.”

⁴³ Ma tamanoko ĩcīnē eeti neccie nīico noko, ĩthōng ōwōb Yesu ĩdīhīth Nyekuc. Ma balna ngī acīn eeta vėlēk wo, ĩdīhīthīt nēēgē buu Nyekuc.

Thakawoth et cī alūt mūcūrrū

(Bēl Matewo 25:14-30)

19 Ma balna ngī ēdēēm Yesu Jeriko, ² avī balna eeti ĩmma cī athī Thakawoth cī ēēn makayyioit cī alūt mūcūrrū. Ēēn balna nē et cī aballie ōrrōt. ³ Adiim balna nē ngī acīn Yesu, tur kēnnē nē ōrrōt athii cī acīnī Yesu meelitina. ⁴ Ngaatī aviri ōkōyyī

^k **18:38** Ngērtī Davide: Aga eeta cīk ēēn Yudei athī ne arittiay katī Kiristo tatūga ĩcī Davide. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Thamuele 16:1-13; Tegelua 132:11-12; Tiicanē cīk Tionniawu 2:29-36.

© 1996 David C. Cook

Adiim Thakawothĩ eeti wũ eēn et cĩ alūt mūcĩrrũ ngĩ acĩn Yesu (19:1)

ĩcĩ owu, ĩthōng ũūk ōtōd mũnēc kĩ kĩcĩn Yesu nyatarka balna ōkkō nē gōōla nĩcē.

⁵ Ma balna ngĩ arawak Yesu nginicē, acĩn kēnnē Thakawoth kēēta tiddina ngaatĩ ōthōōthĩcē ēthēcĩ ne, “Thakawoth, luuciay taman, kōkkō wanĩco kaavē na ōlōō cunni kōr coo.”

⁶ Ngaatĩ aluucianē Thakawothĩ taman, ĩthōng ikiyyia ĩthaa Yesu talintia.

⁷ Ma balna mĩ acĩn eeta vēlěk cĩk balna aatĩ natē ngatĩ ithawonē Yesu kĩ Thakawoth natē eē, uyunito ĩtō ne, “Ōkkō bēre Yesu ōlōō cĩ ‘Gērēthanniokto.’” ⁸ Ma baa natē, uduwak Thakawothĩ Yesu ethek ne, “Makayyioit, kōr coo, kēngērai katĩ na ngĩjurra ijjiio cĩganik kōrgēna, ĩthōng ma da balna kītanya et ĩmma, kītabi katĩ na ĩnōōnō ngōnana ramma.”

⁹ Ngaatĩ ēthēcĩ Yesu ĩnōōnō ne, “Ikiyyia elianĩtĩ kōr coo ciitha ĩcoo, nyatarka eēn eeti coo buu ngērtĩ Abraham. ¹⁰ Kakuni balna na Ngērtĩ Eeto kikiyyia kidiima eet cĩk athii, ĩthōng kēēla ĩnōōgō.”

Iyaiinit cĩ ticcianniok cĩk eēn ōmmōtō

(Bēl Matewo 25:14-30)

¹¹ Ma balna ngĩ athĩrar nēēgē thōōth coo wo, uduwak nē ĩnōōgō thōōth cĩ owovothi cĩ alĩtanē nē eet eē, nyatarka balna

ĩthĩ òjòòn nē Yeruthalēma, ĩthōng balna amuk eeta athĩ ne òkkō katĩ edenyiay kabicoĩ cĩ Nyekuco nĩico noko. ¹² Aduwaai balna Yesu ĩnòōgō ennei ne, “Avĩ balna eeti ĩmma cĩ ēēn ngērtĩ alaano cĩ balna òkkō ĩcĩ looc cĩ rēēnĩ ĩthōng ũūk eberiyay ĩthĩ alaan, ĩthōng katĩ òbōda. ¹³ Ma balna ngĩ òbōwē ĩtĩnga nē ũūk, ũtũvvũ nē nyakapanak cĩgĩnik cĩk ēēn òmmōtō ēē, ĩthōng ethek ne, anyĩk nē ĩnòōgō codoi codoi locibiro cĩ nyarobinyawu,¹ ‘Iticantoi nyarobinya cĩkkō kuumuc kĩtoryyie gii ngĩ kōbōda nana.’

¹⁴ “Amũdaai balna kēnnē abũrĩ eeta et nĩcē ngatĩ ēnnē alaan cĩning, ngaatĩ itioni nēēgē et cĩ ēēn thooc ĩcĩ owu kũūk kuduwak eet kennek ne, ‘Athii cĩ Kadimnya naaga et coo kĩ alaan cĩngang.’

¹⁵ “Ma baa ngĩ eberiyay nē ĩthĩ alaan òbōda kōrōōk. Ma natē, ikiyyia ũtũvvũ nyakapanak wũk balna anyi nē nyarobinya kikiyyia kũmũda katĩ mĩ ĩtooryie nyarobinya.

¹⁶ “Aku balna ticciannioiti cĩ owu ĩthōng ethek ne, ‘Makayyioit, ayaha locibiro wunnĩē wũ nyarobinyawu òōgĩ òmmōtō.’

¹⁷ “Ēdēcĩ makayyioiti cĩnnē ennei ne, ‘Īdĩmanu jurrung òrrōt nyakapanait. ĩthōng nyatarka eeni et cĩ athũnnē gii cĩ dīcĩ, ĩthĩ katĩ et cĩ agami korookjiok cĩk gaalawu òmmōtō.’

¹⁸ “Ma natē, ikiyyia ticciannioiti cĩ òwōbēcĩ ĩthōng ĩthĩ ne, ‘Makayyioit, ayaha locibiro wunnĩē nyarobinya òōgĩ tur.’

¹⁹ “Ēdēcĩ makayyioiti athĩ ne, ‘Gaam korookjiok cĩk gaalawu tur.’

²⁰ “Ma naboo natē, ikiyyia ticciannioiti ĩmma, ĩthōng ĩthĩ ne, ‘Makayyioit, locibiro wunnĩē wũ nyarobinyawu wũ balna anya coo, kitangi balna na locibirowa. ²¹ Kongolini balna na aniitia nyatarka eeni niia et cĩ eeni kidiait, eeni et cĩ adiimi òkōyyē kaal cĩk athii cĩ ēēn cugunik, ĩthōng naboo eeni et cĩ adiimi eteddie manatō ĩcĩ ngaanĩ ēvōyĩ.’

²² “Ēdēcĩ Makayyioiti ennei ne, ‘Niia nyakapanaiti cĩ eeni tahac coo, etediwu niia ēlē cunni thōōth mĩn thōōtha cĩ aduwa ēē. Mĩ aga niia ngatĩ keeni na et cĩ kokomi, ĩthōng kĩthĩ et cĩ kōkōyyē

¹ 19:13 *Locibiro cĩ nyarobinyawu*: Adũman locibiro codoi cĩ nyarobinyawu tiic cĩ et codoi cĩ aticcanni nyĩlōwē iyio.

kaal cĭk athii cĭ ēēn cĭganĭk, ĭthōng kētēēdoy ngatĭ ngaanĭ kevooi.
²³ Athii da thĭ cĭ arii locibiro cannĭ wū nyarobinyawu ciitha ĭcĭ
 iyangini nyarobinya^m nya? Baalia ma ngĭ kōbōda kūmūdaha thĭ
 yoko woyyia na nyarobinya cĭganĭk ĭtooryie.’

²⁴ “Ngaatĭ ēthēcĭ eet cĭk balna abĭlĭ natē ne, ‘Agamta et coo
 dongok codoi cĭ nyarobinyawu, ĭthōng anyiciwu et cĭ ayak
 ōmmōtō ēē.’

²⁵ “Ēdēcĭ kēnnē eeta nekie ennei ne, ‘makayyioit, ma ngĭ ayak
 nē ōmmōtō wo!’

²⁶ “Ēdēcĭ makayyioiti ennei ne, ‘Eeti cĭ ayak gii cĭ dĭcĭ,
 anyiwothi katĭ kaala cĭk meelik, ĭthōng eeti cĭ kothii gii ĭmma,
 agammiaiy katĭ gii cĭ dĭcĭ cĭ ayak nē kaavu athĭnēĭ kollin.

²⁷ Aatĭ thĭ yoko mĭrōwa cĭganniek koo nga cĭk athii cĭ adiimnya
 aneeta kĭthĭ alaan wo, ayakta ĭnōōgō ĭthōng uruktu kēbērēnĭy
 ĭcĭganĭk.’”

Ittio Yesu Yeruthalēm

(*Bēl Matewo 21:1-11; Marĭkō 11:1-11; Yōane 12:12-19*)

²⁸ Ma balna ngĭ ēdēcak Yesu ngatĭ aduwanĭ thōōth coo, ĭtĭnga
 nē ūūk ĭcĭ Yeruthalēmĭ. ²⁹ Ma balna ngĭĭ ōjōōn nē kĭ ngĭtĭ athĭ
 Bethvage kĭ Bethani wo, Thiira cĭ Olivi,ⁿ ition wobjiak cĭgĭnĭk
 ramma kōōt ĭcowu. ³⁰ “Etheke ne ōōt ōlōō ĭcĭ avĭ ĭcĭ owu ēē, ĭthōng
 mĭ iithioyyu, amudothicu katĭ thigiriec cĭ dĭcĭ cĭ ngaanĭ kōtōwĭ
 eeti ĭmma kūdūt ecebjie natē. Ōōkta ĭthōng ayaktawu ngato.
³¹ ĭthōng mĭ ajinnung eeti ĭmma ethēcung ne, ‘Ōōganu nya?’
 Entek ne, ‘Adiim Makayyioiti.’”

³² Ma balna ngĭ ōvō eeta wo, arubothi thēk avĭ kĭ viyyio ngĭ
 aduwaai Makayyioiti ĭnōōgō. ³³ Ma baa ngĭ ōōg nēēgē thigiriec
 wo, ajin kēnnē baatĭ thigirieco ĭnōōgō ennei ne, “Ōōganu thigiriec
 nya?”

³⁴ Ēdēcĭ nēēgē ennei ne, “Adiim Makayyioiti.”

³⁵ Ngaatĭ ayawothĭcē nēēgē Yesu, ĭthōng ĭdĭmta ceremua cĭgĭk
 kĭĭ karyik bowuca cĭ thigirieco, ĭthōng odongtēk Yesu kaavue.

^m 19:23 *Ciitha ĭcĭ iyangini nyarobinya*: Adūmaneei eeta ĭnōōnō nyarobinya, gōōla cĭ ati-
 canini nyarobinya cĭgĭnĭk.

ⁿ 19:29 *Olivi*: Ēēn coo kēēt cĭ akula cĭ abiiri, cĭ avĭ looca ĭcĭ balna abaaĭ Yesu cĭ woccia
 aduk eeta kōdē amacūwanĭ ngooroc cĭ dĭhĭmĭ ngatĭ atūkūrēnĭ kōdē cĭ atūkūlēnĭ gii cĭ
 tūkūlēnto.

³⁶ Ma balna ngĩ ōwō thigiriecī cī aavē Yesu wo, etevettiek eeta ceremua cīgik gōōla cī ōkōyyī nē ēē.

³⁷ Ma baa ngĩ arawak nē ngītī alūcēnē gōōl ōkōyyī Thiira cī Olivi, araktaĩ meelitini kī wobjiak ubuluthit Nyekuc ōrrōt talintia, nyatarka ĩcīnīt balna nēēgē thoothonniok wūk addi.

³⁸ Athī balna nēēgē ne,

“Agatanē Alaanī cī aku thaarīy ĩcīk Makayyiokto.^o”

“Anyīk būnnathīt kī bulēnīt kaavu kī Nyekuc tammuatiddina!”

³⁹ Aduwaai kēnnē Varitheĩ gwuak Yesu meelitina ennei ne, “limannioit, gerenyek wobjiak cugunik koo kitivantē.”

⁴⁰ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Kaduwasungu, mī kitivantē nēēgē, ebellie woccia katī būyēna cīkkō ōrrōt.”

⁴¹ Ma baa ngĩ ōjōōn nē Yeruthalēma, ĩcīn nē kōrōōk cī gaalawu, ĩthōng utulu, ⁴² ĩthōng ōthōōth ĩi ne, “Athii cī agayyu niigia gii cī ēyēhacung būnnathīt kōr coo. Alugunyi bērēnīy ĩcuguk.

⁴³ Aku katī itini cī alihēcūng mīrōwa cīk ēēn nyīcēkēr, ĩthōng etengenyit dilat cī ōkōmī kuluwung agiitia, ĩthōng unyuktiwung agiitia ĩcītō tonniok vēlēk. ⁴⁴ Arukcung katī nēēgē agiitia kī dōōlī cuguk vēlēk. Athii katī cī uungni bū ĩmma kaavu ciitha cunung, nyatarka athii cī agawu niigia kōr cī akuni Nyekuci kī agiitia.”

Yesu Ciitha cī Nyekuco

(Bēl Matewo 21:12-17; Marīkō 11:15-19; Yōane 2:13-22)

⁴⁵ Ma natē, ūūk ittio Yesu kōrōōk ōlōōtōtō Ciitha cī Nyekuco, ĩthōng itingkawek eet cīk balna ūtēnē ijjiio ngītīvōrī. ⁴⁶ ĩthōng ethek ne, “Eheddi thōōth athī ne, “Ēēn katī Ciith cannie cī lawinto” aryu kēnnē niigia ‘Kī ngītī alugunyenī goryiaha.’”

⁴⁷ ĩthōng wathinniok nīkē vēlēk aliman balna nē eet Ciitha cī Nyekuco. Adiiim kēnnē aruk makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiranak, kī makayyiok cīk eetu ĩnōōnō thōng.

⁴⁸ ĩthōng thī balna adīccē ĩnōōgō gōōl cī woccia aruui, nyatarka balna aatī eeta vēlēk natē athīrar ĩnōōnō.

^o 19:38 Agatanē Alaanī cī aku thaarīy ĩcīk Makayyiokto: Ēēn Alaanī cī aku wo Yesu.

19:38 Tegelua 118:26 19:46 ĩthaia 56:7; Jeremia 7:11

Jinēnīt cī makathīt cī Yesu

(Bēl Matewo 21:23-27; Marikō 11:27-33)

20 Aliman baa kōr ĩmma Yesu eet ōlōōtōtō Ciitha cī Nyekuco, ĩthōng irionīk thōōth cī jōr, avvu balna makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiranak kī makayyiok cīk eetu kī ĩnōōnō. ² ĩthōng ijinit entek ne, “Duwaaet da yoko jurrung, makathīt jang cī atīcanē niia thoothonniok cīkkō wo? Ngēnē da cī anyi aniitia makathīt coo wo?”

³ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Nyē da nōōnō kijinung na buu agiitia. Uduktahangu, ⁴ aku da balna makathīt cī agamēcī Yōane eet batithimo tammuatiddina kōdē kī eeta?”

⁵ Ōthōōth kēnnē nōōnō nēēgē dōō athī ne, “Mī kēntēk ne, ‘Aku tammuatiddina,’ ajinnet katī enneccet ne, ‘Nya da athii cī elemnyu ĩnōōnō wo?’ ⁶ ĩthōng naboo mī kēntēk ne, ‘Aku kī eet,’ ovocet katī eeta cīkkō vēlēk bīiyēnīy nyatarka elemī nēēgē ngatī ģnnē Yōane et cī ōthōōth molook cī Nyekuco.”

⁷ Ngaatī ēthēcī nēēgē ne, “Erekcet gōōl cī da arūbanī Yōane makathīt.”

⁸ Ma natē, ģdēc Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Athii thī thēk na buu cī kaduwaccung gōōl cī kamūdanē na makathīt cī kadīmanē kaal cīkkō wo.”

Iyiainit cī Ngērtī Nyekuco

(Bēl Matewo 21:33-46; Marikō 12:1-12)

⁹ Ngaatī aduwacī Yesu eet thōōth cī owovothi cī alīta eet ethei ne, “Avī balna eeti ĩmma cī ēēv mana cī kēēn cīk vīnōwak,^p ĩthōng ūtūngēēī bekciok ōōgī kebeit, ngaatī ōkōyyī looca ĩmmanī ĩcī ōkkō avīyanī nē kuumuc. ¹⁰ Ma baa ngī teedinet, ition baatī manu nyakapanait ĩmma kūūk kī kanycīk eeta nyegerua cīk kēēn cīk vīnōwak. Ōvvō kēnnē uuk bekciowa nyakapanait

^p **20:9** *Kēēn cīk vīnōwak*: Amīnan balna eeta cīk ĩthraīlī kēēt cī vīnōwo ōrrōt, nyatarka amacūwa nēēgē mērtē nyegeruanīy nīīkē. Ma ngī ōthōōth dōkīthī Nyekuci nyatarka eet cīk ĩthraīlī eyehethei nē ĩnōōgō kēēt cī vīnōwo wū balna akatī nē kī katī karyik nēēgē nyegerua cīk meelik cīk ēyēhēthēcī nē ĩnōōgō tiic cī abūnna cī atican nēēgē. Bēl thōōth coo Nyaragawa ĩcī Tegeluanu 80:8-16; ĩthaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Matewo 21:33-46; Marikō 12:1-12; Luka 20:9-19. Balna ngī aduwa Yesu thōōth cī mana cī vīnōwo wo, agaco limanniowa cīk ngiranak kī paadīrnya cīk obbitik ngatī ētēēdī Yesu thoothonniok cigīk.

nĩcē, ĩthōng itingkacō kimirie kūūk athĩnēĩ kolin. ¹¹ Ikiyyia ition nē nyakapanait ĩmma naboo, ōvvō kēnnē uuk nĩcē buu kĩdĩmanit buth, ĩthōng itingkayyiek bōōnō athĩnēĩ kolin. ¹² Ma naboo natē, ition nē ticciannioit ĩmma naboo. Ōvvō kēnnē naboo uuk nĩcē buu kīĩ ēlē cĩnē tūbē, ĩthōng utduktek ngatĩvōrĩ manatō.

¹³ “Ngaatĩ amui baatĩ mana cĩ kēēn cĩk vīnōwak athĩ ne, ‘Kogooni woccia kuu? Nyē da wanĩco kition logoo cannĩ kir cĩ kamĩnani ōrrōt wo, kerebo woccia katĩ ōvvō ongollie ĩnōōnō.’

¹⁴ “Ma balna mĩ acĩn bekciowa ngērtĩ baatĩ manu ēē, ūrūmīt thōōth ĩtō ne, ‘Ngērĩnĩ wanĩco kir coo. Kuruuit ĩnōōnō kīĩ katĩ karagĩthĩt mana kīĩ cĩnac kūdūt.’ ¹⁵ Ngaatĩ ōvōyyĩ ĩnōōnō ngatĩvōrĩ manatō, ĩthōng uruit kadaak.

“Mĩ ahaddu niigia, ōkkō woccia adai baatĩ mana cĩ kēēn cĩk vīnōwak bekciok cĩkkō nyiagin? ¹⁶ Ōkkō woccia aruk ĩnōōgō, ĩthōng anyĩk mana eet cĩk rēēng.”

Ma balna mĩ athĩrar eeta thōōth coo wo, “Ītō ne athii katĩ cĩ aku ōgōōn kete.”

¹⁷ Ngaatĩ akannĩ Yesu eet kēbērē kuumuc, ĩthōng ijin ethek ne, “Īthōng thĩ athĩ nyaraga coo ne?

“Īthĩ bīĩ wū balna abūrĩ tengenyiowua
bīĩ cĩ tiiri ōrrōt?”

¹⁸ Eeti cĩ katĩ atdukothi bīĩ, aduuli katĩ nē. Īthōng thĩ eeti cĩ katĩ atdukai bīĩ neccie, amūnyĩ katĩ nē.”

¹⁹ Ngaatĩ adiimi atdūkēcĩ limanniowa cĩk Ngiranak kīĩ makayyiok cĩk paadĩrnyawu Yesu kījan nĩco noko, nyatarka balna aga nēēgē ngatĩ ēnnē ĩnōōgō cĩk alĩtanē Yesu thōōth cĩ owovothi cĩ alĩtanē nē ĩnōōgō ēē. Īthōng thĩ balna ongollie nēēgē eeta.

Tabiniet cĩ kadũmani mũcũrrũ

(Bēl Matewo 22:15-22; Marikō 12:13-17)

²⁰ Ma natē, ivitia akatti nēēgē Yesu kēbērē, ĩthōng ĩdĩmta eet ōōgĩ cĩk a ne kabũnnana, ĩthōng idimito nēēgē Yesu kuduwa thōōth ĩmma cĩ gērthē kīĩ kagamit nēēgē ĩnōōnō kīĩ kanycĩk makayyioit cobbi cĩ Yudea. ²¹ Ngaatĩ ajini volongnyiaiti neccie Yesu ēthēcĩ ne, “limannioit, kagayyia naaga ngatĩ

Nyarobiiac cī ēēn thiihit cī ayak ririwac cī alaan cobbi cī Rūma (20:22)

ōthōōthī nia, ithōng ilimanu thōōth cī ēēn dīdī, ithōng athii cī ecebiai thoothonniok cīk eetu, alimanī thōōth cī Nyekuco gōōla cī ēēn dīdī. ²² Duwaet da yoko, abūnna woccia thēk ngatī kadūmanecia naaga alaan cobbi cī Rūma mūcūrrū?”

²³ Aga balna Yesu ngatī atīmani nēēgē īnōōnō thōng, ngaatī ēthēcī īnōōgō ne, ²⁴ “Anycangū da nyarobiiac cī ēēn thiihit īmma kīcīnū.”

Ngaatī ajini īnōōgō ēthēcī ne, “Cī ngēnē nguum coo? Ithōng cīk ngēnē thara cīkō ehedothii nyarobiiaca īcoo wo?”

²⁵ Ēdēcī nēēgē athī ne, “Alaan cobbi cī Rūma,” Ngaatī ēthēcī Yesu īnōōgō ne, “Anycīk alaan cobbi cī Rūma kaal cīgīnīk, ithōng anyciwu Nyekuc kaal cīgīnīk.”

²⁶ Ngaatī ammacī īnōōgō ngatī woccia agamī Yesu katī mī aduwa thōōth cī gērthē meelitina. Ma natē, ijaktoy tiv nyatarka itdirlangan thōōth cī aduwaai Yesu ēē īnōōgō.

Rūgēt vurtia cī daaīthō

(Bēl Matewo 22:23-33; Marīkō 12:18-27)

²⁷ Avvu balna Thaduthei^r gwuak cīk athī ne, athii eeti cī adaak cī arūkna naboo kī Yesu, ithōng ijinit entek ne, ²⁸ “limannioit, ehedict balna ageeta Mutha thōōth cī athī ne, mī adaai eeti īmma, ithōng ūtūngēk ngaa cī ngaanī kitirra dōōlī,^s agam woccia gotonia ngaa cī bōyyī nīcē, ithōng itirak gōtōnī cī adaak ēē dōōlī. ²⁹ Ōgōōn balna eeta cīk ēēn tūrgērēm cīk ēēn gōtōnōk

^r **20:27** *Thaduthei*: Ēēn Thaduthei Yudei cīk athūnnī Ngiran cī Mutha dō, ithōng athii cī ayak lemīnīt cī athī ne, arūkna katī eeta cīk adaaito daaītha. Athii balna nēēgē cī ēlēmī ririwanīn kī anjilēta. Bēl Nyaraga cī Tiicanē cīk Tionniawu 23:8.

^s **20:28** *Mī adaai eeti īmma, ithōng ūtūngēk ngaa cī ngaanī kitirra dōōlī*: Bēl thōōth coo Nyaragawa īcī Ditoronomi 25:5-6.

noko. Ikiyyia itiwōōy cī owu, ìthōng adaak ngaanī kittiria dōōlī. ³⁰ Ngaatī aku agamī gotonia cī ōwōbēcī ngaa cī gōtōnōnī, ìthōng ikiyyia adaak nē buu ngaanī kittiriak ngaa nīcē dōōlī. ³¹ Ma natē, ikiyyia agam gotonia cī ēēn iyyio buu ngaa nīcē. Ìthōng gōōla nīcē dō noko, ivitia adaaito gotoonogua cīk ēēn tōrkōnōm ēē vėlēk ngaanī kitiryiay dōōlī kūdūt. ³² Ìthōng ma vurtia, ikiyyia adaak ngaa neccie buu. ³³ Ma yoko katī kōr cī arūknanī eeta daaītha, ēēn katī ngaa coo cī ngēnē balna ngī agammit lōgōō cīk ēēn gōtōnōk cīk ēēn tūrgerēm ēē vėlēk kē?”

³⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Atihe eeta loota ngato dō. ³⁵ Athii eeta cīk katī arūkna daaītha athii cī atihī, ³⁶ ìthōng athii katī nēēgē cī adaāi nyatarka aavutō nēēgē kī anjīlēta. Avvē katī nēēgē a ne dōōlī cīk Nyekucak nyatarka ēēn nēēgē dōōlī cīk ūrūkta daaītha. ³⁷ Thōōtha wū balna atūthēnē bōōnō, ēyēla balna Mutha ngatī arūknanī eeta daaītha, nyatarka balna avvū nē Makayyioit ethei ne, ‘Nyekuc cī Abrahamī kī cī Aīthaī ìthōng kī cī Yokobī.’ ³⁸ Athii cī ēēn nē Nyekuc cī daakciawu, ēēn cī ruguthiowu nyatarka arūgī eeta vėlēk ìcīnnī.”

³⁹ Ngaatī ēdēcī limanniowa gwuak cīk Ngiranak ēthēcī ne, “Uduwa thōōth dīdī limannioit.” ⁴⁰ Ìthōng athii eeti cī ngaanī ajin ìnōōnō naboo tō.

Ēēn Kiristo Ngērtī ngēnē?

(*Bēl Matewo 22:41-46; Marikō 12:35-37*)

⁴¹ Ma natē, ijin Yesu ìnōōgō ethek ne, “Nyia kīitō eeta ne ēēn Kiristo Ngērtī Davide wo? ⁴² Ma naboo aduwa Davide Nyaragawa cī Tegeluanu athī ne,

“Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannī^t ethei ne:

“Avvu attia cannī ìcī athio^u

⁴³ kuumuc gii ngī kaarīha mīrōk cugunik
loota thoonīy ìcugunik.””

^t **20:42** *Aduwaai balna Makayyioiti Makayyioit cannī:* Avvū Makayyioiti Nyekuci Yesu a ne Makayyioit cīnnī.

^u **20:42** *Avvu attia cannī ìcī athio:* Eeti cī avī attia ìcī athio, avī nē ngatī bulēnto kī ngatī tirtheto.

⁴⁴ “Mī avvū Davide ññōñō ethei ne, ‘Makayyioit,’ ñthōng naboo ikiyyia ñthĩ nē ngērtĩ Davide kuu?”^v

Yesu kĩ limanniok cĩk Ngiran cĩ Mutha

(Bēl Matewo 23:1-36; Marĩkō 12:38-40)

⁴⁵ Ma balna thēk ngaanĩ athĩknē eeta vėlēk, irionĩk Yesu wobjiak ethek ne, ⁴⁶ “Egeenyit niigia, eet wūk gōō alimaneei eet Ngiran wo jurrung. Amīnan nēēgē ngatĩ irianĩ ceremuanĩy ĩcĩk òkōmĩ kak, ñthōng idimito kĩthaacō eeta ngatĩ tūwēntō kĩ ngatĩ òvvō attē taabitēy ĩcĩk ootinu Ciithēnēy ĩcĩk Lawintak, ñthōng kĩ ngatĩ adai eeta peyian. ⁴⁷ Ēēn nēēgē eet cĩk ĩtdany ngaay cĩk bōyyĩk ciitha ñthōng agurrei nēēgē lawinit kuumuc nyatarka adiim ēyēla eleeti. Uuki katĩ eeta cĩk ògōōn kete òrrōt kūdūt.”

Anyinit cĩ ngaa cĩ bōyyĩ

(Bēl Matewo 12:41-44)

21 Ma balna mĩ òdōng Yesu kēbērē wo, acĩn kēnnē balliok ògōgĩ atdukeei anyinit locibirowa ĩcĩ arĩcē eeta nyarobinya cĩk Ciith cĩ Nyekuco. ² Ēbēk kuumuc ngaatĩ atdūkēcĩ ngaa cĩ bōyyĩ ĩmma cĩ ēēn piryiait nyarobinya ramma. ³ Ngaatĩ ēthēcĩ eet ne, “Kaduwaccung dīdī, atdukeei ngaa cĩ bōyyĩ coo ēēn piryiait tōō nyarobinya cĩk ijaar cĩk eet vėlēk. ⁴ Ēngēra eeta cĩkō vėlēk anyinit cĩ atdukeei wo nyarobinyay ĩcĩgĩk thōng, ñthōng thĩ pĩrnanta cĩ ngaa cĩ bōyyĩ coo, atdukeei nē gii vėlēk cĩ woccia arũknĩ nēnē.”

Thaniniet cĩ Ciith cĩ Nyekuco

(Bēl Matewo 24:1-2; Marĩkō 13:1-2)

⁵ Ēkēēb balna wobjiaha gwuak gōōl cĩ ēngēncĩnĩ Ciith cĩ Nyekuco bĩyēnĩy ĩcĩk dīhĩmĩk òrrōt, ñthōng atanathō naboo anyinit cĩ anyiwothi Nyekuc. Ēdēcĩ kēnnē Yesu ññōgō ethei ne, ⁶ “Acĩnnu niigia bĩyēn nĩiko? Aku katĩ kōr cĩ athanĩnĩē nēēgē vėlēk kithii cĩ atadothii goonia tō. Athanni katĩ nēēgē vėlēk kĩ lōōcĩ ĩr.”

^v 20:44 ‘Makayyioit,’ ñthōng naboo ikiyyia ñthĩ nē ngērtĩ Davide kuu?: Ēēn Yesu ngērtĩ Davide nyatarka balna arittiy nē ēēn et cĩ olli tatūga ĩcĩ Davide. Baa nga kitirriay Yesu ēēn balna nē Ngērtĩ Nyekuco kĩ Nyekuc Baatĩnnĩ tammuatiddina. Ēēn balna nē Tengenyoit cĩ kaal vėlēk, ñthōng thĩ ēēn nē balna Makayyioit cĩ Davide.

Pīrnanēt cī katī aku

(Bēl Matewo 24:3-14; Marikō 13:1-13)

⁷ Ngaatī ajini nēēgē ĩnōōnō ēthēcī ne, “limannioit, aku katī edenyaiy yeliniti coo kaťingan? Kavvunna woccia katī kagayya kōr cī adīmanini thōōth coo kuu?”

⁸ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Uthutti eleeti cuguk kadi ngī igoollung eeta. Avvu katī eeta cīk meelik thaarīy ĩcīganīk athī ne, ‘Keeni na Kiristo,’ ĩthōng ‘Ōbōwē kōrra.’ Nyī owobju ĩnōōgō. ⁹ Mī ithiktu jōrēnīn, cīk ukōnē lōōcī ĩmma kī looc ĩmma, kī eet cīk uukōy nyaguana looca ĩcīnīng, nyī ongolinu. Avvu nōōnō katī thēk edenyaiy kaala cīkkō ĩcī owu ngaanī kedenyaiy deciantī cī loocu.”

¹⁰ “Uukōy katī loociowa kī loociok ōōgī, ĩthōng uuktōy kabiconīnē kī kabiconīnē ōōgī. ¹¹ Aku katī kirikirihī cī obbi, kī butuny, kī moorithiok cīk gerthek wak, kī kaal cīk eyeliay cīk obbitik tammuatiddina.

¹² “Īthōng thī ōwa ĩcī ngaanī kedengciai kaala cīkkō, agamnyung katī nēēgē agiitia, ĩthōng ogorgorantunga. Ovoyyung katī bīlnēta Ciithēnēy ĩcīk Lawintak, ĩthōng aryiwung kijana, ĩthōng ayaktawung kēbērēnīy ĩcīk alaanelu kī gaala cīk obbitik nyatarka thar cīganīk. ¹³ Īthōng katī ēēn thōōth coo avuthit cunung cī aduwacu niigia ĩnōōgō leminīt cunung. ¹⁴ Īthōng thī, nyī omothinu thōōth cī katī ōvvō aduwuanu, kī katī eliy niigia lokika.

¹⁵ Kanyung katī na gēēnyīth cī athii cī ullu eeta cīk, abīlnung wo ngatī athīknī kōdē ngatī aduwuanu. ¹⁶ Ovolongung katī baajigu, gotoonogu, tionniok kī goonogu kir, ĩthōng katī uruktung agiitia ōōgī adait. ¹⁷ Aaburneccung katī eeta vēlēk nyatarka aneeta.

¹⁸ Īthōng thī, athii nēnnē katī ĩmatot kaganoko cī ooti cuguk cī athii. ¹⁹ Ībīlīt tirthēta kī katī umuddia rūgēt.

Thaniniet cī Yeruthalēmī

(Bēl Matewo 24:15-21; Marikō 13:14-19)

²⁰ “Mī icintu Yeruthalēm ĩlikta nyīcēkērī, agaac thēk ngatī ĩthī ōjōōn oyointi cī Yeruthalēmī. ²¹ Anycīk eet cīk aatī Yudea kivirit kōtōdīt thiryiok, ĩthōng anyciwu cīk aatī ōlōō cī gaalawu kōōt ngatīvōrī. Anycīk cīk attīyya korookjiowēy kabanyca athii cī avvu ēhēēt kōrōok cī gaalawu. ²² Nyatarka ēēn coo kōr cī uukwēnīt cī katī aku kī balna ngī eheddi Nyaragawa cī Nyekuco baa

lōōla. ²³ Gērtha thēk katī ōrrōt wathinniwēy nīkē kī ngaay cīk anyakcie kōdē cīk ōrōktī doolia! Avī katī pīrnanētī kī uukwēnīt cobbi ōrrōt kī eet cīkkō. ²⁴ Aruwue katī eeta gwuak nyetubanyay. Īthōng katī ōōt gwuak kījana loociowēy ĩcīk rēēng. Avvu katī agam Yeruthalēm eeta cīk athii cī ēēn Yudei, kuumuc kēlēntōy kī itin cīnīng.

Katī ngī iliba Ngērtī Eeto

(Bēl Matewo 24:29-31; Marīkō 13:24-27)

²⁵ “Eyeliay katī kaala cīk gerthek kōrra kī nyīlōwa, ĩthōng kī mūnyūnyēy. Īthōng loociowa loota ngato, ongollie katī eeta gerenyi kī rowi cī ĩnganna bulucuanīy kuumuc kērēk gii cī woccia adīmāni. ²⁶ Avaalīth katī eeta nyatarka tongolinit kī ngatī ongolini gii cī aku looc vēlēk nyatarka ōmmōtī katī kaala vēlēk cīk aatī tammuatiddina. ²⁷ Ma katī wathinniwēy nīkē, acīn katī eeta Ngērtī Eeto ngatī akuni diitha, tirthēta kī bulēnta cobbi ōrrōt. ²⁸ Mī icintu ētērēktaī kaala cīkkō edenyciay, ĩtīngath aavut vīrīngīng nyatarka ōbōwē kōr cī elianu niigia.”

Liman cī mūnēco

(Bēl Matewo 24:32-35; Marīkō 13:28-31)

²⁹ Ngaatī aduwacī nē ĩnōōgō thōōth cī owovothi cī alīta eet ethei ne, “Ahadit da mūnēc kī kēēn nīko vēlēk. ³⁰ Mī icintu ōōt ukullia ballōwa, agayyu iittu ne ōbōwē lōōlō. ³¹ Kī yoko wo buu, mī icintu edenyciay kaala cīkkō, agaac ngatī ĩthī ōjōōn kabicocī cī Nyekuco.

³² “Kaduwaccung dīdī, athii katī cī adaaī eeta cīk erkinya cīkkō wo vēlēk kuumuc kivitia kedenyciay kaala cīkkō. ³³ Athii katī tammutiddin kī looc cī aatī kūdūt, ĩthōng thī, avī katī thōōth cannie kūdūt.

³⁴ “Nyī atumaninu gōōla cī nga amuwu duwēnīt kī wūdēnīt kōdē ahaddu thōōth cī rūgēt cunung, nyatarka alibacung katī kōr cī decianto nīco noko ōgōōn kī nyeritiewa. ³⁵ Nyatarka alibai katī thēk eet vēlēk cīk aatī loota ngato vēlēk. ³⁶ Aavut dōkīthī vīrīngīng, ĩthōng alayyiowu kī katī woccia ilittia kaal cīk avvu, ĩthōng kī katī ivitia uuluoy ngatī abīlnu nguuma cī Ngērtī Eeto.”

³⁷ Ōkkō balna aliman Yesu eet Ciitha cī Nyekuco wathinniok vēlēk, ithōng ma ithī jiatīn, ūūk atangua thiira ĩcī Olivi. ³⁸ Īthōng balna avvu eeta vēlēk ngerenniet kivitia kīthīraritō ĩnōōnō Ciitha cī Nyekuco.

Ēlēm Yudathī ngatī ōvōlōngī Yesu

(Bēl Matewo 26:1-5; Marikō 14:1-2; Yōane 11:45-53)

22 Ma balna ngī ōbōwē kōr cī Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt,^w cī athī thar Kōr cobbi cī Ngōthio, ² Ivitia idimito makayyiowa cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiranak gōōl cī woccia aruui nēēgē Yesu. Nyatarka balna amūdaai ongollie nēēgē eeta.

³ Ngaatī ēktī Thīttanī Yudath cī athī Ithkariot tionniai ĩcīk ēēn ōmmōtō kī ramma ēē. ⁴ Ma natē, ūūk ūrībōthīk Yudathī makayyiok cīk paadīrnyawu kī gaala cīk nyīcēkeru cīk ēbēk Ciith cī Nyekuco, ngaatī atukwuanī gōōl cī katī ōvōlōngī nē Yesu. ⁵ Ma balna ngī athīrar nēēgē thōōth cī Yudathī wo, ebelbelit ōrrōt ngaatī ēlēmī ngatī anyīcē ĩnōōnō nyarobinya. ⁶ Ngaatī ēlēmī Yudathī nyarobinya, ithōng ērēpan gōōl cī woccia anyīcē Yesu kagamē gōōla cī athii cī aga eeta vēlēk.

Daainit cī Makayyiokto cī utdurēi

(Bēl Matewo 26:17-25; Marikō 14:12-21; Yōane 13:21-30)

⁷ Ma balna ngī arawak kōr cī Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt tō kī kōr cī apaini nyion^y cī ēēn gii cī cavīto cī Kōr cobbi cī Ngōthio, ⁸ ikiyyia ition Yesu Pētūrū kī Yōane ethek ne, “Ōōt ĩdīmmanṭēk Kōr cobbi cī Ngōthio kīi katī kadaait kōdōwē.”

⁹ Ngaatī ajini nēēgē ĩnōōnō ēthēcī ne, “Adīmnyēt yoko niia ageeta koottia kīdīmanteea ngatdang?”

^w **22:1** *Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt*: Adīman balna eeta cīk Yudei peyian coo, wathinniok tūrgērēm kīi kahaddiaī itin wū balna ēēlanē Nyekuci oo baatī baatī baajigi cīgīk, nyakapanthētina Ijiba. Ēēn kōr cī Ngōthio wo kōr cī ēēn codoi cī Peyian coo. Angiranni balna ngatī aduwi Yudei ahat cī avaaadiay cī ayak nyīgīt wathinniok tūrgērēm. Bēl Nyaraga cī Lughitho 13:1-10.

^y **22:7** *Nyion*: Aduwaai balna Nyekuci Mutha ennei ne, abūnna thēk ma ngī apaei eeta nyion Nyekuc kīi katī kēnyēēi nē gerthetin cīnīng. Īnōōnō thī cī avēēnī Yesu a ne Nyion cī Nyekuco nyatarka itiona Nyekuci ĩnōōnō kikiyyia kadaak kīi kūtūūny gerthetin cīnac. Bēl Nyaraga cī Marikō 14:12; Luka 22:7; Yōane 1:29-35; 1 Korinto 5:7; 1 Pētūrū 1:19.

¹⁰ Ēdēcī nē ĩnōōgō ethei ne, “Mī iithioyyu kōrōōk cī gaalawu, arumonu katī kī et ĩmma cī ōdōng deere cī maamu. Owobit ĩnōōnō kuumuc karawothīk kōrōōk cī ōkkō iithio nē. ¹¹ Īthōng ottu entewu baatī olu ne, ‘Athī limannioiti ne avī ciith cī kerenniwu ngatdang, cī katī kadaaē na Kōr cobbi cī Ngōthio kī wobjiak ciganīk?’ ¹² Ōkkō katī eyelecung nē ciith cobbi tiddina cī ĩdīmanothīk vēlēk. Ōōt ĩdīmāntēk daainit natē.”

¹³ Ngaatī ōvōyyī Pētūrū kī Yōane, ĩthōng umuddiothīk kaal vēlēk aatī kī viyyio ngī aduwaai Yesu ĩnōōgō, ĩthōng ĩdīmāntēk daainit cī Ngōthio natē.

¹⁴ Ma balna ngī arawak itini, ōōt uduktūy Yesu kī tionniak cīgīnīk. ¹⁵ Ngaatī ēthēcī Yesu ĩnōōgō ne, “Kadiimi thēk viyyio na kadak Kōr cobbi cī Ngōthio wo, kōdōwē kī agiitia nga kacanane na. ¹⁶ Nyatarka kaduwaccung dīdī, athii katī na cī kadaaī Peyian ĩmma naboo kūdūt gii ngī ikiyyia edenyiay kabicocī cī Nyekuco.”

¹⁷ Ma natē, ĩdīma lōkūlkūl cī ayak vīnō, ĩthōng agatana, ĩthōng ethek wobjiak ne “Irot lōkūlkūl coo ūwīdīt niigia vēlēk. ¹⁸ Nyatarka kaduwaccung dīdī, athii katī na cī kawudi mērtē cī vīnōwo naboo kūdūt gii ngī ikiyyia kabicocī cī Nyekuco.”

¹⁹ Īthōng ĩdīma naboo ahat cī avaadiay ĩthōng agatana. Ma natē, apak ĩthōng anyīk ĩnōōgō ethek ne, “ēlē cannī coo cī anyīwothicung agiitia, uduit kī katī gōō ahaddiahangu aneeta.”

²⁰ Ma vurtia cī edecciā daainti, ĩdīma lōkūlkūl ĩthōng ĩthī ne, “Ēēn lōkūlkūlī coo ngērēmngērēm cī jōr cī biyyie ciganīk^z cik katī ērēna nyatarka agiitia. ²¹ Īthōng yoko, karūmēna na kī et cī katī ovolongia aneeta wo lobela cī kaduwēnī wo. ²² Īthōng dīdī, adaaī nēnē katī Ngērtī Eeto kī balna thēk mī aduwaai, ĩthōng atdukai thī katī pīrnanētī cobbi ōrrōt et cī ōvōlōngī ĩnōōnō wo.” ²³ Ngaatī arahānī wobjiaha ajinōōnī nyaguana athī ne ngēnē woccia katī kōrgēna cīnīng cī aticcan thōōth coo wo.

^z **22:20** *Ngērēmngērēm cī jōr cī biyyie ciganīk*: Anyi balna Nyekuci Ngiran cīnī Mutha, kī katī kotodongtek eeta cik Īthraīlī ētha kī kucuwuantek tōmōnya kī katī kūtūnyītō biyyieta ĩnōōgō kī callē gerthetina icīning. Kaala cik todongintiak wo, acin daaith cī katī aku cī Yesu kuruca cī ēnnē nē Nyion cī Nyekuco. Biyyieta cik todonginit cīnī cī ēēn codoi wo, cī ūngnīcē katī eet cik ēlēmī ĩnōōnō gerthetin cīnīng. Bēl Nyaraga cī Lugitho 24:8; Levitikh 16:11-19; Matewo 26:28; Marikō 14:24; Luka 22:20; Heburu 9:20.

Ēpēkantōōi wobjiaha makathīt

²⁴ Ma naboo natē noko, ēpēkantōy wobjiaha mīn nyatarka thōōth cī et cī woccia makī kōrgēna cīnīng.

²⁵ Ngaatī ēdēcī Yesu īnōōgō ēthēcī ne, “alaanēta cīk eet cīk athii cī ēēn Yudei atīnganei eet cīk agam nēēgē thōōth, īthōng makayyiowa cīk tirtik, avvū eleeti cīgīk athī ne gōōnōgī eet vēlēk.

²⁶ Īthōng thī, nyī attiyyu niigia buu kī nēēgē. Anyīk et cī makī kōrgēna cunung kaavu kī logoo cī dīcī, īthōng anyīk et cī ēēn makayyioit kōrgēna cunung, kī ticciannioit. ²⁷ Et cī makī woccia yoko jang, cī avī lobela kōdē et cī aticanothi eeta? Athii woccia cī ēēn et cī avī lobela? Īthōng thī, kaavē na buu kī agiitia kī eeti cī aticanothi eeta.

²⁸ “Eeginnu niigia eet cīk karūmē kī aneeta pīrnanta cannī.

²⁹ Īthōng yoko, kanyung na agiitia kabicoc, kī balna mī anya aneeta Baangī kabicoc, ³⁰ kīī katī ivitia uduktoī, īthōng uwuddiewu lobela kabicoca cannī, īthōng aavuttu taabitēy īcīk engeru thōōth cī tatūgēt cīk Īthraīlī cīk ēēn ōmmōtō kī ramma.”

Atīmanni katī wobjiaha cīk Yesu

(Bēl Matewo 26:31-35; Marikō 14:27-31; Yōane 13:36-38)

³¹ Ma natē, īthī Yesu ne, “Thimone, Thimone, adiiim Thīttanī igoollung agiitia codoi codoi kī gōō ma ngī egeeli teddioiti kavirok cīk labinu tuu. ³² Īthōng thī kalawowi na aniitia Thimone, kīī katī kōkōm leminiti cunnie. Īthōng mī ōbōda kī aneeta, ēēl gotoonogu buu.”

³³ Ēdēcī kēnnē Pētūrū athī ne, “Makayyioit, kadīmanōthii na ngatī kirioi kōvvōyyī kī aniitia kījana kōdē kadaaīt kōdōwē.”

³⁴ Īthōng ēdēc Yesu ethek ne, “Kaduwaci dīdī, Pētūrū ōwa cī ngaanī kōrōōi tūwūlūcī cī owu lootha ngerenniet, ēpēkana katī niia aneeta ngōnana iyyio, athī ne athii cī agayyanī.”

³⁵ Ngaatī ajini Yesu īnōōgō ēthēcī ne, “Balna ngī kitionnung na agiitia athii locibironya cīk nyarobinyawu kōdē dongokua cīk ceremuanu kaganoko kōdē nakavacīt, athiinung da gimma tō?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Athii tō.”

³⁶ Īthōng ethek nē īnōōgō ne, “Īthōng thī yoko, mī ayakcu locibironya kī dongokua kī nyarobinya, otti īthōng mī athii cī ayakcu nyetubanya, utuyyioi ceremua cuguk ōōgī, īthōng

utuyyiwu nyetubat codoi. ³⁷ Īdīmanit kete nyatarka eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, ‘Ekebothi balna nē eet cīk adīman thoothonniok cīk gerthek eetīnēy.’ Ōthōōth balna thōōth coo thōōth cannī, īthōng aku thēk katī edenyaiy kī dīdī tamanoko.”

³⁸ Ēdēcī wobjiaha īnōōnō ethei ne, “Makayyioit, cīn nōōnō, nyetubanya ramma cīkkō.”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ūwūpana.”

Alawōy Yesu Thiira ĩcī Olivi

(Bēl Matewo 26:36-46; Marīkō 14:32-42)

³⁹ Ma natē, ūūk alawōy Yesu kī gōō dōkīthī thiira ĩcī Olivi. Ōwōb balna wobjiaha cīgīnnēk buu īnōōnō. ⁴⁰ Ma balna ngī ōdōlanit nēēgē nginicē, ethek nē īnōōgō ne, “Alayyiōy kī katī athii cī atīmaninu.”

⁴¹ Ngaatī avījaī Yesu ōkōyyī kabanyca kīdīc, īthōng akat kuthungti alawōy īthī ne, ⁴² “Baang, mī adiimi, dīm lōkūlkūl cī pīrnanēt coo^a wo ngatīvōrī, īthōng thī nēnnē, dīman kīcī adiimi niia athii cī ēēn kīcī kadiimi nana.”

⁴³ Ma natē, ilibak īnōōnō anjīlo cī aku tammuatiddina, īthōng ikiyyia anyīk īnōōnō tirthēt. ⁴⁴ Īthīrarīk balna nē cērētōn īthōng alawōy ōrrōt kuumuc kītilantiak mūlūwa cīk ōgōōn kī biyyieta looc.

⁴⁵ Ma balna ngī ĩtīnga nē ngatī alawini natē ēē, īthōng ūūk ĩcī attē wobjiaha, arubothi kēnnē eet cīk agamta kīnyaha nyatarka ipiryia mothinit. ⁴⁶ Ngaatī ēthēcī nē īnōōgō ne, “Ītīngath alayyiōy kī katī athii cī atīmaninu.”

Agamē Yesu

(Bēl Matewo 26:47-56; Marīkō 14:43-50; Yōane 18:3-11)

⁴⁷ Ma balna nganī ōthōōth Yesu, alibiai kēnnē meelitini cī ayaha tionniaiti Yudathī wū balna ēēn tionniait tionniai wūk ēēn ōmmōtō kī ramma īnōōnō. Kīi kedecek Yudathī kūūk kūcūcū īthōng ĩthaa Yesu. ⁴⁸ Ma natē, ĩjin Yesu īnōōnō ethek ne, “Yudath, ōvōlōngē niia Ngērtī Eeto thawintia?”

^a **22:42** *Lōkūlkūl cī pīrnanēt coo*: Ma ngī ōthōōth Yesu thōōth cī lōkūlkūl coo wo, ōthōōth nē thōōth cī pīrnanēt cīnnī kī daaith cīnnī.

⁴⁹Ma balna mī acīn wobjiaha ngatī katī akuni gerthetini natē wo, ijinit īnōōnō entek ne, “Makayyioit, kētērēktiaha jore nyetubanyay īcīgak wo?” ⁵⁰Ngaatī annanī wobjiaiti īmma kītat cī athiit cī athio cī nyakapanakto^b cī paadīr cobbi^c noko pacak.

⁵¹Ma natē, ethek Yesu ne, “Ūūdūta!” Ngaatī awumi nē kītat cī et nīcē kūbūna.

⁵²Ma natē, ijin Yesu makayyiok cīk paadīrnyawu kī gaala cīk nyīcēkeru cīk ēbēk Ciith cī Nyekuco kī makayyiok cīk eetu ethei ne, “Nyia ivitia kī aneeta nyetubanyay kī tēlēēitēy kīcī keeni et cī gērthē wo? ⁵³Ma kīi gōō karūmē na kī agiitia dōkīthī reerunga cī Ciith cī Nyekuco, īthōng athii eeti cī awumnya buu tō. Īthōng monogo itin cunung coo cī agammī muwuri looc wo.”

Ēpēkan Pētūrū Yesu

(*Bēl Matewo 26:57-58; Marikō 14:53-54, 66-72; Yōane 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴Ngaatī agammī nēēgē Yesu, īthōng otti īcī kōrōōk cī paadīr cobbi. Ōwōb balna Pētūrū īnōōnō rēēna. ⁵⁵Ma balna ngī ōōt avaadiay eeta guo kōrgēna ngatī reerung natē, ūūk Pētūrū buu īthōng ūūk aavutō kī īnōōgō kōdōwē loota natē. ⁵⁶Ma natē, īcīn būwēēcī īmma cī ēēn ticciannioit īnōōnō ngatī guyyio natē. Ma banna mī acīn būwēēcī neccie īnōōnō jurrung ēē, īthī ne, “Arūmē balna eeti coo kī Yesu.”

⁵⁷Ēpēkan kēnnē Pētūrū athī ne, “Nгаа coo, athii na cī kagga īnōōnō.”

⁵⁸Ma vurtia kīdīc, annōnī eeti īmma kī īnōōnō kēbērē noko kurukumuk ngaatī athīnnī ne, “Iriokcu baa gōō niia buu kī Yesu.” Ēpēkan Pētūrū noko athī ne, “Laang kamiri nana.”

⁵⁹Ma vurtia cī itin codoi, ōbōdēcī eeti īmma naboo athī ne, “Lōgōth, iriok baa gōō eeti coo kī Yesu kōdōwē dīdī nyatarka ēēn nē et cī looc cī Galilei.”

⁶⁰Ōbōdēcī Pētūrū athī ne, “Laang, ērēkca thōōth cī othoothi niia wo.” Ma balna nganī aduwa nē thōōth coo, ōrōk tūwūlūcī cī owu.

^b **22:50** *Wobjiaiti īmma kītat cī athiit cī athio cī nyakapanakto:* Ēēn balna wobjiaiti coo Pētūrū. Bēl thōōth coo Nyaragawa īcī Yōane 18:10.

^c **22:50** *Paadīr cobbi:* Maka paadīrī cobbi ijiar gōōnōgī vēlēk, nyatarka īnōōnō dōō cī ēhēēt Ciith cī Nyekuco kōr codoi doo erkita. Ēhēēt paadīrī cobbi Ngītī Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt wo katī ngī ōkō ayawothi Nyekuc biyyie cīk ēēn kaal cīk cavawu cīk enyeeinie thoothonniowa cīk gerthek cīgīnnēk kī cīk eetu. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 16; Heburu 9.

⁶¹ Ma natē, umuudie Makayyioiti, ithōng ēdēnya Pētūrū, ngaatī ahadanī Pētūrū thōōth wū balna aduwaai Yesu īnōōnō ethei ne, “Katī ngaanī kōrōōk tūwūlūcī cī owu lootha ngerenniet, ēpēkanna katī niia aneeta ngōnana iyyio.” ⁶² Ma natē, ūūk Pētūrū ngatīvōrī, ithōng ūūk utulu ōrrōt.

Atararyi nyīcēkērī Yesu

⁶³ Ngaatī arahanī nyīcēkērī uuki Yesu ithōng atararyi īnōōnō. ⁶⁴ Ammūt balna nēēgē īnōōnō kēbērē, ithōng entek ne, “Duwaacet da ngēnē cī uukci aniitia wo?” ⁶⁵ Ngaatī adaacī īnōōnō thoothiowēy īcik meelīk ōrrōt.

Ijinit Pīlatō kī Ērōōd Yesu

(*Bēl Matewo 26:59-66; Marīkō 14:55-64; Yōane 18:19-24*)

⁶⁶ Ma balna ngī iliba kōr ngerenniet, ulluttīay makayyiowa cīk eetu kī makayyiok cīk paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiranak ngatī odoi doo, ngaatī ayahacī eeta Yesu īnōōgō. ⁶⁷ Īthōng ijinit īnōōnō entek ne, “Mī eni Kiristo dīdī duwaeta.”

Ēdēcī Yesu īnōōgō ethei ne, “Yoko kuduawawunga, athii woccia cī elemnyu, ⁶⁸ Īthōng yoko kijinung na agiitia, athii woccia cī ēdēcangu. ⁶⁹ Īthōng thī ithianaī kōr coo, avī katī Ngērtī Eeto attia īcī athio^d īcī Nyekuc cī tiiri.”

⁷⁰ Ngaatī ajini nēēgē īnōōnō ēthēcī ne, “Eni niia Ngērtī Nyekuco?”

Ēdēcī Yesu īnōōgō ethei ne, “Edemtiwu.” ⁷¹ Ma natē, iitō nēēgē ne, “Nyia kidimit eet cīk woccia ngaanī aduwacet thoothonniok ōōgī naboo wo? Ma kī kīthīraritō uduwa nē kūtūga cīnī mīn wo.”

Ijin Pīlatō Yesu

(*Bēl Matewo 27:1-2, 11-14; Marīkō 15:1-5; Yōane 18:28-38*)

23 Ngaatī īnganni meelitini cī balna aatī lokika ēē vēlēk, ithōng otti Yesu īcī Pīlatō. ² Īthōng araktaī ōvōlōngtī īnōōnō īcī Pīlatō iitō ne, “Kamūdaca et coo adiim anūmnūmman eet cīgaak kīkothia jore. Īthōng naboo ūnūmnūman eet ethei ne,

^d **22:69** Attia īcī athio īcī Nyekuc: Eeti cī avī attia īcī athio, avī nē ngatī bulēnto kī ngatī tīrtheto.

nyĩ adūmanecu alaan cobbi cĩ Rūma mūcūrūrū, ìthōng òthōòth athĩ ne, keeni nē Kiristo Alaan.”

³ Ngaatĩ òkkō ajini Pīlatō Yesu èthēcĩ ne, “Eeni niia alaan cĩ Yudei?”

Èdēcĩ Yesu athĩ ne, “Ìi, ògōön kīcĩ aduwa niia wo.” ⁴ Ma natē, uduwak Pīlatō makayyiok cīk paadīrnyawu kī meelitin ethek ne, “Athii thōòth cĩ gērthē cĩ kamūda na cĩ ēgērēthan eeti coo tō.”

⁵ Nga kēggē atīnganei nēēgē thōòth noko athĩ ne, “Akanēcĩ nē eet kuktoy limana cīnnĩ looca cĩ Yudea, arahanĩ Galilea ìthōng karawothīk Yeruthalēm.”

Ayaktak eeta Yesu Ērōöd

⁶ Ma balna ngĩ athīrar Pīlatō thōòth coo wo, ìjin nē meelitin kūrūbta katĩ ngĩ ēēn Yesu Galilenit. ⁷ Ìthōng ma balna ngĩ amūda nē ngatĩ akuni Yesu ĭcĩ Galilea natē, itionīk ìnōönō kūūk ĭcĩ alaan cĩ athĩ Ērōöd cĩ balna avĩ Yeruthalēma wathinniok nīlkē.

⁸ Ma balna ngĩ acīn Ērōödĩ Yesu natē ēē, ēbēlbēl òrrōt nyatarka balna gōō adiiim acīn nē ìnōönō. Adiiim balna nē acīn Yesu

© 1996 David C. Cook

Ngaatĩ amīnyĩ nyīcēkērĩ Yesu (23:11)

nyatarka athīrar nē athī ne aticcan nē thōōth cī adiccē eeta.
⁹Ma natē, ijin Ērōōdī ĩnōōnō thoothonniok cīk meelīk ōrrōt,
 ijak kēnnē Yesu ĩnōōnō tiv noko. ¹⁰Abīlī balna makayyiowa cīk
 paadīrnyawu kī limanniok cīk Ngiranak natē, ōvōlōngī ĩnōōnō
 thoothiowēy ĩcīk meelīk ōrrōt. ¹¹Ngaatī amīnyī Ērōōdī kī nyīcēkēr
 cīgīnīk Yesu, ĩthōng adacītō thōng. Ma natē, itihimteei cērēm cī
 dīhīmī, ĩthōng itiontīk kimirie kūūk ĩcī Pīlatō. ¹²Ivitia balna thēk
 kōr nīcē, agayyiōy Ērōōdī kī Pīlatō nyatarka aburnōy balna ĩcī
 owu.

Etehedothīk Yesu daaīth

(Bēl Matewo 27:15-26; Marīkō 15:6-15; Yōane 18:39-19:16)

¹³Ma natē, ūtūvwūwa Pīlatō makayyiok cīk paadīrnyawu kī
 cīk eetu, ¹⁴ĩthōng uduwak ethek ne, “Ayahacangu niigia aneeta
 et coo athinnu ne anūmnūmman eet kīkothia jore. ĩthōng
 yoko, kijiowa na jurrung kēbērēnīy ĩcīguk, ĩthōng kūmūda
 amīrī thōōtha cī abīlnu niigia ĩnōōnō wo. ¹⁵Athii Ērōōdī buu
 cī amūda thōōth ĩmma, ĩnōōnō thī cī itionanē ĩnōōnō kōbōda
 kī agiitia wo. Icintu yoko niigia buu athii thōōth cī ēgērēthan
 nē cī woccia aruwēēnī tō. ¹⁶Kamuui woccia thēk katī uuki
 kaganoko, ĩthōng utungothiha.” ¹⁷Amūdaai da balna gōō oōga
 Pīlatō et cī avī kijana codoi doo cī adiiim meelitini koogiay Kōr
 cī Ngōthio.

¹⁸Ma natē, acalcal meelitini ĩtō ne, “Nyī ungni, anyīk thēk
 kuruwue! Ōgaēt Barabath!” ¹⁹Ariwothi balna Barabathi kījan
 nyatarka balna ĩkōthanē nē jore ōlōō cī gaalawu ĩthōng uruk eeta.

²⁰Adiiim balna ngī ungni Pīlatō Yesu, ngaatī ajini meelitin
 naboo. ²¹Nga kēnnē acalcal nēēgē noko kīdītē lōōcī pīd athī ne,
 “Otoddoyyiek ĩnōōnō kurucea! Otoddoyyiek ĩnōōnō kurucea!”

²²Ngaatī ajini Pīlatō ĩnōōgō ngōnana iyyio ēthēcī ne, “Nyia?
 Ēgērēthan eeti coo nyia? Athii gii ĩmma cī kamūda na cī ēgērēthan
 eeti coo tō. Mī ōgōōn noko, kanyi katī na ĩnōōnō kuukie, ĩthōng
 utungothiha.”

²³Acalcal kēnnē nēēgē ōrrōt atīnganei thōōth athī ne adiiim
 thēk Yesu kōtōdōwē. ²⁴Ngaatī ēlēmī Pīlatō thōōth cīnīng wo.

²⁵Ma natē, oōga et wū balna ariwothi kījana, nyatarka thōōth
 cī ĩkōthanē nē jore et wū balna adiiim meelitini koogiay, ĩthōng
 anyīk ĩnōōgō Yesu kadaktī gii cī adiiim nēēgē.

Ōtōddōwē Yesu kurucea

(Bēl Matewo 27:32-44; Marikō 15:21-32; Yōane 19:17-27)

²⁶ Ma balna ngī ōvōyyī nēēgē Yesu, agammit nyīcēkērī et ĩmma cī athī Thimone cī looc cī Cirene cī balna aku ĩcī manu, ĩthōng ĩtīngantēk kōdōng kuruce kowobi Yesu. ²⁷ Ōwōb balna meelitini cī obbi ōrrōt Yesu vurtia aatī balna ngaay cīk alu jiena nyatarka ĩnōōnō. ²⁸ Ngaatī amuudēnē Yesu ĩthōng ethek ĩnōōgō ne, “Ngaay cīkkō Yeruthalēmī wo, nyī aluyyiangu aneeta. Utuluth eleeti cuguk kī dōōlī cuguk. ²⁹ Nyatarka aku katī kōr cī katī athinnu ne, ‘Anyīk kagatantē ngaay cīk abīlī athii cī ariti, kī keethin cīk ngaanī kotorkoyyie!’ ³⁰ Ma natē, ‘Aduwaai katī nēēgē thiryiok cīk obbitik ethei ne,

“‘Ummunycetu!’

Īthōng naboo entek thiryiok cīk kīdīk buu ne, ‘Ulugunycetu baai!’

³¹ Yoko kēnnē mī aticcan eeta cīk maacīk kaal cīkkō ngaanī cūlak kēēt wo, ma kēnnē thēk katī mī ō-dōwa?”^e

³² Ayahiay balna naboo eeta gwuak buu cīk ēēn ramma cīk ēēn eet cīk gerthek kivitia kuruktie. ³³ Ma balna ngī ōdōlanit ngītī athī, “Amēēn cī ōō cī eeto,” otoddoyyiek nēēgē Yesu kurucea kī eet cīk gerthek cīk ēēn ramma ēē. Ododdi ĩmma ĩcī athiit cī athio, ĩthōng otoddoyyiek ĩmma ĩcī athiit cī angēttio.

³⁴ Ma natē, ōthōōth Yesu ĩthī ne, “Baang, tamatīk ĩnōōgō, nyatarka athii cī aga nēēgē thōōth cī aticcan wo.” Ma natē, engerit nēēgē ceremua cīgīnik gōōla cī amīnyī lirlir.

³⁵ Aranni balna makayyiowa cīk eetu Yesu kēbērēnyī ĩcīk meelitin cī balna abīlī natē athī ne, “Ma kī gōō ělla nē eet dōkīthī, anyīk thī da wanīco kēēl ělē cīnnī kōr coo katī ma ngī ēēn nē Kiristo cī ēbēra Nyekuci.”

^e **23:31** *Ma kēnnē thēk katī mī ōdōwa:* Thōōth cī athī ketee wo athī ne, “Ma ngī aticcani thōōth coo kī et cī emeryi kaganoko ahaddu niigia nyia woccia katī cī adīmanothi et cī abaca thōōth?”

³⁶ Ngaatĩ avvunni nyĩcěkěĩ buu, ìthōng imicci ìnōōnō, ìthōng anycĩk mērtē cĩ vīnōwo cĩ akaatĩ ³⁷ ìthōng ìitō ne, “Mĩ eeni alaan cĩ Yudei, ěla thĩ da ělē cunni.”

³⁸ Ma natē, eteheddik kuruce thōōth cĩ athĩ ne, “Alaan cĩ Yudei coo.”

³⁹ Ngaatĩ ěthēcĩ eeti cĩ gēthē ìmma cĩ adaac ìnōōnō ne, “Athii wōnō cĩ eeni niia Kiristo? Ěla thigia ělē cunni kĩ ageeta buu.”

⁴⁰ Egerenyeei kēnnē goonia ethei ne, “Athii niia cĩ ongollie Nyekuc? Athii cĩ acĩnĩ niia ngatĩ kuukēnē naaga kōdōwē kĩ et coo? ⁴¹ Kuuki naaga nyatarka thōōth wũ balna kēgērēthan naaga, ìthōng thĩ emeryi eeti coo kaganoko.” ⁴² Ngaatĩ ěthēcĩ eeti cĩ gēthē neccie Yesu ne, “Yesu, hadaha aneeta katĩ ngĩ ikiyyia tirthēta cĩ kabicoc cunni.”

⁴³ Ìthōng ědēc Yesu ìnōōnō ethek ne, “Kaduwaci dīdī, karūmē katĩ na kĩ aniitia kōr coo Paradithio.”

Daaĩth cĩ Yesu

(Bēl Matewo 27:45-56; Marĩkō 15:33-41; Yōane 19:28-30)

⁴⁴ Ma balna ngĩ aavu kōr tiddina, ìthĩ lōōcĩ vēlěk muwur baa ngĩ itini iyyio, ⁴⁵ nyatarka balna ikiyyia adaak kōrra. Ngaatĩ apaini

© 1996 David C. Cook

Ĕrēcē balna cērēm Ciitha ĩcĩ Nyekuco baa ngĩ adaak Yesu (23:45)

cērēm wū gōō ēngēr Ciith cī Nyekuco ĭcītō^s kōrgēna kīī ramma. ⁴⁶ Ngaatī avēēnī Yesu moloowa cobbi ōrrōt athī ne, “Baang, kariī na Ririwac cannī attia cunni.” Ma balna mī ōthōōth nē vēlēk, ikiyyia adaaha.

⁴⁷ Ma balna ngī acīn gaalinti cī nyīcēkeru thoothonniok cīkkō vēlēk wo, ĭdīhīth nē Nyekuc ĭthōng ĭthī ne, “Ēēn da thēk balna eeti coo et cī abūnna.” ⁴⁸ Ma balna mī ōvvō acīn eeta nginicē ēē, ĭthōng ĭcīnīt thōōth cī gērthē ēē, ivitia omothie kaburit thinneti ōrrōt ngaatī ōvōyyī korookjiowēy ĭcīgīk. ⁴⁹ ĭthōng balna nga abīlī eeta cīk aga ĭnōōnō rēēna natē ēbēk thoothonniok cīkkō. Aatī balna ngaay wūk ōwōba ĭnōōnō ĭcī Galilea buu natē.

Adawē Yesu

(*Bēl Matewo 27:57-61; Marikō 15:42-47; Yōane 19:38-42*)

⁵⁰ ĭthōng thī balna avī eeti cī abūnna cī athī Yothēbō, cī ēēn et cī meelitin cī makayyiok cīk eetu, ĭthōng balna ēēn et cī abūnna ōrrōt. ⁵¹ Athii balna nē cī adiiim thōōth cī aticcan gonogua natē ēē. Aku Yothēbō ōlōō cī gaalawu ĭcī Arimathea looca cī Yudea, ĭthōng balna ērē nē kabicoc cī Nyekuco kikiyyia.

⁵² Ngaatī ōkōyyī nē ĭcī Pīlatō, ĭthōng ūūk ijin ĭnōōnō ēlē cī Yesu. ⁵³ Ma natē, ikiyyia ara nē ēlē cī Yesu kurucea, ĭthōng ūimmūrmūran cērēma cī wuuni, ĭthōng arīk loowa^h cī adawuay bīīya. Look balna cī ngaanī karīwothīk ēlē cī et ĭmma kūdūt neccie. ⁵⁴ Kōr cī balna adīmanōthīcē eeta vēlēk neccie, nyatarka ōbōwē Kōr cī Yuwuthono ithianaī.

⁵⁵ Ma natē, owobit ngaay wūk balna iriowa kī Yesu, ĭcī Galilea Yothēbō kōōt kīcīnīt look kī gōōl cī arīwōthīcē ēlē ĭcītō. ⁵⁶ Ngaatī ōvōyyī ĭcī olu, ĭthōng ōōt aktaa ngooroc cī ōngōlī meedi. Ngaatī ayuwuthi Kōrra cī Yuwuthono kī balna ngī aduwa Ngiranī cī Mutha.

^s **23:45** *Cērēm wū gōō ēngēr Ciith cī Nyekuco ĭcītō*: Ciitha cī Nyekuco loota ngato, ēēn coo cērēm cī wuuni cī abung Ngīū Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt, nyatarka avī Nyekuci bulēnta natē. Paadīr cobbi dōō cī ēhēēt cērēm cī abung Ngīū Angiranni cī Dīhīmī Ōrrōt kōr codoi erkita dōkīthī, ayaha nē biyyie cīk kaal cīk cavawu, ĭthōng ēēl ngatī aavē Nyekuci kīī kūtūny gerthetin cī eetu vēlēk. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 16; Matewo 27:51; Marikō 15:38; Luka 23:45; Heburu 6:19-20, Heburu 9:1-7.

^h **23:53** *Loowa*: Adaweei baa gōō eeta cīk Yudei daackiak loowuanīy cīk adawuay bīīyēnīy kōdē ngilomitēy.

© 1996 David C. Cook

Udukiak eeta cĭk ěn ramma ngaay thōōth cĭ arŭknanĭ Yesu (24:6)

Ūrŭga Yesu Daaĭtha

(Bĕl Matewo 28:1-10; Marikō 16:1-8; Yōane 20:1-10)

24 Ma Lomidikawa¹ ngerenniet ngaanĭ, ĭtĭngathō ngaay ayait ngōōrĕn wŭk balna adĭmana, ĭthōng otti ĭcĭ loowu. ²Arubothi kĕnnĕ ěnyĕhĕ bĭi wŭ balna anyŭgĕnĕ look aavu kabanyca, ³ma balna mĭ ěhĕēt nĕĕgĕ ĭcĭtō wo, arubothi kĕnnĕ ithii ělĕ cĭ Makayyiokto Yesu. ⁴Ma balna ngaanĭ akulei nĕĕgĕ jien thōōtha ĭcoo wo, ilibtak eeta ramma nĭico noko cĭk, ahimit ceremua cĭk alanyĭt kĭi vōōrĭ pĕr, ĭthōng ĭbĭlĭt joonui ngatĭ attĕ nĕĕgĕ ěĕ. ⁵Ululit nĕĕgĕ ooti nyatarka ongollie nĕĕgĕ eet nĭikĕ, ngaatĭ ōthōōthĭcĕ eeta nekie ĭnōōgō ěthĕcĭ ne, “Nyia idiimit et cĭ arŭgĭ daackiaĭtō wo? ⁶Athii nĕ cĭ avĭ ngato. Ūrŭga nĕ daaĭtha. Ahaddia thōōth wŭ balna aduwacung nĕ balna ngaanĭ arumenu Galilea wŭ balna athĭ

¹ **24:1** *Lomidikawa*: Avvŭ Yudei kōr cĭ ōwōbĕcĭ Kōr cĭ Yuwuthono ěĕ athĭ ne, lōōcĭ codoi. Arŭkna Yesu daaĭtha kōrra cĭ ōwōbĕcĭ Kōr cĭ Yuwuthono cĭ athĭ Laarimi ne, Lomidika. Avvŭ Laarimi Kōr cĭ Yuwuthono athĭ ne lōōcĭ tōrkōnōm ĭthōng avvŭ Lomidika athĭ ne, lōōcĭ tŭrgĕrĕm.

ne, ⁷‘Anyiwothi katī Ngērtī Eeto athīnēī cīk eet cīk gerthek, īthōng otodowothīk kurucea. Ma kōr cī ēēn iyyio, arūkna katī nē daaītha.’” ⁸Ngaatī ahadanī banna nēēgē thoothonniok wū gīnnīk.

⁹Ma balna ngī oboddia nēēgē ngatī adawini Yesu ēē, ivitia uduktiak thōōth coo wobjiak wūk balna ēēn ōmmōtō kī codoi kī eet vēlēk. ¹⁰Athī balna ngaay cīkkō thar cīgīk Maria Madalēna, Jōanna kī Maria yaatī Jemithi kī tionniak ōōgī. ¹¹Akidan balna wobjiak cīkkō thōōth coo, nyatarka balna mī athīrar nēēgē ōgōōn kēnnē kīcī ēēn vōlōng kaganoko.

¹²Ma natē, ītīnga Pētūrū ivir ūūk īcī loowu. Ma baa mī arawothi wo, acīn kēnnē ceremua wūk balna amūrmūranini ēlē cī Yesu dō. Ngaatī angalīlēnī natē ērēk gii cī athī ne kīdīman vēlēk.

Urumtōy Yesu kī wobjiak ramma

(Bēl Marīkō 16:12-13)

¹³Ma kōr nīcē noko, ītīngathō wobjiaha ramma ōōt ōlōō cī athī Ēmmauth cī balna rēēnī cī ayak reenitin cī ēēn itinnya ramma wueeta kī Yeruthalēm. ¹⁴Ma balna ngaanī ēkēēb nēēgē thōōth cī daaīth cī Yesu ēē, ¹⁵ilibak Yesu īnōōgō, īthōng irioit kōdōwē. ¹⁶Īthōng athii balna cī aga nēēgē ngēnē nēnē.

¹⁷Ngaatī ajini Yesu īnōōgō ēthēcī ne, “Nyia thīnō cī othoothu niigia ngī owoyyu wo?”

Abilī kēnnē eeta cīkkō, īthōng avaracitō kangarunyanta nguumti. ¹⁸Ma natē, ēdēcī īmma cī athī Kileopath īnōōnō ethei ne, “Laang, aniiitia dō cī eeni kerennioit cī athii cī aga thōōth wū balibali othooththi wathinniwēy nīkē Yeruthalēma?”

¹⁹Ēdēcī Yesu ethei ne, “Nyia da?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Thōōth cī Yesu cī Natharētī, wū balna ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī tiiri ōrrōt thoothonniowēy īcīk othooththi, īthōng īdīman bērenīy īcīk Nyekucak kī eet vēlēk. ²⁰Agam balna makayyiowa cīk paadīrnyawu kī makayyiok cīgaac, īnōōnō ngaatī ēhēdicē daaīth, īthōng otodoyyiek kurucea. ²¹Kamukca balna kēnnē naaga kathīnna ne, īnōōnō woccia katī cī aku ēla eet cīk Īthraīlī kivitia

kaavutō jurrung. Ayak yoko thōōth coo kōr coo wathinniok iyyio. ²² Kakulleca yoko kēnnē naaga jien, nyatarka thōōth cī ngaay ōōgī cīk viyyio anyam viyyio ngerenniet kōdōlanīt look. ²³ Īthōng athii cī arubothi ēlē cī Yesu. Ma natē, ivitia uduktaet athī ne kacīna viyyio anjilēt cīk enneccet ne ūrūga nēnē. ²⁴ Ngaatī yoko īnganni gōōnōga gwuak kōōt kīcīnīt look. Arubothi kēnnē ōgōōn thēk kī viyyio ngī aduwa ngaay kir.”

²⁵ Ma natē, ijin Yesu īnōōgō ethek ne, “Agiithenu niigia kuu! Attiyyu niigia kuumuc athii cī athiknu, ngatī elemu thoothonniok vēlēk wūk balna ōthōōth eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco? ²⁶ Erekcung da wōnō agiitia ngatī woccia ehēcini Kiristo katī ma ngaanī kanyīwothīk bulēnīti cīnnē?” ²⁷ Īthōng thiananta īcī Mutha kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco vēlēk, uduwak Yesu īnōōgō thōōth wū balna aduwaai Nyaragawa īcī Nyekuco nyatarka īnōōnō.

²⁸ Ma balna mī ōjōōntī nēēgē kī kōrōōk cī ōvōyī wo, iyyik Yesu idiim ngī ijar īnōōgō. ²⁹ Ngaatī īlalēcī nēēgē īnōōnō tirthēta ēthēcī ne, “Kūrūmtē kī ageeta ngato nyatarka ōbōwē iriri lōōcī, okolothici katī kēnnē kōr gōōla.” Ngaatī ēktī Yesu kōrōōk, īthōng ūrūmtē kī īnōōgō.

³⁰ Ma balna ngī aavu Yesu loota kī katī kuduktōy, īdīma ahat cī avaadiay, īthōng agatana, īthōng apak ngaatī anyīcē īnōōgō. ³¹ Ma natē noko, agaacō nēēgē īnōōnō. Ma natē, ithii Yesu noko kagūnūcūk. ³² Ma natē, ijintoi īitō ne, “Athii wōnō viyyio nē cī aduwacet ageeta thōōth cī Nyaraga cī Nyekuco, athii wōnō thinneti cīgaac cī atalī?”

³³ Ngaatī īnganni wobjiaha cīk ēēn ramma ēē tamanoko, īthōng imiryie ōōt Yeruthalēma.

Īthōng ōōt umuddiothīk tionniak wūk balna ēēn ōmmōtō kī codoi kī eet cīk arūmē kī īnōōgō alutothii ngatī odoi doo. ³⁴ Īthōng entek īnōōgō ne, “Ūrūga Makayyioiti dīdī, urumtōy viyyio nē kī Thimone.” ³⁵ Ngaatī aduwanī wobjiaha cīk ēēn ramma ēē buu, thōōth cī irioi nēēgē kī Yesu gōōla, kī ngatī avvu agawī nēēgē īnōōnō balna ngī apak nē ahat cī avaadiay.

Ilibak Yesu wobjiak

(*Bēl Matewo 28:16-20; Marikō 16:14-18; Yōane 20:19-23*)

³⁶ Ma balna nganī ōthōōth nēēgē thoothonniok cīkkō, ilibak Yesu īnōōgō, īthōng īthaa ethek ne, “Anyīk būnnathīt kaavu kī agiitia.”

³⁷ Ngaatī abariti nēēgē ōrrōt, amui athīnnī ne miningit yoko coo. ³⁸ Īthōng ijin Yesu īnōōgō ethek ne, “Abarrittu ōrrōt noko nyia? Nyia athii cī elemnyu wo? ³⁹ Īcīnīt athīn kī thoo cīganīk. Aneeta thēk coo! Ivitia uwumtangu, īthōng īcītangū. Athii miningiti cī ayak ammē kī ruccenit cī ōgōōn kīcī kayai na wo tō.”

⁴⁰ Ma balna ngī uduwa thoothonniok cīkkō vēlēk, eyelek īnōōgō athīn kī thoo kīcīnīt. ⁴¹ Atalī balna wobjiaha īthōng utuubantē īthōng īthīnga ēlēmī thōōth cī Yesu. Ngaatī ajini Yesu īnōōgō ēthēcī ne, “Ayaku gimma cī woccia kadaaī?” ⁴² Īthōng thī balna natē anycīk nēēgē īnōōnō kuluguoc cī ogoryie. ⁴³ Ngaatī agamanī Yesu kuluguoc nīcē, īthōng adak bērenīy īcīgīk.

⁴⁴ Ma natē, ethek nē īnōōgō ne, “Balna nga karūmē na kī agiitia, baa gōō kaduwaccung na kenneccung ne, edeniyai katī gii vēlēk cī eheddi, nyatarka aneeta Ngirana cī Mutha kī eet cīk ōthōōth molook cī Nyekuco kī Nyaragawa cī Tegeluanu.”

⁴⁵ Ngaatī ōwī nē ooti cīgīk kīthīraritō thōōth cī eheddi Nyaragawa īcī Nyekuco. ⁴⁶ Aduwaai balna nē īnōōgō ethei ne, “Thōōth cī balna eheddi natē coo, acananni katī Kiristo, īthōng ikiyyia ūrūga daaītha wathinniwōy īcīk ēēn iyyio. ⁴⁷ Īthōng irion katī nē thōōth cī tūngēnīt cī gērēthanniwu kī thōōth cī amanothīcē eeta loociwōy vēlēk thaariy cīgīk, ētērēananī Yeruthalēma. ⁴⁸ Eeginnu niigia kēbērē cīk agayyu thoothonniok cīkkō vēlēk. ⁴⁹ Kōkkō katī kitionacung na agiitia gii wū balna abūtana Baangī.^j Īthōng thī aavut ōlōō cī gaalawu kuumuc kī katī kanyiwōthiwung tirthētī cī aku tammuatiddina.”

^j 24:49 *Gii wū balna abūtana Baangī*: Abūtana balna Nyekuci ngatī itionanē Ririwac cī Dihimī.

Imiire Yesu ũũk tammuatiddina

(Bēl Marīkō 16:19, 20; Tiicanē cīk Tionniawu 1:9-11)

⁵⁰ Ma baa ngĩ ũũwĩ Yesu wobjiak vēlēk Bethani, ōdōng athĩn cīgīnīk, ĩthōng agatan ĩnōōgō. ⁵¹ Ma baa nga agatan nē ĩnōōgō, ũtūngēk ĩnōōgō, ĩthōng ōdōngē ũũk tammuatiddina. ⁵² Ngaatĩ abuluthi nēēgē ĩnōōnō, ĩthōng imiryie ōōt Yeruthalēma talintia ĩcĩ obbi ōrrōt. ⁵³ Ngaatĩ ōvvo attē nēēgē Ciitha cĩ Nyekuco adihĩthĩ Nyekuc natē.

© 1996 David C. Cook

Ōdōngē Yesu ũũk tammuatiddina acĩn wobjiaha cīgīnnēk noko (24:50)

Nyaraga cĩ Yõane

Yelinit cĩ Yõane

Balna ěĕn Yõane buu tionniait cĩ Yesu tionniai cĩk ěĕn òmmòtò kĩ ramma. Balna ěhĕĕd nĕ nyaraga coo, kĕĕl eet cĩk Yudei kĩ eet òògĩ kelemĩt Yesu. Athii cĩ aduwa Yõane iyaintiok cĩk rĩgĕt cĩ Yesu, ĭthõng thĩ, balna aduwa nĕ thoothonniok cĩk meelik cĩk anaat eeta cĩk balna aticcan Yesu, kĩ liman cĩ balna alimanĩ Yesu eeta. Ěyĕla thoothiowa cĩkkò athĩ ne, balna athii cĩ ěĕn Yesu et dĩdĩ dõõ, ĭthõng thĩ, balna ěĕn nĕ Nyekuc dĩdĩ buu.

Ithiananĩ nyaraga coo gõõla cĩ ěyĕlanĩ athĩ ne, ěĕn Yesu thõõth cĩ Nyekuco kõdĕ nyemut cĩ loocu kĩ ngatĩ ěĕn daaĩthĩ cĩnnĕ, gii cĩ cavĩto cĩ adiiim gerthetin cĩk loocu ngatĩvõrĩ. ĭthõng balna ěĕn Yesu Kiristo ellioit cĩ balna uduktia eeta cĩk òthõõth molook cĩ Nyekuco Nyaragawa ĭcĩ Ngĕrĕmngĕrĕm wũ balna rĕĕnĩ, ngatĩ akuni. Terehiantiovey cĩk ěĕn 13-17, ěkĕba Yõane mĩnan cĩ amĩnanĩ Yesu wobjiak cĩgĩnĩk, kĩ thoothonniok cĩk amanymanyani nĕ ĭnõõgõ jiat, baa ngaanĩ kagamĕ nĕ. Aduwa turnanĕtĩ cĩ nyaraga coo, gõõl cĩ balna ětĕdĩcĕ Yesu thõõth kĩ ngatĩ ododdinie kurucea kĩ gõõl cĩ balna arũknanĩ daaĩtha kĩ ngatĩ alibacĩ wobjiak cĩgĩnĩk ngõnana meelik.

Ikiyyia Thōōth ithī et

1 Avī balna Thōōth ĩcī owu, ithōng balna Thōōth avī kī Nyekuc, ithōng ēēn Thōōth Nyekuc. ² Avī baa Thōōth kī Nyekuc baa ĩcī owu.

³ Ĕngēnyca balna Thōōth kaal vēlēk, ma kithii Thōōth tō athii baalia gii cī engencyciay tō. ⁴ Avī balna rūgētī ĩcīnnī, ithōng rūgētī neccie, ēēn Lanyīt cī eetu. ⁵ Īthōng Lanyītī coo, ēēn Lanyīt cī alanyīt muwuratō, athii cī adīītī muwuri coo Lanyīt coo.

⁶ Ma balna, itiona Nyekuci et ĩmma cī ēēn thooc cīnnī cī athī Yōane Batithta. ⁷ Et cī balna aku aduwaai eet Lanyīt cī aku Nyekuca ēē, kīi katī woccia kelemi eeta vēlēk. ⁸ Athii balna Yōane cī ēēn Lanyīt, ēēn balna nē et kaganoko, cī aku aduwaai eet Lanyīt cī aku Nyekuca. ⁹ Aku balna Lanyītī eyeleei eet vēlēk Lanyīt cī Nyekuco wo loota ngato.

¹⁰ Ma balna, ikiyyia Lanyītī loota ngato, athii kēnnē eeta cīk loocak cī aga ĩnōōnō, ēngēnyca balna Nyekuci looc coo Lanyīta cīnnī. ¹¹ Ikiyyia Lanyītī looca cīnnī, abūrī kēggē eeta cīgīnnēk ĩnōōnō. ¹² Ĕlēmī balna eeta gwuak ĩnōōnō, ithōng ithīraritō thōōth cīnnī, ngaatī anyīcē nē ĩnōōgō, kivitia kīītō dōōlī cīk Nyekucak. ¹³ Athii balna cī ēēn nēēgē dōōlī cīk Nyekucak kī gōō ngī arittia eeta dōōlī cīgīk, Nyekuc balna cī anyi ĩnōōgō kitiriyay kivitia kīītō dōōlī cīk Nyekucak.

¹⁴ Ma natē, ikiyyia Thōōth wū balna ēēn Lanyīt cī Nyekuco wo, ithōng thīna balna ĩi et ithōng kūrūmtē kī ageeta kōdōwē loota ngato. Kīcīnta naaga bulēnīt dīdī cī Thōōth cī ēēn Ngērīnī dō, cī aku cī Baatīnnī Nyekuca. Ĕēn nē būnnathīt kī thōōth dīdī cī Nyekuco loota ngato.

¹⁵ Ōthōōth Yōane ĩnōōnō ēgērēny athī ne, “Et wū balna kaduwacung na coo. Kathī ne, ‘Ōwōbana katī eeti ĩmma ithōng, ijarya nē, nyatarka balna aavu nē vēlēk, balna nga kittiriyay nana.’” ¹⁶ Agatannet nē ageeta iinya cīk meelīk, nyatarka būnnathīt cīnnī cobbi ōrrōt kūdūt. ¹⁷ Anyi balna Nyekuci eet Ngiran cīnnī eeta cī athī Mutha^k ithōng anyi Nyekuci

^k **1:17 Mutha:** Baa ngī adaak Yothēbō ivitia ĩdīmanit eeta dōōlī cīk Īthraīlī buth, anyīk kīi nyakapanak Ījiba erkinya eet etīmma (400). Anyīk Nyekuci Mutha kōōga dōōlī cīk Īthraīlī nyakapanthētīna. Anyīk Nyekuci Mutha kanyīk ĩnōōgō Ngiran, ĩnōōnō thī cī dōk-ithī avvūē Ngiranī coo athī ne, Ngiran cī Mutha. Arittiyay balna Mutha erkinyay ĩcīk ēēn vucciak codoi kī eet etīmma (1,400) baa nga kitiriyay Yesu. Bēl Nyaraga cī Lugitho 2-24.

būnnathīt kī thōōth cī ēēn dīdī, eeta ĩcī athī Yesu Kiristo.¹

¹⁸ Nga kīcīn eeti ĩmma Nyekuc. Ngērīnī dō cī ēēn Nyekuc dīdī cī ōjōōn, cī Baatīnnī. ĩnōōnō dō cī aku eyelecet ageeta kagac Nyekuc.

Ōthōōth Yōane Batitha nyatarka Yesu

(Bēl Matewo 3:1-12; Marikō 1:1-8; Luka 3:15-17)

¹⁹ Thōōth cī balna aduwa Yōane coo. Balna ngī ition eeta cīk ēēn Yudei^m cīk Yeruthalēmī paadīrnyaⁿ kī elliok cīk katūk cī oo Levi,^o kijinit ĩnōōnō kentek ne, “Aniit ngēnē?” ²⁰ Athii cī abūrī Yōane ngatī ōthōōthōnē kī ĩnōōgō, ngaatī ēdēcī ĩnōōgō ēthēcī ne, “Athii cī keeni na Kiristo.”

²¹ Ijinit nēēgē ĩnōōnō entek ne, “Et jang thī niia, Elija?”^p

Ēdēcī nē ennei ne, “Athii cī keeni na Elija.”

Ijinit nēēgē ĩnōōnō naboo entek ne, “Eni thī et cī othoothi molook cī Nyekuco^r cī katī aku?”

Ēdēcī nē ennei ne, “Athii tō.”

²² Ma balna vurtia, ijinit nēēgē naboo ĩnōōnō entek ne, “Ngēnē niia? Kī katī koottia naaga thōōth cunni eetīnēy cīk itionanet ageeta ēē?”

²³ Ēdēcī kēnnē Yōane ĩnōōgō thōōtha cī ĩthaia wū ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco, ennei ne, “Keeni na molook cī kegerenyi rōōta ĩmmanī kathī ne, ‘Īdīmmantēk gōōla, ōbōwē ikiyyia Makayyioiti!’”

¹ 1:17 *Yesu Kiristo*: Thara cīk athī Yesu wo athī ne, ēēlaneet Nyekuci, ĩthōng cīk athī Kiristo wo athī ne, vudēnēt cī ēbēranī Nyekuci et kī Alaana. Thōōtha ĩcī Heburu thōōth cī athī Mathaaya wo athī ne, Kiristo.

^m 1:19 *Eeta cīk ēēn Yudei*: Eet cīk ēēn tionniok cīk oo Abrahamī, Aithak kī Yokobī, ĩthōng naboo Avwūē nēēgē a ne dōōlī cīk ĩthraīlī.

ⁿ 1:19 *Paadīrnya*: Athī balna Ngiranī cī Mutha ne, paadīrnya dōō cīk apak kaal cīk cavawu Ciitha cī Nyekuco. Abūnna thēk ma ngī ēēn nēēgē tatūk cī eet cīk Levi.

^o 1:19 *Elliook cīk katūk cī oo Levi*: Eet cīk aticcanni Ciitha cī Nyekuco.

^p 1:21 *Elija*: Ēēn balna nē et cī ōthōōth molook cī Nyekuco wū balna ōkōyyī Nyekuci ĩnōōnō rūgētēt tammuatiddina. Arittiy balna nē erkinyiay cīk ēēn eet eet ramma kī eet tur (900) balna nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī ēēn 1 Alaana 17-21; 2 Alaana 1-3; Malak 4:5.

^r 1:21 *Et cī othoothi molook cī Nyekuco*: Ōthōōth balna Mutha et cī katī aku cī ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī katī aku. Ēēn balna molooi coo Yesu. Bēl Nyaraga cī Ditoronomi 18:15-18; Yōane 1:21; Yōane 6:14; Tiicanē cīk Tionniawu 3:22-23.

²⁴ Ivitia ijinit eeta cĭk balna itiona Varithei^s wo Yōane, ²⁵ entek ne, “Mĭ athii cĭ eeni Kiristo kōdē Elija kōdē et cĭ eeni et cĭ othoothi molook cĭ Nyekuco, aggamei thĭ nia eet batithimo^t nya?”

²⁶ Ēdēcĭ kēnnē Yōane ĩnōōgō ennei ne, “Kagamei na eet batithimo maamĭy, avĭ eeti ĩmma kōrgēna cunung cĭ athii cĭ agawu niigia. ²⁷ ĩnōōnō katĭ cĭ aku vurtia cannĭ, athii woccia cĭ koogi na laamūcē cĭk caava cĭgĭnĭk.” ²⁸ Aduwaai balna Yōane eet thōōth coo, wathinniwēy wūk balna aggammēcĭ nē eet batithimo olōō cĭ gaalawu Bethani, duwwua cĭ Yordani, ĩcĭ vurtio.

Ēēn Yesu Nyion cĭ Nyekuco

²⁹ Ma balna ngerethietĭn cĭnnĭ, ĩcĭn Yōane Yesu, kĭ kōthōōth kĭ ne, “Nyion cĭ itiona Nyekuci^u kikiyyia kĭdĭm thoothonniok

© 1996 David C. Cook

Nyion cĭ Nyekuco neccie (1:29)

^s **1:24** *Varithei*: Ēēn nēēgē eet cĭk Yudei cĭk meelik cĭk ēlēmĭ Ngiran cĭ Mutha kĭ ririwanĭn kĭ anjĭlēta, ĩthōng a ne arĭkna katĭ eeta wūk adaai naboo. Bēl Nyaraga cĭ Tiicanē cĭk Tionniawu 23:8.

^t **1:25** *Batithimo*: Agam eeta batithimo nyatarka kĭ kuduktiak nēēgē thoothonniok cĭgĭk cĭk gerthek Nyekuc, kĭ kivitia kowobit nēēgē ĩnōōnō.

^u **1:29** *Nyion cĭ itiona Nyekuci*: Aduwaai balna Nyekuci Mutha ennei ne, abūnna thēk ma ngĭ apaei eeta nyion Nyekuc kĭ katĭ kēnyēēi nē gerthetin cĭning. ĩnōōnō thĭ cĭ avēēni Yesu a ne Nyion cĭ Nyekuco nyatarka itiona Nyekuci ĩnōōnō kikiyyia kadaak kĭ kūtūny gerthetin cĭnac. Bēl Nyaraga cĭ Marikō 14:12; Luka 22:7; Yōane 1:29-35; 1 Korinto 5:7; 1 Pētūrū 1:19.

cĭk gerthek cĭk eetu vĕlĕk ngatĭvōrĭ neccie! ³⁰ Et wŭ balna kaduwacung na kenneccung ne, ‘Ōbōwē ikiyyia Eeti ĩmma cobbi. Et cĭ ĩjarya aneeta, nyatarka aavu balna nē baa nga kittiriay nana.’

³¹ Nga balna kagga na ĩnōōnō, ĩthōng kagamewung na agiitia batithimo maamĭy, kĭi katĭ kagaacō eeta cĭk ĩthraĭlĭ vĕlĕk ĩnōōnō.”

³² Ma balna uduwa Yōane thōōth ĩmma athĭ ne, “Kacĭnĭ balna na Ririwac cĭ Dĭhĭmĭ^v ngatĭ allucciane tammuatiddina akuni loota, avĭ kĭ ballo ĩthōng ikiyyia ĩbĭl ĕlla cĭnnĭ. ³³ Nga balna kagga na ĩnōōnō kĭyokowē, aduwaca balna Nyekuci wŭ balna itionana aneeta kikiyyia kagamek eet batithimo maamĭy. Ethecca ne, ‘Acĭnĭ katĭ Ririwac cannĭ ĕē, mĭ allucciay kikiyyia kaavu ĕlla cĭ et ĩmma. ĩnōōnō thĭ katĭ cĭ anyi eet batithimo Ririwaca cĭ Dĭhĭmĭ.’ ³⁴ Kĭcĭna ĩnōōnō dĭdĭ ĩthōng kagga ĕēn nē Ngĕrtĭ Nyekuco dĭdĭ.”

Wobjiak cĭk owu cĭk ĕbĕra Yesu

³⁵ Ma ngerethietĭn cĭnnĭ, iriokta Yōane kĭ wobjiak cĭgĭnĭk ramma, oōt nginiwa wŭ banna naboo. ³⁶ Ma balna mĭ acĭn nē Yesu ngatĭ abaine ōkōyyĭ nginiwa maanĭ wo, uduwak Yōane eet cĭgĭnĭk ennek ne, “Nyion cĭ Nyekuco neccie!”

³⁷ Ma thĭ mĭ athĭhĭ wobjiaha cĭgĭnnĕk cĭk ĕēn ramma thōōth coo wo, ĩtĭngathō oōt owobit Yesu. ³⁸ Aavu Yesu ĩthōng ummudie ĩthōng ĩcĭn ĩnōōgō ngaatĭ ōwōbĭ ĩnōōnō, ma natĕ ĩjin ĩnōōgō ennek ne, “Nyia cĭ adimnyu niigia wo?”

Ēdĕcĭ nĕēgĕ Yesu ennei ne, “Rabbi, ngĭtĭ aavĕ niia jang?” Thara cĭk athĭ Rabbi wo athĭ ne Limannioit.

³⁹ Ēdĕcĭ Yesu ennek ne, “Ivitia kōōt ĩcĭnĭt!”

Baa ĩi yiomon, ĩgiinyie kōr cĭ irioi nĕēgĕ kĭ Yesu ōvōyyĭ acĭnĭ ngĭtĭ aavĕ nē wo. ĩthōng aavutō kĭ ĩnōōnō natĕ.

⁴⁰ Et ĩmma balna cĭ athĭ Anderiya, ĩmma eetĭnĕy cĭk ĕēn ramma wo, cĭ athĭhĭ thōōth cĭ aduwa Yōane, ĩthōng iriok balna nē kĭ Yesu. Ayak balna Anderiya gōtōnĭ cĭ athĭ thar Thimone Pĕtŭrŭ.

⁴¹ Ma natĕ, ĕrĕppan Anderiya gōtōnĭ Thimone ĩthōng uduwak ĩnōōnō ennek ne, “Kĭjioktaha Mathaaya.” Aduwōy Ebereyyie thōōth cĭ athĭ Mathaaya wo, kĭ thōōth cĭ athĭ Kiristo thōng. ⁴² Ma natĕ, ayaha Anderiya gōtōnĭ kikiyyia kĭcĭn Yesu.

^v 1:32 *Ririwac cĭ Dĭhĭmĭ*: Ēēn nē Ririwac cĭ Nyekuco. Athĭ Nyaraga cĭ Nyekuco ne, ĕēn Baatĭnnĕ Nyekuc ĩthōng ĕēn Ngĕrĭnĕ Yesu Nyekuc, ĩthōng ĕēn Ririwacĭ cĭ Dĭhĭmĭ Nyekuc. ĩthōng ĕēn Baatĭnnĕ kĭ Ngĕrĭnĭ kĭ Ririwac cĭ Dĭhĭmĭ Nyekuc codoi doo. Bĕl Nyaraga cĭ Yōane 1:1-18; Yōane 8:41-42; Tiicanĕ cĭk Tionniawu 5:3-4.

Ma balna mī acīn Yesu ĩnōōnō wo, ikiyyia uduwak ĩnōōnō ennek ne, “Laang Thimone ngērtī Yōane, ĩi katī thar cugunik, Ceeva.” Ūūkcī thara cīk athī Ceeva wo, athī ne Pētūrū.^w

Ēbēra Yesu Pilipo kī Nataniele

⁴³Ma ngerethietīn cīnnī, ūūk Yesu looca ĩcī Galilea, ma natē, urumtōy kī et ĩmma cī athī Pilipo, ĩthōng othoothīk ĩnōōnō ennek ne, “Ijjia kīi ĩthī tionniait cannī.”

⁴⁴Aku balna Pilipo ōlōō cī gaalawu cī Beththaida, arūmē kōdōwē kī Anderiya kī Pētūrū. ⁴⁵Īthōng ūūk ijiowa Pilipo gōōnī cīnnī Nataniele, ĩthōng uduwak ĩnōōnō ennek ne, “Kijioktaha et wū balna ēhēēd Mutha Ngirana. Et wū balna ēhēēd eeta cīk ōthōōth molook cī Nyekuco Nyaragawa ĩcī Nyekuco! Athī thar cīgīnik Yesu ngērtī Yothēbō, cī kōrōōk cī Natharētī.”

⁴⁶Ēdēcī Nataniele ĩnōōnō ennei ne, “Natharēt kir! Aku thēk woccia eeti ĩmma cī abūnna looca cī Natharētī?”

Ēdēc Pilipo ĩnōōnō ennek ne, “Ijjia cīn niia kir kebereca cunni.”

⁴⁷Ma balna mī acīn Yesu Nataniele aku wo, ikiyyia ōthōōth Yesu ĩi ne, “Et cī Īthraīlī kir neccie aku wo, et cī abūnna, cī aduwa thōōth dīdī.”

⁴⁸Ēdēcī Nataniele ĩnōōnō ennei ne, “Agayya te niia kuu laang?”

Ēdēcī kēnnē Yesu ennei ne, “kacini na aniitia kurutoca vurtia, viyyio nga kutuvuwi Pilipo aniitia.”

⁴⁹Ēdēcī Nataniele ennei ne, “Limannioit! Eeni niia Ngērtī Nyekuco, Alaan cī Īthraīlī!”

⁵⁰Ma natē, ĩjin Yesu ĩnōōnō ennek ne, “Elemi niia thōōth cannī nyatarka kēnēcī viyyio ne, ‘Kacini aavē kurutoca vurtia?’ Acīnī katī niia kaal cīk ĩjar thoothonniok cīk kaduwaci na yoko wo.” ⁵¹Ma natē, ōthōōth Yesu ĩi ne, “Kaduwacung dīdī, acīnnu katī niigia tammutiddin, ngatī owine ĩthōng icintu anjīlēt cīk Nyekucak,^y ngatī ōtōdī ĩthōng ullucciaha Ngērtī Eeto.^z”

^w 1:42 *Pētūrū*: Thar cīk athī Pētūrū wo, athī ne, “Laarab.”

^y 1:51 *Anjīlēt cīk Nyekucak*: Ēēn nēēgē ririwanīn cīk aatī tammuatiddina kī Nyekuc, ĩthōng athīi nēēgē cī ayak eleeti. Itiona Nyekuci ĩnōōgō dōkithī kivitia kayaktak eet nyemut cīnnī loota ngato.

^z 1:51 *Ngērtī Eeto*: Avvū Yesu ēlē cīnnī athī ne, Ngērtī Eeto cī ēyēla athī ne, ēēn nē Kiristo cī ēēn Alaan cī kabicoc cī alna kūdūt. Bēl Nyaraga cī Daniele 7:13-14.

Ūtūwū Yesu maam kī mērtē

2 Ma vurtia cī wathinniok iyyio, avī balna tienti ĩmma ōlōō cī gaalawu ĩcī athī Kana, looca cī Galilea, ĩthōng balna avī yaatī Yesu buu natē. ²Avva balna eeta Yesu kī wobjiak cīgīnīk buu, kivitia tiēnta coo. ³Ma balna ngī edeciy mertia cī vīnōwo, ikiyyia othoothīk Maria Yesu ennek ne, “Edecia eeta nekie mērtē.”

⁴Ēdēcī Yesu yaatīnnī ennei ne, “Yaang, nga kōdōlan ii cī woccia kadīmanē na thōōth ĩmma. Nyī ēyēla thōōth cī woccia kadīmani nana.”

⁵Ikiyyia uduwak Maria ticcianniok natē ennek ne, “Iticanit nēnnē niigia thōōth cī aduwacung Yesu.”

⁶Aatī balna ijjiōnya tōrkōnōm cīk abbīthī maama, cīk balna ūūnyēnē eeta kīcī aduwa Ngiranī cī Yudei. Ayak ijjiā codoi lōtōrōnya cīk ēēn etīmma ĩthōng ĩmma ayak etīmma kōmmōtō.

⁷Ma natē, uduwak Yesu ticcianniok ennei ne, “Allabbicciek ijjiōnya nīiko maam kībbītīt.” Ma balna thīna allabbicciek nēēgē maam ijjiōnya nīikē kībbītīt.

⁸Ma natē uduwak Yesu ticcianniok naboo ennek ne, “Itillia maam nīikē ōōgī, ĩthōng anyciwu et cī adīmaneei tiēnīt.”

Īdīmanit thī nēēgē kī balna mī aduwaai ĩnōōgō Yesu. ⁹Ikiyyia thī balna atar eeti cī tiento ēē maam nīikē ōōgī, atarī kēnnē ngī ēēn mērtē cī vīnōwo cī akaatī kēēk! Athii balna cī aga nē gōōl cī akuni mertia neccie, aga ticcianniowa wūk balna atīla maam nīikē ēē dō gōōl cī akuni mertia neccie. Īthōng ūtūvwūwa et cī ēēn nyētēranit ēē, kikiyyia ĩcīnnī. ¹⁰Īthōng uduwak et cī tiento ēē ennek ne, “Cī gōō kēngēr mērtē cī vīnōwo cī akaatī ĩcī owu, ma katī mī uwuddie eeta vėlēk, kī thī kayaktak cavvuak. Alugunyi kēnnē niia mērtē cī akaatī kuumuc nyia!”

¹¹Yelintiok kī thothonniok cīk adīccē eet cīkkō wūk balna adīman Yesu ĩcī owu ōlōō cī Kana, looca cī Galilea. Ikiyyia ēyēla Yesu bulēnīt cīnnī natē, ĩthōng ivitia elemīt wobjiāha cīgīnnēk ĩnōōnō, nyatarka thōōth coo.

¹²Ma vurtia cī, ĩtīngaththi Yesu kī yaatīnnī kī gōōtōnōgī kī wobjiak cīgīnīk, ōōt ĩcī Kaparnaumi ĩthōng ōōt aavutō wathinniok cīk kīdik natē.

Itingkawek Yesu tuyyiaak tuu Ciitha cĩ Nyekuco (2:15)

Umur Yesu tuyyiaak ciitha cĩnĩ

(Běł Matewo 21:12-13; Marikō 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Ma balna ngĩ òbōwě Kōr cobbi cĩ Ngōthio cĩ Yudei,^a ikiyyia ũũk Yesu Yeruthalēma. ¹⁴ Ma reerunga cĩ Ciith cĩ Nyekuco^b ĩcītō, ũrūbōthĩk Yesu eet cĩk ũtēnē tīna, kĩ athaa, kĩ kurrienyaa cĩk woccia ũũtĩ kĩ anyinit cĩ Nyekuco, kĩ eet cĩk atalōnēē nyarobinya, etdehebji lōbēlētēy loota. ¹⁵ Ma natē ĩdĩmana Yesu kalli ĩmma lōrōnētēĩ ĩthōng itingkawek eet nīkē ngītīvōrĩ kōdōwē kĩ athaa kĩ tīn velēk kōōt ngatīvōrĩ reerunga cĩ Ciith cĩ Nyekuco. Ōbōrbōran lōbēlēt cĩk eet cĩk atalōnēē nyarobinya ĩthōng athaanĩk

^a **2:13 Kōr cobbi cĩ Ngōthio:** Ahada balna eeta cĩk Yudei kōr wũ balna apucanēcĩ oo baatĩ baajigi cigik, biyyie cik nyionak kabanyōy tiddina vatikēy ĩcik katugēt cigik, kũ katĩ kōngōth Makayyioiti korookjiki cigik looca ĩcĩ Ijibi, balna ngĩ ēēla nē ĩndōgō nyakapanthētina looca ĩcĩ Ijibi. ĩthōng baa kōr nīcē, uduit nēēgē ahat cĩ аваadiay cĩ athii nyīgita tō. Běł Nyaraga cĩ Lugitho 12:17-28; Matewo 26:2; Marikō 14:1; Luka 2:41; Yõane 2:13; Tiicanē cik Tionniawu 12:4; 1 Korinto 5:7; Heburu 11:28; 1 Pētūrũ 1:19.

^b **2:14 Ciith cĩ Nyekuco:** Odoi balna Ciith cĩ Nyekuco doo Yeruthalēma, ayak Ciith coo ngitĩ odoi doo, cĩ òtōdōngēcĩ paadirnya Nyekuc kaal cik cavawu. Avĩ balna Nyekuci bulēnta Ciitha cĩnĩ Ngatĩ Angiranni cĩ Dihĩmĩ Ōrrōt. Paadir cobbi dōō cĩ ēhēēt Ngitĩ Angiranni cĩ Dihĩmĩ Ōrrōt wo, òkōyĩ biyyie cik kaal cik cavawu, kũ katĩ kũũk kũtũngk Nyekuci gerthetin cĩ eetu. Běł thōōth coo Nyaragawa cĩ Levitikathĩ 16; Heburu 9.

nyarobinya cīgik koo tuu. ¹⁶ Ma natē, uduwak eet cīk ütēnē kurriena wo ennek ne, “Otti kurriena nīko ngatīvōrī! Nyī aryu Ciith cī Baangī kī ciith cī tūwētō!”

¹⁷ Ma natē, ahaddia wobjiaha cīginnēk thoothonniok cīk eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, “Mīnanī cī Ciith cunni ēgērēthanna katī aneeta.”

¹⁸ Ma natē, ulungantiak makayyiowa cīk Yudei īnōōnō īthōng ijinit entek ne, “Thōōth jang cī addi cī adīmanī nīa cī eyelecet ageeta kagayyia makathīt cunni?”

¹⁹ Ēdēcī Yesu īnōōgō ennei ne, “Evereit Ciith coo, kī katī kētēngēny na wathinniwēy īcīk ēēn iyyio kūbūna naboo.”

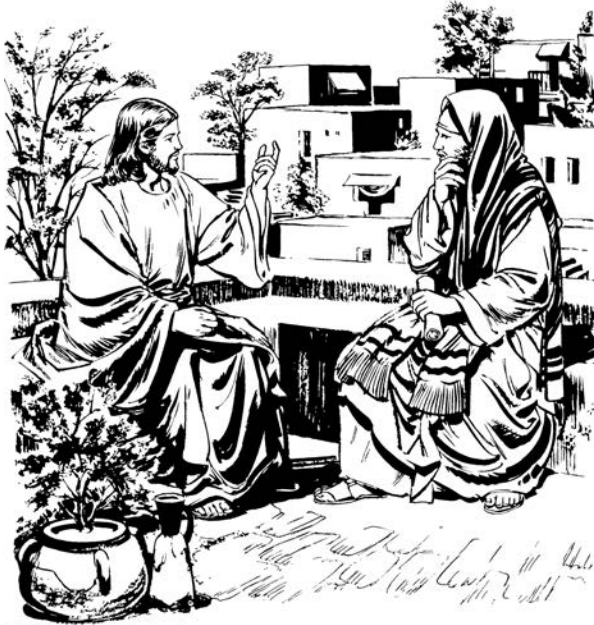
²⁰ Edecit makayyiowa cīk Yudei īnōōnō ennei ne, “Nyia! Kēngēnyētta balna naaga Ciith cī Nyekuco wo erkinya eet ramma kī tōrkōnōm (46), athī kēnnē nīa ne, ‘Kengenyeti naboo kūbūna wathinniwēy cīk ēēn iyyio thōng?’”

²¹ Ōthōōth balna Yesu ngatī ēngēncī Ciith naboo, ōthōōth nē ēlē cīnnī. ²² Ma balna mī ūrūga Yesu daaītha, ivitia ahaddia wobjiaha cīginnēk thōōth cī ēngēncī Yesu Ciith wathinniwēy īcīk ēēn iyyio. Kī kelemī nēēgē thōōth cī eheddi Nyaragawa īcī Nyekuco^c wo, kī thōōth wū aduwa Yesu.

Aga Yesu thōōth cī ayak eeta thinnetinēy

²³ Ma balna mī avīya Yesu Kōrra cobbi cī Ngōthio Yeruthalēma, ivitia elemī eeta cīk meelīk īnōōnō ītō ne, ēēn Yesu Ellioit dīdī, nyatarka thoothonniok cīk meelīk cīk adiccē eet kī yelintiok, cīk adīman nēnē. ²⁴ Athii balna cī ēlēmī Yesu thōōth cīnīng, nyatarka aga nē thoothonniok cīk ayak nēēgē thinnetinēy cīgik. ²⁵ Īthōng athii Yesu cī adiim et īmma kuduwak īnōōnō thōōth cī eet nīkē, nyatarka aga nē īnōōgō thinneti cīgik jurrung.

^c **2:22** *Nyaragawa īcī Nyekuco*: Itina wū balna Yesu, aatī nyaragēta cik ēēn tur cīk ōthōōth ngiran cī Nyekuco, wū balna ēhēda Mutha kī nyaragēt wūk ēhēd eeta wūk ōthōōth molook cī Nyekuco, kī tegelua cīk Davide kī nyaragēt ōōgī cīk balna ehedothii thoothonniowa cik eet cik Īthraīlī. Īthōng nyaragēta cikō vēlēk aatī Nyaragawa īcī Nyekuco, īthōng ēēn nēēgē vēlēk nyaragēt cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūwa. Yoko ma ngī ōthōōth Kirithtianēta thōōth cī Nyaraga cī Nyekuco wo, ōthōōth nēēgē thōōth cī nyaragēt cikō vēlēk cīk Ngērēmngērēm cī Ūnūūk wo, kī nyaragēt cik Ngērēmngērēm cī Jōr cī ehedothii thoothonniowa cīk ōthōōth thōōth cī Yesu Kiristo.

© 1996 David C. Cook

Yesu kī Nikodemoth (3:1-3)

Yesu kī et cī athī Nikodemoth

3 Avī balna eeti ĩmma cī athī Nikodemoth, cī ěēn Varithenit ĩthõng balna ěēn nē buu makayyioit cobbi eetĩnēy cīk Yudei. ²Ma kōr ĩmma jiat, ũrübõthīk nē Yesu ĩthõng othoothīk ennek ne, “Limannioit, kagayya naaga eeni niia Limannioit cī itionani Nyekuci athī ne ijžia limannet ageeta. Athii woccia cī adīmanī niia thoothonniok cīk adiccē eet wo kī yelintiok, mī athii cī avī Nyekuci ĩcunni.”

³Ĕdēcī Yesu ĩnõõnõ ennei ne, “Kaduwaci dīdī, adiiim ngī arittiy niia naboo, kīi katī tio kabicoc cī Nyekuco!”

⁴Ĕdēcī Nikodemothī Yesu ennei ne, “Amīrī woccia eeti cobbi õkkõ kēengatõ ĩcī yaatĩnnī, ĩthõng itirriay naboo kuu?”

⁵Ĕdēcī Yesu ĩnõõnõ ennei ne, “Kaduwaci thõõth dīdī, athii eeti cī iithio kabicoc cī Nyekuco nga kitirriay maamiy kī Ririwaca cī Dīhīmī tō. ⁶Arittiy eeta eletinēy ĩcīk ngaagikni kī baajikni, ĩthõng thī itirriay Ririwacī cī Dīhīmī ririwaca. ⁷Nyī akulei jien katī kennecci na ne, adiiim mī aritanu niigia naboo. ⁸Ririwac cī

Dīhīmī dō, cī anyung rūgēt cī jōr. Avī Ririwacī cī Dīhīmī, kī ngōōtī cī avungan ōkkō īcī adiim nē. Athīhī niia ngōōt īthōng athii cī aga aku ijang kōdē ōkkō ijang īthōng kete, erekci aniitia arittiy eeti Ririwaca cī Dīhīmī kuu?”

⁹ Īthōng ijin Nikodemothī Yesu ennek ne, “Nyia gōō cī ōgōōn kete?”

¹⁰ Ēdēcī Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Eeni niia Limannioit cobbi cī Īthraīlī, īthōng erekci thoothiowa aniitia kuu? ¹¹ Kaduwaci na dīdī, kōthōōththa naaga thōōth cī kagayya īthōng kīcīnta, alna athii cī athīknetu kūdūt. ¹² Mī athii cī athīknangu niigia aneeta katī kaduwacung thoothonniok cīk aatī loota ngato, elemnyu katī ngatī kaduwacung kaal cīk tammutiddinak kuu? ¹³ Nga kōdōlan eeti ĩmma tammutiddin, aneeta dō Ngērtī Eeto cī balna kulucciay kakuni loota ngato. ¹⁴ Kī balna mī ōdōng Mutha kēēt cī aavē kūwaat^d baatha, kodongnyie thī katī na buu Ngērtī Eeto tiddina. ¹⁵ Īthōng kī katī kūrūbta eeta vėlēk cīk ēlēmnya aneeta, rūgēt cī alna kūdūt, ōlōō cī Nyekuco.

© 1996 David C. Cook

Ataadi Mutha thiihit cī ōgōōn kī kūwaat kurucea (3:15)

^d **3:14** *Ōdōng Mutha kēēt cī aavē kūwaat:* Aduwaai Nyekuci Mutha kaarīk kūwaat cī atturriay thiihita tēlēca tiddina kī katī eeta cīk Īthraīlī cīk adak kūwaat cī ayak gii cī arukcēt, mī acin kūwaat coo wo, īthōng ūbūnta. Bēl Nyaraga cī Kebinto 21:8-9.

¹⁶ “Nyatarka amīnan Nyekuci eet cīk looc coo ōrrōt kūdūt, ithōng ēlēmaāi nē Ngērīnī cīnnī codoi dō kīi katī kumuddia eeta cīk ēlēmi īnōōnō rūgēt cī alna kūdūt, ithōng ithīnga adaaī. ¹⁷ Athii cī itioniai Nyekuci Ngērīnī cīnnī looc coo, kīi katī kikiyyia kuuk eet cīk looc coo thōng, itiona nē īnōōnō kikiyyia kēēla īnōōgō. ¹⁸ Athii cī uuk eet cīk ēlēmi Ngērīnī! Ithōng eeta cīk athii cī ēlēmi īnōōnō, ēngērē thōōth cīnīng vēlēk ithōng katī uuktie, nyatarka athii cī ēlēmi nēēgē Ngērtī Nyekuco cī odoi.”

¹⁹ Ēngēr Nyekuci thoothonniok kete. Ikiyyia lanyīti loota ngato vēlēk, ithōng amīnan kēnnē eeta muwur kijiar lanyīt, nyatarka adīman nēēgē kaal cīk gerthek muwuratō. ²⁰ Eeti cī adīman gerthetin, aburneei lanyīt ithōng ithīnga nē akunei lanyīt, athii nē cī adiiim keyeliay gerthetini cīnnē ngītīvōrī. ²¹ Ithōng eeti cī adīman thoothonniok cīk abūnna aku lanyīta, kīi katī keyeliay kīi ne adīman nē thoothonniok nīlko nyatarka athīrar nē thōōth cī Nyekuco.

Ōthōōth Yōane Batitha thōōth cī Yesu

²² Ma vurtia cī, itīngaathi Yesu kī wobjiak cīgīnīk ōōt looca cī Yudea, ngaatī balna ōvvō attē nēēgē wathinniok ōōgī, ithōng ōōt anycīk eet batithimo.

²³ Anyi Yōane eet batithimo buu looca cī Enonī, ngatī ōjōōn kī Thalim, ngatī mēēlī maama, ithōng avvu eeta kūdūt kivitia kagamit Batithimo. ²⁴ Adīmāni thōōth coo balna nga kēcēbē nēnē. ²⁵ Ma natē, ēpēkantōy wobjiaha cīk Yōane kī et cī Yudei īmma, thōōtha cī thōōth cīnīng thēk cī Ngiran cī tūnyētō. ²⁶ Ma natē, ivitia ōōt wobjiaha nekie īcī Yōane, ithōng ijinit īnōōnō entek ne, “Limannioit, ahada niia et wū balna ōthōōthī niia, wū balna arumenu kī īnōōnō baarenu, duwwua cī Yordanī? Anyi eeti neccie buu eet nīkē batithimo, ithōng ōōt eeta vēlēk īcīnnī.”

²⁷ Ēdēcī Yōane īnōōgō ennei ne, “Athii gimma cī woccia adīman eeti īmma katī nga kēlēmai tammutiddin īnōōnō tō. ²⁸ Nga ahadanu niigia thōōth wū balna kenneccung na ne, ‘Athii cī keeni na Kiristo nuun. Keeni na et cī itionana nē īcī owu.’

²⁹ “Ithōng tiēnta acīnī, doolec cī ngayyi cī atik eeti. Kaavē na kī goonia ithōng katalli ngatī kaavē natē, kīi katī kīthīk molook

cīnnī. Īnōōnō thī cī katalnē na ōrrōt wo. ³⁰ Yesu cī aku abulie kīi katī kijiar, īthōng keeni na et ĩmma cī dīcī kaganoko.

Aku Yesu tammuatiddina

³¹ “Aku Yesu tammuatiddina, īthōng ijiar nē eet vēlēk. Ēēn eeti cī aku loota ngato, et cī looc coo, īthōng ōthōōth thoothonniok cīk looc coo. Ijiar eeti cī aku ōlōō cī Nyekuco tammuatiddina eet vēlēk, ³² nyatarka ōthōōth nē thōōth cī balna acīn nē īthōng īthīha. Athii kēnnē eeti cī ēlēmī thōōth cīnnī tō. ³³ Aduwa eeti cī ēlēmī thōōth cīnnī athī ne, ōthōōth Nyekuci thōōth cī ēēn dīdī. ³⁴ Itiona balna Nyekuci ngērīnī kikiyyia kuduwak eet thōōth cīnnī, nyatarka anyi Nyekuci ngērīnī tirthēt vēlēk cī Ririwac cīnnī cī Dīhīmī.

³⁵ “Amīnan Baatīnnē Ngērīnī cīnnī īthōng anyīk ĩnōōnō gii vēlēk.

³⁶ Amūda katī eeta vēlēk cīk ēlēmī Ngērīnī cīnnī rūgēt cī alna kūdūt, īthōng eeti cī abūrī thōōth cīnnī, athii katī cī amūda rūgēt nīcē, avaracī katī Nyekuci īthōng uuk ĩnōōnō kūdūt.”

Yesu kī ngaa cī ēēn Thamaritanoc

4 Īthīraritō Varithei athī ne, ĩtō mēēlī wobjiaha cīk ōwōb Yesu cīk anyi nē batithimo, ijiar cīk Yōane Batithta. ² Athii balna cī ēēn Yesu cī anyi eet batithimo wo, wobjiak cīgīnik cīk anyi eet batithimo. ³ Ma balna ngī athīrar Makayyioiti Yesu thōōth coo wo, ikiyyia ūtūngēk nē looc cī Yudea īthōng imiire ūūk ĩcī looc cī Galilea.

⁴ Gōōla ĩcī balna ōkōyyī nē wo ēdēēm looc cī Thamarīa. ⁵ Ma balna mī ōkkō nē looca cī Thamarīa, ikiyyia Arawothīk nē kōrōōk cī athī Thikar, cī ōjōōn kī mana ĩmma, cī balna anyi Yokobī^g ngērīnī cīnnī Yothēbō. ^h ⁶ Avī balna duwwua cī Yokobī natē,

^e 4:4 *Looc cī Thamarīa*: Ēēn balna baatī baajigi eet cīk Thamarīa Yudei īthōng ēēn gwuak baatī baajigi cik avvu ĩcī eet ōōgī. Ala nēēgē Nyekuc thiira ĩcī Gerithimī gōōla ĩcī ēēn nyēgēlē kī Yudei. Bēl Nyaraga cī ēēn 2 Alaanēta 17:27-40; Yōane 4:1-42.

^g 4:5 *Yokobī*: Ēēn balna nē logoo cī logoo cī Abrahamī ayak balna Yokobo dōōlī ōmmōtō kī ramma. Ūtūwū balna Nyekuci thar cīgīnik ĩtō Īthraīl. Avvūē oo baatī baajigi dōōlī cīk gīnnīk athī Īthraīl, īthōng balna itina ĩcī aavē Yesu ēē, avvūē balna naboo nēēgē athī ne, Yudei. Bēl Nyaraga cī Thianantō 25-50.

^h 4:5 *Yothēbō*: Ēēn balna Yothēbō doolec cī amīnan Yokobo, wū balna ūtēnē gotoonogua ĩnōōnō ĩcī eet cīk Ijibi. Īthōng balna ēēl Nyekuci ĩnōōnō kayaha nē eet cīk kōrōōk cīning kīvitia Ijiba erkinyiay wūk balna ēēn tūrgērēm cik bütūnyak. Bēl Nyaraga cī Thianantō 30:50.

Yesu kī ngaa cī ēēn Thamaritanoc (4:7-8)

ĩthõng ikiyyia uyuwuth Yesu duwwua natē, nyatarka balna ilib nē wueet cī õwõyyĩ, aavu balna kõr tiddina.⁷⁻⁸ Ma itin nĩcē noko, vurtia cī otti wobjiaha cĩk Yesu õlõõ kõõt kutuyyia daainit ĩmma. Ilibak ngaa ĩmma cī ēēn cī looc cī Thamararia cī aku atĩla maam. Ikiyyia othoothĩk Yesu ĩnõõnõ ennek ne, “Ngaa coo, nyanyaa baai maam õõgĩ kũwũdē.”

⁹ Ēdēcĩ kennē ngaa neccie Yesu ennei ne, “Ajinna gõõ eeti cī ēēn Yudenit ngaa cī keeni Thamaritanoc maam kuu?” Ēēn balna Yudei kī eet cĩk Thamararia mĩrõk.

¹⁰ Ēdēcĩ Yesu ennei ne, “Athii niia cī agawē gii cī adiim anyi aniitia Nyekuci, ĩthõng athii niia cī agawē ngēnē cī ajinni aniitia maam, mĩ gaa niia, ajinna woyyia niia aneeta maam cĩk anyi rũgēt.”

¹¹ Ēdēcĩ ngaa neccie ĩnõõnõ ennei ne, “Eeti coo, kothii nõõnõ aniitia jērētē cī atĩlianē maama, ĩthõng wuun duwwua buu, adĩma woccia katĩ niia maam cĩk anyi rũgēt ngatdang?” ¹² Ijari niia oo Yokobĩ, et wũ balna ēēn baang cĩnang wũ balna adawacēt ageeta duwwo coo ĩthõng ũwũd nē kī dõõlĩ cĩgĩnik kī kaal cĩgĩnik duwwo coo?”

¹³ Ēdēcĩ Yesu ennei ne, “Mĩ awũd eeta maam cuguk koo, aku katĩ aruk kõr ĩnõõgõ naboo. ¹⁴ ĩthõng eeti cī kanyi na maam cĩganiĩk, athii katĩ cī aruk ĩnõõnõ kõr naboo kũdũt. Aatĩ maama cĩganniek wo kī maama cĩk ērēnnanĩ kebereca cī duwwo, ĩthõng anyi eet rũgēt cī avĩ kũdũt.”

¹⁵ Ëdēcī ngaa neccie ennei ne, “Eeti coo, nyanyaa baai maam nīko aneeta kīi katī athii cī amnya kōr naboo, ithōng ithīnga kakuni duwwua coo naboo.”

¹⁶ Ëdēcī Yesu ennei ne, “Bītēk maac cunni.”

¹⁷ Ëdēcī ngaa neccie ennei ne, “Athīnnīa maac tō.”

Ëdēcī Yesu ennei ne, “Aduwa dīdī ngatī athī ne athinna maac tō.

¹⁸ Eyewu balna nō niia maacua tur, ithōng eeti cī arumenu yoko wo buu, athii cī ēēn maac cunni.”

¹⁹ Atajan ngaa neccie a ne, “Eeti coo, enni niia et cī othoothi molook cī Nyekuco. ²⁰ Duwaha thī da, nyia iītō niigia eeta cīk Yudei ne, kalayyiōy Yeruthalēma dō wo ithōng naaga eeta cīk Thamaria, kalayyiowa thiira īcoo,ⁱ ngatī ōbaangietī cīgaak baa lōōla wo?”

²¹ Ëdēcī Yesu ennei ne, “Lēm thōōth cannī, aku kōr cī katī athii cī alawu Baang ngato kōdē Yeruthalēma. ²² Athii niigia eeta cīk Thamaria cī agayyu Nyekuc cī alayyu wo, ageeta eet cīk Yudei cīk kagayya īnōōnō jurrung, nyatarka aku Ellioiti īcīnang. ²³ Aku katī itini ithōng ikiyyia vēlēk, ithōng thī yoko anyīk Ririwacī eet cīk alayyie dīdī kalacō Baatīnnī thōōtha īcī ēēn dīdī. ²⁴ Ëēn Nyekuci Ririwac, ithōng eeta cīk ala īnōōnō buu, abūnna anyi keyelek Ririwacī cī Dīhīmī īnōōgō kalacō īnōōnō gōōla īcī ēēn dīdī.”

²⁵ Ëdēcī ngaa neccie ennei ne, “Kagga na mī aku katī Mathaaya cī athī Kiristo, cī ēbēra Nyekuci kikiyyia kēēla eeta, mī ikiyyia nēnē, aku katī alimannet ageeta thoothonniok vēlēk.”

²⁶ Ma natē, uduwak Yesu īnōōnō ennek ne, “Kiristo nana cī kothoothici aniitia yoko wo.”

²⁷ Ma balna natē, oboddia wobjiaha cīgīnnēk. Arūbai kēnnē īnōōnō ōthōōthōy kī ngaa nīcē, ithōng ukulek jien, kothii et īmma kōrgēna cīning cī ajin Yesu kennek ne, “Nyia cī adiimi niia wo?” Kōdē “Othoothonu niia kī ngaa coo nyia?” ²⁸ Ma natē, itīnga ngaa neccie ūtūngēk deere cī maamu duwwua īcoo ithōng imiire ūūk īcolu, ūūk uduwak eet vēlēk ennek ne, ²⁹ “Ivitia, īcīnīt et īmma cī aduwaca thōōth vēlēk cī balna kīdīmana nana! Kiristo woccia nēnē?” ³⁰ Ngaatī īngannī eeta ōlōō nīcē vēlēk, ōvvō acīn Yesu.

ⁱ 4:20 *Thiira īcoo*: Athī thar cī thiir coo Gerithim.

³¹ Ma balna thīna natē, uduktiak wobjiaha cīgīnnēk īnōōnō entek ne, “Limannioit, duwōy.”

³² Ēdēcī Yesu īnōōgō ennei ne, “Keyeei na daainit īmma cī erekcung agiitia.”

³³ Ma natē, araktaī wobjiaha ijintoi mīn īītō ne, “Ayahaak woccia kete ngēnē īnōōnō daainit?”

³⁴ Ngaatī aduwacī Yesu īnōōgō jurrung ēnnēcī ne, “Daainit cannī cī kadīmanē na thōōth cī adiim Nyekuci, īnōōnō balna cī itionana aneeta īthōng woccia kēdēcai na tiic wū balna anya nēnē. ³⁵ Athinnu kēnnē yoko niigia ne, ‘Nga atīyya nyīlōwē wec īthōng katī eteddio eeta.’ Kaduwacunga, ubuit kēbērē cuguk, īthōng icintu mana. Ibbir mana vėlēk, īi itin cī teedintio. ³⁶ Ma thī kōr coo, ūdūmanē ticciannioiti cī ēēn teedioit, alūta nē eet kōōt rūgēta īcī avī kūdūt. Īthōng thī katī ēbēlbēl thaccioiti kī teedioit kōdōwē. ³⁷ Agayyu niigia thōōth cī ēēn dīdī cī athī ne, ‘Ēēv eeti īmma mana cīnnī, īthōng ikiyyia ētēēda eeti cī rēēng’ ³⁸ Kitionnung na oōt eteddio manēēnīy wūk balna athii cī evvyu niigia, manēēnīy wūk balna ippiryiai eeta evvito vėlēk.”

³⁹ Ivitia balna elemit eeta cīk meelīk cīk Thamaria ōlōō cī Thikari Yesu, nyatarka thōōth cī aduwaii ngaa īnōōgō ēnēcī ne, “Aduwaca eeti coo thōōth vėlēk cī gōō kadīmani nana.” ⁴⁰ Ma balna mī avvu eeta cīk Thamaria kī Yesu wo, ivitia uduktiak nēēgē īnōōnō entek ne, “Kūrūmtē nōōnō kī ageeta.” Īthōng ūrūmtē nē kī īnōōgō wathinniook ramma.

⁴¹ Ma wathinniwēy īcīk ēēn ramma wo, ikiyyia ilimanek nē īnōōgō thōōth cīnnī vėlēk, ngaatī ēlēmī eeta cīk meelīk īnōōnō.

⁴² Ma balna natē, ivitia uduktiak nēēgē ngaa nīcē entek ne, “Kēlēmta naaga Yesu, nyatarka thōōth cī aduwa nē kir, athii cī ēēn thōōth wū balna aduwacet niia dō. Ogoogo ēēn nē Ellioit cī loocu dīdī!”

Anyi Yesu ngērtī makayyioкто kūbūna

(Bēl Matewo 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³ Ma vurtia cī wathinniook cīk ēēn ramma wo, ikiyyia ītīnga Yesu ūūk Galilea, ⁴⁴ ōthōōth balna nē athī ne, “Athii cī ongollie eeta et cī ōthōōth molook cī Nyekuco looca cīnīng, ongollie nēēgē īnōōnō loociowēy īcīk rēēng dō.” ⁴⁵ Ma balna vurtia cī wathinniook ramma, ikiyyia ūūk Yesu Galilea, īthaa balna eeta cīk looc nīcē

ĩnōōnō talia, nyatarka balna ĩcĩnĩt nēēgē kaal cĩk adĩman nē Kōrra cobbi cĩ Ngōthio Yeruthalēma balna ma ngĩ aatĩ nēēgē natē.

⁴⁶Ma natē, imiire nē ũūk ĩcĩ kōrōōk cĩ Kana looca cĩ Galilea, wũ balna ũūkcĩ nē maam kĩĩ mērtē cĩ vĩnōwo. Avĩ balna gaalinti ĩmma ōlōō Kaparnauma cĩ ĩmmōrĩ ngērĩnē ōrrōt. ⁴⁷Ma balna mĩ athĩrar nē athĩ ne ōbōda Yesu ĩcĩ looc cĩ Galilea ōkkō ĩcĩ Yudea wo, ikiyyia ijin nē Yesu, katĩ kanyĩk ngērĩnĩ cĩ balna ōbōwē adaak, kũbũna.

⁴⁸Ma natē, uduwak Yesu gaalinit nĩcē ennek ne, “Elemnyu niigia thōōth cannĩ, katĩ mĩ icintu thoothonniok cĩk yelintiok kĩ thoothonniok cĩk anatti thōng dō?”

⁴⁹Ēdēcĩ gaalinti neccie Yesu ennei ne, “Makayyioit, ijia baai niia cĩnea doolec nga kadaak!”

⁵⁰Ēdēcĩ Yesu ĩnōōnō ennei ne, “Miirie niia bĩt ĩcolu, ũrũk doolec cunnie!” Ikiyyia ēlēm gaalinti neccie thōōth cĩ Yesu ĩthōng ĩtĩnga ũūk ĩcolu.

⁵¹Ma balna nga nē kōdōlan kōrōōk cĩnnĩ, urumtik ĩnōōnō nyakapanāĩ cĩgĩnnēk gōōla, ĩthōng udukiak ĩnōōnō nyemut cĩ athĩ ne, “Ũbũna doolec aavu jurrung!” ⁵²Ma natē, ijin nē ĩnōōgō itin cĩ balna ũbũnaĩ doolec ēē. Ēdēcĩ nēēgē ennei ne, “Ithii aburthēt cĩnnē bōlōwath itin codoi, balna mĩ igiinyie kōrra.”

⁵³Ikiyyia aga baatĩ dooleco ĩĩ ne, abũnna doolec itin wũ balna aduwacĩ Yesu ĩnōōnō ēnēcĩ ne, “Ũrũk dooleca.” Ma thĩ balna ivitia elemit gaalinti kĩ eet cĩk ciith cĩnnĩ vėlēk Yesu. ⁵⁴Thōōth cĩ ēēn ramma cĩ balna adĩman Yesu cĩ adĩccē eet kĩ yelinit coo. Balna ngĩ ōbōda nē ĩcĩ looc cĩ Yudea, ikiyyia ũūk ĩcĩ looc cĩ Galilea.

Anyi Yesu et cĩ ĩmmōrĩ kũbũna

5Ma vurtia cĩnnĩ, imiire Yesu ũūk Yeruthalēma, kōrra cobbi ĩmmanĩ cĩ Yudei. ²Avĩ balna mōōrō cĩ avĩ Yeruthalēma, ngatĩ ōjōōn kĩ araan cobbi cĩ athaanu. Ayak balna mōōrō neccie lōbēlēt tur, athĩ balna thar cĩgĩnĩk Hebureyyiey ne, Bethaatha.

³⁻⁴Mēēlĩ balna eeta cĩk ĩmmōrĩ, kĩ eet cĩk rubēnĩk kĩ eet cĩk ngōōltĩk kĩ eet cĩk awuli, ogin ōjōōntĩ mōōra nĩcē. ⁵Avĩ balna eeti cĩ ĩmmōrĩ ĩmma ngatĩ ōjōōn kĩ mōōrō, cĩ ĩmmōrĩ balna erkinya etĩmma kōmmōtō kĩ turgi.

⁶ Ma balna mī acīn Yesu ĩnōōnō ĩthōng aga erkinya cīk mōōrīth cīnnī wo, ikiyyia ijin ne ĩnōōnō ennek ne, “Adiimi būna?”

⁷ Ēdēcī eeti cī ĩmmōrī ēē Yesu ennei ne, “Makayyioit, athii eeti cī ělla kũūk mōōra ĩcītō tō, katī ngī ěthēhēc maama mōōrō. Ma nga kīngathii ka ne kũūk wo, arak eeti ĩmma maam dōkīthī ĩcī owu.”

⁸ Ma natē, uduwak Yesu ĩnōōnō ennek ne, “Tīnga, dīma lotarac cunni, bītō!” ⁹ Ma natē noko, ũbūna eeti neccie! Ngaatī adiīmanī lotarac cīnnī wo, ĩthōng ōtōwa!

Aticcan balna Yesu thōōth cī adīccē eet wo, Kōr cī Yuwuthono.^j

¹⁰ Ma balna mī acīn makayyiowa cīk Yudei et coo mī ayak lotarac cīnnī wo, ivitia egerenycek nēēgē ĩnōōnō entek ne, “Ayahi lotarac Kōr cī Yuwuthono wo nyia? Angiranni ngirana cīnang ngatī ayahi eeti lotarac Kōr cī Yuwuthono.”

¹¹ Ēdēcī eeti neccie ĩnōōgō ennei ne, “Ennecca eeti cī anya kũbūna wo ne, ‘Dīma lotarac cunni, ĩthōng otowu.’”

¹² Ēdēcī makayyiowa ĩnōōnō ennei ne, “Ngēnē thēc cī aduwacī aniitia ěnnēcī ne dīma lotarac ĩthōng otowuo?”

Īdīma eeti lotarac ĩthōng ũūwa (5:8)

^j 5:9 Kōr cī Yuwuthono: Kōr cī ayuwuthi eeta cik ēēn Yudei tiica ĩthōng alayyiōy. Athi Yudei kōr coo ne, “Thaabeth” cī balna ēēn kōr cīnīng cī ēēn tūrgerēm cī ahadanī nēēgē Nyekuc ngatī ēēn nē Tengenyioit kī Ellioit cīnīng. Wū gōō kathī naaga ne kōr cī ēēn lōōcī tōrkōnōm. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11, Ditoronomi 5:12-16.

¹³ Athii balna cī aga eeti neccie Yesu thar cīgīnīk, nyatarka balna ithii nē meelitina cī eetu. ¹⁴ Ma balna vurtia, ikiyyia ūrūbak Yesu et nīcē Ciitha cī Nyekuco, ithōng othoothīk īnōōnō ennek ne, “Ūbūna thī yoko niinia. Nyī nga adīmanī thoothonniok cīk gerthek naboo, kōdē katī Akuneci thōōth īmma cī gērhē kijiar wū balna wowu.” ¹⁵ Ma natē, ērēppan eeti neccie makayyiok cīk Yudei, ithōng uduwak īnōōgō ennek ne, “Monogo Yesu cī anya aneeta kūbūna wo!”

Aduwōy Yesu kī Baatīnnī thōng

¹⁶ Ma natē, ivitia egerenyecek makayyiowa cīk Yudei Yesu ōrrōt, nyatarka balna anyi nē et cī balna īmmōrī, kūbūna Kōr cī Yuwuthono. ¹⁷ Ēdēcī Yesu īnōōgō ennei ne, “Nga kībīl Baangī cannie tiica, īnōōnō thī cī katicaninie na buu dōkīthī wo.” ¹⁸ Adiiim balna makayyiowa cīk Yudei ngī aruk Yesu, thoothiowēy īcik ēēn ramma, ngatī ēgērēthanī nē thōōth cīnīng cī angiranini tiici Kōr cī Yuwuthono, kī thōōth cī gērhē ōrrōt ngatī athīnnī ne, ēēn Nyekuci Baatīnnī cīnnī, thōōtha īcoo anyi nē ēlē cīnnī kuduktōy kī Nyekuc thōng.

¹⁹ Ma natē, ēdēc Yesu īnōōgō ennek ne, “Kaduwacung na agiitia dīdī, athii gii cī adīman Ngērtī nēdō tō. Aticcan nē thōōth cī acīn aticcan Baatīnnē. Gii cī aticcan Baatīnnē, aticcan Ngērīnē buu, ²⁰ nyatarka amīnan Baatīnnē Ngērīnī ithōng ōthōōth kī īnōōnō thoothonniok vēlēk cīk aticcan nēnē, ithōng eyelek nē Ngērīnī thoothonniok cīk obbitik cīk ijiar eeta. Ithōng katī niigia akulecu jien katī mī adīman Baatīnnē thōōth coo. ²¹ Kīī balna mī arūgūtha Baatīnnē eet cīk adaaito kanyīk īnōōgō kūrūgīt, ithōng thī Ngērīnē buu anyi eet kūrūgīt kīcī adiiim nēnē.

²² “Athii Baatīnnē cī ēngēr thoothonniok cīk eetu, ithōng ūtūngēēī nē Ngērīnī kēngēr thoothonniok cīk eet vēlēk, ²³ nyatarka adiiim Baatīnnē kīdīhīthīt eeta Ngērīnī kaavu kīcī adīhīth īnōōnō. Eeti cī abūrī ngatī adīhīthī Ngērtī, aduwōy kī ngatī abūrī ngatī adīhīthī Baatīnnē wū balna itiona īnōōnō. ²⁴ Kaduwacung dīdī, amūda katī eeti cī athīrar thōōth cannī ithōng ēlēm Baang wū balna itionana aneeta, amūda katī

nē rūgēt cī avī kūdūt īthōng athii katī cī uuki nē nyatarka gerthetin cīnnī, īlīta nē daaīth īthōng ūmūda rūgēt cī avī kūdūt.

²⁵ “Kaduwasung na dīdī, arawak kōr vēlēk cī katī athīknī eeta cīk adaaito vēlēk molook cī Ngērtī Nyekuco. Arūgī katī eeta cīk athīrar molook cīnnī! ²⁶ Ēēn Baangī gōōl cī rūgētō īthōng anyi nē Ngērīnī tirthēt cī ēnnē nē buu gōōl cī rūgētō. ²⁷ Anyi nē īnōōnō makathīt cī ētēēdī thoothonniok cīk eet vēlēk, nyatarka ēēn nē Ngērtī Eeto.

²⁸ “Nyī akulecu jien! Avī katī kōr cī athīknī eeta cīk adaaito vēlēk, molook cīnnī, ²⁹ īthōng katī ētēkta nēēgē loowuanīy īcīk balna adawini nēēgē ēē. Arūgna katī eeta wūk balna adīman thoothonniok cīk abūnna, īthōng oōt rūgēta īcī avī kūdūt, īthōng ūrūkta eeta cīk balna adīman thoothonniok cīk gerthek, īthōng uuktie.

³⁰ “Athii thōōth cī kadīmani na mīn tō, katī nga kuduwa Baangī, kengeri na thōōth kīcī aduwa nēnē, īthōng thōōth cī kengeri na wo, ēēn dīdī, nyatarka athii cī kadiimi katal na, īthōng kadiimi na katal Baangī wū itionana aneeta.

Eet cīk ēēn kēbērē cīk ōthōōth Yesu

³¹ “Ma kothoothi na ēlē cannī dō, athii gōōl cī woccia agayyu athī ne kaduwa na thōōth cī ēēn dīdī tō. ³² Avī eeti īmma cī othoothia aneeta, īthōng kagga na thōōth cī aduwa nē wo, thōōth cī aku kī aneeta cī ēēn dīdī. ³³ Itionicu balna niigia Yōane Batitha eet oōgī, īthōng ūūk uduwak nē īnōōgō thōōth cī ēēn dīdī. ³⁴ Athii cī kathīrari na thoothonniok cīk othoothia eeta aneeta, kaduwasung na thoothonniok cīkkō, kī katī eliy thoothonniowēy īcīk gerthek īcīguk. ³⁵ Ēēn balna Yōane gii cī katūkūlēnī cī anyeet lanyīt, īthōng ivitia atallu niigia kīdīc nyatarka lanyīt cīnnī.

³⁶ “Aatī eeta cīk ēēn kēbērē cīk gwuak cīganniek cīk othoothia aneeta, cīk ijiar Yōane, īthōng thoothiowa cīk kalimane na eet cīk anya Baangī aneeta, kī tiicanē cīk kadīmani adīccē et wo! Aduwa nēēgē athī ne itionana balna Baangī aneeta.

³⁷ “Īthōng aneeta Baangī cī itionana neeta wo, īthōng nga īthīrarit niigia molook cīnnī kōdē nga urumtōy kī īnōōnō nguumti.

³⁸ Nga elemit niigia liman cīnnī thinnetinēy dīdī, nyatarka utuburyu niigia ngatī elemnyu et wū balna itiona nēnē.

³⁹ “Ereppannu niigia Nyaraga cī Nyekuco athinnu ne, kamūdana katī rūgēt cī avī kūdūt Nyaragawa coo. Ōthōōth Nyaraga cī Nyekuco thōōth cannī, ⁴⁰ aburnu kēnnē niigia ngatī avvunnu ĩcannī, kīi katī umuddia rūgēt cī avī kūdūt.

⁴¹ “Athii cī kodongothi na bulēnīt cī eetu. ⁴² Īthōng kagga dīdī kathī ne, athii cī amīnannu niigia Nyekuc thinnetinēy cuguk dīdī.

⁴³ Kakuni balna na makathīta cī Baangī, ĩthōng nga ělēm tangū buu, elemnyu kiggīa katī eet cīk avvu mīn. ⁴⁴ Athii cī ělēmnyangu niigia aneeta, nyatarka adimnyu goonogu ketheryung agiitia, ĩthōng athii cī adimnyu therinet cī woccia anyung Nyekuci buu.

⁴⁵ “Nyī ahaddu athinnu ne aneeta katī cī kabilnung kī Baang. Mutha wū balna elemnyu niigia cī katī abīlnunga! ⁴⁶ Ma baalia elemit Mutha, ělēmnyangu yoko woyyia aneeta buu, nyatarka balna ēhēēd Mutha thoothonniok cīk othoothia aneeta. ⁴⁷ Īthōng mī athii cī elemnyu thōōth wū balna ēhēēd nēnē, ělēmnyangu woccia katī aneeta kuu?”

Itiling Yesu eet vucciaknya tur (5,000)

(Bēl Matewo 14:13-21; Marikō 6:30-44; Luka 9:10-17)

6 Ma balna vurtia cī, ikiyyia abawoī Yesu bŭlŭc cī athī Galilea, cī athī thar ōōgī bŭlŭc cī Tiberia. ² Ma balna owobit eeta cīk meelīk ōrrōt Yesu gōōla cī ōkōyyī nēnē, nyatarka ĩcīnīt nēēgē thoothonniok kī yelintiok cīk adīman Yesu, cīk adīccē eet cīk anyīcē nē eet cīk ĩmmōrī kūbūnta. ³ Īthōng otodit balna Yesu kī wobjiak cīgīnīk thiir ĩthōng ōōt aavutō lootā. ⁴ Īthī ōjōōn Kōr cobbi cī Ngōthio cī Yudei.

⁵ Ma balna ngī acīn Yesu avvu eeta tōōna ĩcī aavē nēnē, ĩjin nē wobjiat cīnnī Pilipo ennek ne, “Laang Pilipo, kadīīma woccia katī

Kulugua ramma kī aheenin tur cīk avaddi (6:9)

daainit cī kanyi meelitin cī ēēn noko vėlēk wo nga?”⁶ Ajinie balna Yesu athī ne kītīman Pilipo thōng, nyatarka balna aga nē gii cī katī ōkkō adīman nēnē.

⁷ Ēdēcī Pilipo ĩnōōnō ennei ne, “Adiim nyarobinya cīk ēēn thīk^k cīk ēēn eet ōmmōtō (200) cīk meelīk ōrrōt kutuyiai daainit cī awūpan ĩnōōgō vėlēk.”

⁸ Ma natē, ēdēc wobjiati cīnnē Anderiya gōtōnī Thimone Pētūrū ĩī ne, ⁹ “Avī logoo cī maacī ĩmma cī dīcī natē, cī ayak aheenin cīk avaddi cīk ēēn tur kī kulugua ramma, athii katī cī ēlēnōy daainti coo kī eet nīiko vėlēk.”

¹⁰ Ma natē, othoothīk Yesu wobjiak cīgīnīk kuduktiak eet kaavutō loota. Ēēn balna lōōcī natē kartienit. Ngaatī avvu attē eeta vėlēk kartienta loota, ēēn balna eeta cīk maacīk doo, vucciaknya tur (5,000). ¹¹ Īthōng ikiyyia ĩdīma Yesu aheenin cīk avaddi nīikē, ĩthōng ennek Nyekuc ne ibalallē, ĩthōng ikiyyia alawōy kulugua buu ĩthōng anyīk wobjiak cīgīnīk kengeryiek eet cīk aatī loota wo daainit ĩthōng uduktoī eeta vėlēk kēlētōy.

¹² Ma balna vurtia ĩcī aduwēēnī eeta ĩcaacō vėlēk, ikiyyia uduwak Yesu wobjiak cīgīnīk ennek ne, “Uluttia lotaabūr cīk anyigiay, ĩthīnga athii cī katdūkēcī tuu.” ¹³ Ma balna ngī ulluttīay wobjiaha lotaabūr cīk ahat cī anyiga eeta vėlēk, avvu kēnnē abbīthī dongokua ōmmōtō kī ramma.

¹⁴ Ma ngī acīn eeta thōōth cī addi kī yelinit coo mī adīman Yesu wo, ivitia ĩtō nēēgē ne, “Dīdī ēēn eeti coo et cī ōthōōth molook cī Nyekuco,¹ cī katī aku loota ngato!” ¹⁵ Ma balna ngī aku amūda Yesu ngatī adiim agamī eeta ĩnōōnō, ĩthōng aryik kīī alaan cīnīng wo, ikiyyia ithii nē meelitina, ĩthōng ūūk aavu mīn thiira tiddina.

Ōwō Yesu maamīy tiddina

(Bēl Matewo 14:22-27; Marikō 6:45-52)

¹⁶ Ma kōr nīcē jiat, ivitia ōōt wobjiaha cīk Yesu ĩcī bŭlŭc cī Galilea, ¹⁷ adiim nēēgē ōtōd kovowol cī abaainie bŭlŭc ōvōyyī ĩcī kōrōōk cī gaalawu cī Kaparnaumi. Īī balna baalin, ĩthōng nga

^k 6:7 Nyarobinya cīk ēēn thīk: Adūman katī eeti et nyarobiiaca ĩcī odoi ĩcī ēēn thiihit tiica ĩcī aticanini nē kōr codoi.

¹ 6:14 Dīdī ēēn eeti coo et cī ōthōōth molook cī Nyekuco: Ōthōōth balna Mutha et cī katī aku cī ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco cī katī aku. Ēēn balna molooi coo Yesu. Bēl Nyaraga cī Ditoronomi 18:15-18; Yōane 1:21; Yōane 6:14; Tiicanē cīk Tionniawu 3:22-23.

© 1996 David C. Cook

Ōwō Yesu maamīy (6:19)

kōdōlan Yesu ĩnōōgō. ¹⁸ Balna nga aatī nēēgē bŭlŭcatō, ilibak ĩnōōgō ngōōtī cī tiiri cī anyi maam kī mŭgī ōrrōt kŭdūt. ¹⁹ Ma balna ōōt nēēgē gōōla ĩcī ēēn reenitini iyyio,^m ivitia ĩcīnīt nēēgē Yesu maamīy tiddina. Ōwōyya balna nē aku joonui kovowola, ĩthōng ivitia alanglangit nēēgē ōrrōt kŭdūt. ²⁰ Ikiyyia othoothik Yesu ĩnōōgō ennek ne, “Aneeta Yesu! Nyī ongolinu!” ²¹ Adiiim balna wobjiaha cīgīnnēk anyi ĩnōōnō kikiyyia kovowola ĩthōng arawothi kēnnē kovowolī titim cī bŭlŭcō, cī ōvōyyī nēēgē wo tamanoko.

Ēēn Yesu daainit cī anyeet rūgēt cī avī kŭdūt

²² Ma ngerethietīn cīnnī, ivitia eeta wŭk balna aatī titimma cī bŭlŭcō ĩcīnīt athī ne avī balna kovowolī codoi doo doo. Ivitia agaacō nēēgē buu athī ne nga kōtōd Yesu kovowol kī wobjiak cīgīnīk. Ogoogo ōōt wobjiaha mīn. ²³ Avvu balna kōvōwōlēta gwuak ĩcī kōrōōk cī gaalawu cī Tiberia, kivitia kōdōlanīt ngītī ōjōōn kī ngītī balna agatanī Makayyioiti Yesu daainit, ĩthōng uduktoī eeta. ²⁴ Ma balna mī amūda meelitini cī etu Yesu kī wobjiak cīgīnīk ithiico wo, ivitia otodit nēēgē kōvōwōlēta ĩthōng abaaktē ōōt ĩcī kōrōōk cī gaalawu cī Kaparnaumi, ōvvō ērēppan Yesu. ²⁵ Ma balna ngī ōvvō amūda nēēgē Yesu wo, ivitia ijinit ĩnōōnō entek ne, “Limannioit, ōdōlanī niia ngītio vaangan?”

²⁶ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Kaduwacung dīdī, ereppannangu niigia aneeta, nyatarka daainit wŭ balna kanyung na agiitia uduit elentoi, athii cī ēēn nyatarka thoothonniok wŭk adiccē eet kī

^m 6:19 Reenitini iyyio: Ōwō eeti loota gōōla itin codoi.

yelintiok wūk balna adīcung kīdīmana nana. ²⁷ Nyī athunnu tiic cī adīmanu daainit cī athii cī avī kūdūt. Īrīcanta daainit cī rūgēt cī avī kūdūt, cī anyung Ngērtī Eeto, nyatarka balna anya Nyekuci Baangī aneeta tirthēt cī ēyēla a ne ēlēmnya Baangī aneeta.”

²⁸ Ēdēcī nēēgē Yesu ennei ne, “Kīdīmanta yoko woccia nyia kiticanta tiicanē cīk adiim Nyekuci?”

²⁹ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Thōōth cī adiim Nyekuci iticanit niigia wo coo, elemit īnōōnō wū balna itiona nēnē!”

³⁰ Ēdēcī nēēgē Yesu ennei ne, “Yelehet yelinit kī thōōth cī adīccē eeta, kīi katī kelemti naaga aniitia. Aticanni katī niia nyia?”

³¹ “Uduit balna ōbaatī, baatī, baangī cīgaak daainit wū balna athī maanaⁿ, balna ngī ōwō nēēgē ajalili baatha, kīcī eheddi Nyaragawa cī Nyekuco athī ne, ‘Anyīk balna nē īnōōgō daainit cī aku tammuatiddina kuduit.’”

³² Īthōng ōthōōth Yesu īi ne, “Kaduwacung dīdī balna athii Mutha cī anyung agiitia daainit cī aku tammuatiddina wo, Baang cī anyung agiitia daainit dīdī cī aku tammuatiddina. ³³ Īthōng daainit cī anyung Nyekuci cī ēēn dīdī wo, ēēn īnōōnō cī allucciay tammuatiddina kikiyyia keyehak eet cīk looc coo rūgēt.”

³⁴ Ēdēcī nēēgē Yesu ennei ne, “Makayyioit! Anyeet katī gōō daainit coo dōkīthī.”

³⁵ Ēdēcī Yesu ennei ne, “Aneeta cī keeni daainit cī kanyung rūgēt! Eeti cī aku kī aneeta, īthīnga katī athii cī adak boobo kūdūt, īthōng eeti cī ēlēmnya aneeta, athii tī cī aruk kōr kūdūt.

³⁶ Kaduwacung na agiitia, edēnyahangū niigia aneeta, īthōng athii niigia cī Ēlēmnyangu. ³⁷ Avvu katī eeta vėlēk cīk ēbēra Baangī kī aneeta, īthōng eeti cī aku kī aneeta, athii katī na cī kingkaweī īnōōnō tuu, ³⁸ nyatarka balna kakuni na tammuatiddina, kikiyyia kīdīman tiic cī Baangī wū balna itionana aneeta, athii cī kadīmani tiic cannī. ³⁹ Thōōth cī adiim Baangī wo coo, athii woccia na cī kutdukteei et codoi doo tuu, eetīnēy wūk balna anya nē aneeta, kōkōyyē woccia īnōōgō vėlēk rūgēta īcī avī kūdūt, katī kōr cī ditianēt cī loocu. ⁴⁰ Adiim Baangī eet vėlēk cīk acīnna īthōng elemta aneeta Ngērīnī, kūrūbta rūgēt cī avī kūdūt, īthōng woccia karūgūtha na īnōōgō, katī kōr cī ditianēt cī loocu.”

ⁿ 6:31 *Maana*: Ēēn balna maana daainit cī itioniai Nyekuci eet cīk Īthraīlī, balna ngī aatī baatha cī ōdōōi erkinya eet ramma. Bēl Nyaraga cī Lugitho 16:1-36.

⁴¹ Ivitia uyunito Yudei, nyatarka athĩ nē ne, “Aneeta cĩ keeni daainit cĩ kakuni tammuatiddina.” ⁴² Ma natē, ivitia ijintoi nēēgē ìitō ne, “Athii eeti coo cĩ ēēn Yesu ngērtĩ Yothēbō, wũ kagga naaga yaatĩnnĩ kĩ baatĩnnĩ? Nyia naboo cĩ athĩ nē ne, ‘Kalucciay tammuatiddina wo?’”

⁴³ Ēdēcĩ Yesu ennei ne, “Ībĩlĩ teedinet cĩ avaracconu nyaguana nyatarka thōōth wũ kaduwa nana. ⁴⁴ Athii eeti cĩ aku kĩ aneeta, ma nga kayaha Baangĩ ìnōōnō, wũ balna itionana nē aneeta, ìthōng karũgũtha katĩ na ìnōōnō, kōr cĩ ditianēt cĩ loocu. ⁴⁵ Eheddi nyaragawa cĩ eet cĩk òthōōth molook cĩ Nyekuco athĩ ne, ‘Aliman katĩ Nyekuci ìnōōgō vėlēk,’ ìthōng eeta vėlēk cĩk athĩrar Baang ìthōng ilimanit thōōth cĩnnĩ avvu tĩ ìcĩnanĩ.

⁴⁶ “Nga kĩcĩn eeti ìmma Baang, aneeta doo balna cĩ itionana Nyekuci, cĩ kĩcĩna Baang. ⁴⁷ Kaduwacung dĩdĩ, eeti cĩ ēlēmnya aneeta ayak rũgēt cĩ avĩ kũdūt.

⁴⁸ “Aneeta cĩ keeni daainit dĩdĩ cĩ kanyung rũgēt cĩ avĩ kũdūt. ⁴⁹ Uduit balna òbaatĩ baatĩ baaba maana cĩ aku kĩ Nyekuc baatha ìthōng vurtia adaaito. ⁵⁰ Ēēn coo daainit cĩ aku tammuatiddina, ìthōng eeti cĩ aduk ìnōōnō, ìthĩnga adaai kũdūt. ⁵¹ Aneeta cĩ keeni daainit cĩ kanyung rũgēt cĩ kakuni tammuatiddina. Mĩ aduk eeti ìmma daainit coo, arũgĩ katĩ nē kũdūt. Ēēn daainti coo ēlē cannĩ, cĩ kanyi na eet cĩk looc coo kĩ katĩ kũrũgīt.”

⁵² Ngaatĩ ēpēkanōnĩ Yudei nyaguana athĩ ne, “Anyeet woccia gōō eeti coo ēlē cĩnnĩ kudit kuu?”

⁵³ Ēdēcĩ Yesu ìnōōgō ennei ne, “Kaduwacung dĩdĩ, mĩ athii cĩ adukcu ēlē cĩ Ngērtĩ Eeto, ìthōng uwuddu biyyie cĩgĩnĩk, athii katĩ cĩ eyekcu rũgēt cĩ avĩ kũdūt eletinēy cukuk. ⁵⁴ Eeta cĩk aduk ēlē cannĩ ìthōng ūwũdīt biyyie cĩganĩk, amũda katĩ nēēgē rũgēt cĩ avĩ kũdūt, ìthōng karũgũtha katĩ na ìnōōgō kōr cĩ ditianēt cĩ loocu. ⁵⁵ Ēēn ēlē cannie daainit dĩdĩ, ìthōng ìitō biyyieta cĩganniek biyyie dĩdĩ cĩk awũdē, cĩk anyung rũgēt cĩ avĩ kũdūt. ⁵⁶ Ĭthōng eeta vėlēk cĩk aduk ēlē cannĩ, ìthōng ūwũdīt biyyie cĩganĩk, aatĩ katĩ nēēgē kĩ aneeta, ìthōng kaavu katĩ na kĩ ìnōōgō.

⁵⁷ “Baang balna wũ ayak rũgēt cĩ itionana aneeta, ìthōng karugi na nyatarka ìnōōnō, ìthōng gōōla ìcoo doo, eeta cĩk adukca aneeta, arũgĩ katĩ nēēgē nyatarka aneeta. ⁵⁸ Keeni na daainit cĩ

ēēn dīdī, cī aku tammuatiddina. Īthōng eeti cī aduk daainit coo, arūgī katī nē kūdūt ĩthōng athii cī adaāī. Īthōng thī balna uduit oo baatī baatī baaba daainit cī athī maana ĩthōng ivitia adaaito noko, ĩthōng eeta cīk aduk daainit cī ēlē cannī arūgī kūdūt.”

⁵⁹ Ōthōōth balna Yesu thoothonniok cīkkō, baa ngī aliman nē eet cīk Yudei Ciitha cī Lawinto^o Kaparnauma.

Thoothiok cīk rūgēt cī avī kūdūt

⁶⁰ Ma balna ngī athīrar wobjiaha cīgīnnēk cīk meelīk thōōth coo wo, ivitia othoothito nēēgē ĩtō ne, “Ōkōmī limanī coo ōrrōt, ngēnē cī woccia ēlēmi?”

⁶¹ Aga balna Yesu ngatī amumuti wobjiaha cīgīnnēk, ngaatī ajini nē ĩnōōgō ēnēcī ne, “Eheccung agiitia thōōth coo? ⁶² Ma woccia ĩcītangū aneeta Ngertī Eeto ngatī kōtōdē kōkōyyē tammuatiddina ĩcī balna kakunie, athinnu woccia kēnnē tīna niigia ne? ⁶³ Ririwac cī Dīhīmī cī anyi eet rūgēt cī avī kūdūt, athii tirthētī cī et colli, athii cī anyung rūgēt. Īthōng thōōth wū kaduwacung na agiitia, aku kī Ririwac cī Dīhīmī cī anyung rūgēt. ⁶⁴ Attiyyu niigia gwuak cīk athii cī elemnyu thōōth cannī.” Ōthōōth balna Yesu kete, nyatarka balna aga nē ĩcī owu aatī wobjiaha gwuak cīk athii cī ēlēmi ĩnōōnō, ĩthōng aga et cī ēēn gōōnī cīnnī cī katī adīman ĩnōōnō buth.

⁶⁵ Ngaatī ōthōōthī nē athīnnī ne, “Athii eeti cī aku kī aneeta, ma nga kanyīk Baangī ĩnōōnō kikiyyia kī aneeta. ĩnōōnō thī cī kaduwacung na agiitia vēlēk thoothonniok cīkkō wo.”

⁶⁶ Ma ngato, ivitia ūtūbūrīt wobjiaha gwuak cīgīnnēk cīk meelīk ngatī ōwōbī ĩnōōnō. ⁶⁷ Ngaatī ajini Yesu wobjiak cīk ēēn ōmmōtō kī ramma wo ēnēcī ne, “Idiimtu niigia buu ūtūngteangu?” ⁶⁸ Aavu Thimone Pētūrū ĩthōng ĩi ne, “Makayyioit! Ngēnē ĩmma naboo cī woccia kovvoyyia naaga wo? Thōōth cunni doo cī anyeet rūgēt cī avī kūdūt.” ⁶⁹ Kēlēmnya naaga thōōth cunni ĩthōng kagayyia kathīnna ne, odoyyie ngī eeni Et cī Callī cī akuni ĩcī Nyekuco.

⁷⁰ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Kēbērawung balna na agiitia cīk eeginnu ōmmōtō kī ramma wo vēlēk, avī kēnnē eeti ĩmma

^o **6:59** *Ciitha cī Lawinto*: Ayak balna eeta cīk Yudei Ciithi cīk Lawintak, korookjiowēy ĩcīk gaalawu mīn mīn ngatī alūtēnī nēēgē Kōrra cī Yuwuthono kī kalacō Nyekuc, ĩthōng ĩthīhīt thōōth cī Nyekuco.

kōrgēna cunung cī ayak ririwac cī gerthe!”⁷¹ Ōthōōth balna Yesu kete nyatarka Yudath, ngērtī Thimone Ithkarioti, cī katī ōvōlōngī ĩnōōnō kōr ĩmma, kōdē woyyia balna avī nē buu tionniai ĩcīk ēēn ōmmōtō kī ramma wo.

Abūrī gōōtōnōgī Yesu leminit cī Yesu

7 Ma vurtia cī, ikiyyia aavue nō Yesu looca cī Galilea. Athii balna nē cī adiim ngī ōkkō looca cī Yudea nyatarka balna adiim makayyiowa cīk Yudei aruk ĩnōōnō.² Ōbōwē balna Peyianī cī Tuggwetu cī Yudei.^p ³ Ma natē, ivitia othooththīk Yesu gotoonogua cigīnnēk entek ne, “Tūngēk ngītio bīt ĩcī looc cī Yudea, kīī katī kōōt kīcīnīt wobjiaha cugunniek thoothonniok cīk addi cīk adīmanī niinia. ⁴ Athiitō athii woccia cī agayyie niia meelitina ĩcī eetu katī mī alugunyie niia, yelek eet loociok vēlēk, thoothonniok cīk adīmanī niia cīk addi wo!”⁵ Nga balna kelemit gotoonogua cigīnnēk wo, thōōth cīnnī.

⁶ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Nga kūtūbanē aneeta itini cī kōkōyyē nana, ĩi itini cunung. ⁷ Athii eeta cīk looc coo cī Aaburneccung agiitia, aburneca nēēgē aneeta, nyatarka kēdemīcē na ĩnōōgō thoothonniok cīk gerthek cīk aticcan nēēgē. ⁸ Ōōt nēnnē niigia kōrra cobbi, athii na cī kōkkō nyatarka nga kūtūbanē kōr cannie.”⁹ Ma balna ngī uduwa Yesu thōōth coo, ikiyyia aavu nō nē wathinniok ōōgī Galilea.

Aliman Yesu Eet kōrra cobbi Ciitha cī Nyekuco

¹⁰ Ma balna ĩtīngathō gōōtōnōgī Yesu ōōt kōrra cobbi, ikiyyia ĩnīk nē buu ōwōb ĩnōōgō, athii cī adiim kīcīnīt eeta ĩnōōnō meelitina.

¹¹ Ivitia makayyiowa cīk Yudei idiimito Yesu kōrra cobbi, ĩthōng ijintoi ĩtō ne, “Avī nē nga?”¹² Ēpēkanōnī balna eeta Yesu meelitina ōrrōt, ōthōōth gwuak athī ne, “Ēēn nē et cī abūnna,” athī gwuak ne, “Īgōōl nē eet vēlēk.”¹³ Ongollie balna eeta ngatī ōthōōthīcē Yesu meelitina, nyatarka balna ongollie nēēgē makayyiok cīk Yudei.

^p 7:2 *Peyianī cī Tuggwetu*: Kōrra ĩcī kōr cī ahadanī eeta cīk Yudei kōr wū balna abaaī nēēgē tuggwetey erkinya eet ramma baatha balna ngī ivitia nēēgē ngatīvōrī Ijiba.

¹⁴Ma balna ngĩ arawak kōr cobbi kōrgēna, ĩtĩnga Yesu ũūk reerunga cĩ Ciith cĩ Nyekuco ĩcītō, ĩthōng ũūk iliman eeta.

¹⁵Akulei balna makayyiowa cĩk Yudei jien, ngatĩ acĩnĩ ĩnōōnō ēgēēnyĩ ōrrōt ĩthōng athĩ ne, “Agaayi eeti coo thōōth ōrrōt nyia? ĩthōng nga karaama kilimanē buu.”

¹⁶Ēdēcĩ Yesu ĩnōōgō ennei ne, “Athii limanĩ coo cĩ ēēn thōōth cannĩ, kallimanei na ĩnōōgō thōōth cĩ Nyekuco Baang wũ balna itionana aneeta. ¹⁷Ma ngĩ adĩman eeti ĩmma thoothonniok cĩk adiiim Nyekuci, aga katĩ ngatĩ akuni thōōth cĩ kallimanei na eet wo kĩ Nyekuc, kōdē aku ōōwa cannĩ mĩn. ¹⁸Eeti cĩ ōthōōth ēlē cĩnnĩ adiiim nē kĩdĩhĩthĩt eeta ĩnōōnō, ĩthōng thĩ eeti cĩ aticanni kĩdĩhĩth et cĩ itiona ĩnōōnō ēē, ēēn nē et cĩ adĩman thoothonniok cĩk edeemothi athii cĩ ēēn volongnyiait. ¹⁹Nga wōnō kanyung agiitia Mutha Ngiran cĩ Nyekuco? Kothii kēnnē et cĩ athĩrar ĩthōng uthutti Ngiran cĩ Nyekuco wo, ĩthōng adimnyu arukcangũ nyia?”

²⁰Ēdēcĩ meelitini Yesu ennei ne, “Eyeei niia ririwac cĩ gerthe.^r Adakci aniitia ngaamōnĩ, ngēnē cĩ adiiim arukci aniitia wo?”

²¹Ēdēcĩ Yesu athĩ ne, “Balna kadĩmani na thōōth cĩ addi,^s ĩthōng akulecu kēnnē niigia vėlēk jien. ²²Aduwaccung balna Mutha athĩ ne anycĩk dōōlĩ cuguk kũbũūrantē^t athii balna cĩ ēēn Mutha cĩ aduwacung wo, ōbaatĩ baatĩ baatĩ baaba wũk balna aduwacung kĩ katĩ etedit niigia dōōlĩ cuguk Kōrra ĩcĩ Yuwuthono. ²³Ma ngĩ ũbũūranē doolec Kōrra cĩ Yuwuthono kĩ katĩ athii cĩ ēgērēthanini Ngiranĩ cĩ Mutha, nyia avaracit niigia ngatĩ kanyicē na et kũbũna Kōrra cĩ Yuwuthono wo? ²⁴Nyĩ eteedicu niigia eet thōōth kĩ eeti colli kaganoko, eteddik eet thōōth gōōla ĩcĩ edeemothi.”

^r **7:20** *Ririwac cĩ gerthe:* Ēēn balna Ririwanĩna cĩk gerthek wũk abũrĩ Nyekuc kĩ anjilēt tamuatiddina ĩthōng owobit Thĩttan alaan cĩning. Ma balna ngĩ ingka Nyekuci ĩnōōgō tamuatiddina wo, ivitia nēēgē ririwanĩna cĩk gerthek koo, ayaktak eet gethertin loota. Bēl Nyaraga cĩ Yelintio 12:7-9.

^s **7:21** *Balna kadĩmani na thōōth cĩ addi:* Bēl thoothonniok cĩk addi cĩk adĩman Yesu wo, Nyaragawa ĩcĩ Yōane 5:1-18.

^t **7:22** *Anycĩk dōōlĩ cuguk kũbũūrantē:* Aduwaai balna Nyekuci Abraham kũbũūran dōōlĩ cigĩnĩk cĩk maacĩk katĩ ngĩ ĩtō iinya turgi cĩk aritianĩ nēēgē, kĩ katĩ kũtō nēēgē eet cĩk Nyekucak. Bēl Nyaraga cĩ Thianantō 17:9-14.

Ēēn woccia Yesu, Kiristo dīdī?

²⁵ Ōthōōth balna eeta gwuak cīk aatī Yeruthalēma athī ne, “Athii cī ēēn wōnō et cī adiim aruk makayyiowa cīk Yudei wo coo?

²⁶ Īcīnīt da! Irion meelitina cī eet, īthōng kothii et cī ēpēkanōy kī īnōōnō. Ahad woccia makayyiowa athī ne, ēēn nē Kiristo dīdī?

²⁷ Ma naboo kagga naaga kōrōōk cī akuni nē wo. Nyatarka mī ikiyyia Kiristo, aliba katī nē īthōng athī eeti īmma cī aga itin cī akuni nē tō.”

²⁸ Nga balna aliman Yesu eet reerunga cī Ciith cī Nyekuco ĩcītō, ikiyyia egerenyek nē īnōōgō ōrrōt ennek ne, “Agayyangu thēk niigia aneeta īthōng kakuni na ījang? Athii balna cī kakunie na mīn. Itionana aneeta eeti cī ēēn dīdī cī athii cī agayyu niigia.

²⁹ Kagga na īnōōnō, nyatarka kakuni na ngatī aavē nēnē īthōng īnōōnō cī itionana aneeta wo.”

³⁰ Ma natē, idimito nēēgē agammit īnōōnō, kothii kēnnē et cī arii īnōōnō athiit, nyatarka balna nga kūtūbanē itini cīnnē.

³¹ Mēēlī balna eeta cīk ēlēmī īnōōnō meelitina īthōng athī ne, “Ma ngī ikiyyia Kiristo, adīman woccia katī thoothonniok cīk adīccē eet kī yelintiok cīk meelīk cīk ijjar cīk adīman eeti coo?”

Itionito makayyiowa nyīcēkēr kōōt kagamit Yesu

³² Ma balna mī athīrar Varithei eet cīk amumut meelitini nyatarka Yesu wo, ivitia uluttie nēēgē kī makayyiok cīk paadīrnyawu īthōng itionito nyīcēkēr cīk ēbēk Ciith cī Nyekuco, kōōt kagamit īnōōnō. ³³ Īthōng othoothīk Yesu īnōōgō ennek ne, “Nga nō na karūmē kī agiitia kīdīc īthōng kamirie katī na kōkkō eeta wū balna itionana aneeta. ³⁴ Ereppannangu katī īthōng athii cī amūdanangū, nyatarka athii niigia cī ovvoyyu ngatī kōkōyyē na ēē.”

³⁵ Ma natē, ivitia ijintoi makayyiowa cīk Yudei nēgēdō īītō ne, “Ōkkō katī nē ījang, katamacēt nē ageeta katī ngatī kijiowanī īnōōnō wo? Ōkkō woccia katī looca cī Girihi, ĩcī attē eeta cīgaak? Ōkkō woccia katī aliman eet cīk Girihi?

³⁶ Nyia cī athī nē ne, ‘Ereppannangu katī aneeta,’ īthōng athii cī amūdanangū? Nyia koccia katī cī athii cī kōvvōyyī ngatī ōkōyyī nē wo?”

Maam cîk anyeet rûgêt

³⁷ Ma Kõr Cobbi cî katî Edeccîaĩ eeta cuuwan cobbi, ikiyyia ïtĩnga Yesu ïthõng õthõõth õrrõt ïthĩ ne, “Mĩ aruk et ïmma kõi, anyĩk kikiyyia ïcannĩ ïthõng ïwũdẽ. ³⁸ Eeti ïmma cĩ ãlẽmĩ thõõth cannĩ, anyĩk kikiyyia kũwũdẽ ïcannĩ, nyatarka aduwa Nyaraga cĩ Nyekuco athĩ ne, ‘Ariha katĩ lilliowa cĩk meelĩk cĩk ayak maam cĩk anyeet rûgêt, ãlla cĩnnĩ.’” ³⁹ Õthõõth balna Yesu thõõth cĩ Ririwac cĩ Dĩhĩmĩ, cĩ anyiwothi eet vëlẽk cĩk ãlẽmĩ ïnõõnõ. Nga balna kanyĩwothĩk Ririwacĩ cĩ Dĩhĩmĩ et ïmma, nyatarka balna nga kanyĩwothĩk Yesu bulẽnĩtĩ cĩnnẽ.

Engeryioy eeta nyatarka Yesu

⁴⁰ Ma balna mĩ athĩrar meelitini thõõth cĩ õthõõth Yesu kete wo, ivitia othoothito gwuak athĩ ne, “Ëẽn eeti coo et cĩ õthõõth molook cĩ Nyekuco.” ⁴¹ Õthõõth eeta gwuak athĩ ne, “Ëẽn nẽ Kiristo!” ïthõng õthõõth gwuak naboo athĩ ne, “Woccia thẽk aku Kiristo looca cĩ Galilea? ⁴² Aduwa Nyaraga cĩ Nyekuco athĩ ne, arittiy katĩ Kiristo tatũga cĩ vurut cĩ õõ alaan Davide, ïthõng arittiy katĩ nẽ õlõõ cĩ abaaĩ Davide” Bõtẽlẽhẽma?”^v ⁴³ Ivitia engeryioy eeta, nyatarka epẽkanõnĩ nẽgẽ thõõth cĩ Yesu. ⁴⁴ Adiiim eeta gwuak agam ïnõõnõ, kothii kẽnẽ et cĩ awumei ïnõõnõ athiit.

Abũrĩ makayyiowa cĩk Yudei ngatĩ ãlẽmĩ Yesu

⁴⁵ Ma balna ngĩ imiryie nyĩcẽkẽrĩ cĩk Ciith cĩ Nyekuco, õõt ijinit ïnõõgõ makayyiok cĩk paadĩrnyawu kĩ eet cĩk Varitheĩ entek ne, “Athii niigia cĩ eyẽhanu ïnõõnõ ngato nya?”

⁴⁶ Ëdẽcĩ nyĩcẽkẽrĩ ennei ne, “Cĩ gõõ nga kĩthĩkta et cĩ õthõõth noko!”

^u **7:42** *Davide*: Ëbẽra balna Nyekuci ïnõõnõ kũ alaan cĩ ïthraĩlĩ, ïthõng ïbũtanẽk ïnõõnõ ethek ne, aku katĩ alaanĩ cĩ tiiri ïcĩ baatĩ baajigi dõõlĩ cĩgĩnik kagam looc kũdũt. ïnõõnõ balna Alaan nĩcẽ Yesu Kiristo. Bẽl Nyaraga cĩ Tegeluanu 132:11-12; Tiicanẽ cĩk Tionni-awu 2:30. Arittiy balna Davide erkinyiy ïcĩk ãn vucciac codoi (1,000) baa nga kittiriy Yesu. Bẽl Nyaraga cĩ ãn 1 Thamuele 16-30; 2 Thamuele 1-24; 1 Alaanẽta 1-2.

^v **7:42** Tirianĩtĩ cĩ Yesu. Arittiy balna Yesu Bõtẽlẽhẽma ïthõng balna ãn nẽ et cĩ tatũk cĩ õõ alaan Davide. Bẽl Nyaraga cĩ Matewo 2:1, Luka 2:4-6.

⁴⁷ Ēdēcī Varithei ĩnōōgō ennei ne, “Igoollung Yesu agiitia buu?
⁴⁸ Avī yoko woccia eeti ĩmma kōrgēna ĩcī makayyiok cĭk Varithei
 cĭ ělēmī thōōth cĭ et nĭcē? ⁴⁹ Giithiak nĭiko, athii cĭ aga Ngiran cĭ
 Mutha wo, cĭk ělēmī thōōth cĭ et coo wo! Anyĭk kĭcĭĭn Nyekuci
 ĩnōōgō!”

⁵⁰ Avī balna Nikodemothĭ makayyioiti cĭ balna ōkkō ĩcī Yesu
 balna ĩcowu natē, ĩthōng othoothĭk gōōnōgĭ ĩi ne, ⁵¹ “Athii
 Ngiranĭ cĭnac cĭ ělēmī mĭ kēngēr thoothonniok cĭk eetu kaganoko
 nga kĭthĭrarit thoothonniok cĭk ěgērēthan nēēgē thēk koo
 buu?”

⁵² Ēdēcī nēēgē Nikodemoth ethei ne, “Akuni niia looca cĭ
 Galilea? Bēl Nyaraga cĭ Nyekuco, ĩthōng athii cĭ amūdanu woccia
 et cĭ ěēn molook cĭ Nyekuco cĭ aku looca cĭ Galilea.” ⁵³ Ma natē,
 ivitia athantē eeta vēlēk ōōt korookjiowēy ĩcĭgĭk.

Agamothĭk ngaa kĭ et ĩmma

8 ĩtĭnga Yesu buu, ũūk ĩcī thiir cĭ Olivi.^w ² Ma ngerenniet ngaanĭ,
 ōbōda nē ĩthōng ikiyyia ũūk reerunga cĭ Ciith cĭ Nyekuco
 ĩcĭtō. Ma natē, ulluttĭay eeta vēlēk ivitia kĭ ĩnōōnō, ngaatĭ aavē nē
 loota alimanĭ ĩnōōgō.

³ Ma natē, ēyēkta Varithei kĭ limanniok cĭk Ngiran cĭ Mutha,
 ngaa ĩmma cĭ agamothi kĭ et ĩmma ĩthōng ivitia anycĭk kĭbĭl
 kōrgēna cĭ meelitino. ⁴ Ngaatĭ ōthōōthĭcē nēēgē Yesu ěnēcĭ ne,
 “Limannioit, kagameca naaga ngaa coo, ogin kĭ et ĩmma. ⁵ Athĭ
 Ngiranĭ cĭ Mutha ne, kōvōcĭ woccia ngaa cĭ avĭ kete kadaak!^y Athĭ
 yoko niia ne?”

⁶ Ajin balna eeta cĭkkō Yesu athĭ ne kĭtĭmanta ĩnōōnō katĭ mĭ
 ěgērēthan nē Ngiran cĭnĭng. Ma natē, ululie Yesu ĩthōng arahaĭ
 ětēhēd looc attia cĭnnĭ.

⁷ Ma balna mĭ ajin eeta nekie Yesu thōōth cĭ ngaa nĭcē ěē. Ma
 balna vurtia, ĩtĭnga Yesu jiena ĩthōng othoothĭk ĩnōōgō ethek ne,
 “Mĭ avĭ eeti ĩmma cĭ nga kēgērēthan thōōth ĩmma kūdūt, anyĭk
 kēbēra bĭĭ ĩthōng arahaĭ ōvōc ngaa nĭco!” ⁸ Ngaatĭ ulluleni Yesu
 ĩthōng ětēhēd looc naboo. ⁹ Ma balna mĭ athĭrar nēēgē thōōth cĭ

^w **8:1** *Olivi*: Kēēt ĩmma cĭ arii nyegerua cĭk athĭ oliv cĭ ahanē eeta ngooroc cĭ tukurento
 kōdē cĭ atūkūlēēnĭ. Ayak Thiir cĭ Olivi kēēn cĭk olivi.

^y **8:5** *Athĭ Ngiranĭ cĭ Mutha ne, kōvōcĭ woccia ngaa cĭ avĭ kete kadaak*: Bēl thōōth coo
 Nyaragawa ĩcī Levitikathĭ 20:10; Ditoronomi 22:23-24.

Agamoθhik ngaa kī et īmma (8:3-11)

aduwa Yesu wo, ivitia īnīhīt eeta codoi codoi, ētērēananī eetīnēy īcīk obbitik. Ngaatī ūknōthōthīcē Yesu kī ngaa nīco dō īitō ramma thōng.

¹⁰ Ma natē, ītīnga Yesu jiena, īthōng ijin ngaa coo ethek ne, “Ōōt eeta vēlēk ījang? Ithii eeti cī nga abilnii tō?”

¹¹ Ēdēcī ngaa neccie Yesu ethei ne “Eeti coo, kothii et.” Ngaatī ēnēcī Yesu īnōōnō ne, “Athii na buu cī kabilnii aniitia. Bītō, nyī nga ōbōdēcē gerthetin nīcē naboo.”

Ēēn Yesu lanyīt cī eet cīk looc coo

¹² Ngaatī ōthōōthīcē Yesu eet naboo ēnēcī ne, “Aneeta cī keeni lanyīt cī eet vēlēk loota ngato. Eeti cī ōwōbja aneeta, athii katī nē cī ōwō muwuratō, īthōng amūda katī lanyīt cī rūgētō.”

¹³ Ēdēcī Varithei īnōōnō ethei ne, “Ōthōōthī nidio thōōth cī ēlē cunni doo! Īthōng thōōth cī ōthōōthī niia wo, athii yoko cī ēēn dīdī.” ¹⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Kōdē woyyia ma kothoothi thōōth cī ēlē cannī mīn, athii cī kaduwane vōlōng! Nyatarka kagga na ngītī balna kakunie īthōng kagawa gōōl cī kōkōyyē. Athii cī agayyu niigia ngītī kakunie, kī ngītī kōkōyyē nana. ¹⁵ Engeryu niigia thoothonniok kī eeta cīk loocu, īthōng athii cī kengeri na thōōth cī et īmma. ¹⁶ Ma kēngēra na thōōth cī eeto, kengeri

jurrung, nyatarka athii cī kengeri mīn karūmēna kī Baang wū balna itionana aneeta. ¹⁷ Adiiim Ngiranī cunung thuutnya ramma, kīi katī kagawe athī ne ēēn thōōth cīning dīdī. ¹⁸ Keeni na keberec cī ēlē cannī īthōng īthī Baangī wū balna itionana aneeta, thuut īmma.”

¹⁹ Ēdēcī nēēgē īnōōnō ethei ne, “Avī Baaba cunnie ījang?”

Ēdēcī Yesu īnōōgō ethei ne, “Athii cī agayyangu niigia aneeta, kōdē Baang cannī. Mī agayyangu, agayyu woyyia Baang cannī buu.”

²⁰ Ōthōōth balna Yesu thothonniok cīkkō, balna ngī aliman nē eet ngatī ōbōwōy kī ngītī iyangī eeta nyarobinya reerunga cī Ciith cī Nyekuco īcītō. Balna athii eeti cī agam īnōōnō tō, nyatarka balna nga kōdōlan itini cīnnē.

Athii niigia cī ovvoyu ngatī kōkōyyē nana

²¹ Ma natē, ikiyyia othoothīk Yesu Varithei naboo ethek ne, “Kūwa nana, ereppannangu katī kuumuc īthōng adaaktu nga kūtūngtōthīk thothonniowa cīk gerthek cuguk buu. Athii niigia cī avvunnu īcī kōkōyyē na wo.”

²² Ma natē, ijintoi makayyiowa cīk Yudei mīn īūtō ne, “Adiiim eeti coo aruk ēlē thōng? Nyia cī athī ne, ‘Athii cī woccia avvunnu īcī kōkōyyē na wo?’”

²³ Ēdēcī Yesu īnōōgō ethei ne, “Eginnu niigia eet cīk loocak, īthōng keeni na et cī tammutiddino. Eginnu niigia eet cīk looc coo, athii na cī keeni cī looc coo. ²⁴ Īnōōnō thī cī kethecung na agiitia ne, adaaknu katī nga kūtūngtōthīk thothonniowa cīk gerthek cuguk koo. Mī athii cī ēlēmnyangu aneeta, adaaknu katī gerthetina cunung.”

²⁵ Ajin kēnnē nēēgē Yesu ethei ne, “Ngēnē niia?” Ēdēcī Yesu īnōōgō ethei ne, “Aneeta et wū balna kaduwacung balna īcī owu kethecung ne, aneeta nana. ²⁶ Maka thōōth cī woyyia kothoothi na cunung cī kengērung agiitia. Īthōng eeti cī itionana aneeta wo, ēēn thōōth cīnnē dīdī, īthōng kaduwai eet cīk looc coo thōōth doo, cī kathihi īcīnnī.”

²⁷ Kothii balna et cī aga athī ne, ōthōōth Yesu Baatīnnī.

²⁸ Īthōng balna nga ōthōōth Yesu noko athī ne, “Mī otoddoyyieangu niigia aneeta Ngērtī Eeto kurucea, ivitiawu

thī katī agayyangu, ngēnē nana. Īthōng naboo agayyu katī niigia gii wū kothoothi na ēlē cannī ēēn dīdī. Athii cī kadīmani na thōōth ĩmma mīn nadō. Kaduwa na thōōth cī alimanecca Baangī aneeta. ²⁹ Karūmēna na kī Baang wū balna itionana aneeta kōdōwē ĩthōng dōkīthī kadīmani na thōōth cī ēbēlbēllī nēnē, ĩthōng athii cī ūknīca nē aneeta kaavu nyiangu.”

³⁰ Īthōng ma balna ngī ēdēcak Yesu thōōth cīnnī wo, ivitia elemit eeta cīk meelik wūk balna athīrar thōōth cīnnī wo ĩnōōnō.

Anyung katī thōōth cī ēēn dīdī aavut jurrung

³¹ Othoothīk balna Yesu Yudei cīk ēlēmi ĩnōōnō ethei ne, “Mī athunnu niigia thōōth cī kaduwacung na wo, eeginnu katī niigia wobjiak cīganīk dīdī. ³² Avvunnu katī agayyu thōōth cī ēēn dīdī ĩthōng katī oōganung agiitia thōōth cī ēēn dīdī wo.”

³³ Ēdēcī eeta Yesu ethei ne, “Keeginna naaga dōōlī cīk Abrahamī^z ĩthōng nga kiittia nyakapanak cīk eetu kūdūt, nyia ethehet ne, ‘Kogiana katī wo?’”

³⁴ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Kaduwacung dīdī, eeti ĩmma cī adīman thoothonniok cīk gerthek, ēēn nē nyakapanait cī gerthetino. ³⁵ Athii eeti cī ēēn nyakapanait cī ēēn et cī olu. Doolec cī olu, cī avī ōlōōtōtō kūdūt. ³⁶ Mī kōgāi na Ngērtī Eeto thoothiowēy ĩcīk gerthek ĩcīgunnīk, ĩthīnga katī athii cī eeni nyakapanait cī gerthetino kūdūt! ³⁷ Kagga na eeginnu niigia dōōlī cīk dōōlī cīk Abrahamī, ĩthōng adimnyu kēnnē arukcangū thōng, nyatarka athii thōōth cannie athii cī iithio thinneti cuguk. ³⁸ Kaduwacung na thōōth cī kīcīna na balna karūmēna kī Baang cannī, kī cī thēk adīmannu niigia buu thoothonniok cīk balna aduwacung agiitia baaba cunung.”

³⁹ Ēdēcī nēēgē ĩnōōnō ethei ne, “Ēēn Abrahamī baang cīnang!”

Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Mī ĩtō dōōlī cīk Abrahamī, adīmannu yoko woyyia thoothonniok cīk abūnna wūk balna ĩdīman Abrahamī. ⁴⁰ Adimnyu kēnnē arukcangū nyatarka

^z 8:33 *Abrahamī*: Avvū balna Nyekuci Abraham kūtūngēk eet cīk kōrōōk cīnnī kī looc cīnnī, ĩthōng ōwōb Nyekuc kūūk looca ĩcī jōr. Ikiyyia balna nē ĩthī baatī Yudei. Arūgī balna nē erkinya vucciak codoi kī eet eet ramma (1,800) baa nga kitirriay Yesu. Bēl Nyaraga cī Thianantō 12-26.

kaduwacung na thōōth cī ēēn dīdī, wū balna kīthīha na ĩcī Nyekuco. Nga kitican Abrahamī thoothonniok cīk aatī noko.

⁴¹ Owobju niigia thōōth cī aticcan baaba cunung.”

Ēdēcī eeta ethei ne, “Nyekuc doo cī ēēn Baangiet cīnang ĩthōng keeginna naaga dōōlī cīgīnik dīdī ĩthōng athii cī karittiana ngatīvōrī.”

Ēēn baaba Thīttan cunung

⁴² Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Ma kī Nyekuci Baaba cunung dīdī, amīnannangu woyyia niigia aneeta, nyatarka kakuni na kī ĩnōōnō. Athii balna cī kakuni na mīn, ĩnōōnō balna cī itionana aneeta. ⁴³ Athii cī athiknu niigia thōōth cī kaduwacung na wo nyia? Aharnecu niigia thōōth cī kaduwacung nana!

⁴⁴ Baaba cunung alaanī cī ririwanīn cīk gerthek,^a ĩthōng adīmānu niigia thoothonniok cīk adiim nēnē. Avī balna nē kuumuc, ēēn et cī aruk eet kūdūt kaganoko ĩthōng uduwawung vōlōng. Nga kuduwa nē thōōth cī ēēn dīdī kūdūt. Ma aduwa nē vōlōng, iyiacanei dīdī, nyatarka ēēn nē volongnyiait ĩthōng ēēn baatī volongo. ⁴⁵ Ēēn thōōth cī kaduwacung na wo vėlēk, thōōth cī ēēn dīdī, ĩthōng athii niigia cī ělēmnyangu noko!

⁴⁶ “Ngēnē cī woccia abilnia aneeta etheca ne, kēgērēthana na thōōth ĩmma? Ma naboo kaduwacung thōōth cī ēēn dīdī wo, ĩthōng athii cī ělēmnyangu nyia? ⁴⁷ Eeti cī ēēn doolec cī Nyekuco, athīrar thōōth cī Nyekuco. ĩthōng aburnu niigia thōōth cīnī, nyatarka athii cī eeginnu niigia dōōlī cīgīnik.”

Yesu kī Abraham

⁴⁸ Ma natē, othoothīk Yudei Yesu ethei ne, “Mūrra thōōth cīnang ngatī kathīnna ne, eeni niia et cī Thamarīa miroit ĩthōng eyeei niia ririwac cī gerthe!”

⁴⁹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Athiitō athii cī keyeei ririwac cī gerthe, kongollie na Baang cannī, ĩthōng aburnu niigia ngatī ongolinīangū aneeta. ⁵⁰ Athii cī kabuluthi na ělē cannī, Nyekuc

^a **8:44** *Alaanī cī ririwanīn cīk gerthek:* Ēēn coo alaan cī ririwanīn cīk gerthek cī athī thar cīgīnik Thīttan. Ēēn balna alaanī cī ririwanīn cīk gerthek wo, anjīlo tammuatiddina cī balna amaraī, anjīlēt oōgī kūtūbūrīt Nyekuc, ngaatī ingkawī Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

cĩ adiiim aneeta kubullie, ìthõng ìnõõnõ cĩ ãngēr thoothonniok vëlêk. ⁵¹ Kaduwacung dīdī, athii katī eeti cĩ athũnnī liman cannī, athii cĩ adaaī kūdūt!”

⁵² Ēdēcī Yudei ethei ne, “Kagayyi thī wanīco, ogoogo eyeei ririwac cĩ gerthe dīdī! Adaaīto oo Abrahamī kī eet cīk õthõõth molook cĩ Nyekuco, athī kēnnē niia ne, ma athīrar eeti liman cunni, athii cĩ adaaī kūdūt. ⁵³ Ijjari niia baang cīnang Abraham, wū balna adaaī vëlêk? Ijjari niia eet cīk õthõõth molook cĩ Nyekuco wūk balna adaaīto? Ngēnē yoko thēk niia kir?”

⁵⁴ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Mī kabuluthi na ēlē cannī mīn, ēēn thõõth cĩ kaganoko. Baangī cannie cĩ athinnu ne Nyekuc cunung wo, cĩ abulutha aneeta. ⁵⁵ Ìthõng thī naboo athii cĩ agayyu ìnõõnõ buu. Aneeta cĩ kagga ìnõõnõ, mī athii cĩ kagga ìnõõnõ, keeni woccia volongnyiait kī niigia! Ìthõng kaduwacung thõõth cĩ ēēn dīdī, kagga na ìnõõnõ ìthõng kithīrara thõõth cīnnī. ⁵⁶ Ēbēlbēl balna baaba cunung Abrahamī, ngatī balna ìcīnnī ìthõng ìcīn kōr cĩ kakunie na loota ngato.”

⁵⁷ Ēdēcī Yudei ìnõõnõ ethei ne, “Nga kītō erkinya cugunniek eet ramma kōmmōtō buu, ìthõng ìthī ne, icinu niia Abraham?”

⁵⁸ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Kaduwacung na thõõth dīdī, kaavu balna na tō baa nga kitirriay Abrahamī!” ⁵⁹ Ma natē, eberyia nēēgē bīyēn cīk adiiim õvõccī Yesu kadaak. Ngaatī alugunyenī Yesu, ìthõng ētēha ngīfivōrī reerunga cĩ Ciith cĩ Nyekuco.

Anyi Yesu et cĩ arittiy ruben kīcīnē

9 Ma balna nga õwõyya Yesu gõõla cīnnī, ìcīn nē et ìmma cĩ rubēnī ngaatī da aritianī. ² Ma natē, ijinit wobjiaha cīgīnnēk ìnõõnõ ethei ne, “Limannioit, nyia balna kitirriay eeti coo kī ruben oo? Ēgērēthan nēnē, kōdē eeta cīk arittia ìnõõnõ?”

³ Ēdēcī Yesu ìnõõgõ ennei ne, “Athiitō athii cĩ ēgērēthan eeti coo, kōdē tionniowa cīgīnnēk! Adiiim Nyekuci adīman thõõth cĩ addi rubēnthēta cīnnī wo. ⁴ Kiticanit thõõth cĩ Baangī wū balna itionana aneeta wo tamanoko, nga kokolothik kōrra, athii eeti cĩ aticcanni baal tō. ⁵ Keeni na lanyīt cĩ eet cīk looc coo, nga kaavē na loota ngato.”

⁶ Ma balna mī ōthōōth Yesu vēlēk, ikiyyia ūtūrīk nē amūt looc, ĭthōng ōngōnya tōdōwac ĭmma ammūtēi nīlkē, ĭthōng upucanek kēbērēnīy ĭcīk et cī rubēnī wo. ⁷ ĭthōng uduwak ĭnōōnō ennek ne, “Bīt tūnya niia tōdōwac nīco mōōra cī Thiloami.” Ngaatī ōkōyyī ūūnyanē eeti cī rubēnē tōdōwac nīcē ĭthōng ĭcīnē. Mōōrō cī athī Thiloam wo, a ne itioniay.

⁸ Ivitia ijintoi eeta cīk abakanōy kī eet cīk gōō acīn ĭnōōnō ngatī ēnnē ruben cī ala eet wo, ĭtō ne, “Athii wōnō cī ēēn et thēk wū gōō rubēnī wū ala eet neccio?” ⁹ Athī eeta gwuak ne, “ĭnōōnō thēk!”

ĭthōng ĭtō gwuak ne, “Athiitō athii cī ēēn ĭnōōnō, avī nēnnē thēk kī nēnē!”

Ma natē, uduwa eeti neccio mīn ĭi ne, “Aneeta thēk nana!”

¹⁰ Ngaatī ajini nēēgē ĭnōōnō ēnēcī ne, “Ngēnē cī anyi cīnē wo? Utugu da thōōth kuu?”

¹¹ Ēdēcī nē ĭnōōgō ennei ne, “Ōngōnya eeti cī athī Yesu tōdōwac ĭthōng upucanea kēbērē cīganīk, ĭthōng ethea ne, ‘Bīt tūnya tōdōwac coo mōōra cī athī Thiloam.’ Ngaatī kōkōyyē kūnyanē kīcīnē yoko dīdī!”

¹² Ma natē, ijinit nēēgē ĭnōōnō ethei ne, “Avī yoko eeti neccio itin coo ngatdang?”

Ēdēcī nē ethei ne, “Ērēkcanī.”

Ijinit eeta cīk ēēn Varithei et

¹³ Ngaatī ēyēhī eeta nekie et coo ōvōyyī kī Varithei. ¹⁴ Anyi balna Yesu et coo kūbūna Kōrra cī Yuwuthono. ¹⁵ ĭthōng ijinit Varithei ĭnōōnō gōōl cī acīnēnī nē wo. Ēdēcī nē ĭnōōgō ethei ne, “Ōngōnya Yesu tōdōwac ĭmma ammūtēi ĭcīgīnīk, ĭthōng upucanea kēbērē, ma balna kūwa kūtūnya tōdōwac nīcē, kikiyyia kīcīnē.”

¹⁶ Ōthōōth balna Varithei gwuak athī ne, “Athii eeti cī athī Yesu wo, athii cī aku Nyekuca. Mī kikiyyia nē Nyekuca, athii woyyia cī aticanini Kōrra cī Yuwuthono.”^b

Ōthōōth Varithei gwuak athī ne, “Mī athii cī aku nē Nyekuca, ma kīi nē et cī ēgērēthan thoothonniok, aga woyyia nē ngatī aticcanni thoothonniok cīk adīccē eet kī yelintiok kuu?” Ngaatī

^b 9:16 Athii woyyia cī aticanini Kōrra cī Yuwuthono: Aduwaa balna Nyekuci Yudei ethei ne, nyī aticaninu kōrra ĭcī Yuwuthono. Bēl Nyaraga cī Lugitho 20:8-11.

thī balna engerini meelitini cī Varithei. ¹⁷ Ma natē, ijinit Varithei et nīcē naboo ethei ne, “Mī amui niia, et thēk cī athī ngēnē cī anyi aniitia cīnē wo?”

Ēdēcī eeti neccie ethei ne, “Kamuui woccia ēēn eeti neccie et cī ēēn molook cī Nyekuco.”

¹⁸ Athii balna cī ēlēmī makayyiowa cīk Yudei ngatī ēnē balna eeti neccie ruben, ma natē oōt thī utuvvuyyia baatī et coo kī yaatīnnī. ¹⁹ Īthōng ijinit īnōōgō ethei ne, “Doolec cunung coo? Arittiy balna nē ēēn ruben? Mī balna arittiy ēēn ruben, īthōng ikiyyia īcīnē nē kuu?”

²⁰ Ēdēcī baatīnnē kī yaatīnnī ethei ne, “Kagayya naaga ēēn eeti coo doolec cīnang, balna Arittiy nē ēēn ruben. ²¹ Īthōng athii cī kagayya aku acīnē nē kuu, kōdē et cī anyi īnōōnō kīcīnē wo. Īī nē et cī īī maka, anycīk īnōōnō kuduawung agiitia.” ²² Ōthōōth balna baatīnnē kī yaatīnnī kete, nyatarka balna ongollie nēēgē makayyiok cīk Yudei, cīk balna aduwaai eet ethei ne, “Mī ōthōōth eeti īmma athī ne ēēn Yesu Kiristo, ingkayyi katī nē Ciitha cī Lawinto.” ²³ Īnōōnō thī cī ōthōōthī nēēgē athīnnī ne, “Īī nē et cī īthī maka, ijinit īnōōnō.”

²⁴ Ma natē, utuvvuyyia makayyiowa cīk Yudei et nīcē naboo īthōng ethei ne, “Kōngan Nyekuc īthī ne, kaduwa thōōth cī ēēn dīdī, nyatarka kagayyia naaga ēēn Yesu gērēthannioit.”

²⁵ Ēdēcī eeti neccie ethei ne, “Athii cī kagga na mī ēēn Yesu gērēthannioit, kagga na balna keeni ruben ma yoko, kīcīnē!” ²⁶ Ēdēcī makayyiowa ethei ne, “Adīmanēcī balna thēk nē aniitia nyia? Anyi balna nē aniitia cīnē kuu?”

²⁷ Ēdēcī eeti neccie ethei ne, “Īcīnīt da! Viyyio kuduawung na thōōth coo vēlēk. Nga kete īthīktangū? Nyia adimnyu kuduawung naboo? Idiimtu niigia buu ma ngī iittu wobjiak cīgīnīk?”

²⁸ Ma natē, adacītō makayyiowa nekie et nīcē ethei ne, “Aniitia cī eeni wobjiat cīnnī, keeginna naaga wobjiak cīk Mutha.

²⁹ Kagayya balna naaga aduwaai Nyekuci Mutha thōōth, īthōng erekcet ageeta aku eeti coo ījang?”

³⁰ Ēdēcī eeti neccie īnōōgō ethei ne, “Nyia kerewung Yesu wo? Anya nē aneeta kīcīnē. ³¹ Athii Nyekuci cī athīrar eet cīk

ēen gērēthanniok. Ēdēcī nē thōōth cī eet cīk ala ĩnōōnō ĩthōng ĩdīmanit thōōth cīnnī. ³² Ngaatī balna thēk engenyciani lōōcī, nga kīcīnīt et cī anyi et cī Arittiay rubēnī kīcīnē. ³³ Mī baalia athii eeti coo cī aku Nyekuca, athii woyyia cī anya aneeta kīcīnē.”

³⁴ Ēdēcī makayyiowa ĩnōōnō ethei ne, “Balna arittiay niia thōōtha ĩcī gērthē, adiimi niia alimannet ageeta?” Ngaatī ingkawecī ĩnōōnō tuu ngatī riono.

Ngēnē cī rubēnī?

³⁵ Balna ngī athīrar Yesu thōōth cī ingkawī makayyiowa cīk Yudei ĩnōōnō wo, ikiyyia ūmūda et nīcē. Ngaatī ajini ĩnōōnō ēnēcī ne, “Ēlēmī niia Ngērtī Eeto?”

³⁶ Ēdēcī eeti neccie ethei ne, “Makayyioit, duwaha et nīco kī kēlēm ĩnōōnō.”

³⁷ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Icinu niia et nīco vēlēk ĩthōng itin coo, ĩnōōnō cī othoothonu kī aniitia wo.”

³⁸ Ēdēcī eeti neccie Yesu ethei ne, “Makayyioit, kēlēmnyī na aniitia!” Ngaatī alawī eeti neccie Yesu natē.

³⁹ Ma natē, ikiyyia othoothīk Yesu ĩnōōnō ennek ne, “Kakuni balna na kengeri thoothonniok cīk eet cīk looc coo, kī katī kīcīntē eeta cīk rubēnīk ĩthōng ĩtō rubēnē eeta cīk athī ne kacīnena.”

⁴⁰ Ma baa mī athīrar Varithei cīk abīlī natē thōōth coo wo, ivitia ijinit nēēgē ĩnōōnō ethei ne, “Ma naaga buu keeginna rubēnē?”

⁴¹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ma ĩtō rubēnē, athii woyyia eeti cī ethēcung ne eeginnu gērthē tō. Mī arkiccu athinnu ne, kacīnena athii gerthetini cunung cī uungnothii.”

Tūwayyioit cī abūnna

10 Ōthōōth Yesu athī ne, “Kaduwacung na dīdī, eeti cī ōtōd luwat katī adiim ōgōrōth athaa, athii cī ēhēēt araana ēen nē goryiait. ² Eeti cī ēhēēt araana cobbi ēen nē tūwayyioit. ³ Ōōwī bekcioiti ĩnōōnō araan, ĩthōng ĩthīraritō athaa molook cīnnī. Avvu nē athaa cīgīnīk kē thaarīy ĩcīgiik ĩthōng ūūwī ĩnōōgō gewwua.

⁴ “Uwuantēcī nē athaa cīgīnīk ōkōyyī gewwua ĩthōng ūtūwa ĩnōōgō jurrung, ĩthōng owobit ĩnōōnō athaa nyatarka athīrar

nēēgē molook cīnnī. ⁵ Athii athaa cī ōwōb et cī rēēng, avir kēggē thōng, nyatarka athii cī aga nēēgē molook cīnnī.”

⁶ Aduwaai balna Yesu eet thōōth cī alīta eet, ìthōng athii cī aga nēēgē thōōth cī ōthōōth Yesu wo buu.

Ēēn Yesu Tūwayyioit cī abūnna

⁷ Ma natē, othoothīk Yesu eet ennek ne, “Kaduwacung dīdī, aneeta cī keeni araan cobbi cī athaanu. ⁸ Ēēn balna eeta gwuak, wūk balna avvu ĭcī owu, goryiak ìthōng balna athii cī athīrar athaa ìnōōgō. ⁹ Aneeta cī keeni araan cobbi cī iithio athaa. Kēēla katī na athaa cīk avvu ĭcannī, ēkta katī nēēgē ìthōng ōōt ummudia gewi jurrung cī kanyi nana.

¹⁰ “Aku goryiaiti ōgōrōth athaa ìthōng uruk ìnōōgō. Kakuni na kī katī kanyīk ìnōōgō rūgēt cī abūnna. ¹¹ Aneeta cī keeni tūwayyioit cī kabūnna, cī kēlēmane rūgēt cannī, nyatarka athaa. ¹² Athii tūwayyioiti cī itaabji thōng, cī arīcana athaa jurrung, nyatarka mī acīn nē kudumoc, avireei ìthōng ikiyyia athaan kudumocī athaa. ¹³ Avir eeti cī adūmanni nyatarka adūmanni nē thōng, ìthōng athii cī arīcana nē athaa, nyatarka athii cī ēēn nē baatī athaanu.

¹⁴ “Aneeta cī keeni tūwayyioit cī kabūnna. Kagga na athaa cīganīk ìthōng agayya athaa cīganniek aneeta. ¹⁵ Kagga na Baang kīcī agayya nē aneeta, ìthōng kēlēmane na rūgēt cannī nyatarka athaa cīganīk. ¹⁶ Nga keyeei athaa ōōgī cīk athii cī aatī booratoto

Aneeta cī keeni tūwayyioit cī abūnna (10:14)

ĩcoo, cĩk kadiimi kēyēha ĩnōōgō buu kūrūmēk kōdōwē, kīi katī kīthīraritō nēēgē molook cannī, ĩthōng ōdōwē boore kīi kōdōwē tūwayyioiti buu.

¹⁷ “Amīnanna Baangī aneeta, nyatarka kēlēmane katī na ēlē cannī, kīi katī kikiyyia kūmūda naboo. ¹⁸ Athii eeti cī agamana aneeta rūgēt cannī tō. Kēlēmane katī na rūgēt cannī thōng! Keyeei na tirthēt cī kēlēmane ēlē cannī ĩthōng kobōdae naboo, kī balna ngī aduwaca Baangī.”

¹⁹ Ma natē, ikiyyia ēngēr thōōth coo Yudei naboo. ²⁰ Mēēlī balna eeta cĩk ōthōōth athī ne, “Nyī athiknu et coo! Et cī ĩbbīt ririwacī cī gērthē! Adak ĩnōōnō ngaamōnī!”

²¹ ĩthōng balna ōthōōth eeta gwuak athī ne, “Athii eeti cī ayak ririwac cī gerthe athii cī ōthōōth kete, anyi woccia gōō eeti cī ayak ririwac cī gerthe et cī rubēnī kīcīnē?”

Ūtūbūrīt eeta Yesu

²² Ma balna ĩi attien^c erkit neccie, avī balna Yesu Yeruthalēma, Kōrra Cobbi cī Ciith cī Nyekuco.^d ²³ ĩthōng kōr nīcē, balna ōwō Yesu reerunga cī Ciith cī Nyekuco ĩcītō, ngatī Thōlōmōnē. ²⁴ Ma natē, ivitia ĩlūkta ĩnōōnō Yudei ĩthōng ijinit entek ne, “Amigene thōōth kuumuc kīi tīngan? Mī eeni Kiristo, duwaet ageeta thōōth mūrūr!”

²⁵ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Balna kuduawung na thōōth vēlēk ĩthōng athii niigia cī elemnyu thōōth cannī. Thoothiowa cĩk kadīmani na cĩk addi thaarīy ĩcīk Baangī wo ēyēla ngēnē na. ²⁶ Athii niigia cī elemnyu thōōth cannī, nyatarka athii niigia cī eeginnu athaa cīganīk. ²⁷ Athīrar athaa cīganniek molook cannī ĩthōng kagga na ĩnōōgō ĩthōng ōwōbta nēēgē aneeta. ²⁸ Kanyi na ĩnōōgō rūgēt cī avī kūdūt ĩthōng athii katī nēēgē cī adaaī kūdūt. Athii eeti cī woccia agamana aneeta ĩnōōgō athīnēī tō, ²⁹ anya

^c **10:22 Attien:** Looca cī ĩthraīlī, athii attienī cī aduwōy kī attien cī looc cīnac. Attienī cī looc cī ĩthraīlī, nyīlōwēī ĩcīk ēēn ōmmōtō kī ramma kōdōlan cī ēēn iyyio alalī lōōcī ōrrōt, ĩthōng ĩtīl tammu ōrrōt, ĩthōng itina ĩcoo avungan ngōōtī ōrrōt, ĩthōng ōkōmī ōrrōt ngatī woccia ēhēērōnī eeta.

^d **10:22 Kōrra Cobbi cī Ciith cī Nyekuco:** Kōr Cobbi coo cī balna ahadanī Yudei cī agatanini Ciith cī Nyekuco vurtia ĩcī ēgērēthanī alaanī cī Girihi cī athī thar Antiokoth Evivanith. Umur Yudathī Makabithi alaan coo, ĩthōng anyīk Ciith cī Nyekuco kīi calla naboo. Adīmanni balna thōōth coo erkinyiay ĩcīk ēēn eet tur kī eet iyyio kōmmōtō (170) balna nga kittiriay Yesu.

aneeta Baangī ĩnōōgō ĩthōng ĩjar nē vēlēk. ĩnōōnō thī cī athii eeti ĩmma cī woccia agamana aneeta ĩnōōgō athīnē ĩcīk Baangī.

³⁰ Kodowinia na kī Baang.”

³¹ ĩthōng naboo natē, ebeyia makayyiowa cīk Yudei bīyēn cīk adiiim övöccī Yesu. ³² Ĕdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Kīdīmana na thoothonniok cīk meelīk cīk addi kōrgēna cunung, cīk abūnna, cīk balna aduwaca Baangī. ĩthōng thoothiowēy ĩcīkkō vēlēk, adimnyu yoko övöccangū thōōtha ĩjang?”

³³ Ĕdēcī Yudei athī ne, “Athii cī Kadimnya naaga kovocē aniiita nyatarka thōōth cī abūnna, Kadimnya naaga kovocē nyatarka adaacī nia Nyekuc ĩthōng eeni nia et kaganoko, cī adiiimi arii ēlē cunni kī Nyekuc.”

³⁴ Ĕdēcī Yesu ethei ne, “Athii cī eheddi Ngirana cunung athī ne, ‘Kathī na ne eeginnu niigia nyekucnya?’ ³⁵ Ma ngī aavu Nyekuci ĩnōōgō a ne nyekucnya, ĩthōng athii niigia cī ēpēkannu thōōth cī eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco. ³⁶ Nyia niigia ĩtō ne, kadaaci na Nyekuc ma kathī ne, keeni na Ngērtī Nyekuco wo? Baang cī itionana aneeta kikiyyia looca coo. ³⁷ Nyī elemnyu thōōth cannī, mī athii cī kadīmani na thoothonniok cīk aduwaca Baangī. ³⁸ Ma kadīmani na thoothonniok cīk addi cīk aduwaca Baangī, elemiit thoothonniok nīiko, kōdē woyyia athii cī Ĕlēmnyangu aneeta. ĩthōng katī agayyu iittu ne, keeginna naaga kī Baang codoi doo.”

³⁹ Ma natē, idiimito Yudei agammit Yesu naboo, ngaatī alītanē nē ĩnōōgō ĩthōng ũūk gōōla ĩcīnnī. ⁴⁰ Ōkkō balna nē abakci duwwo cī Yordanī ĩthōng ũūk aavu nōōnō natē ngatī balna anyīcē Yōane Batitha eet batithimo. ⁴¹ Mēēlī balna eeta cīk avvu kī ĩnōōnō örröt, öthōōth nyaguana athī ne, “Athii balna Yōane Batitha cī adīman thōōth cī adiccē eet kī yelinit, ĩthōng thoothiowa wūk balna öthōōthī nē Yesu vēlēk, ēēn didī.” ⁴² Ma natē, ivitia elemiit eeta cīk meelīk thōōth cī Yesu.

Daaith cī Latharō

11 Avī balna eeti ĩmma cī athī thar Latharō ölōō cī gaalawu cī athī Bethani, cī balna ĩmmōrī, arūmē balna nē kī ngōōnōgī ramma cīk athī thar cīgīk, Maria kī Marīta. Maria balna cī avuud

thoo cīk Yesu ngooroca cī ōngōlī meedi,^e ìthōng upucan thoo cīk Makayyioit Yesu ìmanēi ìcīgīnik. ³ Itiontik Maria kī Marīta thōōth Yesu cī athī ne, “Makayyioit, ìmmōrī goonu wū gōō amīnani niia ōrrōt.”

⁴ Ma balna mī aku athīrar nē nyemut coo wo, ikiyyia ōthōōth nē ìthī ne, “Athii katī mōōrīthī cī Latharō cī ēēn ne daaīth, anyi katī Nyekuc bulēnīt ìthōng anyi katī Ngērīnī cīnnī buu kubule.”

⁵ Amīnan balna Yesu, Marīta kī ngōōnī cīnnī Maria kī Latharō. ⁶ Ma baa ngī athīrar nē mōōrīthī cī Latharō wo, aavu ōlōō cī aavē nē wo wathinniok ramma.

⁷ Ma balna vurtia, ikiyyia uduwak nē wobjiak cīgīnik ethek ne, “Kimiryi kōōt looca ìcī Yudea naboo.”

⁸ Ēdēcī nēēgē Yesu ethei ne, “Limannioit, balna nōōnō adimi ōvōccī Yudei aniitia bīyēnīy natē noko, adimi amiire ōkkō natē?”

⁹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Athii wōnō cī ayak waathīnī itin ōmmōtō kī ramma? Athii eeti cī ōwō waath cī uuk looc, ēēl ìnōōnō lanyīti cī looc coo. ¹⁰ Mī ōwō eeti baal, ìdda ìnōōnō gimma kuuk looc, nyatarka athii lanyīti tō ēēn lōōcī muwur.” ¹¹ Ìthōng ōthōōth Yesu naboo ìi ne, “Ōngī goonietī cīnac Latharō thōng, ìthōng kadiimi kōkkō na katurani ìnōōnō kīcīnē.”

¹² Ēdēcī wobjiaha ethei ne, “Makayyioit, mī ōngī nē thōng, abūnna katī nē.” ¹³ Ahad balna wobjiaha cīgīnnēk athī ne acūba yoko Latharō kīnyak dīdī, ogoogo nē Yesu athī ne adaak Latharō thōng.

¹⁴ Ma natē, ikiyyia uduwak nē ìnōōgō mūrūūr ethek ne, “Lōgōth, adaak Latharō! ¹⁵ Ìthōng nyatarka agiitia, katalli ngatī athii cī kaavē na daaītha cīnnī itin nīcē, nyatarka avvunnu katī ēlēmnyangu niigia aneeta. Ivitia kōōt kī ìnōōnō.” ¹⁶ Ìthōng ēdēc Tomathī, cī gōō athī thar ōōgī Didimoth,⁸ uduwak wobjiak ōōgī ethek ne, “Kōōt naaga buu kadaait kōdōwē kī Yesu.”

Ēēn Yesu et cī arūgūtha et daaītha

¹⁷ Ma balna ngī arawak Yesu kōrōōk cī gaalawu cī athī Bethani wo, ivitia udukiak eeta ìnōōnō entek ne, “Adaawē

^e 11:1-2 *Maria balna cī avuud thoo cīk Yesu ngooroca cī ōngōlī meedi:* Bēl thōōth coo Nyaragawa ìcī Matewo 26:6-13; Marikō 14:1-11; Yōane 12:1-11.

⁸ 11:16 *Didimoth:* Thara cīkkō athī ne, Cūūdē.

balna Latharō ayak yoko wathinniok wec loowa.” ¹⁸ Ēēn balna kōrōōgī cī gaalawu cī Bethani wo, ōwō eeti itin codoi kī kōdōlan Yeruthalēm. ¹⁹ Īthōng mēēli balna eeta cīk Yudei cīk avvu agam Marīta kī Maria ullwana cī Latharō.

²⁰ Ma thī balna mī athīrar Marīta athī ne ikiyyia Yesu wo, ĩtīnga noko ūūk inyaman ĩnōōnō. Ungni balna nē Maria ōlōō. ²¹ Ma natē, othoothīk Marīta Yesu ethek ne, “Makayyioit, yoko baalia avvu niia ngato, athii woyyia cī adaāi gōtōna. ²² Īthōng thī nēnnē thēk yoko buu, kagga na, anyi katī Nyekuci gii vēlēk cī ajini niia.”

²³ Ēdēcī Yesu ĩnōōnō ethei ne, “Arūkna katī gotonu naboo.”

²⁴ Ēdēcī Marīta athī ne, “Dīdī, arūkna katī nē naboo, kōr cī arūgnanī eeta vēlēk, katī ditianēt cī loocu.”

²⁵ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Aneeta cī karūgūtha et daaītha ĩthōng kanyīha rūgēt. Arūgī katī eeta vēlēk cīk ēlēmnya aneeta, kōdē woyyia kadaaito. ²⁶ Īthōng eeti cī arūgī nyatarka ēlēmī thōōth cannī, athii katī cī adaāi. Elemi niia thōōth coo?”

²⁷ Ēdēcī Marīta ethei ne, “Ii, kelemi Makayyioit, eeni niia Kiristo Ellioit, Ngērtī Nyekuco, wū balna woyyia akuni looca coo.”

²⁸ Ma natē, ūtūngēk nē Yesu ĩthōng ūrūbōthīk Maria, ngaatī avvanī ĩnōōnō ngatī uluano ēē, ĩthōng othoothīk ĩnōōnō ethek ne, “Limannioit coo ikiyyia ngato wo, adiim acinnina.” ²⁹ Ma balna ngī athīrar Maria thōōth coo wo, ĩtīnga tamanoko ūūk ĩcīn Yesu. ³⁰ Nga balna avīya nē ōlōō ngatīvōrī, ngatī ūknīcē Marīta ĩnōōnō. ³¹ Ma balna ngī acīn Yudei cīk agam Maria ullwana, ngatī ĩngannī nē ciitha tamanoko ĩthōng ūūk koo, ahad kēnnē nēēgē athī ne ōkkō yoko alu Maria bīyēniy ĩcīk gōtōnōnī. Ngaatī ōwōbī nēēgē ĩnōōnō.

³² Ma balna ngī arawak Maria ngītī aavē Yesu wo, ikiyyia akatek nē Yesu kuthungti ĩthōng uduwak ĩnōōnō ethek ne, “Makayyioit, mī baalia aavu niia ngato kōr nīcē, athii woyyia baalia cī adaāi gōtōna cannie.”

³³ Ma thī balna ngī acīn Yesu Maria kī Yudei cīk iriowa kī ĩnōōnō ngatī alue wo, ikiyyia uwum thōōth coo ĩnōōnō thīnīn

ōrrōt, ³⁴ ĭthōng ĭjin ĭnōōgō ethek ne, “Adayyu balna ĭnōōnō ngatdang?”

Ēdēcĭ nēēgē ĭnōōnō ethei ne, “Makayyioit, ĭjjia baai kōōt cĭn.”

³⁵ Utulu Yesu. ³⁶ Ma natē, othoothito Yudei ĭtō ne, “ĭmmĭnan etĭ et!”

³⁷ Ōthōōth kēnnē eeta gwuak athĭ ne, “Athĭi wōnō balna etĭ coo cĭ anyi et cĭ rubēnĭ kĭcĭnē? Athĭi woyyia baalia nē cĭ alaamĭ daaĭth cĭ Latharō? Anyi Latharō kadaak nyia?”

Ūrūgūtha Yesu Latharō daaĭtha

³⁸ Ma natē, ikiyyia uwum thōōth coo Yesu thĭnĭn ōrrōt naboo. Ngaatĭ ōdōlanĭ nēēgē bĭiyēn cĭk Latharō. Adayyie balna nē ngatĭ ēēn ngilom ĭthōng ūnyūgē bĭiya cobbi. ³⁹ Ma natē ikiyyia thĭ uduwak Yesu ĭnōōgō ennek ne, “Ēnyēktĭ bĭi nĭco kūūk kabanyca!”

Ēdēcĭ Marĭta Yesu ethei ne, “Makayyioit, ummu yoko ēlē cĭnnē ōrrōt, nyatarka balna adaawē nē ayak wathinniok wec.”

© 1996 David C. Cook

Ūrūgūtha Yesu Latharō (11:43-44)

⁴⁰ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Nga wōnō kuduwai na aniitia ketheei ne, ‘Mī ēlēmī acīnī katī niia bulēnīt cī Nyekuco?’”

⁴¹ Ngaatī ēnyēēi eeta bī tatūga ĭcī ngilom cī balna adawini Latharō. Ma natē, ĭcīn Yesu tammūtiddin ĭthōng ĭi ne, “Ibalallē Baang ngatī athīkna aneeta. ⁴² Cī gōō athīkna niia aneeta dōkīthī ĭthōng kaduwa thōōth coo kōr coo, nyatarka eet cīk karūmēna ngato wo, kī katī kelemīt nēēgē kīitō ne, aniitia cī itionana aneeta.”

⁴³ Ma balna ngī ēdēcak Yesu lawinit, ūtūvvūwōy nē ōrrōt ĭi ne, “Latharō! Tēēa ngatīvōrī!” ⁴⁴ Ngaatī ēktanē Latharō akuni ngatīvōrī, nga ecebjie ceremuanīy wūk balna adawini noko, ammūtē nguum cīnnē cērēma. Ma natē, othoothīk Yesu ĭnōōgō ethek ne, “Oogit ĭnōōnō kūūk.”

Idimito uruit makayyiowa cīk Yudei Yesu

(Bēl Matewo 26:1-5; Marīkō 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ivitia elemit Yudei cīk meelīk Yesu, cīk balna arūmē kī Maria ullwana, nyatarka ĭcīnīt nēēgē thōōth cī adīman Yesu wo. ⁴⁶ Ōvōyyī balna kēnnē eeta gwuak thōōth cī adīman Yesu wo aduwaai eet cīk Varithei. ⁴⁷ Ngaatī alūtēnī makayyiowa cīk paadīrnyawu kī Varithei kī eet cīk obbitik cīk lokikak,^h ĭthōng irionito nēēgē ĭitō ne, “Kadaaī woccia et coo nyia? Adīman nē thoothonniok cīk adiccē eet kī yelintiok cīk meelīk. ⁴⁸ Mī kungni naaga et coo kete mīn, ēlēmī katī eeta vēlēk ĭnōōnō ĭthōng katī ivitia athanito nyīcēkērī cīk Rūma Ciith cī Nyekuco kī looc cīnac vēlēk.”

⁴⁹ Ma natē, ikiyyia othoothīk paadīrī cobbiⁱ cī athī Kaīvath, gōōnōgī ethek ne, “Agiithenu noko nyia? ⁵⁰ Athii cī agayyu niigia woccia mīn katī adaāi eeti codoi dō nyatarka eet vēlēk, kī katī woccia athii cī adītiane eeta cīgaac vēlēk.” ⁵¹ Athii balna cī aduwa Kaīvathī cī ēēn paadīr cobbi thōōth coo mīn, Nyekuc balna cī anyi ĭnōōnō kuduwa daaīth cī katī adaaknī Yesu, nyatarka eet

^h **11:47 Lokikak:** Ēēn baa gōō coo lokiko cī paadīr cobbi, kī makayyiok cīk paadīrnyawu kī eet cīk obbitik cīk eetu cīk aduwanī thoothonniok cīk eet cīk Yudei. Avvūē thī baa gōō thōōtha ĭcī Heburu athī ne, Thanhedirin.

ⁱ **11:49 Paadīrī cobbi:** Maka paadīrī cobbi ĭjjar gōōnōgī vēlēk, nyatarka ĭnōōnō dōō cī ēhēēt Ciith cī Nyekuco kōr codoi doo erkita. Ēhēēt paadīrī cobbi Ngītū Angiranni cī Dihīmī Ōrrōt wo katī ngī ōkkō ayawothi Nyekuc biyyie cīk ēēn kaal cīk cavawu cīk enyeeinie thoothoniowa cīk gerthek ciginnēk kī cīk eetu. Bēl Nyaraga cī Levitikathī 16; Heburu 9.

cík Yudei vëlêk. ⁵² Ìthõng nēnnē thêk, athii cī woccia adaaĩ Yesu nyatarka eet cík Yudei dõ, adaaĩ balna nē nyatarka eet cík Nyekucak cík athanothii looc coo vëlêk, kīi katī kuluta nē ìnõõgõ vëlêk ngatī odoi doo. ⁵³ Balna thêk kõr nīcē, araktaĩ makayyiowa cík Yudei ìdĩmmantêk gõõl cī katī aruwi nēēgē Yesu.

⁵⁴ Balna ìthĩnga Yesu õwõ meelitina nyatarka thõõth cī adiim aruwi ìnõõnõ makayyiowa cík Yudei. Ìthõng ìtĩnga nē ùũk ìcī kõrõõk cī gaalawu cī Eviraimi, ìcī õbõwõy kī baath, ìthõng õõt aavutõ nīcē kī wobjiak cīgīnīk.

⁵⁵ Òbõwē balna Kõr cobbi cī Ngõthio cī Yudei. Mēēlī balna eeta cík allũnganniay korookjiowēy, avvu õvvõ Yeruthalēma, kõõt kūtũnyitõ eleeti cīgīk, ngirana wũnĩng kīi katī kīdĩmantothīk nēēgē kõr cobbi. ⁵⁶ Adiim balna nēēgē Yesu, ìthõng ivitia uluttie nēēgē reerunga cī Ciith cī Nyekuco ìcītõ, ivitia ijintoi nyaguana mĩn ìitõ ne, “Aku woccia katī Yesu Kõrra Cobbi wo?”

⁵⁷ Ivitia uduktiak makayyiowa cík paadĩrnyawu kī Varithei eet ethei ne, “Ma ngī ìcĩn eeti ìmma Yesu, ijĩa duwaaet kīi kagamta.”

Uvuud Maria Yesu ngooroca

(Bēl Matewo 26:6-13; Marĩkõ 14:3-9)

12 Ma balna nga kīitõ wathinniowa tõrkõnõm, Kõr cobbi cī Ngõthio cī Yudei. Aavu Yesu ìthõng ùũk ìcī kõrõõk cī Bethani, nginiwa wũ balna anyīcē nē Latharõ kũrũga daaĩtha.

² Adĩmaneei balna eeta Yesu daainit natē ìthõng balna Marĩta cī ēngēr daainit ìthõng Latharõ balna buu tõ natē eetĩnēy nīikē. ³ Ìthõng ìdĩma Maria ngooroc ìmma cī õngõlī meedi, cī balna ùũta nē nyarobinyay cík meelīk, cī balna avī deera ìcī dīcī ìthõng utdutik thoo cík tabanyīk Yesu, ìthõng upucan ìmanē ìcīgīnik. Ma natē, ikiyyia õtõngõl ciith vëlêk ngooroc coo.

⁴ Ma natē, ikiyyia õthõõth Yudathī Ithkarioti wobjiat wũ katī õkkõ õvõlõngī Yesu ijinoy ìi ne, ⁵ “Nyia woccia da athii cī kūtēnē ngooroc coo nyarobinya cík ēēn thīik cík meelīk õrrõt cík ēēn eet õmmõtõ kī eet tur (300), ìthõng kīdĩmta nyarobinya cīkkõ kanycīk eet cík apĩrna wo?” ⁶ Òthõõth balna Yudathī kete, nyatarka athii nē cī ēēn et cī amĩnan eet cík apĩrna thõng, ēēn balna nē et cī gõõ agam nyarobinya ìthõng õgõrõth naboo.

⁷ Ëdēcĩ Yesu ïnõõnõ ethei ne, “Tũng doo nĩco mĩn kũtang ngooroc cĩnnĩ nyiangu, kĩĩ katĩ kuvudĩa aneeta kõr cĩ katĩ daaĩth cannĩ. ⁸ Arumenu katĩ niigia dõkĩthĩ kĩ eet cĩk apĩrna, athii katĩ niigia cĩ karũmẽ kĩ aneeta kuumuc.”

⁹ Ma balna mĩ athĩrar Yudei vëlẽk athĩ ne arawak Yesu kõrõõk cĩ Bethani wo, ivitia eeta cĩk meelĩk õrrõt, cĩk adiim acĩn Yesu, ãthõng idimito ãcĩnĩt Latharõ, et wũ balna arũgũtha Yesu daaĩtha. ¹⁰ Ma natẽ, idimito makayyiowa cĩk paadĩrnyawu uruit Latharõ buu, ¹¹ ãthõng ivitia Yudei cĩk meelĩk ãtũngtek ãnõõgõ, ãthõng elemit Yesu, nyatarka thõõth cĩ arũknanĩ nẽ Latharõ daaĩtha.

Ūũk Yesu Yeruthalẽma

(Bẽl Matewo 21:1-11; Marĩkõ 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² Ma ngerethietĩn cĩnnĩ, ivitia ãthĩraritõ eeta wũk balna avvu Kõrra Cobbi athĩ ne, aku katĩ Yesu Yeruthalẽm. ¹³ Ma natẽ, ãdĩmta nẽẽgẽ loburtullen cĩk kũddẽnũ ãthõng õõt inyiamanit Yesu, ãthõng egerenyit ãtõ ne,

“Anyĩk kubuluth!”

“Makayyioit et cĩ aku thaarĩy ãcĩgĩnĩk!”

“Anyĩk kagatan Nyekuci Alaan cĩ ãthraĩli!”

¹⁴ Ma natẽ, ãrũba Yesu thigiriec ãmma cĩ nga dĩcĩ, ãthõng atadothĩk ãnõõnõ kĩ ngĩ aduwa Nyaraga cĩ Nyekuco athĩ ne,

Ittio Yesu Yeruthalẽm (12:12)

^j 12:13 Et cĩ aku thaarĩy ãcĩgĩnĩk: Ëẽn eeti cĩ aku wo Yesu.

12:13 Tegelua 118:25-26

15 “Nyī ongolinu niigia eet cīk Thionī.^k Ikiyyia Alaanī cunung, òdōnga thigiriecī cī dīcī ìnōōnō.”

16 Athii balna cī aga wobjiaha cīgīnnēk itin nīcē athī ne, aticcan Yesu thōōth cī balna ìcīn eeti ìmma cī balna ēēn molook cī Nyekuco. Ma balna ngī ūrūga nē, ivitia ahaddia wobjiaha thoothonniok cīkkō vėlēk, acīn avvu ēēn dīdī kī cī aduwa Nyaraga cī Nyekuco.

17 Aku balna meelitini ìmma cī acīn arūknanī Yesu Latharō. Ìthōng òōt uduktiak eet òōgī buu, thōōth nīcē. 18 Ma balna eeta cīk meelīk balna ma ngī athīhī thōōth cī addi kī yelinit cī adīman nē, òōt urumtōy kī ìnōōnō.

19 Ma natē, othoothito Varithei nyaguana ìtō nē, “Athii gii cī woccia nga kadīmanna naaga tō, owobit eeta vėlēk ìnōōnō.”

Òthōōth Yesu kōr cī daaīth cīnnī

20 Òvvō balna eeta cīk Girihi gwuak ìcī Yeruthalēmī, òvvō alayyie Kōrra Cobbi. 21 Avī balna eeti cī athī Pilipo, cī aku òlōō cī gaalawu cī Beththaida looca cī Galilea buu natē, ìthōng òōt ijinit nēēgē ìnōōnō ethei ne, “Laang! Kadimnya kacīnna Yesu.”

22 Ikiyyia uduwak Pilipo Anderiya thōōth nīcē ìthōng òōt nēēgē vėlēk uduktiak Yesu.

23 Ngaatī ēdēcī Yesu ìnōōgō ēthēcī ne, “Arawak kōr cī woccia edenyianē bulēnītī cī Ngērtī Eeto. 24 Kaduwacung dīdī, mī utdukothīk kinyomocī cī labitoto tōdōway ìthōng ugudanē, athii katī cī arii ìthōng avī katī codoi dō. Ìthōng ma ngī utdukothīk, ìthōng athii cī agudanni arii katī kinyomo cīk meelīk. 25 Eeti cī arii thīnīn cīnnī rūgēta ìcī looc coo, ìthōng ìmmīnan ēlē cīnnī dō, athii katī cī amūda nē rūgēt cī avī kūdūt. Ìthōng eeti cī aharneeī rūgēt cī looc coo, amūda katī nē rūgēt cī avī kūdūt.

26 Ìthōng eeti cī adiiim ēēn wobjiait cannī, abūnna mī athīrar thōōth cannī, nyatarka adiiim avī ticciannioiti cannie ngatī kaavē nana. Mī adīman nē thōōth cannī, ongollie katī Baangī ìnōōnō.

27 “Komothie na yoko òrrōt, kērēha thōōth cī woccia kaduwa buu. Ìthōng woccia kethek Baang ne, ‘Baang alamīca

^k 12:15 *Thionī*: Thara cīk athī Thion wo, ēēn thar òōgī cīk Yeruthalēmī.

koccia pīrnanēt cī aku wo’? Athii tō kakuni balna na looca coo, kikiyyia kīpīra thōng. ²⁸ Baang, anyīk thar cugunik bulēnīt.”

Ngaatī ōthōōthī moloowī ĩmma tammuatiddina athīnnī ne, “Kubulutha na thar cīganīk vēlēk ĩthōng kabuluthi katī nabool!”
²⁹ Ma balna mī athīrar meelitini cī eetu molook nīcē, ahad gwuak athī ne, borowec cī ēgērēny wo, ĩthōng ĩtō gwuak ne, othoothīk anjīlo Yesu.

³⁰ Ngaatī ōthōōthīcē Yesu meelitin cī eetu ēthēcī ne, “Ōthōōth moloowī cī athiknu niigia wo, kī katī keelung agiitia, athii cī ēēn aneeta. ³¹ Arawak itini cī uuki Nyekuci eet cīk loocu, ĩthōng katī itingkawothīk alaanī cī looc coo tuu. ³² Mī kōdōngē na kūwa tammuatiddina, kēyēēha katī na eet vēlēk kivitia ĩcannī.” ³³ Ōthōōth balna Yesu gōōl cī katī hēcīnīt cī daaīth cīnnī.

³⁴ ĩthōng ĩtō eeta ne, “Athī Ngiranī ne, arūgī katī Kiristo kūdūt! Nya ĩthī niia ne, ‘Adaā katī Ngērtī Eeto wo?’ Ngēnē cī athī niia ne, ‘Ēēn Ngērtī Eeto wo?’”

³⁵ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Arumenu katī kī lanyīt kīdīc kaganoko, elemit liman cannī, kī katī ōtōōth lanyīta nga kikiyyia muwuri, nyatarka eeti cī ōwō muwuratō, athii cī aga ngīti ōkōyyī nē wo. ³⁶ Elemit lanyīt nga arumenu wo, ĩthōng thī katī ivitiawu iittu dōōlī cīk lanyīt coo.” Ma balna mī ōthōōth Yesu vēlēk, ikiyyia ĩtīnga nē ĩthōng uluguny ēlē cīnnī.

Abūrī eeta ngatī ēlēmī Yesu

³⁷ Athii balna cī ēlēmī eeta Yesu, kōdē woyyia balna adīman nē thoothonniok cīk adīccē eet kī yelintiok cīk meelīk, kēbērēny cīk eetu vēlēk, athii nēgē cī ēlēmī ĩnōōnō. ³⁸ Ōgōōn balna thōōth coo kete, kī katī kikiyyia thōōth wū balna aduwa ĩthaia wū balna ēēn et cī ōthōōth molook cī Nyekuco kī dīdī, balna athī ne,

“Makayyioit, ngēnē cī ēlēmī nyemut cīnang,
 ĩthōng ngēnē balna cī ĩcīn makathīt cunni?”

³⁹ Athii balna cī ēlēmī eeta ĩnōōnō, nyatarka balna aduwa ĩthaia, athī ne,

⁴⁰ “Ūmmūt Nyekuci kēbērē cīgīk

ĩthõng anyĩk ooti cĩgĩk kokomit.

Aticcan nẽ kete, kĩĩ katĩ ĩthĩnga athii cĩ acĩnẽnĩ nẽẽgẽ,
ĩthõng ĩthĩnga athĩknẽ,
ĩthõng athii nẽẽgẽ cĩ avvu kĩ Nyekuc, ĩthõng anyĩk
Nyekuci ĩnõõgõ kũbũnta.”

⁴¹ Ōthõõth Īthaia kete, nyatarka ĩcĩn nẽ bulẽnĩt cĩ Yesu ĩthõng
õthõõth thõõth cĩ õkkõ kĩ ĩnõõnõ. ⁴² Ivitia balna elemit eeta kĩ
makayyiok cĩk Yudei cĩk meelik Yesu athii cĩ aduwaai et ĩmma,
nyatarka ongollie nẽẽgẽ Varithej, athĩ ne kadi katĩ kingkawĩna
Ciitha cĩ Lawinto. ⁴³ Atarnanĩ nẽẽgẽ dĩhĩthẽnĩt cĩ eetu kijjar
dĩhĩthẽnĩt cĩ Nyekuco.

Ikiyyia Yesu Ellioiti cĩ loocu

⁴⁴ Aduwaai balna Yesu meelitin cĩ eetu moloowa cobbi ethei
ne, “Eeti cĩ ělẽmnya aneeta, athii cĩ ělẽmnya aneeta doo ělẽmĩ
Baang wũ balna itionana aneeta buu.” ⁴⁵ Eeti cĩ acĩnna aneeta,
acĩn ĩnõõnõ wũ balna itionana aneeta. ⁴⁶ Kakuni balna na loota
ngato, kĩĩthĩ lanyĩt, kĩĩ katĩ eeta vëlẽk cĩk ělẽmnya aneeta, ĩthĩnga
aatĩ muwuratõ.

⁴⁷ “Athii na cĩ kengeri thõõth cĩ eet cĩk abũrĩ liman cannĩ,
kakuni balna na loota ngato, kĩĩ katĩ kikiyyia kēēla eet cĩk
looc coo, athii na cĩ kengeri thoothonniok cĩgĩk. ⁴⁸ ĩthõng
eeti cĩ abũrĩ liman cannĩ, ěngēr katĩ thoothiowa cĩk kaduwa
na yoko wo ĩnõõnõ, kōr cĩ ditianēt cĩ loocu thõõtha cĩ
kaduwa na. ⁴⁹ ĩthõng thõõth cĩ kothoothi na wo, athii cĩ
kaduwa õõwa cannĩ mĩn, Baang wũ balna itionana aneeta, cĩ
aduwaca thõõth cĩ kaduwa na wo. ⁵⁰ ĩthõng kagga na thõõth
cĩ aduwa nẽ wo, ayaha rũgēt cĩ avĩ kũdũt. ĩnõõnõ thĩ cĩ
kaduwacung na kir thõõth cĩ balna aduwaca aneeta Baangĩ
wo.”

Ūny Yesu thoo cĩk wobjiak cĩgĩnik

13 Ma balna Kōr cobbi cĩ Ngõthio cĩ Yudei, ikiyyia aga Yesu
athĩ ne, ũtũbanõthĩk itini cĩ ũknĩcẽ nẽ looc coo, ĩthõng
imiire ũũk cĩ Baatĩnnĩ. Amĩnan balna nẽ wobjiak cĩgĩnik cĩk aatĩ
loota ngato, ĩthõng daaĩtha ĩcĩnnĩ eyelek nẽ ĩnõõgõ mĩnan cĩnnĩ.

² Ma balna nga kikiyyia daainiti cī jiatinu, ikiyyia övölöngëk alaani cī ririwanīn cīk gerthek Yudath ngertī Thimone Ithkarioti kūük kövölöngī Yesu.

³ Aga balna Yesu athī ne, aku balna nē kī Nyekuc Baatīnnī ithōng amīri katī kī inōōnō. Aga naboo athī ne, anyi balna Baatīnnē inōōnō makathīt vëlëk. ⁴ Ma balna nga aduwue nēegē, itīnga Yesu noko ithōng aara cērēm ĩmma cī abungi ëlë cīnnī ithōng ecebek kaburkecec ëlla. ⁵ İthōng ĩcīdik maam kalaaya, ngaatī ũūnyī thoo cīk wobjiak cīgīnīk ithōng upucan kaburkececa.

⁶ Ma balna ngī ödölan nē Thimone Pētūrū wo, ikiyyia ijin Thimone Pētūrū Yesu ethek ne, “Makayyioit, adiimi ũūnya thoo cīganīk?”

⁷ Ĕdēcī Yesu ethei ne, “Athii nia cī aga thōōth cī kadīmani na yoko wo, akuni katī aga vurtia.”

⁸ Ĕdēcī Pētūrū ethei ne, “Athii woccia cī ũūnyī nia thoo cīganīk kūdūt!”

Ĕdēcī Yesu ethei ne, “Mī athii cī kuunyi na aniitia, athii nia cī eeni et cannī.”

⁹ Ĕdēc Pētūrū ithī ne, “Makayyioit! Nyī ũūnya thī thoo doo, tūnya athīn kī öö vëlëk.”

© 1996 David C. Cook

Makayyioit! Nyī ũūnya thī thoo doo, tūnya athīn kī öö vëlëk (13:9)

¹⁰ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Eeti cī araanē vēlēk, īdihīmē ēlē cīnnē vēlēk, kūūny īnōōnō thoo dō. Iittu niigia vēlēk dihimē, et kēnnē codoi dō cī ēēn riiriny.” ¹¹ Aga balna Yesu et cī katī ōkkō ōvōlōngī īnōōnō, īnōōnō thī cī athīnnī nē ne, “Et codoi dō cī ayak riiriny wo.”

¹² Ma balna ngī ūdūt Yesu ngatī ūūnyī wobjiak cīgīnik vēlēk thoo, itihim nē cērēm cīnnī, īthōng ūūk aavu loota naboo, īthōng ijin nē wobjiak ethek ne, “Agayyu yoko niigia thōōth cī kadīmani na wo? ¹³ Avvūyayangū niigia aneeta ēthēccangū ne, Limannioit kī Makayyioit cunung īthōng keeni dīdī. ¹⁴ Kūūnyung na Makayyioiti, Limannioiti cunung, thoo cuguk, ūtūūnyīt niigia buu goonogu thoo. ¹⁵ Keyelewung na agiitia yelinit vēlēk, ōōt iticanit niigia buu, kī cī kadīmanecung na agiitia wo. ¹⁶ Kaduwacung dīdī, athii nyakapanaiti cī ijiar makayyioit cīnnī tō, īthōng athii eeti cī itionni athii cī obbua kī et cī ition īnōōnō. ¹⁷ Ivitiawu yoko agayyu niigia buu thoothonniok cīkkō, īthōng agatannung katī Nyekuci mī adīmannu kī cī kaduwacung na wo.

Īcīn Yesu thōōth cī ōvōlōngī Yudathī īnōōnō

(Bēl Matewo 26:20-25; Marīkō 14:17-21; Luka 22:21-23)

¹⁸ “Athii cī kothothung na agiitia vēlēk. Kagga na eet wūk balna kēbēra nana. Īthōng aku thōōth cī eheddi Nyaragawa īcī Nyekuco ēēn dīdī. Īthōng athī thōōth neccie ne, ‘Ūtūwūwōthīha eeti cī kadūwēna dūūca codoi īdīmana aneeta buth.’ ¹⁹ Kaduwacung na agiitia thōōth coo, nga kedenyaiy thōōth neccie. Ma katī kōr cī edenyaiy, avvunnu katī agayyu athinnu ne, keeni na Ellioit. ²⁰ Īthōng kaduwacung dīdī, eeti cī ēlēmī et cī kittiona nana, ēlēmnya aneeta, īthōng eeti cī ēlēmnya aneeta, ēlēmī et wū balna itionana aneeta.”

²¹ Ma balna ngī uduwa Yesu thoothonniok cīkkō vēlēk, ikiyyia ōmōthē nē ōrrōt īthōng uduwak wobjiak cīgīnik ethek ne, “Kaduwacung dīdī, avī eeti īmma kōrgēna cunung cī katī ovolongia aneeta.” ²² Ma natē, ivitia angalillie wobjiaha, nyatarka atalmanyan thōōth cī aduwa Yesu īnōōgō, īthōng icīntōy nēēgē dō.

²³ Arūmē balna wobjiaiti ĩmma cī balna gōō amīnan Yesu,¹ ōbōwōy kī ĩnōōnō itin cī aduwacī nē ĩnōōgō thōōth. ²⁴ Īthōng ikiyyia uduwak Thimone Pētūrū wobjiait nīcē kijin Yesu, kuduwa et cī katī ōvōlōngī ĩnōōnō wo. ²⁵ Ma natē, iginyōthīk tionniaiti neccie Yesu ĩthōng ijin ĩnōōnō ethek ne, “Makayyioit, ngēnē cī ōthōōthī niia kōrgēna cīnang wo?”

²⁶ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Kanyūlanei katī na ahat cī avaadiay oo diatia, ĩthōng kanyīha et cī kothoothi na wo.” Ma natē, ūnyūlanēk Yesu ahat diatia, ĩthōng anyīk Yudath ngertī Thimone Ithkarioti. ²⁷ Ma balna mī ēdēcak Yudathī ngatī aduuwi ahat, ikiyyia ittio ĩnōōnō Thittanī nōōnō ĩcoo noko. Ngaatī ōthōōthīcē Yesu ĩnōōnō ēthēcī ne, “Bīt dīman thōōth cunni oo taman!”^m ²⁸ Ērēk balna wobjiak vēlēk thōōth cī ōthōōth Yesu wo. ²⁹ Ahad kēggē nēgē athī ne, aduwai yoko Yesu Yudath, kūūk kūtūwa daainit kōdē kanyīk piriak nyarobinya ōōgī, nyatarka balna ēēn nē et cī agam nyarobinya cīgik. ³⁰ Ngaatī balna adui Yudathī ahat cī avaadiay vēlēk ĩthōng tamanoko ĩtīnga uuk ngatīvōrī, ēēn thī baa lōōcī baalin.

Thōōth cī tiiri cī Yesu cī jōr

(Bēl Matewo 26:31-35; Marīkō 14:27-31; Luka 22:31-34)

³¹ Ma balna mī ngī ĩtīnga Yudathī ūūk, ikiyyia ōthōōth Yesu ĩī ne, “Ūbūlūthīē thī yoko Ngertī Eeto, ĩthōng katī ūbūlūthīē Nyekuci buu ĩcīnnī. ³² Ma ngī ūbūlūthīē Nyekuci ĩcīnnī, abuluth katī Nyekuci Ngērīnī ēla cīnnī, ĩthōng ubuluth ĩnōōnō tamanoko.

³³ “Doolia cīganniek koo, kēyēha na itin cī dīcī, cī karūmēnī kī agiitia! Ereppannangu tīna, ĩthōng athii cī arubanangu buu. Īthōng kaduwacung thōōth wū balna kaduwai makayyiok cīk Yudei kethee ne, athii woccia cī ōwōbanangū niigia aneeta ĩcī kōkōyyē na wo. ³⁴ Īthōng kanyung na agiitia thōōth cī tiiri cī jōr, ĩmīnantōī nyaguana kī balna kamīnanung na agiitia. ³⁵ Mī amīnanonu nyaguana, aga katī eeta vēlēk athī ne, eeginnu niigia wobjiak cīganīk.”

¹ **13:23** *Wobjiaiti ĩmma cī balna gōō amīnan Yesu:* Ēlēmī eeta athī ne, Yōane wū balna ēhēēd nyaraga coo, ōthōōth nē ēlē cīnnī athī ne, amīnan balna Yesu ĩnōōnō.

^m **13:27** *Thittan:* Ēēn nē alaan cī anjilēt wūk balna abūrī Nyekuc, ĩthōng itingka Nyekuci ĩnōōgō tammuatiddina. Īthōng anjilēta cīkkō ĩtō ririwanīn cīk gerthek cīk ēhēcī eet loota ngato. Bēl Nyaraga cī Yelintio 12:7-9.

³⁶ Ma natē, ijin Thimone Pētūrū ĩnõõnõ ethek ne, “Õkkõ katī niaa ĩjang Makayyioit?”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Athii woccia cī akuni niaa ĩcī kōkōyyē na yoko wo, õwōbana katī vurtia.”

³⁷ Īthõng othoothĭk Pētūrū ĩnõõnõ naboo ethek ne, “Makayyioit, kirioit kōdōwē yoko, kadiimi na kadaaī nyatarka aniitia!”

³⁸ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Adiimi adaaī niaa dīdī nyatarka aneeta? Kaduwaci dīdī, athī katī niaa ne athii cī agayya aneeta ngõnana iyyio, katī nga kōrõok tūwūlūcī.”

Ēěn Yesu gõõl cī õkōyyī eeti kī Baatīnī

14 Ma natē, othoothĭk Yesu wobjiak cĭgĭnĭk ethek ne, “Ngī anyiccu thinneti kabaritit, elemit Nyekuc ĩthõng ělẽmtangū aneeta buu. ² Mēēlī Ciithi cĭk ayak Baangī õlõõ cĭnnī. Athii woccia cī kaduwacung thõõth coo, ma ngī athii cī ěěn thõõth coo dīdī. Kōkkõ na kī ĩnõõnõ, kī katī kūuk na kĭdĭmanek ngĭtī avvunnu attiyyu. ³ Mī katī kūwa kiticana thõõth coo, kōbõda katī ĩthõng kikiyyia kūwūnga. Īthõng katī kōõt kūrūmtē kōdōwē. ⁴ Agayyu niigia ngĭtī kōkōyyē na wo.”

⁵ Ēdēcī Tomathī ĩnõõnõ ethei ne, “Erekcet ngĭtī õkōyyē niaa wo Makayyioit, ĩthõng katī kagayyia gõõl kuu?”

⁶ Ēdēcī Yesu ĩnõõnõ ethei ne, “Aneeta cī keeni gõõla, ĩthõng keeni thõõth dīdī ĩthõng keeni rūgēt cī avī kūdūt, aneeta dõ cī kokoyung ĩcī baangī, athii eeti cī okoyyung kī Baang ngī kathii na tõ. ⁷ Mī agayyangu niigia aneeta, agayyu yoko woyyia Baang cannī buu. Athii niigia cī agayyu ĩnõõnõ, ĩthõng icintu niigia ĩnõõnõ.”

⁸ Ēdēcī Pilipo ethei ne, “Makayyioit, yelehet Baangiet, thõõth cī Kadimnya neccie dõ.”

⁹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Pilipo, kūrūmtē naaga kī agiitia wathinniok cĭk meelik, ĩthõng nga gawa buu. Mī ĩcĭna eeti ĩmma aneeta ĩcĭn Baang buu. Nyia naboo jina aneeta ennea ne, yelea Baang wo? ¹⁰ Athii niaa cī elemi thõõth cī kathī na ne, kaavē na ĩcī Baangī, ĩthõng avī Baangī kī aneeta? Īthõng thõõth cī kaduwa na wo, athii cī aku õõwa cannī mĭn, Baang cī avī kī aneeta, cī adĭman thoothonniok cĭgĭnĭk koo.

¹¹ “Elemit thõõth cī kaduwa na kathī ne, kōdowinia na kī Baang, ĩthõng odoi Baangī kī aneeta. Ēlẽmtangū

yoko niigia aneeta nyatarka thoothonniok cĭk addi cĭk kadĭmani na wo. ¹² Kaduwacung dĭdĭ, mĭ Ēlĕmnyangu niigia aneeta, adĭmmannu katĭ thoothonniok cĭk kadĭmani na wo. Adĭmmannu katĭ thoothonniok cĭk ijar cĭk kadĭmani na yoko wo, nyatarka yoko kimirie na kŭwa cĭ Baangĭ. ¹³ Ijintangu aneeta, ĭthõng katĭ kadĭmanecung na thõõth cĭ ajinnu wo. Ĩnõõnõ thĭ katĭ cĭ anyĭcĕ Ngĕrĭnĕ Baatĭnnĭ bulĕnĭt wo. ¹⁴ Kadĭmmanni katĭ na thõõth cĭ ajinnu niigia thaarĭy cĭganĭk vĕlĕk.

Uduwak Yesu wobjiak gõõl cĭ itionacĕ Ririwac cĭ Dĭhĭmĭ

¹⁵ “Mĭ amĭnannangu niigia aneeta, adĭmannu katĭ thõõth cĭ kaduwacung nana. ¹⁶ Ĩthõng thĭ katĭ kuduwaha na Baang kitionawung nĕ agiitia Ririwac cĭ Dĭhĭmĭ, cĭ katĭgõ ellung agiitia thoothiowĕy, ĭthõng katĭ urumtewu kĭ agiitia kŭdŭt. ¹⁷ Eyeleccung katĭ agiitia Ririwacĭ cĭ Dĭhĭmĭ wo thõõth cĭ ĕĕn dĭdĭ, ĭthõng athii cĭ ĕlĕmĭ eeta cĭk looc coo ĭnõõnõ, nyatarka athii cĭ acĭn nĕĕgĕ kõdĕ aga ĭnõõnõ. Agayyu niigia Ririwac nĭco, cĭ arumenu kĭ agiitia, ĭthõng avĭ katĭ thinnetinĕy ĭcuguk.

¹⁸ “Athii woccia cĭ kanyung na aavut kĭ boyyiowa. Kobõdaccung katĭ na agiitia. ¹⁹ Wathinniwĕy ĭcĭ kĭdĭk, athii katĭ cĭ acĭnna eeta cĭk looc coo aneeta, ĭthõng acĭnnangŭ katĭ niigia. Arugnu niigia nyatarka karugi nana. ²⁰ Mĭ ikiyyia kõr neccie, agayyu katĭ niigia athinnu ne, kodowinia na kĭ Baang, ĭthõng niigia attiyyu kõdõwĕ kĭ aneeta, ĭthõng kõdõyyie na kĭ agiitia. ²¹ Eeti cĭ ĕlĕmĭ thõõth cannĭ ĭthõng ĭmĭnana aneeta, aticcan katĭ thõõth cĭ kaduwa na wo, ĭthõng katĭ ĭmmĭnan Baangĭ ĭnõõnõ. Kamĭnani katĭ na buu ĭnõõnõ, ĭthõng kĕyĕlea ĭnõõnõ nyia cĭ kadŭwõna.”

²² Ĩthõng ijin Yudathĭ Yesu, athii cĭ ĕĕn Yudath Ithkariot, ethek ne, “Makayyioit! Nyia cĭ athĭ niia ne, eyelecet katĭ ageeta avuthit cunni, ĭthõng athii cĭ eyeleei eet cĭk looc coo wo?”

²³ Ēdĕcĭ Yesu ethei ne, “Mĭ amĭnanna eeti ĭmma aneeta, ĕlĕmĭ katĭ nĕ thõõth cannĭ, ĭthõng ĭmmĭnan Baangĭ ĭnõõnõ buu, ĭthõng katĭ kivitiaha naaga kĭ ĭnõõnõ, ĭthõng kŭrŭmtĕa kĭ ĭnõõnõ. ²⁴ Athii katĭ eeti cĭ athii cĭ amĭnanna aneeta, athii cĭ aticcan thõõth cannĭ. Thõõth cĭ athĭrar nĕ kĭ aneeta wo, athii cĭ aku kir kĭ aneeta, aku kĭ Baang, wŭ balna itionana aneeta.

²⁵ “Kaduwacung na agiitia thoothonniok cīkō, nga karūmē kī agiitia. ²⁶ Aku katī Ririwacī cī Dihīmī ellung agiitia thootherwēy vēlēk nyatarka, itiona Baangī Ririwac kikiyyia kabarīca aneeta. Aku katī alimannung īthōng eyeleccung nē agiitia thoothonniok vēlēk, īthōng ahadawung thoothonniok vēlēk wūk balna kaduwacung na balna nga karūmē.

²⁷ “Kanyung na agiitia ganōn, ganōnī cī kanyung na agiitia dō wo, athii cī aduwōnī kī ganōn cī anyung eeta cīk looc coo. Nyī attiyyu tongolintia kōdē anyiccu thinneti kabaritit.

²⁸ “Īthīktangū viyyio niigia aneeta ngatī kathī ne, kōkō na. Īthōng kōbōda katī naboo kī agiitia. Mī amīnannangu niigia aneeta dīdī, atalnu katī ngatī kōkōyyē na kī Baang, nyatarka cobbi nē kī aneeta.

²⁹ “Kaduwacung na agiitia thoothonniok cīkō nga kedenyciay, kī katī ēlēm tangū aneeta, katī ngī ilibtiay thootheriwa cīkō.

³⁰ Athii cī kōthōōthē na kuumuc, nyatarka ikiyyia alaanī cī looc coo. Īthōng athii cī ayak nē tirthēt cī ijiaria aneeta. ³¹ Kadīmani na thōōth cī aduwaca Baangī, kī katī kagaacō eeta cīk looc coo kītō ne, ‘Kamīnani na Baang.’

“Ūtūbanōthīk itini, ītingath kōōtō.”

Ēen Yesu kēet cī abbiri dīdī

15 Aduwaai balna Yesu wobjiak cīgīnīk ethei ne, “Aneeta cī keeni kēet cī abiri cī ēen dīdī,” īthōng ēen Baangī baatī manu. ² Ētēēdiai nē taliibēnē cīganīk cīk athii cī ari tuu, īthōng abacūwēk taliibēnē oōgī tuu kī katī kibirito nyegeruana kī mēēlī. ³ Ūbūntawu niigia vēlēk, nyatarka thōōth wū balna kaduwacung na agiitia. ⁴ Aavut kī aneeta īthōng kaavu na buu kī agiitia. Athii taliibanti cī arii nyegerua nēdō tō, gii katī ngī ūrūmtē kī kēeta. Īthōng thī athii cī ariicu niigia nyegerua gii ma ngī karūmē kī aneeta.

ⁿ **15:1** *Aneeta cī keeni kēet cī abiri cī ēen dīdī:* Amīnan balna eeta cīk Īthraīlī kēet cī vīnōwo ōrōt, nyatarka amacūwa nēgē mērtē nyegeruanīy nīkē. Ma ngī ōthōōth dōkīthī Nyekuci nyatarka eet cīk Īthraīlī eyehethei nē īnōōgō kēet cī vīnōwo wū balna akatī nē kī katī karyik nēgē nyegerua cīk meelīk cīk ēyēhēthēcī nē īnōōgō tiic cī abūnna cī atican nēgē. Bēl thōōth coo Nyaragawa īcī Tegeluanu 80:8-16; Īthaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Matewo 21:33-46; Marikō 12:1-12; Luka 20:9-19. Balna ngī aduwa Yesu thōōth cī mana cī vīnōwo wo, agaco limanniowa cīk ngiranak kī paadīrnya cīk obbitik ngatī ētēēdī Yesu thoothonniok cigik.

Aneeta cĩ keeni kēēt cĩ abiri dīdī (15:1)

⁵ “Aneeta cĩ keeni kēēt vurut ìthõng eeginnu niigia taliibēnē. Mĩ karũmē na kĩ aniitia, ìthõng kũrũmtē niia kĩ aneeta arii katĩ niia nyegerua cĩk meelik. Athii gii cĩ adĩmanĩ niia tõ, ma kothii aneeta. ⁶ Mĩ athii cĩ avĩ eeti ìmma kĩ aneeta, avĩ katĩ nē kĩ taliibanti cĩ õyõwua ìthõng utduktothĩk tuu kĩ kõdõok. Taliibēnē cĩk aatĩ noko, aluttiay ìthõng utduktothĩk guyyiatõ ìthõng ùtũthĩē. ⁷ Kũrũmtē kĩ aneeta ìthõng uthutti liman cannĩ. Mĩ alayyiangũ gimma, kanyung katĩ na agiitia! ⁸ Mĩ athunnu niigia thõõth cannĩ jurrung, avvunnu katĩ ariicu nyegerua cĩk meelik cĩk ēyēla athĩ ne eeginnu niigia wobjiak cĩganĩk, ìthõng gõõla ìcoo ēyēhacu katĩ Baangĩ cannie bulēnīt cobbi.

⁹ “Kĩ cĩ amĩnanna aneeta Baangĩ, kamĩnanung na buu agiitia ìthõng aavut mĩnana cannĩ. ¹⁰ Mĩ elemnyu niigia thõõth cannĩ, ìthõng ìdĩmantu, kamĩnanung katĩ na agiitia buu, kĩ cĩ kelemi na ìthõng kĩdĩmana thõõth cĩ Baangĩ ìthõng ìmĩnana nē aneeta.

¹¹ “Kaduwapung na agiitia thõõth coo, kũ katĩ ebelbelit õrrõt kĩcĩ kebelbeli na. ¹² Kaduwapunga, ìmĩnantõĩ nyaguana, kĩ cĩ kamĩnanung na agiitia. ¹³ Mĩnanĩ cobbi cĩ amĩnanĩ eeti gõõnõgĩ eyelia ngĩ adaaĩ nyatarka ìnõõgõ. ¹⁴ Ìthõng eeginnu gõõnõga katĩ mĩ elemnyu thõõth cĩ kaduwapung na wo. ¹⁵ Athii katĩ cĩ kavvuyyung na agiitia kethecung ne, nyakapanak naboo nyatarka athii nyakapanaiti cĩ aga tiic cĩ makayyioit cĩnnĩ. Kavvuyyung na agiitia kethecung ne gõõnõga, nyatarka keyelewung na agiitia kaal vėlēk wũk balna aduwaca aneeta Baangĩ.

¹⁶ “Athii balna cĩ ēēn agiitia cĩk ebēranangũ aneeta, aneeta cĩ kēbēranung agiitia, ìthõng kitionnung õõt iticanit tiic cĩ abũnna,

kīi katī ōōt aryik nyegerua cīk katī avvu aatī kuumuc, īthōng katī anyung agiitia Baangī gii vēlēk cī ajinnu niigia īnōōnō thaarīy cīganīk. ¹⁷ Īthōng kaduwacung na agiitia kethecung ne, īmīnantōī nyaguana.

Aaburyiek eeta cīk looc coo wobjiak cīk Yesu

¹⁸ “Mī aaburneccung eeta cīk looc coo agiitia, agaac īītō ne, aburneca balna aneeta īcī owu. ¹⁹ Ma īītō niigia eet cīk loocu, amīnannung woyyia yoko nēēgē agiitia. Athii kēnnē cī eeginnu niigia eet cīk looc coo. Kēbērawung balna na, kīi katī ūtūngtek thoothonniok cīk looc coo, īnōōnō thī cī aaburneccung eeta cīk looc coo wo. ²⁰ Ahaddia thōōth wū balna kaduwacung na kethecung ne, ‘Athii nyakapanaiti cī aduwōnī kī makayyioit cīnnī.’ Mī adīmanna aneeta eeta buth, adīmannung katī agiitia buu buth. Mī adīman nēēgē thōōth cī kaduwa na, adīman cī aduwa niia buu.

²¹ “Adīmannung katī eeta kī balna ngī adīmanna aneeta, nyatarka eeginnu niigia eet cīganīk, īthōng athii nēēgē cī aga et wū balna itionana aneeta. ²² Mī kithii na ngatī athii cī kakunie kalimane īnōōgō, athii yoko woyyia cī agawī nēēgē athī ne keeginna gērthē, īthōng thī yoko, agaco gerthetin cīnīng.

²³ “Eeti cī aburneca aneeta, aburneei nē Baang cannī buu. ²⁴ Kīdīmanna balna na thoothonniok cīk addi cīk nga kitican eeti īmma. Īthōng ma kithii ngatī acīnī nēēgē thoothonniok cīk kadīmani na wo, athii yoko woyyia cī agawī nēēgē athī ne keeginna gērthē. Īcīnta balna nēēgē aneeta ngatī kadīmanē thoothonniok cīkkō, īthōng nga aburneca nēēgē aneeta kī Baang cannī buu. ²⁵ Īnōōnō thī cī aduwanī Ngiranī cīnīng thōōth cī ēēn dīdī, ngatī athīnnī ne, ‘Aburneca eeta kaganoko, nga kēgērēthan thōōth īmma.’

²⁶ “Kitionacung katī na Ririwac dīdī cī aku kī Baang, īthōng aku katī eyeleccung nē agiitia thōōth dīdī īthōng ellung ngatī aduwacung thōōth cannī. ²⁷ Īthōng katī uduktiawu niigia buu eet thōōth cannī, nyatarka balna kūrūmtē naaga kī agiitia balna thēk īcowu.

Ūūkcī katī mothinti ēēn tali

16 “Kaduwacung na agiitia thōōth coo, kīi katī athii cī ungnicu thoothonniok cīganīk. ² Ingkawecung katī eeta ngītvōrī Ciitha cī Lawinto, īthōng aku katī itini cī ammuwi eeta cīk arucung agiitia wo athī ne, kadīmanna tiic cī Nyekuco ngatī karuwunga. ³ Aticcan katī nēēgē kete, nyatarka nga kagayyia nēēgē aneeta kōdē Baang. ⁴ Kaduwacung na agiitia thōōth coo yoko, ma katī kōr cī ikiyyiaī thōōth coo kīi katī ahaddia thōōth wū balna kaduwacung na agiitia.

Tiic cī Ririwac cī Dīhīmī

“Nga balna kuduwawung na agiitia kaal cīkkō īcī owu, balna nga karūmē kī aneeta. ⁵ Īthōng thī yoko, kimiryie na kī Baang wū balna itionana aneeta, īthōng kothii et īmma kōrgēna cunung cī ajinna etheca ne ōkkō niia ījang. ⁶ Omothinu kēnnē ngatī athiknu thōōth coo. ⁷ Īthōng kethecung ne, abūnna mī kōkkō kīi katī kitionawung na agiitia Ririwac cī Dīhīmī kī Limannioit cunung kikiyyia keelung agiitia, katī mī kūtūngewung na. Mī kūwa na, kūwa thī katī kitionawung na īnōōnō.

⁸ “Īthōng thī mī ikiyyia Ririwacī cī Dīhīmī, aku katī eyeleei eet cīk looc coo, thoothonniok dīdī cīk gerthetin cīnīng, īthōng idimito būnnathīt cī Nyekuco, kī gōōl cī katī ēngērī nē thoothonniok cīk eetu loota ngato. ⁹ Eyeleei katī Ririwacī eet cīk looc coo īnōōgō gerthetin cīnīng, nyatarka athii cī ēlēmnya nēēgē aneeta. ¹⁰ Eyeleei katī Ririwacī īnōōgō athī ne, adiim nēēgē būnnathīt cī aku kī Nyekuc, īnōōnō thī cī kōkōyyē na kī Baang wo, īthōng athii katī cī acīnnangū naboo. ¹¹ Eyeleei katī Ririwacī īnōōgō gōōl cī ēngērī Nyekuci thoothonniok jurrung, nyatarka ēngēr Nyekuci thōōth cī Thīttano, alaan cī looc coo, vēlēk.

¹² “Nga obbua aneeta thōōth cī woccia kaduwacunga, īthōng yoko kōthōōth noko, athii woccia katī niigia cī athiknu yoko. ¹³ Ma ikiyyia Ririwacī cī Dīhīmī, eyeleccung katī agiitia thōōth cī ēēn dīdī, īthōng anyung agaac thōōth vēlēk cī aku kī Nyekuc. Athii cī aduwa Ririwacī cī Dīhīmī thōōth cīnī dō, aduwacung katī nē thōōth cī athīkna icannī, īthōng katī anyung agaac thoothonniok cīk katī nga avvu. ¹⁴ Adīhītha katī Ririwacī cī Dīhīmī aneeta, gōōla

cī ayahanī thōōth cannī ĩthōng uduwawung agiitia. ¹⁵ Ēēn gii vëlêk cī ayak Baangī cannī, ĩnōōnō thī cī kaduwacung na agiitia kethecung ne, ayaha katī Ririwacī cī Dihīmī thōōth cannī ĩthōng uduwawung agiitia.”

Mothinit kī tali

¹⁶ Aduwaaĭ balna Yesu wobjiak cġgġnġk ethei ne, “Kēngērōy katī na kī agiitia kġdġc, ma katī vurtia kivitia kurumtōy naboo.”

¹⁷ Ivitia ijintoĭ wobjiaha gwuak cġgġnġk nēēgē dō ĩtō ne, “Nyia cī ōthōōth Yesu athī ne, ‘Athii nōōnō katī cī acġnnangū kġdġc wo, ma katī vurtia, kivitia kġcġnġt ĩnōōnō wo?’ Nyia cī athġnnġ nē ne, ‘Nga kōkkō ġcġ Baangī wo?’ ¹⁸ Nyia cī ōthōōth nē athī ne ‘Kġdġc kġdġc wo?’ Erekcet thōōth cī ōthōōth nē wo.”

¹⁹ Aga balna Yesu, adiim nēēgē ajin ĩnōōnō thoothonniok ōōgġ, ngaatġ ōthōōthġcē nē ĩnōōgō ēthēcġ ne, “Ahaddu thōōth cġ kethecung na ne, ‘Athii katī cġ acġnnangū kġdġc, ma katī vurtia ivitiawu ġcġntangū wo,’ ōrrōt noko nyia? ²⁰ Kaduwacung na dġdġ, omothinu katī ĩthōng utuluthu, ēbēlbēl kēggē eeta cġk looc coo thōng. Omothinu katġna niigia, ĩthōng tġ vurtia ġcġnnġ, ivitiawu ebelbellu.

²¹ “Katī mġ adiim ngaa ūūkca doolec, awuci ōrrōt ma katī ngġ utuwuai ikiyyia ēbēlbēlla, nyatarka itirak nē doolec cġ jōr looc coo. ²² ĩthōng gōōla ġcoo omothinu niigia yoko ōrrōt, ma katī vurtia, kakuni katī kacġnung na naboo ĩthōng katī ivitiawu atallu ōrrōt, athii katī eeti cġ agamanung talġnit cunung wo tō. ²³ Ma ōdōlan kōr neccie, athii katī gii cġ ajġnnangu aneeta tō. ĩthōng kaduwacung dġdġ, anyung katī Baangī gii vëlêk cġ ajġnnu niigia ĩnōōnō thaarġy cġganġk. ²⁴ Nga ġjġnit niigia Baang gimma cġ adimnyu niigia gōōla ġcoo. ĩthōng thī yoko, ġjġnit ĩnōōnō gii cġ adimnyu thaarġy cġganġk, ĩthōng katī anyung nē agiitia gii cġ ajġnnu wo, ĩthōng atallu thġnnetġy cuguk.

²⁵ “Keyelewung balna na agiitia thōōth cġ Baangī thoothiowēy cġk ōkōmġ, ĩthōng avġ katī kōr cġ kedemiccung na agiitia thōōth mġrūr, ngatġ kaduwacung thōōth cġ Baangī, ĩthōng athii katī cġ kaduwacung thoothonniok cġk ōkōmġ wo naboo. ²⁶ Ajġnnu katī niigia Baang thaarġy cġganġk, ĩthōng athii na cġ kajġnēcung ĩnōōnō agiitia. ²⁷ Amġnannung agiitia Baangġ Nyekuci nyatarka

amĩnannangu niigia aneeta, ìthõng elemnyu niigia athinnu ne, kakuni na ìcĩ Baangĩ. ²⁸ Kakuni balna na cĩ Baangĩ, kakuni looc coo, ìthõng yoko katĩ kũtũngea looc coo, kimiryie kũwa ìcĩ Baangĩ.”

²⁹ Ēdēcĩ wobjiaha ìnõõnõ ethei ne, “Uduwaaet wanĩco thõõth mũrũũr! Athii cĩ õthõõhĩcèt thoothiowẽy cĩk òkõmĩ. ³⁰ Ìthõng thĩ yoko, kagayyia kiittia ne, agawu niia thõõth vėl̀k ìthõng athii eeti ìmma cĩ woccia nga ajinni thõõth ìmma tõ. Ìthõng nyatarka thoothiowẽy cĩkkõ vėl̀k, kėl̀mta naaga kiittia ne, akuni niia kĩ Nyekuc.” ³¹ Ēdēcĩ Yesu ìnõõgõ ethei ne, “Ēl̀mnyangu niigia aneeta dĩdĩ? ³² Avĩ katĩ itini, ìthõng aavu vėl̀k, cĩ katĩ athaaninu niigia, ìthõng imiiryẽwu ìcĩ korookjiok cuguk, ìthõng kũtũngõthĩha nadõ. Ìthõng athii cĩ ùũngnĩcangu aneeta dõ, karũmẽna na kĩ Baang cannĩ. ³³ Kaduwacung na thõõth coo, kĩ katĩ aavut ganõna nyatarka aneeta. Anyung katĩ eeta cĩk looc coo acanantẽ, anycĩk thinneti cuguk kokomit, nyatarka balna kijara na eet loota ngato.”

Alawõy Yesu

17 Ma balna ngĩ ědēcak Yesu thõõth cĩ aduwaai nẽ wobjiak cĩgĩnĩk wo, aavu noko ìthõng ìcĩn tammutiddin ìthõng õthõõth ìĩ ne, “Baang, anyĩk bulẽnĩt Ngeruni, kĩ katĩ kanyi Ngerunie bulẽnĩt aniitia. ² Anya balna niia aneeta tirthèt cĩ kagamẽ na eet vėl̀k loota ngato, kĩ katĩ kanyĩk eet vėl̀k wũk balna anya niia aneeta rũgèt cĩ avĩ kũdũt. ³ Ìthõng eeta cĩk aatĩ rũgẽta cĩ avĩ kũdũt wo, agayyi aniitia dĩdĩ Nyekuc codoi dõ, ìthõng agayya aneeta Yesu Kiristo ngatĩ itionana niinia. ⁴ Kanyi na aniitia bulẽnĩt cobbi loota ngato, nyatarka kędęcaha tiic wũ balna aduwaca niia aneeta kĩdĩmanu. ⁵ Ìthõng thĩ yoko Baang, bõdahĩa bulẽnĩt wũ balna keyeei na balna nga karũmẽ kĩ aniitia balna nga kėtẽngẽnĩya lõõcĩ.

⁶ “Ēbẽraha balna niia aneeta wobjiak cĩkkõ loota ngato ìthõng keyeleha na ìnõõgõ ngẽnẽ niia. Ēẽn balna nẽẽgẽ eet cugunik, ìthõng anya niia aneeta ìnõõgõ, ìthõng ithikti nẽẽgẽ aniitia. ⁷ Aga nẽẽgẽ vėl̀k athĩ ne, aku gii vėl̀k cĩ keyeei na kĩ aniitia. ⁸ Ìthõng balna kuduwaha na ìnõõgõ thõõth wũ balna aduwaca niinia, ìthõng elemĩt nẽẽgẽ athĩ ne, kakuni balna na ìcunni, ìthõng elemĩt ìitõ ne, itionana niia aneeta. ⁹ Kalawinie na ìnõõgõ, athii cĩ kalawinie eet cĩk abũrĩ thõõth cannĩ. Ēẽn wobjiaha

cīganniek eet cugunik ĩthōng kalawinie na ĩnōōgō. ¹⁰ ĩthōng eeta vĕlĕk cĭk keyeei na ĩĕn cugunik, ĩthōng eeta vĕlĕk cugunniek ĩĕn cĭganĭk, anya katĭ nĕĕgĕ aneeta bulĕnĭt. ¹¹ Baang cĭ callĭ thĭnĭn wo, kŭtŭngea na looc coo, kikiyyia kĭ aniitia, ĩthōng nga kungni wobjiak cĭganĭk loota ngato. Tŭwwa ĩnōōgō jurrung tirthĕta ĩcĭ thar cugunik, thar wŭk balna anya niia aneeta, kĭi katĭ kŭrŭmtĕ nĕĕgĕ vĕlĕk kōdōwĕ, kĭ cĭ karŭmĕ naaga kĭ aniitia kōdōwĕ wo. ¹² Kŭwa balna na ĩnōōgō jurrung, tirthĕta wŭ balna anya niia aneeta balna nga karŭmĕ kōdōwĕ. ĩthōng balna kathŭnnĕ na ĩnōōgō jurrung, kothii cĭ athii buu, ĩthōng et wŭ balna ovolongia aneeta dō cĭ balna ikiyyia ithiwa, kĭi katĭ kikiyyia thōōth wŭ balna eheddi Nyaragawa ĩcĭ Nyekuco kĭi dĭdĭ.

¹³ “Kakuni katĭ na kĭ aniitia ĩthōng kaduwa thoothonniok cĭkkō nga kaavĕ loota ngato kĭi katĭ kebelbelit wobjiaha cĭganniek gōōla wŭ balna kanyĭcĕ talinit kĭ cĭ katalli nana. ¹⁴ Balna kuduwaha na ĩnōōgō thōōth cunni ĩthōng aburneei kĕggĕ eeta cĭk looc nĭco ĩnōōgō thōng, nyatarka athii cĭ ĩĕn nĕĕgĕ eet cĭk looc coo kĭ na. ¹⁵ Baang, athii cĭ kĕnĕcĭ na ne, bĭtĭ ĩnōōgō ngatĭvōrĭ looca ĩcoo, kĕnĕcĭ ne, thŭŭtĭ ĩnōōgō jora cĭ Thĭttano. ¹⁶ Athii nĕĕgĕ cĭ ĩĕn eet cĭk looc coo, kĭcĭ athii cĭ keeni na et cĭ looc coo wo.

¹⁷ “Ĕĕn limanĭ cunnie thōōth cĭ ĩĕn dĭdĭ, ĩthōng anyĭk thōōth cunni cĭ ĩĕn dĭdĭ wo, kanyĭk ĩnōōgō kĭitō eet cugunik cĭk callĭk dĭdĭ. ¹⁸ Kitioni na ĩnōōgō kōōt kĭ eet cĭk looc coo kĭ balna itionana niia aneeta. ¹⁹ Kĕlĕmanĕ na ĕlĕ cannĭ kĭi anyinit cĭ callĭ nyatarka ĩnōōgō, kĭi katĭ kĕlĕmtaĭ nĕĕgĕ buu eleeti cĭgĭk kĭitō callĕ kĭ aniitia dĭdĭ.

Alawini Yesu eet cĭk ĕlĕmĭ ĩnōōnō kĭ Baatĭnnĭ

²⁰ “Athii cĭ kalawinie na wobjiak cĭganĭk dō, kalawinie eet vĕlĕk cĭk katĭ ĕlĕmĭ thōōth cannĭ cĭ alimaneei ĩnōōgō wobjiaha cĭganniek. ²¹ Baang kadiimi na ĩnōōgō vĕlĕk kŭrŭmtĕ kōdōwĕ kĭ cĭ yoko karŭmĕ naaga kĭ aniitia kōdōwĕ wo. ĩthōng kadiimi na ĩnōōgō buu kŭrŭmtĕ kōdōwĕ kĭ ageeta. ĩthōng thĭ katĭ agaacō eeta cĭk looc coo kĭitō ne, itionana niia aneeta. ²² Kubulutha na wobjiak cĭganĭk kĭ balna abulutha niia aneeta, kĭi katĭ kŭrŭmtĕ nĕĕgĕ vĕlĕk kōdōwĕ kĭ cĭ karŭmĕ naaga wo.

²³ “Kaavē na kī ĩnōōgō ĩthōng aavu niia kī aneeta, kī katī kivitia kīitō nēēgē buu vēlēk codoi doo. ĩthōng thī katī ivitia agaacō eeta cīk looc coo athī ne, aniitia cī itionana aneeta wo. ĩthōng ivitia agaacō athī ne, amīnani niia wobjiak cīganīk kaavu kī cī amīnanna niia aneeta.

²⁴ “Baang, kadiimi na kūrūmtēa kī eet vēlēk wūk balna anya niia ōlōō cīnac tammuatiddina. ĩthōng katī ivitia agaacō nēēgē athī ne, abulutha niia aneeta bŭlŭthēnta wŭ balna anya niinia, nyatarka balna amīnanna niia aneeta balna nga kētēngēnyia lōōcī.

²⁵ “Baang cī abūnna, athii eeta cīk looc coo cī agaawi aniitia, ĩthōng kagayyi na aniitia, ĩthōng aga wobjiaha cīganniek athī ne, itionana balna niia aneeta. ²⁶ Kuduwaha balna na ĩnōōgō avuthit cī katī agaawi nēēgē aniitia ĩthōng nga katī kaduwaai noko naboo. Baang nyatarka amīnanna niia aneeta, anyīk ĩnōōgō buu kīmīnantoi kiyokowē thinnetinēy cīgīk.”

Agammit Yudei Yesu

(*Bēl Matewo 26:47-56; Marīkō 14:43-50; Luka 22:47-53*)

18 Ma balna ngī ēdēcak Yesu lawinit, ĩtīngathō nēēgē kī wobjiak cīgīnīk ēngērķēthanit dwarac cī Kidronī ĩthōng ōōt itiotho ngīti akuulanī kēēna cīk olivi.^o

² Aga balna Yudathī buu volongnyiaiti ngini wŭ aavē Yesu kī wobjiak cīgīnīk, nyatarka aruumōy Yesu dōķīthī kī wobjiak cīgīnīk natē. ³ Anyi balna makayyiowa cīk paadīrnyawu kī Varithei ōōgī Yudath, nyīcēķēr cīk Rŭma kī bekciok cīk Ciith cī Nyekuco, kirioit kī ĩnōōnō. Ayak balna nēēgē guonya kartēnēēī ĩthōng eyeit dilanya buu ĩthōng ivitia ōdōlanit kēēn cīk attē Yesu kī wobjiak cīgīnīk wo.

⁴ Aga balna Yesu thōōth cī katī aku kī ĩnōōnō vēlēk, ngaatī ōķkō inyamani nē ĩnōōgō ĩthōng ijin ethek ne, “Ngēnē cī adimnyu niigia wo?”

⁵ Ēdēcī nēēgē athī ne, “Kadimnya Yesu cī Natharētī.”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Et nīcē na!” Abīlī balna Yudathī volongnyiaiti kī eet nīkē natē. ⁶ Ma balna ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Et nīcē na,” ivitia uukitō nēēgē vēlēk looc tahanykany!

^o **18:1** *Kēēna cīk olivi*: Ēēn cīkkō kēēn cīk akula cīk abiiri, cīk aatī looca ĩcī balna abaaī Yesu cī woccia aduk eeta kōdē amacūwanī ngooroc cī dihīmī ngatī atūkūrēnī kōdē cī atūkŭlēnī gii cī tŭkŭlētō.

© 1996 David C. Cook

Ētēda Pētūrū ticciannioit kītat (18:10)

⁷ Ikiyyia ijin Yesu ĩnōōgō naboo ethei ne, “Adimnyu niigia ngēnē?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Kadimnya Yesu cī Natharētī.”

⁸ Ēdēcī Yesu ĩnōōgō ethei ne, “Viyyio kuduawawung na vēlēk kenneccung ne, et nīcē na! Īthōng thī ma ereppannangu aneeta, anycīk eet cīkkō ōōgī kōōt.” ⁹ Ōthōōth balna nē kete, kīi katī kikiyyia thōōth wū balna aduwa nē kīi thōōth dīdī wū balna athī ne, “Nga kūtdūkēk et codoi doo tuu, wū balna anya niia aneeta.” ¹⁰ Ma natē, ĩdīma Thimone Pētūrū nyetubat cīnnī, ĩthōng apacana kītat cī Malkuth cī athiit cī athio, et cī balna ēēn nyakapanait cī paadīr cobbi.

¹¹ Ma natē, uduwak Yesu Thimone Pētūrū ethek ne, “Bodeei nyetubat nyakōrōwa! Athii woccia cī kawudi na lōkūlkūl cī pīrnanēt^p wū balna anya aneeta Baangī?”

^p **18:11** *Lōkūlkūl cī pīrnanēt*: Ma ngī ōthōōth Yesu thōōth cī athī ne kawudi lōkūlkūl wo, ōthōōth nē thōōth cī pīrnanēt cī daaīth cīnnī.

Otti eeta Yesu kī Paadīr cobbi cī athī Annath

(Bēl Matewo 26:57-58; Marikō 14:53-54; Luka 22:54)

¹²Ma natē, agammit nyīcēkērī cīk Rūma kī gaalinit cīnīng cobbi^r kī bekciok cīk Ciith cī Nyekuco, Yesu ithōng ecebīta, ¹³ithōng otti nōōnō kī Ana, atik balna Kaivathī doo cī Anathī, ēēn balna Kaivathī paadīr cobbi erkit nīcē. ¹⁴Kaivath wū balna aduwaai makayyiok cīk Yudei ethei ne, “Kanycīk et codoi dō kadaak nyatarka eet vēlēk.”^s

Ēpēkan Pētūrū Yesu

(Bēl Matewo 26:69-70; Marikō 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵Ma natē, owobit Pētūrū kī wobjiat īmma, Yesu. Aga balna wobjiati neccie paadīr cobbi ēē, ngaatī ōwōbī nē Yesu kitio reerung cī paadīr cobbi wo. ¹⁶Īthōng ūūk ūtūngōthīk Pētūrū tatūga cobbi ngatīvōrī, ma natē ōbōda wobjiati, wū balna aga paadīrī cobbi, ūūk īcīnnī ngatīvōrī, ithōng ikiyyia othoothioy kī doolec īmma cī ngayyi, cī ēbēk katūk cobbi, ithōng anyīk Pētūrū kitio kōrōōk. ¹⁷Ma balna natē, ikiyyia ijin būwēēcī neccie Pētūrū ethek ne, “Athii wōnō cī eeni niia wobjiat cī et nīcē?”

Ēdēcī Pētūrū ethei ne, “Athii tō!” ¹⁸Alalī balna lōōcī ōrrōt ithōng avadit nyakapanāi kī bekciok cīk Ciith cī Nyekuco guo īmma natē cī attiyie nēēgē, ma natē ilibak Pētūrū īnōōgō ngatī attiyie nēēgē guo wo, ithōng ikiyyia ībīl natē ithōng aavue nē buu guo.

Ijin Paadīrī cobbi Yesu

(Bēl Matewo 26:59-66; Marikō 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹Ma ngato, ikiyyia ijin paadīrī cobbi Yesu thōōth cī wobjiak cīgīnīk, kī thōōth cī alimanī nē eeta. ²⁰Ēdēcī Yesu īnōōnō ethei ne, “Aga eeta cīk meelik thōōth cī kalimane na īnōōgō wo, nyatarka cī gōō kalimani na īnōōgō dōkīthī Ciitha cī Nyekuco kī Ciithēnēy cīk Lawintak ngatī avvunni Yudei vēlēk. Īthōng nga kiliman thōōth īmma cī alugunyi. ²¹Ajinna nyia? Jin eet wū gōō kalimani na, aga nēēgē thōōth cannī.”

^r 18:12 Gaalinit cīnīng cobbi: Ēēn coo gaalinit cī agam nyīcēkēr vucciak codoi.

^s 18:14 Kanycīk et codoi dō kadaak nyatarka eet vēlēk: Ōthōōth nē thōōth cī Yesu. Bēl thōōth cī aduwa nē Nyaragawa īcī Yōane 11:49-50.

²² Ma balna mī ōthōōth Yesu thōōth coo wo, ikiyyia apan bekcioiti ĩmma cī Ciith cī Nyekuco ĩnōōnō ĩthōng ethek ne, “Ēdēcī paadīr cobbi wo kīyokowo nyia?”

²³ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Mī kēgērēthana na thōōth ĩmma, duwahanī, ĩthōng ma nga kēgērēthan gimma, apanna nyia?” ²⁴ Ma balna nga ecebjie Yesu noko, ikiyyia ition Anathī ĩnōōnō kūūk ĩcī paadīr cobbi Kaīvath.

Ēpēkan Pētūrū Yesu ngōnana iyyio

(Bēl Matewo 26:71-75; Marīkō 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Ma balna nga abīlī Pētūrū aavē guo, ivitia ijinit eeta gwuak ĩnōōnō ethei ne, “Athii wōnō cī eeni niia buu wobjiait cī Yesu?”

Ēpēkan Pētūrū naboo athī ne, “Athiitō athii cī keeni na wobjiait cī Yesu!”

²⁶ Avī balna nyakapanaiti ĩmma cī paadīr cobbi natē buu, cī balna ēēn tionnoit cī et wū balna apacana Pētūrū kītat; ikiyyia ijin nē buu Pētūrū ethek ne, “Nga wōnō kicini na aniitia buu kī Yesu kēēnīy ĩcīk olivi?” ²⁷ Ēpēkan Pētūrū naboo, ĩthōng ma thēk nīco noko, ōrōk tūwūlūcī.

Ībīlī makayyiowa cīk Yudei Yesu kī Pīlatō

(Bēl Matewo 27:1-2, 11-14; Marīkō 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Ma ngaanī ngerenniet, ĩtīngaathi eeta Yesu ōlōō cī Kaīvathī ĩthōng otti ciitha ĩcī aavē makayyioiti ĩmma cī Rūma. Ereyyi balna meelitini cī eetu ngatīvōrī, athī ne mī ittio eeti ĩmma kōrōōk, ĩthōng ūūk ĩcītō aku baalia ayak riiriny, ĩthōng ĩthīnga ēlēmacī eet kadait daanit cī Kōr cobbi cī Ngōthio.

²⁹ Ma natē, ikiyyia ētēha makayyioiti cī Rūma cī athī thar cīgīnīk Pīlatō, ĩthōng ikiyyia ijin ĩnōōgō ethek ne, “Abīlnu niigia et coo nyia?”

³⁰ Ēdēcī nēgē athī ne, “Ma kithii nē athii cī ēēn et cī aticcan thothonniok cīk gerthek! Athii woyyia cī keyehacī naaga ĩnōōnō.”

³¹ Ēdēcī Pīlatō ĩnōōgō ethei ne, “Otti ĩthōng engeryu thōōth cīnnī Ngirana cunung.”

Ēdēcī meelitini cī Yudei athī ne, “Agiitia eet cīk Rūma cīk anyetu ageeta kingiranta ngatī karuwua et ĩmma.” ³² ĩthōng gōōla

cī ikiyyiāi thōōth wū balna aduwa Yesu nyatarka daaīth cīnnī, cī katī ōkkō adaaknī nēnē, īi thōōth dīdī.

³³Ma natē, imiire Pīlatō ūūk ciitha cīnnī īthōng uduwak eet cīgīnīk kēyēktak īnōōnō Yesu, īthōng ikiyyia ijin īnōōnō ethek ne, “Eeni niia Alaan cī Yudei?”

³⁴Ēdēcī Yesu ethei ne, “Ajinna ōōwa cunni mīn kōdē aduwaci eeta cīk rēēng thōōth coo?”

³⁵Ēdēcī Pīlatō ethei ne, “Athii cī keeni na Yudenit! Eet cuguk kī makayyiok cīk paadīrnyawu cīk ēyēhanī aniitia kī aneeta ngato wo. Nyia da cī ēgērēthani niia wo?”

³⁶Ma natē, ēdēc Yesu ethek ne, “Athii cī keeni na Alaan cī looc nīco. Ma kīithī Alaan cī looc coo, moko woyyia baalia ivitia uuktōy wobjiaha cīganniek, itin wū balna agammia makayyiowa cīk Yudei. Athii makathīthī cannie, athii cī ēēn cī looc coo.”

³⁷Ēdēcī Pīlatō ethei ne, “Eeni bōng thēk yoko thī Alaan!”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Aniitia cī athii ne, keeni na Alaan īthōng aduwa dīdī. Balna karittiay na looca coo, kīi katī kuduwak eet thōōth cī ēēn dīdī. Eeta vēlēk cīk amīnan thōōth cī ēēn dīdī, aga athī ne kaduwa na thōōth dīdī.”

³⁸Īthōng ijin Pīlatō Yesu ethek ne, “Nyia cī ēēn dīdī wo?” Ma natē, imiire Pīlatō ūūk ngatīvōrī īthōng uduwak eet cīk ēēn Yudei ethek ne, “Nga kēgērēthan eeti coo thōōth īmma.

(Bēl Matewo 27:15-31; Marikō 15:6-20; Luka 23:13-25)

³⁹“Eyekcu niigia Ngiran cī ajinnangu aneeta kōōga et cī ecebjie kījana codoi dō erkita, erkinyiay vēlēk, itin cī kōr cobbi cī Ngōthio. Adimnyu niigia, kōgawung katī na Alaan cī Yudei wo?”

⁴⁰Ēgērēny kēggē eeta athī ne, “Nyī ogacet et coo! Ōgaēt Barabath!” Ēēn balna Barabathi et cī uukōy kī gaala cīk Rūma.

Etehedīk Pīlatō Yesu daaīth

19 Ma natē, ūūwī Pīlatō Yesu kibīcē nyegutīaha. ²Īthōng ulucciay nyīcēkērī bīlla cīk apuruceei Alaanī ōōwa cīnnī. Īthōng itihimteei īnōōnō cērēm cī rēgēē.^t ³Īthōng atararyi īnōōnō

^t 19:2 *Cērēm cī rēgēē*: Ahimit alaanēta ceremua cīk rēgētīk kī lūlūwēn cīk ēyēla gaalīthēt cīning cī ēnnē nēgē alaanēta.

entek ne, “Kīthawōy Alaana cī Yudei!” Īthōng apanito ĩnōōnō nguuma.

⁴ Ma natē, imiire Pīlatō naboo ũūk ngatīvōrī, ĩthōng othoothīk eet ethek ne, “Keyēhacung katī na ĩnōōnō yoko kī katī agaac niigia, nga kēgērēthan eeti coo thōōth ĩmma.” ⁵ Ngaatī ēktanē Yesu ngatīvōrī ahimit tīī cī ēēn bīlla oōwa, kī cērēm cī ahimit nē ēē. Īthōng othoothīk Pīlatō eet ethek ne, “Et nīcē cool!”

⁶ Ma balna ngī acīn makayyiowa cīk paadīrnyawu, kī bekciok cīk Ciith cī Nyekuco ĩnōōnō wo, ivitia egerenyit nēēgē ĩtō ne, “Toddowek niia ĩnōōnō kurucea! Toddowek niia ĩnōōnō kurucea!” Ēdēcī Pīlatō ĩnōōgō ethei ne, “Ōōt ōtōddōc niigia! Kūmūda na nga kēgērēthan eeti coo thōōth ĩmma!”

⁷ Ēdēcī meelitini cī eetu athī ne, “Athī nē ne, keeni Ngērtī Nyekuco! Īthōng Ngirana cīnang Yudei, aruwue woccia thēk nē kadaak.”

⁸ Ma balna mī athīrar Pīlatō thōōth coo wo, ikiyyia ōtōngōlē nē ōrrōt. ⁹ Īthōng imiire nē ũūk ciitha ĩcītō, ĩthōng ĩjin Yesu ethek ne, “Eeni niia et cī akuni ĩjang?” Athii balna Yesu cī ēdēcī ĩnōōnō. ¹⁰ Īthōng ĩjin Pīlatō ĩnōōnō ethek ne, “Athii cī ēdēcī thōōth cī kajinni na wo nyia? Athii cī aga niia keyeei na tirthēt cī woccia kōgani aniitia kōdē cī woccia kododici kurucea?”

¹¹ Ēdēcī Yesu ethei ne, “Mī nga kanyi Nyekuci tirthēt, athii gii cī woccia adīmaneca niia aneeta tō. ĩnōōnō thī cī ēgērēthanī eeti cī ēyēhana aneeta kī aniitia ōrrōt wo.”

¹² Ma natē, idiim Pīlatō oōga Yesu. Ēgērēny kēggē meelitini cī Yudei naboo athī ne, “Mī oogu et coo, athii katī cī eeni niia gōōnī alaana cī Rūma! Īthōng eeti cī athī ne keeni alaana, ēēn miroit cī alaana cobbi cī Rūma.”^u

¹³ Ma balna mī athīrar Pīlatō thōōth coo wo, ikiyyia ayaha nē Yesu ngatīvōrī naboo. Īthōng ikiyyia aavu loota taabawa cīnī ĩcī ēngērī thoothonniok, ciitha cī atdiltdilanni bīyēnīy, cī athī thōōtha cī eet cīk ēēn Heburu ne Gabbatha. ¹⁴ Aavu balna kōr tiddina, kōr cī adīmanōthīcē eeta nyatarka Kōr cobbi cī Ngōthio ĩthōng othoothīk Pīlatō Yudei ethek ne, “Alaana cunung wo cool!”

^u 19:12 *Alaana cobbi cī Rūma*: Agam balna alaana cobbi cī Rūma alaana cīk loociok cīk meelik, ĩthōng agam eet cīk Yudei cīk aatī Yudea kī cīk aatī Galilea buu. Avvū eeta cīk Rūma alaana cobbi cīnīng ēē, ethei ne Cēthēre.

¹⁵ Ngaatĩ ãgẽrẽnyĩ meelitini athĩnnĩ ne, “Ruk ãnõõnõ! Ruk ãnõõnõ! Toddowek ãnõõnõ kurucea!”

Ma natẽ, ijin Pĩlatõ ãnõõgõ ethek ne, “Adimnyangũ kõtõdõwẽk Alaan cunung wo kurucea?”

Ëdẽcĩ makayyiowa cĩk paadĩrnyawu ethei ne, “Athii cĩ kãyẽkca naaga alaan ãmma, kayakca naaga alaan cĩnang cobbi cĩ Rũma!”

¹⁶ Ngaatĩ anyĩcẽ Pĩlatõ Yesu ãnõõgõ, kũ katĩ kõõt kõtõddõyyĩek ãnõõnõ kurucea.

Otoddowothik Yesu kurucea

(Bẽl Matewo 27:32-44; Marĩkõ 15:21-32; Luka 23:26-43)

Ma natẽ, ivitia otti eeta Yesu, ¹⁷ ngaatĩ õdõngĩ nẽ kurucev nẽdõ, õkõyyĩ ãcĩ ngĩtĩ athĩ thar, “Thiir cĩ amẽen cĩ Õõ cĩ et cĩ adaaha,” ãthõng Hebureyyiey athĩ ne, “Gõlgõtha.” ¹⁸ Ma natẽ, ivitia otoddoyyiek eeta Yesu kurucea ãthõng ododdi naboo eeta ramma kurucea kiliktek ãnõõnõ kõrgẽna.

© 1996 David C. Cook

Ngaatĩ õdõngĩ Yesu kuruce cĩnnĩ nẽdõ (19:17)

^v **19:17** *Kuruce*: Ododdi eeta cik Rũma eet kãenyĩ ãcik ãen ramma cik ãen telẽcua. Arũgĩ eeti kuumuc, ãthõng adaak daaith cĩ awuci õrrõt.

¹⁹ Īthōng ikiyyia etehedīk Pīlatō thōōth īmma kīi kaarīk kurucea ĩcī Yesu, ngatī ōjōōn kī ōō cīnnī, cī eheddi athī ne, “Yesu cī Natharētī, Alaan cī Yudei.” ²⁰ Ōjōōn balna ngītī ododdinie Yesu wo, kī Yeruthalēm ĩthōng ētēhēd Pīlatō kēēt nīcē Heburēyyey, Latinnēyēī kī Girihiyyey, kī katī kebelit eeta cīk meelik cīk ēēn Yudei. ²¹ Ma natē, ivitia othoothhīk makayyiowa cīk paadīrnyawu Pīlatō ethei ne, “Nyī eheddi thōōth coo athī ne, ‘Alaan cī Yudei,’ Anyīk kēbēlē kīi ne, ‘Athī balna nē ne, keeni Alaan cī Yudei.’”

²² Ēdēcī Pīlatō ĩnōōgō ethei ne, “Gii cī kētēhēda na, anycīk thēk kaavu kī cī kētēhēda nana!”

²³ Ma balna ngī otoddoyyiek nyīcēkērī Yesu kurucea, ivitia engerit nēēgē ceremua cīgīnīk goolliok wec, ēēn balna nēēgē buu wec, ĩthōng ivitia otti cērēm cīnnī cobbi cī abungi nē ēlē, ĩthōng balna athii cērēm neccie cī ayak goolliok cīk engerini.

²⁴ Ngaatī athīnnī nēēgē ne, “Athii cī kērrēc cērēm coo, ĩthōng kengeryiek eleeti, kīmīcīt lirlir, kīi katī kūrūbta et cī ōkōyyī cērēm coo.” Adīmanni balna thōōth neccie, kīi katī kikiyyia thōōth cī eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco ēē kīi dīdī, wū balna athī ne, “Engereei balna nēēgē ceremua cīganīk eleeti cīgīk, ĩthōng ĩmmīcīt lirlir, nyatarka cērēm cannī cobbi wo. Īthōng thōōth thī cī balna adīman nyīcēkērī coo.”

²⁵ Īthōng thōōth cī balna aticcan nyīcēkērī neccie. Abīlī balna yaatī Yesu ōjōōn kī kuruce, ĩthōng ībīlīt kī ngōōnī yaatīnnī, ĩthōng Maria ngaa cī Kilopathī, kī Maria Madalēna. ²⁶ Ma balna acīn Yesu yaatīnnī abīlnōy kī wobjiait wū balna amīnan nē wo,^w ikiyyia othoothhīk ĩnōōnō ethek ne, “Yaang, ngeruni coo.” ²⁷ Īthōng uduwak wobjiait buu ethek ne, “Yaaya coo.” Īthōng balna thēk kōr nīcē, ikiyyia ūūwī wobjiaiti neccie yaatī Yesu ĩcī kōrōōk cīnnī.

Gōōl cī adaaknī Yesu

(*Bēl Matewo 27:45-56; Marīkō 15:33-41; Luka 23:44-49*)

²⁸ Aga balna Yesu ēdēcak nē tiic vēlēk, kīi katī kikiyyia thōōth cī eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco kīi dīdī, ikiyyia ōthōōth nē

^w 19:26 *Wobjiait wū balna amīnan nē wo:* Ēlēmī eeta athī ne, Yōane wū balna ēhēēd nyaraga coo, ōthōōth nē ēlē cīnnī athī ne, amīnan balna Yesu ĩnōōnō.

ĩ ne, “Arukca kōrra!” ²⁹ Avĩ balna mertia cĩ vīnōwo cĩ akaatĩ ĩmma lōkūlkūlēta ĩmmanĩ loota natē, ma natē, ĩdĩmta eeta nekie kaviyyiōĩt ĩmma, ĩthōng okolliiek mērtā nīcē, ĩthōng itiontīk kēēta, kīī kīkōōthīhī kūtūk cĩ Yesu. ³⁰ Ma balna ngī ūwūd Yesu mērtē nīcē, ikiyyia ōthōōth nē ĩ ne, “Edeciay!” Ngaatĩ aginyi ōō cīnnī ĩthōng ēlēmaaĩ ririwac cīnnī ĩthōng adaaha.

³¹ Athii balna makayyiowa cīk Yudei cĩ adiiim Yesu kī eet cīk ēēn ramma ododdi kurucea ēē, kaavuttia natē kuumuc kōdōlanēk Kōr cobbi cĩ Yuwuthono. Kōr cĩ katī Yuwuthono wo, arahanī katī mī okolothīk kōrra. ĩnōōnō thī cĩ ajini nēēgē Pīlatō kēlēmai nyīcēkēr kōōt kudulito thoo^y cīk Yesu kī eet cīk ēēn ramma ododdi kī ĩnōōnō ēē, ĩthōng ariyak eleeti looc. ³² Ma natē, ivitia nyīcēkērī udulitō thoo cīk eet cīk ēēn ramma ododdi kī Yesu ēē. ³³ Ma balna ngī avvu nēēgē ōvōvō cĩ Yesu wo, ūrūbtōthīk ĩnōōnō adaaha, ĩthōng ĩthīnga aduul thoo cīgīnik.

³⁴ Ma natē, ucuwan nyīcēkērowocī ĩmma Yesu onyit kabanyīt ĩmma dīlawa, ĩthōng irikta biyyieta kī maam niicoo noko.

³⁵ Aduwa nyemut coo, eeti wū balna acīn thōōth coo, athī ne, ēēn thōōth dīdī, ĩthōng aga nē athī ne, kaduwa thōōth cĩ ēēn dīdī, kīī katī ivitia elemit niigia buu. ³⁶ Aticcanni thōōth coo balna kete, kīī katī kikiyyia kīī thōōth cĩ eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco dīdī, cĩ athī ne, “Kothii katī amēēn cĩ aduuli ēlla cīnnī.” ³⁷ ĩthōng eheddi Nyaragawa ĩcī Nyekuco naboo athī ne, “Acīn katī eeta et wū balna acuwān nēēgē ēē.”

Adaawē Yesu

(Bēl Matewo 27:57-61; Marīkō 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ Ma vurtia cīnnī, ikiyyia Yothēbō cĩ balna aku kōrōōk cĩ gaalawu cĩ Arimathea, cĩ balna athii cĩ ēyēla ēlē cīnnī ngatī ēnnē wobjiait cĩ Yesu, nyatarka balna ongollie makayyiok cīk Yudei, ĩjin Pīlatō kanyīk ĩnōōnō ēlē cĩ Yesu kūūk kada. Ma balna ngī ēlēmaaĩ Pīlatō ĩnōōnō wo, ikiyyia ūūwī nē ēlē cĩ Yesu. ³⁹ ĩthōng thī balna ikiyyia Nikodemothī buu, et cĩ balna aku acīn Yesu baal, ayaha ngooroc cobbi cĩ ēēn dīngdīngōnī etĩmma kōmmōtō

^y 19:31 Kudulito thoo: Ma ngī udullie thoona athii nēēgē cĩ ĩvōngnī ĩthōng adaaito tamanoko.

kī tur cī avuudi eeta eet cīk adaai. ⁴⁰ Ivitia eeta cīk ēēn ramma wo uvudito ēlē cī Yesu ngooroca nīcē, īthōng ūmūrmūranit cērēma cī wuuni, kīi vovoth cī eet cīk Yudei. ⁴¹ Ōjōōn balna ngīti ododdinie Yesu kurucea wo kī mana ĩmma cī ayak ngilom cī nga kadawothīk eeti ĩmma. ⁴² Ma natē, ivitia aryik nēēgē Yesu loowa ngiloma^z joonui natē, nyatarka balna kōr cī adīmanēccī eeta Kōr cī Yuwuthono jiatīn nīcē.^a

Ūrūga Yesu daaītha

(Bēl Matewo 28:1-10; Marīkō 16:1-8; Luka 24:1-12)

20 Ma balna ngerenniet ngaanīpīny Lomidikawa,^b nga muwur lōōcī, ikiyyia Maria Madalēna ūrūbōthīk bīi amadane aavu kabanyca, cī balna anyūgī eeta ngilom wū balna adawini Yesu. ² Ma natē, ivir nē ūrūbōthīk Thimone Pētūrū kī wobjiait wū

© 1996 David C. Cook

Ūtik Maria loowa (20:1)

^z **19:42** *Loowa ngiloma*: Adaweei baa gōō eeta cīk Yudei daackiak loowuanīy cik adawuay bīiyēnīy kōdē ngilomītēy.

^a **19:42** *Kōr cī Yuwuthono*: Eetīnēy īcīk ēēn Yudei, arahanī baa gōō Kōr cī Yuwuthono katī ngī okolothīk kōrra.

^b **20:1** *Lomidikawa*: Avvū Yudei kōr cī ōwōbēcī Kōr cī Yuwuthono ēē athī ne, lōōcī codoi. Arūkna Yesu daaītha kōrra cī ōwōbēcī Kōr cī Yuwuthono cī athī Laarimi ne, Lomidika. Avvū Laarimi Kōr cī Yuwuthono athī ne lōōcī tōrkōnōm īthōng avvū Lomidika athī ne, lōōcī tūrgērēm.

balna amīnan Yesu ōrrōt,^c ìthōng uduwak ìnōōgō ethek ne, “Otti eeta ēlē cī Makayyiokto! Ìthōng athii cī kagga ōvvō arii ìnōōnō ngatdang!”

³ Ma natē, ìtīngathō Pētūrū kī wobjiait cī amīnan Yesu ōrrōt, ōōt ìcī ngilomo. ⁴ Avir balna nēēgē rammatuguan ìthōng wobjiaiti ìmma avir ōrrōt kijiar Pētūrū ìthōng ōdōlan ngilom ìcowu.

⁵ Ikiyyia ìbīl nē katūga, ìthōng ululie ìcīn ngilom wū balna arīcē eeta Yesu, acīn kēnnē cērēm wū balna amūrmūranini ēlē cī Yesu, avī loota natē ìthōng balna athii cī iithio nē ngilom.

⁶ Ma natē, ikiyyia ōdōlan Thimone Pētūrū wū balna ōwōba ìnōōnō vurtia, ìthōng edecek ūūk ngiloma ìcītō, ìthōng ìcīn cērēm wū balna amūrmūranini ēlē cī Yesu, avī natē. ⁷ Ìthōng ìcīn cērēm wū balna amūrmūranini ōō cī Yesu buu, atūlungī mīn avī kabanyca. ⁸ Ma natē, ikiyyia ittio wobjiaiti nīcī balna uwantē ēē buu, ūūk ìthōng ikiyyia ìcīn nē buu ìthōng ēlēma. ⁹ Nyatarka balna nga kagaacō nēēgē thōōth cī eheddi Nyaragawa ìcī Nyekuco cī athī ne, arūkna katī Yesu daāitha didī. ¹⁰ Ma natē, ivitia imiryie wobjiaha ōōt korookjiowēy cīgīk.

Ilibak Yesu Maria Madalēna

(Bēl Marīkō 16:9-11)

¹¹ Imiryie balna wobjiaha ōōt ìcī korookjiok cīgīk, ūtūngtek nēēgē Maria Madalēna abīlī ngiloma ngatīvōrī alu, ìthōng ululie ēdēnya ngilom ìcītō. ¹² Ma natē, ìcīn nē anjilēt ramma cīk ahimit ceremua cīk vōōrīk, avī ìmma loota nginiwa wū balna aruwanī Yesu ōōwa, ìthōng aavu ìmma ìcī thoonu.

¹³ Ìthōng ijinit anjilēta nekie ìnōōnō ethei ne, “Ngaa coo alu niia nyia?”

Ēdēcī nē ethei ne, “Kalu nyatarka otti eeta ēlē cī Makayyioit cannī, ìthōng athii cī kagga, ngītī ōvvō arii?”

¹⁴ Ma natē noko, ummudie Maria, acīn kēnnē et ìmma ìcī bowucu. Ogoogo Yesu, ìthōng athii nē cī agawī ìnōōnō. ¹⁵ Ma natē, ijīn Yesu ìnōōnō ethek nē, “Alu niia nyiagin? Adiimi niia ngēnē?”

^c 20:2 Wobjiait wū balna amīnan Yesu ōrrōt: Ēlēmī eeta athī ne, Yōane wū balna ēhēed nyaraga coo, ōthōōth nē ēlē cīnī athī ne, amīnan balna Yesu ìnōōnō.

Ahad kēnnē balna Maria athī ne, et cī manu cī ajin ĩnõõnõ wo, ĩthõng othoothĩk ĩnõõnõ ethek ne, “Eeti coo, mī da ēēn aniitia cī õkõyyē ēlē cīnnī wo, duwaha baai kī katī kũũk kēyēha.”

¹⁶ Ngaatī õthõõthĩcē Yesu ĩnõõnõ ēthēcī ne, “Maria!”

Ĩthõng uummude Maria othoothĩk Yesu Hebureyyiey ethek ne, “Rabboni” thara cīkkõ athī ne “Limannioit.”

¹⁷ Ma natē, othoothĩk Yesu ĩnõõnõ ethek ne, “Nyī agamnya nõõnõ, nga nõ na kũũk ĩcī Baangī. Bīt duwak gõtõõnõga kī ngõõnõga ethek ne, ‘Kõkkõ na cī Baang cannī kī Baaba cunung, kī Nyekuc cannī kī Nyekuc cunung buu.’” ¹⁸ Ma natē, ũũk ũrũbõthĩk Maria Madalēna wobjiak, ĩthõng uduwak ĩnõõgõ ethek ne, “Kĩcīna na Makayyioit Yesu!” Ngaatī aduwacī nē ĩnõõgõ thõõth cī aduwaai Yesu ĩnõõnõ.

Ilibak Yesu wobjiak cĩgĩnĩk

(*Bēl Matewo 28:16-20; Marĩkõ 16:14-18; Luka 24:36-49*)

¹⁹ Ma Lomidikawa nĩcē jiat, arũbai balna nē wobjiak anyũgĩ eeleti cĩgĩk ciith, nyatarka balna ongollie nēēgē makayyiok cĩk Yudei. Ma tamanoko, ilibak Yesu ĩnõõgõ kõrgēna ĩcĩning, ĩthõng ĩthaa ĩnõõgõ ethek ne, “Avĩ ganõnĩ kī agiitia!” ²⁰ Ma natē, eyelek ĩnõõgõ athĩn cĩgĩnĩk wũk balna ododdi gũrũmalĩtēy, kī ngĩtĩ balna acuwanni dīlawa. Ivitia atalit wobjiaha õrrõt, ngatĩ acĩnĩ Makayyioit!

²¹ ĩthõng othoothĩk Yesu ĩnõõgõ naboo ethek ne, “Avĩ ganõnĩ kī agiitia! Kitionnung na agiitia kī cī itionana aneeta Baangī.”

²² ĩthõng ũtũbũwēĩ nē ĩnõõgõ ngõõt ĩthõng ethek ne, “Irot Ririwac cī Dĩhĩmĩ. ²³ Mĩ ungnicu niigia thoothonniok cĩk gerthek cĩk et ĩmma, ungnothi tĩ cĩgĩk buu, mĩ athii cĩ ungnicu niigia thoothonniok cĩk gerthek cĩk et ĩmma, athii katī cĩgĩk cĩ ungnothi.”

Ilibak Yesu Tomath

²⁴ Athii balna wobjiaiti Tomathĩ natē tõ, cĩ athĩ thar õõgĩ, Didimoth,^d kõr wũ balna alibacĩ Yesu wobjiak cĩgĩnĩk. ²⁵ ĩthõng entek wobjiaha ĩnõõnõ ne, “Kĩcĩnta naaga Makayyioit!”

^d 20:24 *Didimoth*: Thara cīkkõ athī ne, Cũũdē.

Ilibak Yesu Tomath (20:27)

Ēdēcī kēnnē Tomathī athī ne, “Athii woccia cī kēlēmī katī nga kīcīn athīn cīgīnīk wūk balna ododdi gūrūmalītēy, ĭthōng kuwuma athīn cīgīnīk, ĭthōng kuwuma kabanyīt cīnnī, ngini wū balna acuwanni dīlawa gii kuwuma.”

²⁶ Ma vurtia cī Lomidika codoi, ivitia aavutō wobjiaha kōdōwē naboo ĭthōng balna wanīco avī Tomathī buu kōr nīcē tō. Anyūgī balna katūgēta vēlēk, ma tamanoko ĭbīl Yesu kōrgēna cīnīng, kī balna ĭcowu naboo, ĭthōng othoothīk ĭnōōgō ethek ne, “Avī ganōnī kī agiitia!” ²⁷ ĭthōng uduwak Tomath ethek ne, “Arīk athiit cunni ngato ĭthōng icinu athīn cīganīk. Arīk athiit cunni tubenta ĭcī kabanyīt cī onyit cannī. Nyī nga ēpēkana naboo, lēmanī!”

²⁸ Ēdēcī Tomathī athī ne, “Makayyioit cannī kī Nyekuc cannī!”

²⁹ Ngaatī ōthōōthīcē Yesu ĭnōōnō ēthēcī ne, “Ēlēmnya niia aneeta nyatarka ĭcīna niia aneeta. Anyīk kagatan Nyekuci eet cīk ēlēmnya aneeta nga kīcīntanī.”

Thōōth cī balna eheedinie Nyaraga coo

³⁰ Acīn balna wobjiaha cīk Yesu ĭnōōnō ngatī adīmanī nē thoothonniok cīk adīccē eet kī yelintiok cīk meelik cīk athii cī eheddi Nyaragawa ĭcoo. ³¹ ĭthōng eheddi gwuak ngato, kīī katī elemit niigia ĭītō ne, ēēn Yesu Kiristo Ngērtī Nyekuco, eeti

cī ēlēmī ĩnōōnō, amūda katī nē rūgēt cī avī kūdūt ōlōō cīnī tammuatiddina.

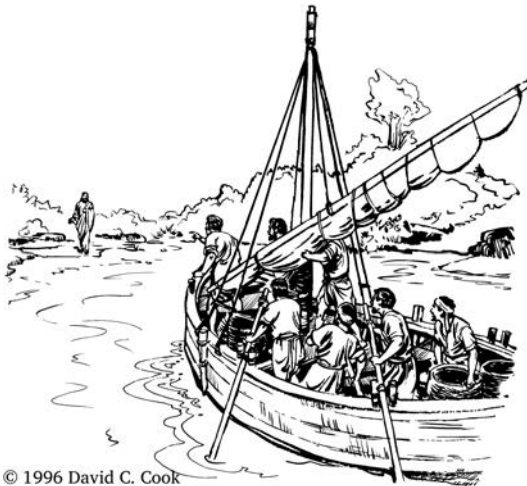
Ilibak Yesu wobjiak cīgīnik tūrgērēm

21 Ma balna vurtia, ilibak Yesu wobjiak cīgīnik naboo titimma cī būlūc cī Tiberia, ĩthōng balna ōgōōn thōōth coo kete. ²Wobjiak balna nīkē cīkkō, Thimone Pētūrū, Tomath, cī athī thar ōōgī Didimoth,^e kī Nataniele cī aku ōlōō cī Kana, looca cī Galilea, kī Yokob kī Yōane cīk ēēn dōōlī cīk Thebedeo, kī wobjiak ōōgī ramma, cīk balna aatī natē. ³Ma natē, ĩthī Thimone Pētūrū ne, “Kōkkō na kagami kulugua!”

Ēdēcī gonogua, ethei ne, “Kirioit kōdōwē.” Ngaatī ōtōdī nēēgē kovowol ōōt edetit kulugua. Athii kēnnē kulugua cīk agam nēēgē tō baalin nīcē.

⁴Ma balna ngerethietīn cīnī, ikiyyia ĩbīl Yesu titimma cī būlūcō, ĩthōng balna athii cī aga wobjiaha cīgīnnēk ĩnōōnō buu. ⁵Īthōng ūtūvvū Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Lōgōth! Agamtu kulugua ōōgī?”

Ēdēcī nēēgē athī ne, “Athii tō!”

© 1996 David C. Cook

Ilibak Yesu Tiberia (21:1)

^e 21:2 *Didimoth*: Thara cīkkō athī ne, Cūūdē.

⁶ Īthōng uduwak nē ĩnōōgō ethek ne, “Utduktek da nyeritie ĩcī athiit cunung cī athio, agamnyu katī kulugua oōgī.” Ma balna ngī atdukeei wo, agammit kulugua cīk meelīk ōrrōt, kīdīngdīng nyeritie katamac ĩnōōgō ngatī agurraccī kovowolatō buu.

⁷ Ma natē, uduwak wobjiaiti wū gōō amīnan Yesu ennek Pētūrū ne, “Makayyioit neccie!” Ma balna mī athīrar Pētūrū athī ne Makayyioit cī acīn nēēgē ēē, ikiyyia itihim nē ceremua wūk balna aara nē nyatarka tiic, ĩthōng ongōthōthīk maam ĩthōng ūūk ĩcī aavē Yesu. ⁸ Ōjōōn balna kovowolī titimma, ĩthōng utuguryia wobjiaha cīk ungnothi kovowola wo, nyeritie cī abbīthī kulugua. ⁹ Ma balna ngī ullucciay wobjiaha kovowola, ivitia ūrūbtak nēēgē aheenin oōgī kī guo cī thōlōmōnū kī kulugua oōgī cīk avaddi guyyia nīcē.

¹⁰ Ma natē, othoothīk Yesu ĩnōōgō ethek ne, “Ivitaā kulugua oōgī cīk agamnyu ēē.”

¹¹ Ikiyyia imiire Thimone Pētūrū ūūk kovowola, ĩthōng utugurak nyeritie cī kuluguawu wo titimma. Ēēn balna kulugua cīk obbitik nyēritēwatō eet tur kī eet ramma kōmmōtō kī iyyio (153) ĩthōng athii cī erecci nyeritie buu.

¹² Ngaatī aduwacī Yesu ĩnōōgō ēthēcī ne, “Ivitia uduktoī!” Ma balna natē athii wobjiaiti cī adiim ajin ĩnōōnō ethei ne ngēnē niia, nyatarka aga nēēgē athī ne Makayyioit. ¹³ Ma natē, engereek nē ĩnōōgō ahat kī kulugua nīkē. ¹⁴ Ēēn balna ngōnana iyyio cī alibacī Yesu, wobjiak cīgīnīk balna ngī ūrūga nē daaītha vēlēk.

Ōthōōthōy Yesu kī Thimone Pētūrū

¹⁵ Ma balna vurtia cī dūwēnto, ijin Yesu Thimone Pētūrū ethek ne, “Thimone ngērtī Yōane, amīnanna niia aneeta jiar goonogu?”

Ēdēcī Thimone Pētūrū ethei ne, “Īi Makayyioit, aga niia kamīnannī na aniitia.”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Tiling nyio cīganīk.”^g ¹⁶ Ma natē ijin Yesu ĩnōōnō naboo ethek ne, “Thimone ngērtī Yōane, amīnanna niia aneeta?”

Ēdēcī Pētūrū ethei ne, “Īi Makayyioit, aga niia kamīnannī na aniitia.”

^g 21:15 *Tiling nyio cīganīk*: Ōthōōth Yesu thōōth cī eet cīk ōwōb ĩnōōnō.

Īthōng uduwak Yesu ĩnōōnō ethek ne, “Thūūtī athaa cīganīk!”

¹⁷ Ikiyyia ijin Yesu ĩnōōnō ngōnana iyyio ethek ne, “Thimone ngērtī Yōane, amīnanna niia aneeta?”

Ma natē ikiyyia ōmōthē Pētūrū ōrrōt ngatī ajini Yesu ĩnōōnō ngōnana iyyio. Ngaatī ēdēcī nē Yesu ēthēcī ne, “Makayyioit, aga niia thoothonniok vēlēk, aga kamīnannī na aniitia.”

Ēdēcī Yesu ethei ne, “Īthōng thī kēnēcī ne, tiling athaa cīganīk!

¹⁸ Kaduwaci na dīdī, baa nga eeni niia dīc, adīmanī thoothonniok vēlēk cīk adiimi niia, ĩthōng uwu gōōla ĩcī adiimi niia. Ma katī mī atanganyu, itioni katī niia et ĩmma athiit cunni ĩthōng ūūwī eeti gōōla ĩcī athii cī adiimi niia ōkōyyē.” ¹⁹ Aduwaai balna Yesu Pētūrū thōōth coo, kīī katī kagga nē gōōl cī katī adaaknī nē abuluthi Nyekuc. Īthōng uduwak ĩnōōnō ethek ne, “Wōbanī.”

Yesu kī wobjiait wū balna amīnan nēnē

²⁰ Ma balna natē, ummudie Pētūrū, ĩthōng ĩcīn wobjiait wū balna amīnan Yesu, ōwōb ĩnōōgō, wobjiait wū balna aginyothi Yesu balna ngī aduwe nēēgē jiatīn wū balna nga kadaaī Yesu, ĩthōng ijin ĩnōōnō ethek ne, “Makayyioit, ngēnē kōrgēna cīnang cī katī ōvōlōngī aniitia wo?” ²¹ Ma natē ijin Pētūrū Yesu ethek ne, “Makayyioit, ma wobjiaiti coo?” ²² Ēdēcī Yesu ethei ne, “Mī kadiimi na ĩnōōnō kūrūk kuumuc, ĩthōng kōbōda na, tiic cunni niin? Wōba niia aneeta.” ²³ Ma balna ikiyyia ĩī maka thōōth coo wobjiaī cīk Yesu athī ne, athii katī cī adaaī wobjiaiti neccie kūdūt. Īthōng balna athii cī aduwa Yesu athī ne athii cī adaaī, athī nē ne, “Mī kadiimi na ĩnōōnō kūrūk kuumuc kōbōda na, tiic cunung niin?”

²⁴ Wobjiait coo cī aduwa thōōth coo vēlēk. ĩnōōnō cī ēhēēd kaal cīkkō, ĩthōng kagayya naaga ēēn thōōth cīnnē dīdī.

²⁵ Adīman balna Yesu thoothonniok cīk meelīk, looca coo giimmanoko, ma baalia keteheddie nyaragētēy, athii woyyia ngītī awūthī looca coo tō.